ILDEFONSO

FALCONES

REGINA DESCULȚĂ

Ildefonso Falcones

Regina desculţă

Traducător:
Graal Soft

Cuprins

Să fii flamenco *e lucru însemnat: e să ai altă carne,*
suflet, patimi, piele, instincte, dorinţe;
alt chip de-a vedea lumea,
cu simţurile stârnite;
ursita conştiinţei,
muzica-n sânge,
sălbăticie neatârnată,
bucurie-nlăcrimată,
pătimirea şi viaţa
şi dragostea adumbrind;
să nu înduri rutina,
metoda ce-ngrădeşte;
să te laşi pătruns de cânt,
de vin şi sărutări;
să prefaci viaţa în minunată artă,
capriciu şi libertate;
să nu îngădui povara mediocrităţii;
să pui totul la bătaie;
să te desfeţi, să te dăruieşti, să te simţi,
să trăieşti!

Elegia cantautorului, Tomás Borrás

I
Măreaţă zeiţă

1

Portul Cádiz
7 ianuarie 1748

În clipa în care se pregătea să pună piciorul pe cheiul din Cádiz, Caridad şovăi. Se afla tocmai la capătul pasarelei, pe o felucă, vas ce-i debarcase de pe *Regina,* corabia escadrei cu avuţii care însoţise peste ocean cele şase cargoboturi cu mărfuri de preţ. Femeia ridică privirea spre soarele iernatic ale cărui raze se aşterneau peste larma şi forfota din port: descărcau unul dintre cargoboturile care-i întovărăşiseră din oraşul La Habana. Soarele se strecură printre găurile pălăriei ei de paie roase, orbind-o. Zarva o făcu să tresară şi să se încordeze, speriată, ca şi cum strigătele ar fi fost îndreptate împotriva ei.

– Nu sta locului aici, arăpoaico! o bruftui un matelot care, venind în urma ei, o depăşi nepăsător.

Caridad se poticni, la un pas de-a se prăvăli în apă. Alt bărbat care venea din urmă dădu să i-o ia înainte, dar femeia sări stângace pe chei, se depărtă şi se opri din nou, pe când o parte din mateloţi descărcau în continuare mărfurile printre hohote de râs, făcând haz şi punând tot soiul de rămăşaguri neobrăzate pe muierea care avea să-i facă să uite lunga călătorie peste ocean.

– Bucură-te de slobozie, negreso! îi strigă alt bărbat când trecu pe lângă ea, îngăduindu-şi să-i lipească o palmă surdă peste fese.

Unii dintre tovarăşii acestuia izbucniră în râs. Caridad nu se clinti, avea privirea aţintită la coada lungă şi murdară care sălta pe spinarea marinarului şi atingea uşor cămaşa zdrenţăroasă în ritmul unui mers nesigur, pe când bărbatul se îndepărta spre Puerta de Mar.

„Slobodă?”, se întrebă atunci. Care slobozie? Dincolo de chei, zări zidurile pe unde se pătrundea în oraş prin Puerta de Mar: mare parte din cei peste cinci sute de oameni care alcătuiau echipajul corăbiei *Regina* se îmbulzeau în faţa intrării, unde o armată de slujbaşi – vameşi, inspectori şi magazineri – îi cercetau în căutare de mărfuri interzise şi îi chestionau în legătură cu ruta vaselor, să afle dacă vreunul dintre ele se despărţise de convoi şi

se abătuse din drum pentru a face contrabandă şi a batjocori vistieria regelui. Oamenii aşteptau nerăbdători să fie duse la bun sfârşit formalităţile obişnuite; cei aflaţi mai departe de slujbaşi, feriţi în mijlocul mulţimii, cereau în gura mare să li se permită să treacă, dar inspectorii nu se lăsau înduplecaţi. *Regina,* maiestuos ancorată pe canalul Trocadero, transportase în magaziile sale mai bine de două milioane de pesos peşin şi încă pe atât în rame din argint lucrat, acestea fiind doar câteva dintre comorile pe care le adusese din Indii, în afară de Caridad şi de don José, stăpânul ei.

Blestemat fie don José! Caridad îl îngrijise în timpul călătoriei peste ocean. „Boala marinarilor”, asta ziseseră că avea. „O să moară”, o încredinţaseră, de asemenea. Şi într-adevăr, îi sunase ceasul după o nesfârşită agonie, în timpul căreia trupul îi fusese mistuit zi după zi de cumplite umflături, fierbinţeli şi sângerări. Stăpân şi sclavă petrecuseră o lună închişi într-o cabină strâmtă şi îmbâcsită, cu un singur hamac, la pupa pe care, după ce plătise bani frumoşi, don José îl înduplecase pe căpitan să i-o înjghebe din tăblii, furând din spaţiul folosit la comun de ofiţerii de pe vas. „Eleggua[1], fie ca sufletul lui să nu-şi afle nicicând odihna, să rătăcească pribeag”, se rugase Caridad, simţind în spaţiul redus prezenţa puternică a Fiinţei Supreme, Dumnezeu acela care cârmuieşte soarta muritorilor. Parcă auzind-o, stăpânul cerşise îndurare cu ochi gălbejiţi, înspăimântători, şi întinsese mâna căutând căldura vieţii care simţea că i se scurge din trup. Singură cu el în cabină, Caridad îi refuzase această consolare. Nu întinsese şi ea mâna când o despărţiseră de micul ei Marcelo? Şi ce făcuse atunci stăpânul? Îi zisese vechilului de pe plantaţia de tutun s-o ţină bine şi-i poruncise sclavului negru să ducă micuţul de acolo.

– Şi fă-l să tacă! adăugase de pe aleea din faţa conacului, unde sclavii se strânseseră să afle cine avea să fie noul lor stăpân şi ce soartă îi aştepta de atunci înainte. Nu suport...

Don José tăcuse brusc. Pe feţele sclavilor se zugrăvea limpede uimirea. Printr-o lovitură inconştientă cu mâna, Caridad izbutise să se elibereze din strânsoarea vechilului şi încercase să se repeadă spre fiul ei, dar îşi dăduse seama imediat de nesocotinţa ei şi se oprise. Preţ de câteva clipe se mai auziseră doar ţipetele ascuţite şi disperate ale lui Marcelo.

---

[1] Una dintre zeităţile de seamă ale religiei yoruba. (n.tr.)

– Poftiţi s-o biciuiesc, don José? întrebase vechilul, apucând-o din nou pe Caridad de braţ.

– Nu, hotărâse acesta după ce stătuse pe gânduri. Nu vreau s-o duc în Spania vătămată.

Şi atunci, la un gest sever al vechilului, negrul acela mătăhălos pe nume Cecilio îi dăduse drumul şi târâse copilul spre colibe. Caridad se prăbuşise în genunchi şi hohotele ei de plâns se amestecaseră cu ale copilului. Fusese ultima dată când îşi mai văzuse fiul. Nu îi îngăduiseră să-şi ia rămas-bun de la el, nu îi dăduseră voie…

– Caridad! De ce stai acolo, femeie?

Auzindu-şi numele rostit, reveni la realitate şi recunoscu în zarva din port vocea lui don Damián, bătrânul capelan de pe *Regina,* care debarcase şi el. Pe loc lăsă să-i scape bocceaua, îşi descoperi capul, plecă privirea şi o aţinti spre pălăria de paie roasă, pe care începu s-o frământe în mâini.

Nu poţi rămâne pe chei, urmă preotul, apropiindu-se de ea şi luând-o de braţ. Contactul dură preţ de-o clipă; părintele îi dădu drumul, tulburat. Să mergem, stărui cu o oarecare nervozitate, însoţeşte-mă.

Străbătură bucata de drum care-i despărţea de Puerta de Mar: don Damián purtând un cufăraş, Caridad cu bocceaua şi pălăria de paie în mâini, fără a-şi lua privirea de la sandalele capelanului.

– Faceţi loc unui slujitor al Domnului, le ceru părintele mateloţilor care se îmbulzeau în faţa porţii.

Încetul cu încetul, mulţimea se dădu la o parte pentru a-i face loc să treacă. Caridad îl urma, târşâindu-şi picioarele desculţe, neagră ca abanosul, cu capul plecat. Cămăşoaia simplă, lungă, de culoare cenuşie care-i slujea de rochie, din pânză groasă şi aspră, nu reuşea să ascundă femeia trupeşă, bine clădită, la fel de înaltă ca unii dintre mateloţii care ridicară privirea să caşte gura la părul ei negru, des şi inelat, pe când a altora se pierdea între sânii ei, mari şi fermi, sau rătăcea peste şoldurile ei voluptuoase. Când auzi fluierături, comentarii neobrăzate şi câte-o invitaţie îndrăzneaţă, capelanul se mărgini să ridice o mână, fără a se opri din mers.

– Sunt părintele Damián García, se prezentă el, întinzând hârtiile spre unul dintre vameşi, după ce depăşiseră mulţimea de mateloţi, capelan pe corabia de război *Regina* din flota Maiestăţii Sale.

Vameşul aruncă o privire peste documente.

– Sfinţia Voastră îmi îngăduie să cercetez cufărul?

– Obiecte personale, răspunse părintele deschizându-l. Mărfurile sunt înscrise cum se cuvine în documente.

Vameşul încuviinţă, scotocind în interiorul cufărului.

– Vreo neplăcere în timpul călătoriei? întrebă slujbaşul fără să se uite la el, cumpănind o păpuşă de tutun. Aţi întâlnit vase vrăjmaşe sau străine de flotă?

– Nu. Totul a mers după cum fusese prevăzut.

Vameşul încuviinţă.

– Sclava Domniei Voastre? întrebă arătând spre Caridad, după ce isprăvi cercetarea. Nu-i în acte.

– Ea? Nu. E o femeie slobodă.

– Nu pare, zise vameşul proţăpindu-se dinaintea lui Caridad, care strânse şi mai tare bocceaua şi pălăria de paie. Uită-te la mine, negreso! mârâi slujbaşul. Ce ascunzi?

Câţiva dintre ceilalţi vameşi care cercetau mulţimea de mateloţi se opriră din lucru şi se întoarseră spre slujbaş şi spre femeia care rămăsese cu capul plecat dinaintea lui. Mateloţii care le făcuseră loc să treacă se apropiară.

– Nimic, nu ascunde nimic, sări don Damián.

– Nicio vorbă, părinte. Toţi cei care nu îndrăznesc să privească în faţă un vameş ascund ceva.

– Ce s-ascundă nefericita asta? stărui părintele. Caridad, dă i hârtiile tale.

Femeia scotoci în boccea, căutând documentele primite de la notarul de pe corabie, pe când don Damián vorbea în continuare.

– S-a îmbarcat în portul La Habana împreună cu stăpânul ei, don José Hidalgo, care voia să se întoarcă pe meleagurile de baştină înainte de a-şi da obştescul sfârşit, dar şi-a dat duhul în timpul călătoriei peste ocean, Dumnezeu să-l aibă în pază!

Caridad întinse documentele sale, mototolite, spre vameş.

– Înainte să-şi dea duhul, urmă don Damián, cum se obişnuieşte pe corăbiile Maiestăţii Sale, don José a întocmit un testament şi a poruncit slobozirea roabei sale Caridad. Aveţi acolo înscrisul de slobozie pe care i l-a înmânat notarul de pe corabie.

„Caridad Hidalgo, scrisese notarul preluând numele stăpânului mort, cunoscută şi sub numele de Cachita; roabă neagră de culoarea abanosului, sănătoasă şi cu o constituţie zdravănă, părul negru şi creţ, în vârstă de aproximativ douăzeci

şi cinci de ani.”

– Ce ai în legătura aia? întrebă vameşul după ce isprăvi de citit documentele care dovedeau slobozia lui Caridad.

Femeia desfăcu bocceaua şi îi arătă. O pătură veche şi o flanelă, tot avutul ei, veşmintele pe care stăpânul i le dăduse în ultima vreme: flanela, iarna trecută; pătura, în urmă cu două ierni. Ascunse printre straie avea câteva trabucuri pe care izbutise să le drămuiască pe corabie după ce le şterpelise de la don José. „Şi dacă le găseşte?”, se temu. Vameşul dădu să cerceteze bocceaua, dar, văzând straiele vechi, se strâmbă.

– Uită-te la mine, negreso, îi ceru.

Tremurul care cuprinse trupul lui Caridad era vădit pentru toţi cei de faţă. Nu privise niciodată un bărbat alb când i se adresa.

– E speriată, interveni don Damián.

– Am zis să se uite la mine!

– Uită-te, o rugă capelanul.

Caridad ridică faţa rotundă, cu buze groase şi cărnoase, nas turtit şi ochi mici, fumurii, care se străduiră să privească dincolo de vameş, spre oraş.

Omul se încruntă şi căută zadarnic privirea fugară a femeii.

– Următorul! cedă brusc, rupând tensiunea şi dezlănţuind o avalanşă de mateloţi.

Don Damián, urmat îndeaproape de Caridad, străbătu Puerta de Mar, o străduţă flancată de două turnuri crenelate, şi pătrunse în oraş. În urmă, pe Trocadero, rămâneau *Regina,* corabia cu două punţi şi mai bine de şaptezeci de tunuri cu care navigaseră din La Habana, şi cele şase nave comerciale pe care le escortase, cu magaziile lor burduşite de mărfuri din Indii: zahăr, tutun, cacao, ghimbir, salce, anii, cârmâz, caret, argint… Călătoria fusese o izbândă, iar Cádiz îi întâmpinase cu dangăte de clopot. Spania era în război cu Anglia; flotele din Indii, care până în urmă cu câţiva ani străbăteau oceanul straşnic păzite de corăbii din flota regală, nu mai circulau, ca urmare, comerţul se desfăşura cu vase comerciale, nave particulare care căpătau învoire din partea regelui pentru călătorie. De aceea, sosirea mărfurilor şi a comorilor, atât de necesare pentru vistieria regală spaniolă, deşteptase în oraş o atmosferă sărbătorească, ce se simţea peste tot.

Ajungând pe strada Juego de Pelota, lăsând în urmă biserica Nuestra Señora del Populo şi Puerta de Mar, don Damián se

îndepărtă de valurile de mateloţi, soldaţi şi neguţători şi se opri.

– Dumnezeu să te însoţească şi să te ocrotească, Caridad, îi dori întorcându-se spre ea, după ce aşezase cufărul pe jos.

Femeia nu răspunse. Îşi îndesase pălăria de paie peste urechi, iar capelanul nu-i putu zări ochii, în schimb, şi-i închipui cu privirea aţintită la cufăr sau la sandale, sau…

– Am treburi de făcut, pricepi? încercă să se scuze. Du-te de-ţi caută ceva de lucru. Acesta e un oraş foarte bogat.

Don Damián îşi însoţi cuvintele de un gest cu mâna dreaptă, atingând antebraţul lui Caridad; de data asta, el fu cel care plecă privirea pentru o clipă. Când o ridică din nou, întâlni ochii cenuşii ai lui Caridad aţintiţi asupra lui, la fel ca în nopţile călătoriei peste ocean, când, după moartea stăpânului, luase sclava în grijă şi o ascunsese de mateloţi la ordinul căpitanului. I se întoarse stomacul pe dos. „Nu m-am atins de ea”, îşi repetă pentru a nu ştiu câta oară. Nu pusese niciodată mâna pe ea, însă Caridad îl privise cu ochi lipsiţi de expresie, iar el… El nu se putuse stăpâni să nu se masturbeze pe sub veşminte la vederea acelei muieri splendide.

De îndată ce se prăpădise don José, se îndeplinise ritualul îngropăciunii: spuseseră trei rugăciuni de veşnică pomenire, iar cadavrul fusese aruncat peste bord, îndesat într-un sac, cu două urcioare de apă legate de picioare. Atunci căpitanul poruncise să se înlăture cămăruţa, iar notarul chezăşuise bunurile răposatului.

Don José era singurul pasager de pe corabie; Caridad, singura femeie aflată la bord.

– Părinte, îi spusese capelanului după ce dăduse porunca, vă fac răspunzător de a o ţine pe negresă departe de echipaj.

– Dar eu… dăduse să se împotrivească don Damián.

– Chiar dacă nu e a Domniei Voastre, o puteţi hrăni cu merindele aduse la bord de senior Hidalgo, hotărâse slujbaşul, neluând în seamă împotrivirea.

Don Damián o ţinuse pe Caridad zăvorâtă în cămăruţa lui mititică, unde era loc doar pentru hamacul atârnat de la un capăt la celalalt al încăperii, pe care în timpul zilei îl strângea într-un sul. Femeia dormea pe jos, la picioarele lui, sub hamac. În primele nopţi, capelanul se refugiase în lectura cărţilor sfinte, dar încetul cu încetul privirea lui începuse să urmărească razele opaiţului care, parcă înzestrate cu voinţă proprie, păreau să se abată de la paginile tomurilor lui greoaie şi să se încăpăţâneze a o lumina pe femeia care dormea ghemuită atât de aproape de el.

Se luptase cu fanteziile care dădeau năvală la vederea coapselor lui Caridad, când ieşeau de sub pledul cu care se acoperea, a sânilor ei, care urcau şi coborau în ritmul respiraţiei, a feselor sale. Şi cu toate acestea, aproape involuntar, începuse să se atingă. Se poate să fi fost trosnetul bârnelor de care atârna hamacul sau poate încordarea care se adunase, treptat, într-un spaţiu atât de redus, cert este că femeia deschisese ochii şi întreaga lumină al opaiţului se adunase în ei. Don Damián simţise cum îi iau foc obrajii şi, pentru o clipă, rămăsese nemişcat, însă dorinţa lui se înteţise sub privirea lui Caridad, aceeaşi privire lipsită de expresie cu care-i întâmpina acum cuvintele.

– Ascultă-mă, Caridad, stărui. Caută-ţi de lucru.

Don Damián luă cufărul, îi întoarse spatele şi-şi văzu de drum.

„De ce mă simt vinovat?”, se întrebă, făcând un popas ca să pună cufărul în mâna cealaltă. Ar fi putut s-o silească, îşi găsi o scuză, ca întotdeauna când simţea că-l strânge gheara vinovăţiei. Era doar o sclavă. Poate… Poate că nici măcar n-ar fi fost nevoie să recurgă la violenţă. Oare nu erau toate sclavele negrese femei uşoare? Don José, stăpânul ei, recunoscuse la o spovedanie: se culca cu toate.

– Cu Caridad am avut un fiu, îi dezvăluise, poate doi, dar nu, nu cred. Al doilea, băieţelul acela neîndemânatic şi nerod, era la fel de negru ca ea.

– Vă căiţi? îl întrebase preotul.

– Că am copii cu negresele? răspunsese plantatorul de tutun. Părinte, vindeam negrişorii la o moară a popilor, din apropiere. Nu şi-au făcut niciodată griji pentru sufletul meu păcătos când mi i-au cumpărat.

Don Damián se îndrepta spre catedrala Santa Cruz, de cealaltă parte a limbii înguste de pământ pe care se afla oraşul împrejmuit de ziduri, închizând golful. Înainte să cotească spre o fundătură, întoarse capul şi întrezări silueta lui Caridad prin marea mişcătoare de oameni: se îndepărtase până ce dăduse cu spatele de un zid, unde stătea neclintită, străină de lume.

„O să se descurce”, îşi spuse, iuţind pasul şi cotind pe o străduţă. Cádiz era un oraş bogat în care se puteau întâlni comercianţi şi negustori din întreaga Europă şi unde banii curgeau gârlă. Era o femeie liberă, drept urmare trebuia să înveţe să trăiască în slobozie şi să muncească. Străbătu o bună bucată de drum şi, când ajunse într-un loc de unde lucrările la

noua catedrală din apropiere de Santa Cruz se zăreau clar, stătu locului. Ce muncă putea face sărmana nenorocită? Nu se pricepea la nimic, în afară de a roboti pe o plantaţie de tutun, unde trăise de la zece ani când, adusă din regatul *lucumí*[2], în golful Guinea, fusese cumpărată de negustorii englezi de sclavi în schimbul a cinci suluri nenorocite de pânză, pentru a fi vândută din nou pe nesăţioasa şi nevoiaşa piaţă cubaneză. Asta-i povestise însuşi don José Hidalgo capelanului când acesta se interesase de motivul pentru care o alesese pentru călătorie.

– E voinică şi ispititoare, adăugase plantatorul făcându-i cu ochiul. Şi s-ar părea că e stearpă, iar asta e întotdeauna un folos după ce părăseşte plantaţia. După ce-a zămislit copilul ăla nătâng…

Don José îi mai povestise că era văduv şi avea un fiu licenţiat care făcuse studii la Madrid, spre care se îndrepta pentru a-şi petrece cu el ultimele zile. În Cuba avea o plantaţie de tutun foarte mănoasă, pe o câmpie în apropiere de La Habana, pe care o lucra el însuşi cu ajutorul a vreo douăzeci de sclavi. Singurătatea, bătrâneţea şi presiunile făcute de cultivatorii de trestie-de-zahăr pentru a obţine pământuri pentru acea industrie înfloritoare îl împinseseră să-şi vândă proprietatea şi să se întoarcă în patrie, dar după douăzeci de zile pe mare scorbutul îl lovise şi dospise cu furie în constituţia lui slabă şi veştedă. Febra, edemurile, pielea pătată şi gingiile sângerânde îl siliseră pe medic să declare pacientul incurabil.

Atunci, aşa cum era musai pe navele regelui, căpitanul corăbiei *Regina* poruncise notarului să se înfăţişeze în cămăruţa lui don José pentru a consemna ultimele sale dorinţe.

– O slobozesc pe sclava mea Caridad, şoptise bolnavul după ce dăduse vreo două dispoziţii testamentare din milostenie şi lăsase moştenire toate bunurile sale acelui fiu pe care nu mai avea să-l reîntâlnească.

Femeia nici nu apucase să-şi arcuiască buzele groase într-o expresie vagă de satisfacţie aflând că era slobodă, îşi aminti preotul oprit în stradă.

„Nu vorbea!” Don Damián îşi aminti strădania de a distinge glasul lui Caridad între sutele de voci care se rugau la slujbele de duminică de pe covertă sau şoaptele ei sfielnice seara, înainte de culcare, când o silea să se roage. Ce muncă putea face femeia

---

[2] Popor de afro-caraibi (n.tr.)

aia? Capelanul era conştient de faptul că aproape toţi sclavii care-şi dobândeau slobozia sfârşeau prin a munci pentru foştii lor stăpâni în schimbul unei simbrii de mizerie, din care cu greu izbuteau să acopere nişte nevoi pe care înainte, ca sclavi, le aveau asigurate, sau erau osândiţi să ceară pomană pe străzi, înfruntându-se cu mii de alţi cerşetori. Iar aceştia se născuseră în Spania, cunoşteau meleagurile şi oamenii, unii erau dezgheţaţi şi inteligenţi. Cum putea să se descurce Caridad într-un oraş mare precum Cádiz?

Suspină şi-şi trecu mâna de mai multe ori peste bărbie şi peste puţinul păr care-i mai rămăsese. Apoi se răsuci, pufni ridicând din nou cufărul şi, cu el în spinare, se pregăti să se întoarcă pe drumul pe care venise. „Ce-i de făcut acum?”, se întrebă. Putea... Putea rândui ca ea să muncească la fabrica de tutun, la asta se pricepea. „E foarte pricepută cu frunzele; le tratează cu afecţiune şi blândeţe, aşa cum se cade, ştie să le recunoască pe cele mai potrivite şi să răsucească trabucuri bune”, îi spusese don José, dar asta ar fi însemnat să ceară favoruri şi să se afle că el... Nu-şi putea asuma riscul ca femeia să povestească cele petrecute pe corabie. În fabrică trudeau în jur de două sute de muncitoare care şuşoteau fără încetare şi bârfeau în timp ce produceau trabucurile acelea subţiri de Cádiz.

O găsi pe Caridad tot lipită de zid, nemişcată, lipsită de apărare. O ceată de mucoşi îşi bătea joc de ea, pe lângă nepăsarea oamenilor care tot veneau şi plecau din port. Don Damián se apropie tocmai când unul dintre puşti se pregătea să azvârle cu o piatră în ea.

– Stai! strigă.

Băiatul încremeni cu braţul ridicat; tânăra îşi descoperi capul şi plecă privirea.

Caridad se îndepărtă de grupul de şapte pasageri care se îmbarcaseră pe vasul care avea să urce pe râul Guadalquivir până la Sevilla şi, ostenită, încercă să-şi găsească un loc în grămada de boccealâcuri înghesuite la bord. Nava era o tartană arătoasă cu o singură pânză, care sosise în Cádiz aducând o încărcătură din preţiosul ulei al mănoasei lunci sevillane.

Din golful Cádiz navigară în cabotaj până la Sanlucar de Barrameda, unde se află gura de vărsare a Guadalquivirului. Dinaintea coastelor aşezării Chipiona, alături de alte tartane şi vase, se pregătiră să aştepte fluxul şi vânt prielnic pentru a trece peste primejdiosul banc Sanlucar, temutele grinduri de nisip care

preschimbaseră zona intr-un cimitir de vase. Abia după ce se întruneau toate condiţiile necesare pentru a înfrunta grindul, căpitanii se încumetau să treacă. Apoi aveau să meargă pe râu în amonte profitând de impulsul mareei, care se făcea simţită până în apropiere de Sevilla.

– S-a întâmplat ca unele nave să fie nevoite să aştepte până la o sută de zile ca să treacă grindul, zicea un matelot stând la taifas cu un pasager îmbrăcat în straie bogate, care aruncă imediat o privire îngrijorată spre Sanlucar şi spre spectaculoasele sale smârcuri, parcă implorând să nu sufere aceeaşi soartă.

Aşezată între nişte saci, rezemată de bord, Caridad se lăsă în voia mişcării legănate a tartanei. Marea arăta un calm încordat, acelaşi care se vădea la toţi cei aflaţi la bord, acelaşi care stăpânea celelalte vase. Nu era doar aşteptarea, era şi teama unui atac din partea englezilor sau a corsarilor. Soarele începu să coboare spre asfinţit, pe când apele căpătau o culoare metalică, ameninţătoare, iar sporovăielile pline de nelinişte ale echipajului şi pasagerilor se topiră în şoapte. Asprimea iernii se dezvălui odată cu asfinţitul, şi umezeala o pătrunse pe Caridad până la oase, sporind senzaţia de frig. Îi era foame şi era ostenită. Îmbrăcase haina, la fel de cenuşie şi de decolorată ca rochia, ambele din flanea groasă, în contrast cu ceilalţi pasageri care se îmbarcaseră odată cu ea şi care se gătiseră cu ceea ce socoteau a fi veşminte bogate în culori vii. Băgă de seamă că-i clănţăneau dinţii şi că avea pielea zbârlită, drept pentru care căută pledul în boccea. Degetele ei atinseră uşor un trabuc, pe care îl pipăi cu delicateţe, amintindu-şi aroma, efectele lui. Avea nevoie de el, jinduia să-şi piardă simţurile, să uite de oboseală şi de foame… Ba chiar şi de slobozie.

Se înfăşură în pled. Don Damián o suise pe vasul acela, primul pe care-l găsise gata să plece din portul Cádiz.

– Du-te la Sevilla, în Triana, îi spusese după ce se înţelesese cu căpitanul asupra preţului şi îl plătise din buzunarul lui. Ajunsă acolo, caută mănăstirea Minimelor[3] şi spune-le că te-am trimis eu.

Lui Caridad i-ar fi plăcut să aibă curajul de a-l întreba ce era Triana sau cum avea să găsească mănăstirea aceea, dar el aproape că-i dăduse brânci să se îmbarce, tulburat, aruncând

---

[3] Ordin monahal întemeiat de Sfântul Francisc din Paola (1416–1507). (n.tr.)

priviri în dreapta şi-n stânga, de parcă s-ar fi temut ca cineva să nu-i vadă împreună.

Adulmecă trabucul şi mireasma lui o purtă înapoi, în Cuba. Ea ştia doar unde se aflau coliba ei şi plantaţia şi moara la care se ducea în fiecare duminică împreună cu ceilalţi sclavi ca să asculte slujba şi apoi să cânte şi să danseze până la istoveală. De la colibă pe plantaţie şi de pe plantaţie la colibă, zi de zi, lună de lună, an de an. Cum avea să găsească o mănăstire? Se ghemui cu spatele la bord şi-şi lipi spinarea de lemnul corăbiei, căutând un contact cu realitatea care dispăruse. Cine erau străinii aceia? Şi Marcelo? Ce soartă o fi avut? Ce-o fi făcând prietena ei Maria, mulatra alături de care cânta la cor? Dar ceilalţi? Ce căuta ea, noaptea, pe un vas străin, într-o ţară necunoscută, în drum spre un oraş despre care nici nu ştia că există? Triana? Nicicând nu se încumetase să îi întrebe ceva pe albi. Ea ştia întotdeauna ce avea de făcut! N-avea nevoie să întrebe.

Amintirea lui Marcelo îi umezi ochii. Dibui în bocceaua ei căutând cremenea, amnarul şi iasca, să aprindă focul. Aveau să-i îngăduie să fumeze? Pe plantaţie putea fuma, era ceva obişnuit. Îl plânsese pe Marcelo în timpul călătoriei peste ocean. Ba chiar… Ba chiar fusese ispitită să se arunce în apă ca să pună capăt suferinţei aceleia nesfârşite. „Dă-te de acolo, negreso! Vrei să cazi în apă?”, o prevenise unul dintre mateloţi. Ea se supusese şi se îndepărtase de bord.

Ar fi avut curaj să se arunce dacă n-ar fi apărut matelotul acela? Nu vru să mai sucească problema pe toate feţele; în schimb, observă oamenii din tartană: păreau agitaţi. Se pornise fluxul, dar vântul nu era prielnic. Unii fumau. Izbi cu pricepere amnarul de cremene şi iasca se aprinse neîntârziat. Unde avea să găsească acei copaci din a căror scoarţă şi licheni pregătea iasca? Îşi aprinse trabucul, trase fumul adânc în piept şi se gândi că nu ştia nici de unde ar putea face rost de tutun. Primul fum îi potoli iureşul gândurilor. Următoarele două îi slăbiră muşchii, iar ea fu cuprinsă de-o uşoară ameţeală.

– Negreso, îmi dai şi mie un fum?

Un mus se aşezase pe vine în faţa ei. Avea faţa murdară, dar vioaie şi plăcută. Preţ de câteva clipe, Caridad se lăsă legănată de zâmbetul cu care băiatul aştepta răspunsul şi-i zări doar dinţii albi, la fel ca ai lui Marcelo când i se arunca în braţe. Mai avusese un copil, un negrişor mulatru pe care i-l născuse stăpânului, dar don José îl vânduse de îndată ce nu mai avusese nevoie de

îngrijirile celor două bătrâne care se ocupau de copiii sclavelor în timp ce acestea munceau. Toţi urmau acelaşi drum: stăpânul nu voia să ţină negrişori. Marcelo, cel de-al doilea fiu al ei, zămislit cu un negru de la moară, fusese diferit: o naştere grea; un copil cu probleme. „N-are să-l cumpere nimeni”, zisese stăpânul când, deja mai mărişor, i se vădiseră neîndemânarea şi cusururile. I se îngăduise să rămână pe plantaţie ca şi cum ar fi fost doar un câine, o găină sau unul dintre porcii pe care-i creşteau în spatele colibei. „O să moară”, prevesteau toţi. Dar Caridad nu îngăduise să se întâmple aşa ceva, îndurase multe lovituri de vargă şi bice când o prindeau dându-i de mâncare. „Îţi dăm de mâncare ca să munceşti, nu ca să creşti un idiot”, îi repeta vechilul.

– Negreso, îmi dai şi mie un fum? stărui musul.

„De ce nu?”, se întrebă Caridad. Avea acelaşi zâmbet ca Marcelo al ei. Îi oferi trabucul.

– Măiculiţă! De unde-ai scos minunăţia asta? exclamă copilul după ce trase un fum şi tuşi. E din Cuba?

– Da, se auzi Caridad spunând, pe când lua înapoi trabucul şi-l ducea la buze.

– Cum te cheamă?

– Caridad, răspunse ea învăluită într-un nor de fum.

– Îmi place pălăria ta.

Băiatul se bâţâia fără astâmpăr, în picioare. Mai aştepta un fum care, în cele din urmă, sosi.

– Ajunge, dă-l afară.

Strigătul căpitanului tartanei sfâşie liniştea. De pe celelalte vase se auziră exclamaţii asemănătoare. Musul îi înapoie trabucul şi dădu fuga să se alăture celorlalţi mateloţi.

– Mulţam, negreso, îi zise grăbit.

Spre deosebire de ceilalţi pasageri, Caridad nu văzu dificila manevră navală care presupunea trei schimbări de direcţie pe canalul îngust. De-a lungul gurii de vărsare a Guadalquivirului, pe uscat sau pe şlepuri plutitoare amarate de malurile acestuia, se aprinseră semnale luminoase care călăuzeau vasele. Nu trăi nici încordarea cu care toţi înfruntau traversarea canalului: dacă vântul se domolea şi rămâneau la jumătatea drumului, aveau şanse mari să se împotmolească. Rămase aşezată, sprijinită de bord, fumând, bucurându-se de o plăcută gâdilătură în toţi muşchii şi lăsând tutunul să-i întunece simţurile.

În clipa în care tartana pătrunse pe temutul canal al englezilor, cu turnul San Jacinto luminându-i calea la babord,

Caridad începu să fredoneze în ritmul amintirii petrecerilor de duminică, când, după slujba de pe cea mai apropiată plantaţie de trestie-de-zahăr unde exista preot, sclavii de pe diverse plantaţii se adunau în baraca cea mare la care veniseră însoţindu-şi stăpânii. Acolo, albii le îngăduiau să cânte şi să danseze, de parcă ar fi fost copii care aveau nevoie să-şi răcorească inima şi să uite asprimea muncilor. Însă la fiecare sunet şi cu fiecare pas al dansului, când grăiau tobele *batás* – mama tuturor acestora, toba cea mare *iyá, itotele* sau cea mai mică, *okonkolo* – negrii se închinau la zeii lor, străvestiţi în fecioarele şi sfinţii creştini, şi-şi aminteau cu nostalgie originile lor din Africa.

Fredona în continuare, străină de ordinele imperioase ale căpitanului şi de forfota echipajului, şi purcese ca atunci când îl adormea pe Marcelo. I se păru că-i atinge din nou părul, că i aude răsuflarea, că-i simte mirosul... Trimise un sărut în aer. Copilul supravieţuise. Avusese parte în continuare de urlete şi palme din partea stăpânului şi a vechilului, dar câştigase afecţiunea negrilor de pe plantaţie. Zâmbea mereu! Şi era dulce şi drăgăstos cu toată lumea. Marcelo nu ştia nici de sclavi, nici de stăpâni. Trăia slobod şi, uneori, privea în ochii sclavilor parcă înţelegându-le amarul şi încurajându-i să se slobozească din lanţuri. Unii îi zâmbeau trist lui Marcelo, alţii plângeau dinaintea nevinovăţiei lui.

Caridad trase cu sete din trabuc. Avea să fie bine îngrijit, nu se îndoia. Maria avea să-i poarte de grijă. Şi Cecilio, chiar dacă se văzuse silit să-l despartă de ea... Toţi sclavii aceia care fuseseră vânduţi împreună aveau să se îngrijească de el. Copilul ei avea să fie fericit, presimţea asta. Dar stăpânul... „Fie ca sufletul dumitale rătăcitor să nu-şi afle nicicând odihna, don José”, se rugă Caridad.

2

Cartierul sevillan Triana se afla de cealaltă parte a râului Guadalquivir, în afara zidurilor oraşului. Era legat de oraş printr-un vechi pod musulman, clădit pe zece şlepuri ancorate în albia râului şi amarate cu două lanţuri groase de fier şi mai multe odgoane întinse de la un mal la celălalt. Mahalaua aceea, poreclită „straja Sevillei”, din pricina funcţiei de apărare pe care o avusese întotdeauna, îşi atinsese epoca de înflorire când Sevilla monopoliza comerţul cu Indiile; din pricina problemelor de navigare pe râu, la începutul secolului se socotise chibzuit să mute Casa de Comerţ[4] la Cádiz, fapt care dusese la o scădere considerabilă a populaţiei şi la părăsirea multor clădiri. Cei zece mii de locuitori se concentraseră pe o suprafaţă limitată, cu formă alungită, de-a lungul malului drept al râului, închisă la capătul celălalt de Cava, vechea tranşee care în vremuri de război reprezenta prima linie de apărare a oraşului şi putea fi inundată de apele Guadalquivirului pentru a transforma mahalaua într-o insulă. Dincolo de Cava se zăreau câteva mănăstiri risipite, schituri, case, precum şi întinsa şi mănoasa luncă a Trianei.

Una dintre aceste mănăstiri, aflată în Cava Nueva, era mănăstirea Nuestra Señora de la Salud a călugăriţelor Minime, o umilă congregaţie monahală consacrată contemplaţiei şi rugăciunii însoţite de tăcere şi post. Dincolo de mănăstirea Minimelor, spre strada San Jacinto, în fundătura San Miguel, se îngrămădeau treisprezece case, în care la rândul lor se înghesuiau în jur de douăzeci şi cinci de familii. Douăzeci şi una dintre ele erau familii de ţigani, alcătuite din bunici, fii, mătuşi, veri, nepoate, nepoţi şi câte-un strănepot; toate cele douăzeci şi una ţineau fierării. Mai existau şi alte fierării în mahalaua Triana, cele mai multe dintre ele pe mâna ţiganilor, aceleaşi mâini care fie în India, fie în munţii din Armenia, cu secole înainte de a pribegi în Europa, îşi preschimbaseră meseria în artă. Cu toate

---

[4] *Casa de Contratacion* sau *Casa y Audiencias de Indias* a fost o instituţie a Casei Regale spaniole care a fiinţat între secolele al XVI-lea şi al XVIII-lea. Rolul acesteia era să controleze activităţile de explorare şi de colonizare de noi teritorii. (n.tr.)

acestea, San Miguel era centrul nevralgic al fierăriei şi cazangeriei din Triana. În fundătură dădeau vechile curţi construite în vremurile de splendoare ale mahalalei, în secolul al XVI-lea: unele nu erau decât simple fundacuri, cu nişte căsuţe mizere aliniate faţă în faţă, cu unul sau două caturi; altele erau clădiri, adesea întortocheate, cu două sau trei caturi, aşezate în jurul unei curţi centrale, caturile superioare deschizându-se spre curte prin coridoare înalte şi balustrade din fier forjat sau din lemn. Toate, aproape fără excepţie, erau locuinţe umile cu una sau cel mult două încăperi. În una din ele, dacă nu chiar în curte sau direct pe străduţă, exista o mică adâncitură în perete unde se gătea pe cărbune, un spaţiu împărţit de vecinii din curte. Spălătoarele şi latrinele, dacă existau, erau situate în curte, la dispoziţia tuturor.

Spre deosebire de alte locuinţe sevillane, ocupate în timpul zilei doar de femeile şi de copiii care se jucau în curţi, cele ale fierarilor din Triana erau locuite de-a lungul întregii zile de lucru, căci aveau birjele aşezate la catul de jos. Bătăile neîncetate ale ciocanelor pe nicovală răzbăteau din fiecare fierărie şi se împleteau în stradă intr-un neobişnuit vacarm metalic; fumul cărbunilor din forjă, care adesea se strecura prin curţile caselor sau chiar pe uşile acelor modeste ateliere lipsite de coşuri, se zărea din orice punct al Trianei. De-a lungul fundăturii, învăluiţi în hărmălaie şi în fum, bărbaţi, temei şi copii veneau şi plecau, se jucau, râdeau, tăifăsuiau, strigau sau se sfădeau. Cu toate acestea, în ciuda zarvei, mulţi dintre ei amuţeau şi se opreau cu inima gata să le sară din piept în poarta fierăriilor. Uneori, se zărea un tată care-şi ţinea fiul pe după umeri, un bătrân cu ochii întredeschişi sau câteva femei care-şi stăpâneau un pas de dans auzind acordurile unui *martinete*[5]: un cânt trist acompaniat de cadenţa loviturilor monotone de ciocan; un cânt specific lor care-i urmase în toate timpurile şi toate locurile. Şi atunci, prin mijlocirea acelor *quejíos*[6] ale fierarilor, loviturile de ciocan deveneau o minunată simfonie care dădea fiori.

În acea zi de 2 februarie 1748, în care se sărbătorea Virgen de

---

[5] Cântec andaluz ce însoţea şi marca ritmul loviturilor de ciocan din făurării. (n.tr.)

[6] În limba spaniolă, *quejío* sau *quejido* înseamnă vaier sau tânguire. În flamenco, desemnează o formă stilizat[de bocet. (n.tr.)

la Candelaria[7], ţiganii nu lucrau în fierăriile lor. Puţini dintre ei aveau să se ducă la biserică la San Jacinto şi la Virgen de la Candelaria să binecuvânteze lumânările cu care-şi luminau căminele, însă nici nu voiau să aibă pricini cu vecinii credincioşi din Triana, cu atât mai puţin cu popi, călugări şi inchizitori; era o zi de sărbătoare care trebuia ţinută.

– Păzeşte fata de poftele albilor, se auzi o voce răguşită.

Cuvintele, în *caló,* graiul ţiganilor, răsunară în curtea care dădea în străduţă. Mamă şi fiică stătură în loc. Niciuna din ele nu se arătă surprinsă, deşi nu ştiau de unde se auzise vocea. Cercetară curtea cu privirea până ce Milagros întrezări în penumbra dintr-un colţ reflexia argintată a şirului de nasturi de la tunica scurtă, azurie a bunicului. Stătea în picioare, semeţ şi nemişcat, încruntat şi cu privirea pierdută, cum îi era obiceiul; vorbise fără să înceteze a molfăi un trabuc stins. Fata, cu cei cincisprezece splendizi ani ai ei, îi zâmbi şi se învârti cu graţie; fustele ei lungi, albastre, jupoanele şi broboadele verzi se învolburară, însoţite de clinchetul mai multor salbe care-i atârnau la gât.

– În Triana ştie toată lumea că-s nepoata dumitale. Râse. Dinţii albi străluciră în contrast cu pielea întunecată, aidoma mamei sale, aidoma bunicului său. Cine-ar cuteza?

– Desfrâu-i orb şi cutează, copiliţo. Mulţi şi-ar primejdui viaţa să te aibă. Eu aş putea doar să te răzbun şi n-ar fi sânge îndeajuns ca să ostoiască durerea. Să-i aminteşti mereu asta, adăugă adresându-se mamei.

– Da, tată, răspunse femeia.

Amândouă aşteptară un cuvânt de rămas-bun, un gest, un semn, dar ţiganul, hieratic în colţul lui, nu mai adăugă nimic. În cele din urmă, Ana îşi luă fiica de braţ şi părăsiră casa. Era o dimineaţă friguroasă. Cerul era înnorat şi stătea să plouă, ceea ce nu părea a-i împiedica pe locuitorii din Triana să se îndrepte spre San Jacinto pentru a sărbători binecuvântarea lumânărilor. De asemenea, erau mulţi sevillanii care voiau să se alăture ceremoniei şi, ţinând în mâini lumânări mari, străbăteau podul de şlepuri sau treceau Guadalquivirul la bordul uneia dintre cele mai bine de douăzeci de luntri care purtau oamenii de pe un ţărm pe altul. Mulţimea vestea o zi bănoasă, se gândi Ana înainte să-şi

[7] Sărbătoare religioasă cunoscută sub diferite denumiri, printre care Întâmpinarea Domnului sau Curăţirea Sfintei Maria. (n.tr.)

aducă aminte de temerile lui taică-său. Întoarse capul spre Milagros şi-o văzu mergând dreaptă, semeaţă, atentă la toţi şi la toate. „Aşa cum se cuvine unei ţigănci sadea”, recunoscu atunci, neputând să-şi reţină o expresie de satisfacţie. Cum să nu se uite la fata ei? Părul castaniu şi bogat îi cădea pe spate, împletindu-se cu ciucurii lungi şi verzi ai broboadei pe care o purta pe umeri. Ici şi colo, printre plete, se zărea o panglică colorată sau o perlă; în urechi purta cercei mari de argint, iar la gât, şiraguri de mărgele sau salbe de arginţi tresăltau pe sânii ei tineri, prinşi în decolteul amplu şi îndrăzneţ al bluzei albe. Fusta albastră era încinsă pe talia delicată şi cobora aproape pană în pământ, unde se tot iveau şi dispăreau picioarele ei desculţe. Un bărbat o privi pieziş. Milagros băgă de seamă imediat şi, ca o felină, întoarse faţa către el; trăsăturile dăltuite ale fetei se îmblânziră şi sprâncenele ei stufoase se arcuiră a zâmbet. „Începem ziua”, îşi spuse mama.

– Să-ţi zic norocul, voinicule?

Bărbatul, voinic, vru să-şi vadă de drum, dar Milagros îi zâmbi deschis şi se apropie de el atât de mult, încât sânii ei aproape că-l aduseră.

Văd o femeie care te doreşte, adăugă ţiganca, cu privirea înfiptă în ochii lui.

Ana ajunse lângă fiica sa la timp ca să-i audă ultimele cuvinte.

O femeie… Ce altceva mai putea dori un individ ca acela, mare şi zdravăn, dar evident singur, care ducea în mână o lumânărică? Bărbatul şovăi câteva clipe înainte să se uite la cealaltă ţigancă ce se apropiase de el: mai în vârstă, dar la fel de atrăgătoare şi de semeaţă ca fetişcana.

– Nu vrei să ştii mai mult? Milagros recâştigă atenţia bărbatului, adâncindu-şi privirea în nişte ochi în care zărise interes. Încercă să-l apuce de mână: Şi tu o doreşti pe femeia aia, aşa-i?

Ţiganca băgă de seamă că prada începea să cedeze. Mamă şi fiică, în tăcere, fură de acord: treabă uşoară, conchiseră amândouă. O fire reţinută şi timidă – bărbatul încercase să-şi ferească privirea – vârâtă intr-un trup mătăhălos. Sigur era vorba de-o femeie, întotdeauna era. Trebuia doar să-l stârnească, să stăruiască să-şi învingă ruşinea aceea care-l înfrâna.

Milagros fu strălucită, convingătoare: străbătu cu degetul liniile palmei bărbatului ca şi cum i-ar fi prezis cu adevărat viitorul acelui credul. Maică-sa o urmărea, între mândră şi

amuzată. Căpătară vreo doi *cuartos*[8] pentru sfaturile lor. Apoi Ana încercă să-i vândă un trabuc de contrabandă.

– La jumătate de preţ faţă de dughenele de tutun din Sevilla, îi oferi. Dacă nu vrei trabuc, am şi tutun de prizat de cea mai bună calitate, curat, fără ţărână.

Încercă să-l convingă desfăcându-şi şalul în care era înfăşurată pentru a-i arăta marfa pe care o avea ascunsă, dar bărbatul se mărgini să schiţeze un zâmbet tâmp, ca şi cum în închipuirea lui o curta deja pe aceea căreia nu cutezase niciodată să-i vorbească.

De-a lungul zilei, mamă şi fiică se strecurară prin mulţimea care se deplasa de la Altozano, prin împrejurimile castelului Inchiziţiei, spre biserica San Jacinto, aflată încă în construcţie pe locul fostului schit Candelaria, citind în palmă şi vânzând tutun, mereu atente la zbiri şi la ţigăncile care-i pungăşeau pe cei cu gândul aiurea, multe dintre ele chiar din neamul lor. Ea şi fiica ei nu aveau nevoie să-şi asume asemenea riscuri şi nu voiau să se vadă amestecate în una dintre multele gâlcevi care izbucneau când o prindeau pe vreuna dintre ele: tutunul le aducea deja destule câştiguri.

De aceea încercară să se desprindă de mulţime când fray Joaquín, din Ordinul Predicatorilor, îşi începu predica sub cerul liber, dinaintea a ceea ce cu timpul avea să devină poarta mare a viitoarei biserici. În clipa aceea, credincioşilor sevillani îngrămădiţi pe esplanadă nu le ardea de noroc sau de tutun; mulţi dintre ei veniseră în Triana ca să asculte încă una dintre predicile controversate ale acelui tânăr dominican, fiu al unei epoci în care judecata încerca să-şi croiască drum prin bezna ignoranţei. De la amvonul improvizat în afara bisericii întrecea ideile lui fray Benito Jerónimo Feijoo[9]; cu voce tare, în castiliană şi fără a se sluji de latinisme, fray Joaquín înfiera prejudecăţile atavice ale spaniolilor şi agita poporul apărând virtutea muncii, chiar şi mecanică sau artizană, împotriva prost înţelesului concept de onoare care-i împingea pe spanioli la trândăvie şi huzur; aţâţa mândria femeilor, împotrivindu-se educaţiei mănăstireşti şi susţinând noul rol al acestora în societate şi în

---

[8] Monedă de aramă-valorând patru maravedí, veche monedă spaniolă. (n.tr.)

[9] Benito Jerónimo Feijoo (1676–1764), călugăr şi om de litere, a popularizat ideile de largă circulaţie ale epocii sale şi a luptat împotriva superstiţiilor oamenilor de rând. (n.tr)

familie; afirma dreptul lor la educaţie şi legitima lor aspiraţie la o dezvoltare intelectuală spre binele regatului. Femeia nu mai era roaba bărbatului şi nici nu putea fi socotită un bărbat imperfect. Nu era înclinată spre rău din fire! Căsătoria trebuia să se sprijine pe egalitate şi respect. În veacul nostru, susţinea fray Joaquín citându-i pe marii gânditori, sufletul nu mai are sex: nu e nici parte bărbătească, nici parte femeiască. Norodul se îngrămădea să-l asculte şi tocmai atunci, Ana şi Milagros ştiau, ţigăncile profitau de fascinaţia oamenilor ca să le fure din traiste.

Se apropiară cât putură de locul de unde fray Joaquín se adresa mulţimii. Era însoţit de cei peste douăzeci de călugări predicatori care-şi duceau zilele în mănăstirea San Jacinto. Mulţi dintre ei ridicau din când în când faţa spre cerul plumburiu care, din fericire, nu se îndupleca să-şi rupă baierele; ploaia ar fi stricat sărbătoarea.

– Eu sunt lumina lumii! striga fray Joaquín pentru a se face auzit. Asta ne-a vestit Domnul Nostru Isus Cristos. El e lumina noastră! O lumină prezentă în toate aceste lumânări pe care le purtaţi şi care trebuie să lumineze…

Milagros nu asculta predica. Îşi aţinti privirea asupra călugărului, care la scurt timp după aceea le descoperi pe mamă şi pe fiică aproape de el. Straiele pestriţe ale ţigăncilor băteau la ochi în mulţime. Fray Joaquín şovăi; pentru o clipă, cuvintele sale îşi pierdură şirul şi gesturile sale nu mai reţinură atenţia credincioşilor. Milagros băgă de seamă cum se străduia să n-o privească, fără a reuşi; dimpotrivă, la un moment dat, nu se putu stăpâni să nu-şi oprească privirea asupra ei o secundă mai mult decât s-ar fi cuvenit. În unul dintre aceste prilejuri, fetişcana îi făcu cu ochiul şi fray Joaquín se bâlbâi; în altul, Milagros îi scoase limba.

– Fetiţo! o dojeni maică-sa, lovind-o cu cotul. Ana făcu un gest spre călugăr, cerându-i iertare.

Predica, aşa cum dorea mulţimea, se prelungi. Fray Joaquín, scăpat de sub asediul lui Milagros, izbuti din nou să strălucească. După ce isprăvi, credincioşii îşi aprinseră lumânările de la rugul pregătit de călugări. Mulţimea se împrăştie şi cele două femei se întoarseră la ale lor.

– Ce-aveai de gând? o descusu maică-sa.

– Îmi place, răspunse Milagros, făcând un gest cochet cu mâinile. Îmi place să greşească, să se bâlbâie, să roşească.

– De ce? E un popă.

Fata păru să stea o clipă pe gânduri.

– Nu ştiu, răspunse ea ridicând din umeri şi făcând o mutrişoară simpatică spre maică-sa.

– Fray Joaquín îl respectă pe bunicul tău şi-o să te respecte şi pe tine, dar nu te juca cu bărbaţii, chiar de-s feţe bisericeşti, o preveni maică-sa.

Cum era de aşteptat, ziua de lucru se dovedi rodnică, iar Ana isprăvi tutunul de contrabandă pe care-l ascundea printre fuste. Sevillanii începură să treacă podul sau să ia luntrile pentru a se întoarce în oraş. Le-ar mai fi putut citi norocul câtorva, dar mulţimea din ce în ce mai rărită dezvălui numărul mare de ţigănci, unele bătrâne veştede, altele tinere, multe fetiţe şi băieţei zdrenţăroşi şi pe jumătate goi, care făceau acelaşi lucru. Ana şi Milagros le recunoscură pe femeile din fundătura San Miguel, rude cu fierarii, dar şi pe destule dintre acelea care locuiau în bordeiele mizere aflate lângă grădina din Cartuja, în lunca Triana şi care, pentru a căpăta pomană, hărţuiau cu încăpăţânare orăşenii, le tăiau calea şi îi apucau de haine, invocând cu ţipete un Dumnezeu în care nu credeau şi înşirând un pomelnic de martiri şi de sfinţi pe care-l învăţaseră pe de rost.

– Cred că ajunge pentru azi, Milagros, zise maică-sa, ferindu-se din calea unei perechi care încerca să scape de un grup de cerşetoare.

Un mucos cu faţa murdară şi ochii negri, care-i urmărea pe sevillani, se izbi de ea invocând virtuţile sfintei Rufina.

– Na, îi zise Ana, dându-i un *cuarto.*

Porniră înapoi spre casă, pe când mama ţigănuşului îi cerea gologanul. Fundătura fierbea. Fusese o zi spornică pentru toţi: sărbătorile religioase îi îmblânzeau pe creştini. Pâlcuri de bărbaţi sporovăiau în porţile caselor bând vin, fumând şi jucând cărţi. O femeie se apropie de bărbatul ei ca să-i arate ce câştigase şi între fi se iscă o ceartă atunci când el încercă să ia totul. Milagros îşi luă rămas-bun de la maică-sa şi se alătură unui grup de fetişcane. Ana trebuia să facă socotelile cu taică-su. Îl căută printre bărbaţi, dar nu-l găsi.

Tată? strigă, păşind în curtea interioară a casei unde locuiau.

– Nu e.

Ana se întoarse şi-l văzu pe José, bărbatul ei, în pragul uşii.

– Unde e?

José ridică din umeri şi întinse a nedumerire o mână; în cealaltă ducea o carafă de vin. Ochii-i sclipeau.

– A dispărut la scurt timp după voi. S-o fi dus la ţigănimea din Cartuja să-şi vadă neamurile, ca de obicei.

Ana clătină din cap. Să fi fost cu adevărat în ţigănime? De câteva ori îl căutase acolo şi nu-l găsise. Avea să se întoarcă în seara aceea sau abia după câteva zile, ca în atâtea alte dăţi? Şi în ce stare?

Suspină.

– Se-ntoarce întotdeauna, trânti atunci José cu sarcasm.

Nevastă-sa se semeţi, îşi înăspri expresia şi se încruntă.

– Nu te lua de el, scrâşni ameninţătoare. Te-am prevenit de multe ori.

Bărbatul se mărgini să se strâmbe a supărare şi-i întoarse spatele.

Da, de obicei se întorcea; José avea dreptate, dar ce făcea în timpul escapadelor sale, când nu se ducea în ţigănime? Nu-i destăinuia niciodată şi, când ea stăruia, el se refugia în lumea lui de nepătruns. Ce diferenţă faţă de tatăl din copilărie! Ana şi-l amintea mândru, semeţ, de neabătut, o figură la care afla întotdeauna consolare. Mai apoi, pe atunci să fi avut vreo zece ani, îl săltase „potera tutunului”, zbirii care urmăreau contrabanda. Fuseseră doar câteva livre de frunze de tutun şi era prima dată când îl prindeau; ar fi trebuit să i se aplice o osândă mai uşoară, însă Melchor Vega era ţigan şi-l ridicaseră în afara aşezărilor în care regele hotărâse că trebuie să sălăşluiască cei din seminţia lui; se îmbrăca ţigăneşte, cu haine pe cât de costisitoare, pe atât de ţipătoare, încărcate cu şiraguri de mărgele sau cu salbe de argint; purta toiag, jungher, cercei în urechi, ba mai mult, existau martori care încredinţau că-l auziseră vorbind în *calo.* Toate acelea erau interzise, mai mult chiar decât să nesocotească birurile regelui. Zece ani la galeră. Asta fu osânda ţiganului.

Ana simţi cum i se strânge inima la amintirea calvarului pe care-l trăise maică-sa în timpul judeţului şi, mai ales, de-a lungul celor aproape patru ani care se scurseseră de când se pronunţase prima sentinţă până când taică-său fusese dus în portul Santa María şi îmbarcat pe una dintre galerele regale. Maică-sa nu se dăduse îndărăt nici măcar o zi, un ceas, o clipă. O costase viaţa. I se umeziră ochii, ca întotdeauna când retrăia acele momente. O revăzu cerşind îndurare, umilită, cerând, cu disperare o graţiere judecătorilor, funcţionarilor şi vizitatorilor din temniţe. Implorară ajutor de la popi şi călugări, care refuzau

până şi să le dea bineţe. Amanetaseră chiar şi ce nu aveau, furaseră, jefuiseră şi înşelaseră ca să plătească notari şi avocaţi. Nu mai îmbucaseră nimic doar ca să poată duce un codru de pâine la închisoarea unde tatăl ei aştepta, ca atâţia alţii, să se încheie procesul şi să i se hotărască soarta. În timpul acelei cumplite aşteptări, unii îşi retezau o mână sau chiar un braţ, ca să nu ajungă pe galere şi să înfrunte o moarte lentă şi sigură, dureroasă şi mizerabilă, soarta celor mai mulţi dintre osândiţii la galere, încătuşaţi pe vecie pe băncile corăbiilor.

Dar Melchor Vega supravieţuise torturii. Ana îşi şterse ochii cu mâneca. Da, scăpase cu viaţă. Şi într-o zi, când nimeni nu-l mai aştepta, se ivise în Triana, secătuit, zdrenţăros, frânt, nenorocit, târându-şi picioarele, dar cu semeţia neştirbită. N-a mai fost niciodată tatăl care-i ciufulea părul când dădea fuga la el după o ceartă cu ceilalţi copii. Asta făcea: îi ciufulea părul şi-apoi o privea cu tandreţe, amintindu-i în tăcere cine era ea, o Vega, o ţigancă! Părea să fie singurul lucru care conta pe lume. Aceeaşi mândrie a rasei pe care Melchor încercase să i-o insufle şi nepoatei sale Milagros.

La scurt timp după întoarcerea sa, când fetiţa avea abia câteva luni, tatăl ei aştepta ca Ana să zămislească un băiat. „Pe când feciorul?”, se tot interesa, José, bărbatul ei, o întreba şi el cu stăruinţă: „Eşti grea?” Părea că toată fundătura San Miguel dorea un băiat. Mama lui José, mătuşile lui, verişoarele lui… Ba chiar şi femeile Vega din ţigănime! Toate o sâcâiau, dar n-a fost să fie.

Ana întoarse privirea spre locul prin care dispăruse José după scurta lor discuţie despre Melchor. Spre deosebire de tatăl ei, bărbatul nu fusese capabil să depăşească ceea ce pentru el reprezenta un eşec, o jignire, astfel încât puţina afecţiune şi respectul care domniseră într-o căsnicie aranjată între ambele familii, alde Vega şi alde Carmona, începură să dispară treptat, fiind înlocuite în cele din urmă de o ranchiună mocnită care se vădea în asprimea purtării unuia cu celălalt. Melchor îşi revărsă toată afecţiunea asupra lui Milagros şi, odată resemnat cu gândul că nu va avea un băiat, fose făcu acelaşi lucru. Ana deveni martora înfruntării dintre cei doi bărbaţi, ţinând mereu partea tatălui, pe care-l iubea şi-l respecta mai mult decât pe soţ.

Se înnoptase, oare ce-o fi făcând Melchor?

Un *rasgado* de chitară o aduse înapoi la realitate. În spatele ei, în fundătură, auzi paşi grăbiţi, scaune şi bănci târâte.

– Petrecere! vesti ţipând un glas de copil.

Altă chitară i se alătură primei, dibuind notele. La scurt timp, se auzi ropotul sec al unor castaniete, apoi altele, şi altele, ba chiar şi răpăitul vreunei geamparale vechi din tablă, pregătindu-se, fără rânduială sau armonie, parcă vrând să deştepte degetele acelea care mai târziu aveau să acompanieze dansuri şi cântece. Alte chitare. O femeie-şi drese vocea; voce de femeie bătrână, spartă. O dairea. Ana se gândi la tatăl ei şi la ce mult îi plăceau dansurile. „Se întoarce întotdeauna”, încercă să se convingă atunci. Oare nu era aşa? Era şi el un Vega!

Când ieşi în fundătură, ţiganii făcuseră roată în jurul unui foc.

– Daţi-i bătaie! îi îndemnă un bătrân, aşezat pe un scaun cu faţa spre pălălaie.

Toate instrumentele amuţiră. O singură chitară, în mâinile unui flăcău cu pielea smolită şi coadă brună, atacă primele acorduri ale unui fandango.

Musul pe care-l poftise la fumat o însoţi. Acostară intr-un debarcader din Triana, dincolo de arsanaua pescarilor de crevete, pentru a descărca nişte mărfuri ce se îndreptau spre mahala.

– Aici cobori, negreso, îi porunci căpitanul tartanei.

Copilul îi zâmbi lui Caridad. Mai fumaseră de vreo două ori în timpul călătoriei. Mulţumită efectului pe care-l avusese tutunul, Caridad îndrăznise chiar să răspundă monosilabic, cu sfială, la toate întrebările pe care i le pusese băiatul, zvonuri care circulau prin port despre meleagurile acelea îndepărtate. Cuba. Erau aievea bogăţiile despre care se vorbea? Aveau multe plantaţii de trestie-de-zahăr? Şi sclavii erau chiar aşa de mulţi pe cât se spunea?

– Într-o bună zi, o să călătoresc cu una dintre corăbiile alea mari, o încredinţa el, lăsându-şi imaginaţia să zboare. Şi-o să fiu căpitan! O să străbat oceanul şi-o să cunosc Cuba!

Odată adusă tartana la chei, la fel cum se întâmplase în Cádiz, Caridad stătu locului şi şovăi pe fâşia foarte îngustă de pământ care se întindea între malul râului şi primul şir de case din Triana, unele dintre ele cu temeliile la vedere, spălate de apele Guadalquivirului, intr-atât erau de aproape. Unul dintre cărăuşi îi strigă să se dea la o parte, ca să descarce un ditamai sacul. Strigătul atrase atenţia căpitanului, care clătină din cap de pe punte. Privirea lui o întâlni pe a musului, atent şi el la Caridad;

amândoi ştiau ce urma să facă.

– Ai cinci minute, îi îngădui acestuia.

Băiatul mulţumi pentru îngăduinţă cu un surâs, sări de pe vas şi o trase după el pe Caridad.

– Iute. Urmează-mă, o zori el. Căpitanul avea să-l lase pe uscat dacă nu se grăbea, ştia asta.

Trecură de primul rând de case şi ajunseră până la biserica Santa Ana; se îndepărtară în continuare de râu, depăşind două grupuri de case, musul agitat, trăgând de Caridad, ferindu-se din calea oamenilor care-i urmăreau curioşi cu privirea, până ajunse în faţă la Cava.

– Astea sunt Minimele, îi arătă băiatul spre o construcţie aflată la celălalt hotar al Cavei.

Caridad privi în direcţia pe care i-o arăta degetul musului; o clădire joasă, spoită, cu o biserică modestă; apoi îşi îndreptă privirea spre fostul şanţ de apărare care îi tăia calea, adânc, plin de gunoaie în multe locuri, abia bătătorit în altele.

– Ai o bună bucată de răzbătut, adăugă băiatul, închipuindu-şi ce i trecea prin cap lui Caridad. Mai e un loc în San Jacinto, da'-i mai departe. Oamenii trec pe oriunde, vezi? Şi-i arătă câteva siluete care coborau sau urcau pe povârnişurile gropii. Trebuie să mă întorc la vas, o preveni, văzând că femeia nu se clintea. Noroc, negreso!

Caridad nu zise nimic.

– Noroc, repetă înainte să o apuce pe drumul de întoarcere, în goana mare.

Rămasă singură, Caridad îşi aţinti privirea la mănăstire, locul indicat de don Damián. Străbătu groapa pe o potecuţă printre gunoaie. Pe plantaţie nu existau gunoaie, dar în La Habana, da; le văzuse când stăpânul o luase cu el la oraş, să ducă frunze de tutun la dugheana din port. Cum puteau albii să arunce atâtea lucruri? Ajunse la mănăstire şi încercă să împingă una dintre porţi. Era zăvorâtă. Bătu. Aşteptă. Nu se întâmplă nimic. Bătu din nou, cu sfială, parcă nevrând să deranjeze.

– Nu aşa, negreso, îi zise o femeie care trecea pe lângă ea şi care, aproape fără să se oprească din mers, trase de un lanţ la capătul căruia zdrăngăni un clopoţel.

La scurt timp, la una dintre porţi se deschise o ferestruică cu gratii.

– Pacea Domnului fie cu tine, auzi glasul portăresei; după voce, o femeie deja în vârstă. Ce vânt te aduce pe la casa

noastră?

Caridad îşi scoase pălăria de paie. Deşi nu reuşea s-o vadă pe călugăriţă, coborî privirea în pământ.

– Don Damián mi-a zis să vin aici, şopti.

– Nu pricep.

Caridad vorbise repede, stâlcit, cum făceau negrii cubanezi când se adresau albilor.

– Don Damián, se căzni, el mi-a zis să vin aici.

– Cine e don Damián? se interesă portăreasa după câteva clipe de tăcere.

– Don Damián… Preotul de pe corabie, de pe *Regina.*

– Regina? Ce zici de regină? exclamă călugăriţa.

– *Regina,* corabia din Cuba.

– A! O corabie, nu Majestatea Sa. Ei bine… Nu ştiu. Don Damián ai zis? Aşteaptă o clipă.

Când ferestruica se deschise din nou, vocea care răzbătu prin ea era autoritară, fermă.

– Femeie cuviincioasă, ce ţi-a spus preotul că trebuie să faci aici?

– Mi-a zis doar să vin.

Călugăriţa tăcu. preţ de câteva secunde, după care răspunse cu voce blândă.

– Suntem o comunitate săracă. Îndeletnicirile noastre sunt rugăciunile, abstinenţa, contemplarea, penitenţa şi operele de caritate. Care ţi-ar fi rostul aici?

Caridad nu răspunse.

– De unde vii?

– Din Cuba.

– Eşti roabă? Şi stăpânii tăi?

– Îs… îs slobodă. Şi ştiu să mă rog.

Don Damián stăruise să zică asta.

Caridad nu văzu surâsul resemnat al călugăriţei.

– Ascultă, îi zise ea, trebuie să te duci la confreria Nuestra Señora de los Ángeles, înţelegi?

Caridad tăcu. „De ce m-o fi trimis don Damián aici?”, se întrebă.

– Confreria Negrilor, o lămuri călugăriţa, a ta. Ei o să te ajute sau o să-ţi dea povaţă. Ia seama: mergi până la biserica Nuestra Señora de los Ángeles, în apropiere de Cruz del Campo. Străbate în întregime Cava înspre nord, spre San Jacinto. Pe acolo ai să poţi trece groapa. Apoi, coteşte la dreapta şi mergi mai departe

pe uliţa Santo Domingo până ajungi la podul de şlepuri, treci podul, şi apoi…

Caridad părăsi mănăstirea, încercând să reţină itinerariul. „Los Angeles.” îi spuseseră că trebuia să se ducă acolo. „Los Ángeles.” Aveau s-o ajute. „Cruz del Campo”, repeta cu voce joasă.

Cufundată în gânduri, mergea străină de privirile oamenilor: o negresă voluptuoasă, înfăşurată în zdrenţe cenuşii, cu o boccea în mână, murmurând fără încetare. Pe Altozano, înfiorată dinaintea impunătorului castel San Jorge de la capătul podului, se izbi de o femeie. Vru să-şi ceară iertare, dar cuvintele refuzară să iasă; femeia o ocărî, iar Caridad îşi aţinti privirea spre Sevilla, pe malul celălalt. Zeci de căruţe şi de animale de povară treceau podul în ambele sensuri; lemnul şlepurilor trosnea.

– Încotro crezi că te duci, negreso?

Tresări dinaintea bărbatului care-i aţinea calea.

– La biserica Los Ángeles, răspunse ea.

– Felicitări, zise bărbatul, sarcastic. Acolo-s negrii. Dar ca să ajungi la ai tăi, mai înainte e musai să dai banul.

Caridad se surprinse privindu-l pe podar direct în ochi. Speriată, se îndreptă repede, îşi descoperi capul şi plecă privirea.

– Nu… N-am bani, bolborosi.

– Atunci, nici vorbă de negri. Pleacă de-aici! Am treabă. Făcu un pas să ia darea de pod de la un catârgiu care aştepta după Caridad, dar văzând că femeia nu se clinteşte, se întoarse din nou spre ea.

– Pleacă sau chem alguazilii!

După ce părăsi podul, se simţi cercetată. N-avea bani să treacă în Sevilla. Aşadar, ce putea face? Podarul nu-i zisese cum să facă rost de bani. La cei douăzeci şi cinci de ani ai ei, Caridad nu câştigase niciodată nici măcar un gologan amărât. În afară de mâncare, straie şi baraca cea mare unde dormea, mai izbutise să capete tainul ei de tutun, tutunul pe care stăpânul li-l dădea pentru folosul lor personal. Cum putea câştiga bani? Nu ştia să facă nimic altceva, în afară de a îngriji tutunul…

Se îndepărtă de lume, se retrase spre râu şi se aşeză pe malurile acestuia. Era slobodă, într-adevăr, dar la ce-i folosea slobozia dacă nici măcar nu putea trece un pod? Întotdeauna i se spusese ce avea de făcut. Întotdeauna ştiuse ce are de făcut, de când răsărea soarele până ce scăpăta, zi după zi, an după an. Ce-avea să facă acum?

Mulţi locuitori ai Trianei, în drumul lor pe lângă râu, zăriră silueta unei negrese aşezate pe maluri, neclintită, cu privirea pierdută… Spre râu, spre Sevilla, poate în amintirile ei sau la viitorul nesigur care i se aşternea dinainte. Unii dintre ei trecură din nou pe acolo după un ceas, alţii după două, ba chiar trei sau patru, dar negresa nu se clintise.

Pe înnoptate, Caridad simţi că-i e sete şi foame. Ultima dată îmbucase şi băuse cu musul, care împărţise cu ea un pesmet tare şi mucegăit şi puţină apă. Hotărî să fumeze ca să uite de lipsuri, cum făceau toţi sclavii de pe plantaţie când oboseala sau foamea îi luau cu asalt. Poate de aceea era stăpânul generos cu tainul de tutun: cu cât fumau mai mult, cu atât trebuia să le dea mai puţină mâncare. Tutunul înlocuia multe bunuri, ba chiar era schimbat pe alţi sclavi. Mirosul de trabuc atrase doi bărbaţi care umblau pe mal. Îi cerură de fumat. Caridad se supuse şi le întinse trabucul. Fumară. Sporovăiră între ei, trecându-şi trabucul unul altuia, amândoi în picioare. Caridad, care şedea în continuare, îl ceru înapoi întinzând o mână.

– Vrei să ţii ceva în gură, negreso? zise râzând unul din bărbaţi.

Celălalt slobozi un hohot de râs şi-o trase de păr pe Caridad ca să-i ridice capul, pe când cel dintâi îşi cobora izmenele.

Caridad nu se împotrivi şi-i făcu felaţia.

– S-ar părea că-i place, zise tulburat cel care-o trăgea de păr. Îţi place, negreso? o întrebă, apăsându-i capul peste mădularul tovarăşului său.

Apoi o încălecară pe rând şi-o lăsară acolo, întinsă pe jos.

Caridad îşi îndreptă straiele. Unde-o fi căzut restul de trabuc? Văzuse cum unul din ei îl arunca înainte s-o înşface de păr. Poate nu ajunsese în apă. Se târî prin ierburi şi stufăriş, pipăind pământul, cu băgare de seamă în caz că găsea chiştocul aprins… Acolo era! Îl luă şi, pe brânci, atingând apa, trase fumul în piept cu sete. Se aşeză din nou şi-şi înmuie tălpile în apele râului. Era frig, dar în clipa aceea nu-l simţea; nu simţea nimic. Dacă-i plăcea? Asta o întrebase unul din ei. De câte ori o întrebaseră acelaşi lucru? Stăpânul îi pusese deja întrebarea asta când era doar o copilă de curând smulsă de pe meleagurile ei. Atunci, nici măcar nu pricepuse ce-o întreba bărbatul acela care o frământase şi-o umpluse de salivă înainte s-o pătrundă. Apoi, după multe alte dăţi, după sarcină, o înlocuise cu altă copilă, şi-atunci vechilul şi ceilalţi sclavi de pe plantaţie îi puneau aceeaşi

întrebare, printre gâfâieli. Într-o zi, născuse din nou… Pe Marcelo. Durerea pe care o simţise atunci, când îi spintecaseră pântecele după ceasuri întregi petrecute în chinurile facerii, o vestise că n-avea să mai aibă copii. „Îţi place?”, o întrebau duminica, la dans, când vreun sclav o lua de braţ şi o ducea afară din baraca cea mare, acolo unde se împreunau şi alte perechi. Apoi cântau şi dansau din nou, neînfrânat, aşteptând să fie călăriţi de vreunul dintre zeii lor. Uneori, părăseau din nou baraca cea mare şi se împreunau. Nu, nu-i plăcea, dar nici nu simţea nimic; îi furaseră, treptat, sentimentele, puţin câte puţin, din prima noapte în care stăpânul o siluise.

Nu trecuse nici măcar un ceas, când unul din cei doi bărbaţi se întoarse şi-i curmă firul gândurilor.

– Vrei să munceşti în atelierul meu? o întrebă, luminând-o cu o lumânare.

Ea voia doar…

– Îmi dai gologani să trec podu’? vru să ştie.

Omul desluşi îndoiala pe chipul ei.

– Vino cu mine, îi porunci.

Asta înţelese: o poruncă, la fel ca atunci când vreun negru o înşfăca de braţ şi-o ducea afară din baraca cea mare. Îl urmă spre Cava Vieja. În dreptul castelului Inchiziţiei, fără a se întoarce, olarul o întrebă:

– Eşti fugară?

– Îs slobodă.

În lumina de la castel, Caridad văzu că omul aproba, dând din cap.

Era un atelier mic, cu odăi de locuit la catul de sus, pe strada Olarilor. Intrară şi bărbatul arătă spre o saltea de paie într-un colţ al atelierului, lângă grămada de lemne de foc şi cuptor. Caridad se aşeză pe ea.

– Mâine începi. Culcă-te.

Căldura jăraticului din cuptor o învălui pe Caridad care, pătrunsă până la oase de frig şi de umezeala Guadalquivirului, adormi.

Încă din epoca musulmană, Triana era cunoscută pentru produsele de manufactură din lut ars, mai ales pentru plăcile de faianţă smălţuite, cu decoraţiuni adâncite sau în relief, pe care meşterii pricepuţi le lucrau adâncind o sfoară în lutul proaspăt şi obţinând astfel splendide arabescuri. Cu toate acestea, de o

bună bucată de vreme ceramica aceea artizanală degenerase în piese repetitive, lipsite de farmec, fapt la care s-a adăugat concurenţa din partea faianţei de cremene englezeşti şi schimbarea gusturilor oamenilor, care s-au orientat spre porţelanul oriental. În mahala, aşadar, meseria era în declin.

A doua zi, la revărsatul zorilor, Caridad începu să muncească alături de bărbatul de ca seară, de un flăcăuaş care trebuie să fi fost fiul lui şi de o calfă care nu-şi lua ochii de la ea. Cără lemne şi lut, mătură de nenumărate ori şi curăţă cenuşa din cuptor. Astfel începură să se scurgă zilele. Olarul – Caridad nu văzuse niciodată vreo femeie coborând de la catul de sus – o vizita noaptea.

„Trebuie să trec podul ca să merg la biserica unde sunt negrii”, ar fi vrut să-i spună într-una din zile, când bărbatul, după ce o siluise, se pregătea să plece. În loc de asta, se mărgini să îngaime:

– Şi banii mei?

– Bani! Vrei bani? Mănânci mai mult decât munceşti şi ai un loc unde să pui capul, îi răspunse olarul. Ce şi-ar mai putea dori o negresă ca tine? Preferi să trăieşti pe străzi şi să ceri pomană, la fel ca cei mai mulţi negri slobozi?

În zilele acelea, robia aproape că dispăruse din Sevilla: criza demografică şi economică, războiul din 1640 cu Portugalia, marele furnizor de sclavi pe piaţa sevillană, ciuma bubonică ce se abătuse asupra oraşului câţiva ani mai târziu, năpustindu-se cu mânie asupra sclavilor negri, dimpreună cu numeroasele şi constantele înscrisuri de slobozire pe care sevillanii milostivi le dispuneau prin testament avură drept consecinţă o scădere însemnată a sclaviei. Sevilla îşi pierdu sclavii în acelaşi ritm cu puterea economică.

„Mănânci mai mult decât munceşti”, răsuna în urechile lui Caridad. Îi veniră atunci în amintire cuvintele vechilului de pe plantaţia de tutun: „Nu munciţi cât mâncaţi”, le reproşa înainte să scape biciul pe spinarea vreunuia dintre ei. Viaţa i se schimbase puţin, la ce bun că era slobodă?

Într-o noapte, olarul nu mai coborî. Nici în următoarea. În a treia veni, dar în loc să se apropie de ea, se îndreptă spre poarta atelierului. O deschise şi pofti înăuntru un bărbat, apoi îi arătă unde se afla Caridad. Olarul aşteptă lângă uşă ca omul să-şi potolească pofide, încasă banii şi apoi îl pofti afară.

Începând din noaptea aceea, Caridad nu mai lucră la atelier.

Omul o zăvori într-o cămăruţă de la catul de jos, fără aerisire, unde aşeză o saltea de paie şi o oală de noapte alături de câteva vechituri fără folos.

– Dacă-mi aduci necazuri, dacă ţipi sau încerci să fugi, te omor, o ameninţă olarul prima dată când îi duse de mâncare. Nimeni n-o să-ţi simtă lipsa.

„Aşa e”, se tângui Caridad, auzind cum bărbatul zăvora uşa: cine avea să-i simtă lipsa? Se aşeză pe salteaua de paie, ţinând în mâini blidul cu fiertură de legume. Nu mai fusese ameninţată cu moartea niciodată; stăpânii nu-şi ucideau sclavii fiindcă îi preţuiau mult. Un sclav era de folos toată viaţa. După ce învăţau meserie, cum învăţase Caridad când era copilă, negrii ajungeau la bătrâneţe pe plantaţiile lor de tutun sau de trestie-de-zahăr. Legea interzicea să vinzi un sclav la un preţ peste cel plătit la cumpărare, drept urmare niciun stăpân nu se mai despărţea de el după ce-l învăţase meserie; ar fi pierdut bani. Puteau fi ucişi sau siliţi să muncească până la epuizare, dar un vechil de ispravă ştia unde se află hotarul cu moartea. Sclavii erau cei care-şi luau viaţa; pe negândite, într-o dimineaţă oarecare, lumina dezvăluia trupul nemişcat al vreunui negru atârnând de craca unui copac… Sau poate ale mai multora care hotărâseră să se întovărăşească în evadarea definitivă. Stăpânul se făcea foc şi pară, ca atunci când o mamă îşi ucidea copilul nou-născut pentru a-l salva de la robie sau când un negru se mutila ca să nu muncească. În duminica următoare, la slujbă, preotul le striga că era păcat, că aveau să ajungă în infern, de parcă ar fi putut exista un infern mai groaznic decât acela. Moarte? „Poate da, îşi spuse Caridad, poate a sosit ceasul să scap de lumea asta unde nu mă aşteaptă nimeni.”

În noaptea aceea, doi bărbaţi îşi potoliră poftele cu ea. Apoi, olarul zăvori din nou uşa, iar Caridad rămase cufundată în beznă. Nu se gândi. Îngână un cântec tot restul nopţii şi, când primele raze de lumină se strecurară printre crăpăturile dintre bârnele care alcătuiau cămăruţa, răscoli printre vechituri până găsi o funie veche. „Ar putea fi de folos”, conchise, după ce trăsese de ea ca să-i cerceteze starea. Şi-o legă de gât şi se urcă pe o ladă hârbuită. Petrecu funia peste o bârnă de lemn, pe deasupra capului, o întinse şi o înnodă la celălalt capăt. Uneori, pizmuise siluetele acelea negre care atârnau în copaci, sfâşiind peisajul plantaţiei cubaneze, eliberate de suferinţă.

– Dumnezeu este regele regilor! strigă. Îmi doresc doar să n-

ajung un suflet rătăcitor.

Sări de pe ladă. Funia îi răbdă greutatea, dar nu şi bârna de lemn, care se frânse şi căzu peste ea. Bufnitura fu aşa de puternică, încât olarul se ivi de îndată în temniţa lui Caridad. O încătuşă şi, de atunci, Caridad refuză să mănânce şi să bea, implorând moartea când olarul şi fiul lui o hrăneau cu de-a sila.

Vizitele bărbaţilor din uliţă se repetară, uneori unul, alteori mai mulţi, până când, în una dintre dăţi, un bătrân care încerca s-o încalece cu stângăcie se ridică şi se îndepărtă de ea cu uimitoare sprinteneală.

– Negresa asta arde! strigă. Are febră! Vrei să capăt vreo boală ciudată?

Olarul se apropie de Caridad şi puse mâna pe fruntea ei asudată.

– Pleacă! îi porunci, lovind-o cu piciorul în coaste, luptându-se să desfacă fiarele şi să recupereze lanţurile cu care o ţinea legată. Acum, afară! strigă după ce izbuti. Fără a aştepta ca femeia să se ridice, îi înşfăcă bocceaua şi-o azvârli în stradă.

Era cu putinţă să fi auzit un cântec? Era doar un murmur care se confunda cu zgomotele nopţii. Melchor ciuli urechile. Se auzea din nou!

– *Yemayá asesu...*

Ţiganul rămase nemişcat în întuneric, în mijlocul luncii Triana, înconjurat de grădini şi de pomi. Desluşea limpede freamătul apelor Guadalquivirului, şuieratul vântului printre ierburi, dar...

– *Asesu yemayá.*

Părea un dialog: o şoaptă pe care o intona solistul pentru a-şi răspunde mai apoi lui însuşi, în chip de cor. Se răsuci în direcţia din care răzbătea vocea; salbele care atârnau peste tunica lui zdrăngăniră. Întunericul era aproape deplin, sfâşiat doar de făcliile de la mănăstirea Cartuja, ceva mai departe de unde se afla.

– *Yemayá oloddo.*

Melchor se abătu din drum şi se adânci într-o livadă de portocali. Călcă peste pietre şi frunze, se împiedică de câteva ori, ba chiar blestemă toţi sfinţii cu voce tare, însă cu toate acestea, în ciuda a ceea ce în noapte răsună ca un tunet, îngânatul acela trist nu încetă. Stătu locului, între pomi. Era acolo, chiar acolo.

– *Oloddo yemayá. Oloddo...*

Melchor miji ochii. Unul dintre norii îndărătnici care

acoperiseră Sevilla pe parcursul întregii zile lăsă să se strecoare o rază palidă de lună. Atunci întrezări o pată cenuşie pe jos, dinaintea lui, la doar doi paşi. Înaintă şi se lăsă pe vine, până ce desluşi o femeie la fel de neagră ca noaptea, înveşmântată în straie cenuşii. Se rezema cu spatele de trunchiul unui portocal, de parcă ar fi căutat apărare. Avea privirea rătăcită, străină de prezenţa lui, şi fredonă în continuare, cu voce joasă, monotonă, repetând o dată şi-ncă o dată acelaşi refren. Melchor băgă de seamă că, în ciuda răcorii, avea faţa îmbrobonată de sudoare. Tremura.

Se aşeză lângă ea. Nu înţelegea ce zice, însă din vocea aceea obosită, din timbrul, monotonia şi resemnarea care o impregnau răzbătea o durere imensă. Melchor închise ochii, îşi cuprinse genunchii cu braţele şi se lăsă purtat de cântec.

– Apă.

Ruga lui Caridad sfâşie liniştea nopţii. Îngânarea ei nu se mai auzea de ceva vreme; se stinsese treptat, ca jăraticul. Melchor deschise ochii. Tristeţea şi melancolia cântecului reuşiseră să-l poarte, din nou, pe băncile galerei. Apă. De câte ori fusese şi el silit să ceară apă? I se păru că simte muşchii picioarelor, ai braţelor şi ai spatelui încordându-se ca atunci când şeful de galeră zorea vâslaşii, în urmărirea vreunei corăbii sarazine. Fluieratul chinuitor al şefului de galeră îi tortura simţurile, pe când biciul îi smulgea pielea de pe spinarea goală, îndemnându-l să tragă la vâsle din ce în ce mai vârtos. Cazna putea ţine ceasuri în şir. La sfârşit, cu muşchii întregului trup pe cale să plesnească şi gurile uscate, de pe rândurile de bănci urca o rugă: apă!

– Ştiu ce e setea, murmură pentru sine.

– Apă, imploră din nou Caridad.

– Vino cu mine. Melchor se ridică cu greu, amorţit după aproape o oră petrecută la rădăcina portocalului.

Ţiganul se întinse şi încercă să se orienteze ca să găsească drumul spre Cartuja. Se îndrepta spre grădinile mănăstirii, unde locuiau mulţi dintre ţiganii din Triana, când glasul acela îi atrăsese atenţia.

– Vii sau nu? o întrebă pe Caridad.

Ea încercă să se ridice, ţinându-se de trunchiul portocalului. Avea febră. Îi era foame şi frig. Dar, mai ales, suferea cumplit de sete. Reuşi să se ridice în picioare când Melchor pornise deja la drum. Avea să-i dea apă dacă-l urma sau avea să o înşele, cum

făcuseră atâţia alţii în zilele pe care le petrecuse până acum în Triana? Îl urmă. Capul i se învârtea. Aproape toţi o făcuseră; aproape toţi profitaseră de ea.

Un şirag de lumini care răzbăteau de la nişte bordeie îngrămădite pe drum se răsfrânseră pe tunica de mătase azurie a ţiganului. Caridad se căzni să ţină pasul cu el. Melchor nu-i dădea atenţie. Mergea domol, dar semeţ, sprijinindu-se fără să fie nevoie în toiagul înfurcit, aşa cum se cuvenea unui cap de familie; uneori, putea fi auzit mormăind în întuneric. Femeia îşi ţâra picioarele desculţe în urma lui. Pe măsură ce se apropiau de ţigănime, podoabele de pe straiele lui Melchor şi fireturile de argint care-i tiveau nădragii scânteiară. Caridad văzu un semn bun în scânteierile acelea; bărbatul n-o atinsese. Avea să-i dea apă.

3

În noaptea aceea, petrecerea se prelungi în fundătura San Miguel. Ca la o întrecere, fiecare dintre familiile de fierari stărui în a-şi dovedi înzestrarea la cânt şi dans, la chitară, castaniete sau dairele. Se prinseră în voioşie alde García, alde Camacho, alde Flores, alde Reyes, alde Carmona, alde Vargas şi mulţi alţii dintre cele mai bine de douăzeci şi una de familii care vieţuiau în fundătură. Romanţuri, sarabande, *chaconas, jácaras,* fandango, seguidilla sau *zarambeques,* toate acele *palos*[10] răsunară şi se dansară la strălucirea unui rug hrănit de femei, pe măsură ce se scurgeau ceasurile. În jurul focului, aşezaţi pe primul rând, se aflau ţiganii care alcătuiau sfatul bătrânilor, în frunte cu Rafael García, un bărbat de vreo şaizeci de ani, uscăţiv, serios şi aspru, căruia i se zicea Contele.

Avură vin şi tutun din belşug. Femeile aduseră de-ale gurii de acasă: pâine, brânză, sardine şi crevete, pui şi iepure sălbatic, alune de pădure, ghinde, gutui şi fructe. Petrecerile erau ale tuturor; când se cânta şi se dansa erau date uitării vrajbele şi duşmăniile din vremurile de demult, iar bătrânii se aflau acolo pentru a chezăşui lucrul acesta. Ţiganii fierari din Triana nu erau înstăriţi. Aparţineau în continuare aceluiaşi popor care, încă din vremea Regilor Catolici, era prigonit în Spania: nu li se îngăduia să-şi poarte veşmintele colorate şi nici să vorbească în graiul lor, să meargă pe drumuri, să ghicească norocul sau să facă negoţ cu cai şi catâri. Li se interzisese să cânte şi să danseze, nici măcar nu li se îngăduia să locuiască în Triana sau să lucreze ca fierari. În repetate rânduri, breslele fierarilor spanioli din Sevilla încercaseră să-i împiedice cu de-a sila să lucreze la forjele lor primitive, iar decretele regale şi poruncile stăruiseră asupra acestui lucru, dar totul fusese în zadar: fierarii ţigani asigurau miile de potcoave necesare cailor şi catârilor care munceau ogoarele în regatul Sevillei, motiv pentru care făuriră şi făcură în continuare negoţ chiar cu fierarii spanioli, care le cereau să-şi înceteze activităţile, deşi nu puteau face faţă cererii nestăvilite.

În fundătură, pe când copiii aproape goi încercau să-şi

---

[10] Cuvântul *palos* desemnează fiecare dintre varietăţile tradiţionale ale muzicii flamenco. (n.tr.)

întreacă părinţii, Ana şi Milagros încinseră o sarabandă veselă împreună cu două rude din familia lui José, alde Carmona. Mamă şi fiică, una alături de cealaltă, zâmbind când li se încrucişau privirile, se frânseră din mijloc şi se jucară cu senzualitatea trupurilor în ritmul chitarei şi al cântului. José, la fel ca atâţia alţii, privea, le însoţea cu *jaleos*[11]. Prin fiecare mişcare de dans, ca într-o izbucnire, femeile îi aţâţau pe bărbaţi, îi întărâtau din priviri propunându-le o iubire imposibilă. Se apropiau şi se depărtau, se roteau în jurul lor în ritmul impudic al şoldurilor, fălindu-se cu sânii, exuberanţi ai mamei, fragezi ai fiicei. Amândouă dansau ţanţoşe, ridicând braţele deasupra capului sau fluturându-le în lături; eşarfele pe care Milagros le purta la încheieturi căpătau viaţă proprie în aer. Câteva femei, în cor, acompaniau chitarele cu castaniete sau dairele, mulţi ţigani însoţeau cu *jaleos* voluptuozitatea celor două femei; câţiva nu izbutiră să-şi stăpânească o privire plină de dorinţă când Ana apucă poalele fustei cu mâna dreaptă şi dansă în continuare, dezvelindu-şi pulpele şi picioarele desculţe.

– Priviţi spre cer, ţigani! Dumnezeu vrea să se pogoare ca să danseze cu fiica mea! strigă José Carmona.

Urmă un şir de *jaleos.*

– *Olé!*

– Zi mai departe!

– *Ole, olè* şi *ole!*

Milagros, stârnită de complimentul tatălui ei, o imită pe Ana, îşi ridică fusta şi amândouă se rotiră o dată şi-ncă o dată în jurul perechilor de dans, învăluindu-i într-o aureolă de pasiuni, pe când muzica se înălţa spre văzduhuri. Când se sfârşi sarabanda, ţiganii izbucniră în urale şi aplauze. Mamă şi fiică îşi lăsară de îndată fustele să cadă şi le neteziră cu mâna. Zâmbiră. O chitară începu din nou să răsune, încălzindu-se, pregătind un nou dans, un alt cânt. Ana mângâie obrazul fiică-sii, dar, când se apropie de ea ca s-o sărute, chitara amuţi. Rafael García, Contele, ţinea mâna pe jumătate ridicată spre chitarist. Un murmur se strecură printre ţigani şi până şi copiii se apropiară. Reyes Trianera, nevasta Contelui, o femeie grasă de vreo şaizeci de ani, cu faţa arămie brăzdată de nenumărate creţuri, îl ridicase pe unul dintre ceilalţi bătrâni din jilţ cu un gest simplu şi energic din bărbie şi se

---

[11] Bătăi din palme, exclamaţii şi gesturi prin care sunt însufleţiţi dansatorii. (n.tr.)

aşezase ea.

La lumina rugului, doar Ana izbuti să surprindă privirea pe care i-o aruncă Trianera. Ţinu preţ de-o clipă, poate chiar mai puţin. Privirea unei ţigănci: rece şi dură, sfredelitoare până-n adâncul sufletului. Ana se semeţi, gata să primească provocarea, dar întâlni privirea Contelui. „Supune-te şi învaţă!”, îi spunea chipul lui.

Trianera cântă *a palo seco*[12], fără muzică, fără ca nimeni să o însoţească cu *jaleos.* O *debla*[13]: un cânt închinat zeiţelor ţigănci. Vocea ei spartă şi bătrână, şubredă şi aspră, se strecură totuşi în adâncul sufletelor celor care o ascultau. Cânta cu mâinile depărtate şi tremurătoare dinaintea pieptului, ca şi cum din asta şi-ar fi tras puterea, şi cântă multele patimi ale ţiganilor: nedreptăţi, temniţă, iubiri frânte… Cu nişte versuri fără metru, care-şi aflau rostul doar în ritmul pe care vocea Trianerei voia să îl imprime şi care întotdeauna se încheiau cu un elogiu în graiul ţigănesc. „Deblica barea”, măreaţă zeiţă.

Debla părea să nu aibă sfârşit. Trianera ar fi putut s-o lungească atât cât o ţineau imaginaţia şi amintirile, dar în cele din urmă lăsă mâinile să-i cadă pe genunchi şi înălţă capul, pe care-l ţinuse plecat în timp ce cânta. Ţiganii, şi Ana printre ei, gâtuiţi de emoţie, izbucniră din nou în aplauze; mulţi aveau ochii înecaţi în lacrimi. Şi Milagros aplauda, trăgând cu coada ochiului la maică-sa.

În clipa aceea, oferindu-i aplauzele sale şi văzând că şi fiica ei făcea acelaşi lucru, Ana se bucură că Melchor nu era de faţă. Palmele ei se izbiră una de alta lent, pentru ultima dată, şi profită *de jaleo* pentru a se face nevăzută în mulţime. Se grăbi, presimţind privirile Contelui şi a Trianerei înfipte în spatele ei; şi-i închipui zâmbind cu înfumurare, pe ei şi pe toţi cei ai lor. Îi împinse pe ţiganii care mai aplaudau şi acum cânturile şi, odată scăpată din roată, se îndreptă spre poarta casei ei, căutând reazem la unul dintre stâlpii acesteia.

Alde García! Rafael García! Tatăl ei scuipa când auzea numele asta. Mama ei… Mama ei murise la doi ani după ce Melchor fusese încătuşat la galere. Murise blestemându-l pe Rafael García, jurându-i răzbunare de pe lumea cealaltă.

„El a fost! bolborosea mama ei neîncetat, pe când cereau

---

[12] Numai din voce, fără niciun fel de acompaniament. (n.tr.)

[13] Cântec popular andaluz, cu strofe de patru versuri. (n.tr.)

pomană pe străzile din Malaga, dinaintea temniţei unde Melchor aştepta să fie trimis la portul Santa María pentru a se îmbarca pe galere. Rafael l-a pârât căprarului din potera tutunului! Nenorocitul! A încălcat legea ţigănească. Stârpitură! Blestemat! Câine râios!”

Când micuţa Ana vedea că oamenii se fereau de ele, îi dădea un cot ca să nu-i sperie cu ţipetele ei.

– De ce l-a pârât? o întrebase într-o bună zi copila.

Mama ei închisese ochii pe jumătate şi strâmbase gura a dispreţ înainte de a-i răspunde:

– Vrajbele între alde Vega şi alde García îs vechi. Nimeni nu ştie prea bine de ce. Unii zic că pricina a fost un măgăruş, alţii că o femeie. Bani? Poate. Nu se mai ştie. Dar cele două familii s-au urât dintotdeauna.

– Doar pentru…

– Nu mă întrerupe, fetiţo. Mama îşi însoţi cuvintele cu o lovitură zdravănă peste ceafă. Ia bine seama la ce-o să-ţi zic, fiindcă eşti o Vega şi trebuie să trăieşti ca atare. Noi, ţiganii, am fost mereu liberi. Regii şi împăraţii din toate colţurile lumii au încercat să ne supună şi n-au izbutit niciodată. N-o să ne nimicească niciodată stirpea; suntem mai buni decât ei toţi, mai ageri. Avem nevoie de puţine lucruri. Luăm ce ne e de trebuinţă: ceea ce Creatorul a aşezat pe astă lume nu-i avutul nimănui, roadele pământului îs ale tuturor şi, dacă nu ne place un loc, ne strămutăm. Nimeni şi nimic nu ne leagă. N-avem teamă de primejdie, ce ne pasă nouă de legi sau decrete? Asta au apărat dintotdeauna alde Vega şi toţi cei care se socoteau ţigani sadea. Aşa am trăit întotdeauna. După un răgaz, mama continuase. Cu puţin timp înainte să fie săltat taică-tău, a murit mai-marele sfatului bătrânilor. Alde García au stăruit pe lângă ceilalţi să fie ales cineva din familia lor, iar tatăl tău s-a împotrivit. Le-a aruncat în faţă că alde García nu mai trăiau ca ţiganii, că lucrau în fierării ca spaniolii, în înţelegere cu aceştia, că făceau afaceri cu ei, se cununau la biserică şi-şi botezau copiii. Că renunţaseră la libertate. Într-o bună zi, Rafael a apărut în grădina din Cartuja; îl căuta pe taică-tău.

Anei i se păru că-şi aminteşte ziua aceea. Mama şi mătuşile ei îi porunciseră să se ţină departe, la fel şi celorlalţi copii, iar ea se supusese… Totuşi, se întorsese pe furiş la locul în care Rafael se proţăpise, ameninţător, înconjurat de membri ai familiei Vega.

– Era înarmat cu un cuţit şi căuta sfadă, dar tatăl tău nu era

acasă. Cineva îi zisese că se dusese după tutun în Portugalia. Atunci pe faţa nenorocitului s-a lăţit un rânjet îndeajuns de grăitor.

În fundătura San Miguel, când bătrânii se ridicară de pe scaune, bărbaţi şi femei începură să se retragă, unii spre case, alţii se împrăştiară prin curţile interioare, în grupuri, sporovăind şi bând. Chitarele, castanietele şi dairelele răsunau şi acum, dar de data asta în mâinile celor tineri; fete şi băieţi le luară locul celor mai vârstnici şi îşi însuşiră petrecerea.

Ana îşi plimbă privirea prin fundătură: Milagros dansa veselă, alături de fete de vârsta ei. Ce frumoasă era! Bunicul ei spusese acelaşi lucru când i-o arătaseră pentru prima dată. Nu trecuse nici măcar o zi de când tatăl ei se întorsese de la galere, abia câteva ceasuri în care Melchor aflase de moartea soţiei şi cunoscuse o nepoată de patru ani, pe care nu îndrăznise s-o atingă de teamă că murdăria lui şi mâinile crăpate ar fi putut-o pângări, când înşfăcase un jungher mare şi se îndreptase, zdrenţăros şi slăbit, în căutarea pârâtorului.

Fiica lui ar ñ vrut să-l împiedice, dar nu îndrăznise.

Rafael îi ieşise în întâmpinare, înarmat şi el, însoţit de ai lui. Nu-şi grăiseră; ştiau ce era în joc şi de ce. Se ispitiră cu jungherele, cu braţele întinse; armele erau o prelungire a trupurilor. Rafael se mişca cu forţă şi agilitate, cu mâna sigură. A lui Melchor, dimpotrivă, tremura uşor. Se rotiseră unul în jurul celuilalt, pe când membrii familiei păstrau tăcerea. Puţini îşi aţintiseră privirea la jungherul tremurând pe care-l ţinea întins Melchor: cei mai mulţi se uitaseră la chipul lui, la atitudinea lui, la zbuciumul şi hotărârea pe care le trăda. Voia moarte de om! Avea să facă moarte de om! Prea puţină însemnătate aveau starea lui, slăbiciunea, rănile, straiele neîngrijite şi slinoase sau tremurul. Presimţirea… Convingerea că Melchor avea să facă moarte de om pusese stăpânire pe cei de faţă.

Certitudinea asta îl împinsese pe Antonio García, unchiul lui Rafael şi, pe atunci, mai-marele sfatului bătrânilor, să intervină între bătăuşi înainte ca vreunul din ei să dea prima lovitură de cuţit. Ana, care o strângea pe Milagros la piept, suspinase uşurată. La chemarea lui Antonio García interveniseră atunci bătrânii; bărbaţilor din familia Vega li se ceruse categoric să rezolve chestiunea înainte să se ajungă la vărsare de sânge. La împotrivirea familiei Vega şi a reprezentanţilor altor două familii dintre cele care locuiau în grădina din Cartuja, sfatul bătrânilor

hotărâse că nu existau dovezi cum că Rafael l-ar fi pârât pe Melchor, astfel încât dacă acesta îl ucidea pe Rafael, toţi aveau să sară în apărarea familiei Garcia şi-ar fi pornit un război împotriva familiei Vega. De asemenea, hotărâse că dacă Melchor îl ucidea pe Rafael, oricare dintre ţigani se putea răzbuna pe alt membru din clanul Vega, luându-i viaţa; în cazul acesta, legea ţigănească n-avea să fie împotriva lui, sfatul bătrânilor avea să ne ţină deoparte.

Pe înnoptat, unchiul Basilio Vega se îndreptase spre locul unde se aflau Melchor şi ai lui. Milagros dormea în braţele mamei sale.

– Melchor, îi zisese după ce-l vestise de hotărârea sfatului bătrânilor, ştii c-o să te sprijinim cu toţii, orice-ai alege. Nimeni n-o să izbutească să ne vâre frica-n oase!

Şi-i dăduse copila, care se deşteptase la atingerea bunicului. Milagros rămăsese nemişcată, de parcă ar fi fost conştientă de însemnătatea acelei clipe. „Zâmbeşte-i!”, implorase Ana în tăcere, cu mâinile împreunate, crispate, dar copila nu zâmbise. Se scurseseră câteva clipe până când Basilio şi Ana văzură cum Melchor strângea din buze şi mângâia părul micuţei, cu mână neşovăitoare. Ştiuseră atunci care-i fusese hotărârea: să se supună sfatului bătrânilor, spre binele familiei.

Copiliţa aceea care-i ferise de o baie de sânge dansa şi cânta acum în fundătura San Miguel. Din poarta casei, Ana se desfătă cu priveliştea pe care o oferea; o văzu frumoasă, semeaţă, hotărâtă, dăruită, oferindu-şi în joacă trupul unui tânăr... Brusc, femeia clătină violent din cap şi se desprinse de poartă, buimacă. Tânărul întâmpina paşii fiicei sale cu indolenţă, nepăsător la dăruirea ei, indiferent, aproape râzându-şi de ea. Oare Milagros nu-şi dădea seama? Tânărul acela... Ana miji ochii, încercând să-l zărească mai bine. Era un băiat mult mai în vârstă decât fata ei, oacheş, atrăgător, puternic, mlădiu. Milagros dansa nebăgând de seamă dispreţul perechii sale; zâmbea, ochii-i străluceau, radiind de senzualitate. Atunci, dinapoia jilţurilor care înconjurau un rug deja preschimbat în jăratic, o zări pe Trianera, care aplauda, cu o expresie batjocoritoare de satisfacţie, dorinţa vădită şi publică a fetei, o Vega, nepoata lui Melchor, faţă de unul dintre nepoţii ei: Pedro García.

– Milagros! zbieră mama, rupând-o la fugă spre ea.

Îşi înşfăcă fata de umăr şi-o scutură până ce o opri din dans. Trianera îşi preschimbă strâmbătura batjocoritoare într-un

zâmbet. Când Milagros dădu să răspundă, maică-sa îi reteză orice crâcneală scuturând-o de încă vreo două ori. Chitariştii aproape că se opriseră din cântat, când Trianera îi îndemnă să continue. Unul dintre bărbaţi se apropie. Tânărul Pedro García, încurajat de atitudinea bunică-sii, vru să le umilească şi mai mult pe femeile Vega şi dansă în continuare împrejurul lui Milagros, ca şi cum intervenţia mamei acesteia ar fi fost doar o piedică lipsită de însemnătate. Ana îl văzu venind, dădu drumul fiicei sale şi, pe când ţiganul se apropia, îşi luă avânt şi-l pălmui cu dosul mâinii. Pedro García se clătină.

Milagros căscă gura, dar nu reuşi să scoată niciun cuvânt. Chitarele amuţiră. Trianera se ridică în picioare. Alte ţigănci, din diferite clanuri, se iviră imediat.

Înainte ca unele şi altele să se încaiere, bărbaţii interveniră între ele.

– Lepădătură!

– Căţea!

– Nenorocito!

– Târfa!

Se potopeau cu ocări în timp ce se zbăteau să scape din mâinile bărbaţilor, îmbrâncindu-i ca să se poată arunca una asupra alteia, Ana mai abitir decât cealaltă. Se iviră mai mulţi ţigani, printre ei şi José Carmona, şi reuşiră să stăpânească situaţia. José îşi scutură soţia la fel cum aceasta procedase cu fiica ei; apoi, cu ajutorul a două dintre rude, reuşi s-o târască de partea cealaltă a fundăturii.

– Scroafe! zbieră Ana de pe drum, silindu-se să întoarcă capul spre Trianera.

Ţigănimea din Cartuja era doar o îngrămădeală de bordeie clădite din argilă şi buşteni, unele dintre ele simple şoproane din stuf şi pânză, care se întinsese treptat pornind de la primele bordeie, lipite de zidul care împrejmuia grădina călugăriţelor, între mănăstire şi Triana. Melchor fu bine primit. Mulţi îl salutară pe uliţă, în treacăt; alţii ieşiră în pragul acelor bordeie fără ferestre. Lumina chioară a lumânărilor şi câteva focuri aprinse de-a lungul uliţei luptau împotriva umbrelor din ţigănime.

– Melchor, am un măgăruş cu care n-o să te salte niciodată potera. Ce zici? exclamă un ţigan bătrân aşezat pe un scaun în pragul unui bordei, arătând spre unul dintre multele animale de povară priponite sau legate în stradă.

Melchor nici nu se uită la animal.

– Pentru aşa ceva, ar trebui să cobor de pe el şi să-l iau pe umeri, răspunse, bătând aerul cu mâna.

Amândoi izbucniră în hohote de râs. Caridad mergea în urma lui Melchor; înaintau pe-o uliţă noroioasă, în care picioarele ei desculţe se afundau. Pentru o clipă, se gândi că nu va avea puteri ca să înainteze prin clisă; febra o strângea ca un cleşte, îi pârjolea gâtlejul şi pieptul. O fi cerut deja apa pentru ea omul acela? Îl auzise, dar nu reuşi să desluşească niciun cuvânt din discuţia despre măgăruş. Ţiganii vorbeau în graiul lor.

– Melchor! strigă o femeie care-i dădea piept unui prunc, cu amândoi sânii la vedere, se ţine după tine o negresă, neagră, neagră. Isuse, cât e de neagră! Poate-mi acreşte laptele!

– I-e sete, se mărgini să răspundă ţiganul.

Câteva bordeie mai încolo, preveniţi de sosirea lor, îi aştepta un grup de bărbaţi.

– Frate, salută Melchor pe unul mai tânăr decât el, pe când se apucau de antebraţe.

Un puradel aproape gol dăduse fuga să-i înhaţe toiagul înfurcit, iar acum se fălea cu el dinaintea celorlalţi copii.

– Melchor! îi întoarse ţiganul salutul, strângându-l de braţ.

Caridad, simţind că-şi pierde cunoştinţa, văzu cum bărbatul pe care-l urmase saluta ţigani şi ţigănci şi ciufulea copiii care se apropiau de el. Şi apa ei? O femeie o băgă de seamă.

– Şi negresa asta?

– Vrea apă.

În clipa aceea, genunchii lui Caridad cedară şi se prăbuşi. Ţiganii se întoarseră şi o priviră, îngenuncheată în clisă.

Aceeaşi femeie care întrebase de Caridad, baba Maria, pufni.

– S-ar zice că are trebuinţă de mai mult decât de apă, nepoate.

– Mi-a cerut doar apă.

Caridad se străduia să-şi ţină privirea aţintită la grupul de ţigani; vederea i se înceţoşase; conversaţia pe care o purtau i se părea de neînţeles.

– Nu mă descurc cu ea, zise baba Maria. Fetelor! strigă spre cele mai tinere. Daţi-mi o mână de ajutor, să ridicăm negresa asta şi s-o ducem în palat!

De îndată ce ţigăncile o înconjurară pe Caridad, bărbaţii se dezinteresară de problemă.

– O duşcă de vin, uncheşule? îi oferi lui Melchor un flăcău.

Melchor îşi petrecu braţul pe după umerii ţiganului şi-l

strânse.

– Ultima dată când am băut din vinul tău, zise pe când se îndreptau spre următorul bordei, oţetul şi sarea cu care ne lecuiau rănile pe galere mi au părut mai dulci decât poşirca aia!

– Ei bine, măgăruşilor le place.

Printre hohote de râs, intrară în bordei. Se văzură siliţi să se aplece ca să treacă pragul. Era alcătuit dintr-o singură încăpere, care slujea de toate: dormitor pentru familia tânărului, bucătărie şi loc de luat masa, era lipsit de ferestre şi avea doar o bortă în tavan, în chip de horn. Melchor se aşeză la o masă hârbuită. Cei mai în vârstă ocupară alte scaune sau băncuţe, pe când ceilalţi rămaseră în picioare, mai bine de o duzină de ţigani care ajungeau până-n buza uşii.

– Mă faci măgăruş? reluă discuţia Melchor când nepotul său aşeză nişte pahare pe masă. Invitaţia se mărginea la cei mai vârstnici.

– Dumitale, uncheşule, eşti bidiviu înaripat, cel puţin! Zilele trecute, la iarmarocul din Alcalá, urmă ţiganul în timp ce turna vinul, am reuşit să vând calul cela sur pe care l-ai văzut dumneata la ultima vizită, îţi aminteşti? Ăla de se văita până şi de urechi. Melchor încuviinţă cu un surâs. Ei bine, i-am turnat pe gât o sticlă de vin. Să fi văzut dumneata cum gonea bietul dobitoc, curat mânz de rasă!

– Tu chiar c-a trebuit să fugi mâncând pământul ca să ieşi din Alcalá cât mai repede, interveni unchiul Juan, aşezat la masă.

– Mâncând pământul, unchiule, recunoscu nepotul, dar cu bani frumoşi la cingătoare, ceia de nu-i înapoiez nici diavolului, oricât m-ar hăitui.

Melchor ridică paharul cu vin şi, după ce închinară şi ceilalţi, îl dădu pe gât dintr-o înghiţitură.

– Păzea! se auzi din uşă, nu cumva ca unchiul Melchor să dea buzna afară ca un mânz.

– L-am putea vinde drept bun, trânti altul.

Melchor izbucni în hohote de râs şi făcu un gest spre nepot ca să-i mai toarne vin.

După vreo două runde, presărate cu vorbe de duh, rămaseră doar cei mai vârstnici: Melchor, fratele său Tomás, unchiul Juan, unchiul Basilio şi unchiul Mateo, toţi din familia Vega, toţi oacheşi, cu chipurile brăzdate de creţuri adânci, sprâncene stufoase care se împreunau la rădăcina nasului şi priviri pătrunzătoare. Ceilalţi sporovăiau afară. Melchor îşi descheie

tunica azurie şi lăsă la vedere cămaşa albă şi un brâu din mătase roşie, strălucitoare. Scotoci în unul din buzunarele interioare şi scoase o legătură cu o duzină de trabucuri de mărime mijlocie, pe care le aşeză pe masă, alături de urciorul cu vin lăsat de nepot.

– Tutun cubanez pur, vesti şi făcu un gest către fiecare să ia unul.

– Mulţam, se auzi din gura unora dintre ei.

– În sănătatea ta, murmură altul.

În câteva minute, coliba se umplu de un fum aromat, albăstrui, care înăbuşi orice alt miros din mica locuinţă.

– Am un lot bun de tabac, zise unchiul Basilio după ce slobozi în aer o gură de fum. De la fabrica din Sevilla, tutun spaniol, foarte fin, tocat. Te interesează?

– Basilio! îl mustră Melchor cu voce ostenită, tărăgănând silabele.

– E de o calitate excelentă! se apără celălalt. Tu poţi obţine pe el un preţ mai bun decât mine. Popii o să ţi-l smulgă din mâini. Pe noi ne înghesuie mult cu preţurile. Ce mai contează de unde vine?

Melchor izbucni în râs.

– Nu mă interesează de unde vine, ci calea pe care a venit. Ştii doar. Nu vreau să fac contrabandă cu tutun pe care cineva l-a adus ascuns în cur. Mă trec fiori numai când mă gândesc…

– E bine învelit în maţe de porc, interveni fratele lui Tomás în apărarea târgului.

Ceilalţi îi întăriră spusele. Ştiau că avea să se învoiască; întotdeauna ceda, nu refuza niciodată o rugăminte din partea familiei, dar mai înainte trebuia să se plângă, să tărăgăneze totul, să se lase rugat.

– Chiar şi aşa. L-aţi adus în cur! Într-o bună zi, o să vă salte…

– Numai aşa îi putem păcăli pe paznicii de la fabrică, îl întrerupse Basilio. În fiecare zi, când se încheie ziua de lucru, dezbracă la întâmplare câţiva lucrători.

– Şi nu-i caută-n cur? râse Melchor.

– Ţi-l închipui pe vreunul dintre răcanii ăia vârând degetul în curul unui ţigan, să vadă dacă are tutun? Nici nu le trece prin cap!

Melchor clătină din cap, dar felul în care o făcu, binevoitor, le dădu de înţeles că târgul fusese încheiat.

– Într-o bună zi, unul dintre săculeţele astea o să crape, şi

atunci…

– Spaniolii o să descopere altă cale de-a bea tutunul, zise unchiul Juan. Sorbindu-l pe cur!

– Cu siguranţă că multora le-ar plăcea mai mult decât pe nas, îndrăzni Basilio.

Ţiganii se priviră peste masă preţ de câteva clipe şi izbucniră în hohote de râs.

Vorba se prelungi până în noapte. Nepotul, soţia şi cei trei copilaşi intrară când murmurele uliţei începură să se stingă. Copiii se culcară pe două mindire aflate într-un colţ al colibei. Tatăl lor băgă de seamă că urciorul de vin era gol şi se grăbi să-l umple.

– Negresa ta a băut, îi zise femeia întinsă pe mindire.

– Nu-i a mea, o întrerupse Melchor.

– A cui o fi, tu ai adus-o, urmă ea. Tuşa i-a dat o fiertură din orz cu albuş de ou şi i se potoleşte fierbinţeala.

Apoi, soţii se întinseră alături de copii. Bărbaţii stătură de vorbă în continuare, cu vinul şi trabucurile lor. Melchor voia să afle despre familie, şi ceilalţi îl lămuriră pe îndelete: Julián, însurat cu o Vega, fierar ambulant, fusese săltat în apropiere de Antequera pe când le repara uneltele de plugărit unor agricultori. „N-avea ţidulă!”, morunii unchiul Juan. Ţiganii nu puteau lucra ca fierari şi nici nu-şi puteau părăsi locurile de baştină. Juan era întemniţat în Antequera şi făcuseră deja demersuri pentru a-i obţine libertatea. „Aveţi nevoie de ceva?”, se oferi Melchor. Nu. N-aveau nevoie. Mai devreme sau mai târziu, aveau să-l slobozească; mânca pe degeaba şi nu era lucru care să-i supere mai mult pe slujbaşii regelui. În afară de asta, căutase mijlocirea unui nobil din Antequera şi acela se învoise să-i obţină slobozia. Tomás zâmbi, şi Melchor la fel: întotdeauna exista un nobil care-i scotea de la strâmtoare. De ce? Vorbiseră despre asta de nenumărate dăţi: părea că personajele acelea de viţă nobilă se simţeau întrucâtva ţigani prin favorurile pe care le făceau, ca şi cum ar fi vrut să arate că nu erau de-o teapă cu restul lumii, ca şi cum şi-ar fi însuşit nesaţul de libertate al unei rase cu sânge negru; ca şi cum ar fi căpătat o parte din spiritul lor, dintr-o formă de viaţă care nu le era îngăduită în rutina lor, în rânduielile lor rigide. Într-o bună zi, aveau să-şi ia înapoi favoarea şi-aveau să le ceară să cânte sau să danseze pentru ei la vreo petrecere în vreun palat somptuos, la care aveau să invite prieteni şi egali pentru a se făli cu relaţiile lor nepermise.

– Avem veşti că, de mai mult sau mai puţin o lună, interveni unchiul Mateo, în apropiere de Ronda, Frăţia a confiscat animalele lui Arrugado…

– Cine e Arrugado? întrebă Melchor.

– Cel care e mereu sfios, băiatul Josefei, verişoara lui…

– Aha, aha, îl întrerupse Melchor.

– I-au luat calul şi nişte măgăruşi.

– I-a căpătat înapoi?

– Măgăruşii, nu. Au rămas la soldaţi, care i-au vândut. Au vândut şi calul, da Arrugado l-a urmărit pe cumpărător şi l-a luat înapoi în a doua noapte. Se zice că a fost destul de uşor: spaniolul care l-a cumpărat l-a lăsat slobod într-un ţarc, el a trebuit doar să intre şi să-l ia. Tare-i place calul ăla lui Arrugado.

– Aşa-i de bun? se interesă Melchor după o altă duşcă de vin.

– Ei! răspunse frate-său. E o mârţoagă ţeapănă şi îndărătnică, dar cum face treaba la fel ca el, ca dobitocul… Omul se simte-n largul lui.

Alţi membri ai familiei, îl lămuriră mai apoi pe Melchor, se refugiaseră de mai bine de şapte zile în lăcaşuri sfinte, într-un schit pe drumul spre Osuna. Îi urmărea prefectul din Malaga, din pricina pârei unor spanioli de-ai locului.

– Acuma, aşa cum se obişnuieşte, se ceartă şi se sfădesc, îl informă unchiul Basilio: prefectul îi vrea pentru el; Sfânta Frăţie s-a înfăţişat la schit şi pretinde că ţiganii îi aparţin; popa nici nu vrea s-audă, iar vicarul, pe care l-a chemat popa, pretinde că justiţia nu-i poate scoate din sfintele lăcaşuri şi că să se ducă la episcop.

– E mereu la fel, zise Melchor, amintindu-şi dăţile în care el însuşi fusese silit să caute refugiu în biserici sau mănăstiri. O să-i scoată?

– E totuna, răspunse unchiul Basilio. Deocamdată, îi lasă să se sature de certuri între ei. Toţi au imunitate deplină, atunci când o să iasă o să se slujească de ea, iar autorităţile vor fi silite să-i sloboadă din nou. O să-şi piardă armele şi caii, dar nu mai mult.

Începea deja să se crape de ziuă. Melchor căscă. Nepotul şi familia lui dormeau pe mindire, iar ţigănimea era cufundată în tăcere.

– Mai vorbim dimineaţă, propuse.

Ceilalţi încuviinţară şi se ridicară. Melchor se mărgini să aşeze piciorul pe masă şi să se împingă în spate până ce scaunul, sprijinit pe doar două picioare, se rezemă de peretele colibei.

Atunci, închise ochii, ascultând cum pleacă rudele. „Imunitate deplină”, zâmbi pentru sine, înainte ca somnul să-l învingă. Spaniolii cădeau întotdeauna în aceleaşi capcane, singura şansă de supravieţuire pentru ai lui, atât de prigoniţi şi ponegriţi în întregul regat. Uneori, când un ţigan care se refugiase în sfintele lăcaşuri afla că, dacă îl scoteau de acolo, osânda avea să fie neînsemnată sau inexistentă, se înţelegea cu judele să fie scos cu forţa, încălcând în felul acesta azilul ecleziastic. Mai apoi, dacă primarul sau zbirii nu-l înturnau la lăcaşurile sfinte, se bucura deja de ceea ce se numea imunitate deplină. Şi nu făceau asta; nu-l înturnau niciodată. Când îl săltau din nou, poate pentru o fărădelege mai gravă, cum ar fi pur şi simplu să umble slobod pe drumuri, putea aduce dovezi că ultima oară nu fusese înturnat la lăcaşurile sfinte şi, în felul acesta, scăpa de osândire. „Imunitate deplină”, repetă Melchor, lăsându-se în voia somnului.

Melchor petrecu dimineaţa următoare în ţigănime, fumând, aşezat pe un taburet pe uliţă, alături de femeile care împleteau coşuri din trestia pe care o culegeau de pe malurile râului, cufundat în gânduri, cu privirea la mâinile acelea pricepute care împleteau şi dădeau formă unor coşuri pe care apoi aveau să încerce să le vândă pe uliţe şi prin iarmaroace. Le urmări sporovăială fără să intervină; toate-l cunoşteau pe Melchor. Din când în când, câte una dispărea şi la scurt timp se întorcea cu o duşculiţă de vin pentru unchiul. Prânzi în casa fratelui său Tomás, un blid cu mâncare de găină cam stricată, şi-şi rezemă din nou scaunul de perete, ca să-şi facă siesta.

De cum se trezi, se pregăti să se întoarcă în fundătura San Miguel.

– Mulţam pentru masă, frate.

– N-ai pentru ce, răspunse Tomás. Nu uita de asta, adăugă întinzându-i săculeţul despre care vorbiseră cu o seară înainte: un maţ de porc îndesat cu tabac. Unchiul Basilio speră să obţină un câştig frumuşel.

Melchor luă săculeţul cu o expresie scârbită, îl vârî în unul din buzunarele interioare ale tunicii şi părăsi bordeiul. Apoi purcese să străbată uliţa care se învecina cu zidul dinspre grădina din Cartuja. I-ar fi plăcut să mai zăbovească acolo, printre ai lui, dar fiica şi nepoata lui, fiinţele cele mai dragi, locuiau cu alde Carmona, în fundătură, iar el nu putea sta departe de cei care erau sânge din sângele lui.

– Nepoate! Strigătul unei femei îi întrerupse şirul gândurilor.

Melchor se întoarse către baba Maria, care şedea în pragul bordeiului său. Ţi-ai uitat negresa, adăugă ea.

– Nu-i a mea.

Răspunse cu lehamite; mai zisese asta de câteva ori.

– Nici a mea, se plânse femeia. Zace pe mindirul meu şi-i ies picioarele afară. Ce vrei să fac cu ea? Ia-o! Tu ai adus-o, tu o iei.

„S-o iau?”, se gândi Melchor. Ce să facă el cu o negresă?

– Nu… prinse a zice.

– Cum adică, nu? îl întrerupse baba Maria, înfigându-şi mâinile în şolduri. Am zis că pleacă cu tine şi aşa are să fie, înţeles?

Auzind ciorovăiala, mai mulţi ţigani se strânseră ciopor în jurul lor. Melchor o cercetă pe bătrână: mică, uscată şi zbârcită, proţăpită în pragul bordeiului, cu şorţul ei colorat, sfidându-l. El… El era respectat de toţi cei din ţigănime, dar dinaintea lui se afla nici mai mult, nici mai puţin decât baba Maria. Iar când o ţigancă aşa ca baba Maria îşi înfigea mâinile în şolduri şi te sfredelea cu privirea…

– Ce vrei să fac cu ea?

– Ce-oi pofti, răspunse bătrâna, ştiindu-se învingătoare.

Câteva ţigănci zâmbiră; un bărbat pufni, altul înclină capul cu o strâmbătură şi vreo doi înjurară printre dinţi.

– Nu se putea clinti, se dezvinui Melchor, arătând spre clisa din uliţă, a căzut aici…

– Acum poate merge. E muiere zdravănă.

Baba Maria îi zise că femeia neagră se numea Caridad şi-i dădu lui Melchor un burduf cu restul fierturii de orz cu albuş de ou, pe care bolnava trebuia s-o bea până ce fierbinţelile dispăreau cu totul.

– Să mi-l aduci data viitoare când mai treci pe aici, îl preveni. Şi ai grijă de ea! îi ceru bătrâna, pe când porneau la drum.

Melchor se întoarse mirat către ea şi-o întrebă din priviri. Ce-i păsa? De ce…

– Lacrimile ei sunt la fel de amare ca ale noastre, i-o luă înainte baba Maria, citindu-i gândurile.

În felul acesta, urmat de o Caridad vădit întremată şi cu burduful atârnat de toiag în chip de cobiliţă, Melchor se înfăţişă în fundătura San Miguel, învăluit intr-un nor de fum, împresurat de bătăile înfundate ale ciocanelor pe nicovală.

– Şi asta? îl întrebă cu acreală ginerele său, José, de cum îl văzu intrând în curte. Încă ţinea ciocanul în mână şi avea un şorţ de piele petrecut peste bustul gol şi asudat.

Melchor se semeţi, cu burduful atârnat de toiag, pe umăr, cu o Caridad tăcută în spatele lui, nepricepând graiul ţiganilor. Cine era acritura aia de José Carmona de-i cerea socoteală? Prelungi sfidarea preţ de câteva clipe.

– Cântă bine, se mărgini să răspundă în cele din urmă.

4

Fierăria familiei Carmona ocupa catul de jos al unei case din fundătura San Miguel. Era o clădire dreptunghiulară cu trei caturi, ridicată în jurul unei curţi mititele, în mijlocul căreia se deschidea un puţ de ale cărui ape se slujeau atelierul şi familiile care locuiau la caturile de sus. Cu toate acestea, să ajungi la puţ devenea adesea o sarcină anevoioasă, întrucât şi curtea, şi coridoarele care o împrejmuiau erau folosite ca magazie pentru cărbunele de forjă sau pentru resturile de fier pe care ţiganii le culegeau ca să le bată: ne numărate bucăţi contorsionate şi ruginite îngrămădite în curte fiindcă, spre deosebire de sevillani, care trebuia să cumpere în Sevilla materia primă pentru fierăriile lor, cei cu „fierul vechi”, ţiganii, nu se supuneau niciunei orânduiri şi nici revizorilor care cercetau calitatea produselor. În spatele curţii cu puţul, urmând un culoar în gust acoperit de tavanul primului cat, se ajungea la o curticică undase găsea o latrină şi, alături de aceasta, o odăiţă care slujise la început drept spălătorie; Melchor îşi însuşise încăperea aceasta la în toarcerea de la galere.

– Tu poţi sta acolo. Ţiganul îi arătă lui Caridad curticică, între latrină şi intrarea în odaia lui. Trebuie să bei în continuare fier tura până te înzdrăveneşti; apoi o să poţi pleca, adăugă, întinzându-i burduful. Asta ar mai lipsi, ca baba Maria să creadă că nu te-am îngrijit!

Melchor intră în odaie şi închise uşa în urma lui. Caridad se aşeză pe jos, cu spatele rezemat de perete, şi-şi rândui cu grijă puţinele lucruşoare: bocceaua în dreapta, burduful în stânga, pălăria de paie în mâini.

Nu mai era scuturată de tremurături, iar febra scăzuse. Îşi amintea vag primele momente din şederea ei în bordeiul din ţigănime: mai întâi, îi dăduseră apă, dar nu-i îngăduiseră să-şi potolească setea care-i pârjolea gâtlejul. Îi aşezaseră prişniţe reci pe frunte, până când baba Maria îngenunchease lângă mindir şi o silise să înghită fiertura groasă din orz. În spatele ei, două femei se rugau cu voce tare, acoperindu-se una pe alta, încredinţându-se unui duium de fecioare şi sfinţi şi făcând cruci în aer cu mâinile.

– Lăsaţi sfinţii pentru spanioli, le poruncise baba Maria.

Apoi, Caridad căzuse într-o toropeală agitată şi tulbure, care o purtase în trecut, la munca de pe plantaţie, la bici, la orgiile din zilele libere, şi i se înfăţişară toţii zeii cei vechi cărora le cântau şi pe care îi implorau. Tobele *yoruba* răsunară în capul ei într-un ritm frenetic, la fel ca în baraca cea mare. Într-o hărmălaie care în vise i se păruse înfricoşătoare, cu ea dansând în mijlocul barăcii, revăzuse negrii care loveau pielea întinsă a tobelor, râsetele şi gesturile lor obscene, alţi sclavi care-i acompaniau cu *claves*[14] sau sunătoare, feţele lor zbierând întărâtate la o palmă de-a ei, toţi aşteptând ca sfânta să se pogoare şi s-o călărească pe Caridad. Oshún, *orisha* ei, pogorî şi o încălecă, dar în visul ei nu făcuse asta pentru a o prinde într-un dans vesel şi senzual, aşa cum era zeiţa, aşa cum făcuse în alte împrejurări, ci o îmbrâncise cu gesturi duşmănoase, prăvălind-o într-un infern unde se înfruntau toţi zeii universului.

Se deşteptase brusc, îngrozită, scăldată în sudoare, şi descoperi linişte care domnea în ţigănime în bezna nopţii.

– Fato, zise în cele din urmă baba Maria, nu ştiu ce-oi fi visat, dar mă sperie să-mi închipui.

Atunci Caridad băgă de seamă că ţiganca, aşezată alături de ea, o ţinea strâns de mână. Contactul cu mâna aceea aspră şi uscată o linişti. Trecuse atâta timp de când nimeni n-o mai luase de mână ca s-o aline… Marcelo… Ea-l adormea cu cântece pe micuţ. Nu. Nu era asta. Poate… Poate de când o furaseră şi o îndepărtaseră de mama ei, în Africa. Aproape că nu-şi amintea trăsăturile ei. Cum era? Bătrâna trebuie să-i fi presimţit frământarea şi o strânsese de mână. Caridad se lăsase legănată de căldura ţigăncii, de sentimentul pe care voia să i-l transmită, dar se străduia în continuare să-şi evoce mama. Ce s-o fi ales de ea, de fraţii ei? Cum erau meleagurile şi libertatea din copilăria ei? Îşi amintea că se străduise să întrevadă chipul mamei sale cu ochii minţii…

Nu izbutise.

În lumina înserării care se strecura în curte, Caridad privi în jurul său, unde se aduna murdăria şi duhnea a gunoaie. Simţi prezenţa cuiva şi se tulbură. Două femei care ocupau întregul

---

[14] Instrument muzical cubanez de percuţie, constând din două beţe care se lovesc între ele. (n.tr.)

coridor lat stăteau locului şi o cercetau, pline de curiozitate.

– Pur şi simplu cântă bine? şopti Milagros surprinsă către mama ei, fără a-şi lua privirea de la Caridad.

– Asta mi-a zis taică-tău, îi răspunse Ana cu un gest simpatic de neînţelegere, care deveni serios la amintirea ţipetelor şi gesturi lor prăpăstioase ale lui José.

„Cântă bine, zice! O arăpoaică ne lipsea!”, tunase şi fulgerase după ce-şi târâse nevasta înăuntru, în fierărie. „Tu te cerţi cu Trianera, îi pălmuieşti nepotul, şi taică-tău ne aduce o arăpoaică! A pus-o în curticică! Ce vrea? Încă o gură de hrănit? Vreau s-o văd pe negresa aia afară din casa asta...” Dar Ana îi întrerupsese văicărelile, ca întotdeauna când soţul ei mustea de ură, plângându-se de socru: „Dacă tata zice asta, atunci cântă bine, pricepi? Iar el îşi plăteşte mâncarea, şi dacă vrea s-o plătească şi pe a unei negrese care cântă bine, are s-o facă.”

– Pentru ce-o vrea bunicul? întrebă Milagros cu voce scăzută.

– Habar n-am.

Tăcură şi, de parcă s-ar fi înţeles, îşi aţintiră privirile asupra lui Caridad, care plecase capul şi rămăsese aşezată. Mamă şi fiică cercetară cămăşoaia veche şi cenuşie din flanel pe care o purta, pălăria de paie pe care o ţinea în mâini, bocceaua şi burduful, de o parte şi de alta.

– Cine eşti? întrebă Ana.

– Caridad, răspunse ea, cu capul plecat.

Ţiganii priveau întotdeauna direct în ochi pe oricine, oricât de eminent sau de distins ar fi fost interlocutorul. Înfruntau privirea nobililor când nici cei mai apropiaţi lor nu cutezau să facă asta; îi ascultau pe judecători dictându-şi sentinţele întotdeauna drepţi, semeţi, înfumuraţi, şi li se adresau tuturor cu îndrăzneală. Oare nu era un ţigan, pentru simplul fapt că se născuse ţigan, mai nobil decât cel mai de soi dintre spanioli? Amândouă aşteptară preţ de câteva clipe ca negresa să ridice privirea. „Ce facem?”, îşi întrebă Milagros mama din priviri, văzând sfielnicia stăruitoare a acelei femei.

Ana ridică din umeri.

În cele din urmă, fata se hotărî. Caridad părea un animal speriat şi lipsit de apărare şi, la urma urmei... „Dacă a adus-o bunicul...”, se gândi. Se apropie, dădu la o parte burduful, se aşeză alături de ea şi se aplecă, încercând să-i zărească faţa. Secundele se scurseră lent până ce Caridad îndrăzni să se întoarcă spre ea.

– Caridad, murmură atunci fata cu voce blândă, bunicul zice că ştii să cânţi foarte bine.

Ana zâmbi, desfăcu braţele şi plecă, lăsându-le acolo, stând pe jos.

La început, Caridad arunca priviri furişe şi răspundea cu zgârcenie la întrebările naive ale fetişcanei: „Ce faci în Triana? Ce te aduce aici? De unde eşti?” Pe măsură ce înainta după-amiaza, Milagros simţi cum Caridad îşi oprea privirea asupra ei. Căută vreo sclipire în privirea ei, vreo strălucire, măcar scânteierea unor lacrimi, dar nu găsi nimic. Şi totuşi… Brusc, ca şi cum Caridad ar fi găsit în sfârşit cui să i se destăinuie şi pe măsură ce-i povestea viaţa ei, fetişcana simţi ea însăşi durerea care se desprindea din povestea negresei.

– Frumoasă? răspunse Caridad cu tristeţe când Milagros îi ceru să-i vorbească despre Cuba aceea despre care ziceau că-i aşa de frumoasă. Nu există nimic frumos pentru o roabă.

– Dar… dădu să stăruie ţiganca. Tăcu totuşi, văzând privirea lui Caridad. Aveai familie? întrebă, încercând să schimbe subiectul.

– Marcelo.

– Marcelo? Cine e Marcelo? N-aveai pe nimeni altcineva?

– Nu, pe nimeni. Doar pe Marcelo.

– Cine e?

– Copilul meu.

– Atunci… Dacă ai copii… Şi bărbatul tău?

Caridad clătină din cap a tăgadă, aproape imperceptibil, nepricepând naivitatea fetişcanei. Oare nu ştia ce e robia?

– N-am nici bărbat, nici soţ, o lămuri ostenită. Noi, sclavii n-avem nimic, Milagros. M-au despărţit de mama pe când eram o copiliţă, apoi m-au despărţit de copiii mei; pe unul din ei stăpânul l-a vândut.

– Şi Marcelo? îndrăzni să întrebe Milagros, după un răstimp de tăcere. Unde e? Nu te-au despărţit de el?

– A rămas în Cuba. Lui chiar i se părea frumoasă, se gândi.

Caridad schiţă un zâmbet şi se rătăci printre amintiri.

– Nu te-au despărţit de el? repetă Milagros după o vreme.

– Nu. Marcelo nu le era de folos albilor.

Ţiganca şovăi. Nu cuteză să stăruie.

– Ţi-e dor de el? întrebă.

O lacrimă se prelinse pe obrazul lui Caridad înainte să apuce să încuviinţeze. Milagros o îmbrăţişă şi simţi că plânge; un plâns

neobişnuit: surd, tăcut, ascuns.

A doua zi dimineaţa, când ieşi din odaie, Melchor se împiedică de Caridad.

– Pe toţi dracii! blestemă. Negresa! Uitasem de ea.

Caridad plecă privirea dinaintea bărbatului cu tunica din mătase azurie, tivită cu fireturi argintii. Se crăpa de ziuă, ciocanele nu începuseră să răsune, deşi din curtea unde se afla puţul, dincolo de coridorul acoperit, răzbătea deja forfota oamenilor. Caridad nu mai dormise de multă vreme ca în noaptea aceea, în ciuda celor care trecuseră peste ea ca să ajungă la latrină. Cuvintele pe care le auzise din gura ţigăncuşei o liniştiseră: îi promisese s-o ajute să treacă podul.

– Să plăteşti? Milagros slobozise un hohot de râs sonor.

Caridad se simţea mult mai bine decât cu o zi în urmă şi cuteză să-l privească pe Melchor; pielea tuciurie îi îngădui să o facă cu o oarecare spontaneitate, era ca şi cum s-ar fi uitat la un alt sclav negru. Să tot fi avut vreo cincizeci de ani, socoti comparându-l cu negrii de aceeaşi vârstă pe care-i cunoscuse în Cuba, şi era subţire şi vânos. Cercetă chipul acela descărnat şi desluşi urmele anilor de suferinţă şi de caznă, aceleaşi ca la sclavii negri.

– Ai băut fiertura babei Maria? o întrebă ţiganul, întrerupându-i şirul gândurilor; îl miră să vadă pledul colorat cu care se acoperea şi mindirul pe care se odihnea, dar nu-l privea de unde le dobândise.

– Da, răspunse ea.

Bea mai departe, adăugă Melchor înainte de a-i întoarce spatele, pătrunzând în coridorul îngust şi pierzându-se spre poarta de ieşire din curte.

„Asta-i tot?”, se întrebă atunci Caridad. N-aveau s-o pună să muncească sau s-o călărească? Bărbatul acela, „bunicul”, cum îl numise Milagros în repetate rânduri, spusese despre ea că ştie să cânte bine. De câte ori fusese lăudată de-a lungul vieţii ei? „Cânt bine”, îşi zise Caridad cu mulţumire. „Nimeni n-o să te supere dacă te apără bunicul”, o mai încredinţase fetişcana. Căldura razelor de soare care se strecurau în curticică o întări. Avea un mindir, un pled colorat, minunat, dăruit de Milagros, şi putea trece podul! Închise ochii şi îşi îngădui să se cufunde într-o amorţeală plăcută.

La ceasurile acelea, în fundătura San Miguel era încă linişte. Melchor o străbătu şi, când ajunse lângă mănăstirea Minimelor,

ca şi cum ar fi ieşit de sub ocrotirea ţigănimii şi ar fi pătruns într-un teritoriu vrăjmaş, pipăi pachetul pe care-l ducea în buzunarul interior al tunicii. Într-adevăr, unchiul Basilio îi dăduse un tabac din cel bun. Cu o zi înainte, de îndată ce intrase în odaia lui, după ce o lăsase pe Caridad în curticică, Melchor scosese tutunul de prizat din maţul de porc în care fusese îndesat, nu fără o strâmbătură de scârbă, presărase niţel pe dosul mâinii drepte şi trăsese pe nas cu putere: fin şi mărunţit. El prefera tutunul răsucit, dar ştia să recunoască şi calitatea unui tabac bun. Probabil „Monte de India”[15], se gândi, praf neprelucrat care era adus din Indii, apoi era spălat şi trecut prin fabrica de tutun sevillană. Avea o cantitate bună. Unchiul Basilio avea să câştige nişte bani frumoşi, deşi putea obţine mai mult dacă… Scotoci printre lucrurile sale. Era sigur că-l avea. Ultima dată când vânduse tabac de contrabandă folosise… Iată-l! Un clondir cu ţărână fină, roşcată. Pe înserate, la lumina unei lumânări, se apucase să amestece tabacul cu ţărâna, cu mare băgare de seamă, având grijii să nu întreacă măsura.

Văzând San Jacinto, Melchor pipăi din nou cu satisfacţie pachetul pe care-l purta ascuns: izbutise să sporească în greutate şi nu părea să-i fi scăzut prea mult calitatea.

– Bună ziua, părinte, dădu bineţe Melchor primului călugăr pe care-l întâlni în apropierea bisericii în construcţie. Îl caut pe fray Joaquín.

– Le dă copiilor lecţii de gramatică, răspunse dominicanul fără să se întoarcă, atent la munca unor dulgheri. Pentru ce-l cauţi?

„Ca să-i vând tabacul pe care l-a furat un ţigan de la fabrică vârându-l în cur şi cu care Domniile Voastre vă veţi desfăta, fără îndoială, trăgându-l pe nas”, se gândi Melchor. Zâmbi pe la spatele călugărului.

– O să aştept, minţi.

Călugărul făcu un gest distrat de încuviinţare cu mâna, cu atenţia îndreptată spre bârnele care soseau la locul construcţiei.

Melchor se întoarse spre fostul spital Candelaria, lipit de schitul peste care se ridica noua biserică, şi pe care predicatorii îl foloseau acum ca mănăstire.

– Fratele de afară, îl vesti pe portarul de la mănăstire, arătând

---

[15] Tabac sau tutun de prizat care era adus în Spania din Americi (La Habana, Trinidad de la Habana, Trinidad de la Guayra, Puerto Rico şi Santo Domingo). (n.tr.)

spre schele, zice să daţi fuga iute. Se pare că noua biserică e pe cale să se surpe.

Pe când portarul o luă din loc fără să stea pe gânduri, Melchor se strecură în micuţa mănăstire. Litania glasurilor care citeau în latină îl călăuzi spre o încăpere în care se afla fray Joaquín cu cinci copii care repetau monoton lecţiile.

Călugărul nu se arătă surprins de apariţia neaşteptată a lui Melchor; copiii, da. Aşezaţi pe scaune, cu privirile aţintite la ţigan, unul se opri din recitat, altul se bâlbâi şi ceilalţi se încurcară.

– Continuaţi, continuaţi. Mai tare! le porunci tânărul călugăr, îndreptându-se spre Melchor. Mă întreb cum ai reuşit să ajungi aici, şopti odată ajuns lângă el, împresurat de zarva copiilor.

– O să aflaţi curând.

– De asta mă tem. Călugărul clătină din cap.

– Am o cantitate frumuşică de tabac. De calitate. La preţ bun.

– Bine. Am cam rămas fără tutun şi fraţii se mânie dacă n-au îndeajuns. Ne întâlnim la locul obişnuit, la prânz. Ţiganul încuviinţă. Melchor, de ce n-ai aşteptat? De ce ai întrerupt…

N-avu timp să sfârşească întrebarea. Portarul, călugărul care supraveghea construcţia şi alţi doi monahi dădură buzna în încăpere.

– Ce cauţi tu aici? strigă portarul.

Melchor întinse braţele cu palmele desfăcute, vrând parcă să oprească ceata care se năpustea asupra lui. Fray Joaquín îl urmări, furios. Cum avea să iasă basma curată?

– Îngăduiţi-mi să vă lămuresc, ceru ţiganul, liniştit. Călugării se opriră la un pas de el. Trebuia să-i mărturisesc lui fray Joaquín un păcat, un păcat foarte mare, se scuză. Fray Joaquín miji ochii şi-şi reţinu un suspin. Un păcat dintr-acelea care duc de-a dreptul în infern, urmă ţiganul, dintr-acelea de care nu te mântuiesc nici o mie de rugăciuni pentru sufletele în cazne.

– Şi nu puteai aştepta? îl întrerupse unul din călugări.

Cei cinci copii priveau uimiţi.

– Cu un păcat aşa de mare? Un asemenea păcat nu poate aştepta, se apără Melchor.

– Puteai să zici la intrare…

– Mi-aţi fi dat ascultare?

Călugării se priviră unul pe altul.

– Bine, interveni cel mai în vârstă, şi? Te-ai spovedit?

– Eu? Melchor se prefăcu surprins. Eu, nu, Eminenţă! Eu suni

un bun creştin. Păcatul este al unui prieten. Vedeţi dumneavoastră, acuma el tunde nişte măgăruşi, înţelegeţi? Omul e foarte îngrijorai, aşa că m-a rugat să trec pe aici, să mă spovedesc eu pentru el.

Unul dintre copii izbucni în hohote de râs. Fray Joaquín făcu un gest de neputinţă spre fraţii săi, înainte ca monahul care-l interpelase pe ţigan să răbufnească, roşu la faţă.

– Afară! zbieră călugărul mai în vârstă, arătând spre ieşire. Ce v-aţi închipuit?

– Ţigani!

– Infami!

– Ar trebui să vă popească pe toţi! auzi în urma lui.

– Ăsta-i praf spurcat, Melchor! se plânse fray Joaquín, de îndată ce zări culoarea roşie a ţărânii pe care ţiganul o amestecase cu tabacul. Se aflau pe malul Guadalquivirului, în apropiere de arsanaua pescarilor de crevete. Tu mi-ai zis…

– De cea mai bună calitate, fray Joaquín, stărui Melchor. Abia ieşit din fabrică…

– Dar se vede ţărâna!

– Poate l-au uscat prost.

Melchor încercă să arunce o privire la tutunul pe care i-l arăta călugărul. Într-atât întrecuse măsura? Poate că tânărul începea să se priceapă.

– Melchor…

– Jur pe nepoata mea! Ţiganul îşi încrucişă degetul mare şi cel arătător, le duse la buze şi le sărută. Calitatea-ntâi!

– Nu jura strâmb. Şi despre Milagros trebuie să vorbim, preciza fray Joaquín. Zilele trecute, la întâmpinarea Domnului, m-a luat în zeflemea în timp ce predicam…

– Vreţi s-o dojenesc?

– Ştii că nu.

Călugărul se pierdu în amintiri: fata îl pusese la strâmtoare, ce-i drept; ştia că vocea începuse să-i tremure şi că pierduse şirul discursului, e adevărat, dar chipul acela dăltuit şi semeţ, frumos ca niciun altul, trupul acela neprihănit…

– Fray Joaquín, îl trezi din visare ţiganul. Tărăgănase cuvintele, încruntat.

Călugărul îşi drese glasul.

– Ăsta-i praf spurcat, repetă, ca să schimbe subiectul.

– Nu uitaţi că e nepoata mea, stărui cu toate acestea ţiganul.

– Ştiu.

– Nu mi-ar plăcea să sfârşesc rău cu dumneavoastră.

– Ce vrei să spui? Mă amen…

– Aş face moarte de om pentru ea, sări Melchor. Sunteţi spaniol… Şi călugăr. A doua treabă s-ar putea îndrepta, dar prima, nu.

Se înfruntară din priviri. Călugărul era conştient că ar fi fost în stare să se lepede de sutană şi să jure credinţă rasei ţigăneşti la un ungur semn al lui Milagros.

– Fray Joaquín, îi întrerupse Melchor gândurile, sigur de cele ce-i treceau prin cap călugărului.

Călugărul ridică o mână şi-l sili pe Melchor să tacă. Ţiganul era adevărata piedică: n-avea să îngăduie niciodată relaţia aceea, conchise. Alungă dorinţele.

– Toate astea nu-ţi dau dreptul să încerci să-mi vinzi drept bun tutunul ăsta, îi reproşă.

– Jur!

– Nu jura strâmb. De ce nu-mi spui adevărul?

Melchor zăbovi înainte de a răspunde. Trecu un braţ peste umerii lui fray Joaquín şi făcură împreună câţiva paşi pe malurile râului.

– Ştiţi ceva? Fray Joaquín dădu din cap cu un murmur de neînţeles. O să vă spun doar dumneavoastră, fiindcă e o taină: dacă un ţigan spune adevărul… îl pierde! Rămâne fără el.

– Melchor! exclamă celălalt, desprinzându-se de el.

– Dar acesta e tutun de calitatea întâi.

Fray Joaquín pleoscăi, declarându-se învins.

– Prea bine. Oricum, nu cred că ceilalţi călugări o să-şi dea seama de ceva.

– Fiindcă nu e roşu, fray Joaquín. Vedeţi? Vă înşelaţi.

– Nu stărui. Cât vrei?

Spurcat sau nu, Melchor primi bani frumuşei în schimbul tabacului; unchiul Basilio avea să fie mulţumit.

– Mai ştii de vreun lot de tutun de contrabandă? se interesă fray Joaquín, pe când îşi luau rămas-bun.

– N-am nicio veste. Trebuie să fie, ca întotdeauna, dar nu-s amestecaţi ai mei. Sper că de-acum, din martie, odată cu vremea bună, o să meargă din nou treburile.

– Ţine-mă la curent.

Melchor zâmbi.

– Desigur, părinte.

După ce încheie târgul avantajos, Melchor hotărî să bea nişte vin la birtul Joaquinei înainte de a se îndrepta spre ţigănime ca să-i dea banii unchiului Basilio. „Ciudat călugărul ăla!”, se gândi pe drum. Sub veşmintele lui de predicator, în spatele talentului şi elocvenţei pe care lumea le lăuda atât de mult, se ascundea un tânăr vesel, însetat de viaţă şi de noi experienţe. Melchor se încredinţase cu o zi înainte, când fray Joaquín stăruise să-l însoţească în Portugalia pentru a întâmpina un lot de tutun. La început, ţiganul se îndoise, dar se văzuse silit să încuviinţeze: preoţii îi finanţau operaţiunile de contrabandă şi, mai mult, câţi dintre ei nu făceau la rândul lor contrabandă, de puteau fi găsiţi cărând tutun la graniţă sau pe drumuri? Toate feţele bisericeşti luau parte la contrabanda de tutun, fie direct, fie cumpărând. Atât de mare era râvna popilor pentru tutun şi beau atât de mult, încât papa se văzuse silit să le interzică să-l tragă pe nas în biserici, în timp ce ţineau slujba. Cu toate acestea, popii nu erau dispuşi să plătească preţurile piperate pe care regele le impunea prin dughenele de tutun; doar regele putea face comerţ cu tutun, drept pentru care Biserica devenise cel mai mare escroc din regat: participa la contrabandă, cumpăra, susţinea cu mijloace băneşti, ascundea mărfurile în lăcaşurile de cult, ba chiar ascundea culturi clandestine în spatele zidurilor de nepătruns ale mănăstirilor şi bisericilor.

Cuprins de asemenea gânduri, aşezat la o masă în birtul Joaquinei, Melchor goli dintr-o înghiţitură primul pahar.

– Bun vin! grăi cu voce tare pentru oricine voia să asculte.

Ceru altul, apoi un al treilea. Era la al patrulea, când se apropie de el pe la spate o femeie care, linguşitoare, îi puse mâna pe umăr. Ţiganul ridică capul şi dădu peste un chip care se străduia să-şi ascundă adevăratele trăsături sub nişte straturi râncede şi descompuse de sulemeneală. Cu toate acestea, sânii generoşi ai femeii dădeau să se reverse din decolteu. Melchor ceru un pahar de vin şi pentru ea, în timp ce-şi înfigea cu putere degetele mâinii drepte în una din fesele ei. Ea se plânse cu o strâmbătură de pudoare, falsă şi exagerată, dar se aşeză, iar paharele începură să se golească, unul după altul.

Melchor nu se mai arătă două zile prin fundătura San Miguel.

– Te poţi îngriji tu de negresă? o rugă Ana pe fiica ei, când văzu că tatăl ei nu se întoarce la amiază. Se pare că bunicul s-a hotărât să dispară din nou. O să vedem câtă vreme, de data

asta.

– Şi ce să fac cu ea? Îi zic că poate pleca?

Ana suspină.

– Nu ştiu. Nu ştiu ce voia… Ce vrea bunicul tău, se corectă.

– Ea e chitită să treacă podul.

Milagros petrecuse din nou cea mai mare parte a dimineţii în curticică. Coborâse iute acolo, de îndată ce-i îngăduise maică-sa, cu mii de întrebări pe buze, toate cele pe care şi le pusese de-a lungul nopţii după ce ascultase povestea lui Caridad. Se simţea atrasă de femeia aceea neagră, de felul ei melodios de a vorbi, de resemnarea adâncă pe care o răspândea întreaga ei fiinţă, atât de diferită de firea semeaţă şi mândră a ţiganilor.

– De ce? întrebă maică-sa, întrerupându-i şirul gândurilor.

Milagros se întoarse, zăpăcită. Se aflau în una din cele două odăiţe în care locuiau, la primul cat al casei. Ana pregătea mâncarea pe o plită cu cărbune, aflată într-o scobitură din perete.

– Ce?

– Pentru ce vrea să treacă podul?

– A! Vrea să meargă la Confreria Negrilor.

– I-au trecut fierbinţelile? întrebă Ana.

– Cred că da.

– Atunci, du-te cu ea, după prânz.

Fetişcana încuviinţă. Ana fu ispitită să-i spună s-o lase în Sevilla, la negri, dar se răzgândi.

– Şi-apoi o aduci înapoi. Nu vreau ca bunicul să descopere că negresa lui a dispărut. Asta mi-ar mai lipsi!

Ana era iritată: se sfădise cu José. Soţul ei o mustrase aspru din pricina sfadei cu Trianera, dar mai cu seamă fiindcă îi pălmuise nepotul.

– O femeie să dea într-un bărbat! Unde s-a mai văzut aşa ceva? Ba, mai mult, în nepotul mai-marelui sfatului bătrânilor! ţipase la ea. Ştii cât de ranchiunoasă poate fi Reyes.

– O să pălmuiesc pe oricine îmi jigneşte fiica, că sunt nepoţi ai Trianerei sau ai însuşi regelui Spaniei! Dacă nu, ai tu grijă de ea şi fii atent. În rest, nu ştiu ce-mi poţi spune mie despre firea familiei García…

– Ajunge cu Vega şi García! Nu vreau să mai aud de asta! Te-ai măritat cu un Carmona, iar pe noi nu ne interesează vrajbele voastre. Alde García poruncesc în ţigănime şi au greutate în faţa spaniolilor. Nu putem îngădui să ne capete vrăjmăşie… Cu atât

mai puţin pentru vechile socoteli ale unui moşneag nebun ca taică-tău! M-am săturat ca familia mea să-mi tot scoată ochii cu asta!

De data aceasta, Ana îşi muşcă buzele ca să nu răspundă.

Veşnica poveste! De când tatăl ei se întorsese de la galere, în urmă cu zece ani, relaţiile cu bărbatul ei se stricaseră. José Carmona, tânărul ţigan cucerit de farmecele ei, fusese în stare să renunţe la cununia religioasă doar ca s-o aibă. „N-o să mă plec niciodată dinaintea câinilor ălora, care n au mişcat un deget pentru tata”, se împotrivise ea, fiindcă avea însemnate cu litere de foc în amintire dispreţul şi umilirea la care le supuseseră preoţii. Totuşi, tocmai bărbatul acela nu îndurase prezenţa lui Melchor, pe care-l învinuia că-l lipsise de afecţiunea fiică-sii. Milagros vedea în bunicul ei bărbatul de neînvins care supravieţuise galerelor, contrabandistul care îşi râdea de soldaţi şi de autorităţi, ţiganul liber şi obraznic, iar José se simţea întrecut: el era un simplu fierar, silit să robotească zi de zi la poruncile capilor familiei Carmona şi nici măcar nu se putea lăuda cu un fiu.

José pizmuia afecţiunea pe care şi-o purtau bunicul şi nepoata. Recunoştinţa imensă a lui Milagros când Melchor îi dăruia o brăţară, o mărgică sau cea mai neînsemnată panglică colorată pentru plete, privirea ei fermecată când îi asculta istorisirile… Odată cu trecerea anilor, José îşi vărsase ranchiuna pe propria soţie, pe care o învinuia. „De ce nu-i spui asta lui? i-o întorsese Ana într-o zi. Nu îndrăzneşti?” Nu apucase să se căiască de impertinenţa ei. José îi croise un dos de palmă peste faţă.

În momentul acela, pe când vorbea cu fiica lui despre femeia neagră pe care tatălui ei i se năzărise s-o aducă, Ana gătea pe plita aceea mică şi incomodă de-ale gurii pentru patru oameni: cei trei din familie şi tânărul Alejandro Vargas. Se înfrânase şi tăcuse când soţul îi aruncase din nou în obraz disputele dintre alde Vega şi alde García, o surprinsese cât de uşor fusese să-l convingă pe José că problema lui Milagros se afla în faptul că nu mai era o fetiţă. Mama socoti că, dacă o făgăduiau în căsătorie, fata avea să uite de Pedro García, fiindcă era sigură că alde García n-aveau să curteze niciodată o Vega. Tatăl îşi spuse că un soţ avea să destrame apropierea dintre Milagros şi bunicul ei şi sprijini ideea: alde Vargas se arătaseră interesaţi de Milagros de ceva timp, motiv pentru care José nu irosi vremea şi a doua zi

Alejandro fu poftit la masă. „Deocamdată nu e vorba de niciun legământ, vreau doar să-l cunosc mai bine pe tânăr, îşi vestise soţia, părinţii lui au încuviinţat.”

– Du-te acasă la unchiul Inocencio să-ţi împrumute un scaun, îi porunci Ana fiică-sii, întrerupând nişte gânduri care rătăceau de la podul pe care voia să-l străbată Caridad la Confreria Negrilor unde dorea să ajungă.

– Un scaun? Pentru cine? Cine…?

– Du-te de adă-l, stărui maică-sa. Nu voia să anticipeze vizita lui Alejandro şi să înceapă înainte de vreme cearta, sigură, cu fiică-sa.

La ceasul prânzului, Milagros îşi închipui pricina prezenţei lui Alejandro şi întâmpină oaspetele cu o atitudine ursuză: nu-i plăcea, era molatic şi dansa cu stângăcie, deşi doar Ana păru să-i bage de seamă grosolănia. José i se adresa ca şi cum niciuna din femei n-ar fi fost de faţă. A treia oară când fata răspunse repezit, Ana se încruntă a supărare, dar Milagros sfidă mustrarea şi-o privi cu asprime. „Ştii cine-mi place!”, grăia privirea ei. José Carmona râdea şi bătea cu palma în masă, de parcă era nicovala din fierărie. Alejandro încerca să nu se lase mai prejos, dar hohotele lui de râs rămâneau undeva între timiditate şi nervozitate. „Nu se poate”, tăgădui aproape imperceptibil mama către fiică. Milagros strânse din buze. Pedro Garcia. Pedro era singurul care o interesa… Şi ce legătură avea ea cu vechile socoteli ale bunicului sau ale mamei?

– Niciodată, fata mea. Niciodată, o preveni printre dinţi maică-sa.

– Ce zici? o întrebă soţul ei.

– Nimic. Doar…

– Zice că n-o să mă mărit cu acest… Ca şi cum ar fi alungat o muscă, Milagros arătă cu mâna în direcţia lui Alejandro, care rămăsese cu gura căscată. Cu el, încheie fraza, pentru a nu slobozi ocara care-i stătea pe limbă.

– Milagros! strigă Ana.

– O să faci ce ţi se porunceşte, declară José cu seriozitate.

– Bunicul… apucă să zică fata înainte ca maică-sa s-o întrerupă.

– Bunicul ţi-ar îngădui măcar să te apropii de un García? se răsti femeia.

Milagros se ridică brusc, răsturnând scaunul. Rămase în picioare, gâtuită de furie, cu pumnul mâinii drepte strâns,

ameninţându-şi mama. Bolborosi nişte cuvinte de neînţeles, dar pe când se pregătea să izbucnească în ţipete, băgă de seamă privirile celor doi ţigani aţintite asupra ei. Mormăi, le întoarse spatele şi plecă.

– Vezi bine că-i o mânzoaică şi va trebui îmblânzită cu străşnicie, îl auzi râzând pe tatăl ei.

Ceea ce nu auzi Milagros, care trânti uşa în urma ei, acoperind chicoteala prostească a lui Alejandro, fu replica Anei.

– Băiete, îţi scot ochii dacă ridici vreodată mâna asupra fetei mele. Cei doi bărbaţi făcură feţe-feţe. Pe cuvânt de Vega, adăugă, ducându-şi la buze şi sărutând degetele în formă de cruce, la fel cum făcea taică-său când voia să convingă pe cineva.

Caridad mergea ţeapănă, cu privirea aţintită la podarul care lua banii oamenilor la capul podului: acelaşi bărbat care odinioară o împiedicase să treacă.

– Să mergem! De pe culoar, la intrarea în curticică, Milagros o chemase cu voce ascuţită.

Caridad se supuse imediat. Îşi îndesă pălăria de paie pe cap şi înşfăcă bocceaua.

– Lasă-le! o zori fata, văzând cum se silea să rânduiască burduful babei Maria, acum gol, pledul colorat şi salteaua de paie. Ne întoarcem.

Acum se apropia din nou de podul circulat, mergând în urma unei fetişcane pe cât de tăcute, pe atât de hotărâte.

– E cu mine, i-o luă înainte Milagros, arătând în urmă, când băgă de seamă că podarul se îndrepta spre Caridad.

– Nu-i ţigancă, sări bărbatul.

– Asta sare-n ochi.

Bărbatul dădu să se revolte la obrăznicia ţigăncuşei, dar fu cuprins de spaimă. O cunoştea: nepoata lui Melchor Galerianul. Ţiganii refuzaseră întotdeauna darea de pod, cum să plătească un ţigan ca să treacă râul? Cu mulţi ani în urmă, arendaşul podului de şlepuri primise vizita mai multora dintre ei, ameninţători, înarmaţi cu junghere şi gata să rezolve treaba aceea în felul lor. Nu încăpuseră discuţii, fiindcă în realitate nu prea contau câţiva zdrenţăroşi care treceau din Triana în Sevilla şi invers, printre cele trei mii de animale de povară care făceau asta zilnic.

– Ce zici? stărui Milagros.

Toţi ţiganii erau primejdioşi,dar Melchor Vega era şi mai şi. Iar fata era o Vega.

– Treceţi, se învoi.

Caridad slobozi aerul pe care, inconştient, îl reţinuse în plămâni şi o urmă pe fată.

Câţiva paşi mai încolo, prin îmbulzeala de măgăruşi şi catâri, cărăuşi, căruţaşi şi neguţători, Milagros se întoarse spre ea şi-i zâmbi cu un gest învingător. Uită cearta cu părinţii şi-şi schimbă atitudinea.

– De ce vrei să mergi la negri?

Caridad lungi pasul şi o ajunse din urmă din două salturi.

– Călugăriţele mi-au zis c-or să mă ajute.

– Călugăriţe şi popi, toţi îs mincinoşi, zise ţiganca.

Caridad o privi mirată.

– N-or să mă ajute?

– Nu cred. Cum să te ajute? Nu se pot ajuta nici între ei. Zice bunicul că înainte erau mulţi arapi, dar acu’ s-au împuţinat şi toţi banii pe care-i capătă îi irosesc pe neghiobii: pentru biserică şi pentru chipuri de sfinţi. Înainte exista chiar altă confrerie de negri în Triana, dar a rămas fără muşterii şi-a dispărut.

Caridad rămase din nou în urmă, cu vorbele dezamăgitoare ale fetei răsunându-i în urechi, pe când aceasta, trecând podul, se îndrepta hotărâtă spre sud, pentru a da ocol zidului înspre mahalaua San Roque.

În dreptul Turnului de Aur, fata se opri şi se întoarse brusc.

– De ce vrei să te ajute?

Caridad îşi desfăcu mâinile în faţă, nedumerită.

– Ce crezi c-or să facă pentru tine? stărui ţiganca.

– Nu ştiu... Călugăriţele mi-au zis... îs negri, nu?

– Da, sunt, răspunse fata cu resemnare, înainte să purceadă din nou la drum.

Dacă erau negri, socoti Caridad mergând pe urmele ţigăncii, fără a-şi lua privirea de la frumoasele panglici colorate care împodobeau pletele fetişcanei şi de la eşarfele colorate fluturând în vânt, pe care le purta la încheieturi, locul acela trebuia să fie ceva ase mănător cu barăcile unde se adunau în zilele de sărbătoare. Acolo se aflau toţi prietenii, tovarăşi întru nenorocire, chiar dacă nu se cunoşteau, chiar dacă nici măcar nu se înţelegeau: negrii *lucumí, mandinga, congo, arara, carabalí...* Ce importanţă avea limba în care grăiau? Acolo cântau, dansau şi se bucurau, dar încercau şi să se ajute. Ce altceva se putea face la

o întâlnire între negri?

Milagros refuză s-o însoţească în biserică.

– M-ar da afară cu pumni şi palme, îi zise.

Un preot spaniol însoţit de unul negru, deja bătrân, care se prezentă semeţ drept prelatul confreriei şi îngrijitor al micii capele Virgen de los Ángeles, o măsurară din cap până-n picioare, fără a-şi ascunde o expresie de scârbă la vederea straielor ei soioase de roabă, din cale-afară de nepotrivite pentru lăcaşul fastuos pe care-l considerau a fi templul lor. Ce voia? o iscodise prelatul cu nepăsare. La lumina tremurătoare a lumânărilor din capelă, Caridad strânsese pălăria de paie în mâini şi se uitase la acel negru ca la un egal, dar atât curajul, cât şi glasul îi pieriseră, treptat, când băgase de seamă cruzimea cu care fusese cercetată. Călugăriţele? urmă prelatul, aproape ridicând vocea. Ce treabă aveau acolo călugăriţele din Triana? Ce ştia să facă? Nimic? Nu. Tutun, nu. În Sevilla, doar bărbaţii lucrau la fabrica de tutun. În Cádiz, da. La fabrica din Cádiz munceau femei, dar ei se aflau în Sevilla. Mai ştia să facă altceva? Nu? În cazul ăsta… Confreria? Avea bani să intre în confrerie? Nu ştia că trebuie să plătească? Da. Desigur. Trebuia să plătească pentru a face parte din confrerie. Avea bani? Nu. fireşte. Era slobodă sau sclavă? Fiindcă dacă era sclavă trebuia să aducă învoire de la stăpân…

– Slobodă, reuşi să îngaime Caridad, înfigându-şi privirea în ochii negrului. Sunt slobodă, repetă, tărăgănând cuvintele, încercând în zadar să afle în ochii aceia înţelegerea unui frate de sânge.

– Atunci, fata mea… Caridad plecă privirea la intervenţia preotului, care până atunci nu zisese nimic. Ce vrei de la noi?

Ce voia?

O lacrimă îi alunecă pe obraz.

Ieşi în fugă din biserică.

Milagros o zări trecând strada Ancha de San Roque şi pătrunzând pe maidanul care se întindea în spatele parohiei, înspre pârâul Tagarete. Caridad alerga orbită, cu privirea înceţoşată de lacrimi. Ţiganca scutură din cap, simţind o strângere de inimă. „Mizerabili!”, scrâşni. Se grăbi după ea. Câţiva paşi mai încolo, fu silită să se oprească pentru a ridica pălăria de paie a lui Caridad. O găsi pe malul pârâului Tagarete, unde căzuse în genunchi, străină de duhoarea pârâului care aduna apele spurcate din împrejurimi: plângea în tăcere, la fel ca

în după-amiaza de dinainte, ca şi cum n-ar fi avut dreptul la asta. Uneori îşi acoperea faţa cu mâinile şi se legăna înainte şi-napoi, fredonând cu întreruperi o melodie tristă şi monotonă. Milagros alungă nişte copii zdrenţăroşi care căscau gura pe acolo. Apoi apropie o mână de părul negru şi creţ al lui Caridad, dar nu îndrăzni să-l atingă. Un fior cumplit îi străbătu întregul trup. Melodia aceea… Cu braţul încă întins, băgă de seamă cum i se încreţea pielea la auzul acelei voci grave. Simţi cum ochii i se umplu de lacrimi. Îngenunche lângă ea, o îmbrăţişă şovăielnic şi-o însoţi stângace în plânsul ei.

– Bunicule!

Petrecuse mai mult de o zi cu ochii în patru, aşteptând ca Melchor să se întoarcă în fundătură. Dăduse fuga până la ţigănimea din Cartuja, să vadă dacă-l găseşte acolo, dar nu reuşise să afle nimic. Se întorsese şi se aşezase în poarta casei; voia să stea de vorbă cu el înaintea oricui altcuiva. Melchor zâmbi şi clătină din cap nu mai la auzul tonului din vocea nepoatei.

– Ce vrei de data asta, copila mea? o întrebă, luând-o de umăr şi îndepărtând-o de alde Carmona care se învârteau pe acolo.

– Ce-o să faci cu Caridad? Cu negresa? îl lămuri, văzând expresia de nedumerire a ţiganului.

– Eu? Am obosit să zic că nu-i a mea. Nu ştiu… Să facă ce-o vrea.

– Ar putea rămâne cu noi?

– Cu taică-tău?

– Nu. Cu dumneata.

Melchor o lipi pe Milagros de el. Făcură câţiva paşi în tăcere.

– Tu vrei să rămână? întrebă ţiganul, intr-un sfârşit.

– Da.

– Şi ea vrea să rămână?

– Caridad nu ştie ce vrea. N-are unde să se ducă, nu cunoaşte pe nimeni, n-are un sfanţ… Negrii…

– I-au cerut bani, bănui el.

– Da, confirmă Milagros. I-am făgăduit să vorbesc cu dumneata.

– De ce vrei să rămână?

Fata zăbovi câteva clipe înainte să răspundă.

– Suferă.

– Mulţi suferă în zilele noastre.

– Da, dar ea e altfel. E mai mare decât mine şi totuşi pare o copilă care nu ştie şi nu pricepe nimic. Când vorbeşte, când plânge sau când cântă o face cu o simţire… Chiar dumneata zici că ştie să cânte bine. Era roabă, ştiai?

– Am bănuit, încuviinţă Melchor.

– Toţi s-au purtat urât cu ea, bunicule. Au despărţit-o de mama şi de copiii ei. Pe unul din ei l-au vândut! Apoi…

– Şi din ce-o să trăiască? o întrerupse Melchor.

Milagros tăcu. Făcură câţiva paşi, ţiganul apăsându-şi nepoata pe umăr.

– Va trebui să înveţe să facă ceva, se învoi, în cele din urmă.

– O s-o învăţ eu! izbucni bucuroasă fata, întorcându-se să-şi îmbrăţişeze bunicul. Lasă-mi numai puţin timp.

5

Se scurseră cinci luni înainte ca negresa să se întoarcă la biserica Nuestra Señora de los Ángeles şi să-l revadă pe prelatul Confreriei Negrilor. Se întâmplă în ajunul sărbătorii Virgen de los Reyes, la întâi august 1748. În după-amiaza acelei zile, împreună cu un grup numeros de ţigănci gureşe, printre care şi Milagros şi mama ei, copii cât se poate de veseli şi chiar câţiva bărbaţi cu chitare, Caridad trecu podul şi se îndreptă spre mahalaua San Roque.

Purta şi acum vechea ei pălărie de paie cu care, în ciuda nume roaselor găuri şi rupturi, încerca să se ferească de dogoarea soare lui andaluz. Cu toate acestea, nu mai îmbrăcase de mult rochia ei decolorată din flanelă gri. Bunicul îi dăruise o bluză roşie şi o fustă largă, şi mai roşie, de culoarea sângelui aprins, ambele din percal, pe care ea le îngrijea cu băgare de seamă şi le purta cu mândrie. Ţigăncile nu ştiau să coasă; minunatele lor veşminte erau cumpărate, deşi nu erau convinse că straiele acelea roşii nu fuseseră rodul unei nebăgări de seamă din vreo escapadă de-ale bunicului.

Ana şi Milagros nu reuşiră să-şi ascundă admiraţia faţă de schimbarea prin care trecuse Caridad. În picioare dinaintea tuturor, timidă şi ruşinată, ochii ei cenuşii care străluceau şi în care se reflecta culoarea roşie a noilor ei straie, zâmbetul care i se desena pe chipul rotund, cu buze cărnoase, erau numai recunoştinţă. Însă nu zâmbetul lui Caridad deşteptă admiraţie printre ţigănci, ci senzualitatea pe care o răspândea; curbele unui trup bine clădit; sânii mari care întindeau bluza, pentru a lăsa descoperită o linie delicată de carne de culoare neagră, ca abanosul, între fustă şi bluză…

– Tată! îl repezi Ana când băgă de seamă că tocmai Melchor se arăta vrăjit de linia aceea.

– Ce? se întoarse el.

– Minunată! interveni Milagros în discuţie, aplaudând cu entuziasm.

– Întreaga Sevilla este adunată azi pe esplanada los Ángeles, o lămurise Milagros pe Caridad în aceeaşi zi. O să fie multe prilejuri de-a vinde sau de-a citi norocul; lumea se distrează pe

cinste la sărbătoarea asta şi, când petrecerea are să fie în toi… O să facem bani frumoşi.

– Cum? întrebă Caridad.

– Cachita, răspunse fata, folosind numele pe care Caridad îi pusese că-l avea în Cuba, azi e întrecerea gânsacilor! Ai să vezi, întrerupse gestul prin care cealaltă dădea să ceară lămuriri.

Pe când se îndrepta spre biserică, înconjurată de ţigănci, printre care ieşea în evidenţă din pricina staturii accentuate de pălăria veche de paie care se încăpăţâna să nu se destrame, Caridad o cercetă pe Milagros, care mergea ceva mai în faţă, cu fetele tinere. „Trebuie a fie o sărbătoare grozavă întrecerea aia a gânsacilor”, se gândi atunci, căci fata râdea şi glumea cu prietenele ei de parcă ar fi uitat tristeţea care o cuprinsese de când, în urmă cu vreo lună, José Carmona anunţase logodna fiicei sale cu Alejandro Vargas, urmând să se căsătorească într-un an. Melchor, care-şi dorea ca nepoata lui să se mărite cu cineva din familia Vega, dispăruse atunci vreme de mai bine de zece zile, după care se întorsese într-o stare atât de jalnică, încât Ana se îngrijorase şi trimisese vorbă babei Maria, să vină să-l îngrijească. Chiar şi aşa, nici măcar Ana nu-l sprijinise pe Melchor în chestiunea aceea: tatăl fetei trebuia să hotărască.

Pe măsură ce înconjurau zidurile oraşului şi străbăteau diferitele porţi, valuri de sevilleni gălăgioşi se alăturau treptat grupului de ţigani. Deja în apropierea câmpului deschis, între pârâul Tagarete şi biserica Negrilor, se înainta mai anevoios. Aşteptând să înceapă petrecerea, oamenii sporovăiau şi râdeau în grupuri. Ici şi colo, în ocoluri împresurate de spectatori, bărbaţi şi femei dansau. Fără a se opri din mers, unul dintre ţigani dezmierdă corzile chitarei. Nişte femei făcură câţiva paşi veseli de dans, printre fluierăturile şi aplauzele celor aflaţi mai aproape, iar ţiganii îşi văzură de drum şi de cântat, de parcă făceau rondul. Caridad privea în stânga şi-n dreapta: sacagii şi negustori de vin; vânzători de îngheţată, pancove, gogoşi şi tot soiul de zumaricale; negustori de mărfuri dintre cele mai neobişnuite, unii vestindu-şi marfa cu strigăte, alţii mai pe furiş, atenţi la zbirii şi soldaţii care se învârteau printre oameni; echilibrişti care mergeau şi săreau pe sârme întinse în aer; saltimbanci; dresori de câini care amuzau lumea; călugări şi popi, cu nemiluita…

„Sevilla este unul dintre regatele cu cele mai multe feţe bisericeşti”, auzise Caridad nu o dată, şi unii dintre preoţi luau parte la petrecere bând, dansând sau cântând fără urmă de

ruşine; alţii în schimb, le ţineau predici unor oameni care nu-i băgau defel în seamă. Însă toţi trăgeau tabac pe nas, de parcă ar fi fost calea spre mântuirea veşnică. Caridad băgă de seamă, de asemenea, câţiva filfizoni care se învârteau printre oameni: tineri afectaţi, îmbrăcaţi după moda franţuzească de la curte, acoperindu-şi delicat gura şi nasul cu batistele lor brodate în timp ce beau tutun.

Vreo doi dintre acei filfizoni îngâmfaţi băgară de seamă curiozitatea pe care i-o trezeau lui Caridad persoanele lor, dar se mărginiră să o comenteze între ei, de parcă ar fi fost doar o jenă. Caridad îşi abătu imediat privirea de la ei, tulburată. Când se uită din nou, băgă de seamă că ţiganii se risipiseră prin mulţime. Întoarse capul într-o parte şi alta, căutându-i.

– Aici. Sunt aici, auzi că-i spune Milagros din spate. Caridad se întoarse spre ea. Bucură-te de petrecerea ta, Cachita.

– Ce?

– Cei din confrerie, o întrerupse fata, ăia care te-au tratat cu îngâmfare. Ai să vezi azi unde le rămâne semeţia.

– Dar…

– Vino după mine, îi făcu semn, încercând să-şi croiască drum prin mulţimea care se adunase în faţa bisericii. Domnilor! striga Milagros. Excelenţe! Iată o negresă care vine la petrecerea Domniilor Voastre!

Oamenii întorceau capul şi le făceau loc celor două femei. Când ajunseră în primul rând, Caridad fu surprinsă de numărul de negri care se adunaseră acolo.

– Am treabă, îşi luă rămas-bun Milagros. Ascultă, Caridad, adăugă coborând vocea, tu nu eşti ca ei, tu eşti cu mine, cu bunicul, cu ţiganii.

Înainte să apuce să deschidă gura, fata pieri în mulţime, iar Caridad se trezi, de data asta chiar aşa se întâmplă, singură în primul rând, într-o gloată care se îmbulzea dinaintea faţadei din spate a parohiei San Roque. Între ea şi estradele care fuseseră ridicate în spatele templului se întindea o fâşie lată de teren liber. Ce era cu sărbătoarea aceea? De ce-i şoptise Milagros că ea nu era ca ceilalţi?

Oamenii deveneau nerăbdători şi câte-un îndemn răzbătu din mulţime. Caridad îşi îndreptă atenţia spre estrade: cetăţeni cu dare de mână şi nobili sevillani, îmbrăcaţi elegant, membri ai consiliului bisericesc, dichisiţi cu cele mai de soi veşminte ale lor, sporovăiau şi râdeau în picioare, străini de nemulţumirea

orăşenilor.

Se scurse o bună bucată de vreme şi protestele sevillanilor se înteţiră, până când se auzi un răpăit de tobe în spatele parohiei San Roque, unde se afla Biserica Negrilor. Cei care se amuzau cu dansuri şi distracţii se îngrămădiră în spatele celor care aşteptau deja, iar soldaţii şi zbirii avură mult de furcă pentru a împiedica gloata să se reverse dincolo de îngrăditurile şubrede din lemn.

Când vreo doi călăreţi, în sunet de flaut şi tobe, petrecuţi de aplauzele publicului dădeau colţul dinspre San Roque, Caridad băgă de seamă că oamenii se străduiau să ajungă la primul rând. Alte cinci perechi de călăreţi o urmară pe prima, fiecare alcătuită dintr-un călăreţ negru care ocupa partea din dreapta, locul de preferinţă, îmbrăcat stânjenitor de bogat, cu mâneci albe şi un splendid panaş la pălărie. Caii pe care-i călăreau negrii erau şi ei gătiţi cu fast: şa frumoasă, clopoţei şi panglici colorate împletite în coamă şi coadă. Dimpotrivă, călăreţii care-i însoţeau pe negri defilau cu veşminte grosolane: gulere răsfrânte şi pălării de rând. Caii lor mergeau la trap fără nicio podoabă.

După ce salutară autorităţile, perechile de călăreţi începură să galopeze, dând roată câmpului. Caridad îl recunoscu pe prelatul confreriei în a treia pereche; făcea mari eforturi pentru a se ţine în şa, ca alţii din tagma lui. Oamenii râdeau şi-i arătau cu degetul. Bărbaţi şi femei îşi băteau joc de ei cu ţipete, pe când negrii se clătinau primejdios, deşi încercau să-şi păstreze seriozitatea şi cumpătul.

Muzica răsuna fără încetare. La un moment dat, călăreţul care l însoţea pe prelatul confreriei, un bărbat cu o barbă căruntă, îngrijită, care călărea cu prestanţă şi îndemânare, îi întinse o mână negrului, ca să-l împiedice să cadă.

– Lasă-l să cadă! strigă o femeie.

– Negruţule, o să-ţi laşi dinţii în ţărână! adăugă altul.

– Până şi mădularul tău negru! urlă un al treilea, dezlănţuind hohote generale de râs.

„Ce-o fi însemnând farsa asta?”, se întrebă Caridad.

– Sunt elevi ai şcolii de echitaţie, sosi răspunsul din spatele ei.

Caridad se întoarse şi dădu peste un fray Joaquín zâmbitor. Se îndreptase spre ea recunoscând în mulţime culoarea roşie a straielor. Femeia îşi plecă privirea.

– Caridad, o dojeni tânărul călugăr, ţi-am spus de multe ori că suntem cu toţii copiii Domnului, n-ai de ce să pleci privirea, nu trebuie să te umileşti dinaintea nimănui…

În clipa aceea, Caridad ridică capul şi arătă cu un gest spre negrii care galopau în continuare, printre glumele şi batjocurile oamenilor. Fray Joaquín o înţelese.

– Poate ei, răspunse ridicând din sprâncene, pretind a fi ceea ce nu sunt. Şcoala de echitaţie Real Orden de Caballería de la Maestranza din Sevilla ocroteşte Confreria Negrilor; face asta în fiecare an. În zile precum aceasta, negri şi nobili, clasa cea mai de sus ş cea mai umilă din oraş, îşi schimbă poziţiile. În orice caz, confreria obţine ceva bani din gâscanii pe care-i dăruieşte şcoala.

– Ce gâscani? întrebă Caridad.

– Aceia, îi arătă călugărul.

Cele şase perechi nu se mai plimbau demonstrativ, se strânseseră în faţa autorităţilor. Ceva mai departe, la un capăt al maidanului către care arăta fray Joaquín, câţiva bărbaţi se căzneau să întindă o frânghie peste doi ţăruşi lungi, înfipţi pe lăţimea terenului. La mijlocul frânghiei, atârnat cu capul în jos, se zbătea din răsputeri un gâscan rotofei, legat de labe. Când bărbaţii isprăviră de atârnat gânsacul, prefectul Sevillei, tolănit intr-un jilţ pe estradă, porunci primului negru să galopeze spre păsăroi.

Printre zbieretele asurzitoare ale mulţimii, Caridad şi fray Joaquín urmăriră galopul stângaci al negrului care, trecând pe sub gânsac, încercă să înhaţe gâtul şerpuitor al acestuia cu mâna dreaptă, fără a izbuti. Îi urmă elevul de la şcoala de echitaţie care făcea pereche cu el. Nobilul dădu pinteni calului, care porni întins la galop cu călăreţul urlând, ridicat în picioare pe scăriţă. Trecând pe sub gânsac, reuşi să-l apuce de gât şi-i smulse capul. Sevillanii aplaudară entuziasmaţi şi izbucniră în urale, pe când trupul gânsacului era scuturat de fiori, spânzurat de coardă. Puţini băgară de seamă, dar prefectul şi alţi câţiva dintre nobilii care şedeau pe estradă făcură un gest de mustrare severă către ceilalţi călăreţi: aveau doar şase gânsaci şi trebuia să distreze gloata.

Cu aceste îndrumări, cursa de gânsaci se prelungi până pe înserate, spre desfătarea norodului. Niciun negru nu reuşi să descăpăţâneze pasărea. Unul dintre ei izbuti s-o înhaţe de gât, dar nu cu destulă iuţeală, iar gânsacul se apără şi-l ciupi de creştet, ceea ce dezlănţui cele mai neobrăzate batjocuri din partea publicului. Fiecare dintre cei şase negri căzu la un moment dat, fie deoarece galopau pe nişte cai din ce în ce mai

înfierbântaţi, fie deoarece luau o mână de pe dârlogi şi se aplecau în scăriţe pentru a apuca gânsacul. În ceea ce-i priveşte, gânsacii pieriră unul după altul pe măsură ce prefectul făcea un semn spre călăreţi.

– După aceea, negrii o să-i vândă şi confreria o să păstreze banii, o lămuri fray Joaquín.

Caridad era absorbită de spectacol, o năpădeau senzaţii contradictorii la auzul urletelor publicului şi la vederea acelor negri stângaci care încercau să descăpăţâneze gânsacii. Nu regăsise sentimentul de rasă în ochii prelatului, nici solidaritatea, nici măcar înţelegerea, dacă nu compasiunea, pe care niciun negru din Cuba nu le ascundea înaintea unui frate de sânge.

La parada de la sfârşit, după moartea ultimului gânsac, oamenii începură să se împrăştie, iar nobilii şi preoţii care conduceau festivităţile se ridicară din jilţuri. „Tu nu eşti ca ei, îi spusese Milagros, tu eşti cu ţiganii”, adăugase cu mândria aceea care le înflorea întotdeauna pe buze când se refereau la rasa lor. Era cu ţiganii? Era cu Milagros. Prietenia şi încrederea pe care i le arăta fata fuseseră pecetluite de îndată ce aceasta o înştiinţase că putea rămâne cu Melchor şi se întăriseră în momentul în care tatăl fetei vestise logodna ei cu Alejandro. Din clipa aceea, Milagros încercă să-i împărtăşească lui Caridad durerea care o încerca, ca şi cum ea, fiindcă fusese sclavă, o putea înţelege mai bine decât oricine. Dar ce ştia Caridad despre dragostea neîmpărtăşită? José Carmona, tatăl lui Milagros, o privea de departe, ca pe un obiect supărător, iar Ana. maică-sa, începuse să o rabde ca pe un capriciu trecător al fiică-sii. Cât despre Melchor… Cine putea şti ce gândea sau simţea ţiganul? Ba îi dăruia o fustă şi o bluză de culoare roşie, ba trecea pe lângă ea fără s-o vadă sau nu-i vorbea zile la rând. La început, la insistenţele nepoatei, Melchor îi îngăduise lui Caridad să ocupe în continuare colţul din curticică şi, cu vremea, deveni singura persoană care putea intra liber în sanctuarul bunicului.

Într-o după-amiază de mai, când primăvara înflorise în toată Triana, ţiganul se afla aproape de puţ, în curtea de la intrare, ascuns între fiare vechi şi răsucite, fumând un trabuc şi lăsând vremea să treacă, pierdut în acele lumi insondabile în care se refugia. Caridad trecu pe lângă el în drum spre poarta de ieşire. Aroma tutunului o făcu să stea locului. De când nu mai fumase? Trase în piept cu putere fumul care-l învăluia pe ţigan, într-o încercare zadarnică de a-l duce la plămâni, la creier. Tânjea să

simtă din nou senzaţia de uşurare pe care i-o aducea tutunul! Închise ochii, ridică uşor capul, ca şi cum ar fi vrut să urmeze drumul pieptiş al fumului, şi mai inspiră o dată. În clipa aceea, Melchor se deşteptă din amorţeală.

– Ia, negreso, o surprinse oferindu-i trabucul.

Caridad nu stătu pe gânduri: luă trabucul, îl duse la buze şi supse din el cu desfătare. În câteva clipe, simţi o gâdilătură uşoară în picioare şi braţe şi o ameţeală plăcută; ochii ei mici şi cenuşii sclipiră. Vru să-i înapoieze trabucul ţiganului, dar acesta-i făcu semn să fumeze în continuare, cu un gest nepăsător al mâinii.

– De pe meleagurile tale, zise, privind-o cum fuma. Tutun bun!

Caridad plutea deja; mintea-i era pe deplin destinsă, pierdută.

– Nu e cubanez, se auzi spunând.

Melchor se încruntă. Cum adică, nu era din Cuba? El îl plătea la preţ de tutun cubanez, curat! Fu prima zi în care Caridad intră în odaia ţiganului.

Oamenii nu se îndurau să părăsească cartierul San Roque şi câmpul deschis unde se ţinea petrecerea. Ici şi colo răsunau castanietele, dairelele şi cântece: bărbaţi şi femei, fără deosebire de sex sau de vârstă, dansau cu veselie în grupuri, dimprejurul rugurilor.

– Unde e Milagros? o întrebă călugărul pe Caridad, în timp ce se plimbau printre oameni.

– Nu ştiu.

– Nu ţi-a zis unde…

Fray Joaquín se întrerupse. Caridad nu mai era lângă el. Se întoarse şi o văzu la câţiva paşi în urmă, încremenită dinaintea unei tarabe cu zumaricale. Se apropie, neputându-şi stăpâni un sentiment de nedumerire: femeia aceea neagră, îmbrăcată în roşu, cu bluza încinsă pe trup, era ţinta unor priviri libidinoase şi a unor comentarii neobrăzate din partea celor din jur, însă în ochii călugărului se înfăţişă ca o copilă mare, căreia-i lăsa gura apă la aroma şi vederea dulciurilor: pancove, gogoşi, turtiţe sevillane, gogoşi unse cu miere…

– Daţi-mi nişte *polvorones,* ceru călugărul negustorului, după ce aruncă iute o privire peste zumaricalele întinse pe tarabă. O să vezi, Caridad, sunt delicioase.

Fray Joaquín plăti şi îşi urmară drumul fără ţintă, în tăcere. Călugărul privea pieziş cum Caridad savura prăjiturelele ovale

din migdale, unt, zahăr şi scorţişoară, temându-se să întrerupă plăcerea care răzbătea din întreaga ei fiinţă. „O mai fi gustat aşa ceva vreo dată?” se întrebă. Probabil că nu, îşi răspunse, văzând senzaţiile pe care le trăda femeia. Era, se gândi, ca atunci când Melchor se înfiinţase la mănăstire, trăgând-o pe Caridad după el, de data aceea cu încuviinţarea fratelui portar, care le dăduse voie să treacă, înspăimântat de furia pe care o musteau ochii ţiganului. „Ne-au tras pe sfoară, strigase, de îndată ce dăduse cu ochii de fray Joaquín. Nu-i tutun cubanez!” Călugărul încercase să-l potolească pe ţigan şi-o dusese pe Caridad în beciul pe care călugării îl foloseau drept cămară şi cramă. În spatele unei grămezi de lemne, ascundea vreo doi saci din piele cu frunze de tutun – unul din ei, proprietatea lui Melchor drept răsplată pentru strădania sa – din incursiunea pe care tocmai o făcuseră la Barrancos, dincolo de hotarul cu Portugalia.

Melchor retezase furios sforile care legau gura unuia din saci şi, înjurând întruna, îi făcuse semn lui Caridad să se apropie şi să cerceteze tutunul. Fray Joaquín îşi amintea momentul acela: instinctiv, Caridad mijise ochii şi-şi umezise buzele, ca şi cum s-ar fi pregătit să deguste nişte bucate delicioase. În sac, tutunul era legat în mănunchiuri, dar de la prima vedere Caridad băgase de seamă că nu erau învelite în *yaguas,* frunzele mlădii ale palmierului regal cubanez. Îi făcuse semn ţiganului să reteze sfoara care lega mănunchiul şi apucase delicat una dintre frunze; pe cei doi bărbaţi îi surprinseseră degetele ei lungi şi pricepute. Caridad cercetase frunza de tutun pe îndelete; o ridicase la lumina opaiţului pe care-l ducea fray Joaquín pentru a observa pigmenţii cafenii, cu nuanţe mai închise sau mai deschise care o colorau; o mângâiase şi pipăise cu delicateţe, pentru a-i cerceta textura şi umiditatea; o ronţăise şi o mirosise, încercând să judece, după maturitatea, gustul şi savoarea nicotinei, anii care se scurseseră de la recoltarea ei. Melchor o zorise pe Caridad cu gesturi din ce în ce mai agitate, dar călugărul fusese vrăjit de ritualul femeii, de senzaţiile pe care le reflecta chipul ei şi de pauzele pe care le făcea după ce mirosea sau atingea frunza, sigură că scurgerea secundelor avea să-i ofere răspunsul.

Era acelaşi ritual pe care, plimbându-se în apropiere de Tagarete, pe furiş, îl recunoştea la Caridad când mânca *polvorones:* se oprea din mestecat, mijea ochii şi lăsa timpul să treacă, strângând bazele, salivând înainte de a muşca din nou.

Nu era tutun cubanez, nici pur, nici amestecat, îşi aminti că

zisese în ziua aceea Caridad. De unde era? Nu putea şti, îi răspunsese ţiganului cu o linişte neobişnuită, ca şi cum ar fi căpătat siguranţă prin atingerea frunzelor de tutun; ea cunoştea doar tutunul din Cuba. Era un tutun tânăr, zise, foarte puţin fermentat, poate… Poate de şase luni, cel mult un an. Şi prea blond, cu puţin soare.

Fray Joaquín băgă de seamă cum Caridad ducea un alt *polvoron* la gură, cu delicateţe, ca pe-o frunză de tutun…

– Cachita!

Vocea lui Milagros îi surprinse pe amândoi. Nici nu reuşiseră să descopere de unde răzbătuse, când aceasta-i zori:

– Tu eşti cubaneză! Te pricepi la tutun…

– Milagros, murmură călugărul, încercând s-o recunoască în mulţime, pe întuneric.

– Spune-le că trabucurile astea sunt cubaneze! îi ceru ţigăncuşa. Haide!

Fray Joaquín zări cel dintâi panglicile colorate din pletele ţigăncii şi eşarfele de la încheieturi învolburându-se în aer, în ritmul gesturilor sale agitate, în mijlocul unui grup de bărbaţi.

– Cum îndrăzniţi să ziceţi că nu sunt havane? se văicărea Milagros cu voce tare. Cachita, haide! Apropie-te! Fray Joaquín şi Caridad se apropiară. Vor să profite de o copilă! Vor să mă fure! Zi le că sunt havane! îi ceru, pe când îi întindea unul dintre trabucurile pe care însăşi Caridad le răsucise din tutunul acela blond pe care călugărul îl ascundea la mănăstire. Spune-le! Ea se pricepe la tutun! Zi-le că e tutun cubanez!

Caridad şovăi. Milagros ştia că nu e cubanez! Cum de…

Desigur că e cubanez, domnilor, îi sări în ajutor fray Joaquín. Nimeni nu reuşi să distingă în întunericul sfâşiat doar de licărirea slabă a unui foc din apropiere zâmbetul de complicitate pe care îl schimbară călugărul şi ţiganca. Eu însumi am cumpărat vreo două azi dimineaţă…

– Fray Joaquín, murmura unul dintre cei de faţă, recunoscându-l pe celebrul predicator de la San Jacinto.

Cei cinci bărbaţi care o înconjurau pe Milagros se întoarseră atunci spre călugăr.

– Dacă fray Joaquín susţine că sunt cubaneze… începu să zică unul dintre ei.

– Sigur că sunt cubaneze! îl întrerupse Milagros.

În clipa aceea, lumina pâlpâitoare a rugului se aşternu pe chipul ultimului bărbat care vorbise.

Caridad tremură, iar trabucul pus la îndoială îi alunecă printre degete şi căzu pe jos.

– Cachita! o dojeni Milagros, dând să se aplece pentru a-l ridica. Cu toate astea, se opri.

Caridad tremura în continuare, cu privirea plecată şi respiraţia agitată.

– Ce… începu să întrebe ţiganca, întorcând capul spre bărbat.

Chiar şi la lumina slabă, Milagros reuşi să vadă că bărbatul se încrunta şi se încorda, însă apoi întoarse privirea spre călugăr şi se stăpâni.

– Să mergem! le porunci tovarăşilor săi.

– Dar… se plânse unul dintre ei.

– Să mergem!

– Cachita. Milagros o înconjură cu braţele, pe când bărbaţii le întorceau spatele şi se pierdeau în mulţime. Ce e cu tine?

Caridad arătă spre spatele bărbatului. Era olarul din Triana.

– Ce e cu bărbatul acela? întrebă fray Joaquín.

Caridad se eliberă cu delicateţe din îmbrăţişarea fetei şi, cu lacrimile prelingându-i-se pe obraji, se aplecă să ridice trabucul care rămăsese pe jos. De ce trebuia să plângă mereu acolo, în apropiere de Tagarete, în San Roque?

Ţiganca şi călugărul se priviră nedumeriţi, pe când Caridad îndepărta ţărâna care se lipise de trabuc. Când observară că femeia, printre sughiţuri de plâns, curăţa deja ceva care exista doar în închipuirea ei, călugărul o zori pe Milagros cu un gest.

– Ce e cu bărbatul acela? întrebă fata cu blândeţe.

Caridad mângâia în continuare trabucul cu degetele ei lungi şi pricepute. Cum să-i povestească? Ce-avea să creadă ţiganca despre ea? Milagros îi vorbise de bărbaţi de nenumărate ori. La cei paisprezece ani ai ei, fata nu cunoscuse bărbat şi nici n-avea să cunoască înainte de a se mărita. „Noi, ţigăncile, suntem neprihănite şi apoi, credincioase, afirmase. N-ai să afli în întreg regatul o ţigancă dedată la curvie!”, se fălise mai apoi.

– Spune-mi, Caridad, stărui Milagros.

Şi dacă o părăsea? Prietenia ei era tot ce avea pe lume şi…

– Spune-mi! îi porunci fata, făcându-l pe fray Joaquín să tresară. Dar de data asta Caridad nu se supuse: rămase cu privirea aţintită la trabucul pe care-l ţinea şi acum în mâini.

– Omul ăla ţi-a făcut rău? întrebă cu blândeţe fray Joaquín.

Îi făcuse rău? Sfârşi prin a încuviinţa.

În felul acela, din întrebare în întrebare, fray Joaquín şi

Milagros aflară povestea sosirii lui Caridad la Triana.

6

Milagros îi ducea dorul lui Caridad. La câteva zile după întrecerea gânsacilor, bunicul primise vizita unui osândit la galere care vâslise cu el vreme de câţiva ani. Bărbatul, asemenea tuturor ocnaşilor care reuşeau să supravieţuiască după caznele cumplite ale galerelor, se arătă la fel de măcinat ca Melchor şi, precum toţi cei care supravieţuiau, cunoştea porturile şi oamenii mării, cei de-o teapă cu ei traficanţi, contrabandişti şi tot felul de delincvenţi. Bernardo, acesta era numele galerianului, îl informă pe bunic de sosirea unui important lot de tutun de Virginia în portul Gibraltar, o stâncă pe coasta spaniolă aflată sub cârmuirea englezilor. De acolo, cum se obişnuia, pe corăbii cu pavilion englezesc, veneţian, genovez, portughez sau de Ragusea, noaptea, când vântul bătea cu putere, ca să nu fie descoperiţi de velierele de strajă spaniole, tutunul şi alte mărfuri, ţesături sau mirodenii erau debarcate în diferite puncte de pe coasta care se întindea între Gibraltar şi Malaga. Bernardo se înţelesese deja pe cu vânt pentru o încărcătură mare de tutun de Virginia, avea nevoie doar de bani ca să-l plătească şi de cărăuşi care să-l ridice de pe plajă.

– Peste câteva zile plecăm după un lot de tutun, o vestise Melchor pe Caridad, după ce încheiase târgul cu Bernardo la birtul Joaquinei, cu un clondir devin bun dinainte.

Caridad, care se afla în odaia ţiganului, aşezată în faţa unei tăblii instabile pe care făcea trabucuri din tutunul blond păstrat de călugăr, se mărgini să încuviinţeze, răsucind în continuare trabucul la care lucra.

Cea surprinsă fu Milagros, căreia-i plăcea să se uite la prietena ei cum lucrează cu frunzele de tutun.

– O iei pe Cachita? îl iscodi pe bunicu-său.

Aşa am zis. Vreau să pun mâna pe tutunul cel mai bun, iar ea ştie să-l recunoască, îi răspunse acesta în graiul ţigănesc.

– N-o să fie primejdios?

– Ba da, copila mea. Întotdeauna este, zise ţiganul din prag, vrând să părăsească o odaie în care nu încăpeau trei persoane.

Cei doi se priviră. „Nu ştiai?”, păru să o întrebe Melchor pe nepoata lui, care-şi plecă privirea ruşinată, conştientă de

următorul lucru pe care aveau să-l spună ochii pătrunzători ai bunicului ei:

„Când m-ai întrebat?”

Melchor putea face rost cu uşurinţă de cărăuşi şi de căruţaşi: alde Vega şi rudele lor din ţigănime erau întotdeauna dispuşi să-l însoţească; erau ţigani duri, temerari şi, mai presus de orice, credincioşi. N-avu probleme nici cu banii: fray Joaquín îi făcu rost de ei imediat. Însă cum se întâmpla de obicei, caii îi întârziară cel mai mult plecarea: avea nevoie de animale castrate, tăcute, supuse, care să nu necheze noaptea simţind mirosul unei iepe. Dar alde Vega se puseră pe treabă şi, în câteva zile, după vreo două incursiuni prin şesurile dimprejurul Sevillei, făcură rost de destui cai.

– Ai grijă de tine, Cachita, îşi luă rămas bun Milagros când sosi ceasul plecării. Se aflau amândouă în ţigănimea din Cartuja, ceva mai departe de bărbaţi şi de cai.

Caridad se frământa stingherită sub pelerina largă, bărbătească, închisă la culoare, în care o înfăşurase Melchor ca să-i ascundă straiele colorate. Schimbase pălăria ei de paie cu o alta neagră, în formă de clopot, cu borurile late şi căzute. La gât îi atârna o piatră de magnetit legată cu sfoară. Milagros întinse mâna şi o cumpăni. Ţiganii credeau în puterile ei: contrabandişti, traficanţi şi hoţi de cai susţineau că, dacă se ivea potera, pietrele acelea stârneau vârtejuri straşnice de praf şi de nisip care-i ascundeau privirilor. Ce nu ştia ţiganca era că şi sclavii cubanezi credeau în puterile magnetitului: „Cristos a pogorât pe pământ cu magnetitul”, încredinţau.

Caridad trebuia să o boteze şi să-i pună nume, cum era obiceiul pe meleagurile ei.

Milagros zâmbi; Caridad răspunse cu o strâmbătură pe chipul ei asudat din pricina arşiţei nemiloase a verii sevillane. Şi în Cuba era atmosferă înăbuşitoare, dar acolo nu purta niciodată atâtea straie.

– Să nu te dezlipeşti de bunicul, o sfătui ţiganca, apropiindu-se de ea şi sărutând-o pe obraz.

Caridad se arătă speriată de această dovadă neaşteptată de afecţiune din partea fetei; cu toate acestea, buzele ei groase şi cărnoase se lăţiră, până ce zâmbetul forţat de la început se preschimba în unul de sinceră recunoştinţă.

– Îmi place să te văd zâmbind, zise Milagros şi o sărută şi pe celălalt obraz. Nu e ceva obişnuit la tine.

Caridad o răsplăti lăţindu-şi buzele. Aşa era, recunoscu în sinea ei: îi luase ceva vreme să se deschidă faţă de prietena ei, dar încetul cu încetul prindea rădăcini printre ţigani şi, pe măsură ce se risipeau neliniştea şi grijile, începea să capete încredere în ei. Însă adevărata cauză a schimbării nu era nimeni altul decât Melchor. Ţiganul o însărcinase să lucreze cu tutunul. „Nu mai e nevoie s-o însoţeşti pe copilă şi pe maică-sa ca să-l vândă pe străzi, spusese, văzând încăpăţânarea lui Milagros de a o învăţa să facă ceva ca să ajute la întreţinerea ei. Prefer să pregăteşti tu ce vând ele.” Iar Caridad se simţi folositoare şi plină de recunoştinţă.

– Ai şi tu grijă de tine, îşi sfătui prietena. Nu te certa cu mama ta.

Milagros dădu să răspundă, dar strigătul bunicului ei o împiedică.

– Haide, negreso, plecăm!

De data aceasta, ea o sărută pe Milagros.

După plecarea lui Caridad, fata se simţea singură. De la vestea logodnei, Caridad devenise persoana care-i asculta cu răbdare necazurile. Nu fu în stare să-i urmeze sfatul.

– N-o să mă mărit cu Alejandro, o încredinţa pe maică-sa, zi de zi.

– Ai s-o faci, îi răspundea aceasta, fără s-o privească.

– De ce Alejandro? stăruia în alte ocazii. De ce nu…

Fiindcă aşa a hotărât taică-tău! repeta maică-sa pe un ton ostenit.

Mai degrabă fug! ameninţă într-o zi.

În ziua aceea, Ana se întoarse spre fiică-sa. Milagros presimţi ce avea să întâlnească: trăsături încordate, serioase, îngheţate. Aşa se întâmplă.

Taică-tău şi-a dat cuvântul, scrâşni maică-sa. Bagă de seamă să mi te audă zicând aşa ceva; ar fi în stare să te ţină-n lanţuri până-n ziua nunţii.

Timpul se scurgea încet; mamă şi fiică supărate, luându-se veşnic la harţă.

Milagros nu află consolare nici măcar la prietenele sale din fundătură San Miguel, multe dintre ele aşteptând, de asemenea, măritişul. Cum să recunoască în faţa lui Rosario, a Mariei, a lui Dolores sau a oricărei alteia că nu-i plăcea bărbatul pe care i-l aleseseră? Nici ele nu se plângeau, în ciuda faptului că

majoritatea, înainte de a-şi cunoaşte ursitul, nu mai conteneau cu criticile pe seama acelor tineri care mai apoi erau aleşi pentru ele. Milagros nu era nici ea străină de aşa ceva. De câte ori nu-şi bătuse joc de Alejandro? Acum, toate se tratau cu prefăcătorie, cu o oarecare răceală, ca şi cum li s-ar fi ciuntit, dintr-odată, inocenţa. Nu era vorba de fire sau de vârsta lor, ci pur şi simplu de hotărârea părinţilor; un cuvânt, o simplă înţelegere încheiată fără ştirea lor şi ceea ce era acceptat de cu seară îşi pierdea însemnătatea până la răsăritul soarelui. Milagros ducea dorul sporovăielilor libere între fete, al şuşotelilor, râsetelor, privirilor complice, al viselor… Chiar şi al certurilor. Ultima sfadă avusese loc în seara în care dansase cu Pedro García. Majoritatea prietenelor sale îi săriseră în cap când îşi mărturisise intenţia de a dansa cu el. Ea era o Vega, nepoata lui Melchor Galerianul, niciodată n-avea să pună mâna pe băiatul acela, toate ştiau asta, prin urmare… la ce bun să se amestece? Însă Milagros nu le dăduse atenţie şi se pornise să danseze, până ce mama ei se amestecase şi-l pălmuise pe băiat. Care dintre ţigăncuşele din fundătură nu suspina după Pedro García, nepotul Contelui? Toate! Cu toate acestea, acum, după logodnă, ar fi fost o ofensă gravă pentru alde Vargas ca Milagros să îl încurajeze pe Pedro García. Alejandro ar fi silit să sară-n apărarea ei şi, după el, tatăl şi unchiul lui; alde García ar răspunde cum se cuvine şi bărbaţii şi-ar scoate jungherele… Dar Milagros nu se putea stăpâni să nu-l privească pe furiş pe băietan ori de câte ori se arăta prin fundătura San Miguel, nepăsător, cu un umblet semeţ, îngâmfat, arogant, ca al tuturor ţiganilor din neamul lui. Atunci îi ducea dorul lui Caridad, căreia-i putea vorbi deschis despre dorinţele şi nenorocirile ei. Se zicea despre tânăr că moştenise milenara pricepere ţigănească de a bate fierul; că simţea când trebuia să înceapă fiecare dintre procesele de elaborare, că ştia, sesiza instinctiv când era gata fierul pentru a fi făurit, călit, sudat… într-atât, încât până şi bătrânii îi cereau sfatul uneori. Cu toate acestea, ea era legată de Alejandro Până şi fray Joaquín îi urase de bine cu prilejul logodnei! Călugărul tresărise când Ana îi dăduse vestea, în apropiere de San Jacinto „Deja?”, îi scăpase. Şi Milagros, alături de mama ei, ascultase ţinând capul plecat cum vocea aceea limpede şi clară cu care rostea predicile sunase cam spartă când îi urase de bine.

„Caridad, am nevoie de tine”, şopti fetişcana pentru sine.

Nu era atentă! Ceva mai departe de grupul de fete, ocupată

cu contesa, Ana o fulgeră cu privirea. Ce făcea? De ce şovăia? „E cu gândul aiurea!”, se gândi mama când Milagros dădu drumul mâinii albe şi delicate pe care i-o întinsese fiica acelei contese şi simulă un atac de tuse. Fetişcana nu reuşi să-şi amintească ce anume îi spusese ultima dată când îi citise în palmă. Contesa cea mică şi cele două prietene care o înconjurau pe ţigancă se feriră cu o grimasă de scârbă de tuşea prin care fata încerca să câştige timp.

– Eşti bine, fata mea? îi sări maică-sa în ajutor. Doar Milagros băgă de seamă duritatea din vocea ei. Iertare, Excelenţă, se scuză faţă de contesă, adresându-se grupului de fete, copila-mi tot tuşeşte în ultima vreme. Să vedem, frumoaso, adăugă înlocuindu-şi fiica şi înşfăcând fără sfială mâna tinerei.

Foşnetul fustei înfoiate din mătase a contesei se auzi limpede în salonul cel mare când hotărî să se apropie, plină de curiozitate. Cele două prietene ale contesei închiseră cercul şi Milagros se depărtă câţiva paşi. De acolo, silindu-se să tuşească din când în când, o urmări pe maică-sa amăgindu-le cu pricepere pe contesă şi pe cele două prietene ale acesteia.

Bărbaţi? Prinţi aveau să fie aceia care urmau să se însoare cu ele. Bani? Cum să lipsească? Copii şi fericire. Vreun necaz, vreo boală, de ce nu? Dar nimic peste care să nu poată trece, prin credinţă şi cu ajutorul lui Cristos şi al Maicii Domnului. Cu mâna peste gură şi litania maică-sii în urechi, Milagros îşi îndreptă atenţia spre camerista contesei, proţăpită lângă uşi, la intrarea în salon, veghind ca nicio ţigancă să nu şterpelească ceva; mai târziu, în cuhnii, trebuia să-i citească şi ei în palmă. Apoi întoarse privirea spre grupul de femei: maică-sa, desculţă, cu pielea oacheşă, aproape neagră, gătită cu straie colorate, cu salbele ei de argint la brâu; cercei mari atârnându-i din urechi, salbe şi brăţări zdrăngănind, pe când dădea din mâini şi dezvăluia cu patimă viitorul acelor femei cu pielea albă ca laptele, în rochii de mătase cu fuste înfoiate, toate împodobite cu nenumărate broderii, fundiţe, volănaşe, panglici... Cât lux în acele veşminte, mobile şi glastre, oglinzi şi ceasuri, fotolii cu braţe aurite, tablouri, obiecte scânteietoare de argint care îşi găseau loc peste tot!

Contesa de Fuentevieja era o clientă bună a Anei Vega. Uneori, trimitea după ea: îi plăcea să-i asculte cititul în palmă, îi cumpăra tutunul şi chiar vreunul dintre coşurile pe care le împleteau ţigăncile din Cartuja.

Milagros auzi chicotitul nervos al uneia din prietenele contesei, la care imediat se adăugară exclamaţii de bucurie măsurate din parii i celorlalte două şi câteva bătăi delicate din palme din partea eonii iei. Liniile palmei sale păreau să-i vestească un viitor promiţător, şi Ana se desfăşură; un soţ bun, bogat, atrăgător, sănătos şi credincios. De ce nu-i spunea acelaşi lucru ei, fiicei sale? De ce o osândea să se mărite cu un molâu, oricât de Vargas ar fi fost? Lângă uşile uriaşe, camerista tresări când Milagros încleştă pumnii, se încruntă şi bătu cu piciorul în podea.

– Te simţi mai bine? o întrebă maică-sa, cu o urmă de ironie. Fata răspunse cu un nou şi zgomotos atac de tuse.

După-amiaza deveni insuportabilă. Fără să-i pese de timp, Ana Vega îşi desfăşură toate şiretlicurile ţigăneşti dinaintea celor trei fetişcane. Apoi, când acestea dispărură, mulţumite, şuşotind între ele, se întoarse spre contesă.

– Nu, se împotrivi când aristocrata sugeră ca Milagros să aştepte în bucătărie, unde avea să fie primită. Şade bine acolo, mai la o parte. N-aş vrea să vă molipsească servitorii.

Sarcasmul o înfurie pe Milagros, dar se stăpâni. Îndură ceasul lung pe care maică-sa îl petrecu vorbind cu contesa; îndură despărţirea şi plata banilor, îndură atenţiile pe care fu silită mai apoi să le acorde cameristei şi altor câtorva persoane din servitorime, care schimbară tutun şi citit în palmă pe nişte cărnuri şterpelite din cămara conţilor.

– Ţi-e mai bine? o luă peste picior maică-sa, odată ajunse înapoi în Triana, pe uliţă, cu soarele de vară însufleţind şi acum culorile rochiilor. Milagros pufni. Sper că da, adăugă Ana, fără a lua în seamă ieşirea fetei, fiindcă mâine pe înserate o să cântăm şi o să dansăm pentru conţi. Au invitaţi nişte călători… Englezi, nu ştiu, francezi sau germani, ce ştiu eu de unde! Treaba e că vor să se distreze.

Milagros pufni din nou, de data aceasta mai puternic şi cu o urmă de indolenţă. Maică-sa merse mai departe fără să-i dea atenţie şi parcurseră restul drumului în tăcere.

Îi ceru un surâs. Nu pentru conţii de Fuentevieja sau pentru duzina de invitaţi pe care-i aduseseră cu ei şi care aşteptau în grădina prin care se cobora la râu, într-una dintre casele nobile din Triana, unde aristocratul hotărâse să ţină petrecerea. Ana îi zâmbi fiicei ei, după ce-şi arcuise braţele pe deasupra capului şi

îşi unduise şoldurile, de îndată ce auzise primele acorduri ale chitarei, fără să fi început încă dansul, gata să se pornească de îndată ce bărbaţii ar fi fost pregătiţi. Milagros nesocoti rugămintea fără să clipească, stând împietrită în faţa ei, cu braţele căzute pe de lături.

– Frumoaso! o lăudă un ţigan pe maică-sa.

„Haide!”, păru să-i spună mama fiicei, strâmbând drăgăstos din buze. Milagros strânse buzele, lăsându-se rugată. Răsună un alt acord de chitară. O ţigancă răpăi din castaniete. „Hai!”, o îndemnă Ana pe fiică-sa, ridicând din nou braţele.

– Frumoaselor! se auzi prin mulţime.

– Scumpo! strigă mama către fiică.

Chitarele începură să răsune la unison. Ropotiră vreo două castaniete, iar Ana îşi îndreptă umerii dinaintea lui Milagros, bătând din palme.

– Haide, fata mea! o îmboldi.

Amândouă încinseră dansul în acelaşi timp, rotindu-se şi învolburându-şi fustele în aer. Când se regăsiră faţă în faţă, ochii lui Milagros scânteiau, iar dinţii îi străluceau într-un zâmbet larg.

– Dansează, mamă! strigă fata. Trupul! Şoldurile! Nu le văd unduindu-se!

Alde Carmona, care veniseră la petrecere, însoţiră cu *jaleos* cuvintele fetei. Invitaţii conţilor, francezi sau englezi, n-avea importanţă, rămaseră cu gura căscată când Ana primi provocarea fiică-sii şi-şi frânse voluptuos mijlocul. Milagros râse şi o imită. În noaptea presărată de sclipirile argintii ale apelor Guadalquivirului, la lumina torţelor din grădina sevillană, printre caprifoi şi barba-împăratului, portocali şi lămâi, chitarele încercară să-şi potrivească ritmul cu frenezia pe care o impuneau femeile; palmele răsunară cu entuziasm şi ceilalţi dansatori se văzură întrecuţi de senzualitatea şi de îndrăzneala cu care mama şi fiica dansară sarabanda.

La sfârşit, asudate, Ana şi Milagros se topiră într-o îmbrăţişare. O făcură în tăcere, ştiind că e vorba de un simplu armistiţiu, căci dansul şi muzica se deschideau spre altă lume, universul acela unde ţiganii se retrăgeau, departe de necazurile lor.

Un lacheu al contelui desfăcu îmbrăţişarea.

– Excelenţele Sale doresc să vă felicite.

Mamă şi fiică se îndreptară spre jeţurile din care conţii şi invitaţii lor urmăriseră dansul, în timp ce acorduri de chitară îl

pregăteau pe următorul. Cinstindu-le ca pe egale, don Alfonso, contele, se ridică din jilţ şi le primi cu politicoase bătăi din palme, secondat de alţi invitaţi.

– Extraordinar! exclamă don Alfonso când femeile ajunseră lângă el.

Răsăriţi parcă din pământ, José Carmona, Alejandro Vargas şi câţiva membri ai ambelor familii se aşezaseră în spatele lor. Înainte de a începe prezentările, contele îi dădu nişte monede ţigăncii, care le cumpăni, mulţumită. Ana şi Milagros aveau pletele răvăşite şi răsuflarea agitată, iar sudoarea care le îmbiba trupurile strălucea în lumina tremurătoare a torţelor.

– Don Michael Block, călător şi învăţat din Anglia, îl prezentă contele pe un bărbat înalt, deşirat, cu chipul nespus de rozaliu acolo unde nu răsărea o barbă căruntă şi îngrijită.

Englezul, incapabil să-şi desprindă privirea de pe sânii asudaţi şi splendizi ai femeii, care urcau şi coborau în ritmul unei respiraţii încă întretăiate, bolborosi câteva cuvinte şi întinse mâna ţigăncii. Salutul se prelungi mai mult decât era strict necesar. Ana băgă de seamă că alde Carmona, în spatele ei, se frământau neliniştiţi; şi contele, de asemenea.

– Michael, încercă să întrerupă salutul don Alfonso, aceasta este Milagros, fiica Anei Vega.

Călătorul şovăi, dar nu dădu drumul mâinii ţigăncii. Ana miji ochii şi clătină imperceptibil din cap când băgă de seamă că José, soţul ei, făcea un pas înainte.

– Don Michael, zise atunci, reuşind să atragă atenţia englezului, ceea ce poftiţi are deja stăpân.

– Ce? întrebă călătorul.

– Ce vă spun. Ţiganca, cu degetul mare de la mâna stângă întins, arătă în spate, convinsă că José scosese deja la iveală jungherul lui uriaş.

Culoarea rozalie din pomeţii englezului pieri într-un alb palid, iar bărbatul dădu drumul mâinii.

– Milagros Carmona! se grăbi atunci să vestească contele.

Fata îi zâmbi călătorului cu nepăsare. În spatele ei, José Carmona îşi arcui sprâncenele şi lăsă jungherul la vedere.

– Fata domnului din spate, interveni atunci Ana, arătând din nou spre José. Englezul se uită în direcţia în care arăta femeia. Fiica, înţelegeţi, don Michael? Fiica, repetă lent, tărăgănând silabele.

Englezul trebuie să fi priceput, fiindcă încheie salutul făcând o

reverenţă grăbită în faţa lui Milagros. Conţi şi invitaţi zâmbiră. Îl preveniseră: „Michael, ţigăncile dansează ca nişte diavoliţe obscene, dar nu înţelegeţi greşit, în clipa în care încetează muzica sunt la fel de neprihănite precum domniţa cea mai straşnică, păzitoare a feciorie sale.” Cu toate acestea, în ciuda avertizărilor – contele ştia, invitaţii ştiau, şi ţiganii, de asemenea –, muzica şi dansurile acelea, uneori vesele, alteori triste, dar întotdeauna senzuale, aveau asupra privitorilor nişte efecte care le răpeau orice urmă de judecată; erau multe gâlcevile între ţigani şi spanioli care, înfierbântaţi de voluptuozitatea dansurilor, încercaseră să întreacă măsura cu ţigăncile, până ce zăriseră jungherele acelea mult mai aproape decât îl văzuse englezul.

De data aceasta, don Michael, la o distanţă prudentă de Milagros şi cu obrajii recăpătându-şi culoarea firească, scotoci în pungă şi îi dărui fetei doi reali.

– Domnul să vă aibă în pază! îşi luă rămas-bun José Carmona în numele fiicei lui.

De îndată ce conţii şi invitaţii lor îşi reluară locul în jilţuri, chitarele, dairelele şi castanietele răsunară din nou în noapte.

– Vrei un trabuc?

Milagros se întoarse. Alejandro Vargas îi întindea unul. Ţiganca îl măsură din cap până-n picioare cu neobrăzare: trebuie să fi avut vreo şaisprezece ani, avea pielea oacheşă şi căutătura semeaţă a neamului Vargas, dar ceva nu era în regulă… Ochii lui? Asta trebuie să fi fost. Nu era în stare să înfrunte o privire ca un ţigan. Şi dansa prost, poate pentru că era prea mătăhălos. În spatele lui, la o oarecare distanţă, o descoperi pe maică-sa care o urmărea.

– E tutun cubanez pur, stărui Alejandro pentru a scăpa de privirile fetei.

– De unde-l ai? întrebă ea, privind trabucul din mâinile băiatului.

– Tata a cumpărat mai multe.

Milagros izbucni într-un hohot de râs. Era unul dintre trabucurile lui Caridad! Îl recunoscu din pricina firului de culoare verde cu care prietena ei îl legase la unul din capete.

– Ce-i aşa de caraghios? întrebă băiatul.

Milagros nu-i dădu atenţie. Se încruntă spre maică-sa, care acum o privea făţiş, uimită de hohotele de râs. „Să fi fost ea?”, se întrebă fata. Nu. Nu se putea. Maică-sa n-ar fi îndrăznit să-i păcălească pe alde Vargas şi să le vândă drept tutun cubanez

ceva ce mi era. Nu se putea să fi fost decât…

– Ce grozav eşti dumneata, bunicule! şopti, cu un zâmbet pe buze.

– Ce zici?

– Nimic.

Alejandro îi întindea trabucul. Îl făcuse Caridad cu mâinile ei! Poate chiar ea văzuse cum îl făcea.

– Dă-ncoace trabucul ăla!

Milagros îl ridică în dreptul ochilor şi i-l arătă mamei sale de departe.

– Tutun cubanez curat, declară cu o mutrişoară poznaşă.

– Da, auzi că spunea Alejandro.

Ana clătină din cap şi bătu aerul cu mâna.

– O fi bun, trânti fata spre ţigan.

– Foarte bun.

„Sigur, se gândi atunci. L-a făcut Cachita."

– Foc? îi întrerupse el gândurile.

Milagros nu-şi putu reţine un suspin de resemnare.

– Foc? Sigur că vreau foc! Cum altfel să fumez? Tu mă vezi să am aşa ceva la mine?

Alejandro scoase neîndemânatic cremenea şi amnarul dintr-o pungă.

– Şi iasca? îl zori Milagros.

Alejandro bombănea, scotocind zadarnic în pungă.

– Lasă! îl opri fata. Ar fi trebuit s-o găseşti deja în punguţa aia. Nu vezi că n-ai iască? Ia. Du-te şi aprinde-l de la o torţă.

„Tu o să îmblânzeşti mânzoaica?", se gândi Milagros pe când îl urmărea îndreptându-se supus spre una dintre torţe. Mergea ca ţiganii, domol, semeţit cât era de lung, dar n-avea să fie în stare să îmblânzească un măgăruş. Ea… O căută pe maică-sa cu privirea: bătea din palme în spatele unuia dintre chitarişti, neatentă, însufleţind dansul. Ea voia un bărbat!

Milagros nu reuşi să se descotorosească de Alejandro toată seara. Împărţiră trabucul. „N-ai altul pentru tine?", se plânse ea. Însă tatăl lui îi dăruise doar unul. Şi băură. Vin bun, din cel pe care-l adusese contele din belşug ca să însufleţească petrecerea. Ţiganca dansă din nou, o seguidilla veselă cântată de femei doar din voce. Dansă cu alţi tineri, printre care un strădalnic Alejandro.

– Nu te-am auzit niciodată cântând, îi zise el, odată încheiat dansul.

Milagros băgă de seamă că i se învârtea capul: vinul, tutunul, petrecerea...

– Poate pentru că n-ai băgat de seamă, minţi cu vocea catifelată. Asta te interesează la mine?

Adevărul era că niciodată nu încercase să cânte, în ciuda faptului că taică-său o îndemna să o facă; cânta în cor, ascunzându-şi supărarea de a nu cânta bine printre vocile celorlalte femei. „Nu-ţi face griji, o liniştea maică-sa, dansează, vrăjeşte cu trupul tău, ai să şi cânţi.”

Alejandro băgă de seamă încurcătura ei.

– Eu... bolborosi.

Milagros îl văzu coborând privirea în pământ. Un ţigan nu-şi ascundea niciodată ochii. Imaginea lui Caridad îi răsări în minte. Ameţeala se adăugă la tulburarea pe care o simţea dinaintea celui care urma să-i fie soţ.

– Bărbia! strigă. Sus!

Însă Alejandro i se adresă din nou cu sfială.

– Da, mă interesezi. Sigur că da. Vorbea precum Caridad când sosise în fundătură, privind podeaua. Aş face orice pentru tine, orice...

Milagros îl cercetă, gânditoare: orice?

– E un olar în Triana... îi scăpă ei, fără să se gândească.

Milagros vorbise cu maică-sa, însufleţită, aprinsă, după ceea şi fray Joaquín reuşiseră să smulgă de la Caridad, după nenumărate întrebări la care negresa răspunsese printre hohote de plâns, ce se întâmplase cu olarul.

– Nu e treaba ţiganilor, o întrerupse Ana.

– Mamă, dar...

– Milagros, avem deja multe necazuri. Autorităţile ne prigonesc. Nu ne mai vârî în buclucuri. Ştii că nu ni se îngăduie nici să ne îmbrăcăm cum o facem; ne-ar putea sălta numai pentru straie.

Fata depărtă braţele şi-şi arătă fusta albastră, cu un gest de neînţelegere.

– Nu, o lămuri Ana. Aici în Triana, în Sevilla, ne bucurăm de protecţia câtorva oameni de seamă şi cumpărăm tăcerea juzilor şi a zbirilor, dar în afara Sevillei ne popresc. Şi ne trimit pe galere doar pentru că suntem ţigani, pentru că umblăm pe drumuri, pentru că facem căldări, reparăm unelte de plugărit sau potcovim cai şi catâri. Suntem un neam prigonit de mulţi ani; ne

socotesc răufăcători doar fiindcă suntem diferiţi. Dacă negresa ar fi ţigancă… Să n-ai nicio îndoială! Dar nu trebuie să ne căutăm asemenea necazuri. Tatăl tău n-ar încuviinţa niciodată…

– Tata o urăşte pe Caridad.

– E posibil, dar nu-i ţigancă. Nu-i de-ai noştri. Îmi pare rău pentru ea… Sincer, îmi pare rău, stărui mama, văzând disperarea fiicei sale. Milagros, sunt femeie şi-mi pot închipui mai bine decât tine calvarul prin care a trecut negresa, dar nu putem face nimic, zău.

Fray Joaquín îi fusese de mai mare ajutor, deşi Milagros îşi amintea mânia crescândă cu care urmărea povestea lui Caridad, în seara întrecerii cu gânsacii.

„Şi ce vrei să fac, Milagros? se dezvinui. Să-l denunţ? Să pârăsc un meşteşugar cinstit care lucrează de ani de zile în Triana pe cuvântul unei negrese slobozite de curând, fără rădăcini în locul acesta? Cine-ar depune mărturie în favoarea ei? Ştiu, adăugă iute pentru a-i închide gura, tu ai face-o, iar eu te-aş crede, dar eşti ţigancă, iar ei, zbirii şi juzii, nici măcar nu ţi-ar admite mărturia. Toţi meşteşugarii ar trece de partea lui. Ar fi nenorocirea lui Caridad, Milagros. N-ar îndura, s-ar arunca asupra ei ca nişte câini sălbatici. Alin-o, fii prietena ei, ajut-o în noua ei viaţă… Şi dă uitării treaba asta.”

Cu toate acestea, în duminica următoare, invitat să ţină predica la parohia Santa Ana, fray Joaquín vorbi tare şi răspicat de la amvon, ştiind că mulţi dintre cei care-l ascultau profitaseră de Caridad. Îl lăută din priviri pe olarul care-o silise să se prostitueze. Arătă ameninţător cu degetul în stânga şi în dreapta. Tună şi fulgeră. Ridică mâinile spre cer cu degetele încleştate şi-şi înălţă glasul împotriva codoşilor şi a tuturor celor care cădeau în păcatul cărnii, cu atât mai mult dacă era înfăptuit împotriva unor femei lipsite de apărare! În complicitate cu parohii de la Santa Ana, care-l poftiseră să ţină predica, şi în faţa unor enoriaşi stânjeniţi şi înfricoşaţi, le proroci tuturor focul cel veşnic. Apoi îi urmări părăsind biserica, printre murmure.

Ce importanţă avea! se lepădă, când templul se goli şi rămase Într-o linişte întreruptă doar de sunetul propriilor paşi. Totul se mărginea la un joc ipocrit! În Sevilla se numărau cu duzinele milostiveniile pentru a căpăta indulgenţele depline. Le primea oricare dintre ei, dacă vizita o biserică anume într-o zi anume: cel care vizita biserica San Antonio a portughezilor în orice zi de marţi, de pildă, avea să capete indulgenţa deplină şi

să rămână liber de orice păcat, nevinovat şi curat de parcă tocmai ar fi venit pe lume. Fray Joaquín nu-şi putu reţine un hohot de râs sardonic care răsună în Santa Ana. Ce le păsa lor de căinţă sau de îndreptare? Aveau să dea fuga să-şi capete indulgenţa, să-şi cureţe sufletul, şi aveau să plece convinşi că amăgiseră diavolul, gata să săvârşească orice altă ticăloşie.

Milagros şi Alejandro se aflau în apropiere de săpunărie, lângă Inchiziţie; începea să-i ia cu asalt mirosul pătrunzător al uleiurilor şi silitrei cu care se fabricau săpunurile albe din Triana când, la lumina torţelor de la castelul San Jorge, tânăra băgă de seamă că logodnicul ei mergea cu mâna crispată pe plăselele jungherului de la cingătoare. Ţiganca încercă să-şi stăpânească mersul nesigur, ca o regină de nevătămat alături de cei trei ţigani care-o însoţeau: Alejandro, fratele lui mai mic şi unul dintre verii Vargas, care se jucau şi ei cu plăselele jungherelor.

Băuseră în continuare, departe de muzica ce răsuna spre mulţumirea nobililor şi a musafirilor acestora, pe când Milagros îi povestea băiatului aceluia care era gata să facă orice pentru ea ce i se întâmplase lui Caridad la sosirea în Triana. O făcuse cu înflăcărare, cu mai mult dezgust, dacă se putea, decât acela pe care-l trădase vocea ei când îi povestise totul mamei. Alejandro o cunoştea pe Caridad, era imposibil să nu bagi de seamă femeia neagră care trăia în casa aceea alături de Melchor Galerianul. „Stârpitura”, scrâşnise în repetate rânduri, pe măsură ce ţiganca se desfăşura în lămuriri.

– Câine răpănos! exclamase, aflând cum o legase. Milagros tăcuse şi încercase să-şi aţintească privirea asupra lui. Alejandro, afectat şi el de băutură, crezuse că surprinde o sclipire de afecţiune în privirea aceea sticloasă. Scursură! adăugase atunci.

– Degenerat! şuierase Milagros înainte să continue istorisirea.

Ţiganca găsi la Alejandro înţelegerea pe care nu o primise nici din partea mamei, nici din partea lui fray Joaquín. Vorbea înfierbântată. Băiatul, pe de altă parte, simţea că ea se apropia din ce în ce mai mult, că-i căuta sprijinul, că i se dăruia. Vinul făcu restul.

– Merită să moară, declară Alejandro când Milagros încheie povestea.

Din momentul acela, totul se petrecu foarte repede.

– Să mergem! o îndemnă ţiganul.

– Unde?

– S-o răzbunăm pe prietena ta.

Alejandro trăgea de fată. Simplul contact cu braţul lui Milagros îl umplea de curaj. Pe culoarul de la ieşirea din casa unde se ţinea petrecerea, ţiganul se întâlni cu fratele lui mai mic şi cu vărul lui.

– Am o socoteală de încheiat, le zise, mângâind plăselele jungherului cu degetele, mă întovărăşiţi?

Ambii încuviinţară, fie pentru a respecta legea ţigănească, fie din pricina înflăcărării provocate de petrecere şi de vin. Apoi, în timp ce mergeau, Alejandro le vorbi de Caridad şi de olar. Milagros nici măcar nu se gândi la avertizările mamei sale.

Mahalaua era pustie. Era întuneric beznă. Fata îi arătă lui Alejandro una dintre casele de pe uliţă cu un gest abia perceptibil din bărbie. Caridad se învoise să i-o arate de departe, îngrozită.

– Asta e, vesti ţiganul. Voi staţi de pază.

Imediat, fără să stea pe gânduri, începu să lovească cu pumnii în porţile atelierului. Izbiturile bubuiră ca nişte tunete.

– Olarule! strigă ţiganul. Deschide, olarule!

Ceilalţi doi se plimbau pe uliţă în sus şi-n jos cu o linişte care o înflăcără pe Milagros. Erau ţigani! Alejandro izbi din nou cu pumnii în poartă. Oblonul unei case de vizavi se ridică şi în cadrul ei se ivi lumina palidă a unei lumânări. Fratele mai mic al lui Alejandro înclină capul spre lumină, parcă surprins de o asemenea curiozitate. „Probabil că n-are nici cincisprezece ani”, se gândi Milagros. Oblonul căzu la loc cu un zgomot sec.

– Olarule, deschide!

Milagros îşi îndreptă atenţia spre Alejandro şi fu cuprinsă de nedumerire, băgând de seamă cum i se încreţea pielea, văzându-i îndrăzneala; un fior care-i străbătu spatele începu s-o trezească din beţie.

– Cine e? Ce vrei la ceasurile astea?

Vocea răzbătea de la una dintre ferestrele de la catul de sus.

– Deschide!

Milagros nu se clintea, vrăjită.

– Valea sau chem rondul!

– Înainte să vină, îţi dau foc la casă, ameninţă băiatul. Deschide!

– Eu? Ajutor! Alguazili! Ajutor! strigă olarul.

Alejandro lovi din nou în poartă, nepăsător la strigătele de

ajutor care răzbăteau peste loviturile lui, în noapte. Brusc, Milagros se dezmetici: în ce se vârâseră? Cercetă uliţa cu privirea. Dintr-un atelier din apropiere ieşea un bărbat în cămaşă de noapte, cu o espingolă veche în mână. Se deschiseră vreo două porţi. Olarul striga în continuare, iar Alejandro izbea cu pumnii în poartă.

Alejandro, reuşi să îngaime Milagros cu voce şovăitoare.

El n-o auzi.

– Sunt doar nişte ţigănuşi! strigă atunci cel în cămaşă de noapte.

– Alejandro, repetă Milagros.

– Sunt patru cerşetori!

Fratele şi vărul Vargas începură să dea înapoi în faţa bărbaţilor care ieşeau din casele vecine, toţi înarmaţi: espingole, bâte, securi, cuţite… Unul dintre ei lăsă să-i scape un hohot de râs văzând groaza care se zugrăvi pe feţele băieţilor.

– Alejandro! ţipă Milagros, tocmai în clipa în care poarta atelierului se dădea în lături.

Totul se întâmplă repede. Milagros îl întrezări doar, dar fu de ajuns pentru a-l recunoaşte pe bărbatul căruia încercase să-i vândă trabucuri în San Roque în ziua întrecerii cu gânsacii. Se afla din colo de prag, îmbrăcat cu nişte izmene zdrenţuite şi cu pieptul gol, în spate stătea fiul lui, cu o spadă veche. Omul ţinea în mână o espingolă, a cărei gură rotundă şi ameninţătoare i se păru uriaşă ţigăncii. Atunci Alejandro îşi scoase jungherul de la brâu şi, când dădu să se năpustească asupra olarului, acesta trase. Puzderie de plumbi risipiţi zdrobiră capul şi gâtul băiatului, care căzu pe spate din pricina impactului.

Oamenii de pe uliţă încremeniră. Ţiganii, cu gura căscată, bolborosind, întorceau capul fără încetare de la trupul desfigurat care zăcea în ţărână la olarii care săriseră în ajutorul tovarăşului lor. Milagros, năucită, îşi privea mâinile şi straiele, stropite de sânge şi de resturi din Alejandro.

– Aţi ucis un Vargas, reuşi să articuleze cel mai mare dintre ţigani.

Bărbaţii se priviră, cumpănind parcă ameninţarea. În atelierul lui, olarul încerca să-şi încarce din nou espingola, cu mâini tremurânde.

– Să le facem felul! propuse unul dintre meşteşugari.

– Da. Aşa, n-o să afle nimeni! adăugă altul.

Alde Vargas îşi ţineau pumnalele întinse, înconjurând-o deja

pe Milagros, lângă leşul lui Alejandro, dinaintea bărbaţilor adunaţi în semicerc în jurul lor. Câţiva dintre ei clătinară din cap.

– Sunt doar nişte copii. Cum să...?

– Fugiţi!

Cel mai mare din cei doi ţigani profită de nehotărâre: o înşfăcă pe Milagros şi-o sili să alerge tocmai spre acela care şovăise, iar fratele lui Alejandro li se alătură. Se izbiră de olar, care se prăvăli la pământ, şi săriră peste el înainte chiar ca acesta să apuce să sfârşească ce avea de zis. Un bărbat ţinti cu espingola spinările băieţilor. dar cel care se afla alături de el împinse ţeava în sus.

– Vrei să-l răneşti pe unul dintre ai noştri? întrebă, văzând că se apropie tot mai mulţi gură-cască.

Când se uitară din nou, ţiganii piereau deja în bezna nopţii. În tăcere, întoarseră capetele spre cadavrul care zăcea într-o baltă de sânge, în faţa porţii atelierului. „Am ucis un Vargas”, păreau să-şi spună.

7

Tomás Vega se alăturase grupului de ţigani în fruntea căruia se afla fratele lui, Melchor, şi care se îndrepta spre coastele din apropiere de Malaga pentru a întâmpina tutunul din Gibraltar. Amândoi mergeau în faţă, sporovăind cu aparentă nepăsare, însă aveau simţurile treze, atente la cel mai mic semn care putea trăda prezenţa unor patrule de soldaţi sau a unor membri ai Sfintei Frăţii; în spatele lor mergeau patru tineri din familia Vega, care trăgeau de dârlogi tot atâţia cai cu harnaşamente pentru povară, samare şi pieptare de ham; regele interzisese cărăuşia cu cai, nu se puteau folosi decât măgari sau catâri cu tălăngi, însă scutise Sevilla de opreliştea aceasta. Tinerii glumeau şi râdeau, ca şi cum prezenţa unchilor le-ar fi garantat siguranţa. Caridad încheia alaiul, scăldată în sudoare sub pelerina şi pălăria închise la culoare, grijulie să nu lase la vedere nici măcar un petic din straiele ei roşii, aşa cum o prevenise Melchor înainte de plecare. „O fi culoarea roşie”, se gândi Caridad, fiindcă ţiganii umblau nestingheriţi în straiele lor colorate. O supărau la mers opincile vechi cu talpă subţire din piele pe care i le luase Melchor din ţigănimea din Cartuja; niciodată până atunci nu-şi protejase picioarele. Erau de patru zile pe drum şi se adânciseră deja în munţii Ronda. În prima zi, în timpul unui popas, Caridad dezlegase curelele din piele care-i legau opincile la glezne, ca să nu se frece. Melchor, aşezat pe un pietroi la margine de drum, o cercetă şi ridică din umeri când privirile li se încrucişară, ca şi cum i-ar fi îngăduit să se lepede de ele. Apoi luă o duşcă zdravănă de vin din burduful pe care-l aveau la ei.

Atitudinea ţiganului nu se schimbă când, în ziua următoare, după ce petrecuse noaptea dormind pe pământ, Caridad se răzgândi şi-şi legă opincile înainte să plece. Ştia să umble desculţă. În Cuba, mai ales după recoltarea trestiei-de-zahăr, era atentă să nu calce peste vreunul dintre cioturile ascuţite care nu se zăreau, dar drumurile sevillane n-aveau nicio legătură cu plantaţiile de trestie-de-zahăr şi cu câmpia cubaneză: acestea erau pietroase, uscate, prăfoase, ba chiar ardeau tălpile în canicula andaluză, într-atât încât părea că puţini ar fi fost interesaţi să treacă pe acolo. Astfel, călătoria se desfăşură fără

oprelişti.

În ciuda faptului că Melchor îi călăuzi pe poteci de capre anevoioase, urcuşul pe munte le aduse o oarecare prospeţime, deşi mai însemnat fu faptul că fraţii Vega îşi îngăduiră să mai slăbească încordarea de la şes. Pe drum, o întâlnire cu autorităţile ar fi însemnat confiscarea armelor şi a cailor şi întemniţarea sigură, dar munţii le aparţineau; erau tărâmul contrabandiştilor, al tâlharilor, răufăcătorilor şi al oricărui tip de fugari din calea justiţiei. Acolo, ţiganii se mişcau cu mai multă slobozie.

– Negreso! strigă Melchor, pe când urcau în şir indian prin desiş, fără măcar a se întoarce spre ea, acum îţi poţi arăta culorile, poate aşa alungi fiarele.

Ceilalţi izbucniră în hohote de râs. Caridad profită de prilej ca să-şi dea jos pelerina şi pălăria şi trase adânc aer în piept.

– Eu n-aş lăsa negresa să-şi arate mândreţea de cărnuri oacheşe, zise Tomás spre fratele său, altfel o să avem probleme cu ceilalţi bărbaţi.

– În Gaucín o acoperim la loc.

Tomás clătină din cap.

– Poţi să-ncerci, dar până şi-un orb ar vedea-o.

– Ar fi o deşteptare pe cinste, glumi frate-său.

– Bărbaţii o să tabere pe ea. S-o pricepe la tutun, dar era chiar aşa de important s-o aduci?

Melchor păstră tăcerea preţ de câteva clipe.

– Cântă bine, se mărgini să spună, în cele din urmă.

Tomás nu răspunse şi urmară urcuşul, însă Melchor îl auzi înjurând printre dinţi.

– Negreso, cântă! strigă atunci.

„Cântă, negrule!”, îşi aminti Caridad. Era strigătul vechililor de pe plantaţiile de trestie-de-zahăr, înainte să pocnească biciul pe spinările lor. „Cât timp negrul cântă, nu gândeşte”, îi auzise pe albi spunând de nenumărate ori, iar sclavii cântau mereu: pe plantaţiile de trestie-de-zahăr la porunca vechililor, dar şi când voiau să vorbească între ei sau să se plângă stăpânului; o făceau ca să-şi exprime tristeţea sau puţinele bucurii; o făceau chiar şi când nu erau siliţi să muncească.

Caridad intonă un cânt monoton, grav, răguşit şi repetitiv, care se împleti cu tropotul potcoavelor pe pietre şi pătrunse adânc în sufletul ţiganilor.

Tomás încuviinţă, băgând de seamă că picioarele sale

încercau să-şi potrivească pasul pe ritmul acelui cânt african. Unul dintre tineri se întoarse spre ea, cu o expresie de surprindere.

„Cântă, negreso!”, se gândea în acest timp Caridad. Nu era aceeaşi poruncă pe care-o dădeau vechilii de acolo, din Cuba. Ţiganul părea să se bucure de vocea ei. În nopţile pe care le petrecea în fundătură şi o găsea pe Caridad lucrând tutunul pe tăblia ei, se trântea pe mindir după ce-şi lepăda hainele şi-i cerea să cânte. „Cântă, negreso”, îi şoptea. Şi fără a se opri din muncă, la lumina lumânărilor, retezând frunzele de tutun sau făcându-le sul unele peste altele, Caridad cânta, iar Melchor zăcea întins în spatele ei. Nu îndrăznise niciodată să întoarcă privirea, nici măcar când sforăitul sau respiraţia ritmată a bărbatului dădeau de înţeles că adormise. La ce se gândea, oare, ţiganul acela când o asculta? Melchor n-o întrerupea, nu fredona cu ea; rămânea doar atent, nemişcat, legănat de gânguritul trist al lui Caridad. Nici n-o atinsese vreodată, deşi uneori ea desluşise ceva asemănător cu lascivitatea cu care mulţi alţii îşi îngăduiau să-i străbată trupul cu privirea. I-ar fi plăcut ca el să facă asta, s-o atingă, s-o călărească? „Nu”, îşi răspundea. Ar fi devenit doar unul ca atâţia alţii, fiindcă acum era primul bărbat pe care-l cunoştea, cu care avea de-a face, care nu pusese mâna pe ea. De-a lungul întregii sale vieţi, de când o smulseseră de pe meleagurile ei, din sânul familiei, Caridad lucrase tutunul şi, cu toate acestea, în nopţile acelea în care muncea cu Melchor întins în spatele ei, aroma plantei căpăta nişte nuanţe pe care nu le mai desluşise niciodată până atunci; în momentele acelea, ascultându-se pe sine însăşi şi observând cum degetele ei lungi umblau cu frunzele delicate, Caridad descoperea nişte sentimente care nu mai înfloriseră niciodată în sufletul ei, şi trăgea aer în piept cu sete. Uneori era chiar silită să se oprească din lucru până ce mâinile încetau să-i tremure, întreaga ei fiinţă fiind frământată de nelinişte pricinuită de nişte senzaţii pe care nu le putea recunoaşte sau înţelege.

– Libertate, zisese într-o zi Milagros, după ce cugetase preţ de câteva clipe, când Caridad îi povestise totul. Asta se cheamă libertate, Cachita, repetă cu o seriozitate nefirească pentru ea.

– Uite, negreso, alea-s meleagurile unde te-ai născut: Africa.

Caridad scrută orizontul, înspre care arăta Melchor, şi întrezări o linie difuză dincolo de mare. Era înfăşurată din nou în pelerină,

cu pălăria trasă peste urechi; cu toate acestea, ţiganul de lângă ea lucea în bătaia soarelui în tunica lui din mătase azurie şi nădragii tiviţi cu fireturi de argint. În mâna dreaptă ţinea o muschetă pe care o scosese din desagile unuia dintre cai de îndată ce ajunseseră la Gaucín, după trei zile de mers pe poteci şi prin vâlcele de netrecut.

– Şi steiul de colo, de lângă mare, arătă Melchor cu ţeava puştii adresându-se tuturor, e Gibraltarul.

Aşezarea domnească Gaucín, aflată pe drumul regelui care ducea de la Gibraltar la Ronda, reprezenta o enclavă importantă în regiunea aceea muntoasă. Număra aproape o mie de locuitori şi, deasupra ci, pe o stâncă ascuţită la care se ajungea cu greu, se înălţa castelul Aguila. Ţiganii şi Caridad se desfătară câteva clipe cu priveliştea, până ce Melchor dădu poruncă să se îndrepte spre hanul din Gaucín, aflat la o leghe depărtare de aşezare, la margine de drum: o construcţie cu un singur cat ridicată pe un maidan, cu staule şi fânare.

Era miezul zilei şi mirosul de ied fript le aminti de cât timp nu mai puseseră nimic în gură; un fuior prelung de fum se ridica prin hornul unui cuptor mare, a cărui boltă se rotunjea pe unul dintre zidurile clădirii. Doi mucoşi dădură fuga dinspre staule să ia caii în primire. Nepoţii îşi luară lucrurile, lăsară caii pe mâna copiilor şi iuţiră pasul după Melchor, Tomás şi Caridad, care treceau deja pragul hanului.

– Începeam să mă tem că v-au săltat pe drum, răsună un glas puternic de la una dintre mesele grosolane.

Lumina năvălea din plin în han. Melchor îl recunoscu pe Bernardo, tovarăşul lui de galere, aşezat în faţa unei porţii zdravene de carne cu pâine şi a unui clondir de vin.

– Nu te-am mai văzut pe aici de ceva vreme, Melchor, îl salută hangiul, întinzând o mână pe care ţiganul o strânse cu putere. Am auzit că preferi să lucrezi la hotarul cu Portugalia.

Înainte de a răspunde, ţiganul aruncă o privire prin han: doar alte două mese erau ocupate, ambele de câţiva bărbaţi care îmbucau cu armele pe masă, mereu la îndemână: contrabandişti. Unii îl salutară pe Melchor cu un gest din cap, alţii o scrutară pe Caridad.

– Dumnezeu să vă aibă în pază, domnilor! dădu bineţe ţiganul. Apoi se întoarse spre hangiu, care cerceta şi el femeia. Muncim şi noi pe unde se poate, José, ridică vocea pentru a-i atrage atenţia. Ieri cu portughezii, azi cu englezii. Familia e bine?

– Sporeşte. Hangiul arătă spre o femeie şi două fete care trebăluiau dinaintea cuptorului mare cu lemne.

Ţiganii, Caridad şi hangiul se îndreptară spre masa lungă la care-i aştepta Bernardo.

– Sosesc? întrebă Melchor, văzând cum se foiau femeile în faţa cuptorului şi cât de puţini muşterii erau pentru tot ce se pregătea în el.

– Au fost văzuţi trecând prin Algatocín cu puţin timp în urmă, răspunse José. La o leghe de drum. O s-ajungă cât de curând. Profitaţi ca să îmbucaţi şi să beţi înainte ca totul să se răstoarne cu fundul în sus.

– Câţi sunt?

– Mai bine de o sută.

Ţiganul se încruntă. Era vorba de un grup însemnat. Stând încă în picioare, lângă masă, îl privi întrebător pe Bernardo.

– Ţi-am spus că sosiseră mai multe corăbii la stâncă, se justifică acesta, răsucind pulpa de ied pe care-o ţinea în mână, ca şi cum nu i-ar fi acordat niciun fel de însemnătate. E marfă multă. Fii fără grijă, partea noastră e asigurată.

Înainte de a se aşeza, Melchor aruncă o privire spre uşa de la intrare şi lăsă muscheta să cadă pe masă, cât era de lungă, cu o bufnitură care fu poate mai puternică decât s-ar fi cuvenit, vrând parcă să dea de înţeles că doar armele îi puteau chezăşui târgul.

– Aşază-te lângă mine, negreso, îi făcu semn lui Caridad, bătând cu palma pe banca din jurul mesei.

Curios, hangiul arătă cu bărbia spre femeie.

– E negresa mea, declară ţiganul. Ai grijă să afle toată lumea şi adu-ne de mâncare. Tu, adăugă spre Caridad, ai auzit: aici eşti negresa mea, îmi aparţii.

Caridad încuviinţă, amintindu-şi cuvintele lui Milagros: „Nu te despărţi de bunicul.” Desluşea încordare la ţigani.

– Încearcă să te acoperi bine, deşi îţi poţi da jos pălăria. Iar ceilalţi…

În clipa aceea, ţiganul îi zâmbi lui Bernardo şi-şi turnă un pahar de vin plin ochi, pe care-l dădu pe gât aproape dintr-o singură înghiţitură.

– Voi, ceilalţi, fiţi cu băgare de seamă la vin! îi preveni, ştergându-se pe buze cu dosul mâini. Vă vreau treji când sosesc cei de la Encinas Reales.

Encinas Reales, Cuevas Altas şi Cuevas Bajas erau trei aşezări mici, apropiate între ele şi aflate pe meleaguri vechi de frontieră,

lângă râul Genii, la vreo treizeci de leghe depărtare de Gaucín. Cele trei aşezări deveniseră refugiul contrabandiştilor, care îşi făceau mendrele nepedepsiţi. Majoritatea locuitorilor se ocupau de contrabandă, mai ales de tutun, iar cei care nu, îi acopereau sau trăgeau foloase. În sate, femeile şi popii slujeau şi ei la această îndeletnicire, iar autorităţile, oricât de mult se străduiau, nu reuşeau să înstăpânească ordinea în nişte enclave cu bărbaţi duri, agresivi şi hârsiţi, printre care domnea legea tăcerii şi a protecţiei reciproce. Localnicii din cele trei aşezări organizau incursiuni constante, uneori în Portugalia, pe drumul care trecea prin Palma del Río şi Jabugo, trecând mai apoi hotarul înspre Barrancos sau Serpa, alteori în Gibraltar, prin Ronda şi munţii dimprejurul acesteia. Căutând siguranţa acelor grupuri numeroase, li se alăturau cărăuşi şi alţi delincvenţi din Rute, Lucena, Cabra, Priego, astfel încât ajungeau să alcătuiască armate mici, dar de temut, superioare ca număr şi forţă oricărei potere sau patrule de soldaţi ai regelui, cei mai mulţi vânduţi, dacă nu prost plătiţi, bătrâni sau ciungi.

Caridad fu singura din hanul Gaucín care nu băgă de seamă vacarmul pe care-l făceau contrabandiştii până ce strigătele şi hohotele lor de râs nu inundară împrejurimile hanului; ceilalţi avură prilejul de a vedea cum murmurul care se auzea din depărtare creştea, devenind tărăboi, pe măsură ce oamenii şi caii se apropiau. Cei patru tineri ţigani Vega se încordară, agitaţi, privindu-se între ei, căutând la Tomás liniştea pe care lipsa lor de experienţă nu le-o oferea. Melchor şi Bernardo, dimpotrivă, îi întâmpinară pe cei de la Encinas Reales cu foamea deja potolită, cu nişte trabucuri bune între degete, sorbind cu desfătare vinul proaspăt de munte, aspru şi tare, vrând parcă să recapete, prin fiecare duşcă pe care-o luau în tăcere, privindu-se unul pe altul în perfectă contopire, anii aceia cumpliţi pe care-i pe trecuseră în fiare, la vâslele galerelor regale.

Spre deosebire de ei toţi şi de ceilalţi meseni din han care se foiau neliniştiţi pe bancă, negresa ronţăia entuziasmată oasele iedului la proţap, dres cu ierburi aromatice. Nu-şi amintea să fi mâncat vreodată ceva aşa de gustos! Nici măcar rotocoalele albăstrui de fum pe care ţiganul le scotea lângă ea nu-i abăteau atenţia, cu atât mai puţin forfota pe care o putea stârni apropierea unui grup de contrabandişti. Ţiganii nu obişnuiau să mănânce bine: adesea, cărnurile erau aproape putrezite, iar verdeţurile sau legumele erau veştede, dar cel puţin erau mai

felurite decât terciul cu peşte cu care stăpânul îşi hrănea sclavii de pe plantaţie, zi după zi. Un păhărel de ţuică, asta le dădeau dimineaţa ca să se trezească şi să fie gata de muncă. Nu, cu siguranţă mâncarea nu era unul dintre motivele pentru care Caridad rămânea alături de ţigani, deşi adăugând asta faptului că avea un loc unde să pună capul… „Cachita, poţi pleca oricând doreşti, eşti liberă, înţelegi? Liberă”, îi tot repeta Milagros. Dar ce s-ar face fără Milagros? Cu câteva zile înainte de a pleca să facă contrabandă cu bunicul, în timpul unei înserări leneşe care părea să se împotrivească a lipsi Sevilla de lumină, fata-şi arătase din nou amărăciunea prilejuită de apropiata ei căsătorie cu Alejandro Vargas. Ea-l iubea pe Pedro García; „Îl iubesc”, hohotise când şedeau amândouă pe malul Guadalquivirului, cu privirile pierdute în zare. Apoi Milagros îşi rezemase capul de umărul lui Caridad, la fel cum făcea Marcelo, iar ea îi dezmierdase părul, încercând să i aducă mângâiere. Unde avea să se ducă fără Milagros? Doar amintirea întâmplărilor cu olarul îi întunecă gândurile; Caridad îşi aminti ziua în care se aşezase sub portocal, aşteptându-şi moartea. În noaptea aceea-l văzuse apropiindu-se pe Eleggua, zeul care cârmuieşte soarta muritorilor, cel care rânduieşte vieţile după bunul său plac. Câtă vreme trecuse, se gândise în clipa aceea, de când nu mai vorbise cu zeii *yoruba,* de când nu le mai adusese ofrande, de când nu o mai călăriseră? Atunci se căznise şi-i cântase, iar capriciosul Eleggua se tot rotise pe lângă ea, fumând un trabuc mare, până când se declarase mulţumit de ofranda aceea umilă şi i-l trimisese pe ţigan ca s-o ajute să trăiască în continuare. Melchor o respecta. Tot el o dusese la San Jacinto şi-i făcuse cunoştinţă cu fray Joaquín. Acolo, în biserica aceea în construcţie, se afla Virgen de la Candelaria: Oyá pentru sclavii cubanezi. Oyá nu era *orisha* ei, ci Oshún, Virgen de la Caridad, dar întotdeauna îşi spunea că nu există Oyá fără Oshún şi Oshún fără Oyá, iar de atunci Caridad se ducea să se roage la Candelaria, îngenunchea dinaintea ei şi, când nu o vedeau, preschimba Ave-Maria în cânturi murmurate, închinate *orishei* care-o reprezenta pe Fecioară, legănându-se înainte şi înapoi. Înainte de a pleca, lăsa pe jos o frunză de tutun şterpelită, n-avea ce altceva să-i ofere. De-a lungul timpului petrecut în Sevilla îi văzuse pe negrii liberi din oraş: cei mai mulţi dintre ei erau doar nişte nenorociţi care cereau pomană pe uliţe, amestecaţi cu sutele de cerşetori care mişunau prin capitală, luându-se la harţă pentru un gologan. Îi era bine cu ţiganii,

conchise Caridad, o iubea pe Milagros, iar Melchor se îngrijea de ea.

– Negreso, nu-ţi mai rămâne os de ros.

Vorbele ţiganului o aduseră înapoi la realitate şi la zarva de afară. Caridad se trezi cu un os deja ros în mâini. Îl lăsă pe farfurie tocmai în clipa în care uşile hanului se dădeau în lături şi printre ele se revărsa un potop de bărbaţi înarmaţi, soioşi şi gălăgioşi. Caridad zări câţiva mulatri şi chiar vreo doi călugări. Hangiul se strădui să le facă loc tuturor, dar nu era cu putinţă. Contrabandiştii urlau şi hohoteau; unii îi ridicară fără rezerve pe alţii care se aşezaseră deja la mese, impunând o autoritate care se vădea din supunerea pe care o arătau cei ridicaţi. De asemenea, intrară şi câteva femei, nişte curve care-i urmaseră şi care se apropiară cu neruşinare, să-şi vândă farmecele acelora care păreau să fie căpeteniile diferitelor grupuri. Hangiul şi familia lui prinseră a împărţi pe la mese clondire de vin, ţuică şi platouri pline ochi cu friptură de ied; el se îngrijea să servească pe cine striga mai tare, soţia şi cele două fete tinere ale sale se străduiau să se ferească de palmele peste fese şi de îmbrăţişările nedorite.

Patru bărbaţi dădură să se aşeze în locul care rămăsese liber pe băncile lungi de la masa ţiganilor, dar nici n-apucaseră, când răsăriră alţi trei care-i împiedicară.

– Valea de aici! le porunci cu voce subţire un bărbat scund şi gras, cu faţa rotundă şi spână, îndesat într-o tunică ce stătea să plesnească, la fel ca brâul roşu care-i încingea pântecele uriaş, din care răsăreau plăselele unui jungher şi mânerul unui pistol.

Caridad, la fel ca tinerii ţigani, simţi un fior văzând cum cei patru contrabandişti fioroşi care le vorbiseră cu trufie se ridicau cu o atitudine de supunere vecină cu slugărnicia. Grăsanul se lăsă să cadă greu pe bancă alături de Bernardo, dinaintea lui Melchor; ceilalţi doi ocupară locurile rămase libere. Vreo două curve se iviră de îndată, să lâncezească pe lângă nou-sosiţi. Grăsanul scoase de la brâu un cuţit mare de vânătoare cu două tăişuri şi un pistol cu ţeava frumos împodobită cu arabescuri aurite. Caridad băgă de seamă că degetele mici şi groase ale bărbatului rânduiau scrupulos cele două arme pe masă, lângă puşca lui Melchor. Când păru mulţumit, grăi din nou, adresându-se de această dată ţiganului.

– Nu ştiam că şi tu eşti amestecat în treaba asta, Galerianule.

Fără să fi fost nevoie de strigăte şi de semne, hangiul se

înfăţişase prompt la masa ţiganilor, să-i servească pe noii comeseni. Melchor aşteptă să isprăvească înainte de a răspunde.

– Am aflat că eşti printre căpetenii şi m-am grăbit să vin. Dacă e implicat Grăsanul, mi-am zis, sigure tutun de soi.

Unul dintre bărbaţii care-l însoţeau pe căpitan se foi neliniştit pe bancă: de ceva timp, de când îşi conducea propria bandă, nimeni nu mai cuteza să folosească porecla aceea când i se adresa; mulţi plătiseră scump asemenea scăpări. Acum i se zicea El Fajado.

Grăsanul pleoscăi.

– De ce mă jigneşti, Melchor? zise atunci. Ţi-am făcut io aşa ceva?

Ţiganul miji ochii spre el.

– Dau toate livrele de osânză de pe burdihanul tău pe anii mei la galere.

Grăsanul îşi îndreptă aproape imperceptibil gâtul gros, cugetă preţ de câteva clipe şi zâmbi cu nişte dinţi înnegriţi.

– Nu batem palma, Galerianule. Prefer osânza mea. Treacă de data asta, dar păzeşte-te să-mi zici aşa de faţă cu oamenii mei.

De data asta, ţiganii Vega se încordară pe bancă, întrebându-se cum avea să răspundă Melchor la ameninţarea aceea.

– Atunci, ar fi mai bine să nu ne mai încrucişăm drumurile, propuse acesta.

– Are să fie mai bine, întări celălalt, după ce încuviinţă. Acum foloseşti o negresă la cărăuşie? întrebă arătând spre Caridad, care urmărea discuţia cu gura căscată şi ochii larg deschişi.

– Ce negresă? întrebă ţiganul nemişcat, hieratic.

Grăsanul dădu să arate spre ea cu mâna, dar se opri la jumătate. Apoi clătină din cap şi înşfăcă o spată de ied. Fu semnalul pentru ca ceilalţi doi să se arunce asupra mâncării şi pentru ca târfele să se apropie linguşitoare de nou-sosiţi.

Hanul Gaucín era locul ales pentru a aştepta veşti despre mărfurile de contrabandă venite din Gibraltar pe coasta Manilvei, o mică localitate aflată la cinci leghe depărtare de han şi care ţinea de aşezarea Casares, ai cărei locuitori se îndeletniceau cu pescuitul şi cultivarea de struguri şi de trestie-de-zahăr. Prin mijlocirea diferiţilor lor oameni – Melchor făcuse asta cu ajutorul lui Bernardo –, toate grupurile de contrabandişti cumpăraseră deja mărfurile pe care le doreau din enclava britanică la preţ de chilipir, batjocorind monopolul spaniol. Odată încheiate târgurile,

produsele erau păstrate şi chezăşuite cum se cuvine în magaziile armatorilor din Gibraltar, în aşteptarea unor condiţii atmosferice prielnice pentru a le transporta de la Gibraltar pe coastele spaniole.

Două înştiinţări fuseseră trimise la Gibraltar: grupurile se adunaseră în Gaucín. Nu rămânea altceva de făcut decât să aştepte ca armatorii care acţionau în Gibraltar sub diferite pavilioane să con firme noaptea în care avea să se purceadă la debarcare. Între timp, hanul şi maidanul dimprejur răsunau de muzica chitarelor, fluierelor şi dairelelor, tot mai înverşunat pe măsură ce clondirele şi burdufurile de vin treceau din mână în mână. Bărbaţii, adunaţi în grupuri, puneau rămăşaguri la cărţi sau la zaruri pe viitoarele câştiguri. Ici şi colo izbucnea câte-o gâlceavă pe care căpitanii încercau s-o domolească iute: aveau trebuinţă de cărăuşi. Comercianţi şi neguţători de prin împrejurimi, pe lângă târfe şi câţiva delincvenţi, se iveau atraşi de perspectiva unor bani uşor de obţinut.

Melchor, Bernardo şi însoţitorii lor se plimbau prin acel viespar, băgând de seamă răcoarea care se lăsa odată cu înserarea. Ţiganii n-aveau să doarmă pe podea, lângă cuptor, precum căpitanii şi ciracii acestora, nici măcar la grajduri sau în fanare: nu dormeau laolaltă cu spaniolii, era legea lor. Aveau să se îndepărteze, să-şi caute adăpost printre copaci şi să doarmă sub cerul liber; dar până atunci, Melchor, precedat de alai, se oprea să asculte muzica intr-un colţ, să urmărească rămăşagurile într-altul, să schimbe două vorbe ici şi colo, cu nişte contrabandişti pe care-i ştia.

– Joci negresa la zaruri cu mine, Galerianule? îi propuse căpitanul unui grup mic din Cuevas Bajas, care se înghesuia alături de alţi bărbaţi pe o scândură de lemn.

Speriată, Caridad întoarse capul spre contrabandist. „Ar fi în stare să primească rămăşagul?”, îi trecu prin minte.

– De ce vrei să joci şi să pierzi totul, Tordo? Aşa i se zicea căpitanului. Ai rămâne fără gologani dac-aş câştiga eu, sau fără sănătate, dac-aş pierde. Ce-ai face tu cu o muiere ca asta?

Tordo şovăi o clipă înainte de-a răspunde, dar în cele din urmă însoţi cu un zâmbet silit hohotele de râs ale bărbaţilor care jucau cu el.

Melchor lăsă în urmă masa de zaruri improvizată şi vorbele zeflemitoare care mai răzbăteau de acolo şi-şi continuă plimbarea.

– Melchor, ai înnebunit? O s-avem probleme, îi şopti Tomás, arătând spre Caridad.

În ciuda pelerinei în care era înfăşurată, femeia nu-şi putea ascunde sânii mari sau curbele voluptuoase ale coapselor, care înfierbântau închipuirea tuturor celor care o urmăreau mişcându-se.

– Ştiu, frate, răspunse Melchor ridicând vocea, ca să fie auzit şi de ceilalţi ţigani. Tocmai de aceea. Cu cât o s-avem mai repede necazurile celea, cu-atât o să ne putem odihni mai repede. Mai mult, în felul acesta eu hotărăsc cu cine am pricina.

– Atât de mult te interesează negresa? se miră Tomás.

Caridad ciuli urechile.

– N-ai auzit-o cântând? răspunse ţiganul.

Şi Melchor alese: un cărăuş destul de copt ca vârstă, îndeajuns cât să se vadă obligat să-şi apere bărbăţia, curajul acela care le aducea o poziţie în ierarhia tacită a tâlharilor, fioros, cu barbă soioasă şi ochi injectaţi, care trădau cantitatea de vin sau de ţuică pe care o dăduse pe gât. Omul vorbea intr-un grup, dar îşi îndreptase atenţia spre Caridad.

– Băgaţi de seamă, nepoţi, îi preveni bunicul cu voce scăzută, pe când îi întindea muscheta lui Bernardo. Ce te uiţi, porc de câine? strigă apoi spre cărăuş.

Reacţia fu neîntârziată. Bărbatul duse mâna la jungher, iar tovarăşii săi dădură să facă acelaşi lucru, însă cei patru nepoţi Vega se năpustiseră deja asupra lor şi-i ameninţau cu armele. Melchor rămase nemişcat dinaintea cărăuşului, cu mâinile goale, provocându-l numai din priviri.

În jurul grupului se aşternu tăcerea. Tomás, la un pas în spatele fratelui său, strângea plăselele jungherului, pe care nu-l scosese încă de la brâu. Caridad tremura, ceva mai departe, cu ochii ţintă la ţigan. Bernardo zâmbea. La o oarecare depărtare, pe maidan, cineva îi atrase atenţia Grăsanului, care întoarse privirea spre locul indicat. „Are curaj!”, recunoscu.

– E negresa mea, mârâi Melchor. Cărăuşul agita ameninţător cuţitul, îndreptat spre ţigan. Cum cutezi s-o priveşti, canalie?

Ocara îl împinse pe bărbat să se năpustească asupra lui Melchor, dar ţiganul era stăpân pe situaţie: îl văzuse mişcându-se cu stângăcie, beat. Mulţimea de oameni îi îngăduia să înainteze doar în linie dreaptă, direct spre el. Melchor se feri cu agilitate şi cărăuşul trecu pe lângă el, împleticindu-se, cu braţul întins prosteşte. Tomás stăvili atacul: cu neobişnuită iuţeală,

scoase jungherul de la brâu şi tăie încheietura atacatorului, care se prăbuşi la pământ, dezarmat.

Melchor se apropie de rănit şi-l călcă pe încheietura însângerată.

– E negresa mea! vesti cu voce tare. Mai cutează cineva să se închipuie cu ea în braţe?

Ţiganul privi în jur cu ochii mijiţi. Nimeni nu răspunse. Slăbi apăsarea, în timp ce Tomás îndepărta cu piciorul cuţitul cărăuşului, ca să nu mai poată ajunge la el. La un semn al bunicului, nepoţii le dădură pace celorlalţi contrabandişti, iar mai apoi, ca un grup unit, se pierdură prin mulţime. Caridad simţea că o lasă genunchii, îngrozită, dar mai ales uimită: Melchor se bătuse pentru ea!

La câţiva paşi de locul înfruntării, Bernardo îi înapoie muscheta tovarăşului său.

– Atâţia ani la galere, îi mărturisi în clipa aceea, atâţia ani luptându-ne să rămânem în viaţă, văzând cum cad unii sau alţii în jurul nostru, pe băncile galerei, după agonii de neînchipuit, şi tu îţi pui viaţa la bătaie pentru o arăpoaică. Şi nu-mi spune că negresa asta cântă bine! i-o luă înainte. Eu n-am auzit-o.

Melchor îi zâmbi prietenului său.

– Te întrece? întrebă atunci Bernardo. Cântă mai bine decât tine?

Amândoi se pierdură în amintiri, în vremurile când ţiganul, trăgând la vâsle în largul mării, învăluit în liniştea pe care o îngăduia vântul potolit, izbucnea intr-o tânguire lugubră şi nesfârşită, izvorâtă parcă din sufletele tuturor acelor nenorociţi care-şi lăsaseră viaţa la galere. Nici şeful de galeră nu mai biciuia atunci vâslaşii! Melchor cânta fără cuvinte, modula plânsul şi viersuia jalea unor oameni sortiţi să piară şi să-şi alăture sufletele multor altora care fuseseră încătuşaţi pe vecie la vâslele galerei.

– Mai bine decât mine? se întrebă în cele din urmă ţiganul cu voce tare. Nu ştiu, Bernardo. Dar te încredinţez că o face cu aceeaşi durere.

Turnul ridicat pe vârful Chullera pentru paza şi apărarea coastei fu întrebuinţat, ca în atâtea alte dăţi, drept far improvizat penii u a călăuzi noaptea corăbiile de contrabandă care plecaseră din Gibraltar. Straja din foişor, mai interesat de cultivarea livezii care o înconjura, primi cu satisfacţie banii pe

care i-i plătiră contrabandiştii, la fel cum făceau primarii, comandanţii şi zbirii din satele şi garnizoanele din apropiere.

În timp ce un bărbat agita un felinar în vârful turnului, la picioarele acestuia, pe plajă, cei vreo sută de contrabandişti aşteptau neliniştiţi, în întunecimea nopţii, sosirea corăbiilor. Petrecuseră două zile la han, jucând, cântând, bând şi luându-se la harţă în aşteptarea unor veşti din Gibraltar. Însă în clipa aceea, pe plajă, cei mai mulţi dintre ei scrutau orizontul întunecat, deoarece dacă pe uscat îşi puteau face mendrele nepedepsiţi, nu se întâmpla acelaşi lucru şi pe mare, din pricina corăbiilor străjii spaniole care vegheau coastele. Sosise clipa cea mai primejdioasă, ştiau asta cu toţii.

Printre şoapte şi câte un nechezat al cailor, Caridad asculta freamătul valurilor care se spărgeau la ţărm şi-şi repeta neîncetat îndrumările ţiganului: „Vor sosi câteva feluci, îi spusese, poate şi vreun velier, judecând după oamenii adunaţi…” „Velier?” întrebase ca „Corabie, precizase Melchor cu asprime, agitat. Nu cuteză să întrebe mai mult şi ascultă în continuare: O să debarce tutunul pe plajă în saci de piele. Nouă ni se cuvin opt, doi de cal. Necazul e că din fiecare corabie se descarcă mult mai mulţi, aşa că trebuie să ni-i împărţim pe plajă. Aici intervii tu, negreso. Vreau să-i alegi anume pe ăia de cea mai bună calitate. M-ai înţeles bine?” „Da, răspunse ea, deşi nu era foarte sigură. Cât timp avea să miroasă şi să pipăie frunzele? Cât timp o să am…”, apucă să întrebe. Unul dintre caii ţiganilor lovi cu copita pe altul care îşi înfipsese dinţii în crupa lui. „Băiete! mârâi Melchor. Vezi de cai!” Caridad nu le mai dădu atenţie cailor după ce nepoţii îi îndepărtară îndeajuns. „Ziceai ceva, negreso?” Nu-l auzi. Şi cum avea să cerceteze culoarea şi diferitele nuanţe ale frunzelor? Era întuneric beznă, nu se zărea nimic. Mai mult, în jur se aflau şi toţi bărbaţii aceia care aşteptau nerăbdători, împreună cu ei. Caridad simţea încordarea mocnită de pe plajă. Aveau să-i lase timp destul ca să aleagă tutunul? Ştia că poate recunoaşte cele mai bune plante. Don José o chema întotdeauna să facă asta, şi atunci până şi stăpânul aştepta în tăcere, atât cât trebuia, în timp ce ea, devenită stăpâna plantaţiei, se desfăta cu arome, texturi şi culori.

– Melchor… încercă să ceară lămurire.

– Să mergem! o întrerupse acesta.

Porunca o luă prin surprindere.

– Iute, negreso! o zori ţiganul.

Caridad îi urmă.

Unul dintre nepoţi rămase în urmă, păzind animalele, la fel cum se întâmpla şi în celelalte grupuri. Doar bărbaţii înaintau până la ţărm, căci neorânduiala era atât de mare, încât caii se speriau, îşi dădeau copite între ei şi stricau marfa.

Brusc, de-a lungul plajei se aprinseră puzderie de felinare. Nimeni nu mai umbla cu băgare de seamă; luminile le puteau trăda prezenţa în faţa oricărei corăbii de strajă spaniole care s-ar fi aflat în apropiere. Trebuia doar să se grăbească. Pe urmele ţiganilor, înconjurată de contrabandişti, Caridad zări mai multe corăbii, în jurul cărora se strângeau roată cei mai sârguincioşi. Se opri la câţiva paşi de ţărm, lângă Melchor, printre ţipete şi pleoscăituri. Bernardo se mişca sprinten în căutarea mărfii. Îi chemă agitând un felinar şi se îndreptară cu toţii într-acolo, unde se adunau în grămezi sacii de piele descărcaţi de pe una dintre corăbiile care se apropiaseră de plajă.

– La treabă, negreso! o îmboldi Melchor, dând la o parte câţiva contrabandişti şi retezând cu jungherul sfoara care lega gura unuia dintre saci. Ce mai aştepţi? strigă în timp ce reteza sfoara de la sacul următor, văzând că negresa nu se clintise.

Apărată de Tomás şi de cei trei nepoţi, care încercau să-i împiedice pe ceilalţi să pună mâna pe tutun înainte ca negresa să cerceteze marfa, femeia încercă să se apropie de primul sac. Nu vedea.

Hărmălaia o năucea şi înghiontelile o stânjeneau. Cu toate acestea, vârî mâna în primul sac de piele. Spera să ajungă să pipăie frunzele, să culeagă una dintre ele şi… Era tutun de Brazilia! Îl cunoscuse în Triana, deşi auzise mai dinainte de el. Tutun filat: frunze de tutun negru brazilian, rulate în suluri mari. Caridad simţi mirosul dulceag al siropului de melasă întrebuinţat pentru a trata frunzele şi a le putea face sul. Spaniolilor le plăcea: mărunţeau tutunul şi-l înveleau în altă frunză; de asemenea, se mesteca, dar nu se putea compara cu tutunul bun…

– Negreso! De data aceasta, Tomás îi atrase atenţia, cu spatele lipit de al ei, răbdând înghionteala celorlalţi oameni. Sau te grăbeşti, sau unul din ăştia o să te confunde cu un sac şi-o să te salte pe unul dintre caii lor.

Atunci Caridad lepădă primul sac şi vreo doi contrabandişti se năpustiră asupra lui. La lumina felinarelor, nepoţii Vega îl priviră surprinşi pe unchiul Tomás, care ridică din umeri: tutun de

Brazilia, cel mai căutat tutun de fumat de pe piaţă!

După ce scormoni în alţi doi saci, Caridad dădu peste frunze. Nu erau nici ele cubaneze; era tutun de Virginia. Îi păru rău că trebuia să smulgă frunzele fără urmă de delicateţe, dar Tomás şi Melchor o zoreau fără încetare, pe când Bernardo încerca să-l liniştească pe omul care le debarcase. Lepădă frunzele care i se părură prea uscate sau prea umede; le adulmecă iute, încercând să aprecieze cu cât timp în urmă fuseseră culese, le cercetă la lumina slabă, pentru a le desluşi culoarea, şi începu să îi aleagă: unul, doi, trei… Iar nepoţii îi puneau deoparte.

– Nu! se răzgândi. Ăsta nu, ăla.

– Pe toţi dracii! se răsti unul dintre ei. Hotărăşte-te!

Caridad simţi că ochii i se umplu de lacrimi. Şovăi. Care era ultimul pe care îl alesese?

– Negreso!

Melchor o zgudui, dar ea nu-şi amintea.

– Ăla! arătă, fără a fi sigură, cu ochii înecaţi în lacrimi.

La o oarecare distanţă, pe o dună, pe când oamenii lui se ocupau de mărfurile care li se cuveneau, Grăsanul şi doi ciraci urmăreau cu interes vânzoleala grozavă pe care o stârniseră ţiganii. Caridad alegea în continuare, strivind frunzele de tutun fără să ştie din ce sac proveneau. Nepoţii lepădau sacii pe care-i arăta ea, iar ceilalţi contrabandişti puneau mâna pe ei. Melchor şi Tomás o zoreau pe Caridad, Bernardo se sfădea cu mijlocitorul, care dădea din mâini spre celelalte corăbii ce părăseau deja plaja, toţi cu privirea în zare, în caz că se iveau luminile vreunei corăbii de strajă.

În cele din urmă, ţiganii izbutiră să aleagă opt saci. Mijlocitorul îi strânse mâna lui Bernardo, după care dădu fuga spre o luntre care începea deja să vâslească spre velier. Forfota nu se potolise în jurul tutunului lepădat de Caridad. În clipa aceea, Grăsanul miji ochii. Fiecare sac putea cântări mai bine de o sută de livre şi erau doar şase bărbaţi: cinci ţigani şi Bernardo. Privi spre locul unde-i aştepta celălalt ţigan cu caii: aveau de străbătut o bucată bună de plajă, fiecare cu câte un sac, nu puteau căra mai mult. Atunci se întoarse spre ciracii săi, care-l înţeleseră fără să fie nevoie de mijlocirea vreunui cuvânt.

– Aşteaptă aici, negreso, îi porunci Melchor lui Caridad, pe când sălta în spinare cu greutate unul dintre saci şi se alătura şirului indian în fruntea căruia se afla Tomás, fiecare cu povara lui.

Caridad plângea în hohote, speriată. Avea trupul scăldat în sudoare şi de sub pelerina desfăcută se zărea fusta roşie. Îi tremurau picioarele şi încă strângea în mâini resturi de frunze de tutun. Grăsanul urmări cum pornea la drum şirul de ţigani, apoi îşi abătu privirea spre ciracii săi: unul dintre ei, cu ajutorul a doi contrabandişti, dădea pinteni unui cal fără povară prin valuri, în spatele lui Caridad; celălalt se îndrepta spre ea.

– Distrage-i atenţia, îi poruncise Grăsanul. Nu-i nevoie să-i facem rău, adăugă, văzând gestul de mirare al omului.

Cu toate acestea, văzând cum ciracul lui se apropia de Caridad, în vreme ce lumina felinarelor scăpăta treptat pe măsură ce grupurile părăseau plaja cu marfa, înţelese că, dacă femeia-şi dădea seama de şiretlic şi se împotrivea, avertizarea lui avea să fi fost zadarnică. Când contrabandistul mai avea doi paşi până să ajungă la Caridad, Grăsanul socoti din nou timpii: ţiganii nu ajunseseră încă la cai. Zâmbi. Fu pe cale să scoată un hohot de râs: înaintau încet, cât de drepţi puteau să se ţină sub povara sacilor din piele, înfumuraţi şi semeţi de parcă s-ar fi preumblat pe uliţa mare a satului. Bărbaţii care îmboldeau calul în mare pieriseră în întuneric; aşadar, trebuie să fi fost foarte aproape de saci. Aveau la dispoziţie puţin timp, dar îşi frecă mâinile grăsune: presimţea că avea să fie simplu.

– Arăpoaico!

Caridad tresări. Contrabandistul care strigase, de asemenea: sânii femeii, mari şi fermi, dădeau să se reverse din bluza roşie în ritmul respiraţiei sale întretăiate. Bărbatul uită vorbele pe care le avea pregătite şi se pierdu în admiraţie, copleşit de pofta bruscă pe care i-o stârniră curbele acelea voluptuoase. Caridad plecă privirea, iar atitudinea de supunere pe care o trăda gestul îl înfierbântă pe contrabandist. În lumina din ce în ce mai chioară, femeia strălucea din pricina sudorii care-i scălda trupul.

– Vino cu mine! îi propuse omul cu naivitate. O să-ţi dau… O să-ţi dau orice pofteşti.

Caridad nu răspunse şi, dintr-odată, contrabandistul îşi văzu în spatele ei tovarăşul, care sosise şi făcea semne cu mâinile desfăcute, nevenindu-i să-şi creadă urechilor. Grăsanul se foi neliniştit pe dâmb şi se întoarse spre ţigani: urcau deja sacii pe cai, dar era greu să reuşească să o vadă pe Caridad. Cel care se afla în spatele femeii făcu un gest de nepăsare cu mâna şi înşfăcă unul dintre saci. Caridad băgă de seamă şi dădu să se întoarcă, dar atunci ciracul se dezmetici şi se năpusti asupra ei,

apucând-o de ceafă cu o mână şi strecurându-i-o pe cealaltă între picioare. Pentru o clipă, se miră că nu ţipase şi nici nu se apărase. Voia doar să se întoarcă spre tutun. El nu-i îngădui şi-i muşcă buzele. Se prăbuşiră amândoi pe nisip.

Grăsanul urmări cum celălalt cirac al său şi bărbaţii care-l însoţeau aburcau iute sacii pe cal şi piereau în întuneric. Auzi, de asemenea, primele strigăte ale ţiganilor. Mai rămânea doar unul dintre ai lor… „Zadarnic!”, se gândi. Dacă ţiganii îl prindeau, aveau să ştie că el se afla în spatele tărăşeniei, şi nu voia ca legătura lui cu jaful să fie atât de vădită. Spre liniştea lui, ciracul care-i însoţea pe cei călare răsări din întuneric şi-şi înşfăcă tovarăşul de păr, aproape ridicându-l de la pământ şi dezlipindu-l de femeie. Scăpară cu puţin timp înainte ca Melchor şi ai lui să ajungă la Caridad. Era puţin probabil să-i fi recunoscut.

– Ai îmbătrânit, Galerianule, murmură Grăsanul, înainte de a întoarce spatele mării şi de a se pierde şi el în noapte, încercând să imite, batjocoritor, umbletul ţiganilor.

8

– Cântă, negreso!

De data asta, nu i-o ceru Melchor, ci Bernardo, după trei zile de mers în cea mai îndărătnică dintre tăceri, cu un cal fără povară care le amintea la fiecare pas cele petrecute pe plaja de la Manilva.

Melchor nu îngăduise ca sacii să fie împărţiţi între cai şi mergea abătut pe lângă dobitocul acela, ca şi cum în felul acesta şi-ar fi acceptat osânda. Caridad se supuse, dar glasul ei suna straniu: avea buza inferioară zdrenţuită din pricina muşcăturilor contrabandistului, trupul zdrobit şi minunatele straie roşii, ferfeniţă. Chiar şi aşa, vru să-i facă pe plac ţiganului, astfel încât murmurul ei trist spori uscăciunea văratecă a câmpurilor pe care hotărâseră să le străbată pentru a se feri de drumurile principale. Înteţi, de asemenea, durerea pe care o simţea în buzele uscate şi cojite, deşi n-o dureau la fel de mult precum bluza sfâşiată pe care-o ascundea sub pelerina întunecată. Ce importanţă aveau muşcăturile unui contrabandist, în comparaţie cu loviturile de bici ale unui vechil mâniat? Trăise de nenumărate ori durerea aceea, zvâcnindă, intensă, stăruitoare, care în cele din urmă se ostoia, dar straiele ei roşii… Niciodată în douăzeci şi cinci de ani de viaţă nu mai avusese aşa ceva! Şi erau ale ei, doar ale ei… îşi aminti aplauzele lui Milagros când se înfăţişase dinaintea ei şi a mamei sale; îşi aminti, de asemenea, privirile locuitorilor din Triana, atât de diferite de cele pe care i le aruncau atunci când purta straiele ei cenuşii de sclavă, ca şi cum prin ele i-ar fi ştiut condiţia. Îmbrăcată în roşu ajunsese să simtă un crâmpei din libertatea aceea pe care îi era aşa de greu s-o recunoască. De aceea, mai mult decât rănile de pe buze, o durea să vadă cum unul din sânii ei se revărsa liber peste pânza sfâşiată şi să simtă zdrenţele fustei atingându-i picioarele. Se puteau petici? Ea nu ştia să coasă, şi nici ţigăncile.

Cercetă şirul de ţigani şi cai din faţa ei. În ciuda soarelui, nici straiele lor colorate nu păreau să strălucească, parcă pătrunse de mânia şi dezamăgirea celor care le purtau. Trebuia să cânte. Poate aceea era pedeapsa ei. O aşteptase pe plajă, când contrabandistul îi eliberase trupul, iar ea văzuse că sacii de piele

dispăruseră. Dăduse greş! Înainte de sosirea ţiganilor, se ghemuise pe nisip, fără a îndrăzni să le întâlnească privirile; atunci trebuia să fi sosit loviturile de bici sau loviturile de picior şi ocările, ca pe plantaţie, ca întotdeauna. Dar nu fusese aşa. Îi ascultă zbierând şi înjurând; auzi poruncile lui Melchor, îi auzi pe ceilalţi gonind încolo şi-ncoace pe nisip, apoi simţi răsuflarea indignată a ţiganului deasupra ei.

– Urmele calului ies din mare şi se pierd în ea, se plânse unul dintre nepoţi.

– N-avem de unde şti încotro s-au dus, pufni altul.

– A fost Grăsanul! îl acuză Tomás. Mi s-a părut că-l zăresc stând mai la o parte… Ţi-am zis că negresa o să ne-aducă…

Caridad nu putu să vadă gestul categoric cu care Melchor opri acuzaţia fratelui său.

– Ridică-te, negreso, auzi că-i poruncea, în schimb.

Caridad se ridică, cu privirea plecată; lumina felinarelor pe care le purtau ţiganii se răsfrânse asupra ei.

– Cine era bărbatul care s-a năpustit asupra ta?

Caridad clătină din cap.

– Cum era? întrebă atunci Melchor.

– Alb.

– Alb?! De data aceasta, sări Bernardo. Cum adică alb? Doar atât! Avea barbă? Ce culoare avea părul? Dar ochii? Şi…

– Bernardo, îl întrerupse Melchor cu o voce întru câtva ostenită, toţi spaniolii sunteţi la fel.

Şi acolo se sfârşi totul, fără pedeapsă, fără vreo învinuire. Ţiganii se întoarseră unde-i aşteptau caii şi porniră la drum, cu mult în urma celorlalte grupuri, cu care nu se mai întâlniră, fiecare pe drumul lui. Nimeni nu-i zise nimic lui Caridad: „Urmează-ne”, „Vino”, „Să mergem”, orice. Li se alătură cum ar face un căţel cu acela care-i dă de mâncare. Schimbară puţine vorbe între ei de-a lungul drumului de întoarcere la Triana. Melchor nu mai rosti niciun cuvânt de la ultima frază pe care o spusese pe plajă. Caridad mergea călăuzindu-se după spinarea lui. Omul acela o tratase bine, o respectase, îi dăruise straiele ei roşii şi îi luase apărarea în mai multe rânduri, dar de ce n-o biciuise? Ar fi preferat. Totul se termina după bici: se întorcea la muncă până la o nouă greşeală, până la o nouă izbucnire de furie a vechilului sau a stăpânului, dar în felul acela… Privi tunica de mătase azurie a ţiganului şi cuvintele cântecului pe care-l îngâna i se opriră în gât.

Aşteptară să se întunece ca să se apropie de Sevilla. Nu întâlniseră oprelişti pe drumul de întoarcere, dar chiar şi pe întuneric nu puteau pătrunde în Triana trecând podul, cu trei cai încărcaţi cu tutun de contrabandă. Când cerul se spuzi de stele şi porniră la drum, Melchor grăi pentru prima dată.

– Să mergem la Santo Domingo de Portaceli.

Mănăstirea din acelaşi ordin ca San Jacinto se afla în afara zidurilor oraşului, în mahalaua San Bernardo, lângă Huerta del Rey şi Monte Rey; era cel mai puţin populată dintre cele şase din Sevilla, dat fiind că acolo îşi duceau traiul şaisprezece călugări dominicani. Locul se arăta liniştit.

– Mănăstirea, Huerta del Rey, Monte del Rey, se plânse unul dintre tinerii ţigani pe când trăgea calul de dârlogi, toate-s ale popilor sau ale regelui.

– În cazul ăsta, nu, îl corectă Melchor. Mănăstirea e a preoţilor. Livada era a regelui maur din Niebla, deşi socotesc că acum e din nou a regelui Spaniei. Nu e îngăduit să se intre cu arme. La poartă se altă o placă de faianţă care interzice asta. Cât despre Monte del Rey, nu se numeşte aşa, ci Monte Rey: nu e avutul regelui.

Mai făcură câţiva paşi, aşteptând o lămurire.

– De ce? întrebă în cele din urmă unul dintre tineri.

– Dumireşte-l tu, Tomás, îl pofti Melchor.

– Veneam aici când eram copii, începu acesta. Se chema Monte Rey fiindcă era cea mai înaltă dintre toate colinele din Sevilla. Vă puteţi închipui din ce sunt alcătuite toate aceste coline sevillane? Nu răspunse nimeni. Din leşuri! Mii de leşuri îngrămădite şi acoperite cu ţărână, de pe vremea ciumei din veacul trecut. Anii s-au scurs, oamenilor le-a pierit teama de boleşniţă şi respectul faţă de morţii neîngropaţi, şi au început să sape dealul în căutare de odoare. Erau destule. În vremea molimei, oamenii au pierit cu miile şi puţini trebuie să fi fost aceia care au îndrăznit să scurme într-un ciumat mort de curând, drept urmare unele cadavre erau azvârlite la grămadă cu tot cu bijuterii şi cu bani. Am găsit ceva gologani, îţi aminteşti, Melchor? Celălalt încuviinţă. Şi-acum se mai desluşeşte dealul, adăugă Tomás, arătând undeva în noapte, dar a scăpătat destul de mult.

În sfârşit, sosiră la mănăstire. Melchor zdrăngăni clopoţelul de la poartă, iar clinchetul acestuia sfâşie liniştea. Nu păru să-i pese. Sună din nou, stăruitor, până la de trei ori una după alta.

După un răstimp îndelungat de aşteptare, lumina unui felinar din spatele porţilor le dădu de înţeles că cineva se îndrepta spre ei. Se deschise ferestruica.

– Ce vânt vă aduce la ceasurile astea? întrebă călugărul, după ce îi cercetă pe ţigani.

– Am venit cu marfa lui fray Joaquín, răspunse Melchor.

– Aşteptaţi. Mă duc să chem stareţul.

Călugărul dădu să închidă ferestruica, dar Melchor îl întrerupse.

– Fray Genaro, nu ne lăsaţi aici, îl rugă, tărăgănând cuvintele. Mă cunoaşteţi doar. Nu e prima dată. Clopoţelul poate să fi atras atenţia cuiva, şi dacă trebuie să aşteptăm până soseşte stareţul… Amintiţi-vă că banii sunt ai Domniilor Voastre.

Când auzi de bani, trase zăvoarele.

– Intraţi, îi pofti călugărul. Nu vă clintiţi de aici, îi preveni, luminând o cărăruie pe lângă livadă. Le întoarse spatele şi dădu fuga la mănăstire, să cheme stareţul.

– Nu vreau s-aud niciun cuvânt, s-a înţeles? mârâi Melchor când călugărul se îndepărtase îndeajuns. Nicio vorbă despre coline sau livezi şi nimeni să nu mă contrazică.

Caridad nici nu se clinti; stătea în picioare în spatele ultimului cal, acela care n-avea povară. Niciunul dintre ţigani nu-i acordase atenţie la întoarcere, în afară doar de a-i cere să cânte; păreau s-o primească în grupul lor pentru a nu-l supăra pe Melchor. Stătea cu privirea aţintită la crupa calului, când fray Genaro se întoarse însoţit de jumătate dintre membrii comunităţii. Un bărbat înalt, cu părul des şi cărunt, îl salută pe Melchor cu un simplu gest din cap. Ceilalţi rămaseră mai în urmă.

– Bună seara, fray Dámaso, îi răspunse ţiganul. Aduc marfă pentru fray Joaquín.

Stareţul nu-i dădu atenţie şi se mărgini să umble printre cai, pipăind sacii de piele. Ajunse la ultimul. Se uită la cal. Îl înconjură pentru a cerceta cealaltă latură şi-o privi pe Caridad cu neruşinare. Apoi se prefăcu surprins şi, de parcă s-ar fi adresat unei clase de copii, începu să numere sacii de piele cu voce tare, arătându-i cu degetul: unu, doi…

– Fray Joaquín mi-a spus că la drumul ăsta erau opt, Galerianule, se răsti, sfârşind numărătoarea aceea absurdă.

– Da, erau, îi răspunse Melchor de unde se afla, în capul şirului de cai.

– Atunci?

„Negresa aia neroadă i-a lăsat să ne fure doi dintre ei”, se temu Caridad că avea să răspundă.

– Prefectul din Cabezas i-a păstrat pe cei care lipsesc, auzi însă că răspundea Melchor, cu voce sigură.

Stareţul îşi împreună mâinile cu degetele depărtate, ca şi cum s-ar fi rugat. Îşi puse mâna peste gură şi apăsă buricele degetelor pe rădăcina nasului. Rămase aşa câteva clipe, cercetându-l pe ţigan la lumina felinarelor pe care le ţineau călugării. Melchor nu se clinti, îi înfruntă privirea.

– De ce nu i-a păstrat pe toţi? întrebă în cele din urmă fray Dámaso.

– Fiindcă să pună gheara pe opt l-ar fi costat viaţa câtorva dintre oamenii săi, răspunse ţiganul.

– Şi s-a mulţumit cu doi?

– La atât am preţuit viaţa alor mei.

Stareţul lăsă să treacă două secunde; niciunul dintre cei de faţă nu se clintea.

– De ce-ar trebui să te cred?

– De ce nu m-ar crede Sfinţia Voastră?

– Poate fiindcă eşti ţigan?

Melchor strânse din buze şi pleoscăi din limbă, ca şi cum nu s-ar fi gândit la posibilitatea aceea.

– Dacă doreşte Luminăţia Voastră, îl putem întreba pe Dumnezeu. El le ştie pe toate.

Monahul nu răspunse la provocare şi-şi păstră seninătatea.

– Dumnezeu are treburi mai importante decât să probuiască minciunile unui ţigan.

– Dacă Dumnezeu nu vrea să se amestece, e bun şi cuvântul ţiganului… De data aceasta, Melchor lăsă să treacă câteva secunde înainte de a continua: Sfinţia Voastră se poate încredinţa de spusele mele dacă se duce la autorităţi să-l pârască pe prefectul din Cabezas fiindcă a furat o parte din tutun. Justiţia regelui nu ţine seama de noi, ţiganii.

Fray Dámaso pufni şi, în cele din urmă, cedă.

– Daţi jos marfa, le porunci stareţul celorlalţi călugări.

– Un sac e al meu, îl preveni ţiganul.

– Ai pierdut doi şi pretinzi…

– Riscul târgului e al Domniilor Voastre, îl întrerupse Melchor cu voce dură. Io-s doar cărăuş, adăugă, îndulcindu-şi glasul.

Stareţul cântări situaţia: o mână de călugări împotriva a şase

ţigani, printre care se afla şi Bernardo, înarmaţi. Nu puteau face prea multe. Nu credea un cuvânt din ce-i spusese Galerianul, nicio iotă! Îl prevenise pe fray Joaquín în repetate rânduri, dar predicatorul acela tânăr şi încăpăţânat… Păstraseră pentru ei cei doi saci care lipseau şi acum voiau să-i mai fure unul! Se înroşi de furie. Scutură din cap de mai multe ori şi numără din nou ţiganii: şase şi o negresă acoperită cu o pelerină neagră şi-o pălărie trasă peste urechi, într-o noapte de august sevillană! De ce-l privea femeia aceea? Nu făcea altceva decât să-l privească.

– Ce caută aici negresa asta? răcni brusc.

Melchor nu se aştepta la întrebare. Şovăi.

– Cântă bine, răspunse Tomás în locul fratelui său.

– Da, întări Melchor.

– Cu adevărat bine, interveni Bernardo.

– V-o putem lăsa pentru cor, se oferi Galerianul.

Cei patru nepoţi Vega schimbară un surâs peste greabănul cailor; restul călugărilor urmăreau scena cu un amestec de teamă şi de fascinaţie.

– Ajunge! zbieră stareţul. Îţi dai seama că are să fie ultima ta călătorie pe seama dominicanilor?

Melchor se mărgini să-i arate palmele.

– Daţi jos sacii!

Călugării descărcară cei cinci saci într-o clipită.

– Afară! zbieră apoi fray Dámaso, arătând spre poartă.

– Chiar nu vreţi să vă lăsăm negresa? făcu haz unul dintre nepoţii Vega, trecând călare pe lângă stareţ. Ne e de prisos. Nu-i a noastră.

– Băiete! îl dojeni Tomás, încercând să-şi stăpânească un hohot de râs.

După ce părăsiră mănăstirea, Melchor se feri să se îndrepte spre Triana şi o luă spre marginea Sevillei. Ceilalţi îl urmară ducând caii.

– Cum ai de gând să treci tutunul? se îngrijoră Tomás.

Dacă contrabanda venea din Portugalia, puteau ajunge în Triana dinspre est fără probleme, fiindcă nu era nevoie să treacă Guadalquivirul peste pod. Când venea din Gibraltar, lăsau marfa la mănăstirea Portaceli şi apoi fray Joaquín le-o dădea în Triana. Totuşi, date fiind împrejurările, înţelegea de ce Melchor nu voia s-o lase spre păstrare la mănăstire.

– Duceţi-vă acasă la Justo, luntraşul, şi treziţi-l. Plătiţi-l bine. Tu şi unul dintre băieţi luaţi barca. Ceilalţi să treacă podul…

– Duceţi-vă? Plătiţi-l? Ce vrei să zici cu asta?

– Eu plec, frate. Am o socoteală de încheiat cu Grăsanul la Encinas Reales.

– Melchor, nu… Vin cu tine.

Ţiganul clătină din cap şi-şi bătu fratele pe umăr, apoi pe Bernardo, îşi luă muscheta de pe cal, o ridică în semn de rămas-bun spre nepoţi şi-i lăsă chiar acolo. Cu toate acestea, nu făcuse doi paşi când se întoarse şi arătă spre Caridad.

– Uitam! Negreso! Caridad simţi că se sufocă. Ţine, adăugă după ce scotoci prin tunică şi scoase o eşarfă pestriţă, pe care reuşise s-o cumpere la hanul Gaucín după ce se tocmise până la istovire cu unul dintre marchidanii care se ţineau după contrabandişti.

Caridad se apropie şi luă eşarfa.

– Dă-i-o nepoatei mele şi spune-i că bunicul ei o iubeşte mai mult ca niciodată.

Caridad ţinu privirea plecată, simţind arsura în buza rănită când şi-o muşcă. Credea… Credea că… Băgă de seamă că Melchor o lua de bărbie şi-o silea să ridice capul.

– Nu-ţi face griji, încercă să o liniştească, n-a fost vina ta. Dar te poţi apuca să răsuceşti tutunul. Sper ca până la întoarcerea mea să ne fi sporit câştigurile.

Caridad rămase nemişcată, pe când tunica azurie pierea în noapte. „La întoarcere”, spusese. Avea să se întoarcă…

– Negreso, vii sau nu? întrebă Tomás.

Grupul se îndepărtase.

În zori, Caridad străbătu podul însoţită de Bernardo şi de trei dintre nepoţii Vega, ţinând de dârlogii cailor; tutunul trecuse râul două ore mai devreme, cu luntrea, în grija lui Tomás şi a celui mai vânjos dintre băieţi. Podarul, la fel ca mulţi locuitori ai Sevillei sau Trianei care veneau şi plecau, se miră văzând o înfăşurată în pelerină, când bărbaţi şi femei încercau să se lepede de straie, dar ce era să facă? Expresia neruşinată a bărbatului o aduse înapoi la realitate. Cum avea să se îmbrace de acum încolo? se întrebă, simţind din nou atingerea hainelor zdrenţuite sub pelerina care o ascundea. Milagros avea. s-o ajute, cu siguranţă. Zâmbi, copleşită de dorinţa de a-şi vedea prietena. Iuţi pasul cu gândul la apropiata întâlnire şi la amintirea discuţiilor lor. Câte avea să-i povestească acum! După ce trecură podul, dădură peste o Triana care începea să fiarbă. Impunătorul castel al Inchiziţiei rămânea în urmă, în dreapta ei.

– Negreso!

Caridad se opri brusc şi întoarse capul, năucită. Trecuse de Altozano şi, cufundată cum era în gânduri, mersese drept pe uliţa care ducea la San Jacinto, pentru a se îndrepta de acolo spre fundătura San Miguel. Însă ţiganii şi Bernardo, cu animalele de povară, se întorseseră pe uliţa care înconjura castelul şi ducea la ţigănimea din Cartuja. Se aflau la depărtare de câţiva paşi, iar printre ei treceau oameni.

– Du-te acasă dacă vrei, îi strigă unul dintre nepoţi, dar adu-ţi aminte ce-a zis unchiul Melchor. Băiatul îşi frecă mâinile, uşor depărtate, de parcă ar fi răsucit tutunul. Vino la Cartuja să munceşti.

Caridad încuviinţă şi urmări prostită cum ţiganii ridicau mâna în semn de rămas-bun şi-şi continuau drumul.

Oamenii treceau pe lângă ea, unii privind-o miraţi din pricina veşmintelor, la fel ca pe pod.

– O să te coci sub pelerina aia, negreso, îi zise un copilandru trecând pe lângă ea.

– La o parte! strigă un căruţaş în spatele ei.

Caridad sări într-o parte şi căută refugiu lângă peretele uneia dintre clădiri. „Du-te acasă”, îi zisese ţiganul. Avea casă? Ea n-avea casă. Sau da? Oare nu-şi îndreptase paşii, fără să vrea, spre fundătura San Miguel? Acolo o aştepta Milagros, acolo locuia Melchor. Petrecuse luni de zile în fundătura aceea, noaptea răsucea trabucuri, îi dădeau de mâncare, mergea la San Jacinto să se roage la Candelaria, să-l viziteze pe Oyá, să-i aducă ofrandă bucăţele de frunze de tutun, îi dăruiseră straie, ieşea cu ţiganii… Şi locuia cu Milagros. O încercă o senzaţie stranie de bucurie, care-i străbătu trupul sub forma unei gâdilături plăcute. Avea casă, ţiganul aşa zisese, chiar dacă se mărginea la spaţiul mizer care se deschidea în faţa latrinei. Se desprinse de zid şi se amestecă printre oameni.

José Carmona ieşi furios din fierărie, de îndată ce află de sosirea lui Caridad.

– Ce cauţi aici, negreso? strigă din curte. Cum îndrăzneşti? Ne-ai nenorocit! Şi Melchor? Unde e moşul ăla nebun?

Caridad nu fu în stare să răspundă la niciuna dintre acele întrebări şi nici la cele pe care mai apoi le revărsă asupra ei; chiar dacă ar fi vrut, n-ar fi putut; ţiganul îşi ieşise din fire, venele gâtului stăteau să-i plesnească, scuipa fiecare cuvânt şi-o zguduia.

– De ce porţi pelerină în miez de august? Ce ascunzi, negreso? Dă-o jos!

Caridad se supuse. Hainele ei sfâşiate se iviră de îndată ce-şi lepădă pelerina.

– Dumnezeule! Cum poţi umbla aşa, negresă nespălată? Îmbracă-te! Dă-ţi jos straiele alea înainte să ne salte pe toţi şi pune-ţi-le pe alea de le aveai când ai venit!

José tăcu, pe când ea se despuia, rămânând complet goală: sânii plini, coapsele voluptuoase, pântecele neted deasupra pubisului la care ţiganul îşi pironi privirea cu neobrăzare; doar spatele brăzdat de cicatrice tulbura farmecul senzual al trupului lui Caridad, care îşi trase peste cap vechea ei cămăşoaie largă, în curticica de lângă latrină. Respiraţia gâfâitoare a bărbatului pe care crezuse că o desluşeşte când rămăsese goală dinaintea lui se preschimbă iar în ţipete, de îndată ce îmbrăcă straiele de sclavă.

– Şi acum, afară de aici! strigă José. Nu vreau să te mai văd în viaţa mea!

Se aplecă să îndese veşmintele sfâşiate în boccea. Şi Milagros? Unde era Milagros? De ce nu-i sărea în ajutor? Aşezată pe vine, întoarse capul spre José. „Şi Milagros?”, vru să-l întrebe, dar cuvintele refuzară să-i iasă pe gură.

– Cară-te!

Părăsi curtea cu lacrimi în ochi. Ce se petrecuse? Tatăl lui Milagros o privise întotdeauna ca vechilul de pe plantaţie: cu dispreţ. Poate dacă ar fi fost Melchor acolo... Buzele i se strâmbară: era în continuare o sclavă neagră, o nefericită care avea doar un petic de hârtie unde zicea că e slobodă. Cum de-şi îngăduise să viseze măcar la un loc asemănător cu o casă? Frământată de asemenea gânduri, lăsă în urmă fuioarele de fum şi loviturile ciocanelor pe nicovală care năpădeau fundătura.

„Vino la Cartuja să munceşti”, îşi aminti că-i zisese unul dintre ţigani. De ce nu? În plus, alde Vega aveau să-i dea veşti de la Milagros.

După moartea lui Alejandro, Milagros fusese târâtă până la casa unde se ţinea petrecerea. Nu voia să meargă, dar băieţii Vargas trăgeau de ea, orbi, năuciţi, alergând pe străzile Trianei mânaţi parcă de necuratul. Încercă să se elibereze din mâinile lor şi să scape de îmbrânceli, voia să se gândească, avea nevoie să se adune, dar orice încercare fu înăbuşită de pripa lor şi de

strigătele care sfâşiau noaptea. L-au asasinat! A murit! L-au ucis pe Alejandro!

Grăbea pasul cu fiecare strigăt şi alerga fără să vrea, la fel ca băieţii Vargas, împiedicându-se, ridicându-se, ajutată în pripă de câte unul dintre ei, bolborosind, plângându-se, având mereu dinaintea ochilor leşul însângerat al lui Alejandro.

Petrecerea nu se terminase, dar era pe sfârşite. Când băieţii dădură buzna în casă, conţii şi invitaţii îşi părăsiseră jilţurile şi se plimbau prin grădină, sporovăind cu ţiganii; chitarele răsunau uşor, ca şi cum şi-ar fi luat rămas-bun; nimeni nu dansa sau cânta.

– L-au ucis!

– L-au împuşcat!

În spatele celor doi Vargas, răsuflând greu, cu inima gata să-i sară din piept, Milagros închise ochii la auzul acelor veşti sfâşietoare şi strânse din pleoape, ascunzându-şi toată faţa cu mâinile, pe când toţi ţiganii, bărbaţi, femei şi copii, se îngrămădiră în jurul lor.

Întrebări şi răspunsuri, toate pripite, toate presante, se amestecară unele cu altele.

– Cine? Alejandro! Alejandro? Cum? Cine-a fost? Unul dintre olari. Mort? Un urlet cutremurător se ridică pe deasupra celorlalte glasuri. „Mama lui?”, se întrebă Milagros. Auzind primele cuvinte, conţii şi invitaţii acestora se grăbiră să părăsească locuinţa. Băieţii se străduiră să răspundă la nenumăratele întrebări care-i potopeau. Vaierele femeilor pustiiră Triana. Milagros n-avea nevoie să le vadă: îşi smulgeau smocuri de păr din cap, se zgâriau şi-şi sfâşiau bluzele, strigau la cer cu feţele contorsionate în expresii de ne descris, însă în acest timp bărbaţii continuau interogatoriul, iar ea ştia că la un moment dat...

– De ce? Ce aţi căutat în cartierul olarilor? întrebă unul dintre ei.

– Ţi-am zis să nu te duci!

Reproşul mamei, un şuier îngheţat la ureche, o împiedică să audă răspunsul, dar nu şi întrebările care urmară.

– Milagros? Nepoata Galerianului?

– De ce?

Milagros îşi stăpâni un icnet.

– Deschide ochii! scrâşni maică-sa, împungând-o cu cotul în coaste. Înfruntă ce-ai făcut!

Fata îşi descoperi faţa şi văzu că devenise ţinta privirilor, a tatălui său printre ele: fixă, serioasă, sfredelitoare.

– De ce v-a dus Milagros la olari?

– Ca să încheie o socoteală cu unul care siluise o femeie, răspunse cel mai mare dintre băieţii Vargas.

Chiar şi unele dintre femeile care zbierau isterice tăcură brusc. O ţigancă siluită? Era cea mai grozavă jignire pe care le-o puteau aduce spaniolii. Băiatul care răspunsese îşi dădu seama de neînţelegerea pe care probabil că o provocaseră cuvintele sale.

– Nu… Nu e vorba de o ţigancă, lămuri.

Întrebările îl potopiră din nou. De ce? De ce vă păsa, dacă nu era ţigancă? Ce vă aşteptaţi să îndreptaţi voi, nişte băieţandri fără experienţă? Mai mulţi dintre ei însă puseră aceeaşi întrebare:

– Ce femeie?

– Negresa bunicului Vega.

Milagros simţi că leşină. Tăcerea cu care ţiganii primiră dezvăluirea se prelungi vreme de câteva secunde, în care-l văzu pe taică-său apropiindu-se de ea.

– Idioată capricioasă! o ocări, arătându-i nişte ochi injectaţi. Nici nu-ţi închipui ce-ai făcut!

Din clipa aceea, ţiganii începură să se certe cu înflăcărare între ei, dar nu pentru mult timp: după câteva minute, se arătară mai mulţi din familia Vargas, însoţiţi de cel mai mare dintre băieţi, cerând răzbunare cu jungherele în mâini.

Nu-i găsiră nici pe olar, nici pe fiul acestuia; fugiseră lăsând în urmă atelierul deschis, la porţile căruia zăcea şi acum cadavrul zdrobit al lui Alejandro. Vreo doi ţigani cercetară clădirea, tot atâţia ridicară trupul băiatului şi se îndreptară spre fundătura San Miguel, pe când restul rămaseră la marginea uliţei, sub privirile înspăimântate care li se aruncau de la celelalte case.

Cineva îi întinse o făclie aprinsă tatălui lui Alejandro, care intră în atelier şi o aruncă peste o grămadă de lemne uscate, pregătite pentru nişte cuptoare care n-aveau să se mai încingă. Focul izbucni neîntârziat.

– Spuneţi-i lepădăturii, ucigaşului de copii, strigă după aceea din mijlocul uliţei, luminat diabolic de limbile de foc care începeau să se ridice din clădire, că nu-i loc în Spania unde să se poată ascunde de răzbunarea familiei Vargas!

De îndată ce ţiganii se retraseră, olarii se repeziră în stradă cu

tot felul de găleţi şi recipiente ca să domolească pălălaia care ameninţa să se întindă la casele vecine; niciun jude, niciun zbir, nicio poteră, niciun soldat nu se arătară în seara aceea în mahala.

Într-un jilţ mai înalt decât cele ale celorlalţi membri aşezaţi mată în jurul lui, Rafael García, Contele, prezida sfatul bătrânilor la care se judeca moartea lui Alejandro. Prin forfota de martori şi pârâtori care defilau pe dinaintea tribunalului ţigănesc, Contele îşi plimbă privirea peste curtea ticsită de ţigani, în ciuda fiarelor răsucite care se adunaseră acolo; apoi şi-o ridică spre caturile superioare, la ale căror parapeturi, pe care atârnau haine întinse la uscat şi dinaintea cărora se aflau glastre cu flori uscate, se sprijineau în coate încă pe-atâţia, care urmăreau judeţul de pe culoarele ce dădeau în curte. Acela era tribunalul ţigănesc, singurul îndreptăţit să-şi judece semenii după legea ţigănească. Ca reprezentant al comunităţii, Rafael García se văzuse silit să poarte discuţii cu zbiri şi comandanţi despre moartea lui Alejandro. Olarul şi fiul acestuia fugiseră. Ţiganii îl osândiseră la moarte şi dăduseră prin diferitele neamuri porunca să fie executat de orice ţigan căruia-i iese în cale. Cu toate acestea, zvonuri despre cele întâmplate se răspândiseră, de asemenea, prin Triana, iar Contele se văzu silit să se lupte cu autorităţile până ce reuşi să le convingă să dea uitării povestea; niciun spaniol nu pârâse conflictul.

Dinaintea sfatului bătrânilor, membrii familiei Vargas o asaltară fără milă pe Milagros. Nu trebuia să pună în primejdie viaţa unui băiat ţigan pentru o negresă oarecare, o acuzară; încercase să abuzeze de ţigani în folosul uneia care nu era de-a lor, strigară; nu ce ruse îngăduinţa celor mari ca să se răzbune. Şi dacă Alejandro l-ar fi ucis pe olar? Toţi ţiganii ar fi avut de pătimit!

Alde Carmona nu găsiră argumente ca s-o apere. În absenţa lui Melchor şi a lui Tomás, acesta din urmă plecat cu treburi de contrabandă, alde Vega îl aleseră pe unchiul Basilio, care încercă să-i convingă pe bătrâni, deşi discursul lui deveni şovăitor când înţelese puţina influenţă pe care o aveau ţiganii din Cartuja în consiliul acela dominat de fierari. Membrii celorlalte familii îi sprijiniră pe alde Vargas. Tatăl fetei, în picioare dinapoia bătrânilor, ca mulţi alţi bărbaţi, urmări cu seninătate un judeţ care se întinse de-a lungul unei după-amiezi nesfârşite; mama,

incapabilă să se supună unei asemenea încercări, aştepta lângă celelalte femei din familie, pe fundătura San Miguel, în poarta casei unde locuia Contele, în a cărei curte se ţinea judecata. Ana îndură trecerea ceasurilor cu chipul încordat, încercând să-şi ascundă adevăratele sentimente. Milagros era închisă în casă.

Rafael García asculta părerea celui care trebuia să fie ultimul dintre martori, tolănit în jeţul lui, cu un zâmbet desenându-i-se din când în când pe buze. Nepoata lui Melchor, ce iubea el cel mai mult pe lume. Galerianul nu-l va putea învinui. Toate familiile erau de aceeaşi părere: nici măcar nu era el cel care trebuia să propună o pedeapsă; aveau s-o alunge, fără îndoială, şi odată cu ea…

Vâlva iscată la intrarea dinspre curtea unde erau întruniţi îi întrerupse şirul gândurilor. Bărbatul care vorbea tăcu. Atenţia se opri asupra celor doi băieţi care făceau de pază şi care încercau să împiedice trecerea curioşilor.

– Ce se petrece? strigă Contele.

– Baba Maria Vega, tămăduitoarea, lămuri unul dintre ţiganii aflaţi mai aproape de poartă. Vrea să intre.

Contele îi privi întrebător pe ceilalţi bătrâni. Vreo doi dintre ei răspunseră cu gesturi de neputinţă, altul chiar de teamă.

– Spuneţi-i că femeile n-au voie să intervină, începu să poruncească Rafael García.

Dar bătrâna, uscăţivă şi veştedă, încinsă cu şorţul ei colorat, reuşise să-i dea la o parte pe băieţi şi se afla deja în curte. Dinapoia ei, în poartă, mama lui Milagros îşi iţi capul.

– Rafael García, grăi ţiganca întrerupându-l pe Conte, ce lege a ţiganilor zice că femeile nu pot interveni în sfat?

– Aşa a fost dintotdeauna, răspunse acesta.

– Minţi, răspunse bătrâna cu voce tărăgănată. Semănaţi din ce în ce mai mult cu spaniolii cu care convieţuiţi, cu care faceţi negoţ şi ai căror bani îi primiţi fără nazuri. Amintiţi-vă cu toţii! strigă, arătând spre o parte din curte cu unul dintre degete pe jumătate întins, anchilozat, în chip de cârlig. Noi, ţigăncile, nu suntem ca femeile spaniolilor, supuse şi ascultătoare; nici nu v-am mai plăcea atunci, nu-i aşa? Printre bărbaţi se zăriră semne de încuviinţare. În vremurile vechi, de când am venit din Egipet, ţigăncile au avut glas în treburile sfatului, asta mi-a spus mama mea că-i zisese maică-sa, dar voi… Tu, Rafael García, adăugă, arătând spre Conte cu degetul, care eşti împins de ranchiună, pe tine te acuz că ai dat uitării tradiţia şi legea! Câţi aţi venit la

mine să vă lecuiesc, pe voi sau pe muierile şi pe plozii voştri? Eu lecuiesc, am puterea asta! Cine vrea să-mi refuze dreptul la cuvânt în faţa sfatului bătrânilor să grăiască!

Un murmur se strecură printre cei de faţă. Baba Maria Vega era respectată de ţigani. Da, putea lecui şi o făcea; toţi ştiau asta, toţi îi ceruseră ajutorul. Cunoştea pământul, plantele, copacii şi animalele, pietrele, apa şi focul, iar acum se afla acolo, provocându-i pe patriarhii familiilor. Ţiganii nu credeau în Dumnezeul creştinilor şi nici în sfinţii acestora sau în martirii lor, ci în propriul Dumnezeu: „Devel”. Dar nici Devel nu era Creatorul. Mama tuturor ţiganilor, mai veche decât însăşi existenţa divină, era Pământul. Pământul: femeie! Pământul era mama divină. Ţiganii credeau în natură şi în puterea ei, în tămăduitoare şi vrăjitoare, întotdeauna femei, precum pământul, în calitate de mijlocitoare între lumea muritorilor de rând şi cealaltă lume, superioară, minunată.

– Vorbeşte, babo, se auzi printre cei de faţă.

– Te ascultăm!

– Da. Spune ce ai de zis!

Maria se încruntă spre Rafael García.

– Grăieşte, se învoi acesta.

– Ce-a făcut copila, începu să zică, e doar vina voastră.

Ţiganii protestară, dar ea urmă fără să le dea atenţie.

– A ta, José Carmona, adăugă arătând spre el, şi a ta, Ana Vega, se întoarse ştiind că mama fetei se afla în spatele ei. V-aţi dat după spanioli şi munciţi ca ei, ba chiar vă căsătoriţi la biserică şi vă botezaţi copiii ca să le câştigaţi bunăvoinţa. Unii chiar mergeţi la slujbă! Puţini dintre voi, fierari din Triana, mai străbateţi drumurile şi trăiţi în natură aşa cum au făcut dintotdeauna strămoşii noştri, cum se cade rasei noastre, hrănindu-vă din ceea ce în chip firesc zămisleşte pământul, bând apă din puţuri şi pâraie şi dormind sub cerul liber într-o slobozie care-a fost singura noastră lege. Şi în chipul ăsta creşteţi copii slabi, iresponsabili, la fel ca ai spaniolilor, copii care n-au habar de legea ţigănească, nu fiindcă n-o cunosc, ci fiindcă nici n-o trăiesc, nici n-o simt.

Baba Maria făcu o pauză. Peste curte se aşternuse o tăcere deplină. Unul dintre bătrânii din sfat încercă să se apere.

– Şi ce-am putea face, Maria? Justiţia îi popreşte pe cei care bat drumurile, pe cei care ne poartă straiele şi trăiesc cum trăiau înainte strămoşii despre care vorbeşti. Ştii bine că suntem

socotiţi făptuitori de rele doar pentru că ne-am născut ţigani. În urmă cu numai trei ani am fost siliţi să părăsim Triana de către oamenii prefectului Sevillei, care ne declarase tâlhari. Trei ani! Cine dintre cei de faţă nu-şi aminteşte? Am fost siliţi să fugim pe câmpuri sau să ne refugiem în lăcaşuri sfinte. Vă amintiţi? Un murmur de încuviinţare se ridică printre oameni. I-au ameninţat cu moartea pe cei care au arme şi cu şase ani la galere şi două sute de lovituri de bici pe ceilalţi…

– Dar nu ne-am înturnat cu toţii? îl întrerupse baba Maria. Ce ne-a păsat nouă de legile spaniolilor! Când ne-au afectat? Le-am ocolit întotdeauna! Îs mii aceia care trăiesc în continuare ca ţigani! Ştiţi cu toţii asta şi-i cunoaşteţi. Dacă voi, cei din Triana, vreţi să vă supuneţi legilor regelui, n-aveţi decât, dar mulţi dintre noi nu vor face asta niciodată. Tocmai asta vă zic: trăiţi ca spaniolii. Nu-i învinuiţi pe copii de urmările… Toţi ştiau care avea să fie cuvântul pe care urma să-l folosească baba, toţi se temură să îl audă: laşităţii voastre.

– Păzeşte-ţi limba! o avertiză Contele.

– Cine-o să-mi interzică să vorbesc? Tu?

Amândoi se sfidară din priviri.

– Ce propui pentru fată? întrebă altul dintre bătrânii sfatului, redeschizând una dintre cele mai vechi vrajbe între alde Vega şi alde García. Ce vrei? Ai cerut cuvântul doar ca să ne insulţi?

– Am să iau copila în ţigănimea din Cartuja, ca să fac din ea o ţigancă din acelea care cunosc secretele naturii. Sunt bătrână şi am nevoie… Toţi aveţi nevoie de cineva care să-mi calce pe urme.

– Alege altă femeie, interveni Contele.

– Aleg pe cine poftesc, Rafael García. Bunica mea, o Vega, a învăţat-o pe maică-mea, altă Vega, iar eu, o Vega, fără copii, vreau să-i transmit cunoştinţele cui poartă sângele Vega. Copila va părăsi fundătura San Miguel până când, într-o bună zi, chiar unul dintre voi are să-i ceară prezenţa… Şi-o s-o faceţi, vă încredinţez. Sfatul şi alde Vargas trebuie să se socoată mulţumiţi. Dacă nu, să nu vă mai bizuiţi pe mine, niciunul!

– Îţi interzic! se împotrivise Ana când Milagros, după ce-i văzuse pe verii Vega sosind călare, îi întrebase de bunicul ei şi de Caridad.

Milagros se temuse pentru prietena ei şi hotărâse să se ducă după ea. Povestea sacilor furaţi de Grăsan, precum şi plecarea

lui Melchor o făcură pe Milagros să se teamă pentru prietena ei.

– Tata o s-o ucidă dacă nu e bunicul, se plânse Milagros.

– Nu te priveşte, răspunse maică-sa.

Fata strânse pumnii, iar sângele îi năvăli în obraji. Mamă şi fiică se înfruntară din priviri.

– Ba mă priveşte, bolborosi.

– N-am suferit îndeajuns din pricina negresei?

– N-a fost vina Cachitei, ripostă Milagros. Ea n-a făcut nimic, nu.

– Lasă-l pe taică-tău să hotărască asta, i-o reteză maică-sa.

– Nu.

– Milagros!

– Nu. Strălucirea ochilor ei de ţigancă arăta că n-avea să se lase cu una, cu două.

– Nu mă încontra.

– O să mă duc în fundătură…

Şi-atunci mama ei o opri cu un strigăt care răsună în toată ţigănimea din Cartuja, unde se aflau amândouă, însă fata stărui cu încăpăţânare.

– O să mă duc, mamă.

– N-ai să faci asta, porunci Ana.

– Ba da…

N-apucă să sfârşească fraza: maică-sa îi croi o palmă peste faţă. Milagros încercă să-şi stăpânească plânsul, dar nu reuşi să-şi reţină tremurul bărbiei. Înainte de a răbufni, o rupse la fugă spre Triana. Ana nu făcu nimic ca s-o împiedice. Se răcorise după izbucnire; trăise o încordare cumplită după moartea lui Alejandro. Cu braţele atârnându-i în lături, simţind în tot trupul durerea palmei pe care i-o dăduse fiicei sale, o lăsă să plece.

Caridad o recunoscu pe Milagros de departe, pe drumul care ducea la ţigănime, în apropiere de locul în care o găsise Melchor în noaptea când olarul o alungase cu lovituri de picior din atelier. Umbla desculţă şi era îmbrăcată din nou ca o roabă, cu cămăşoaia ei cenuşie de flanelă şi pălăria de paie. În boccea ducea restul puţinelor sale lucruşoare, printre care şi straiele roşii, sfâşiate.

Nici lui Milagros nu-i fu greu să-şi recunoască prietena, chiar şi cu ochii înecaţi în lacrimi. Şovăi; se aştepta să o găsească în straiele ei ţipătoare, roşii, dar îndoiala se risipi imediat: nu exista în Triana, în Sevilla întreagă o negresă atât de neagră precum aceea care înainta şovăitoare spre ea. Fata îşi şterse lacrimile cu

braţul şi apoi îşi atinse obrazul. Încă o ardea după palma pe care i-o dăduse maică-sa.

Milagros şi Caridad se priviră de departe, fără să ştie ce să facă: una nu avusese niciodată pe cine să caute; cealaltă, departe de furia certurilor cu maică-sa, şovăia între cele două afecţiuni, ca şi cum una ar fi trădat-o pe cealaltă. În cele din urmă, Milagros luă iniţiativa şi o rupse la fugă. Caridad o văzu apropiindu-se, cu salba de arginţi săltându-i în aer, răspândind nenumărate scânteieri în soare. Stătu locului, dădu drumul boccelei şi, surprinzător, îşi dădu jos pălăria de paie.

Milagros i se aruncă în braţe. Caridad aştepta… Dorea… Avea nevoie de o explozie de bucurie şi de afecţiune, însă, printre hohotele de plâns şi bolboroselile fetei, îşi dădu seama că ţiganca se refugia în braţele ei, căutând ajutor şi înţelegere.

Pe drumul care ducea de la Triana spre ţigănimea din Cartuja, Caridad se lăsă îmbrăţişată. Milagros îşi adânci capul între sânii ei şi izbucni într-un plâns amarnic, de parcă până atunci şi-ar fi stăpânit sentimentele, neavând pe nimeni cui să-i destăinuie durerea şi nenorocirea ei.

Caridad reuşise să o liniştească puţin pe fată. Acum şedeau amândouă pe marginea drumului, printre portocali, lipite una de alta. Ascultă povestirea întretăiată a lui Milagros din momentul petrecerii date de conţi.

– Sfântă Fecioară, murmură Caridad, când fata îi povesti cum îl rugase pe ţigan s-o ajute să se răzbune.

– Merita o lecţie! exclamă Milagros.

– Dar… încercă ea să se împotrivească.

Ţiganca n-o lăsă să continue.

– Ba da, Cachita, ba da, insistă printre gemete, te-a siluit, te-a prostituat şi nimeni nu voia să facă nimic pentru tine.

– L-au ucis din cauza mea?

Întrebarea răsări frântă din gâtlejul lui Caridad, când Milagros îi povesti despre împuşcătura care-i luase viaţa ţiganului.

– N-ai tu vină, Cachita.

„Nu e vina ta”, acestea fuseseră cuvintele cu care-şi luase rămas-bun Melchor chiar în noaptea aceea. Pe plantaţie, greşelile se plăteau cu bice, şi apoi, cu muncă. Dar acum o năpădeau senzaţii necunoscute: din pricina ei, Melchor plecase să caute răzbunare; din pricina ei, Milagros ceruse, de asemenea, răzbunare. Răzbunare! Cât de aproape era de ţigani cuvântul acela!

– Dar totul a fost din cauza mea, o întrerupse pe Milagros picând aceasta îi povestea cele întâmplate la sfatul bătrânilor.

– Şi din cauza mea, Cachita, şi din cauza mea. Eşti prietena mea. Trebuia s-o fac! Nu puteam… Mă gândeam mereu la ce-ţi făcuse omul acela. Simt durerea ta ca şi cum ar fi a mea.

Durerea ei? Singura durere care o încerca în clipa aceea era că Melchor plecase, că nu mai era cu ea. Nopţile petrecute în odăiţa de lângă curticică, răsucind tutun şi fredonând, pe când el stătea tăcut în spatele ei, îi răsăriră dintr-odată în amintire. Milagros vorbea în continuare de Rafael García, de bătrâni şi de o tămăduitoare. Trebuia s-o întrerupă şi să-i spună? Trebuia să-i destăinuie că i se strângea inima doar la gândul că Melchor putea fi rănit în înfruntarea cu acel contrabandist? Pierdu şirul povestirii, având dinainte imaginea Grăsanului şi a ciracilor săi aşezaţi la masă în hanul Gaucín, toţi nişte namile, pe când Melchor… Plecase singur! Cum avea să poată…

– Eşti bine? întrebă Milagros din pricina tremurului pe care-l desluşi în trupul lui Caridad.

– Da… Nu. A murit Alejandro.

– Până la urmă, s-a purtat ca un ţigan adevărat: curajos şi temerar. Dacă l-ai fi văzut izbind cu pumnii în poarta olarului… Şi a făcut-o pentru noi! Milagros lăsă să treacă câteva secunde. Crezi că mă iubea? zise brusc.

Caridad fu surprinsă de întrebare.

– Da, şovăi.

– Uneori îi simt prezenţa.

– Cei morţi sunt mereu alături de noi, murmură Caridad de parcă ar fi recitat ceva ce învăţase. Trebuie să te porţi frumos cu ei, urmă, repetând ceea ce se spunea în Cuba despre spirite. Duhurile sunt capricioase şi, dacă se supără, pot fi primejdioase. Dacă vrei să-l îndepărtezi, noaptea poţi aprinde un foc dinaintea porţii casei tale. Focul îi sperie, dar nu trebuie să-l arzi, doar să-l rogi să plece.

– Noaptea? se întrebă fata, parcă surprinsă. Apoi ridică privirea spre cer, căutând soarele. Noaptea nu contează, mai cumplită e amiaza.

Caridad o privi uimită.

– Amiaza?

– Da, morţii se arată tocmai la amiază, nu ştiai?

– Nu.

– Amiaza, explică Milagros, când umbrele dispar şi soarele se

ridică de la răsărit la asfinţit e un timp care nu există, o clipă în care totul e al morţilor: drumurile, copacii…

Caridad simţi un fior şi ridică privirea spre soare.

– Nu-ţi face griji! încercă să o liniştească Milagros. Cred că mă iubea. N-o să-mi facă niciun rău.

Fata se întrerupse, văzând că prietena ei se uita în continuare la soare, socotind cât mai rămânea până ce umbrele aveau să dispară; respiraţia i se iuţise şi dusese mâna la piatra de magnetit pe care o purta şi acum la gât.

– Să mergem în ţigănime! hotărî atunci.

Caridad se ridică, parcă împinsă de un resort, îngrozită că în Spania nălucile apăreau şi în miez de zi.

Nu trecuse nici măcar un minut, când Milagros întoarse capul spre tovarăşa ei, care iuţea pasul: nu ştia prin ce trecuse ea în tot acel timp; nu-i dăduse nici cel mai mic prilej de a vorbi, de a-i povesti călătoria cu bunicul.

– Tu de ce veneai în ţigănime? întrebă.

– Tatăl tău m-a izgonit din fundătură.

Milagros îşi închipui scena, miji ochii şi clătină din cap. Mai rămânea maică-sa. Ce-avea să spună când avea s-o vadă apărând în ţigănime? Ana mergea des pe acolo, mai des decât se cuvenea unei femei măritate: ba chiar mai petrecea câte-o noapte în bordeiul tămăduitoarei, cu ea şi cu Maria. După moartea lui Alejandro şi după hotărârea de a lăsa fata în grija tămăduitoarei, relaţiile Anei cu soţul ei părură să apuce o cale fără întoarcere: din punctul lui de vedere, capriciul lui Melchor cu femeia aia neagră îi distrusese definitiv viaţa. Nu. Mamei ei nu i-ar plăcea prezenţa lui Caridad. N-avea s-o îngăduie. Milagros se temu de reacţia ei.

– Şi straiele tale noi? se interesă, încercând să alunge apăsarea care o năpădise dintr-odată.

În ciuda tulburării pricinuite de sosirea soarelui la namiază, în ciuda grabei, Caridad se opri în drum, căută în boccea şi scoase bluza sfâşiată, pe care i-o arătă fetei întinzând-o dinaintea ei cu braţele ridicate.

Înconjurate de grădini mănoase şi de portocali, Milagros nu reuşi să vadă nici capul, nici trupul lui Caridad în spatele bluzei pe care o ţinea întinsă în faţa ei. Dar văzu găurile din straie. O năpădi o înfiorare de nestăpânit, plină de duioşie, văzând naivitatea femeii aceleia care-i arăta hainele ei rupte.

– Ce… Ce s-a petrecut? întrebă, după ce-şi drese glasul de

vreo două ori.

Nu-i îngădui să răspundă. Aflase cum reuşise Grăsanul să le fure ţiganilor Vega cei doi saci de tutun şi că Melchor plecase să caute răzbunare.

– O să se îndrepte totul, Cachita. Fii sigură de asta.

Când se pregăteau să-şi urmeze drumul, tocmai când vâra cu băgare de seamă bluza în boccea, Caridad găsi eşarfa pe care ţiganul i-o dăduse pentru nepoata lui.

– Stai. Mi-a dat-o Melchor pentru tine.

Milagros cercetă cu duioşie eşarfa lungă şi pestriţă şi o strânse în mâini.

– Bunicule, suspină. E singurul care mă iubeşte. Şi tu, desigur. Mă rog, presupun, adăugă tresărind.

Dar Caridad n-o mai asculta. Oare ţiganul o iubea şi pe ea?

9

În ţigănime, Caridad se îndeletnici cu răsucirea tutunului şi elaborarea de trabucuri. Tomás o găzdui în bordeiul unui cuplu deja bătrân, amândoi capricioşi şi ursuzi, care locuiau singuri şi cărora le mai rămânea ceva loc; de asemenea, îi făcu rost de toate uneltele necesare muncii ei, dar mai presus de toate fu cel care o apără de furia cu care o întâmpină Ana când o văzu sosind însoţită de Milagros.

– Nepoată! strigă Tomás, amestecându-se între femei şi apucând-o strâns de încheieturi pentru a o împiedica să mai dea în Caridad, care primea ţipetele şi loviturile ţigăncii plecată, încercând să-şi ferească faţa. Când o să se întoarne, Melchor va trebui să hotărască ce-i de făcut cu negresa. Între timp… între timp, repetă scuturând-o ca s-o facă să-i dea atenţie, o să se ocupe de tutun; aşa a poruncit taică-tău.

Ana, roşie ca para focului, reuşi s-o scuipe pe Caridad în faţă.

– N-am de gând să mai vând nici măcar unul dintre trabucurile pe care-o să le facă negresa asta! declară, eliberându-se de Tomás. Ducă-s-ar dracului, şi tu cu ele!

– Mamă! exclamă Milagros, când o văzu alergând spre Triana.

Fata se grăbi după ea.

– Mamă! încercă s-o oprească. Caridad n-a făcut nimic, insistă fata trăgând-o de fustă. Nu-i vinovată.

Ana o dădu la o parte cu mâna şi-şi văzu de drum.

Milagros o urmări îndepărtându-se şi apoi se întoarse în acelaşi loc, unde se adunase deja un număr considerabil de ţigani. Lacrimile i se prelingeau pe obraji.

– Car cu boi şi femeie de soi! zise unchiul Tomás. Leit taică-său: o Vega. O să-i treacă. Milagros ridică privirea spre el. Cu răbdarea treci marea, copilă. Întâmplarea cu negresa nu e o chestiune de onoare ţigănească: o să-i treacă.

Şi în timp ce Caridad, închisă în bordei, îşi dădea silinţa să aleagă şi să înlăture nervurile frunzelor de tutun, să le umezească şi să le usuce atât cât trebuie, să le taie, să le răsucească şi să lege capătul trabucurilor cu fir, Milagros învăţa noţiunile elementare ale filtrelor şi leacurilor tămăduitoarei, urmând-o peste tot: să culeagă ierburi de pe câmp sau să

viziteze câte-un bolnav. Baba Maria nu-i îngăduia fetei nici cea mai mică scăpare, nici cea mai neînsemnată neatenţie sau ieşire din cuvântul ei, o stăpânea şi-o supunea voinţei sale prin simpla ei prezenţă. Apoi, noaptea, îi îngăduia să se bucure de un răgaz, de care Milagros profita pentru a da fuga la Caridad; atunci, amândouă se îndepărtau de ţigănime şi se pierdeau în tăifăsuieli sau pur şi simplu fumau şi priveau cerul înstelat.

– I le şterpeleşti bunicului? întrebă într-o seară fata, după ce trăsese fumul adânc în piept.

Şedeau amândouă, una lângă alta, pe malul Guadalquivirului, în apropiere de arsanaua hârbuită a unor pescari, ascultând murmurul apelor. Caridad opri în aer mâna cu care se pregătea să apuce trabucul pe care i-l întindea cealaltă. Să şterpelească?

– Da! exclamă Milagros, văzând şovăiala prietenei sale. I le şterpeleşti! N-are nimic, nu-ţi face griji, n-o să zic nimănui.

– Io nu... Nu le şterpelesc!

– Atunci cum explici asta? Dacă tutunul nu e al tău...

– Îi tainul meu de tutun. Îs ale mele.

– Ia-l, stărui ţiganca întinzându-i trabucul. Caridad se supuse. Ce-i asta, tainul tău?

– Dacă eu le fac... Pot fuma, nu? Ş-apoi astea nu-s din tutun răsucit, sunt doar nervurile frunzelor şi resturile, totul mărunţit şi învelit într-o frunză. Aşa era pe plantaţie. Stăpânul ne dădea tainul.

– Cachita, asta nu-i plantaţie şi tu n-ai stăpâni.

Înainte de a grăi, Caridad suflă câteva cercuri largi de fum albăstrui.

– Atunci, nu pot fuma?

– Tu fă ce vrei, dar dacă nu mai vii cu tainul tău, nu ne-om mai vedea. Caridad tăcu. Glumeam, negreso! Ţiganca slobozi un hohot de râs, îşi îmbrăţişă prietena şi o scutură. Cum să nu te mai văd? N-aş putea.

– Nici eu... Caridad şovăi.

– Ce? o stârni fata. Ce? Zi odată, Cachita!

– Nici eu n aş putea, izbuti să zică iute.

– Pe toţi dumnezeii, sfinţii, fecioarele şi martirii din ceruri, era şi timpul!

Milagros, cu braţul încă petrecut peste umerii lui Caridad, o trase spre ea. Cealaltă se lăsă atrasă cu stângăcie.

– Era şi timpul! repetă ţiganca, pupând-o zgomotos pe obraz. Apoi o luă de braţ şi o sili să-l treacă peste propriii săi umeri, pe

când ea o lua pe după mijloc. Caridad uită până şi de trabucul pe care-l ţinea între degete, iar Milagros nu vru să rupă vraja şi lăsă să treacă timpul, simţind cum prietena ei o strângea tot mai tare, amândouă cu privirea spre apele râului. Nu vru nici ca negresa să bage de seamă hohotul de plâns pe care şi-l stăpânea cu greutate.

– Mama ta? o surprinse însă întrebarea lui Caridad în noapte, îndreptată spre râu.

– Da, răspunse Milagros.

Încă nu călcase în ţigănime; ea nu avea voie să calce în fundătură.

– Îmi pare rău, îşi ceru iertare cealaltă şi o strânse mai tare când pe Milagros o podidi plânsul.

Cât de îndepărtate păreau aceleaşi lacrimi pe care ea le vărsase în ziua în care o despărţiseră de mama ei şi de ai ei; când o ţinuseră în aşteptarea corăbiei, laolaltă cu sute de nenorociţi asemenea ei; în timpul călătoriei pe mare!

Puse stavilă amintirilor băgând de seamă că trabucul o ardea; trase din el încă o dată. În Cuba, în timpul sărbătorilor, căuta spiritul mamei ei, când o călărea unul dintre zei, dar aici, în Spania, încerca doar să-şi amintească chipul ei.

Milagros şi Caridad îşi întăriră dovezile de afecţiune, dar escapadele acelea nocturne se isprăviră curând.

– Copilă, o opri tămăduitoarea în una dintre seri, când ea se pregătea să părăsească bordeiul. Milagros se întoarse spre ea. Ascultă-mă: nu te îndepărta de ai tăi, de ţigani.

Un mesaj asemănător primi şi Caridad în aceeaşi zi, din partea lui Tomás.

– Negreso, o preveni după ce intră în bordei, când ea învelea cu grijă un trabuc: nu trebuie s-o îndepărtezi pe Milagros de fraţii ei de sânge. Înţelegi la ce mă refer?

Degetele lungi ale lui Caridad se opriră din lucru, iar negresa încuviinţă fără a ridica privirea.

Din ziua aceea, amândouă se plimbară pe uliţa din ţigănime fără a se îndepărta, Caridad în urma fetei, devenită umbra acesteia, amestecându-se cu cei care, în pragul bordeielor, sporovăiau, se jucau, beau, fumau sau, mai ales, cântau, uneori acompaniaţi de chitare, alteori doar la auzul ropotelor unor mâini lovind un obiect oarecare, de cele mai multe ori la căldura unor simple bătăi din palme. Caridad fusese la câteva sărbători în fundătura San Miguel, dar în ţigănime era diferit: cântările nu

deveneau nici sărbătoare, nici întrecere. Erau pur şi simplu o formă de viaţă, ceva la fel de firesc precum mâncatul sau dormitul; ţiganii cântau şi dansau, după care se întorceau la taclale, apoi izbucneau din nou în cântări sau se ridicau cu toţii de pe scaune pentru a însoţi cu chiote şi aplauze două copilandre aproape despuiate care dansau mai într-o parte, deja cu o oarecare graţie.

Caridad se temu că aveau să-i ceară să cânte. Nimeni nu-i propuse, nici măcar Tomás. Îi îngăduiau prezenţa, cu oarecare neîncredere, ce-i drept, dar o permiteau: era negresa bunicului Melchor; el avea să hotărască la întoarcere. În ceea ce o priveşte, Milagros era de obicei mâhnită; i-era dor de părinţi, de bunic şi de prietenele ei din fundătură. Cu toate acestea, cel mai mult o chinuia frământarea lăuntrică ce pusese stăpânire pe ea. Ajunsese să-l aşeze pe Alejandro pe un piedestal, pentru a se dezvinui de-o moarte pe care o ştia provocată de un capriciu al ei şi, cu toate acestea, se gândea la Pedro García zi şi noapte... Ce-o fi făcând? Unde-o fi? Şi, mai important, care dintre prietenele sale încerca să-l cucerească? Alejandro era atent cu ea şi-i ştia dorinţele, nălucile ştiau totul, îi zisese Caridad, dar o măcina într-atât să şi-l închipuie pe Pedro García adulat de celelalte fete, încât alunga asemenea gânduri şi se folosea de orice însărcinare primită de la baba Maria pentru a da târcoale fundăturii San Miguel.

Văzu mulţi ţigani, îşi văzu şi prietenele. Într-o zi, zărindu-şi mama, fu silită să se ascundă iute într-un intrând, cu inima bătându-i cu putere. Ieşea să vândă tutun, sigur. „Ar trebui să fiu cu ea, s-o însoţesc”, se gândi urmărindu-i umbletul hotărât şi nepăsător, îşi şterse o lacrimă. Odată îl văzu pe Pedro, dar nu îndrăzni să-i iasă în cale. În revăzu în altă zi: se îndrepta împreună cu unul dintre unchii lui spre pod, chipeş şi ferchezuit ca întotdeauna. Milagros îşi reproşase de mii de ori faptul că nu-l abordase mai înainte. Osânda sfatului bătrânilor, îşi repetă, era să rămână alături de tămăduitoare, fără să poată călca în fundătură. Dar oare nu o trimitea baba Maria cu însărcinări în Triana, fără oprelişti? Alergă pe o uliţă de-a lungul celei pe care mergea ţiganul, ocoli un grup de case şi, înainte de a da colţul, trase aer în piept, îşi îndreptă fusta şi-şi netezi părul. Era frumoasă? Aproape că se izbi de ei.

– Tu n-ar trebui să fii în ţigănime, cu tămăduitoarea? se răsti unchiul lui Pedro de îndată ce o văzu.

Milagros şovăi.

– Pleacă de aici!

– Eu…

Voia să se uite la Pedro, dar privirea unchiului acestuia o pironise.

– N-ai auzit? Valea!

Plecă privirea şi-i lăsă în urmă. Îi auzi vorbind în timp ce-şi reluau drumul. I-ar fi plăcut ca Pedro să se fi sinchisit s-o privească.

– Trebuie s-o faceţi!

Strigătul babei Maria răsună în interiorul locuinţei. José Carmona şi Ana Vega îi ocoliră privirile deasupra mesei la care toţi trei se aşezaseră când, într-o dimineaţă, tămăduitoarea se înfăţişase pe neaşteptate în casa lor.

Niciunul din cei doi soţi nu îndrăznise să o întrerupă.

– Copila e rău, îi avertiză. Nu mănâncă. Nu vrea să mănânce, adăugă, văzând cu ochii minţii pomeţii ascuţiţi ai ţigăncii şi nasul din ce în ce mai subţire de la întâlnirea neizbutită cu Pedro. E doar o copilă care a făcut o greşeală. Oare voi n-aţi făcut niciuna? Ea nu putea să prevadă consecinţele. Se simte singură, părăsită. Nu mai află consolare nici la negresă. E fiica voastră! Se topeşte pe zi ce trece, văzând cu ochii, iar eu n-am leac pentru suferinţele sufletului.

Ana se jucă cu degetele şi José îşi frecă în repetate rânduri gura şi bărbia când tămăduitoarea li se adresă.

– Necazurile voastre nu trebuie s-o afecteze pe copilă; ea nu poartă vina pentru ce se petrece între voi.

José dădu să intervină.

– Nu mă interesează, i-o luă înainte ţiganca. N-am de gând să vă rezolv neînţelegerile, nici măcar să vă sfătuiesc. Nu-i treaba mea să aflu motivele care v-au adus aici; vreau doar să ştiu: nu vă iubiţi fiica?

După acea întâlnire, într-o înserare răcoroasă de la sfârşitul lui septembrie, Ana şi José Carmona se înfăţişară în ţigănime. Caridad îi zări înaintea lui Milagros.

– Părinţii tăi, îi şopti ţigăncii, în ciuda depărtării la care se aflau încă aceştia.

Milagros încremeni; unii dintre băieţii cu care stătea la taifas tăcură şi-i urmară privirea, aţintită la Ana şi José, care se apropiau pe uliţă, printre bordeie, salutând pe cei care şedeau la

poartă, trecându-şi vremea. Mama profită de faptul că José se oprise să schimbe câteva vorbe cu un cunoscut, o luă înainte şi-şi desfăcu braţele la vreo doi paşi de Milagros, care n-avu nevoie de mai mult şi se aruncă înspre ea. Caridad simţi un nod în gât, băieţii răsuflară uşuraţi, ba chiar cineva din bordeie bătu din palme.

José se apropie de ele. Milagros şovăi în faţa tatălui, dar Ana o îmboldi de la spate să meargă spre el.

– Iartă-mă, tată, murmuri.

El o privi de sus în jos, ca şi cum n-ar fi recunoscut-o. Îşi duse o mână la bărbie, cu prefăcută gravitate, şi-şi cercetă din nou fiica.

– Tată, eu…

– Ce-i aia? strigă el.

Milagros se întoarse îngrozită în direcţia spre care arăta. Nu era nimic neobişnuit, nimic nefiresc.

– Nu… Ce? Ce vrei să zici?

Câţiva ţigani se arătară, curioşi. Unul dintre ei se ridică şi dădu să se apropie de locul spre care arăta José.

– Mă refer la asta! Asta, nu vezi?

– Nu! Ce? scânci fata, căutând ajutorul mamei.

– Aia, copilă, îi spuse aceasta arătând spre un scaun liber din pragul unui bordei.

– Scaunul ăla?

– Nu, răspunse mama. Nu scaunul.

Sprijinită de scaun se odihnea o chitară veche. Milagros se întoarse spre tatăl ei cu un zâmbet pe buze.

– N-am să te iert, zise el, până ce n-am să văd toţi ţiganii din Cartuja robiţi de farmecele tale.

– Bine! acceptă Milagros, pe când se îndrepta, semeaţă.

– Domnilor! strigă atunci José Carmona. Fiica mea o să danseze! Pregătiţi-vă s-o admiraţi pe cea mai frumoasă dintre ţigănci!

– E vin? se auzi de la unul dintre bordeie.

Baba Maria, care urmărise cele întâmplate şi ţâra deja un taburet hârbuit spre locul unde se afla chitara, slobozi un hohot de râs.

– Vin? izbucni Ana. Când ai s-o vezi dansând pe copila mea, o să furi toţi strugurii din lunca Trianei ca să i-i oferi!

În noaptea aceea, cu negresa de faţă, care privea totul din spatele ţiganilor, încercând să-şi stăpânească picioarele dornice

să dănţuiască în ritmul muzicii şi veseliei pe care o răspândea Milagros, José Carmona n-avu încotro decât să-şi ţină cuvântul şi să-şi ierte fiica.

După petrecere, viaţa în ţigănimea din Cartuja îşi urmă cursul firesc. Ana se învoi să vândă trabucurile pregătite de Caridad, un fel de împăcare după izbucnirea de furie cu care o întâmpinase; asta o silea să meargă des să-şi vadă fiica. Pe de altă parte, Caridad primi mai mult de lucru când fray Joaquín se înfăţişă cu vreo doi saci din tutunul descărcat pe plajele din Manilva.

– Îmi eşti dator, se mărgini să-i spună lui Tomás. Ţiganul dădu să răspundă, dar fray Joaquín nu-i îngădui. Să lăsăm lucrurile aşa cum sunt, Tomás. Eu am avut întotdeauna încredere în voi; Melchor nu m-a amăgit niciodată şi vreau să cred că aţi întâmpinat o oprelişte pe care ştiu că nu mi-o veţi dezvălui niciodată. Trebuie să recuperez banii comunităţii, înţelegi? Trabucurile pe care le face Caridad sporesc valoarea tutunului.

Apoi se duse să o vadă.

– Sfânta Fecioară aşteaptă vizita ta de ceva vreme, grăi de îndată ce păşi în bordei.

Caridad se ridică de pe scaunul pe care lucra, împreună mâinile dinainte şi plecă privirea în pământ. Dominicanul privi pieziş la cei doi moşnegi cu care împărţea locuinţa. Îl miră s-o vadă pe Caridad în straiele ei vechi de roabă. Şi-o amintea îmbrăcată în roşu, îngenuncheată dinaintea Fecioarei, legănându-se ritmic înainte şi înapoi când credea că nu o observă nimeni. Ştia, de la fraţii care trăiseră în Cuba, despre amestecul între religiile africană şi catolică, precum şi despre toleranţa Bisericii înseşi. „Cel puţin, sunt credincioşi şi participă la sărbătorile religioase!”, auzise de nenumărate ori, şi era adevărat; Caridad mergea la biserică, pe când majoritatea ţiganilor nu călcau pe-acolo. Ce s-o fi întâmplat cu straiele ei roşii? Nu vru s-o întrebe.

– Am mai adus tutun ca să-l lucrezi, o vesti, în schimb. La fiecare legătură de cincizeci de trabucuri pe care o faci, unul are să fie pentru tine. Caridad se surprinse privindu-l pe călugăr, care-i zâmbi. Unul dintre cele bune, răsucite, pe care le faci cu frunze, nu din resturi.

– Şi pentru noi, cei care-o găzduim, n-aveţi nimic? se amestecă în vorbă ţiganul cel bătrân.

– Fie, se învoi călugărul după ce lăsă să se scurgă câteva

secunde, dar amândoi trebuie să veniţi la slujbă în fiecare duminică şi în zilele de împărtăşanie şi să spuneţi rozariul pentru sufletele din purgatoriu şi…

– Suntem prea bătrâni ca să umblăm dintr-o parte în alta, sări nevasta. Sfinţiei Voastre nu i-ar fi de ajuns o rugăciune seara?

– Mie, da, însă Celui de Sus, nu, zâmbi fray Joaquín încheind discuţia. Eşti bine, Caridad? Ea încuviinţă din nou. O să te mai văd pe la San Jacinto?

– Da, zise cu un zâmbet.

– Aşa sper.

Îi mai rămânea Milagros. Îşi luă rămas-bun, însă nu apucase să iasă din colibă, când auzi cum ţiganii îi cereau lui Caridad să împartă cu ei trabucurile pe care el i le făgăduise. Pleoscăi; nu avea nicio îndoială că se va învoi. Întrebă de bordeiul tămăduitoarei şi îi fu arătat. Aflase despre cele întâmplate la olărie fiindcă fusese mare tărăboi în Triana. Rafael García avu grijă ca nimeni să nu vorbească dinaintea autorităţilor nici despre uciderea băiatului ţigan, nici despre incendiu: ţiganilor li se porunci prin diferiţii patriarhi ai familiilor; spaniolilor care fuseseră martori sau interveniseră în sfadă le trimise câteva mesaje de intimidare care fură de ajuns: niciunul dintre ei nu voia să sfârşească fugind noaptea, ruinat, cum i se întâmplase olarului care îl împuşcase pe ţigan. Cu toate acestea, zvonurile se răspândiră la fel de repede pe cât arsese atelierul olarului, iar fray Joaquín simţise o strângere de inimă aflând de amestecul lui Milagros. Se rugă pentru ea. În cele din urmă, reuşi să afle de hotărârea luată de sfatul bătrânilor după intervenţia acelei ţigănci bătrâne şi se închină din nou, mulţumind Fecioarei, sfintei Ana şi sfântului Jacinto pentru pedeapsa uşoară la care o supuseseră. Nopţile deveneau nesfârşite de teama că o vor înstrăina de Triana şi că n-avea s-o mai vadă!

„De ce n-am reuşit să pun geană pe geană în ultima vreme?”, se întrebă pentru a mia oară, dând la o parte perdeaua şi trecând distrat pragul bordeiului pe care i-l arătaseră. Milagros şi baba Maria erau aplecate peste o masă, rânduind ierburile: amândouă întoarseră capul spre noul sosit. Brusc, nu-i mai păsa de insomnie; orice îngrijorare se risipi dinaintea surâsului fermecător cu care îl răsplăti ea.

– Domnul să fie cu voi, salută fără să se apropie, ca şi cum n-ar fi vrut să tulbure munca pe care o făceau femeile.

– Părinte, răspunse baba Maria după ce-l cercetă pe călugăr

preţ de câteva clipe, de mai bine de cincizeci de ani aştept ca Dumnezeul acela despre care vorbiţi să se pogoare şi peste bordeiul meu, să înfăptuiască o minune care să mă scoată, în sfârşit, din sărăcie. Am visat cele o mie de feluri în care s-ar putea întâmpla: împresurat de îngeri sau prin mijlocirea unuia dintre sfinţi. Bătrâna ridică mâinile şi le flutură prin aer. Învăluit într-o lumină orbitoare… în fine, adăugă ridicând din umeri, nu m-am gândit niciodată că avea să ia chip de călugăr care să rămână încremenit în prag, ca un nerod cu faţă de buimac.

Fray Joaquín se dezmetici cu greu. Râsul stăpânit al lui Milagros îl făcu să roşească. Nerod şi buimac! Se îndreptă şi adoptă o expresie serioasă.

– Femeie, anunţă cu o voce mai puternică decât ar fi dorit, vreau să vorbesc cu fata.

– Dacă ea se învoieşte…

Milagros se ridică fără să se gândească, îşi netezi fusta şi părul şi se îndreptă spre predicator cu o mutrişoară poznaşă. Fray Joaquín o lăsă să iasă.

– Părinte, strigă atunci baba Maria, şi bogăţiile mele?

– Să crezi că într-o bună zi Dumnezeu o să se pogoare asupra dumitale este cea mai mare bogăţie la care poate nădăjdui cineva pe lumea asta. Nu aştepta altele.

Ţiganca bătu aerul cu mâna.

Milagros îl aştepta pe călugăr în stradă.

– Pentru ce vreţi să vorbiţi cu mine? începu dulce, fără a-şi schimba, cu toate acestea, expresia poznaşă.

De ce voia să vorbească cu ea? Se dusese la ţigănime pentru povestea cu tutunul şi…

– De ce râzi? întrebă el, încercând să ocolească răspunsul.

Milagros îşi arcui sprâncenele.

– Dacă v-aţi fi văzut înăuntru…

– Nu fi impertinentă! se revoltă călugărul. Chiar trebuia să treacă mereu drept nerod dinaintea fetişcanei aceleia? Nu încurca lucrurile, încercă să se apere, expresia mea era doar… Fiindcă te-am văzut acolo făcând Fierturi din ierburi. Milagros…

– Fray Joaquín, îl întrerupse ea tărăgănând cuvintele.

Însă preotul găsise deja scuza pentru vizita lui intempestivă. Se îndreptă serios şi făcu câţiva paşi pe uliţă, cu fata alături de el.

– Nu-mi place ce faci, o mustră. De aceea voiam să vorbesc cu tine. Ştii că Inchiziţia e cu ochii pe vrăjitoare…

– Ha! îi scăpă fetei.

– Nu lua în râs ce-ţi spun.

– Nici nu sunt vrăjitoare, nici nu mă pregătesc pentru aşa ceva. Baba Maria nu e vrăjitoare şi nici nu vrea să fie, nici nu e de acord cu vrăjile care-i amăgesc pe spanioli. Ştiţi, comorile ascunse, filtrele de dragoste sunt doar înşelăciuni ca să scoată bani de la creduli. Ea nu face altceva decât să lecuiască cu ierburi…

– E ceva asemănător. Şi deochiul? Milagros se strâmbă. Ştii că Inchiziţia tocmai a săltat o ţigancă fiindcă a deocheat vitele aici, în Triana?

– Anselma? Da, o ştiu. Dar se mai spune despre ea că face vrăji ca să sece laptele mamelor spaniole şi că a fost văzută dezbrăcată, călare pe o prăjină, ieşind în zbor pe fereastră. Milagros tăcu preţ de câteva secunde pentru a cerceta expresia călugărului. Goală şi zburând călare pe o prăjină! Credeţi povestea cu prăjina? E o minciună sfruntată. Nu-i vrăjitoare. Ştiţi prin ce trebuie să treacă o ţigancă ca să devină vrăjitoare?

Călugărul clătină din cap, cu privirea înfiptă în ţărâna de pe uliţa pe care înaintau.

– Vrăjitoarele se preschimbă de-a lungul tinereţii lor, îl lămuri Milagros. Toată lumea ştie că Anselma Jiménez n-a fost una dintre cele alese. Există nişte demoni ai apei şi ai pământului care aleg o tânără ţigancă şi, în timp ce doarme, se împreunează cu ea. E singura cale de a deveni o vrăjitoare adevărată: după împreunare, ţiganca capătă puterile demonului care s-a împreunat cu ea.

– Asta înseamnă că aveţi vrăjitoare, reluă călugărul, oprindu-se brusc.

Milagros se încruntă.

– Dar eu nu sunt vrăjitoare. Cu mine nu s-a împreunat niciun demon. Şi nu e nevoie ca tânăra să se îndeletnicească cu ierburi, i-o luă înainte călugărului cu gesturi agitate, n-are a face: oricare ar putea fi aleasa.

– Tot nu-mi place, Milagros. Tu… Tu eşti o fată bună…

– Nu pot face altceva. Presupun că ştiţi ce hotărâre a luat sfatul bătrânilor.

– Da, ştiu, încuviinţă el. Dar am putea găsi altă soluţie… Dacă ai vrea…

– Călugăriţă, poate? M-aş mărita? Mi-aţi dobândi o zestre bună de la vreunul dintre enoriaşii dumneavoastră credincioşi?

Ştiţi că n-aş putea să mă mărit niciodată cu un spaniol. Fray Joaquín, sunt ţigancă.

Şi încă o ţigancă sadea, se văzu silit să recunoască tânărul cu părere de rău, tulburat de neobrăzarea şi semeţia cu care i se adresa Milagros. Secundele treceau, se opriseră tocmai în locul unde uliţa din ţigănime pătrundea în grădini, ea încercând să ghicească ce-i trecea călugărului prin cap, el cu ultimele ei cuvinte răsunându-i în urechi: „N-aş putea să mă mărit niciodată cu un spaniol.” Câteva femei care împleteau coşuri în porţile bordeielor şi care până atunci priviseră doar pieziş se opriră din lucru şi îi priviră curioase.

– Fray Joaquín, îl preveni şoptit Milagros, femeile-s cu ochii pe noi.

– Da, da, sigur, se dezmetici călugărul.

Şi se întoarseră.

– Fray Joaquín…

– Da? curmă el tăcerea care se aşternuse.

– Credeţi că vreunul dintre enoriaşii dumneavoastră ar fi dispus să-mi dea o zestre ca să mă mărit?

– Eu n-am zis… Şovăi.

Ce urmărea Milagros? Ultimul lucru care i-ar trece prin cap ar fi să caute un soţ pentru ea; aflase de moartea lui Alejandro, logodnicul ei, şi încă era chinuit de remuşcări din pricina unui sentiment de… bucurie? „Cum mă pot bucura de moartea unui băiat?”, se frământa neîncetat în liniştea nopţilor sale.

– L-am găsi, zise cu toate acestea pentru a-i face pe plac, fără a vrea măcar să-şi închipuie, am putea…

Dar fata-l lăsă cu vorba pe buze şi o rupse la goană spre bordeiul babei Maria. Înainte ca tânărul să priceapă ce se petrece, Milagros se întorsese, tot alergând, şi se opri dinaintea lui, răsuflând agitat şi întinzându-i straiele colorate ale lui Caridad, împăturite cu grijă.

– Dacă îmi puteţi găsi o zestre… Credeţi că una dintre enoriaşe i-ar putea cârpi straiele Cachitei?

Fray Joaquín luă veşmintele şi izbucni în râs, ca să nu fie ispitit să dezmierde chipul oacheş al fetei sau părul ei împodobit cu panglici, ca să n-o apuce de umeri şi s-o tragă spre sine şi s-o sărute pe buze, şi…

– Sigur că da, Milagros, zise, alungând dorinţele acelea.

Caridad muncea din greu. Moşnegii cu care locuia o tratau cu

indiferenţă, ca şi cum ar fi fost doar un obiect, nici măcar ceva deranjant. Dormeau amândoi într-un pat hârbuit, cu care baba se fălea tot timpul; era bunul ei cel mai de preţ, fiindcă în bordeiul acela aveau doar o masă, un taburet şi o vatră rudimentară pentru gătit, îi arătară un loc pe podeaua de pământ unde să-şi aşeze mindirul primit de la Tomás şi nu-i dădeau de mâncare decât dacă acesta le aducea din vreme cele trebuincioase. Tomás trebuia să aducă până şi lumânările la lumina cărora lucra Caridad noaptea. „Dacă lipseşte o singură frunză de tutun, îi prevenea cu asprime ţiganul pe moşnegi, ori de câte ori trecea pe la bordei, vă tai gâtul.” Cu toate acestea, din când în când, pe Caridad o înmuiau veşnicele şi insistentele lor văicăreli, aşa că le dăruia câte unul din tainul ei de trabucuri, deşi se văitau că erau siliţi să fumeze trabucuri din nervuri şi din resturi de frunze. Însă nici aşa nu reuşi să-i câştige de partea ei, deşi moşnegii credeau că toate trabucurile pe care Caridad le şterpelea pentru tainul ei erau pentru ei; în realitate, cele pe care le fuma cu Milagros le ascundea, aşa cum făcea pe plantaţie, pentru ca ceilalţi sclavi să nu i le şterpelească.

Odată cu trecerea timpului, Caridad începu să ducă dorul nopţilor din fundătura San Miguel, când Melchor îi cerea să cânte şi apoi adormea în spatele ei, liniştit, încrezător, iar ea putea să lucreze şi să fumeze în acelaşi timp, băgând de seamă cum fumul îi îneca simţurile şi o adâncea într-o stare de amorţeală în care timpul înceta să existe. Atunci munca degetelor sale lungi care retezau şi răsuceau frunzele se împletea cu murmurul cântecelor ei, cu aromele şi amintirile, cu răsuflarea ţiganului… Şi cu libertatea aceea de care-i vorbise Milagros şi care acum părea să se risipească într-un bordei neobişnuit.

„Unde-o fi Melchor?”, se gândea în tăcerea nopţilor.

O Milagros entuziasmată şi asudată îi vorbise de el, într-un răgaz din timpul petrecerii la care tatăl său se văzuse silit să o ierte.

– Am veşti de la bunicul, zise. A sosit un ţigan din Antequera care se îndeletniceşte cu fierăria ambulantă. Avea nevoie să i se falsifice o ţidulă sau cam aşa ceva, nu ştiu… Ei bine, l-a întâlnit pe bunicul pe când lucra prin apropiere de Osuna şi-au stat vreo două zile împreună; zice că e bine.

Caridad puse aceeaşi întrebare cu care Milagros se repezise la maică-sa, după ce aceasta îi povestise de fierarul ambulant: „N-a trimis vorbă?” Fata, pe de altă parte, îi întoarse lui Caridad

răspunsul ironic primit de la maică-sa: „Cine? Bunicul?”

De atunci Caridad nu mai avea veşti de la el. Dar ştia ce urmărea, vorbise cu Milagros: să-l ucidă pe Grăsan. „Ai să vezi! Nu-l ştii pe bunicul; nu-i bărbat pe lumea asta care să-l poată fura şi să scape nevătămat!”, adăugase cu mândrie. Prevestirea asta a lui Milagros o bântuia pe Caridad. Ea îi văzuse pe oamenii Grăsanului, pe ciracii săi, armata lui de contrabandişti, cum avea să poată Melchor să-i înfrunte pe toţi? Nu-i spuse fetei, dar în fiecare noapte îşi amintea tunica de mătase azurie: strălucea dinaintea ei de parcă ar fi putut s-o atingă doar întinzând mâna! Acelaşi azuriu care-o călăuzise până la ţigănime când Eleggua hotărâse să-i îngăduie să trăiască, tunica pe care ţiganul o atârna într-un cui ruginit înainte de a se culca seara, pe care privirea ei poposea din când în când. Caridad se bucura melancolică de amintirea neobrăzării sale, de umbletul lui domol şi semeţ. Erau din altă rasă, cum nu se sătura niciodată să repete, oare nu o dovedise Melchor în hanul din Gaucín când îl provocase pe cărăuş? Şi făcuse asta pentru ea! Chiar şi aşa, cum putea bunicul să învingă armata Grăsanului? Dacă ea ar fi… Nu ştia că voiau să-i fure tutunul! Chiar şi aşa, ce ar fi putut face împotriva unui spaniol?

Se duse la San Jacinto, îngenunche dinaintea Fecioarei şi se rugă la Oyá pentru Melchor Vega. „Zeiţa mea, murmura, mărunţind între degete o parte dintr-o frunză de tutun şi risipind-o pe jos, ca ofrandă, să nu i se întâmple nimic rău. Adu-mi-l înapoi, rogu-Te.”

În ziua aceea, se întoarse la ţigănime cu trei trabucuri bune pe care i le dăduse fray Joaquín ca simbrie pentru munca ei.

– Vinde-le, Cachita, îi propuse Milagros. O să iei bani frumoşi pe ele.

– Nu, murmură Caridad. Pe astea o să le fumăm noi două.

– Dar ţi le-ar plăti bine, răspunse ţiganca, pe când cealaltă pregătea deja cremenea şi iasca.

Mâinile pricepute ale negresei stătură în loc, iar femeia o privi pe Milagros.

– Eu nu mă pricep la bani, zise.

– Şi ce…?

Îşi întrerupse întrebarea; ochii mici ai lui Caridad, nevoia de afecţiune pe care o trăda întreaga ei fiinţă îi răspundeau în tăcere. Milagros îi zâmbi cu duioşie.

– Bine, fie, se învoi.

10

De câteva zile, ploaia nu mai contenea în Triana şi mulţi dintre locuitori se apropiau de râu pentru a cerceta nivelul şi primejdia de a se revărsa, cum se întâmplase de atâtea ori, cu urmări dramatice, în ţigănimea din Cartuja, o burniţă stăruitoare se împletea cu fuioarele de fum care se ridicau din bordeie. În acea dimineaţă liniştită din primele zile ale lui decembrie 1748, doar câteva animale de povară, bătrâne, costelive, şi copiii, pe jumătate dezbrăcaţi, nepăsători la frig şi la ploaia care-i scălda, se zbenguiau afundându-se până la glezne în mocirla în care se preschimbase uliţa. Cei mari, la adăpost de ploaie, lăsau să treacă timpul cu nepăsare.

Cu toate acestea, pe la jumătatea dimineţii, strigătele copiilor tulburară trândăveala la care-i sileau capriciile vremii.

– Un urs!

De nenumărate ori răsunară ţipetele ascuţite ale copiilor, care alergau încoace şi-ncolo, pleoscăind prin noroi. Bărbaţi şi femei se iviră în pragul bordeielor.

– Melchor Vega aduce un urs! exclamă unul dintre ţigănuşi, arătând spre drumul ce ducea la ţigănime.

– Bunicul Vega! zbieră altul.

Milagros, care se ridicase deja de la masă, ieşi dintr-un salt. Caridad scăpă din mâini cosorul cu care reteza o frunză mare de tutun. Melchor Vega? Amândouă se regăsiră în stradă.

– Unde? întrebă fata pe unul dintre copii, pe care-l prinse în zbor.

– Acolo! Vine! Aduce un urs! îi răspunse aproape târând-o după el, până ce reuşi să se descotorosească de ea şi se pierdu în forfotă: unii căscau gura uimiţi, alţii dădeau fuga să-l întâmpine pe Melchor, pe când alţii se zoreau să îndepărteze animalele de povară, care răgeau sau nechezau şi trăgeau de dârlogi, înspăimântate de prezenţa uriaşului animal.

– Să mergem! îi ceru Milagros lui Caridad.

– Ce e un urs?

Fata se opri.

– Aia, îi arătă.

La capătul uliţei, deja în dreptul primului bordei, bunicul

păşea zâmbitor. Azuriul tunicii lui de mătase se întunecase din pricina apei care o îmbiba. În urma toiagului înfurcit al lui Melchor, venea în patru labe un urs brun uriaş, răbdător, cu urechile ciulite, privind curios spre cei care-l înconjurau de la o distanţă prudentă.

– Virgen de la Caridad del Cobre! murmură Caridad, dându-se înapoi câţiva paşi.

– Nu te teme, Cachita.

Dar Caridad se dădea înapoi pe măsură ce Melchor, cu uimirea zugrăvită pe chip descoperindu-i prezenţa în ţigănime, se apropia de ele.

– Milagros! Ce cauţi tu aici? Şi maică-ta?

Fata nici măcar nu-l auzi, încremenită. Melchor ajunse lângă nepoata lui şi, odată cu el, ursul, care se apropie şi atinse uşor cu nasul pulpa ţiganului.

Milagros se dădu înapoi, la fel ca prietena ei, fără a-şi lua privirea de la fiară.

– Şi tu, negreso, tot aici?

– E-o poveste lungă, frate, răspunse Tomás din grupul de ţigani care-l urmase de-a lungul străzii.

– Fiica mea e bine? întrebă imediat bunicul.

– Da.

– Şi Carmona?

– Şi el.

– Păcat, se văită, pe când mângâia ursul pe cap. Cineva râse. Dar dacă fiică-mea şi nepoată-mea sunt bine, să lăsăm poveştile lungi pentru popi şi femei. Uite, Milagros! Uite cum dansează!

Ţiganul se îndepărtă de animal şi ridică braţele. Ursul se ridică pe labele dinapoi, le întinse pe cele din faţă şi urmă ritmul pe care-l bătea Melchor, micşorat dinaintea unei fiare care era de două ori mai înaltă decât el. Milagros se dădu înapoi şi mai mult, până unde se afla Caridad.

– Uite! striga, cu toate acestea, Melchor. Vino aici, lângă mine! Apropie-te!

Dar Milagros n-o făcu.

În restul dimineţii, în ciuda burniţei care nu se oprea, Melchor se jucă cu ursul: îl sili să danseze de mai multe ori, să meargă pe labele dinapoi, să se aşeze, să-şi acopere ochii, să se rostogolească prin noroi şi să facă dovada multor alte dibăcii care distrară şi treziră admiraţia oamenilor.

– Şi ce aveţi de gând să faceţi cu fiara? îl întrebară unii dintre

ţigani.

– Da, unde-o să-l ţineţi? Unde o să doarmă?

– Cu negresa! răspunse foarte serios Melchor.

Caridad îşi duse mâinile la piept.

– E o glumă, Cachita, râse Milagros, înghiontind-o drăgăstos cu cotul. Dar apoi, se gândi mai bine. E-o glumă, nu-i aşa, bunicule?

Melchor nu răspunse.

– Cum o să-l hrăniţi? strigă una dintre femei. Cu ploaia asta care toarnă, bărbaţii nu ies şi nu mai avem decât o amărâtă de găină bătrână pentru toţi.

– O să-i dăm copii de mâncare! Melchor se prefăcu a-i da drumul fiarei ca să înhaţe pe unul dintre prichindeii mai cutezători, care aproape că ajunsese lângă el şi care o rupse la fugă, urlând. Un băieţel dimineaţa şi o fetiţă seara, adăugă, încruntându-se spre ceilalţi mucoşi.

La sfârşitul dimineţii se risipi misterul: o familie de ţigani veniţi din sudul Franţei se înfăţişă în ţigănime într-un chervan, în căutarea ursului. Melchor îl ceruse împrumut pentru a-i distra pe ai săi.

– Cum de ţi-a trecut prin cap aşa ceva? Te-ar fi putut spinteca cu o lovitură de labă. Nu te pricepi deloc la urşi, se apucă să-l certe Tomás, pe când carul părăsea deja ţigănimea.

– Ei, aş! Trăiesc cu ei de-aproape o lună. Ba chiar am dormit cu fiara. E inofensiv, cel puţin mai mult decât spaniolii.

– Şi chiar mai mult decât unii ţigani, preciză frate-său.

– Ei, şi povestea aia lungă pe care trebuia să mi-o spui?

Tomás încuviinţă.

– Începe odată!

– Negresa asta are darul de-a atrage toate nenorocirile, zise Melchor când fratele său isprăvi povestirea faptelor care-o aduseseră pe Milagros la ţigănime.

Erau aşezaţi în jurul unui clondir de vin, împreună cu ceilalţi bătrâni din familia Vega: unchiul Juan, unchiul Basilio şi unchiul Mateo.

– Ce ghinion aduce negresa! exclamă ultimul dintre aceştia.

– Dar răsuceşte bine tutunul, interveni în favoarea ei Tomás. Melchor îşi arcui sprâncenele spre frate-său, iar acesta înţelese gestul: Nu, de cântat n-a cântat. Lucrează în tăcere. Mult, chiar şi noaptea. Mai mult decât orice spaniol. Ne aduce bani, dar de

cântat, n-o auzi să cânte.

– Ce-ai de gând să faci în privinţa nepoatei tale? întrebă Mateo după câteva clipe de tăcere.

Melchor suspină.

– Nu ştiu. Sfatul bătrânilor are dreptate. Copila e o zăpăcită, dar alde Vargas care-au însoţit-o sunt nişte dobitoci. Cum se aşteptau să-i dea o lecţie olarului ăluia în mijlocul mahalalei lui, apărat de toţi ai lui? Ar fi trebuit să aştepte să-l prindă singur şi să-i taie gâtul sau să fi intrat pe furiş în casa lui… Copiii de azi îşi irosesc înzestrarea! Nu ştiu, repetă. Poate dacă vorbesc cu alde Vargas, doar iertarea lor…

– José mi-a zis că a încercat…

– Ăla nu-i în stare să aprindă un trabuc fără ajutorul fiică-mii. În fine, adăugă pe când îşi mai umplea un pahar cu vin, singurul lucru care mă îngrijorează e că stă departe de maică-sa. Dacă n-ar fi asta, nu-i rău că nepoata mea e aici, cu ai ei. Maria o s-o înveţe ceea ce tatăl ei n-ar putea s-o înveţe niciodată: să fie o ţigancă sadea, să iubească neatârnarea şi să nu mai facă greşeli. O să las totul aşa cum este.

Basilio şi Mateo încuviinţară.

– Înţeleaptă hotărâre, zise Tomás. Apoi lăsă să se scurgă câteva secunde. Şi tu? întrebă în cele din urmă. Cum ţi-a mers? Nu văd să fi recăpătat tutunul pe care ni l-a şterpelit Grăsanul.

– Cum te aşteptai să aduc doi saci? întrebă la rândul lui, pe când scotocea în interiorul tunicii şi scotea o pungă pe care o lăsă să cadă pe masă.

Zornăitul stins al monedelor potoli orice altă intervenţie. Melchor făcu un gest cu capul spre fratele lui, s-o deschidă: mai mulţi scuzi de aur se rostogoliră pe tăblia mesei.

– Grăsanul n-are să fie mulţumit, zise Tomás.

– Nu, întări unchiul Basilio.

– Păi, asta-i doar jumătate, dezvălui Melchor, pe cealaltă a luat-o ursul.

Alde Vega îi cerură lămuriri.

– Am tot dat târcoale câteva zile bune pe lângă Cuevas Bajas, unde locuieşte Grăsanul cu familia lui, ba chiar am umblat prin sat noaptea, dar nu găseam nicio cale să-i dau o lecţie lepădăturii: întotdeauna umblă însoţit de unul dintre ciracii lui, de parc-ar avea nevoie de ei şi ca să se pişe. Am aşteptat. Ceva trebuia să se ivească, într-o zi, nişte ţigani catalani care erau în trecere mi-au vorbit de-un francez, care umbla cu un urs prin

satele din apropiere şi punea fiara să danseze. L-am găsit, am căzut la învoială cu el şi-am aşteptat să urmeze altă expediţie pentru marfă de contrabandă. Când Grăsanul şi oamenii lui erau plecaţi, iar satul rămăsese pe mâinile bătrânilor şi femeilor, francezul a intrat cu ursul şi-a pornit spectacolul. În vreme ce toţi se distrau cu dansuri şi boscării, eu m-am strecurat fără oprelişti în casa Grăsanului.

– Era pustie? îl întrerupse unchiul Basilio.

– Nu. Era acolo o strajă de încredere care, fără a-şi părăsi locul, încerca să vadă ursul de departe.

Basilio şi Juan îl priviră întrebători pe bunic; ceilalţi gesticulară, simulând o milă pe care n-o simţeau: dacă Melchor se afla acolo cu banii Grăsanului, prost trebuie să fi sfârşit straja. Preţ de câteva secunde, ţiganul urmă cursul acelor gânduri. Cu greu îl făcuse pe om să vorbească: mai întâi, îl luase pe neaşteptate: îşi încărcase muscheta, se apropiase de el pe la spate şi-l ameninţase, lipindu-i ţeava la ceafa, îl dusese în casă şi-l dezarmase. Omul era şchiop, de aceea nu însoţise contrabandiştii, dar, în ciuda beteşugului, era bine clădit. Se ştiau de dinainte să fi rămas şchiop.

– Ţi-a sunat ceasul, Galerianule, proroci straja pe când Melchor, cu ţeava armei la gâtul omului, îi scotea de la brâu, cu mâna liberă, un pistol şi un pumnal mare, pe care le aruncă pe jos.

– Dacă aş fi în pielea ta, mi-aş face griji pentru sfârşitul meu, Şchiopule. Sau mă ajuţi, sau o să piei înaintea mea. Unde-şi doseşte tâlharul ăla comorile?

– Eşti mai nebun decât te socoteam de crezi că am să-ţi zic.

– Ai să-mi zici, Şchiopule, ai să-mi zici.

Îl silise să se întindă pe jos cu braţele desfăcute. De afară, răzbăteau în continuare urale şi aplauze pentru nostimadele ursului.

– Dacă ţipi, îl preveni Melchor ţintindu-i capul, te omor. Să n-ai nicio îndoială.

Apoi, îl călcă cu putere pe degetul mic de la mâna dreaptă. Şchiopul strânse din dinţi, iar Melchor simţi cum i se frângeau falangele. Repetă mişcarea şi cu celelalte patru degete rămase, în tăcere, rotind tocul peste degete. Broboane de sudoare se prelingeau pe tâmplele bărbatului. Nu scoase un sunet.

– Pe lângă şchiop, o să rămâi şi ciung, îi zise bunicul trecând la mâna stângă. Crezi că Grăsanul o să-ţi mulţumească

îndeajuns, că o să-ţi dea de mâncare când n-o să te mai poţi hrăni singur? O să te lepede ca pe un câine, ştii asta.

– Mai bine câine părăsit decât om mort, bâigui bărbatul. Dacă-ţi zic, are să mă omoare.

– Aşa e, încuviinţă ţiganul, punând tocul peste degetul mic de la mâna stângă, ţintindu-i mereu capul. E încurcată treaba: sau te omoară el, sau te nenorocesc eu, adăugă fără să apese încă, fiindcă apoi vom continua cu nasul şi cu puţinii dinţi care ţi-au mai rămas, pentru a încheia cu ouăle. O să-ţi las ochii ca să vezi cum te dispreţuieşte lumea. Dacă înduri, pe cuvânt de ţigan că plec din casa asta cu mâinile goale. Melchor lăsă să treacă câteva secunde, ca omul să se gândească. Dar ai altă cale: dacă-mi zici unde sunt banii, am să fiu darnic cu tine şi-ai să poţi fugi cu ceva în pungă… Şi cu restul trupului nevătămat.

Ţiganul se ţinuse de cuvânt: îi dăduse Şchiopului câteva monede de aur şi-l lăsase să plece; cu bani în pungă, n-avea să-l pârască şi-avea destul timp să fugă.

– Atunci, zise Tomás când fratele lui încheie povestea, Grăsanul n-are cum să ştie dacă tu i-ai furat banii sau dacă Ta trădat omul lui de încredere.

Melchor înclină capul şi, instinctiv, îşi duse mâna la unul din lobii urechii, zâmbi, luă o duşcă de vin şi grăi:

– Ce mulţumire ne poate aduce răzbunarea, dacă păgubitul nu ştie cine l-a furat?

După ce Şchiopul părăsise casa, Melchor îşi scosese unul din cerceii mari de argint care-i atârnau la urechi şi-l pusese în mijlocul cufăraşului pe care-l golise de avuţiile contrabandistului.

– Ştie, îi răspunse lui frate-său, pe însuşi dracul că ştie că am fost eu! Şi-n clipa asta, tocmai acum, m-o fi blestemând şi înjurând, la fel cum face noaptea şi când se deşteaptă, dacă a reuşit vreodată să pună geană peste geană, şi…

– Şi-o să te vâneze până o să te omoare, zise unchiul Basilio.

– Sigur. Dar deocamdată o să aibă alte necazuri, mai presante: nu poate finanţa contrabanda şi nici măcar n-o să-şi poată plăti oamenii. Şi-a pierdut mare parte din putere. Vom vedea cum au să răspundă toţi cei care-l urăsc, şi sunt mulţi.

Basilio şi Tomás încuviinţară.

Melchor nu vru să se întoarcă în fundătura San Miguel; nimic nu-l lega de sălaşul fierarilor, şi între fiica lui şi José Carmona, pe de o parte, şi Milagros, pe de alta, îşi alese nepoata. După ce

vorbi cu alde Vega, pe înserate, se îndreptă spre bordeiul unde locuia fata.

– Mulţumesc pentru ce-ai făcut pentru copilă, Maria, zise de cum intră.

Amândouă găteau într-o oală ceva ce părea a fi o halcă de carne. Bătrâna se întoarse spre el şi făcu un gest de nepăsare cu mâna. Melchor se opri la un pas de perdeaua ordinară care uneori slujea de uşă şi-şi cercetă nepoata o bună bucată de vreme; aceasta întorcea din când în când capul, îl privea pieziş şi zâmbea.

– Ce vrei, nepoate? întrebă bătrâna cu voce ostenită, cu spatele la el.

– Vreau… Un palat unde să locuiesc cu nepoata mea, înconjurat de o plantaţie uriaşă de tutun…

Milagros dădu să se întoarcă, dar bătrâna o împunse cu cotul în coaste şi-o sili să fie atentă la foc. Melchor miji ochii.

– Vreau cai şi rochii din mătase colorată; odoare de aur, cu zecile; muzică şi dansuri şi spanioli să mă slujească în fiecare zi. Vreau femei, şi ele cu zecile…

Bătrâna o împunse din nou cu cotul pe Milagros, înainte ca fata să se întoarcă. De data aceasta, Melchor zâmbi.

– Şi un soţ bun pentru nepoata mea, cel mai bun ţigan de pe pământ…

Cu spatele la el, Milagros înclină capul de la stânga la dreapta, cu farmec, ca şi cum i-ar fi plăcut ce auzea, îmboldindu-l să urmeze.

– Cel mai puternic şi mai chipeş, bogat şi sănătos, slobod de orice legătură, şi care să-i dea nepoatei mele mulţi copii…

Fata tot clătină din cap, până ce baba Maria grăi:

– Aici n-o să afli nimic din toate astea. Ai greşit locul.

– Eşti sigură, babo?

Bătrâna se întoarse şi, odată cu ea, Milagros. Din mâna bunicului, cu braţul întins, atârna un colier de perle albe.

– De undeva trebuie să încep, zise atunci Melchor, şi se apropie de nepoată-sa pentru a-i pune colierul la gât.

– Ce trist e să îmbătrâneşti şi să ştii că trupul tău nu mai aţâţă poftele bărbaţilor! se văicări tămăduitoarea, pe când Milagros mângâia cu buricele degetelor perlele care luceau la gâtul ei oacheş.

Melchor se întoarse spre bătrână.

– Să vedem dacă cu asta, începu, pe când scotocea în unul

din buzunarele interioare ale tunicii azurii, reuşeşti să aduci în patul tău vreun ţigan care să încălzească trupul acela care nu mai…

Bătrâna nu-i îngădui să sfârşească: de îndată ce Melchor scoase un medalion de aur cu incrustaţii de fildeş, bătrâna i-l înhăţă din mâini şi, aproape fără a-l privi, parcă temându-se ca ţiganul să nu se răzgândească, îl vârî în buzunarul şorţului.

– Puţini bărbaţi au să vină la mine pentru nimicul ăsta, bombăni apoi.

– Ei bine, ai dinainte unul care are nevoie de cină şi de un colţ unde să doarmă.

– Am să-ţi dau de mâncare. Cât despre dormit, să-ţi iei gândul.

– N-ajunge medalionul?

– Care medalion, ţigan mincinos? răspunse ea cu prefăcută seriozitate, înainte de a se întoarce din nou spre oală.

Milagros se mărgini să ridice din umeri.

– Cântă, negreso!

Absorbită de munca ei la lumina unei lumânări, Caridad schiţă un zâmbet minunat, care-i lumină chipul. Stând în prag, Melchor cercetă bordeiul: bătrânii se odihneau deja în patul lor, de unde-l priviră întrebători.

– Antonio, îi zise Melchor moşneagului, aruncându-i o monedă de aur pe care acela o prinse din zbor, tu şi femeia ta puteţi dormi pe mindirul negresei. Ea şi cu mine o să dormim în pat, fiindcă e mai mare.

– Dar… începu acela să se văicărească.

– Dă-mi banul înapoi.

Bătrânul mângâie moneda, bodogăni şi o înghionti cu cotul pe nevastă-sa. Lui Caridad îi mai scăpă un surâs, pe când cei doi ţigani îmbufnaţi renunţau cârcotind la bunul lor cel mai de preţ.

– Şi tu de ce râzi? se stropşi atunci bătrâna, fulgerând-o cu privirea.

Caridad se schimbă la faţă şi, în timp ce bătrânii se înghesuiau cu greu sub un pled pe mindirul negresei, Melchor se duse la masă şi pipăi câteva dintre trabucurile deja pregătite. Îi făcu semn cu ochiul lui Caridad şi duse unul la buze. Apoi se lepădă de tunica lui azurie şi de cizme şi se întinse în pat, cu capul rezemat de tăblie, aprinse trabucul şi inundă coliba de fum.

– Cântă, negreso!

Caridad îşi dorea să i-o ceară din nou. Câte nopţi râvnise să lucreze din nou cu omul acela în spatele ei! Reteză cu o pricepere grozavă frunza de tutun pe care se pregătea să o folosească drept învelitoare şi începu să fredoneze. Însă fără să-şi propună, renunţă la acele cântări monotone din Africa ei natală şi, de parcă ar fi lucrat pe plantaţia de tutun sau pe o plantaţie de trestie-de-zahăr, se sluji de muzică pentru a-şi zugrăvi neliniştile şi speranţele, aşa cum făceau sclavii negri din Cuba, care doar cântând reuşeau să vorbească despre viaţa lor. Pe când lucra în continuare, atentă la mişcarea mâinilor sale şi la tutun, sentimentele ei se revărsară libere şi se plăsmuiră în versurile cântecelor. „Şi ţiganii ăia bătrâni îmi fură tainul de roabă, protestă în unul dintre ele; apoi, pe când trag din ele, se plâng de tutunul pe care l-a lucrat negruţa."

De asemenea, ceru iertare fiindcă lăsase să i se fure tutunul: „Deşi ţiganul zice că n-am avut vină, am avut-o, dar ce putea face negruţa împotriva albului?" îşi plânse straiele roşii sfâşiate şi se bucură fiindcă Milagros i le cârpise. Îşi mărturisi neliniştea pricinuită de plecarea lui Melchor în căutare de răzbunare. Mulţumi pentru nopţile liniştite petrecute în fundătura San Miguel. Cântă prietenia faţă de Milagros şi duşmănia părinţilor săi, reîmpăcarea fetei cu aceştia, cântă despre baba Maria care o îngrijea, despre petreceri, despre urs şi…

– Negreso, o întrerupse bunicul. Caridad întoarse capul. Vino să fumezi aici, cu mine.

Melchor bătu salteaua cu palma şi Caridad se supuse. Lemnele patului trosniră, ameninţând să cedeze, când se urcă în el şi se întinse alături de ţigan, care-i dădu trabucul. Caridad trase în piept cu putere şi simţi cum fumul îi umple pe deplin plămânii, unde-l păstră până ce începu să simtă gâdilătura aceea plăcută. Melchor, cu trabucul între degete, suflă fumul spre tavanul de trestie şi paie care-i acoperea şi i-l dădu înapoi lui Caridad. „Ce trebuie să fac? se întrebă ea, pe când trăgea din nou. Trebuie să cânt în continuare?" Melchor tăcea, cu privirea pierdută la tavanul acela prin care se strecura apa de ploaie. Ea şovăia între a cânta şi a-i oferi trupul. În toate dăţile în care se suise într-un pat de-a lungul vieţii o făcuse pentru ca un bărbat să se desfete cu ea: stăpânul, vechilul, chiar şi băiatul tânăr al celuilalt stăpân alb căruia-i căzuse cu tronc într-o duminică. Fumă. Niciodată nu fusese ea cea care să se ofere; întotdeauna

fuseseră albii cei care o chemau şi o duceau în pat. Melchor fumă şi el; trabucul ardea deja când i-l dădu din nou. El o poftise în pat… Dar nu se atingea de ea. Aşteptă câteva clipe să se răcească trabucul. Simţea contactul cu trupul ţiganului, întins pe-o parte alături de al ei, amândoi înghesuiţi, dar nu desluşea respiraţia aceea grăbită, gâfâiala cu care bărbaţii obişnuiau să se urce peste ea; Melchor respira liniştit, ca de obicei. Cu toate acestea, ea… Oare nu-i bătea inima mai cu putere? Ce însemna asta? Fumă. De două ori, una după alta, cu desfătare.

– Negreso, îi zise atunci bunicul, isprăveşte trabucul. Şi încearcă să nu te mişti prea mult peste noapte sau va trebui să le plătesc patul ălora doi drept nou. Acum cântă… cum făceai în fundătură.

Melchor avea privirea aţintită la tavanul din trestie: era de ajuns să se răsucească pentru a ajunge deasupra ei, se gândi. Simţi dorinţa: era un trup tânăr, tare, voluptuos. Caridad avea să-l accepte, era sigur. Ea începu să cânte şi tristele melodii ale sclavilor îi năvăliră în urechi lui Melchor. Cât le dusese dorul! Avea să se oprească din cântat; dacă se urca peste ea, avea să se oprească. Şi, începând din clipa aceea, nimic n-avea să mai fie la fel, cum se întâmpla întotdeauna cu femeile. Amarul şi durerea care răzbăteau prin cântecul acela stârniră în ţigan alte sentimente, care reuşiră să-i întunece dorinţa. Femeia aceea suferise la fel de mult ca el, poate chiar mai mult. De ce să destrame farmecul? Putea aştepta… Ce? Melchor se surprinse pe sine însuşi: el, Melchor Vega, Galerianul, cugetând ce să facă. Era cu adevărat deosebită negresa! Atunci puse o mână pe coapsa ei şi o plimbă peste ea; Caridad tăcu şi rămase nemişcată, încordată, în aşteptare. Melchor băgă de seamă după muşchii piciorului ei care se întăriră, după respiraţia pe care şi-o reţinu preţ de câteva clipe.

– Mai cântă, negreso, îi ceru, ridicând mâna.

Nu-i mai căută trupul, nu o mai făcu, în ciuda patimii pe care-o simţea când se deştepta şi se trezeau unul peste altul, îmbrăţişaţi, pentru a se apăra de frig, iar fesele sau sânii femeii erau lipiţi de el. Oare nu-i băga de seamă erecţia? Respiraţia ritmată şi liniştită a lui Caridad era de ajuns ca răspuns. Şi Melchor şovăia. O împingea ca s-o despartă de el, dar ea dormea în continuare, cel mult bodogănea într-o limbă necunoscută pentru ţigan. *Lucumí,* îi spusese ea, într-o dimineaţă. Avea

încredere în el, dormea liniştită şi-i cânta seara. N-o putea dezamăgi, se gândea din nou, surprins în fiecare dintre acele dăţi, înainte de a o îndepărta de sine cu hotărâre.

Melchor se simţea în largul lui în ţigănime, cu nepoata şi rudele sale, unde fiica sa, Ana, venea cu regularitate. Ea dădu fuga într-o zi să-l prevină că vreo doi bărbaţi se înfăţişaseră în fundătură, pretextând a fi interesaţi de nişte căldărari; însă nici măcar în ochii celui mai puţin dezgheţat dintre ţigani cei doi bărbaţi nu trecură drept cumpărători. Între un târg şi altul ziceau că-l cunoşteau şi întrebau de el, dar nimeni, din câte ştia ea, nu le dăduse de ştire.

Tomás spori straja în ţigănime. Luase măsura aceasta când aflase de răzbunarea fratelui său asupra avuţiilor Grăsanului, dar acum le ceru stăruitor tinerilor Vega să străjuiască mai cu râvnă. Ţiganii din Cartuja erau obişnuiţi să stea veşnic cu ochii în patru: prin ţigănime treceau tot soiul de delincvenţi şi fugari din calea justiţiei, care căutau refugiu acolo, încercând să se amestece cu membrii unei comunităţi care se fudulea că nesocoteşte legile spaniolilor.

– Nu-ţi face griji, îi spuse însă Melchor fratelui său.

– Cum să nu-mi fac? Sigur sunt oamenii Grăsanului.

– Doar doi? Tu şi cu mine le-am face faţă. Nu e nevoie să-i deranjăm pe tineri, or fi având lucruri de făcut.

– Acum avem bani de prisos, pentru o bună bucată de vreme. Doi dintre ei le însoţesc pe baba Maria şi pe nepoata ta când pleacă în căutare de ierburi.

– Pe aceia plăteşte-i bine, adăugă Melchor.

Tomás zâmbi.

– Te văd foarte liniştit, zise mai apoi.

– N-ar trebui să fiu?

– Nu, n-ar trebui, dar se pare că-ţi prinde bine să dormi cu negresa, afirmă cu o expresie şireată.

– Tomás, zise bunicul, petrecându-şi braţul pe după umerii fratelui său şi apropiindu-şi capul de al lui, are un trup în stare să potolească poftele celui mai bun amant.

Celălalt scăpă un hohot de râs.

– Dar nu m-am atins de ea.

Tomás se desprinse din îmbrăţişare.

– Ce?

– Nu pot. O văd inocentă, nesigură, tristă, sfâşiată. Când cântă... Mă rog, ai auzit-o. Îmi place s-o ascult. Vocea ei mă

umple şi mă duce înapoi la vremea când eram copii şi-i ascultam cântând pe sclavii negri, îţi aminteşti? Tomás încuviinţă. Negrii de acum şi-au pierdut rădăcinile acelea, vor doar să se albească şi să devină spanioli, dar negresa mea, nu. Ţi-i aminteşti pe mama şi pe tata, vrăjiţi de muzica şi dansurile lor? Apoi încercam să-i imităm în ţigănime, mai ştii? Tomás încuviinţă din nou. Cred… Cred că, dacă m-aş culca cu ea, s-ar destrăma farmecul. Şi-i prefer vocea… Şi tovărăşia.

– Ar trebui să faci ceva. În ţigănime sunt numai zvonuri. Gândeşte-te că nepoata ta…

– Fata ştie că n-am făcut nimic. Te încredinţez. Aş fi băgat de seamă.

Şi aşa era. Milagros, ca toţi ţiganii din Cartuja, află de înţelegerea bunicului său cu moşnegii, care se plângeau oricui era dispus să-i asculte de banii puţini pe care li-i plătise Melchor ca să ocupe un pat pe care să-l împartă cu negresa. Când şi unde se mai văzuse ca o negresă să doarmă într-un pat cu picioare? Milagros nu putu îndura ideea că bunicul şi Cachita… Trecură trei zile până se hotărî şi se duse să o caute pe Caridad, pe care o găsi singură în colibă, răsucind tutunul.

– Te împreunezi cu bunicul meu! o luă la rost încă din prag.

Zâmbetul cu care Caridad îşi întâmpinase prietena îi pieri de pe buze.

– Nu, reuşi să se apere.

Dar ţiganca nu-i îngădui să vorbească.

– N-am putut să dorm gândindu-mă la voi, împreunându-vă ca nişte câini! Tu, prietena mea, în care am avut încredere!

– Nu s-a urcat pe mine.

Dar Milagros nu asculta.

– Nu-ţi dai seama? E bunicul meu!

– Nu s-a urcat pe mine, repetă Caridad.

Fata se încruntă, încă aprinsă.

– Nu aţi…

– Nu.

I-ar fi plăcut să se fi întâmplat aşa ceva? Asta era îndoiala care o frământa pe Caridad. Îi făcea plăcere atingerea lui Melchor; se simţea sigură şi… Dorea să se urce pe ea? Dincolo de contactul fizic, nu simţea nimic atunci când bărbaţii o încălecau. Ar fi la fel cu Melchor? De îndată ce în prima noapte el îşi retrăsese mâna de pe piciorul ei şi-i ceruse să cânte, Caridad simţise din nou vraja care se ţesea între amândoi în ritmul

cântecelor ei de negri, spiritele lor unite. I-ar plăcea să o atingă, să o călărească? Poate da… Sau nu. În orice caz, ce s-ar întâmpla mai apoi?

Milagros interpretă greşit tăcerea prietenei sale.

– Iartă-mă că m-am îndoit de tine, Cachita, se scuză.

Nu întrebă mai multe.

De aceea, Melchor putu susţine în faţa lui Tomás faptul că nepoata sa ştia că nu se împreunează cu negresa. Nu fuseseră necesare lămuriri în niciuna dintre multele daţi în care ţiganul se ducea să o vadă.

– Ţi-o răpesc, o anunţa pe baba Maria când intra în coliba în care ea şi nepoata sa se îndeletniceau cu ierburile; apoi o lua pe tânără de braţ, neţinând cont de văicărelile tămăduitoarei.

Şi se plimbau amândoi pe malurile râului sau în lunca Triana, de cele mai multe ori în tăcere, Milagros temându-se să destrame prin cuvinte vraja care-l învăluia pe bunicul ei.

Melchor îi cerea, de asemenea, să danseze acolo unde răsunau bătăi din palme, îi făcea cinste cu vin, o surprindea cu negresa, când amândouă se ascundeau să fumeze pe înserate şi li se alătura, „eu n-am trabucurile călugărului”, făcea haz, sau o însoţea la cules de ierburi cu bătrâna ţigancă.

– Astea n-ar vindeca pe nimeni, bodogănea în acele dăţi tămăduitoarea. Pleacă de-aici! striga la ţigan, alungându-l cu mâinile. Asta-i treabă de muieri.

Melchor îi făcea cu ochiul nepoatei şi se îndepărta câţiva paşi, până ajungea lângă ţiganii pe care Tomás îi pusese să le vegheze pe femei şi care cunoşteau deja firea afurisită a tămăduitoarei; dar trecea o vreme şi Melchor se apropia din nou de Milagros.

La întoarcerea din una dintre aceste plimbări aflară vestea morţii tânărului Dionisio Vega.

Exista în Triana un loc pe care Melchor îl detesta; acolo se adunau, amestecate laolaltă, durerea, suferinţa, neputinţa, ranchiuna, mirosul de moarte, ura faţă de întreaga omenire! Chiar când umbla prin Sevilla, în apropiere de Turnul de Aur, cu Guadalquivirul cel lat la mijloc, ţiganul întorcea capul spre zidurile oraşului ca să nu-l vadă. Cu toate acestea, în seara aceea de primăvară, după înmormântarea tulburătoare a tânărului Dionisio Vega, o pornire nestăpânită îl îmboldi să se îndrepte spre el.

Dionisio nu împlinise încă şaisprezece ani. Printre urletele neîncetate de durere ale femeilor din ţigănime şi din fundătura San Miguel, toate adunate ca să-şi ia ultimul rămas-bun de la băiat, Melchor îşi amintea vioiciunea şi isteţimea pătrunzătorilor săi ochi negri şi chipul său mereu zâmbitor. Era nepotul unchiului Basilio, care înfrunta năpasta cu tărie, ocolind mereu privirea lui Melchor. Când, la sfârşitul ceremoniei, Melchor se îndreptă spre ruda sa, acesta primi condoleanţele şi, pentru prima oară în ziua aceea, dădu ochii cu el. Basilio nu-i spuse nimic, fiindcă acuzaţia plutea prin ţigănime: „E vina ta, Melchor."

Şi chiar era. Cei doi oameni trimişi de Grăsan, despre care-i vorbise fiica lui, Ana, dispăruseră. Poate fiindcă-l văzuseră pe Melchor mereu însoţit, poate observând măsurile de siguranţă. Însă, cu trecerea timpului, straja poruncită de Tomás se sfârşi. Cum putuseră crede că Grăsanul avea să uite jignirea? Sosi primăvara şi, într-o zi, tânărul Dionisio, împreună cu doi prieteni, părăsi grădina din Cartuja şi se adânci în mănoasa luncă a Trianei, în căutare de vreo găină uşor de furat sau de vreo bucată de fier vechi pe care s-o vândă fierarilor. Doi bărbaţi le ieşiseră în cale. Pielea oacheşă, straiele pestriţe şi salbele care le atârnau de gât şi la urechi vădeau că băieţandrii erau ţigani. N-apucară nici să deschidă gura, că unul din bărbaţi străpunse inima lui Dionisio cu o spadă. Apoi acelaşi om grăi către ceilalţi:

– Spuneţi-i laşului de Galerian că Fajado nu iartă. Mai ziceţi-i să nu se mai ascundă printre ai lui ca o muiere speriată.

„Să nu se mai ascundă ca o muiere speriată." Cuvintele băieţilor, repetate de mii de ori de când se întorseseră în ţigănime cu leşul lui Dionisio se înfigeau ca nişte cuie încinse în creierul lui Melchor, pe când mulţi dintre ţigani plecau privirea în calea lui. „Toţi gândesc acelaşi lucru!", se tortura Melchor. Şi avea dreptate: se ascunsese ca un laş, ca o muiere. Îmbătrânise? Ajunsese ca Antonio, care pentru un firfiric îi cedase patul ca să doarmă cu negresa? Vreme de trei zile, cât se prelungi priveghiul, cu femeile jelind necontenit, sfâşiindu-şi straiele, zgâriindu-şi braţele şi feţele, Melchor se ţinu departe chiar şi de Milagros şi de Ana, care nu-şi puteau ascunde privirea de reproş; ajunse să creadă că desluşeşte dispreţ chiar şi pe chipul fiicei sale. Nu avu nici curajul de a se alătura grupurilor de ţigani care, fără sorţi de izbândă, plecară în căutarea oamenilor Grăsanului.

Între timp se chinui până la dezgust cu aceeaşi întrebare: oare ajunsese deja ca bătrânul Antonio, un laş capabil să

provoace moartea unor băieţandri ca Dionisio? Până şi fiica lui încerca să-l ocolească!

Participă la înmormântare, pe un câmp din apropiere, cu umerii căzuţi, amestecându-se printre ceilalţi ţigani. Văzu cum tatăl lui Dionisio, însoţit de unchiul Basilio, aşeza pe braţele inerte ale lui Dionisio o chitară veche. Apoi, cu voce sfâşiată, adresându-se trupului fără viaţă al fiului său, strigă:

– Cântă, fiule, şi dacă am greşit, fie ca muzica ta să mă asurzească; dacă, dimpotrivă, m-am purtat drept, odihneşte-te şi-am să fiu iertat.

Într-o tăcere cutremurătoare, Basilio şi fiul său aşteptară câteva clipe. Apoi, de îndată ce întoarseră spatele cadavrului, ceilalţi bărbaţi îl îngropară împreună cu chitara sa. Când pământul acoperi în întregime sicriul simplu din lemn de pin, mama lui Dionisio se duse la capul mormântului şi adună cu grijă puţinele lucruşoare personale ale mortului: o cămaşă veche, o pătură, un jungher, un mic corn argintat pe care în copilărie îl purtase la gât ca să alunge deochiul şi un bicorn vechi, pe care băiatul îl adora şi pe care mama îl sărută cu duioşie. Apoi dădu foc grămezii.

În clipa în care flăcările începeau să se stingă şi ţiganii să se retragă, Melchor înaintă până la rug. Mulţi se opriră şi întoarseră capetele pentru a vedea cum Galerianul se lepăda de tunica lui din mătase azurie, scotea punga cu bani şi-o vâra la brâu, după care arunca haina în foc. Apoi întinse mâna unchiului Basilio şi primi osânda cerurilor.

Durerea, frământarea şi vinovăţia îi îndreptară paşii spre malul din Triana al Guadalquivirului. Trebuia să se ducă acolo!

– Unde se duce? o întrebă şoptit Milagros pe maică-sa.

Cele două femei, şi Caridad împreună cu ele, se grăbiră să-l urmeze de îndată ce Melchor, cu o expresie de resemnare, plecă privirea dinaintea lui Basilio şi se pierdu pe drumul înspre Triana. Îl urmau de departe, încercând să nu fie descoperite, fără să-şi închipuie că Melchor nu le-ar fi observat prezenţa nici dacă ar fi mers alături de el.

– Cred că ştiu, răspunse Ana.

Nu spuse mai multe până ce bunicul trecu podul şi, după ce străbătu malul, se opri dinaintea bisericii fostei bresle a marinarilor, unde copiii erau deprinşi cu meşteşugurile mării şi marinarii bolnavi primeau îngrijiri.

– Acolo era, şopti mama, cu ochii la silueta bunicului, luminată

de soaiele care scăpăta.

– Ce se petrece acolo? întrebă Milagros, având-o pe Caridad în spatele ei.

Ana nu răspunse imediat.

– Aia e biserica Virgen del Buen Aire[16], a marinarilor. Uite, începu să-i zică fiicei sale, apoi se corectă amintindu-şi de Caridad: uitaţi-vă la poarta principală. Vedeţi balconul acela care se deschide spre râu, aflat deasupra porţii? Milagros încuviinţă, Caridad nu zise nimic. De acolo, în zilele de sărbătoare, se ţinea slujba pentru vasele aflate pe râu; în felul acesta, nici marinarii nu trebuia să se debarce…

– Şi nici vâslaşii la galere. Milagros încheie fraza în locul mamei.

– Aşa e. Ana suspină.

Melchor stătea drept dinaintea porţilor bisericii, cu capul ridicat spre balcon şi cu râul aproape atingându-i tocurile cizmelor.

– Bunicul tău n-a vrut niciodată să-mi povestească nimic din anii petrecuţi la galere, dar ştiu, am auzit în unele discuţii pe care le purta cu puţinii tovarăşi care au scăpat cu viaţă din cazně. Bernardo, de pildă. De-a lungul anilor în care bunicul a vâslit la galere, nimic nu l-a durut mai mult, oricât de mari ar fi fost lipsurile şi năpastele pe care a trebuit să le sufere, decât să rămână încătuşat pe băncile galerei, ascultând slujba dinaintea Trianei.

Fiindcă Triana întruchipa libertatea, iar pentru un ţigan nu exista nimic mai de preţ. Melchor îndura biciuirile şefului de galeră, suferea de foame şi de sete scăldat în propriile excremente şi urină, cu trupul acoperit de răni, vâslind până la istovire. Şi ce? se întreba la urmă, oare nu aceasta era soarta ţiganilor, fie pe uscat, fie pe mare? Să sufere nedreptatea.

Dar când se afla lângă Triana… Când apuca să miroasă, aproape să atingă aerul acela de libertate, care în mod firesc îi îmboldea pe toţi ţiganii să lupte împotriva oricărei legături, atunci Melchor se tânguia de toate rănile. Câte blesteme scrâşnise în tăcere împotriva icoanelor sfinte şi a preoţilor aflaţi de cealaltă parte, a libertăţii? De câte ori îşi blestemase soarta chiar acolo, pe râu, dinaintea unui retablu care o înfăţişa pe Fecioara Speranţei, dinaintea icoanelor cu sfinţii Petru şi Pavel,

[16] La Virgen del Buen Aire era ocrotitoarea marinarilor. (n.tr.)

de o parte şi de alta? De câte ori se jurase că n-avea să mai ridice niciodată privirea spre balconul acela?

Dintr-odată, Melchor căzu în genunchi. Milagros vru să dea fuga spre el, dar Ana o opri.

– Nu. Lasă-l.

– Ce-o să facă? scânci fata.

– O să cânte, le surprinse şoapta lui Caridad, din spate.

Ara nu auzise niciodată „vaierul de galeră”[17] din gura tatălui său. Acesta nu-l mai cântase niciodată după ce fusese slobozit. De îndată ce prima tânguire, prelungă şi lugubră, sfâşie înserarea, femeia căzu în genunchi, la fel ca el. Milagros, pe de altă parte, simţi cum i se înfioară tot trupul. Nu auzise niciodată nimic asemănător; nici măcar acele *deblas* simţitoare ale Trianerei, nevasta Contelui, nu se puteau asemui cu acel *vaier.* Fata simţi un fior, căută atingerea mamei sale şi-şi sprijini mâinile pe umerii acesteia, unde Ana le căută şi ea, la rându-i. Melchor cânta fără cuvinte, împletind vaiere şi tânguiri care răsunau grav, frânt, spart, a moarte şi a nenorocire.

Cele două ţigănci încremeniseră, simţind cum acel cânt de nedefinit, adânc şi minunat în tristeţea lui le rănea înseşi senzaţiile. Caridad, în schimb, zâmbea. Ştia: era sigură că, prin cântec, bunicul destăinuia tot ceea ce nu putea spune; aidoma ei, aidoma sclavilor.

Vaierul de galeră se prelungi preţ de câteva minute, până ce Melchor încheie cu o ultimă tânguire, pe care o lăsă să i se stingă pe buze. Femeile îl văzură ridicându-se şi scuipând spre capelă înainte de a-şi urma drumul în aval, în sens opus ţigănimii. Mamă şi fiică rămaseră nemişcate câteva clipe, secătuite.

– Unde se duce? întrebă Milagros, pe când Melchor pierea în depărtare.

– Pleacă, reuşi să răspundă Ana, cu ochii înecaţi în lacrimi.

Cu tânguirile răsunându-i şi acum în urechi, Caridad încercă să desluşească spatele ţiganului. Milagros simţi că umerii mamei sale se scuturau de plâns.

– O să se întoarcă, mamă, încercă s-o mângâie. Nu, n-a luat nimic cu el; n-are tunică, n-are muscheta lui şi nici toiagul.

Ana nu grăi. Freamătul apelor râului în noapte le învălui pe cele trei femei.

– O să se întoarcă, nu-i aşa, mamă? adăugă fata, cu vocea

[17] Cântec de jale al celor osândiţi la galere. (n.tr.)

gâtuită.

Caridad ciuli urechile. Voia să audă că da. Trebuia să ştie că se va întoarce!

Însă Ana nu răspunse.

II
Cânt de sânge

11

Sevilla,
30 iulie 1749

Sub pârjolul nesuferitei arşiţe de vară, viaţa în oraş se scurgea toropită. Aceia care o puteau face coborâseră deja mobile, straie şi unelte de la caturile de sus ale caselor la caturile de jos, unde încercau să lupte împotriva zădufului şi a vântului cald; ceilalţi, majoritatea din oraş, se duceau pe oricare din cele două maluri ale Guadalquivirului, cel din Sevilla şi cel din Triana, unde se putea întâlni măcar un strop de viaţă la oamenii care se scăldau în râu, în căutare de puţină răcoare, sub privirile atente ale străjerilor trimişi acolo de către consiliul comunal pentru a preveni decesele frecvente prin înecare. În felul acesta se scurgea ziua, când o rumoare prinse a se răspândi printre locuitorii Sevillei: armata lua cu asalt oraşul. Nu era vorba de alguazilii municipali sau de prefectul Sevillei, ci de armată! Dintr-odată, soldaţi înarmaţi se postară la cele treisprezece porţi principale şi la cele două secundare ale zidurilor capitalei şi poruncіră tuturor celor care se aflau în afara zidurilor să intre în oraş. Oameni veniţi la scăldat, neguţători, marinari şi lucrători din port, comercianţi, femei şi copii… Mulţimea se grăbi să se supună ordinelor militarilor.

– O să închidem porţile oraşului! strigau comandanţi şi sergenţi în fruntea detaşamentelor înarmate.

Dar dincolo de acea avertizare, niciun comandant nu oferi mai multe lămuriri; soldaţii împingeau cu puştile sevillanii care se îngrămădeau dinaintea porţilor şi întrebau ce se petrece. Agitaţia ajunse la paroxism atunci când cineva vesti că întregul oraş era înconjurat de armată. Mulţi întoarseră privirea spre Triana şi se încredinţară că aşa era: la marginile oraşului, pe celălalt mal al râului, se zăreau oameni alergând, amestecându-se cu uniformele albe ale soldaţilor, iar podul de şlepuri devenise o vânzoleală în care caii se îndreptau într-o direcţie sau alta, întărâtaţi de soldaţi.

– Ce se petrece?

– E război?

– Suntem atacaţi?

Dar, în loc de răspunsuri, oamenii primeau îmbrânceli şi lovituri. Deoarece nici soldaţii nu ştiau motivele; primiseră doar ordinul de a sili locuitorii să intre în oraş şi de a închide porţile acestuia. Doar două trebuia să rămână deschise: Puerta del Arenal şi Puerta de la Carne.

– Acasă! strigau ofiţerii. Mergeţi la casele voastre!

Acelaşi ordin îl vesteau în gura mare patrulele care umblau prin Sevilla şi Triana; un ordin care în acea zi de 30 iulie 1749 fu vestit de-a lungul şi de-a latul întregii Spânii, într-o minuţioasă şi secretă operaţiune militară gândită de către episcopul de Oviedo, guvernator al consiliului Castiliei, don Gaspar Vázquez Tablada, şi de marchizul de Ensenada, care cu câţiva ani mai înainte înăsprise pedeapsa pentru ţiganii popriţi în afara locurilor lor de baştină: moartea. În virtutea noului decret din 1749, trupele regale asaltară în acea zi toate oraşele din regat unde se ştia că vieţuiau ţigani.

După câteva ore, porţile Sevillei fură închise, iar Puerta del Arenal şi Puerta de la Carne rămaseră straşnic păzite; Triana fusese împresurată de către armată. Cetăţenii cei buni dădură fuga să se adăpostească în casele lor, iar plutoanele se postară strategic pe anumite străzi. Atunci soldaţii primiră, în sfârşit, instrucţiuni directe din partea superiorilor: să salte toţi ţiganii, fiinţe netrebnice şi păgubitoare, fără osebire de sex sau vârstă, şi să le confişte toate bunurile.

Se trimiseseră din vreme, în mare taină, înştiinţările oficiale de cuviinţă către consilierii din toate aşezările regatului unde vieţuiau familii de ţigani, motiv pentru care consilierul din Sevilla, în calitatea sa de jude al oraşului, le indicase deja căpitanilor armatei casele şi locurile unde trebuia să purceadă la poprire.

Aşa cum s-a întâmplat în întreaga Spanie, ţiganii urmăriră stupefiaţi aplicarea acestei măsuri infame: în Sevilla, fură ridicaţi fără să opună rezistenţă, la fel cum se întâmplă în Triana cu fierarii din fundătura San Miguel, cu cei care locuiau în Cava sau prin împrejurimi. O soartă mai bună avură, cu toate acestea, cei din ţigănimea din Cartuja: aflându-se în câmp deschis, mulţi dintre ei reuşiră să scape, lăsându-şi în urmă puţinul avut. Cu toate acestea, doi pieiră împuşcaţi de soldaţi pe când fugeau, altul fu rănit la un picior şi un altul se înecă în râu, sub ochii soţiei sale neputincioase, printre plânsetele copiilor săi mici şi nepăsarea soldaţilor.

În jur de o sută treizeci de familii de ţigani fură săltate în Sevilla în timpul întemniţării masive din iulie 1749.

Din bordei, Caridad auzi strigătele comandanţilor armatei care se înălţau deasupra tumultului.

– Arestaţi-i pe toţi!

– Să nu scape niciunul!

Se opri din răsucit tutunul pe care i-l aducea în continuare fray Joaquín. Speriată de tărăboiul pe care-l făceau ţiganii şi soldaţii alergând, de ţipetele copiilor şi femeilor şi de câte-un foc de armă, se ridică de la masă şi se grăbi spre ieşire tocmai când Antonio şi nevasta lui alergau şchiopătând în direcţia opusă, ajutându-se între ei.

– Ce… dădu să-i întrebe.

– La o parte! o îmbrânci bătrânul.

Rămase acolo încremenită, absorbită, urmărindu-i pe soldaţii care se aruncau asupra femeilor sau îi ameninţau pe bărbaţi cu puştile. Mulţi reuşeau să scape şi treceau cu îndrăzneală linia împrejmuitoare cu care soldaţii încercaseră să supună ţigănimea. O căută pe Milagros din priviri, dar n-o găsi, şi văzu cum unchiul Tomás distrăgea un grup de soldaţi pentru ca unul dintre fiii săi să fugă cu familia în spinare. Însuşi unchiul Tomás fu imobilizat cu asprime, în schimb fiul său se pierdu prin grădini. Nu era nici urmă de Milagros. Câţiva ţigani fugiră sărind peste acoperişurilor bordeielor, căzură în spatele zidului grădinii şi porniră într-o goană disperată spre libertate. Antonio şi nevasta lui o îmbrânciră din nou când părăsiră coliba. Caridad îi urmări cu privirea: bătrâna pierdea pe drum tutunul şi trabucurile pe care le şterpelise. Îi observă zorindu-se anevoie spre… soldaţi! Unul dintre ei slobozi un hohot de râs când îi văzu apropiindu-se, bătrâni şi cu mare greutate, dar îşi schimbă expresia când Antonio îi arătă un jungher mare pe care-l ţinea în mână. O lovitură cu patul puştii în stomac fu de ajuns pentru ca bătrânul să scape jungherul şi să se prăbuşească la pământ. Soldatul şi cei doi tovarăşi ai săi hohotiră, socotind lupta încheiată, însă tocmai atunci ţiganca azvârli bocceaua pe jos şi-i luă prin surprindere, năpustindu-se asupra aceluia care-i lovise soţul, cu o uimitoare forţă şi agilitate, izvorâte din ură şi din mânie, cu mâinile ca nişte gheare drept singură armă. Soldaţii nu apucară să se dezmeticească. Caridad văzu nişte brazde însângerate ivindu-se pe faţa soldatului. Izbutiră cu mare greutate s-o supună

pe bătrână.

– Ce cauţi tu aici?

Atentă cum era la Antonio şi la nevasta lui, Caridad nu băgase de seamă că acţiunea aproape se încheiase şi că restul soldaţilor începu seră să intre în bordeie. Ţiganii arestaţi fuseseră adunaţi în stradă, înconjuraţi. Plecă privirea în faţa soldatului care i se adresase.

– Ce cauţi tu aici, negreso? repetă acesta, văzând muţenia lui Caridad. Eşti ţigancă? Apoi o privi din cap până-n picioare. Nu. Cum să fii ţigancă? Ei! strigă spre un căpitan care umbla pe uliţă, ce facem cu asta?

Căpitanul se apropie şi-i puse aceleaşi întrebări. Caridad nu răspundea şi nu-i privea.

– Ce cauţi în ţigănime? Eşti sclava vreunuia dintre ei? El însuşi renunţă la idee, clătinând din cap în repetate rânduri. Ai fugit de la stăpânii tăi, nu? Da, asta trebuie să…

– Sunt slobodă, reuşi să spună Caridad cu un fir de voce.

– Sigur? Dovedeşte-mi.

Caridad intră în bordei şi se întoarse cu bocceaua ei, în care scotoci până ce găsi documentele pe care i le dăduse notarul de pe *Regina.*

– Aşa e. După ce le cercetă şi le pipăi, de parcă ar fi putut recunoaşte prin atingere ceea ce nu putea citi, căpitanul le socoti bune. Ce-ai acolo?

Caridad îi întinse bocceaua, dar, la fel cum se întâmplase în Puerta de Mar din Cádiz, căpitanul renunţă să cerceteze de îndată ce mâna lui atinse pledul vechi, aspru şi subţiat cu care negresa se apăra de frig iarna. Se mărgini să cumpănească şi să scuture bocceaua, în caz că zornăia ceva în interior, dar puţin puteau cântări sau zornăi pledul, straiele roşii, câteva trabucuri pe care i le dăduse fray Joaquín drept simbrie pentru munca ei şi pălăria de paie, care atârna legată de boccea.

– Pleacă de aici! zbieră atunci. Destule probleme avem deja cu toată pleava asta.

Caridad se supuse şi o porni spre Triana. Cu toate acestea, zăbovi în uliţă când trecu pe lângă ţiganii arestaţi. O fi fost şi Milagros printre ei? Soldaţii îi dezarmau, le luau odoarele şi salbele, pe când o nouă armată, de data asta alcătuită din notari, încerca să le consemneze numele şi bunurile care le aparţineau.

– Al cui e catârul ăsta? strigă un soldat, ţinând în mână dârlogii unui catâr costeliv de povară.

– Al meu! zbieră unul dintre ţigani.

– Nici vorbă, mincinosule! sări o femeie. I-al unui plugar din Camas!

Câţiva ţigani râseră.

„Cum pot râde?”, se miră Caridad, căutând-o în continuare pe Milagros printre ei. Îi văzu pe unchiul Tomás, pe Basilio şi pe Mateo… pe majoritatea bătrânilor Vega. Îi văzu şi pe Antonio cu nevasta lui, îmbrăţişaţi. Dar n-o găsea pe Milagros.

– Prea bine, se proţăpi soldatul cu catârul. Al cui este?

– Al lui, răspunse cineva arătând spre primul ţigan.

– Al ăluia din Camas, zise altul.

– Al meu, se auzi din mulţime.

– Nu. E al meu, râse un al treilea.

– Al tău e ălălalt.

– Nu. Ăla chiar că-i al ăluia din Camas.

– Avea doi catâri?

– I-al regelui! se amestecă un tânăr. Al regelui, repetă, spre exasperarea soldatului. Îl păstrăm să-l încalece când vine în vizită la Triana.

Ţiganii izbucniră din nou în hohote de râs. Caridad îşi lăţi buzele într-un surâs, dar ochii ei trădau în continuare îngrijorarea din pricina sorţii lui Milagros.

– N-au săltat-o, strigă spre ea unchiul Tomás închipuindu-şi ce o frământa. Nu-i aici, negreso.

– Ce nu este? îi surprinse ursuz acelaşi căpitan care o iscodise pe Caridad şi care, văzând agitaţia, se apropiase.

Caridad şovăi şi plecă privirea.

– Catârul regelui, căpitane, îi răspunse atunci Tomás, cu prefăcută seriozitate. Nu îngăduiţi, Excelenţă, să fiţi tras pe sfoară: chiar e al regelui catârul pe care-l are ăla din Camas.

– Râdeţi! strigă căpitanul, adresându-se tuturor celor arestaţi. Profitaţi şi râdeţi acum, fiindcă acolo unde mergeţi n-o să vă mai ardă de râs. Vă jur! Apoi se întoarse spre Caridad: Şi tu? Nu-ţi zisesem să…?

– Generale, fu întrerupt de cineva din grup, acolo unde ne trimiteţi o să putem lua cu noi catârul regelui?

Căpitanul se făcu roşu ca para focului şi, printre hohote de râs şi batjocuri, Tomás o îndemnă pe Caridad să fugă, cu gesturi zorite.

Triana era şi ea ocupată de armata regală. Mare parte din

trupă se afla în fundătura San Miguel şi în Cava Nueva, locuri în care apăreau înscrişi la primărie majoritatea ţiganilor, dar existau şi patrule care străbăteau în continuare străzile, în caz că vreunul scăpase sau se ascunsese în casa vreunui spaniol. Regele prevăzuse pedepse dure pentru cei care-i ajutau şi, ca rod al unor vechi vrăjmăşii între vecini, începuseră să apară pâre anonime, întemeiate sau nu.

Caridad se gândi la un singur loc unde să se ducă, şi într-acolo îşi îndreptă paşii: mănăstirea predicatorilor, San Jacinto. Dar bisericile şi mănăstirile erau, de asemenea, aflate sub straja soldaţilor. Se încredinţă de lucrul acesta intrând în Triana pe strada Castilia şi trecând pe dinaintea bisericii Nuestra Señora de la O[18]. Caridad privea întotdeauna cu atenţie biserica aceea: nu ştia de nicio *orisha* întrupată în acea fecioară, dar fray Joaquín îi insuflase afecţiunea pe care el însuşi o simţea pentru acel lăcaş: „A fost clădită numai din pomenile strânse de frăţie, îi spuse într-o zi. De aceea e aşa de iubită în Triana."

Caridad ocoli patrula de soldaţi postată dinaintea faţadei principale a bisericii şi auzi că un ofiţer se sfădea aprins cu un preot. La fel se întâmpla în parohiile Santa Ana, Sancti Espiritus, Remedios, Victoria, cea a Minimelor, a Martirilor sau San Jacinto. Regele obţinuse o bulă papală prin care se îngăduia eliminarea ţiganilor refugiaţi din sfintele lăcaşuri, motiv pentru care toţi aceia care fugiseră şi-şi căutaseră salvarea în azilul ecleziastic erau scoşi din biserici, nu fără discuţii aprinse cu preoţii care apărau privilegiile acelei instituţii atavice, de care se slujeau atât de mult ţiganii.

San Jacinto era într-o situaţie mai gravă decât biserica Virgen de la O. Dată fiind apropierea de fundătura San Miguel şi de Cava Nueva, mai mulţi ţigani căutaseră ocrotire în templul acela, văzând sosirea trupelor. Aproape toţi cei douăzeci şi opt de monahi predicatori care alcătuiau comunitatea erau adunaţi în jurul stareţului, împiedicând accesul în templul aflat în construcţie al unui locotenent care nu făcea altceva decât să le tot arate ordinul regelui. Fray Joaquín îşi dădu repede seama de prezenţa lui Caridad, fiindcă pălăria ei veche de paie bătea la

---

[18] Virgen de la Esperanza sau Fecioara Speranţei, sărbătoare religioasă spaniolă care are loc pe data de 18 decembrie, cu şapte zile înainte de Crăciun. A fost instituită cu prilejul celui de-a IX-lea Conciliu de la Toledo, în anul 656. (n.tr.)

ochi în mulţimea care aştepta să vadă cum se încheie disputa. Tânărul călugăr îşi părăsi fraţii şi dădu fuga spre ea.

– Ce s-a întâmplat în ţigănime? o întrebă, înainte chiar de a ajunge lângă ea. Avea o expresie încordată, de îngrijorare.

– Au venit soldaţii… Trăgeau. I-au arestat pe ţigani…

– Şi Milagros?

Strigătul atrase atenţia oamenilor. Fray Joaquín o apucă pe Caridad de braţ şi se îndepărtară câţiva paşi.

– Şi Milagros? repetă acesta.

– Nu ştiu unde este.

– Ce vrei să zici? Sunt arestaţi toţi ţiganii. Au arestat-o?

– Nu, arestată, nu. Tomás mi-a zis…

O întrerupse suspinul de uşurare care se desprinse de pe buzele călugărului.

– Slăvită fii, Fecioară! exclamă el, ridicând privirea spre cer.

– Ce pot face, fray Joaquín? De ce îi saltă pe ţigani? Unde-o fi Milagros?

– Cachita, oriunde-ar fi, e mai bine decât aici. Fii sigură de asta. Cât despre de ce-i saltă…

Aplauzele şi uralele oamenilor întrerupseră conversaţia şi-i siliră să se întoarcă spre San Jacinto. Stareţul cedase şi trei ţigani, câţiva puradei şi o ţigancă cu un prunc de ţâţă în braţe părăseau biserica, escortaţi de militari.

– Îi saltă fiindcă sunt diferiţi, zise călugărul, pe când cei scoşi de sub oblăduirea Bisericii se pierdeau pe drumul dinspre Cava. Te pot încredinţa însă că nu sunt mai răi decât mulţi dintre aceia cărora ei le zic spanioli.

Fray Joaquín reuşi fără probleme să convingă o familie credincioasă de pescari de crevete din uliţa Larga să o ţină pe Caridad câteva zile; câţiva gologani din punga călugărului ajutară la luarea hotărârii. Caridad se instală în şopronul care ţinea de-o livadă mititică, aflată în spatele casei pescarului. Aşezată printre câteva unelte vechi pentru cultivarea legumelor şi diferite materiale de pescuit care se aflau îngrămădite acolo, nu avea prea multe de făcut, în afară de a fuma şi de a-şi face griji pentru Milagros. Ospitalitatea acelor „buni creştini”, cum îi numise fray Joaquín, pieri de îndată ce dispăru călugărul.

În ziua următoare întemniţării, toată Triana veni să fie de faţă la plecarea ţiganilor peste podul de şlepuri. Pierdută în mulţime, Milagros văzu cum Rafael García, Contele, îşi ţâra picioarele cu

privirea plecată, în fruntea unui şir lung de bărbaţi şi de copii peste şapte ani care mergeau în spatele lui, legaţi toţi cu o frânghie groasă.

Destinaţia lor: închisoarea regală din Sevilla. Mulţi dintre sevillani le aruncau vorbe de ocară sau îi scuipau. „Eretici!” „Hoţi!”, le strigau pe drum, aruncând în ei cu gunoaiele şi resturile care se îngrămădeau pe străzi. Caridad nu reuşi să desluşească la niciunul dintre ei ironia care o surprinsese în ţigănime cu o zi înainte. Acum ştiau toţi care erau ordinele regelui: din închisoare aveau să-i mute la Carraca, arsenalul militar din Cádiz, unde aveau să fie supuşi la muncă silnică pentru restul vieţii.

În afară de a-i împiedica să caute protecţia Bisericii şi de a le confisca bunurile, pentru a le scoate la mezat şi a plăti cheltuielile cu întemniţarea, soldaţii le luaseră, de asemenea, ţidulele de castilieni de viţă veche sau păsurile de localnici celor care aveau aşa ceva. Aceste documente oficiale le îngăduiau ţiganilor să arate că nu sunt vagabonzi sau răufăcători; a-i lipsi de ele – chiar dacă multe erau false – însemna că de acum înainte nici măcar nu-şi puteau dovedi identitatea şi starea. Peste noapte, majoritatea ţiganilor fierari din fundătura San Miguel şi mulţi alţii, care munceau şi convieţuiau cu spaniolii de mulţi ani, deveniseră delincvenţi.

Pe la jumătatea frânghiei, Caridad îl recunoscu pe Pedro García, iubirea imposibilă a lui Milagros. Ce-ar fi zis fata dacă l-ar fi văzut în halul acela? Ochii lui Milagros scânteiau în noapte când şi-l amintea, mai cu seamă de când năluca lui Alejandro încetase s-o mai chinuie. Caridad îl văzu şi pe José Carmona, abătut, ferindu-şi faţa de ocări.

După bărbaţi, apărură femeile, copilele şi băieţii sub şapte ani, toţi legaţi cu frânghii şi păziţi de soldaţi, aproape mai straşnic decât bărbaţii. Caridad o recunoscu pe Ana, mama lui Milagros, şi pe atâtea altele pe care le cunoştea din fundătură, unele dintre ele cu micuţi în spinare. Simţi un fior când trecură ţigăncile: ele nu-şi pierduseră semeţia. Nu tăceau şi răspundeau cu scuipături şi ocări, în ciuda faptului că ştiau ce le aşteaptă: întemniţarea pe termen nedefinit într-o închisoare de femei.

– Vrăjitoare! auzi Caridad.

Imediat, frânghia se răsuci şi câteva ţigănci se aruncară asupra acelora care le insultaseră şi, cuprinse de panică, încercară să dea înapoi printre oamenii care se înghesuiau în

spatele lor; soldaţii fură nevoiţi să se opintească pentru a le stăpâni.

În vânzoleală, Ana o zări pe Caridad. Ajunseseră la ei zvonuri despre focuri de armă, morţi şi înfruntări în ţigănime.

– Şi copila mea? strigă.

Caridad era atentă la loviturile pe care le împărţeau soldaţii.

– Negreso! De data aceasta, Caridad o auzi. Şi Milagros?

Caridad se pregătea să răspundă când, brusc, băgă de seamă că mulţi dintre cei care o înconjurau o ţintuiau cu privirea, parcă reproşându-i că vorbea cu ţiganii. Şovăi. Nu putea înfrunta lumea, dar Milagros… Şi Ana era maică-sa! Când ridică privirea, coarda se pusese în mişcare şi mai apucă să vadă doar spinarea Anei.

Pe la spatele gloatei care se îngrămădea de o parte şi de alta a uliţei, Caridad urmări frânghia de care erau legate femeile. I-o luă înainte Anei şi se opri în Plaza Altozano, unde se aşeză în primul rând, în faţa castelului Inchiziţiei, unde era imposibil ca ţiganca să nu-i observe prezenţa. Însă frica o cuprinse din nou când o văzu apropiindu-se, iar ţipetele şi ocările mulţimii se înteţiră în jurul ei.

Ana o zări şi-o văzu plecând capul la trecerea şirului de femei.

– Ajutaţi-mă, le rugă atunci pe femeile care o însoţeau. Trebuie să ajung până la negresa aia, până la negresa tatălui meu, acolo, la stânga, o vedeţi?

– Aia cu tutunul? o întrebară câteva din faţă.

– Da, aia. Trebuie să ştiu ce-i cu fiica mea.

– O să poţi fuma un trabuc cu ea, o încredinţară din urmă.

Şi aşa fu. Când Ana trecea pe dinaintea lui Caridad, ţigăncile se aruncară în stânga şi îi luară pe nepregătite pe soldaţi. Coarda se răsuci din nou şi câteva căzură pe jos, luând în căderea lor şi câte-un soldat. Ana le imită şi se aruncă pe jos.

– Caridad! strigă cu voce tare, căzută la picioarele ei.

Auzind tonul imperios, negresa tresări.

– Apropie-te!

Se apropie şi se lăsă pe vine lângă ea.

– Şi Milagros? Copila mea?

Soldaţii începeau să restabilească ordinea, unii ridicând ţigăncile căzute, alţii intervenind între cele care rămăseseră în picioare, dar femeile, cu ochii la Ana, se împotriveau şi ocărau oamenii, tot năpustindu-se spre ea.

– Ce ştii de ea? insistă Ana. Au săltat-o?

– Nu, afirmă Caridad.

– E liberă?

– Da.

Ana închise ochii preţ de-o clipă.

– Găseşte-o! Ai grijă de ea! o rugă mai apoi. E doar o copilă. Căutaţi-l pe bunicul şi căutaţi protecţia ţiganilor… Dac-au mai rămas. Spune-i că o iubesc şi c-o s-o iubesc întotdeauna.

Brusc, Caridad fu aruncată în spate de-o lovitură de picior în umăr, pe care-o căpătă de la un soldat. Ana se lăsă ridicată şi făcu un gest aproape imperceptibil spre celelalte femei. Lupta încetă, doar o fetişcană mai lovea în continuare cu picioarele un soldat.

Înainte de a-şi relua locul în şir, Ana se întoarse: Caridad căzuse pe jos şi încerca să-şi culeagă pălăria de sub picioarele oamenilor. Îi ceruse femeii aceleia să aibă grijă de fiica ei? se întrebă, pe când băga de seamă că trupul îi era scăldat într-o sudoare rece.

12

Baba Maria o ţinu pe Milagros când aceasta încercă să se întoarcă în Triana.

– Stai potolită, fato, îi porunci şoptit, văzând soldaţii de infanterie care se apropiau de ea. Apleacă-te.

Se abătuseră de la drum şi culegeau lemn-dulce. Nu era cea mai bună perioadă, se plânsese tămăduitoarea, dar avea nevoie de rădăcinile acelea cu care trata tuşea şi indigestiile. Unii susţineau că erau şi afrodiziace, dar baba se feri să-i pomenească proprietatea aceasta lui Milagros, spunându-şi că avea timp să afle. În tăcerea luncii întinse a Trianei, printre viţe-de-vie, măslini şi portocali, cele două ciuliseră urechile, auzind rumoarea care tot creştea. La scurt timp, văzură înaintând cu aer marţial o coloană lungă de infanterişti înarmaţi cu puşti, îmbrăcaţi cu vestoane albe ale căror poale din faţă erau îndoite la spate şi încopciate, cu veste strâmte pe dedesubt, nădragi, jambiere încheiate peste genunchi şi tricornuri negre peste complicate peruci albe, cu trei bucle orizontale de o parte şi de alta, care ajungeau până la gât şi le acopereau urechile.

Milagros urmări feţele serioase ale soldaţilor, asudate din pricina soarelui de vară care bătea nemilos, şi se întrebă cărei pricini i se datora o asemenea desfăşurare.

– Nu ştiu, răspunse baba Maria, ridicându-se cu greutate după trecerea armatei, dar sigur e de preferat să ne aflăm în spatele, nu dinaintea puştilor lor.

Se lămuriră destul de repede. Îi urmară la o distanţă prudentă, amândouă atente şi gata să se ascundă. Văzură cum se despărţeau în două coloane când ajungeau în apropiere de Triana şi schimbară o ocheadă îngrozită, văzând cum una din acele coloane lua poziţii în jurul ţigănimii din Cartuja.

– Trebuie să-i vestim pe ai noştri, zise Milagros.

Bătrâna nu răspunse. Milagros se întoarse spre ea şi dădu peste un chip încreţit şi şovăitor; tămăduitoarea avea ochii întredeschişi şi un aer gânditor.

– Maria, stărui fata, au venit după ai noştri! Trebuie să-i prevenim…

– Nu, o întrerupse ţiganca, privind ţintă spre ţigănime.

Tonul ei, refuzul oftat, tărăgănat, răsărit din însuşi lăuntrul ei, trădă resemnarea unei ţigănci bătrâne, obosite să lupte.

– Dar…

– Nu. Maria fu categorică. Are să fie doar o poprire ca oricare alta. O să trecem şi peste asta, ca întotdeauna. Ce vrei să faci? Să te ridici şi să strigi? Să rişti ca oricare dintre blestemaţii ăia să tragă în tine? Să dai fuga la ţigănime? Te-ar sălta… Şi la ce-ar folosi? Ai noştri sunt deja înconjuraţi, dar vor şti să se apere. Sunt sigură că mama şi bunicul tău mi-ar întări hotărârea.

Totuşi, îndoindu-se de supunerea ei, strânse fata de braţ.

Ghemuite dinapoia unor tufe, aşteptară să se desfăşoare asaltul, parcă silite să fie martore la nenorocirea neamului lor, să-i trăiască durerea. Nu vedeau nimic. O bună bucată de vreme, auziră doar vânzoleala din ţigănime şi hohotele înăbuşite ale lui Milagros, care se preschimbară intr-un plâns amarnic la primul strigăt al căpitanului companiei, care poruncea asaltul. Maria trase de ea când fata încercă să ridice capul şi se luptă s-o facă să tacă, dar ce mai conta? Focurile de armă şi ţipetele unora şi altora răsunau peste luncă. Bătrâna lipi capul lui Milagros de pieptul ei şi-o legănă. Ţiganii care reuşeau să scape de asediu fugeau spre locul unde se aflau ele; nimeni nu-i urmărea, doar gloanţe rătăcite.

– Mamă… tată… o auzi tămăduitoarea gemând pe Milagros, pe când zarva se stingea. Marnă… Cachita…

La fiecare geamăt, o răsuflare caldă dezmierda pieptul bătrânei.

– Negresa nu e ţigancă, zise ea. N-o să păţească nimic.

– Şi părinţii mei? se revoltă fata, după ce se slobozi din îmbrăţişare. Asta trebuie să se fi întâmplat şi în Triana. Aţi văzut că soldaţii se împărţeau…

Cu palmele desfăcute, bătrâna cuprinse obrajii acelei feţe aprinse, cu ochii înroşiţi şi lacrimile şiroind.

– Ei da, fata mea. Ei sunt ţigani. Şi tocmai de aceea sunt puternici. O să treacă peste asta.

Milagros scutură din cap.

– Dar eu? Ce-o să se aleagă de mine? hohoti.

Maria şovăi. Ce avea să-i zică? „O să te apăr eu?” O bătrână şi o copilă de cincisprezece ani… Ce-aveau să facă? Unde-aveau să se ducă? Din ce aveau să trăiască?

– Cel puţin, tu eşti liberă, îi reproşă cu toate acestea, lăsând să cadă mâinile care-i cuprinseseră chipul. Vrei să te duci cu ei?

Poţi s-o faci. Trebuie doar să faci câţiva paşi, încheie, arătând spre ţigănime cu degetul întins în chip de gheară.

Milagros înghiţi mustrarea. Sfredelită de privirea pătrunzătoare a ţigăncii, îşi trase nasul, îşi şterse mucii cu mâna şi ridică privirea.

– Nu vreau, zise.

Tămăduitoarea încuviinţă, mulţumită.

– Jeleşte soarta părinţilor tăi, îi zise, trebuie s-o faci. Dar apără-ţi libertatea, fata mea. Asta ar vrea ei, e tot ce avem noi, ţiganii.

Ascunse printre tufe, aşteptară să se întunece.

– Dumneata nu poţi fugi, îi zise Milagros bătrânei. E mai bine să aşteptăm să se lase noaptea.

Ronţăiră rădăcinile de lemn-dulce pentru a-şi mai potoli încordarea. La amiază, când soarele sălta de la răsărit la asfinţit şi pământul nu era al nimănui, când ecoul ţipetelor ţiganilor şi al împuşcăturilor soldaţilor plutea încă prin văzduh, Milagros îşi aminti de Alejandro şi de focul de armă care-i zdrobise gâtul şi capul. Trecuse un an de la moartea lui. Aşezată pe vine, fata îşi netezi cu delicateţe fusta albastră, pe care se mai zăreau urme ale petelor de sânge care se încăpăţânau să nu dispară, oricât ar fi spălat-o. De nu s-ar fi întâmplat nenorocirea, ar fi arestat-o fără îndoială, aşa cum sigur îi săltaseră pe toţi ţiganii din fundătura San Miguel. Avu impresia că simte prezenţa ţiganului în fiorul care-i străbătu spinarea; era clipa lui, clipa sufletelor morţilor. Cu toate acestea, după ce-i trecu înfiorarea, o năpădi o surprinzătoare senzaţie de linişte, ca şi cum Alejandro ar fi venit să-o apere cu acelaşi curaj cu care bătuse în poarta olarului.

„Ţigan de treabă!”, îşi spuse tocmai în momentul în care hohotele de râs din ţigănime, când avea loc discuţia despre aşa-zisul catâr al regelui, o aduseră înapoi la realitate. Se încredinţă că soarele trecuse de zenit şi apoi o privi întrebătoare pe Maria.

Bătrâna ridică din umeri auzind hohotele de râs, atât de neobişnuite în acele împrejurări.

– Îi auzi? Râd. N-or să ne vină de hac, zise.

Aşezarea Camas se afla cam la jumătate de leghe de unde se ascundeau. Cu toate acestea, noaptea, mergând încet la lumina lunii, tresărind şi ascunzându-se chiar de propriii paşi, le luă mai bine de o oră până ajunseră la marginea ei.

– Unde mergem? şopti Milagros.

Maria încercă să se orienteze în beznă.

– E pe aici o căsuţă de plugari… încolo, arătă cu degetul ei atrofiat.

– Cine sunt?

– O familie nenorocită de plugari, care au mai mulţi mucoşi în bătătură decât pomi pe pământurile pe care le au în arendăşie. Tămăduitoarea mergea acum cu pas ferm şi hotărât. Am făcut greşeala de a mă milostivi de ei şi de a refuza cele două ouă pe care voiau să mi le dea, prima dată când l-am lecuit pe unul dintre mucoşii lor. Cred că de atunci, de câte ori mă cheamă, îmi oferă aceleaşi ouă.

Milagros răspunse cu un râs forţat.

– Asta se întâmplă fiindcă fac favoruri, spuse mai apoi.

„Oare să-i spun că tocmai bunicul ei, Melchor, m-a rugat să mă duc să lecuiesc copilul? se întrebă bătrâna. Şi să adaug că avea pielea mai oacheşă decât fraţii lui?” Oricum, râse în sinea ei, puţine asemănări se puteau găsi între ceilalţi copii ai ţărăncii, o femeie cu nişte cărnuri exuberante şi năravuri uşuratice.

– Asemenea greşeli sunt dese, sosi răspunsul ei. Nu ştiu dacă ai aflat, dar de curând mi s-a întâmplat ceva asemănător cu o ţigăncuşă care s-a vârât într-o încurcătură şi pe care sfatul bătrânilor voia s-o alunge…

Maria nu vru să vadă strâmbătura de pe chipul fetei.

– Acolo e, zise, dimpotrivă. Arăta spre două case mici care se profilau în întuneric.

Le întâmpinară lătrăturile câtorva câini. Imediat, o lumină palidă se ivi dinapoia unei ferestre, apoi cineva dădu la o parte o bucată de pânză, care era singura apărătoare. Silueta unui bărbat se decupă în interiorul a ceea ce se dovediră a fi doar două bordeie lipite, la fel sau poate chiar mai mizerabile decât cele din ţigănime.

– Cine umblă acolo? strigă omul.

– Îs eu, Maria, ţiganca.

Cele două femei continuară să înainteze. Câinii, care se potoliseră, li se gudurau printre picioare, pe când ţăranul părea că se sfătuieşte cu cineva din bordei.

– Ce vrei? întrebă în cele din urmă, pe un ton care nu-i prea plăcu Mariei.

– După atitudinea ta, răspunse tămăduitoarea, cred că ştii deja.

– Justiţia a ameninţat cu închisoarea pe toţi care vă ajută. Au

arestat toţi ţiganii din Spania în acelaşi timp.

Milagros şi Maria se opriră la câţiva paşi de fereastră. Toţi ţiganii din Spania! Ca şi cum ar fi vrut să însoţească vestea rea cu prezenţa sa, omul ieşi în lumină: costeliv, cu părul rărit, barba lungă şi neîngrijită şi pieptul gol pe care se zăreau desluşit coastele, mărturie a foamei de care suferea.

– Poate la închisoare ţi-ar fi mai bine, Gabriel, se stropşi tămăduitoarea.

– Ce s-ar alege de copiii mei, babo? se plânse acesta.

„Să-i îngrijească taţii lor!”, fu ispitită să răspundă ţiganca.

– Tu-i ştii, i-ai vindecat, n-ar merita.

Îi cunoştea, sigur că-i cunoştea! O micuţă, sfrijită, părăsită, cerşise ajutor cu ochii ei mari şi înfundaţi în orbite de-a lungul a două zile lungi, în care agonizase şi-apoi murise chiar în braţele ei: nu putuse să facă nimic pentru ea.

– Toate lepădăturile nerecunoscătoare, ca tine, ar trebui să-nfunde temniţele! răspunse, amintindu-şi ochii copilei.

Bărbatul se gândi câteva clipe. În spatele lui se arătară doi băieţi pe care discuţia îi trezise.

– N-o să te denunţ, o încredinţă ţăranul, jur! O să-ţi dau ceva ca să-ţi vezi de drum, dar nu-mi nenoroci viaţa, babo.

– Acum o să-ţi ofere din nou cele două ouă, şopti Milagros. Să mergem, Maria. Nu ne putem încrede în omul ăsta, o să ne vândă.

– Viaţa ta e deja nenorocită, nefericitule, strigă bătrâna, neluând seama la vorbele fetei.

Nu puteau merge în continuare. Era întuneric beznă. N-aveau nici bani: puţinul pe care-l aveau rămăsese în ţigănime, la bunul plac al soldaţilor, se văicări tămăduitoarea, inclusiv preţiosul medalion şi colierul de perle dăruite de Melchor. „Toţi ţiganii din Spania”, zisese ţăranul. Era obosită: trupul ei n-avea să îndure… Avea nevoie să se gândească, să-şi pună ordine în gânduri, să afle ce se petrecuse şi unde erau cei care scăpaseră.

– O să-i refuzi ajutorul nepoatei lui Melchor Vega? zise dintr-odată.

Milagros şi ţăranul tresăriră în acelaşi timp. De ce-l pomenea Maria pe bunicul? Ce legătură avea? Dar tămăduitoarea ştia: ştia că acolo unde-l cunoşteau pe Melchor – iar acolo îl ştiau bine – puteau ajunge să-l aprecieze la fel de mult pe cât se temeau de el.

– Ştii ce-ai să păţeşti dacă află Melchor? insistă Maria. O să

regreţi cea mai cumplită dintre închisori.

Omul şovăia.

– Lasă-le să intre! se auzi atunci vocea unei femei.

– L-or fi săltat pe ţigan, încercă să se împotrivească acela, întorcând capul spre nevastă-sa.

– Galerianul, săltat? Femeia hohoti. O să fii mereu un dobitoc! Ţi-am zis să le laşi să intre!

„Şi dacă l-au arestat în altă ţigănime?”, se întrebă atunci Milagros. De patru luni, nimeni nu mai ştia nimic de el; nu le mai sosise nicio veste, oricât de mult îi tot întrebaseră pe toţi ţiganii care treceau prin Triana, şi ea, şi mama ei, chiar şi Caridad. Nu. Melchor Vega nu putea fi săltat.

– Dar mâine în zori au să plece neîndoios, se învoi ţăranul, întrerupând şirul gândurilor lui Milagros, înainte să dispară de la fereastră.

Cele două femei aşteptară ca bărbatul să dea la o parte tăbliile cu care ţinea închis bordeiul. Printre trosnete de lemn şi ocări scrâşnite, Milagros se simţi observată: cei doi băieţi care se iviseră în spatele tatălui lor şedeau acum lângă fereastră şi o dezbrăcau din priviri. Fata, ştiindu-se pipăită cu grosolănie în închipuirea acelor tineri, căută instinctiv atingerea Mariei.

– La ce vă uitaţi? se răsti bătrâna, de îndată ce băgă de seamă că Milagros se apropia de ea. Apoi o luă de braţ şi o conduse înăuntru, aplecându-se pentru a pătrunde prin deschiderea îngustă pe care izbutise s-o facă ţăranul.

Maria cunoştea coliba; Milagros se strâmbă, scârbită de mirosul pătrunzător care o izbi de îndată ce intră şi de ceea ce zări la lumina unei lumânări aproape terminate: trei sau patru copii asudaţi dormeau pe jos, pe paie, printre copitele unui măgăruş flămând care se odihnea cu gâtul şi urechile plecate; probabil era singurul avut al acelor oameni. „Nu e nevoie să ascundeţi dobitocul, se gândi Milagros. Nici ţiganul cel mai nevoiaş nu s-ar apropia de el.” Apoi întoarse capul spre un taburet rupt şi spre ceea ce era o masă, pe care şedea o lumânare, în vârful unei grămăjoare răsucite de ceară, ambele aflate lângă mindirul pe care zăcea o femeie. După ce întredeschise ochii, încercând să desluşească la tânăra ţigancă vreo trăsătură a lui Melchor, aceasta le arătă cu un gest nepăsător al mâinii să se întindă pe unde-or putea.

Milagros şovăi. Maria trase de ea până la măgăruş, pe care-l dădu la o parte cu o palmă peste crupă, şi se aşezară rezemate

de perete, lângă copii. După ce puse tăblia la loc, ţăranul nu se întinse lângă nevastă; în ciuda zăpuşelii văratice, se ghemui lângă o copiliţă bălaie, care bodogăni în somn când îi simţi atingerea. Maria pleoscăi a scârbă.

– Valea de aici! se răsti mai apoi, când băieţii de la fereastră, murdari şi zdrenţăroşi, dădură să se întindă în apropiere de Milagros.

Înainte ca cei doi să hotărască unde să se aşeze, nevasta ţăranului întinse mâna şi stinse lumânarea apucând mucul cu buricele degetelor; întunericul neaşteptat o făcu pe Milagros să audă mai bine cum se plângeau şoptit şi se împleticeau cei doi fii mai mari.

Puţin după aceea, doar respiraţiile potolite ale copiilor şi măgăruşului, câte-o tuse răzleaţă, sforăiturile ţăranului şi suspinele nevestei care tot încerca să-şi găsească locul pe mindir se înstăpâniră peste coliba înţesată de umbrele pe care le aşternea lumina lunii strecurându-se prin pânza rărită de la fereastră. Zgomote şi imagini neobişnuite pentru Milagros. Ce căutau acolo, sub acoperişul mizer al unor spanioli care-i primiseră cu neîncredere? Legea lor nu le-o îngăduia; bunicul spunea asta: nu trebuie să dormi cu spaniolii. Oare Maria o dormi? se întrebă. Parcă ştiind ce-i trece prin cap fetei, bătrâna îi căută mâna. Milagros răspunse, o cuprinse şi o strânse cu putere. Atunci desluşi încă ceva în acele oase subţiri şi atrofiate: Maria, cufundată în necunoscut, la fel ca ea, căuta consolare. Teamă? bătrâna nu putea fi speriată! Întotdeauna… întotdeauna fusese o femeie îndrăzneaţă şi hotărâtă, toţi o respectau! Cu toate acestea, mâna descărnată care i se înfigea în palmă o încredinţa de altceva.

Focurile de armă, vânzoleala din ţigănime şi nevoia de a fugi rămăseseră în urmă; înconjurată de străini neprimitori, într-o colibă infectă, pe întuneric, strângând o mână care îmbătrânise brusc, fata înţelese care era adevărata lor situaţie. Nimeni n-avea să le ajute! Spaniolii îi dispreţuiseră întotdeauna, aşa că acum, când erau ameninţaţi cu închisoarea, avea să fie şi mai rău. N-aveau să găsească nici ţigani printre care să se refugieze; la o vorbă a omului aceluia, toţi fuseseră arestaţi, iar puţinii care ar fi reuşit să scape se aflau, probabil, în aceeaşi situaţie ca şi ele. O lacrimă, prelungă şi înceată, i se prelinse pe obraz. Milagros îi simţi atingerea, ca şi cum alunecarea ei domoală ar fi vrut să o cufunde în deznădejde. Se gândi la părinţii ei şi la

Cachita. Jindui îmbrăţişarea mamei, apropierea ei, oriunde-ar fi fost, chiar şi într-o închisoare. Mama ei ştiuse dintotdeauna ce e de făcut sau ar fi consolat-o… Baba Maria dormea deja; mâna ei era inertă, iar respiraţia întretăiată şi sforăită o vesti că era singură în disperarea ei. Milagros se lăsă pradă plânsului. Nu voia să se mai gândească. Nu dorea…

O atingere pe coapsă îi îngheţă până şi lacrimile pe obraji. Milagros rămase nemişcată, pe când prin cap îi dădea târcoale posibilitatea să fi fost un şobolan. Tresări simţind că nişte degete i se înfigeau între picioare, peste fuste. „Unul din băieţi!”, îşi spuse lăsând repede mâna babei Maria şi căutând în întuneric capul lighioanei. Îl descoperi în genunchi, alături de ea. Băiatul apăsa şi ciupea cu putere pubisul, şi când Milagros dădu să ţipe o reduse la tăcere acoperindu-i gura cu mâna cealaltă. Gâfâitul i se întrerupse când ea-i smulse smocuri de păr. În ciuda durerii, Milagros reuşi să scape de mâna care-i astupa gura, se aruncă asupra lui, îşi înfipse dinţii sub o ureche şi-i zgârie faţa. Auzi un urlet înăbuşit. Simţi gustul de sânge tocmai când el îi ridica fusta şi jupoanele. Se răsuci, fără a-şi slăbi vrăjmaşul, simţind un junghi ascuţit când el îi atinse vulva. Nu mai fusese atinsă acolo… Atunci muşcă înfuriată, până ce el o lăsă în pace, văzându-se silit să se slujească de ambele mâini pentru a se apăra de muşcăturile ei, moment de care Milagros profită ca să-l împingă cu piciorul.

Zgomotul pe care îl făcu fiul ţăranului în cădere nu păru să deranjeze pe nimeni. Milagros asuda şi gâfâia, dar mai ales tremura, un tremur incontrolabil. Auzi cum se mişca băiatul şi ştiu cu siguranţă că avea s-o atace din nou: era ca un animal în călduri, orb.

– Am un cuţit! strigă, zbătându-se să găsească în buzunarele şorţului Mariei cosorul de care se slujea bătrâna ca să reteze ierburile. Te omor dacă te apropii!

Bătrâna se deşteptă, speriată de ţipete şi agitaţie. Zăpăcită, bolborosi ceva lipsit de noimă. Milagros găsi în sfârşit cosorul şi-l întinse, cu mână tremurătoare, dinaintea ochilor de şobolan care ajunseseră din nou lângă ea; lama luci în lumina lunii care se strecura în colibă.

– Te omor! scrâşni cu furie.

– Ce… Ce se întâmplă? reuşi să întrebe baba Maria.

– Fernando. Vocea provenea din patul mamei. O s-o facă, o să te omoare, e o ţigancă, o Vega, şi dacă ai nenorocul să nu te

omoare ea, o s-o facă bunicul ei, dar mai înainte, cu siguranţă, Melchor o să te castreze şi-o să-ţi smulgă ochii. Lasă fata în pace!

Cu cuţitul tremurând dinaintea feţei, Milagros îl văzu dând înapoi ca un animal ce era: în patru labe. Atunci mâna-i căzu ca moartă.

– Ce s-a întâmplat, copilă? stărui bătrâna, deşi presimţea răspunsul.

Nimeni nu o mai atinsese acolo şi nu şi-ar fi închipuit niciodată că primul avea să fie un spaniol nenorocit. Zorii le găsiră treze, aşa cum rămăseseră întreaga noapte. Lumina dezvălui treptat sărăcia şi mizeria din bordei, dar Milagros nu le dădu atenţie: fata se simţea şi mai murdară decât bordeiul acela. Să-i fi furat fecioria lepădătura aia? Dacă era aşa, n-avea să se poată mărita niciodată cu un ţigan. Posibilitatea aceea o frământase de-a lungul ceasurilor. De nenumărate ori rememoră scenele nelămurite, de nenumărate ori îşi reproşă că nu făcuse mai mult ca să-l împiedice. Dar dăduse din picioare, îşi amintea asta; poate în clipa aceea… Cu siguranţă, atunci ar fi putut băiatul să ajungă la fecioria ei. La început şovăi, dar apoi se destăinui Mariei.

– Până unde a ajuns? o întrebă bătrâna în întuneric, fără a-şi ascunde îngrijorarea.

Maria era una dintre cele patru femei care participa mereu, din partea neamului Vega, la cercarea fecioriei mireselor. Milagros făcu un gest a neştiinţă cu mâinile, pe care cealaltă nu-l văzu. Ce ştia ea? Până unde trebuia să ajungă? Îşi amintea doar durerea şi o senzaţie cumplită de umilinţă şi neputinţă. Se vedea incapabilă s-o definească; era ca şi cum, tocmai în clipa aceea, în doar o secundă, toţi şi toate ar fi dispărut, iar ea s-ar fi înfruntat cu sine însăşi, cu un trup mânjit care o insulta.

– Nu ştiu, fu răspunsul ei.

– A scormonit în tine? Cât timp? Câte degete a vârât?

– Nu ştiu! strigă. Milagros se ghemui, ferindu-se de lumina care pătrundea în bordei.

– În zori, şopti tămăduitoarea, vezi dacă jupoanele tale sunt mânjite de sânge, fie şi câteva picături.

„Şi dacă sunt?”, tremură fata.

Gabriel, nevasta şi copiii lui începeau să se trezească.

Milagros rămase cu capul plecat şi încercă să-şi ferească privirea de a băieţilor mai mari; nu se feri totuşi de un mititel oacheş cu părul blond, care nu cuteză să se apropie de ea, dar care i zâmbi cu nişte dinţi neobişnuit de albi. Maria se strâmbă din nou când copiliţa blondă pe care o îmbrăţişa ţăranul în vise dezvălui nişte sâni goi, mititei, abia mijiţi, pe când se dezmorţea în faţa tatălui ei. Josefa se numea micuţa; o tratase de nişte limbrici supărători cu câteva luni în urmă. Copila, speriată, se ascunse de tămăduitoare când îşi dădu seama de prezenţa ei.

Scărpinându-se în cap, ţăranul se îndreptă spre tăbliile de care se slujea ca să închidă bordeiul, urmat de măgăruş, fără dârlogi. Maria arătă spre uşă cu bărbia.

– Du-te, îi zise lui Milagros, care se ridică şi aşteptă lângă animal.

– Unde crezi că te duci? mârâi ţăranul.

– Trebuie să ies, răspunse fata.

– Cu straiele alea colorate? Te-ar zări de la o leghe. Nici să nu te gândeşti!

Milagros căută ajutorul bătrânei.

– Trebuie să iasă, stărui aceasta, de lângă fată.

– Nici vorbă.

– Acoperă-te cu asta.

Gabriel şi ţigăncile se întoarseră spre nevasta ţăranului. În picioare, despletită, îmbrăcată cu o cămaşă simplă sub care se ghiceau nişte şolduri late şi nişte sâni uriaşi, căzuţi, femeia aruncă spre Milagros un pled pe care fata-l prinse din zbor şi şi-l puse pe umeri.

Ţăranul înjură în barbă şi le îngădui să treacă după ce isprăvi cu ultima tăblie. Primul ieşi măgăruşul. Apoi ieşi Milagros şi, când se pregătea să iasă şi bătrâna, cei doi băieţi mai mari încercară să se strecoare.

– Unde credeţi că vă duceţi? sări Maria.

– Şi noi trebuie să ieşim, răspunse unul din ei.

Bătrâna îi văzu rana de sub ureche şi se proţăpi în uşă, mică cum era, cu picioarele depărtate şi privirea sfredelitoare de ţigancă înfiptă în ochii lui.

– De-aici nu iese nimeni, s-a-nţeles? Apoi se întoarse spre Milagros şi-i făcu semn să se îndepărteze spre câmpuri.

Tânăra ţigancă zăbovi încercând să vadă dacă-şi pierduse fecioria, îndeajuns pentru ca baba Maria, văzând privirea lacomă a băiatului care se năpustise asupra lui Milagros în timpul nopţii,

să înţeleagă în toată gravitatea ei adevărata situaţie în care se găseau: trecuseră peste noapte, aveau să depăşească momentul acesta dacă flăcăul, care se tot frământa, neliniştit, n-o îmbrâncea cu putere şi nu dădea fuga s-o silească din nou pe Milagros. Nimeni nu-l putea împiedica.

Brusc, bătrâna se simţi vulnerabilă, cumplit de vulnerabilă; acolo nu era ca între ai ei, nu era respectată. Un tată care se culca cu fiica lui mai mică? N-ar face nimic ca să-l împiedice, poate chiar i s-ar alătura, încântat. O cercetă pe nevastă: rupea fărâmiţe dintr-un coltuc de pâine cu un aer distrat, străină de toate. Dacă le ucideau, Melchor n-ar fi aflat niciodată. Dacă treceau peste dimineaţa aceea, ce avea să se întâmple a doua zi? Dar în următoarea? Cum avea s-o apere pe Milagros? Fata era frumoasă şi atrăgătoare, răspândea senzualitate la fiecare mişcare. N-ar fi apucat să meargă nici două leghe fără ca vreun bărbat să se năpustească asupra fetei, iar ea ar fi fost în stare să răspundă doar cu ţipete şi ocări. Asta era cruda realitate.

Un zgomot în spatele ei o făcu să întoarcă capul. Zâmbetul lui Milagros îi confirmă că era în continuare fecioară sau cel puţin aşa credea ea. Nu-i dădu voie să se apropie.

– Să mergem! porunci. Pledul e pentru ouăle pe care mi le datoraţi, adăugă înspre femeie, care ridică din umeri şi se întoarse la coltuc.

– Aşteaptă, o rugă Milagros când bătrâna se îndrepta deja spre ea. Ai văzut copilul acela bălai cu pielea oacheşă? Maria încuviinţă, închizând ochii. Pare isteţ. Cheamă-l. M-am gândit că poate face ceva pentru noi.

Fray Joaquín privea îmbrăţişarea în care se topiră Caridad şi Milagros.

– Slavă Domnului că eşti bine! exclamă călugărul ajungând la singuraticul schit Patrocinio, aflat în luncă, la marginea Trianei, înainte ca Milagros şi Caridad să alerge una spre cealaltă.

– Nu-l amestecaţi pe Dumnezeu în asta! rosti imediat Maria, silindu-l pe monah să-şi schimbe expresia de bucurie şi să se întoarcă spre ea. Ultima dată când Sfinţia Voastră a vorbit de Dumnezeu mi-aţi zis că trebuia să se pogoare asupra casei mele, şi-n locul Lui s-au arătat soldaţii regelui. Ce Dumnezeu e acela care îngăduie să fie arestaţi bătrâni, femei şi copii nevinovaţi?

Fray Joaquín şovăi înainte de a desface braţele, în semn de neputinţă. Din clipa aceea, călugărul şi bătrâna tăcură, pe când

Milagros o asalta cu întrebări pe Caridad, care abia apuca să răspundă.

Copilul oacheş al plugarilor din Camas îşi plimba privirea isteaţă de la unii la alţii, îngrijorat din pricina răspunsului neaşteptat al tămăduitoarei şi din pricina brăţării argintate pe care i-o făgăduise Milagros dacă-l aducea pe fray Joaquín, de la San Jacinto – fata-i repetase de mai multe ori – la schitul Patrocinio. Babei Maria nu-i plăceau feţele bisericeşti, nu avea defel încredere în ei, mireni sau popi, sacerdoţi sau monahi, dar se supusese dorinţei lui Milagros.

– Şi mama? Şi tata?

– Arestaţi, răspunse Caridad. I-au luat pe toţi, legaţi de o frânghie, păziţi de soldaţi. De o parte, mergeau bărbaţii; de alta, femeile şi copiii… Maică-ta m-a întrebat de tine…

Milagros îşi înăbuşi un suspin, închipuindu-şi-o pe semeaţa Ana Vega tratată ca o răufăcătoare.

– Unde sunt? întrebă. Ce-o să facă cu ei?

Chipul rotund al lui Caridad se întoarse spre călugăr în căutare de ajutor.

– Spune-i ce le-a rezervat Dumnezeul dumitale, scrâşni tămăduitoarea.

– Dumnezeu n-are nimic de-a face cu asta, femeie, se apără de această dată fray Joaquín.

Totuşi, vorbi cu voce joasă, fără a o provoca pe ţigancă. Ştia că vorba lui nu era adevărată; se răspândise vestea că preotul confesor al regelui Ferdinand al VI-lea aprobase întemniţarea ţiganilor pentru a împăca conştiinţa monarhului: „Prinos de seamă va aduce regele Domnului nostru Dumnezeu, răspunsese la întrebare iezuitul, dacă reuşeşte să stârpească seminţia aceea.”

Însă cuvintele îi rămaseră în gât. Milagros şi Caridad erau cu ochii la el, una temându-se să afle, alta temându-se să afle cealaltă.

– Ce-o să se întâmple cu ai noştri? zori răspunsul baba Maria, convinsă că ei avea să i-l ofere.

Şi exact aşa a fost, călugărul i-a răspuns imediat.

– Bărbaţii şi copiii de peste şapte ani vor fi trimişi la muncă silnică în arsenale, sevillanii la Carraca, în Cádiz; femeile şi ceilalţi copii vor fi întemniţaţi în închisori publice. Au de gând să-i trimită la Malaga.

– Pentru cât timp? întrebă Milagros.

– Pe viaţă, bolborosi călugărul, convins că dezvăluirea lui avea să dezlănţuie o altă izbucnire a lui Milagros. Nu suferea doar văzând-o că plânge, ci simţea şi nevoia nestăpânită de a o consola în durerea ei.

Dar, spre surprinderea lui, fata strânse din dinţi, se desprinse de Caridad şi se proţăpi dinaintea lui.

– Unde sunt acum? I-au dus deja?

– Bărbaţii sunt în închisoarea regală; femeile şi copiii, în şopronul unui păstor din Triana.

Între cei doi se aşternu tăcerea. Ochii dulci ai fetei erau mânioşi, neclintiţi, pătrunzători, parcă reproşându-i călugărului nenorocirea lor.

– La ce te gândeşti, Milagros? o întrebă, simţind cum vinovăţia îi dă târcoale. E cu neputinţă să scape. Sunt păziţi de armată. N-au nici cea mai mică şansă.

– Şi bunicul? Se ştie ceva de bunicul meu?

„Bunicul are să ştie ce să facă, se gândi. El întotdeauna…”

– Nu. N-am nicio veste de la Melchor. Nimeni din cei însărcinaţi cu tutunul nu l-a văzut.

Milagros lăsă capul în jos. Mucosul din Camas se apropie de ea, îngrijorat de întorsătura pe care-o luau lucrurile şi din pricina brăţării făgăduite. Fray Joaquín vru să-l dea la o parte, dar fata-l împiedică.

– Ia de-aici, şopti desprinzându-şi brăţara.

Copilul îşi ţinuse făgăduiala. „Ce importanţă putea avea acum o brăţară?” îşi zise, pe când puştiul o rupea la fugă cu comoara lui, fără să-şi ia măcar rămas-bun.

Cele trei femei şi călugărul îi urmăriră goana, fiecare adâncit în iureşul său de frământări, uri, frici şi chiar dorinţe care se cerneau între ei.

– Ce-o să facem acum? întrebă Milagros în clipa în care puştiul dispărea printre pomi.

Caridad nu răspunse, şi nici baba Maria; cele două rămaseră cu privirea pierdută în depărtare, pe unde probabil că fugea micuţul. Fray Joaquín… Fray Joaquín îşi înfipse unghiile degetelor de la o mână în dosul celeilalte şi înghiţi în sec înainte de a vorbi.

– Vino cu mine, propuse.

Se gândise. Luase hotărârea de îndată ce micuţul din Camas se înfiinţase la el, aducând vorbă din partea fetei. Cântărise soluţia pe drum până la schitul Patrocinio, iuţise pasul şi zâmbise lumii pe măsură ce se convingea de posibilitatea aceea, dar

odată sosit momentul, argumentele şi dorinţele sale se prăbuşiră când văzu tresărirea de surprindere din umerii lui Milagros, care nici măcar nu se întoarse, şi ţipetele bătrânei, care se aruncă asupra lui, îndrăcită.

– Câine nemernic! îl scuipă în faţă ridicându-se pe vârfuri, agitând braţele în aer.

Tânărul călugăr n o auzea, n-o vedea; atenţia lui era concentrată la umerii lui Milagros, care se întoarse, în cele din urmă, cu nedumerirea zugrăvită pe chip.

– Da, insistă călugărul făcând un pas în faţă şi dând-o la o parte pe tămăduitoare, care tăcu. Vino cu mine. O să fugim împreună… în Indii, dacă e nevoie! O să am grijă de tine, acum că…

– Acum că ce? interveni Maria în spatele lui. Acum că i-au arestat părinţii? Acum că n-au mai rămas ţigani?

Bătrâna îşi continuă imprecaţiile, pe când Milagros înfrunta privirea călugărului şi clătina din cap, tulburată. Ştia că o place, văzuse dintotdeauna că se simte atras de ea, dar era vorba de un călugăr.

Şi de un spaniol. În căutare de sprijin, se apropie de Caridad, care urmărea totul cu gura căscată.

– Bunicul v-ar ucide, zise atunci Milagros.

– Nu ne-ar găsi, îi scăpă călugărului.

Îşi înţelese greşeala de îndată. Milagros se îndreptă, cu bărbia fermă şi ridicată. Baba Maria nu mai bodogăni. Chiar şi Caridad, atentă la prietena ei, se întoarse cu faţa spre el.

– E cu neputinţă, zise atunci fata.

Fray Joaquín oftă adânc.

– Fugiţi atunci, zise, silindu-se să arate o seninătate şi o stăpânire de sine pe care nu le simţea. Nu puteţi rămâne aici. Soldaţii şi zbirii din întreg regatul îi caută pe ţiganii care n-au fost săltaţi. Cei care nu se predau vor fi osândiţi la moarte, fără judeţ, oriunde i-ar găsi.

Două ţigănci, se gândi atunci baba Maria, una din ele, minunată şi atrăgătoare, cealaltă, o bătrână incapabilă să-şi aducă aminte când a alergat ultima dată aşa cum alergase copilul din Camas, dacă cumva făcuse aşa ceva vreodată. Şi, alături de ele, bătând drumurile, o femeie neagră, atât de neagră, încât ar atrage privirile de la o poştă. Să fugă? Schiţă un zâmbet trist.

– Mai întâi vreţi să fugiţi cu copila, iar acum vreţi să fim ucise,

zise cu cinism.

Fray Joaquín îşi privi mâinile şi strânse din buze văzând cele patru zgârieturi subţiri şi palide care se zăreau pe dosul mâinii drepte.

– Preferi să predai fata soldaţilor? întrebă, plimbându-şi privirea de la bătrână la Milagros, care rămăsese la fel, sfidătoare, ca şi cum gândurile ei s-ar fi oprit asupra posibilităţii de a nu-şi mai revedea bunicul.

Urmă o tăcere.

– Unde-ar trebui să fugim? întrebă în cele din urmă bătrâna.

– În Portugalia, răspunse el fără şovăială.

– Nici acolo n-au ţiganii la inimă.

– Dar nu-i arestează, stărui călugărul.

– Doar îi exilează în Brazilia. Vi se pare un arest uşor? Baba Maria îşi regretă cuvintele, gândindu-se că nici nu le rămâneau prea multe alegeri. Tu ce părere ai, Milagros?

Fata ridică din umeri.

– Am putea merge la Barrancos, propuse tămăduitoarea. Dacă există un loc în care e posibil să-l găsim pe Melchor sau să primim veşti despre el, acela este.

Milagros tresări: de mii de ori auzise din gura bunicului numele acelui cuib de contrabandişti de la hotarul cu Portugalia. Caridad se întoarse spre bătrâna tămăduitoare cu ochii strălucitori: să-l găsească pe Melchor!

– Barrancos, întări Milagros.

– Şi tu, negreso? întrebă Maria. Tu nu eşti ţigancă, nu te urmăreşte nimeni, ai veni cu noi?

Caridad nu şovăi nicio clipă.

– Da, zise hotărâtă. Cum să nu plece în căutarea lui Melchor? Mai ales, împreună cu Milagros.

– Atunci, o să mergem la Barrancos, hotărî bătrâna.

Parcă încercând să se încurajeze între ele, Maria zâmbi, Milagros încuviinţă dând din cap şi Caridad se arătă entuziasmată. O privi pe Milagros, alături de ea, şi-şi trecu un braţ peste umerii prietenei sale.

– O să mă rog pentru voi, interveni fray Joaquín.

– Rugaţi-vă, dacă doriţi, răspunse Milagros, luând-o înaintea pufăitului dezaprobator al babei Maria. Dar dacă vreţi cu adevărat să mă ajutaţi, urmăriţi soarta părinţilor mei: unde-i duc şi ce se-alege de ei. Şi dacă-l vedeţi sau aflaţi ceva de bunicul, spuneţi-i că o să-l aşteptăm în Barrancos. Noi o să încercăm să-i

dăm de veste prin mijlocirea contrabandiştilor; toţi îl cunosc pe Melchor Vega.

– Da, şopti atunci călugărul, abătându-şi atenţia spre rănile de pe dosul mâinii, toţi îl cunosc pe Melchor, adăugă cu o voce care tremura între părere de rău şi iritare.

Milagros se desprinse de braţul lui Caridad şi se apropie de călugăr; îi părea rău că-i rănise sentimentele.

– Fray Joaquín, eu...

– Nu spune nimic, o ragă el. N-are importanţă.

– Îmi pare rău. N-ar fi fost cu putinţă niciodată, zise, cu toate acestea.

13

Erau pe drum de patru zile, drămuind apa şi carnea sărată de porc pe care le primiseră de la fray Joaquín înainte de plecare. Chiar şi baba Maria se îndoi dacă monahul putea să aibă dreptate în privinţa zeilor şi a diavolilor lui când, după ce hotărâseră să fugă spre Portugalia, trasaseră itinerariul împreună cu un fray Joaquín care, deşi abătut, se încăpăţână să le ajute, ca şi cum prin aceasta şi-ar fi răscumpărat greşeala înfăptuită.

– Există două drumuri principale pe care trebuie să le evitaţi, le sfătui. Cel către Ayamonte, spre sud, şi cel către Mérida, spre nord. Sunt cele mai umblate. Există un al treilea care, în apropiere de Trigueros, se desprinde din cel spre Ayamonte şi se îndreaptă către Lisabona prin Paymogo, deja în apropiere de hotar. Pe acela trebuie să-l căutaţi, pe cel care străbate Andévalo, întotdeauna spre asfinţit; daţi ocol munţilor spre Valverde del Camino şi apoi, spre apus. Acolo riscaţi mai puţin să vă iasă în cale zbiri sau soldaţi.

– De ce? se interesă Milagros.

– O să vedeţi. Se zice că, pe vremea când zămislea pământul, Dumnezeu s-a simţit ostenit după strădania de care fusese nevoie pentru minunatele coaste ale mării Betice şi a hotărât să se odihnească. Dar, ca să nu-şi întrerupă lucrarea, i-a îngăduit diavolului să continue. Aşa s-au născut meleagurile din Andévalo.

Şi se încredinţară.

– În ceas bun a obosit Domnul călugărului tău, fato! se plânse din nou baba Maria, târându-şi, la fel ca celelalte două, picioarele goale pe poteci uscate şi aride sub soarele de august.

Se fereau de drumuri sau de aşezări şi mergeau fără să se adăpostească la umbra vreunui copac, pentru că acolo unde se înălţau ghindari sau stejari de plută se îngrămădeau turme de oi, capre sau porci, vegheate de păstori cu care nu voiau să se întâlnească.

– Trebuia să avem parte de-un Dumnezeu trândav! mormăi bătrâna.

Dar, cu excepţia acelor păşuni, cele mai multe câmpuri care nu se aflau în apropierea satelor erau necultivate; mari întinderi de pământ nefolosite. Dincolo de Sevilla, fură numărate

prilejurile în care de-a lungul acelor zile întrezăriseră un plugar, a cărui atitudine în depărtare fusese întotdeauna aceea de a se sprijini în sapă şi de-a duce mâna la ochi, întrebându-se probabil cine erau drumeţii aceia care se fereau să se apropie.

Mergeau în zori şi pe înserate, când căldura sufocantă părea să se mai ostoiască. Patru sau cinci ore de drum neîntrerupte, în care nici pe departe nu puteau străbate cele patru sau cinci leghe necesare, dar ele nu ştiau asta. Mergând pe câmpurile acelea părăginite, prin pustietate şi fără repere, începea să le năpădească un oarecare sentiment de descurajare: nu ştiau unde se află şi nici cât mai aveau de călătorit; ştiau doar – aşa le spusese fray Joaquín – că trebuie să străbată Andévalo spre asfinţit până ce dădeau de râul Guadiana, al cărui curs delimita în mare parte hotarul cu Portugalia.

Mergeau în şir indian, cu Milagros în frunte.

– Ai grijă să fii cu ochii pe Maria, îi poruncise lui Caridad, arătând în spate cu degetul mare, într-un moment în care aceasta încercase să meargă la pas cu ea.

Milagros n-avu vreme să regrete tonul folosit, nici să-şi dea seama de dezamăgirea pe care prietena ei nu reuşi să o ascundă. Gândurile ei o purtau la părinţi, despărţiţi unul de altul, despărţiţi de ea… Se temea să-şi închipuie unde or fi fost şi ce-or fi făcând. Şi plângea. Privea drumul cu ochii înecaţi în lacrimi şi nu voia să fie tulburată în durerea ei. Muncă silnică pentru bărbaţi, spusese fray Joaquín. Nu ştia ce se făcea în arsenalul Carraca din Cádiz. La ce-l sileau pe tatăl ei? Îşi aminti ultima dată când o iertase, ca de atâtea ori de-a lungul vieţii sale! „Până ce n-am să văd toţi ţiganii din Cartuja robiţi de farmecele tale”, îi zisese. Iar ea dansase, căutându-i încuviinţarea, mişcându-şi trupul în ritmul mândriei care scânteia în ochii tatălui ei. Şi maică-sa? Simţea cum i se pune un nod în gât, iar picioarele păreau a refuza să urmeze drumul numai amintindu-şi-o, ca şi cum fugind de ea ar fi trădat-o. De mii de ori se gândi să se întoarcă, să se predea, s-o caute şi să se arunce în braţele ei… Dar nu îndrăznea.

Când soarele era prea puternic sau se lăsa noaptea, căutau un loc unde să se refugieze. Îmbucau carne sărată de porc, luau câteva înghiţituri de apă caldă şi fumau trabucurile pe care Caridad le ţinea în bocceaua ei. Apoi, învinsă de căldură, fata plângea în tăcere; celelalte două îi respectau durerea.

– Se pare că fray Joaquín avea dreptate: pământurile astea nu

puteau fi decât lucrătura diavolului, observă cu lehamite la sfârşitul acelei zile, arătând spre un smochin singuratic care se profila în lumina asfinţitului.

Din urmă, bătrâna mormăi.

– Fato, diavolul ne-a înşelat: s-a reîntrupat în călugărul care-a reuşit să ne arunce pe drumuri. De-ar putrezi popa ăla blestemat!

Fata nu răspunse; iuţise pasul. Caridad, în urma ei, şovăi şi se întoarse spre tămăduitoare: şchiopăta gârbovită, blestemând în barbă la fiecare pas. O aşteptă.

Istovită de strădanie, baba Maria ajunse cu greu lângă ea, se opri cu o văitătură exagerată şi înclină capul. Privi în sus, spre pălăria roasă de paie cu care se acoperea Caridad.

– Negreso, cu tufa aia de păr pe care-o ai în creştet nu ştiu la ce-ţi trebuie o pălărie.

Caridad se descoperi şi ţinu pălăria dinaintea rochiei cenuşii din pânză grosolană, lângă boccea.

– Cât de neagră eşti! exclamă tămăduitoarea. Şi pe tine te-a trimis diavolul?

– Nu, se grăbi să tăgăduiască ea, cu spaima zugrăvită pe chip.

Bătrâna îşi îngădui o expresie tristă, văzând o asemenea naivitate.

– Sigur că nu, încercă s-o liniştească. Ajută-mă.

Maria dădu să-i întindă mâna, dar Caridad îşi puse înapoi pălăria pe cap şi, înainte ca cealaltă să apuce să protesteze, o luă pe sus, o ţinu în braţe ca pe o copiliţă şi reluă mersul în urma unei Milagros care se îndepărtase simţitor de ele.

– Oare diavolul te-ar duce în spinare? o întrebă Caridad zâmbind.

Baba Maria încuviinţă, mulţumită.

– Nu este o lectică, în stilul marilor doamne sevillane, zise bătrâna dezmeticindu-se după mustrarea lui Caridad, îşi trecuse braţul peste umerii ei şi chiar găsise o poziţie comodă, dar merge. Mulţam, negreso, şi cum ar zice călugărul ăla de ne-a tras pe sfoară, Dumnezeu să te răsplătească.

Ţiganca sporovăi în continuare. Se plânse de picioarele ei, de bătrâneţe, de călugăr şi de diavol, de spanioli şi de pământurile acelea aspre şi părăginite, până ce Caridad se opri la câţiva paşi de un smochin. Maria simţi cum i se încordează braţele.

– Ce…

Privi spre copac şi tăcu: în lumina sângerie care se revărsa

peste câmpie, silueta lui Milagros se zărea în faţa alteia, mai înaltă decât ea, cea a unui bărbat, fără îndoială, care o apuca de umeri şi o scutura.

– Lasă-mă jos, negreso. Încetişor, îi şopti, căutând cosorul în buzunarul şorţului. Te-ai bătut vreodată? adăugă, deja pe picioarele ei, ţinând cuţitul în mână.

– Nu, răspunse Caridad. Se bătuse? Îi veniră în minte dăţile în care fusese silită să apere de ceilalţi sclavi tainul de tutun sau porţia ei de terci cu peşte pe care le primeau zilnic: simple ciorovăieli între nişte nenorociţi lihniţi de foame. Nu, repetă, nu m-am bătut niciodată.

– Ei bine, e timpul să o faci, îi zise cealaltă, întinzându-i cuţitul. Eu nu mai am nici puterea, nici vârsta pentru asemenea treburi, înfige-i-l într-un ochi, dacă e nevoie, dar să nu se atingă de copilă.

Dintr-odată, Caridad se trezi cu arma în mână.

– Grăbeşte-te, negresă afurisită! zbieră bătrâna, arătând cu gesturi pripite spre bărbat, care o trăsese spre el pe fată.

Caridad şovăi. Să i-l înfigă într-un ochi? Niciodată… Dar Milagros avea nevoie de ea! Dădu să facă un pas, când ţipătul Mariei o făcu pe fată să le observe prezenţa. Atunci se îndepărtă de bărbat, ridică o mână şi le salută, agitând-o în aer.

– Aşteaptă! se răzgândi tămăduitoarea, văzând gestul netulburat al fetei. Poate n-are să fie azi ziua în care să trebuiască să-ţi arăţi curajul, tărăgănă ultimele cuvinte.

Era ţigan şi se numea Domingo Pena, fierar ambulant din portul Santa Maria, una dintre aşezările unde fuseseră arestaţi cei mai mulţi ţigani. De vreo două săptămâni, potcovea cai şi catâri şi repara unelte de arat în Andévalo.

– Cu excepţia aşezărilor mari, care-s puţine, lămuri ţiganul, pe când şedeau cu toţii sub frunzele mari ale smochinului, în celelalte locuri fierarii au dispărut, deşi e nevoie de ei pentru munca câmpului, adăugă arătând spre uneltele sale: o nicovală mică, nişte foaie vechi din piele de viţel, nişte cleşti, vreo două ciocane şi câteva potcoave vechi.

Tămăduitoarea îl privea în continuare cu o oarecare neîncredere.

– Ce-ţi făcea bărbatul ăla? o dojenise în şoaptă pe Milagros, de îndată ce se apropiase.

– Mă îmbrăţişa! se apără fata. E de ceva vreme în Andévalo şi nu ştia nimic despre întemniţarea alor noştri. Plângea soarta

nevestei şi a copiilor lui.

– Chiar şi aşa, nu te lăsa strânsă în braţe. Nu-i nevoie. Să plângă pe alt umăr.

Milagros acceptă dojana şi încuviinţă, cu capul plecat.

Sub smochin, Domingo le puse întrebări despre întemniţarea ţiganilor. Deşi vorbeau în *caló,* graiul ţiganilor pe care Caridad începuse să-l priceapă în ţigănime, îi atraseră atenţia gesturile de disperare şi tulburarea care se desluşeau pe faţa acelui bărbat, pe cât de uscat, pe atât de vânos, cu braţe puternice de făurar şi vene lungi care se umflau din pricina încordării. Domingo lăsase în urmă trei băieţi de peste şapte ani, vârstă la care, din câte tocmai îi spuseseră femeile, aveau să fie despărţiţi de maică-sa şi trimişi la muncă silnică. Juan, zise cu un fir de voce, iar Maria şi Milagros îl lăsară să vorbească, mâhnite, cel mai mic dintre ei, un flăcăuaş vioi. Îi plăcea să bată pe nicovală resturi de fier şi uneori chiar tărăgăna ceva care aducea a *martinete,* în ritmul ciocanului. Francisco, de zece, introvertit, dar inteligent, precaut, întotdeauna atent la toate; şi cel mai mare, Ambrosio, cu doar un an mai în vârstă decât fratele său. Vocea i se frânse. Copilul căzuse de pe o stâncă şi, ca urmare, rămăsese cu picioarele strâmbe. Şi pe Ambrosio îl despărţiseră de maică-sa pentru a-l trimite la muncă silnică în arsenale? Nici bătrâna, nici fata nu îndrăzniră să răspundă, dar Domingo stărui, rătăcit, şi repetă întrebarea: oare au fost în stare de aşa ceva? Când tăcerea îi răspunse din nou, îşi acoperi faţa cu mâinile şi izbucni în plâns. Plânse dinaintea femeilor fără a încerca să-şi ascundă slăbiciunea. Răcni spre cerul deja înstelat, iar urletele lui de durere sfâşiară aerul cald care-i învăluia.

– O să mă predau, le vesti Domingo în zorii zilei următoare. Nu se vedea în stare să străbată aşezări pentru a bate în continuare fierul în schimbul unui gologan amărât, ştiind că în acelaşi timp micuţii lui probabil sufereau. Avea să-i caute şi avea să se predea.

Caridad simţi hotărârea în tonul vocii şi în atitudinea ţiganului.

– Eu nu ştiu dacă să fac asta, recunoscu Milagros.

Pe baba Maria n-o surprinse mărturisirea: o presimţea. Patru zile în care plânsese neîncetat din cauza arestării părinţilor erau prea mult pentru fată. O auzise noaptea, când credea că celelalte dorm; desluşise hohotele ei înăbuşite în timpul lungilor ceasuri ale zilei în care se fereau de căldură şi băgase de seamă,

umblând în urma ei, cum îi tremurau umerii şi i se înfiora trupul. Şi nu era vorba de disperare sau de durerea implacabilă pricinuite de moartea unei fiinţe dragi, îşi spunea bătrâna; suferinţa din pricina despărţirii avea leac: să se predea.

– Nu fac altceva decât să mă gândesc, vru să adauge Milagros, înainte ca fierarul s-o întrerupă.

– Nu face asta, fato, îi zise ţiganul. Eu n-aş vrea ca fiii mei să se predea. Sunt sigur că nici părinţii tăi nu vor. Păzeşte-ţi libertatea şi trăieşte; e cel mai bun lucru pe care-l poţi face pentru ei.

– Să trăiesc? Milagros cuprinse cu un gest al mâinii întinderile aride care ameninţau să le pârjolească tălpile încă o zi.

– Părăsiţi Andévalo şi coborâţi pe coastă, spre şes…

– O să fim săltate! se împotrivi fata.

– Ce-am putea face acolo? interveni bătrâna, interesată.

– Acolo o să daţi peste ţigani. E posibil ca regele să-i fi arestat pe cei care locuiau în sate sau oraşe, dar sunt mult mai mulţi cei care bat drumurile; pe aceia nu i-or fi găsit. Mai sunt şi alţii aşezaţi în sate unde nu se îngăduia şederea ţiganilor, toţi aceştia trebuie să fi părăsit locurile cu pricina. E şes, ştiu. E o zonă mai bogată decât Andévalo.

– Ne îndreptăm spre Barrancos.

Ţiganul îşi arcui sprâncenele spre Milagros.

– Pentru ce?

– Sperăm să ne întâlnim acolo cu bunicul meu.

Maria asculta cu jumătate de ureche. Rămăseseră ţigani şi la şes, iar Domingo ştia unde. Asta-şi dorise de-a lungul acelor zile pe drum: să se întâlnească cu ai săi. În ciuda hotărârii luate în Triana, bătrâna şovăia să meargă la Barrancos. Avusese la dispoziţie patru zile lungi pentru a medita asupra acestei chestiuni: Melchor putea să nu se arate sau să întârzie, ceea ce le lăsa la fel de singure dinaintea primejdiilor care le pândeau.

– Doar speraţi? Nu sunteţi sigure? se arătă surprins bărbatul. Apoi o privi pe Milagros din cap până-n picioare, clătină din cap şi se întoarse spre bătrână. E un sat de contrabandişti. Barrancos se află printre hârtoape, izolat cu desăvârşire. Vă daţi seama în ce vă vârâţi? Îşi însoţi întrebarea arătând cu un gest grăitor spre Milagros şi spre Caridad, care se ţinea deoparte. O ţigancă frumoasă, atrăgătoare, tânără, fecioară şi o negresă trupeşă. N-o să rezistaţi nici două zile. Ce zic? Nici două ceasuri!

Preţ de câteva clipe, toţi patru ascultară ceea ce părea a fi

trosnetul pământului uscat din jurul lor.

– Are dreptate, spuse bătrâna în cele din urmă.

– Ce vreţi să spuneţi? sări fata, prevăzând intenţiile Mariei. Bunicul...

– Bunicul tău e ţigan, o întrerupse aceasta. Melchor i-ar căuta pe ai săi. Dacă trimitem veste printre ai noştri, într-o bună zi o să-l găsim sau o să ne găsească el. Dar nu trebuie să ne ducem în satul ăla, fato.

„Să nu se mai ascundă ca o muiere speriată.” Cu luni înainte de marea întemniţare, batjocura îi chinui paşii lui Melchor, după ce se torturase slobozind vaierul său de galeră în faţa capelei deschise a Fecioarei marinarilor din Triana. Apăsat de mustrarea tăcută a unchiului Basilio din pricina morţii nepotului său, Dionisio, şi mai ales de grimasa dispreţuitoare a fiicei sale, Ana, însemnată cu foc în conştiinţa sa, ţiganul se îndreptă spre hotarul cu Portugalia; acolo avea să dea peste Grăsan când contrabandistul nici n-ar fi bănuit şi atunci... Melchor scuipă. Atunci avea să se vadă cine-i muierea speriată! Avea să-l ucidă ca pe un câine ce era, avea să-i reteze capul sau testiculele, sau poate o mână, orice i-ar fi putut oferi public unchiului Basilio spre repararea jignirii.

Pe drum, ocoli hanuri şi sate, cu excepţia unuia în care se opri atât cât era nevoie pentru a cumpăra ceva de mâncare şi tutun, blestemându-şi soarta fiindcă trebuia să-l plătească, într-o dugheană unde, la porunca regelui, se vindea la a zecea parte din preţ, cum se întâmpla în toate acele aşezări unde nu era folositor să deschizi o dugheană de tutun. Petrecu sub cerul liber cele trei nopţi care se scurseră până ajunse în capitala ţinutului Aracena, aflată la poalele munţilor Sierra Morena. Melchor cunoştea aşezarea: fusese acolo de multe ori. La vreo patru leghe depărtare se afla Jabugo, loc unde se încărca tutunul de contrabandă, şi la şapte leghe, hotarul cu Portugalia, cu satele Barrancos şi Serpa, centre ale comerţului ilegal. Aracena, aflată sub stăpânirea contelui de Altamira, număra şase mii de locuitori, care se înşirau de-a lungul a vreo douăzeci de uliţe risipite la poalele ruinelor unui castel impunător care domina oraşul; patru pieţe, parohia Asunción, neterminată, în ciuda eforturilor sătenilor, câteva schituri şi patru mănăstiri, două de călugări şi două de călugăriţe.

Ţiganul simţi frigul muntelui; acolo, primăvara nu avea

aceleaşi temperaturi ca în Triana, iar el umbla fără tunica lui azurie, care luase urma lucrurilor tânărului Dionisio în rugul aprins la îngropăciunea lui. În fiecare sâmbătă se ţinea iarmaroc, mai cu seamă târg de grâne. Ţăranii veniţi din Extremadura profitau de prilej pentru a vinde grâne într-un loc unde acestea aproape că nu se cultivau. Avea să găsească un veston sau vreo tunică? Deşi cu greu ar fi găsit una ca aceea pe care o sacrificase pentru băiat… Sau pentru el? „E joi”, îi răspunse un localnic. Avea să aştepte până sâmbătă. N-avea intenţia să rămână în aşezare; era întru câtva îndepărtată de drumul tutunului. Îşi îndreptă paşii spre un han mic pe care-l cunoştea şi pe al cărui hangiu îl ştia drept om rezervat. Nu voia nici ca prezenţa lui pe acolo să fie ştiută şi să ajungă la urechile Grăsanului sau la ale oamenilor săi.

– Melchor, îi dădu bineţe hangiul, văzându-şi în continuare de treburi.

– Care Melchor? întrebă el. Hangiul se mărgini să mijească ochii preţ de-o clipă. N-am văzut pe nimeni cu numele Melchor. Tu?

– Nici eu.

– Asta-i bine. E liberă odaia din dos?

– Da.

– Adă-mi de mâncare şi de băut.

Ţiganul îi dădu o monedă, îndeajuns cât să acopere cheltuielile şi tăcerea, şi se închise în odăiţa pe care hangiul le-o oferea puţinilor săi oaspeţi. Fumă, mâncă şi bău. Fumă din nou şi bău până ce amintirile şi vinovăţia se destrămară în nişte pete neclare şi fără legătură între ele. Încercă să doarmă, dar nu reuşi. Bău şi mai mult.

Zorile care se strecurară pe singura ferestruică a încăperii îl surprinseră umilit şi înţepenit de frig, aşezat pe podea, cu spatele lipit de perete, la picioarele patului mizerabil. Întinse mâna spre clondirul de vin de lângă el: gol. Încercă să strige, ca să mai ceară vin, dar nu-i ieşi decât un gâjâit surd care-i zgârie gâtlejul. Încercă să înghită în sec; avea gura uscată, aşa că se ridică cum putu şi se duse la han, încă închis muşteriilor, de unde îşi procură încă un clondir de vin, după care se întoarse în odaie. În picioare, după prima duşcă, nesăţioasă şi lungă, fu scuturat de o succesiune de icnituri. Şi pe când stomacul i se supunea pedepsei, se lăsă să alunece cu spatele lipit de perete, ajungând în acelaşi loc în care se deşteptase. Sâmbăta, după ce lăsase

ceasurile să treacă bând şi fumând, fugind de sine însuşi, fără a se atinge de mâncarea pe care i-o aducea hangiul, îl surprinse cu o singură frământare chinuitoare în minte, sufocată până la răzbunare de vinul aspru de munte: să cumpere cea mai bună tunică pe care-o putea găsi la iarmarocul din Aracena.

Piaza Alta fierbea de ţărani sosiţi din Extremadura, de dincolo de munţi, care ofereau grâul, orzul şi ovăzul necultivate acolo. Printre ei, oameni veniţi de prin satele învecinate îşi vesteau mărfurile.

Vânzoleala îl năuci. Murdar şi cu ochii injectaţi, Melchor mergea pe lângă clădirea consiliului comunal şi băgă de seamă că nu avea pasul care să-i îngăduie să se afle în satul acela sau în oricare altul; n-avusese băgarea de seamă să ia la el una dintre ţidulele false pe care le avea. Cu ochii uscaţi, se sili să se uite în faţa clădirii consiliului municipal, de cealaltă parte a pieţei, spre parohia Asunción, care era la fel ca întotdeauna, neisprăvită, cu temelia coloanelor şi zidurilor trosnind în voia intemperiilor, la înălţimi diferite, asemenea unor dinţi ascuţiţi care înconjurau cele două nave şi jumătate ce fuseseră terminate şi erau folosite pentru cult. Era aşa de mai bine de un veac. Cum să fie poprit intr-un sat unde nu erau în stare să isprăvească biserica? Cu mâna deasupra ochilor, pentru a se feri de soare, privi împrejur, spre diferitele lădoaie şi tarabe la care se neguţa şi spre oamenii care roiau printre ele. Adia o boare răcoroasă. Zări lădoaia unui negustor de haine vechi şi se îndreptă spre el: straie purtate, închise la culoare şi cârpite de nenumărate ori, veşminte de păstori şi căprari. Răscoli printre ele fără prea multă convingere; orice de culoare albastră, roşie sau galbenă, cu fireturi aurite sau argintate i-ar fi sărit în ochi.

– Ce cauţi? îl întrebă negustorul de haine vechi, care băgase de seamă că Melchor era ţigan după cerceii din urechi şi nădragii tiviţi cu fir aurit.

Melchor ridică spre negustor chipul său oacheş şi brăzdat de riduri.

– O tunică de soi, roşie sau albastră, ceva ce se pare că n-ai.

– În cazul ăsta, fă loc, îl zori negustorul de haine vechi, cu un gest dispreţuitor al mâinii.

Melchor suspină. Dispreţul îl trezi din mahmureala de două zile pricinuită de vinul aspru şi puternic pe care-l dăduse pe gât, nestăvilit.

– Ar trebui să ai ce-mi doresc.

O spuse pe un ton scăzut şi grav, înfigându-şi privirea de ţigan în ochii omului, care cedă primul şi plecă privirea; putea striga după ajutor sau chema un alguazil, dar cine-l încredinţa că nu mai erau şi alţi ţigani şi că n-aveau să caute răzbunare mai apoi? Întotdeauna umblau împreună!

– Eu… Nu, se bâlbâi.

– Şi ce pofteşti atât de mult de-l ameninţi pe bietul om?

Întrebarea fu rostită în spatele lui Melchor. Voce de femeie. Ţiganul nu se clinti, încercând să desluşească în expresia negustorului de haine vechi ceva care să-i dezvăluie ce anume se putea afla în spatele lui. Printre culoarele înguste dintre tarabe se preumbla multă lume. O singură femeie? Mai mulţi oameni? Un alguazil? Negustorul de haine vechi nu păru să se liniştească; probabil o singură femeie, însă îndrăzneaţă, se gândi Melchor, înainte să se întoarcă şi să răspundă:

– Respect. Asta vreau.

Era scundă şi zdravănă. Faţă pârjolită de soare şi păr încărunţit, răsărind de sub o basma. Melchor îi dădu vreo cincizeci de ani, aceiaşi pe care păreau să-i aibă şi straiele sale ponosite. Pe braţul drept ducea un coş cu grâne cumpărate la piaţă.

– Nu exagera! exclamă femeia. Voi, ţig… Bărbaţii, se corectă, sunteţi tot mai mofturoşi. Casimiro n-a vrut să te jignească. Vremurile-s grele. Nu-i aşa, Casi?

Dar Melchor nu-i dădu atenţie. Obrăznicia femeii îi plăcu. Şi avea nişte sâni generoşi, se gândi, privindu-i fără pic de ruşine.

– Tocmai tu vorbeşti de respect? îl mustră ea, văzându-i neruşinarea. Cu toate acestea, zâmbetul care i se schiţă pe buze nu-i însoţea cuvintele.

– Ce respect îi mai mare decât a admira ce ne dăruieşte bunul Dumnezeu?

– Dumnezeu? i-o întoarse femeia, privindu-şi sânii. Pe ăştia-i ofer doar eu, Dumnezeu n-are nimic a face. Sunt ai mei şi fac ce vreau cu ei.

Melchor slobozi un hohot de râs. Negustorul de haine vechi vedea lumea trecând, dar nimeni nu se apropia de lada dinaintea căreia stăteau cei doi. Deschise braţele şi făcu un gest de a o zori pe femeie, însă ea era în continuare atentă la ţigan, care-şi frecă bărbia şi apoi răspunse:

– Proastă treabă, atunci. Popii zic că Dumnezeu este foarte generos.

De data aceasta, râse ea.

– Ce vrei? Suntem doar doi oameni… Singuratici? Melchor încuviinţă; femeia se gândi o clipă şi se strâmbă înainte de a-l măsura pe ţigan cu privirea din cap până-n picioare. Tu şi cu mine? Până şi bunul Dumnezeu s-ar înspăimânta.

– Nicolasa, te rog, gemu negustorul de haine vechi, cerându-i să se îndepărteze de tarabă.

Melchor ridică un braţ, poruncindu-i să tacă.

– Nicolasa, repetă, parcă propunându-şi să-şi amintească numele acela. Ei bine, dacă Dumnezeu e sperios, atunci diavolul fie cu noi.

– Taci! strigă ea, privind într-o parte şi în alta, încercând să vadă dacă vorbele ţiganului ajunseseră la urechile cuiva.

Casimiro profită pentru a-i implora încă o dată să plece.

– Cum de-ţi trece prin cap să te încredinţezi diavolului? şopti după ce ascultase rugămintea negustorului de haine vechi şi-l trăsese pe ţigan departe de tarabă, pe când negustorul îşi vestea din nou straiele cu voce tare, ca şi cum ar fi vrut să recâştige timpul irosit.

– Femeie, ca să fiu cu tine aş coborî în infern să-nchin un pahar de vin cu însuşi Necuratul.

Nicolasa stătu locului, printre oameni, cu o expresie aiurită.

– Am fost curtată de multe ori…

– Nu mă îndoiesc, o întrerupse Melchor.

– Când eram tânără, mi-au făgăduit soarele de pe cer, urmă ea, dar mai apoi am primit doar doi porci, mai mulţi plozi care m-au părăsit şi un soţ care a hotărât să se ducă, se plânse. Însă nimeni nu mi-a mai făgăduit să se scoboare în infern pentru mine.

– Noi, ţiganii, îl cunoaştem bine.

Nicolasa îl privi cu şiretenie.

– Slab ca parul, îl luă peste picior, mai ai altceva în afară de braţe şi de picioare?

Melchor înclină capul. Ea-l imită.

– Bagă de seamă că diavol ul m-a alungat din iad când a văzut ce nu-i nici braţe şi nici picioare. Ea-l îmbrânci, cu un hohot de râs. Aşa-i! Ai auzit de mădularul lui Lucifer? Ei bine, nu-i nimic asemuit cu…

– Baliverne! Asta rămâne de văzut! exclamă femeia, agăţându-i-se de braţ.

14

După ziua marii întemniţări, nenorocirea începu să facă ravagii printre ţigani, care încă sperau să treacă peste ea, cum se întâmplase în atâtea alte dăţi. În dimineaţa zilei de 16 august 1749, în jur de trei sute de ţigani din Sevilla fură conduşi de soldaţi de la închisoarea regală până la portul oraşului. Acolo, prigoniţi şi ocărâţi de mulţime, fură îmbarcaţi pe şlepuri pentru a fi transportaţi pe Guadalquivir în aval spre arsenalul Carraca din Cádiz. În după-amiaza aceleiaşi zile, mai bine de cinci sute de femei şi copiii lor minori plecară cu galere, chervane şi căruţe străjuite de armată înspre fortăreaţa din Malaga, unde marchizul de Ensenada prevăzuse să fie întemniţaţi.

Acelaşi lucru se întâmpla în toată Spania: în jur de douăsprezece mii de ţigani, fiinţe netrebnice şi păgubitoare după spusele autorităţilor, fuseseră săltaţi în timpul nefastei întemniţări de la sfârşitul lui iulie, cu un singur scop: stârpirea seminţiei lor. Bărbaţii şi băieţii de peste şapte ani erau trimişi la Carraca, dacă erau sevillani; la Cartagena, înspre răsărit, sau la Ferrol, în ţinutul Galiciei; alţii erau trimişi la minele din Almadén, pentru a fi folosiţi la extragerea argintului-viu cu care se trata argintul din Indii. Femeile şi copiii mici erau mutaţi la Malaga sau la Valencia, în castelele din Oliva şi Gandía: femeile erau socotite chiar mai primejdioase decât bărbaţii: „Se va purcede cu mare băgare de seamă – glăsuia ordinul din iunie 1749 – spre a prinde şi întemniţa muierile, fiind foarte prielnică strădania întru această rânduială, ce are atâta însemnătate pentru tihna regatului.”

Toţi oamenii aceia erau doar o parte din comunitatea ţigănească din Spania, anume tocmai aceea care depusese cele mai mari strădanii pentru a se amesteca cu spaniolii şi pentru a-şi însuşi cultura acestora. Într-adevăr, originari din Indii, ţiganii sosiseră în Europa în secolul al XIV-lea, unii prin Caucaz şi Rusia, alţii prin Grecia, străbătând Balcanii sau venind chiar pe coasta mediteraneană a Africii, în Spania au ajuns la finele secolului al XIV-lea sub forma unor cete nomade exotice, ale căror căpetenii îşi ziceau conţi sau duci ai „micului Egipet”, şi care încredinţau pe toată lumea că se află în pelerinaj, iar ca mărturie aduceau

înscrisuri de prezentare din partea papei şi din partea feluriţilor regi şi nobili. La început, au fost bine primiţi, seniorii ale căror domenii le străbăteau îi primeau cu braţele deschise şi le chezăşuiau siguranţa, dar situaţia aceasta a durat puţin. Regii catolici au impus primul decret împotriva celor care pe vremea aceea erau numiţi „egipeţi”: erau siliţi să părăsească regatul în şaizeci de zile dacă nu aveau meserie ştiută sau dacă nu se aflau în slujba unor seniori feudali. Biciuirea, retezarea urechilor, deştărarea şi robia au fost pedepsele alese pentru aceia care nu se supuneau decretului regal. De-a lungul secolului al XVI-lea a fost nevoie să se repete decretele; ţiganii cei şireţi nu se supuneau poruncilor regale, dragostea lor de libertate şi de neatârnare depăşea orice piedică. Încăpăţânarea acelor neamuri de a-şi păstra forma atavică de viaţă i-a împins pe monarhi, unul după altul, să dicteze noi şi numeroase legi prin intermediul cărora îşi propuneau să-i controleze: le-au interzis graiul şi straiele, nomadismul şi chiar simplele deplasări, negoţul ruşinos cu animale, fierăria şi negustoria… Toate aceste legi şi adăugirile de rigoare ce le-au urmat, dintre care multe se contraziceau, i-au avantajat pe ţigani: zbirii din satele şi din locurile prin care treceau sau în care locuiau nu ştiau pe care s-o aplice sau dacă trebuia aplicată vreuna. De asemenea, au vrut să stabilească locuri anume în care aceştia să se aşeze şi procedară întocmai: ţiganii puteau locui şi se puteau recenza doar în anumite aşezări ale regatului. De aici, greşeala regelui Ferdinand al VI-lea şi a marchizului de Ensenada: marea întemniţare din iulie 1749 s-a abătut asupra ţiganilor care se supuneau decretelor, locuiau în zonele prevăzute de către autorităţi şi erau recenzaţi cum se cuvine. Nomazii sau transhumanţii, cei care nu erau recenzaţi sau cei care locuiau în zone neîngăduite au scăpat de prigoana armatei.

În acea zi de 16 august 1749, Ana Vega strângea cu putere mâna unui mucos de vreo şase ani care se rătăcise în vânzoleală. Pe înserate, după ce bărbaţii porniseră spre Carraca în şlepuri, soldaţii se înfăţişaseră cu vreo treizeci de căruţe la ţarcul unde se aflau închise de mai bine de o lună şi jumătate. În conformitate cu decretele care sileau satele şi oraşele din regat să aprovizioneze armata cu care şi bagaje pentru transportul trupelor, armelor şi muniţiilor, cărăuşii cu spinarea sau cu animale de povară din Sevilla puseseră la dispoziţia armatei mai multe care, opt dintre ele mari, cu patru roţi, unele cu coviltir şi

trase de şase catâri; restul erau căruţe şi care cu două roţi, trase de doi sau de patru catâri. O mulţime de curioşi se învălmăşeau în zonă. Soldaţii se străduiră să le scoată pe ţigănci şi pe plozii acestora în rânduială din ţarc, dar lucrurile se încurcară pe dată.

– Unde ne duceţi? îi înfruntă una dintre ele pe soldaţi.

– Ce-o să faceţi cu noi? întrebară altele.

– Şi bărbaţii noştri?

– Copiilor mei le e foame!

Soldaţii nu răspundeau. Din afara ţarcului, adunaţi sub o acoperitoare simplă sprijinită pe pari, oamenii le ocărau. Ana se trezi îmbrâncită: femeile se împingeau unele în altele.

– N-o să ne scoateţi de aici!

– Dreptate! N-am făptuit nicio nelegiuire!

– Şi bărbaţii noştri? Ce-aţi făcut cu ei?

– Şi copiii noştri?

În afara ţarcului, ţipetele se înteţiră. Soldaţii se priviră întrebători unii pe alţii, căprarii pe sergenţi, iar aceştia pe căpitan.

– În care! porunci căpitanul. Urcaţi-le în care!

Plodul de şase ani era agăţat de piciorul Anei când soldaţii o îmbrânciră spre celelalte femei, înghiontind-o cu mâinile şi cu patul puştii. Se înstăpâni o neorânduială deplină. Ana o ajută pe o bătrână căzută să se ridice.

– Al cui e plodul ăsta? repeta, strigând.

Băgă de seamă un grup de soldaţi care le împingeau afară din ţarc pe Rosario, Maria, Dolores şi altele dintre prietenele lui Milagros; ele încercau să-şi ferească cu braţele tinere trupurile pe care nu mai reuşeau să le acopere zdrenţele rămase după o jumătate de lună de întemniţare într-un ţarc: înghesuite, fără apă, dormind peste nenumărate straturi de balegă uscată. Un soldat o înşfăcă pe Rosario de bluză şi trase de ea cu putere. Bluza se sfâşie şi rămase în mâinile soldatului, care se uită la ea nevenindu-i să creadă şi apoi izbucni în hohote de râs, pe când oamenii fluierau şi aplaudau la vederea fugară a sânilor rotunzi ai fetei.

Ana, orbită de furie, dădu să se năpustească asupra soldatului, dar nu reuşi decât să-l târască pe jos pe mucosul agăţat de piciorul ei; uitase de el. Soldatul o observă şi îi făcu semn, autoritar, să iasă din ţarc. Mai rămâneau puţine femei în interior. Ţiganca se supuse. Carele, aşezate într-un şir lung şi vegheate de armată pentru a împiedica mulţimea să se arunce

asupra lor, erau deja pline ochi. Straiele pestriţe ale ţigăncilor păreau să-şi fi pierdut strălucirea, în ciuda soarelui puternic al lui gustar; toate fuseseră despuiate de bijuteriile şi mărgelele cu care se împodobeau; chiar şi panglicile de la rochii le dispăruseră. Plânsete, vaiere, strigăte şi rugăminţi răsăreau de pe buzele femeilor şi ale copiilor lor mici. Anei i se înmuiară picioarele; ce viitor sumbru le aştepta?

– Al cui e…? începu să strige. Dar tăcu şi strânse mâna copilului; era o strădanie zadarnică.

– Urcă în car! strigară, împingând-o cu o puşcă de-a curmezişul peste spinare.

Să urce în car? Se întoarse încet şi dădu cu ochii de un flăcăuaş imberb cu peruca albă aşezată strâmb. Îl măsură cu privirea din cap până-n picioare.

– Tutun! strigă dintr-odată. Îţi vând tutun la preţ bun! adăugă, prefăcându-se a căuta printre fuste. Din ăl mai bun!

Flăcăul bâigui ceva şi clătină naiv din cap.

– Tutun! urlă atunci Ana spre mulţime, prefăcându-se că fumează un trabuc.

În spatele ei, ţigăncile suite în car îşi înăbuşiră hohotele de plâns.

Apoi zâmbi, de parcă sângele ar fi pornit din nou să-i curgă prin vine, când una dintre femeile aflate în care se alătură pantomimei.

– Zic norocul! Citesc liniile din palmă! Vrei să-ţi citesc în palmă, voinicule?

Din căruţă în căruţă, ţigăncile începură să se dezmeticească.

– Pomană!

– Coşărci! Vrei o coşarcă, marchiză? o întrebă o ţigancă pe o matroană imensă care urmărea scena prostită, la fel ca bărbatul uscăţiv care-o însoţea. O să-ţi poţi duce bărbatul în ea!

Oamenii izbucniră în hohote de râs.

Puţin câte puţin, femei şi copii preschimbară hohotele de plâns în zarvă. Ana-i făcu semn cu ochiul tânărului soldat.

– O să fumăm altă dată, îi spuse, înainte să se întoarcă şi să-l salte pe micuţ în ultimul dintre care. Apoi, când căpitanul dădu poruncă să pornească la drum, se urcă şi ea.

Alături de Ana, în car, Basilia Monge oferea mulţimii gogoşi închipuite.

– Aduceţi tingirea şi aluatul, striga către soldaţii călare care încheiau procesiunea, că osânza de fript o scot din burdihanul

sergentului!

Ana Vega nu dădu atenţie hohotelor de râs ale soldaţilor şi indignării sergentului, ci se lăsă pe vine la înălţimea copilului pe care-l tot târâse după ea.

– Cum te cheamă, mititelule? îl întrebă, pe când încerca să-i cureţe cu degetele înmuiate în salivă urmele de murdărie care-i brăzdau chipul din pricina unor lacrimi cărora nici nu avusese răgaz să le dea atenţie.

Caravana de copii şi de femei ajunse la Sevilla în aproape o săptămână. Drumul de ţară desfundat care se îndrepta spre sud le expuse la batjocura autorităţilor şi a locuitorilor din El Arahal, Puebla de Cazalla, Osuna, Alora, Cártama, înainte de a ajunge la faimosul oraş de pe ţărmurile Mediteranei. Regele hotărâse ca spezele cu merindele şi strămutarea ţiganilor să fie acoperite cu ce se obţinea din vânzarea lucrurilor acestora, dar nu fusese timp să le scoată la mezat, iar prefecţii şi juzii refuzară să procure, pe socoteala unui rege care cu greu le-ar fi dat banii aceia înapoi, mai mult decât strictul necesar pentru ca ţigăncile să nu-şi dea duhul în jurisdicţiile lor şi să le aducă necazuri; drept urmare, foamea făcu ravagii printre femei, care fură silite să se uite, lipsite de apărare, cum soldaţii le furau porţiile şi care, mai mult, păstrau puţinul rămas pentru hrănirea copiilor.

În prima noapte, Ana străbătu şirul de căruţe în căutarea mamei lui Francisco, căci aşa se numea copilul, pe care o întâlni făcând acelaşi drum ca ea, dar în sens contrar, întrebând din căruţă în căruţă de micuţul ei. Era o ţigancă din Sevilla care, pentru o clipă, uită cât de disperată era situaţia şi-şi primi copilul cu braţele deschise. Apoi, strângându-l în braţe, se uită la Ana.

– Mulţumesc!

– Ana, se prezentă ea. Ana Vega.

– Manuela Sánchez, spuse cealaltă.

– E băiat bun, zise Ana ciufulind părul murdar al lui Francisco, şi cântă foarte bine.

Ana îl distrase cu cântece de-a lungul nesfârşitei şi incomodei zilei petrecute în car.

– Da, la fel ca taică-său.

Zâmbetul Manuelei dispăru. Ana şi-o închipui gândindu-se la bărbatul ei. Şi José? Simţi din nou necazul care-o urmărise de-a lungul zilelor de întemniţare în ţarcul păstorului, împresurată de vaierele şi plânsetele necontenite ale ţigăncilor despărţite de

soţii lor. Ea… Ochii nu i se umpleau de lacrimi când se gândea la José. Ce se alesese de viaţa ei? Unde rămăsese dragostea pe care, odată, crezuse că i-o poartă bărbatului ei? Doar Milagros îi mai lega. Strânse din buze. Măcar fata era liberă. Era singura ei consolare, restul conta prea puţin, dacă măcar copila ei era liberă. Se îndreptă. Trebuia să lupte! Regele-i răpise tatăl în copilărie; condamnarea la galere o băgase pe maică-sa în groapa, iar acum, alt rege îi răpea propria libertate. Nu era dispusă să se supună, să se roage şi să implore, să se târască în faţa spaniolilor, popilor şi călugărilor cum făcuse împreună cu mama ei când era doar o copilă! Nu! N-avea să facă aşa ceva. Timpul sau moartea aveau să îndrepte lucrurile.

– Arată-ne cum cânţi, Francisco, îi ceru atunci, spre surprinderea Manuelei.

Ana începu să bată uşor din palme, cu degetele desfăcute şi încordate.

– Cântă, fiule, îl îndemnă cu duioşie şi maică-sa.

Copilul se simţi observat şi, cu privirea înfiptă în pământ şi degetele picioarelor desculţe jucându-se în nisip, începu să îngâne cântecele cu care luptaseră împotriva apăsării călătoriei. Ana bătu din palme cu putere.

– Zi-i, Francisco! îl îndemnă maică-sa cu vocea gâtuită şi lacrimi în ochi.

Ţigăncile se apropiară, treptat, dar nimeni nu îndrăzni să-l întrerupă pe micuţ, nici măcar să-l însoţească cu *jaleos.* Nu răsunau chitare sau castaniete, n-aveau nici măcar o dairea amărâtă, se auzeau doar bătăile din palme ale Anei şi murmurul printre dinţi al micuţului, care şovăi totuşi când ridică privirea şi întâlni chipul mamei scăldat în lacrimi.

– Ca tătâne-tău, copile, cântă ca el, îl rugă ea.

Şi Francisco prinse a cânta *a palo seco,* cu un timbru de copil, ascuţit, lungind vocalele până când trebuia să tragă aer în piept, la fel cum făcea taică-său, la fel ca atunci când cânta cu el. Dar acolo nimeni nu zâmbea, nimeni nu-l însoţea cu *jaleos,* nimeni nu dansa; micuţul se trezi înconjurat de femei cu capul plecat, plânse, care îşi strângeau copiii la piept în lumina palidă a asfinţitului, parcă temându-se că şi pe ei aveau să li-i răpească. Când una dintre aceste ţigănci se prăbuşi în genunchi, acoperindu-şi faţa cu mâinile, vocea lui Francisco se stinse încetul cu încetul până se frânse de tot, moment în care se aruncă în braţele maică-sii.

– Foarte bine, îl răsplăti ea, strângându-l în braţe.

Ana bătea în continuare din palme.

– Bravo! îl lăudă cineva din grupul de ţigănci, cu o şoaptă ostenită.

Aproape niciuna nu se clinti. În răstimpul scurt în care cântase, Francisco le purtase înapoi în casele lor, alături de soţi, bunici, părinţi, unchi, veri şi copii; multe crezuseră că aud hohotele de râs ale copiilor mai mari de şapte ani care plecaseră cu bărbaţii.

Ana bătu şi mai tare din palme.

– Cântaţi! le îndemnă. Cântaţi şi dansaţi pentru soldaţii regelui Spaniei!

– Ţiganco, îţi baţi joc de noi?

Întrebarea o surprinse pe Ana, care se întoarse şi, la lumina focurilor, văzu chipul unui soldat ivindu-se pe deasupra carului.

– Nu, apucase să răspundă, când o piatră îl izbi cu putere pe soldat, direct în frunte.

Ana întoarse din nou capul şi, în semiîntuneric, ceva mai departe, reuşi s-o desluşească pe Trianera, care o necăji cu zâmbetul ei cinic, înainte de a azvârli a doua piatră. N-avu răgaz să se dezmeticească.

– Ne atacă! se auzi dinspre soldaţi.

Ana fu silită să se aplece pentru a se feri de potopul de pietre care se dezlănţui de îndată, printre ocări şi ţipete.

Soldaţii de gardă dădură alarma.

Manuela, ghemuită lângă Ana, zbiera ca îndrăcită, ba chiar şi micuţul Francisco arunca cu pietre… Ana căută adăpost lângă un car atunci când soldaţii călare se strecurară printre care şi îmbrânciră femeile, împrăştiindu-le pe unele, trântindu-le pe jos şi călcându-le în picioare pe altele. Focurile de armă trase în aer de soldaţii care le împresurau înspăimântară majoritatea ţigăncilor. Trecuseră abia câteva minute; fumul de la focurile de armă plutea încă în aer, când revolta fusese deja înăbuşită.

Ana ascultă cu inima strânsă vaierele de durere şi hohotele de plâns şi întrezări umbrele copiilor şi ale femeilor încercând să se ridice de pe jos sau şchiopătând dintr-o parte în alta, în căutarea radelor. Doar câte o ocară răzleaţă, de care acum soldaţii râdeau, mai amintea pricina acelei pedepse. Era o nebunie să sfidezi armata!

Întoarse capul s-o caute pe Trianera şi-o văzu furişându-se cu neobişnuită sprinteneală. Fugea. De ce…?

Răspunsul veni din urmă: nişte braţe puternice o cuprinseră ca un cleşte.

– Asta a început, căpitane, auzi că spune soldatul, scuturând-o până ce o aduse în faţa ofiţerului care se apropiase, călare pe un cal care şi acum sforăia agitat, din pricina poverii. Am auzit cum îşi râdea de noi şi le îndemna pe celelalte să danseze pentru rege. Atunci au început să dea cu pietre.

– Nu...

– Taci, ţiganco! Porunca dată de căpitan însoţi lovitura în cap cu care soldatul care o ţinea încercă să-i stăvilească explicaţiile. Puneţi-o în lanţuri şi duceţi-o la primul car.

– Blestematule! scrâşni ea, scuipând la picioarele calului.

Soldatul o lovi din nou. Ana se întoarse şi se aruncă asupra lui, gata să-l muşte. Săriră şi alţii în ajutorul primului, care se zbătea s-o înlăture. În cele din urmă, izbutiră s-o imobilizeze: o înşfăcară de braţe şi de picioare, pe când ea urla şi îi ocăra, scuipându-i. Straiele ţigăncii se sfâşiară din pricina zvârcolelilor, dezgolindu-i sânii şi coapsele, şi fu nevoie de patru soldaţi ca s-o târască până la primul dintre care.

În carul acela făcu restul călătoriei până la Malaga, numai cu pâine şi apă, aproape goală, purtând cătuşe la încheieturi şi glezne, şi acestea legate între ele printr-un lanţ.

15

Nicolasa locuia la marginea satului Jabugo, la puţin mai mult de opt leghe de Barrancos. După ce merseră preţ de aproape trei ore, timp în care vorbiră puţin şi se doriră mult, Melchor clătină mulţumit din cap când ea-i arătă o bojdeucă singuratică în vârf de deal, de unde privirea putea cuprinde munţii dimprejur: păduri pestriţe de stejari şi castani se întâlneau cu o pădurice de ceri. Locul, se gândi Melchor de îndată ce-l văzu, îi putea oferi discreţia pe care o căuta şi era potrivit pentru a fi la curent şi a afla de trecerea oricărui grup însemnat de contrabandişti înspre hotarul cu Portugalia.

Însoţiţi de doi zăvozi care îi ieşiră în întâmpinare Nicolasei, urcară dealul până ce ajunseră la bojdeucă: o construcţie scundă, circulară, din piatră, fără ferestre, cu o singură intrare, joasă şi dreaptă, şi un acoperiş în formă de con, din vreascuri şi frunze aşezate peste o împletitură din crengi. În interior nu se puteau face mai mult de patru paşi în linie dreaptă.

– Bărbatul meu era porcar, începu să povestească Nicolasa, aşezând grânele cumpărate în Aracena pe o băncuţă de piatră, lângă vatră.

Melchor nu-i îngădui să continue; se lipi de ea pe la spate, o înconjură cu braţele şi-i cuprinse sânii. Nicolasa încremeni şi se înfiora la atingerea lui; trecuse multă vreme de când nu avusese relaţii cu un bărbat – espingola bărbatului ei, mereu la îndemână, convingea pe câţi ar fi putut crede sau pretinde contrariul – şi trecuse, de asemenea, mult timp de când nu se mai atingea în nopţile singuratice: pântecele ei uscat, închipuirea ei nevolnică, inima ei amăgită. Făcuse o greşeală poftindu-l? N-apucă să-şi răspundă. Mâinile ţiganului îi străbăteau tot trupul. De câţi ani nu se mai îngrijea de trupul ei? se mustră. Atunci auzi şoapte de pasiune, întretăiate de respiraţia iuţită a lui Melchor, şi se surprinse potrivindu-şi propria răsuflare la gâfâiturile acelea, abia simţite. Să fi fost aievea? O dorea! Ţiganul nu se prefăcea. Se oprise la coapsele ei, aplecat peste ea, apăsându-le şi mângâindu-le, plimbându-şi mâinile până la pubis, pentru a le coborî din nou pe pulpe. Şi pe măsură ce îndoielile începeau să se risipească, Nicolasa se lăsă în voia unor senzaţii uitate.

„Mădularul dracului”, zâmbi pentru sine, pe când apăsa şi-şi freca fesele mari de el. În cele din urmă, se întoarse şi-l împinse spre salteaua de paie pe care-şi irosise nopţile în ultimii ani.

– Cheamă-l pe diavol, ţigane! aproape că ţipă, când Melchor se prăbuşi pe mindirul de paie.

– Ce zici?

– O să ai nevoie de ajutorul lui.

Nicolasa îngâna un cântec, pe când trebăluia în coteţul de porci, un ţarc mititel aflat dindărătul bojdeucii. Avea patru scroafe bune de prăsilă şi câţiva purcei de lapte pe care-i hrănea cu ghinde culese de pe păşuni, cu ierburi, rădăcini şi fructe sălbatice. La fel ca mulţi oameni din Jabugo şi din împrejurimi, trăia de pe urma acelor animale, din şuncile şi cărnurile lor, pe care le punea la sărat într-o şandrama ale cărei ferestre le închidea sau le deschidea, ca să pătrundă aerul de munte, după cum îi dicta experienţa.

Pe când ea robotea, Melchor lăsa zilele să treacă, tolănit pe un scaun în pragul bojdeucii, fumând şi încercând zadarnic să-i sperie pe cei doi zăvozi mari şi lăţoşi care se încăpăţânau să stea lângă el, parcă vrând să-i mulţumească pentru schimbarea de dispoziţie care se petrecuse în stăpâna lor. Ţiganul îi privea încruntat. „Nu merge cu animalele astea”, îşi repeta, amintindu-şi efectele pe care privirile lui mânioase le trezeau la oameni. Îi şi mârâia, dar dulăii dădeau din coadă. Şi când era sigur că Nicolasa nu putea vedea, mai scăpa câte-o lovitură de picior, uşor, ca să nu schelălăie, însă ei o luau ca pe o joacă. „Monştri nenorociţi”, mormăia atunci, amintindu-şi pumnul pe care-l primise de La Nicolasa prima dată când încercase să lovească unul din animale, zdravăn, cu piciorul.

– N-o să vezi niciun lup prin împrejurimi, se dezvinovăţise mai apoi femeia. Dulăii ăştia ne apără, pe mine şi pe porci. Bagă de seamă să nu te porţi urât cu ei.

Trăsăturile lui Melchor se înăspriseră, nu-l lovise niciodată o femeie. Dăduse să se burzuluiască, dar Nicolasa i-o luase înainte.

– Am nevoie de ei, adăugă, îndulcindu-şi tonul, la fel de mult ca de mădularul tău drăcesc.

Femeia îşi duse mâna între picioarele bărbatului.

– Să nu mai faci asta niciodată, o preveni el.

– Ce? întrebă femeia cu voce mieroasă, scormonindu-i în nădragi.

– Să nu mai ridici mâna la mine.

– Ţigane, îi răspunsese cu acelaşi timbru al vocii, pe când băga de seamă cum mădularul lui Melchor începea să răspundă mângâierilor sale, dacă-mi mai baţi dulăii, te omor. În clipa aceea, îi strânsese mai tare ouăle. E simplu: dacă nu vrei să-i îngădui, vezi-ţi de drum.

Aşezat în pragul bojdeucii, Melchor mai azvârli o dată cu piciorul în aer, gest pe care unul din zăvozi îl primi ridicându-se pe labele dinapoi şi zvârcolindu-se. Nu încăpea îndoială că Nicolasa avea să ducă la bun sfârşit ameninţarea. Îi plăcea de femeia aia. Nu era ţigancă, dar avea firea unei femei hârsite în pustietatea munţilor… Iar în timpul nopţii îi potolea poftele cu pasiunea aceea dezlănţuită pe care o presimţise de îndată ce o zărise, în faţa tarabei negustorului de haine vechi. Unui singur lucru îi ducea lipsa: cântecelor lui Caridad pe întuneric, în tăcerea nopţii. „E o femeie pe cinste, negresa.” în unele nopţi şi-o închipuia oferindu-i trupul, cum făcea Nicolasa, cerându-i tot mai mult, aşa cum îşi dorise când se trezea cu ea în braţe în ţigănime. În afară de cântecele acelea, pentru care renunţase să se bucure de Caridad, nu prea mai avea ce să ceară. Ba chiar ajunsese la o înţelegere cu Nicolasa, când aceasta-i ceruse să muncească.

– Câtă vreme mădularul dintre picioarele tale-şi face treaba, se proţăpise dinaintea lui cu mâinile înfipte în şolduri, trupul meu nu-i pe bani. Dar mâncarea trebuie să ţi-o câştigi.

Melchor o măsurase din priviri, ursuz: scundă, lată în şolduri şi umeri, cu cărnuri exuberante şi un chip murdar, care devenea simpatic atunci când zâmbea. Nicolasa îi îndură privirea.

– Io nu muncesc, muiere, se răsti el.

– Atunci, du-te de vânează lupi. În Aracena o să-ţi dea dublu pentru fiecare lup pe care-l omori.

– Dacă vrei bani… Melchor scotoci la brâu până găsi punga unde ţinea ce furase de la Grăsan. Uite, îi zise, aruncându-i un ban de aur pe care ea îl prinse din zbor. E de ajuns ca să-mi dai pace?

Nicolasa nu răspunse imediat. N-avusese niciodată o monedă de aur; o pipăia şi-o încerca în dinţi, să se încredinţeze că nu e calpă.

– Da, zise în cele din urmă.

De atunci, Melchor fu liber să facă orice poftea. Unele zile şi le petrecea în pragul bojdeucii, bând vinul şi fumând tutunul pe

care i le aducea ea din Jabugo. Adesea, după ce termina cu porcii şi cu restul treburilor, i se alătura şi Nicolasa. Femeia se aşeza pe jos – aveau doar un scaun – şi-i respecta tăcerea, lăsându-şi privirea să rătăcească peste un peisaj despre care cu greu îşi închipuia că ar fi putut s-o încânte din nou.

Alteori, când treceau câteva zile de când Nicolasa nu mai coborâse la Jabugo, Melchor pornea să cerceteze munţii, pentru a se încredinţa singur dacă Grăsanul se apropia. Era singurul amănunt pe care i-l destăinuise Nicolasei.

– De câte ori te duci în sat, îi spuse, află dacă se ştie ceva de vreun grup însemnat de contrabandişti. Nu mă interesează cărăuşii mărunţi care trec hotarul sau fac cărăuşie în Jabugo.

– De ce? întrebă ea.

Ţiganul nu-i răspunse.

În felul acesta se scurseră restul primăverii şi o parte din vară. Lui Melchor zilele începeau să i se pară lungi. După primele săptămâni de pasiune, se înmulţiseră dăţile în care Nicolasa îl respinsese cu aceeaşi vehemenţă cu care odinioară se arunca asupra lui.

Femeia îşi preschimbase înfocarea într-o atitudine drăgăstoasă, ca şi cum ar fi socotit veşnică situaţia aceea care pentru ţigan era trecătoare. De aceea, atunci când vestea despre întemniţarea ţiganilor ajunse în sat, Nicolasa hotărî să nu sufle o vorbă. Nu doar ca să-l apere, ci şi fiindcă se temea, şi pe bună dreptate, că acel ţigan sadea avea să plece în căutarea alor săi dacă afla.

De câte ori ieşea în drum, Nicolasa îl privea cu o îngrijorare şi o tulburare pe care nu se străduia să le ascundă şi trimitea un dulău după el, însă Melchor nu se apropia de sat. Ţiganul ajunsese să îngăduie tovărăşia aceea care-l prevenea cu mârâituri aproape imperceptibile de prezenţa unui om sau a unei fiare pe poteci singuratice şi cărări de munte.

Nicolasa îi dăruise o tunică veche din armată, cu epoleţi şi fireturi de aur, care mai păstra ceva din culoarea de la început. Melchor zâmbi recunoscător şi emoţionat, văzând tulburarea copilăroasă cu care ea-i întinsese haina; „Casimiro mi-a zis ce căutai la taraba lui de la iarmarocul din Aracena”, mărturisi, încercând să-şi ascundă emoţia în spatele unui chicotit forţat. Cei doi zăvozi îi urmăreau şi-şi plecau capetele dintr-o parte în alta. Melchor îmbrăcă haina, care îi venea foarte mare şi-i atârna pe umeri ca un sac, şi se strâmbă aprobator, trăgând de revere şi

privindu-se. Ea îl rugă să se învârtă, să-l vadă în întregime. În noaptea aceea, Nicolasa-i căută trupul.

Dar timpul trecea, Nicolasa tăgăduia de fiecare dată când se întorcea din Jabugo, iar Melchor, care cunoştea rutele contrabandei, întâlnea doar câte o mână de cărăuşi mărunţi care transportau pe jos, la adăpostul nopţii, mărfuri din Portugalia în Spania. „Unde eşti, Grăsane?”, scrâşnea, bătând drumurile. Dulăul, lipit de piciorul lui, scotea un urlet prelung care sfâşia liniştea şi se strecura printre copaci; erau multe dăţile în care-l auzise pe stăpânul cel nou numindu-l pe Grăsan cu o ură care rănea chiar şi pietrele. „Unde eşti, stârpitură? O să vii. Pe diavol c-ai să vii! Şi-n ziua aia...”

– Ţi-am adus trabucuri, îl vesti Nicolasa la întoarcerea din Jabugo, aproape o săptămână mai târziu, întinzându-i o legătură de *papantes,* legate la un capăt cu firul acela roşu, specific: ţigări de foi de mărime mijlocie, elaborate la fabrica de tutun din Sevilla, pe care fumătorii le socoteau a fi cele mai bune.

Vorbi cu privirea înfiptă în pământ. Melchor se încruntă şi înşfăcă trabucurile de pe scaun, aşezat în pragul bojdeucii. Nicolasa se pregătea să plece, când ţiganul întrebă:

– Nu mai ai nimic să-mi zici?

Ea se opri.

– Nu, fu răspunsul ei.

De această dată nu izbuti să-şi abată privirea de la ochii lui. Melchor băgă de seamă că avea ochii înlăcrimaţi.

– Unde sunt? întrebă.

O lacrimă strălucitoare se prelinse pe obrazul Nicolasei.

– În apropiere de Encinasola. În privinţa asta nu cutezase să mintă. Melchor îi ceruse să-i zică dacă afla ceva, aşa că adăugă cu voce tremurătoare: Unii dintre cei de la Jabugo s-au dus să li se alăture.

– Când sunt aşteptaţi în Encinasola?

– Într-o zi, cel mult două.

Împietrită dinaintea lui, cu picioarele lipite, mâinile înlănţuite peste pântece, cu vocea gâtuită şi lacrimile şiroindu-i pe obraji, Nicolasa văzu cum se transformă bărbatul care îi schimbase viaţa: creţurile care-i străbăteau chipul se neteziră, iar sub sprâncenele încruntate, strălucirea din ochii lui de ţigan păru să se ascută, ca tăişul unui jungher. Toate fanteziile de viitor cu care se jucase naiv femeia în visurile ei se risipiră de îndată ce Melchor se ridică de pe scaun şi trase de poalele tunicii lui

galbene, cu privirea rătăcită, întreaga lui fiinţă pierdută.

– Ţine dulăii cu tine, zise într-o şoaptă care Nicolasei i se păru un tunet. Apoi se scotoci la brâu şi mai scoase o monedă de aur. N-am crezut niciodată că prima pe care ţi-am dat-o are să fie de-ajuns, adăugă. O apucă de-o mână, îi descleştă degetele, puse moneda în palmă şi strânse pumnul la loc. Să nu te încrezi niciodată într-un ţigan, femeie, adăugă, înainte de a-i întoarce spatele şi de a purcede în jos pe deal.

Nicolasa nu vru să recunoască sfârşitul visurilor sale. În schimb, îşi aţinti privirea împăienjenită la legăturica de *papantes* cu firele lor roşii, pe care Melchor o uitase pe scaun, în pragul bojdeucii.

Depindea de unde hotărau să petreacă noaptea. De la Encinasola la Barrancos erau aproape două leghe, iar Melchor ştia că Grăsanul – dacă aceea era ceata lui – ar face tot posibilul să ajungă la Barrancos. Spre deosebire de ceea ce se petrecea în Spania, în Portugalia nu existau dughene de tutun. În ţara lusitană, negoţul era arendat celui care se străduia cel mai mult pentru el de către arendaşi care, la rândul lor, deschideau două feluri de prăvălii: cele pentru negoţ cu portughezii şi cele destinate contrabandei cu spaniolii. Melchor îşi aminti clădirea cea mare din Barrancos, cu magazii pentru tutunul de fumat din Brazilia, cu odăi pentru odihna contrabandiştilor şi numeroase staule îngrijite. Méndez, arendaşul, nu încasa nimic pentru toate aceste înlesniri cu care îşi cinstea oaspeţii, mai cu seamă dacă erau grupuri mari, asemenea celor din Cuevas Bajas şi din împrejurimi, deşi făcea acelaşi lucru şi pentru cărăuşii umili, cărora ajungea chiar să le dea bani pe veresie sau să le finanţeze feluritele tertipuri.

„Da, Grăsanul o să încerce să ajungă la Barrancos, să-şi umple burdihanul cu mâncare bună, să se îmbete şi să se împreuneze cu femei, la adăpost de neghioabele, dar sâcâitoarele potere ale regelui”, conchise Melchor aşezat pe o buturugă, la jumătatea drumului între Encinasola şi Barrancos. Cele două aşezări păreau să se înfrunte una cu cealaltă din depărtare, amândouă ridicate în vârf de stâncă, fiecare având castelul ei, cel din Encinasola chiar în aşezare, cel din Barrancos întru câtva mai depărtat, dominând valea care le despărţea şi care avea foarte puţine în comun cu natura neîmblânzită din Jabugo şi de prin împrejurimi.

Era trecut de amiază şi soarele bătea din plin. Melchor se zorise destul de mult să o ia înaintea posibilei sosiri a contrabandiştilor, încă din zori, şedea pe ciotul acela incomod de lemn mort, în apropiere de malurile râului Múrtiga, unde găsise un pâlc de copaci care-l ferea de soare. Uneori privea spre sat, deşi ştia că nu era nevoie: zarva avea să le-o ia înainte. Nici măcar nu era nevoie de mare vânzoleală, căci liniştea era atât de adâncă, încât Melchor îşi auzea propria răsuflare. Câţiva oameni de-ai locului, puţini, trecură pe dinaintea lui în drum spre ogoare, la muncile câmpului. Melchor se mărgini să clatine din cap aproape imperceptibil, în semn de răspuns la saluturile lor înfricoşate, în graiul locului. Ştiau deja cu toţii de apropierea contrabandiştilor, iar ţiganul acela cu cercei atârnându-i în urechi, cu tunica galbenă şi decolorată, nu putea fi decât unul dintre ei. Între priviri aruncate în pripă spre Encinasola şi saluturile sperioase ale ţăranilor, Melchor şi-i amintea pe unchiul Basilio, pe tânărul Dionisio şi pe Ana. Niciodată, orice-ar fi făcut, fiica lui nu i-ar fi reproşat nimic! Ce-avea să facă atunci când avea să sosească ceata Grăsanului? Încercă să alunge neliniştea aceea; avea să hotărască atunci. Îi fierbea sângele. Nimeni n-avea să spună niciodată că Melchor Vega, din neamul Vega, se ascundea de cineva! Aveau să-l omoare. Poate că Grăsanul nici măcar nu i-ar fi îngăduit să-l provoace: avea să-i poruncească unuia dintre ciracii săi să descarce pe loc un foc de armă şi-apoi avea să-şi vadă de drum cu un zâmbet pe buze, poate cu un hohot de râs; probabil avea să scuipe din şa pe leşul lui, dar nu-i păsa.

Un pâlc de femei, încărcate cu nişte coşuri de pâine şi ceapă pentru bărbaţii lor, îi trecu pe dinainte în tăcere, ţinând capetele plecate. Trăise prea mult, se gândi cu privirea aţintită la spinările lor. Zeii ţiganilor sau dumnezeul popilor îi mai dăruise câţiva ani. Trăia pe veresie. Ar fi trebuit să moară la galere, ca atâţia alţii, dar dacă nu pierise vâslind în slujba regelui... Strânse din buze şi-şi privi mâinile: pielea era împestriţată de nenumărate pete întunecate, care se zăreau în ciuda culorii lui de ţigan. Încercă să se aşeze mai bine pe buturugă şi simţi că-l dor toţi muşchii, înţepeniţi deja de trecerea ceasurilor; poate nu era decât un moşneag, ca acela din ţigănime care se învoise sa i lase patul lui în schimbul unui gologan amărât. Simţi o mâncărime neliniştitoare în cicatricele pe care i le lăsase biciul şefului de galeră pe spinare. Suspină şi întoarse capul spre Encinasola.

– Dacă n-am murit în slujba lepădăturii de rege, îşi zise cu voce tare, adresându-se spre un loc aflat mult mai departe de satul care i se înfăţişa privirii, ce chip mai potrivit de-a muri acum, când nu mai sunt decât un moşneag, închizând astfel orice gură ar voi să mă compare cu o muiere?

Aşa cum bănuise, îi auzi cu multă vreme înainte de a se ivi pe drumul care părăsea Encinasola, la jumătatea după-amiezii. O coloană lungă, în neorânduială, de bărbaţi: unii călare; alţii, majoritatea, ducând de dârlogi cai, catâri sau măgăruşi. Printre toţi aceştia, mulţi cărăuşi simpli. Erau însoţiţi de ţipete, ocări şi hohote de râs, dar larma se stinse în urechile lui Melchor de îndată ce-l recunoscu pe Grăsan în frunte, flancat de ciracii săi. „Negreso, se gândi atunci cu o jumătate de zâmbet pe buze, în ce încurcătură m-ai vârât.” Murmurul cântecelor lugubre şi monotone ale lui Caridad înlocui orice alt sunet în urechile lui Melchor. Cu privirea aţintită la coloana care se apropia, ţiganul îşi lăţi zâmbetul.

– Îmi pare rău doar pentru faptul că o să mor fără să-ţi fi gustat trupul, negreso, zise cu voce tare. Sigur am fi făcut pereche bună: un fost vâslaş la galere şi roaba cea mai neagră din întreaga Spanie.

Grăsanul şi oamenii lui ajunseră neîntârziat lângă el, dar nu-l recunoscură la fel de repede: soarele îi orbea. Coloana de bărbaţi se îmbulzi în urma căpitanului când acesta şi doi dintre cei care-l flancau îşi opriră brusc caii.

Melchor şi Grăsanul se înfruntară din priviri. După surprinderea de la început, ciracii cercetau împrejurimile: copaci şi tufe, pietre şi denivelări, în caz că era vorba de o ambuscadă. Melchor le desluşi neliniştea. Nu se gândise la posibilitatea asta: credeau că nu era singur.

„Galerianul...” Murmurul se strecură printre contrabandişti. „E Galerianul”, îşi şoptiră unii altora.

– Te-ai târât afară din scorbura ta? întrebă Grăsanul.

– Am venit să te omor.

Un murmur se ridică din rândurile contrabandiştilor, până ce Grăsanul slobozi un hohot de râs care-i făcu să amuţească.

– Tu, singur?

Melchor nu răspunse. Nici nu se clinti.

– Aş putea să-ţi fac de petrecanie fără să pun piciorul jos din scară, îl ameninţă contrabandistul.

Ţiganul lăsă să treacă câteva clipe. Nu o făcuse. Na trăsese. Grăsanul şovăia; ceilalţi, la fel.

– Singuri, numai tu şi cu mine, Grăsane, spuse Melchor în cele din urmă. N-avem nimic împotriva celorlalţi, adăugă, arătând spre ceilalţi doi.

Folosirea pluralului îi sili pe ciraci să cerceteze din nou împrejurimile cu privirea; goana unui animal speriat, foşnetul vântului printre frunze, cel mai neînsemnat sunet le atrăgea atenţia, la fel cum i se întâmplă şi Grăsanului la simpla bătaie din aripi a unei păsări. Puteau fi ţigani ascunşi, ţintindu-i cu armele. Ştia de întemniţarea masivă, dar mai ştia şi că mulţi dintre cei din ţigănime reuşiseră să scape. Cei mai mulţi erau din familia Vega, credincioşi până la moarte neamului şi sângelui lor: Galerianului. Era de ajuns ca unul dintre ei să-i ţintească scăfârlia chiar în clipa aceea! Nu se putea ca Galerianul să fi venit să înfrunte de unul singur o ceată de oameni, nu era nebun. Unde puteau fi? Pe crengile unuia dintre copaci? Culcaţi la pământ, dinapoia vreunei stânci?

Melchor profită de clipa aceea de nehotărâre şi se ridică de pe buturugă. Muşchii lui răspunseră ca şi cum primejdia, apropierea luptei şi deznodământul nesigur i-ar fi insuflat o stranie vioiciune.

– Poţi fugi, Grăsane, strigă ca să fie auzit de toţi, poţi da pinteni calului şi poate… Poate să ai noroc. Vrei să-ncerci, sac scârbos de osânză? răcni din nou.

Doar târşâitul neliniştit al tălpilor oamenilor în colbul drumului şi nechezatul vreunuia dintre cai rupseră tăcerea care se aşternu după ocară.

– Am venit să te omor, fiu de căţea! Doar tu şi cu mine. Ţiganul scoase briceagul şi îl deschise încet, până ce lama străluci, afară din plăselele de os. Nimeni altcineva n-are de ce să fie rănit. Am venit să mor! urlă Melchor, cu briceagul deschis în mână. Dar dacă pier altfel decât luptând corp la corp împotriva căpitanului vostru, mulţi dintre voi au să sufere urmările. Oare nu-i asta cea mai bună cale de-a rezolva pricinile?

Printre murmurele de încuviinţare care se ridicau în spatele lui, Grăsanul băgă de seamă că cei doi ciraci nu-şi înfrânau îndeajuns caii, drept urmare se îndepărtau vădit de el.

Melchor, proţăpit la câţiva paşi de cal, cu galbenul decolorat al tunicii sale reîmprospătat de soarele care bătea din spate, îşi dădu şi el seama de asta.

– Ai de gând să fugi ca o muiere speriată? îl provocă.

Dacă încerca una ca asta, avea să piardă respectul oamenilor săi şi, odată cu el, orice şansă de a mai conduce vreodată un grup de contrabandişti. Grăsanul ştia asta. Pufni îndelung a silă, scuipă la picioarele ţiganului şi descălecă cu greu.

Nu atinsese încă pământul, când oamenii izbucniră în urale şi începură să pună rămăşaguri. Ciracii se dădură într-o parte a drumului. Ceilalţi se aşezară roată în jurul adversarilor, dar Melchor îi împiedică: trebuia să menţină păcăleala cu ambuscada. Dacă toţi acei oameni îl acopereau până la urmă pe Grăsan… Melchor se dădu câţiva paşi înapoi, cu briceagul întins, făcându-le semn celor care veneau spre el să se oprească.

– Grăsane! strigă când primii dintre ei se supuseră. Înainte ca oamenii tăi să ne împresoare, cineva o să-ţi zboare creierii! Ai priceput? Să treacă toţi în spatele tău, pe drum… Acum!

Contrabandistul făcu un gest poruncitor spre ciracii săi, care avură grijă să-i ţină pe ceilalţi pe drum. Mulţi încălecară caii pe care îi duceau de dârlogi, pentru a vedea mai bine. Cei din ultimul rând cerură în gura mare celor din faţă să se aşeze şi, în felul acesta, alcătuind un fel de semilună care se întindea dincolo de drum, în chip de amfiteatru, izbucniră în aplauze şi începură să-şi aplaude căpitanul când acesta scoase un briceag mare şi îl îndreptă spre ţigan. Câţiva ţărani şi nevestele lor, care se întorceau în sat, îi urmăreau năuciţi de departe.

Cei doi adversari se cântăriră din priviri, învârtindu-se în cerc, cu braţele şi cuţitele întinse, încercând să-şi ferească ochii de soare. Grăsanul se mişca cu o sprinteneală neobişnuită pentru statura lui, băgă de seamă Melchor. Nu trebuia să-l dispreţuiască. Nu puteai rămâne în fruntea unui grup de contrabandişti din Cuevas Bajas dacă nu ştiai să te baţi şi să-ţi aperi poziţia zi de zi. Era frământat de aceste gânduri, când Grăsanul se năpusti asupra lui şi-şi repezi briceagul spre ficat, dar Melchor reuşi să se ferească, nu fără o oarecare greutate; se poticni, îndepărtându-se de contrabandist.

– Eşti bătrân, Galerianule, scuipă spre el, pe când Melchor încerca să-şi recapete echilibrul, iar strigătele şi aplauzele cu care oamenii răsplătiseră acel prim asalt amuţeau. Tu erai ăla care mă asemuia cu o muiere care vrea să fugă? Atâta te-ai luptat cu muierile, c-ai uitat cum se-nfruntă bărbaţii?

Hohotele de râs cu care contrabandiştii întâmpinară aceste vorbe îl înfuriară pe ţigan, dar ştia că nu trebuie să se lase pradă mâniei. Se încruntă şi continuă să se învârtă în jurul celuilalt, cu

arma în mână.

– Ultima femeie cu care m-am luptat, minţi pe când se pregătea pentru un al doilea asalt, a fost curva pe care-am plătit-o cu medalionul nevestei tale. Ţi-aduci aminte, sac de osânză? Am futut-o pe socoteala ta, gândindu-mă la muierea şi la fetele tale!

Răspunsul, aşa cum bănuia Melchor, nu se lăsă aşteptat. Grăsanul acordă mai multă greutate tăcerii încordate a oamenilor săi decât prudenţei şi se năpusti, spintecând aerul cu briceagul. Melchor se feri, îi dădu roată şi-l tăie la piept, astfel încât albul cămăşii începu să se confunde cu brâul roşu care-i încingea pântecele uriaş.

„Al meu este!”, îşi zise ţiganul, văzând cum se răsucea Grăsanul, roşu la faţă, cu sângele ţâşnindu-i din piept, pe când spinteca aerul cu al său cuţit. O dată, de două, de trei ori, Melchor se feri de atacurile sale orbeşti. Îl răni din nou, la coapsa stângă, şi apoi slobozi un hohot de râs care sfâşie tăcerea pe care o păstrau oamenii aşezaţi pe margine.

– Iar perlele nevesti-tii… Ţiganul sărea dintr-o parte în alta, năucindu-şi şi mai mult adversarul. Se simţea tânăr şi neobişnuit de sprinten. Se feri de un nou atac şi-şi înfipse cuţitul în subsuoara dreaptă a Grăsanului, care se văzu silit să treacă briceagul în mâna stângă. Le poartă nepoata mea, câine mizerabil! strigă Melchor, îndepărtându-se de el câţiva paşi.

– O s-o omor după ce te omor pe tine, răspunse celălalt, fără a se declara învins, dar mai întâi o s-o dau pe mâinile oamenilor mei, ca să se bucure de ea. Ai adus-o cu tine? adăugă, arătând cu cuţitul dincolo de drum, înspre copaci.

Melchor hotărî să isprăvească totul, strânse cu putere arma şi se apropie de adversar, gata să i dea lovitura finală.

– Mai bine ar fi luat-o şi pe ea, odată cu toate lepădăturile de ţigani săltaţi la Triana luna trecută…

Grăsanul nu apucă să termine. Hotărârea cu care Melchor se apropia de el pieri la auzul vorbelor sale. Contrabandistul desluşi nedumerirea de pe chipul ţiganului; braţele şi picioarele îi încremeniseră. Nu ştia! Habar n-avea de întemniţare! Grăsanul profită de şovăiala adversarului, se mişcă iute şi-i împlântă briceagul, cât era de lung, în pântece.

Cu uimirea zugrăvită pe chip, Melchor se aplecă în faţă, duse mâna liberă la rană şi se dădu înapoi câţiva paşi.

– Nu-i picior de ţigan pe-aici! strigă înfierbântat Grăsanul după

asalt, printre chiotele şi aplauzele oamenilor săi. E singur!

– E al tău! îl îmboldi unul dintre ciraci. Fă-i de petrecanie!

Izbucniră urale asurzitoare.

Însângerat, cu braţul drept atârnându-i pe lângă corp, contrabandistul se aruncă asupra lui Melchor care, dând să se ferească de asalt, se împiedică şi căzu pe jos, pe spate. Oamenii, acum fără frica unei ambuscade, se ridicară şi începură să alerge spre Grăsan care, aplecat peste Melchor, îşi recăpătase zâmbetul cinic. Mulţi putură să vadă cum ţiganul se chircea, apăsându-şi pântecele cu ambele mâini, învins; alţii, în schimb, nu zăriră decât siluetele a doi zăvozi care, răsăriţi ca din pământ, se năpustiră asupra căpitanului lor, unul la coapsă, acolo unde sângera prin rana pe care i-o făcuse Melchor; celălalt, direct la gât, după ce Grăsanul se prăbuşi, doborât de primul din ei.

Cei mai mulţi dintre contrabandişti înlemniră; unii încercară să se apropie de zăvozi, dar mârâielile cu care-i întâmpinară aceştia, fără a-şi slăbi prada, îi siliră să renunţe. Grăsanul zăcea aproape de Melchor, la fel de nemişcat pe cât erau cei doi dulăi mari, cu mandibulele lor puternice, obişnuite să înfrunte lupii de pe munte, apăsând exact cât trebuia, ca şi cum ar fi aşteptat porunca de pe urmă pentru a-şi înfige colţii în cărnurile contrabandistului.

– Trageţi în ei! sugeră cineva.

Fără a îndrăzni să vorbească, Grăsanul reuşi si facă semne agitate de împotrivire cu o mână, de sub animalul care-i strângea coapsa.

– L-aţi putea răni pe Fajado, se împotrivi în acelaşi timp unul dintre ciraci. Nimeni nu trage şi nu se apropie!

– Sfâşiaţi, reuşi să murmure Melchor. Zăvozii nu-l ascultară, dar îi întâmpinară vocea dând din coadă, lucru pe care ţiganul nu reuşi să-l vadă. Sfâşiaţi, blestemaţilor! slobozi un urlet de durere.

– N-or s-o facă.

Contrabandiştii se întoarseră spre Nicolasa, care se ivise la marginea drumului cu arma răposatului ei soţ în mâini.

– N-or s-o facă… până nu le poruncesc eu.

Vocea îi tremură când vorbi. Durerea pe care-o simţise în propriul pântece văzând cum contrabandistul îl înjunghia pe Melchor devenise acum o gâtuială cumplită. Asmuţise zăvozii când îl văzuse prăbuşindu-se la pământ şi înţelesese că sorţii fuseseră aruncaţi. Apoi ieşise în drum, orbită, hotărâtă să lupte pentru ţigan, dar se trezise înconjurată de bărbaţi necioplіţi şi

fioroşi, toţi nişte zdrahoni în comparaţie cu ea.

– Dacă femeia asta trebuie să dea porunca... S-o ucidem! propuse unul dintre contrabandişti, dând să se arunce asupra Nicolasei.

Se auzi un foc de armă, iar bărbatul se prăbuşi pe spate, cu faţa distrusă de plumbii espingolei.

Nicolasa nu îndrăzni să-i privească pe ceilalţi. Trăsese cum făcea când lupii se apropiau de bojdeuca ei: fără să stea pe gânduri. Nu trăsese niciodată intr-un om, oricând s-ar fi lăudat cu asta dacă vreunul se apropia de moşia ei. Mârâiturile zăvozilor o aduseră înapoi la realitate. Grăsanul lovi iar cu putere pământul cu mâna liberă. Ea îşi încărcă din nou arma, încercând să-şi stăpânească tremurul mâinilor, urmărindu-i cu coada ochiului pe bărbaţii care-o înconjurau.

– Nu mişcă nimeni, porunci din nou unul dintre ciraci.

Nicolasa răsuflă din rărunchi, în timp ce vâra pentru a doua şi ultima oară vergeaua pe ţeava espingolei. Apoi se apucă să îndese praf fin de puşcă pe ţeava armei. Toţi erau cu ochii la ea şi la zăvozi. Îşi drese vocea.

– Dacă cineva are de gând să-mi facă rău, îşi drese din nou glasul, îi era greu să vorbească, dulăii or să sară în apărarea mea, dar mai întâi o să-i facă de petrecanie nenorocitului ăstuia, la fel cum fac cu lupii. Nu lasă niciodată un duşman în viaţă.

Cercetă să vadă dacă arma era pregătită, încuviinţă şi o strânse din nou în mâini. Câţiva se îndepărtară, iar ea se simţi puternică.

– Dacă strâng niţel din falei, căpitanul vostru are să crape, adăugă îndreptându-se spre locul unde zăcea Melchor. Ridică privirea spre unul dintre ciraci, călare pe cal, şi întâlni o expresie care păru s-o încurajeze. Ce? Ambiţie! Asta trădau ochii lui. Sau poate aţi vrea să moară? îndrăzni, cu voce mai scăzută, uitându-se la bărbatul de pe cal. Ce-o să faceţi cu un căpitan laş, grăsan şi, în plus de asta, ciung? Am văzut lupta. Rana aia de la subsuoară n-o să se vindece.

Ciracul îşi duse o mână la bărbie, cugetă preţ de câteva secunde, strânse arma cu putere şi încuviinţă.

Nicolasa schiţă un zâmbet: avea să iasă cu bine din încurcătură.

– Ce...? dădu să se împotrivească al doilea cirac, când un foc neaşteptat de armă tras de celălalt îi amuţi protestele şi-l răsturnă de pe cal, cu un plumb în piept.

Un murmur înfioră grupul, dar niciunul dintre ei nu ridică vocea: era o pricină între mai-mari, cum mai văzuseră în atâtea alte dăţi.

– Tu şi tu, femeia se îndreptă spre doi contrabandişti aflaţi mai aproape şi apoi arătă spre Melchor, ridicaţi-l… Căscă gura în căutare de aer văzând mâinile ţiganului, încleiate de sânge şi încleştate peste pântece. Urcaţi-l pe un cal! reuşi să sfârşească.

– Aburcaţi-l, îi îndemnă noul căpitan, arătând spre calul Grăsanului.

Melchor nu se putea ţine în şa. Îl aşezară de a curmezişul, ca pe o desagă. Capul îi atârna.

– O să mori, Grăsane, scuipă ţiganul înainte de a-şi strâmba trăsăturile într-un rictus de durere.

Pe când contrabandistul bătea din nou cu mâna în pământ, Nicolasa apucă frâiele calului pe care se afla Melchor şi se pierdu cu el printre copaci.

Vreme îndelungată, nimeni nu îndrăzni să se clintească. Cei doi zăvozi rămăseseră deasupra prăzii lor, care acum îşi însoţea cu gemete loviturile din ce în ce mai slabe. După o vreme, se auzi un fluierat ascuţit printre copaci. Atunci, unul din zăvozi îl smuci de picior, ca şi cum ar fi vrut să-l desprindă de trup, iar celălalt îşi înfipse colţii în gâtlejul Grăsanului. Îi fu de ajuns să scuture fălcile cu putere de vreo două ori pentru a fi sigur că prada pierise. Spre deosebire de lupi, care se luptau pentru viaţa lor, omul se lăsase ucis ca un porc. Apoi, cei doi zăvozi îşi urmară stăpâna.

Înainte ca animalele să o ajungă pe Nicolasa, în desiş, Melchor vorbi din nou.

– Tu aveai veste de cele petrecute cu ţiganii?

Ea nu răspunse.

– Lasă-mă să mor, şopti el.

– Taci, zise femeia. Nu te sforţa.

– Lasă-mă să mor, femeie. Dacă reuşeşti să mă lecuieşti, o să te părăsesc.

Sosirea zăvozilor cu boturile mânjite de sânge îi îngădui Nicolasei să-şi dreagă glasul, care-i pierise la ameninţarea lui Melchor.

– Băieţi buni, şopti către dulăi, pe când aceştia se gudurau printre picioarele calului. Minţi, ţigane, zise mai apoi.

16

Malaga era o aşezare cu puţin peste treizeci de mii de locuitori, care făcea parte din regatul Granadei şi care fusese întemeiată pe ţărmurile Mediteranei de către fenicieni, în secolul al VIII-lea înainte de Cristos. După trecerea cartaginezilor, romanilor, vizigoţilor şi musulmanilor, Malaga secolului al XVIII-lea, ocupată să distrugă faţadele magnificelor sale ziduri nazaritene, se prezenta ca o aşezare urbană în formă de cruce, cu Plaza Mayor în centru şi marile şi numeroasele construcţii religioase de-a lungul braţelor.

Cu toate acestea, fosta aşezare feniciană nu era pregătită să le primească pe ţigăncile poprite. Întemniţarea avusese loc la sfârşitul lui iulie, dar taina în care se dusese la îndeplinire avu drept urmare faptul că porunca prin care aşezarea aceea era aleasă ca destinaţie a ţigăncilor şi a copiilor acestora ajunse la autorităţi abia la 7 august, nelăsându-le răgaz pentru niciun fel de pregătiri. Spre disperarea consiliului orăşenesc, convoaie de căruţe ticsite de femei soseau întruna în capitală, din Ronda, Antequera, Écija, Santa Maria, Granada, Sevilla…

Alcazaba, castelul ales de către marchizul de Ensenada ca temniţă, era primejdios deoarece acolo se afla pulberăria armatei, ceva ce nobilul nu luase în seamă. Astfel, primele femei fură aruncate în temniţa regală care, din pricina afluenţei lor constante, se umpluse ochi destul de curând. Atunci, consiliul orăşenesc rechiziţionă câteva case de pe strada Ancha de la Merced, care se dovediră şi ele neîncăpătoare. Iar dacă prevederile de spaţiu se dovediră greşite, încă şi mai greşite se dovediră a fi cele privitoare la întreţinerea acelui număr uriaş de oameni. Consiliul orăşenesc înaintă o petiţie către marchiz, rugându-l să stăvilească trimiterea ţigăncilor şi solicitând, în acelaşi timp, fondurile necesare pentru a le îngriji pe cele care sosiseră deja. Nobilul hotărî ca grupurile noi să fie îndreptate spre Sevilla: „În bună rânduială şi siguranţă”, porunci.

În cele din urmă, în mahalaua oraşului din afara zidurilor, autorităţile rechiziţionară casele de pe uliţa Arrebolado şi blocară ieşirile, alcătuind în acest chip o mare închisoare, în care se îngrămădiră, zdrenţăroase, înfometate şi bolnave, mai bine de o

mie de ţigănci cu copiii lor mai mici de şapte ani. Ana Vega, în schimb, fu aruncată în temniţa regală, în aşteptarea judeţului ca instigatoare a revoltei izbucnite în drum spre oraş.

Dacă în Malaga situaţia era disperată, acelaşi lucru se putea spune despre arsenalul Carraca. Împreună cu alţi şase sute de ţigani – cinci sute de bărbaţi şi o sută de copii – proveniţi din diferite locuri, José Carmona ajunse la Cádiz spre sfârşitul lui august. Dar, spre deosebire de Malaga, unde consiliul orăşenesc avea posibilitatea de a rechiziţiona case pentru a găzdui nou-venite pe neprevăzute, arsenalul Carraca era doar un şantier naval militar, împrejmuit şi străjuit fără întrerupere pentru a împiedica evadarea osândiţilor şi a robilor care îndeplineau munci silnice. La fel ca în Cartagena, în Carraca nu existau ţigani; cu toate acestea, dacă în arsenalul murcian au putut fi adăpostiţi în care cu coviltir, vechi, inutile şi insalubre, în cel din Cádiz au fost îngrămădiţi în ţarcuri şi în tot soiul de dependinţe. Prea puţin au contat petiţiile pe care guvernatorul arsenalului le-a înaintat consiliului, subliniind insuficienţa instalaţiilor şi riscul izbucnirii unor răzmeriţe la sosirea acelei gloate deznădăjduite.

În epoca raţiunii şi a curteniei, răspunsul autorităţilor fu tranşant: acolo unde încăpuseră atâţia osândiţi, puteau la fel de bine să încapă şi ţiganii. I se porunci guvernatorului să sloboadă salahorii tocmiţi şi să-i înlocuiască cu acea mulţime ticăloasă şi trândavă; în felul acesta, aveau să obţină rezultatele urmărite de monarhia Bourbonilor, ale cărei idealuri erau departe de pioasa resemnare în faţa sărăciei, cu pomana drept singură dezlegare îngăduită până atunci de societate. Munca onora. În vremuri în care se depăşea conceptul ancestral de onoare, care-i împiedicase pe spanioli să accepte îndeletniciri manuale şi, prin urmare, înjositoare, nimeni nu putea trândăvi, cu atât mai puţin ţiganii, care trebuia să fie de folos poporului, ca vagabonzii şi trântorii săltaţi de-a lungul şi de-a latul regatului şi trimişi la munci silnice.

Extrem de nemulţumit, guvernatorul din Carraca se supuse: spori straja, instală butuci şi furci în arsenal ca să-i sperie pe ţigani, slobozi salahorii tocmiţi şi se strădui să-i înlocuiască cu nou-veniţii. Cu toate acestea, îngrozit de primejdia unor revolte, refuză să le înlăture cătuşele şi lanţurile.

Măsurile nu avură niciun rezultat. Arsenalul Carraca, cel mai vechi dintre şantierele navale spaniole, se afla pe canalele

înguste sau pasele navigabile care pătrundeau pe uscat din golful Cádiz; era un teren mlăştinos, rezultat din acumularea de sedimente în jurul unei vechi carace care se scufundase acolo. Însuşi marchizul de Ensenada hotărâse să extindă şantierul prin încorporarea insulei Leon, aflată, de asemenea, pe un strat de mâl.

José Carmona, la fel ca ceilalţi ţigani, fu silit să muncească afundat în glod până la coapse, pregătind piloţii pentru diguri şi ajutând sonetele uriaşe să înfigă buştenii lungi şi zdraveni în solul acela instabil. Ferecaţi în lanţuri, ţiganii se sileau cu mari strădanii să înainteze prin mlaştină, însă lanţurile îngreunau şi mai mult ceea ce părea de la bun început cu neputinţă. Trebuia să înlăture o cantitate cât mai mare de noroi dintr-o îngrăditură delimitată în prealabil, pentru a înfige piloţii pe care urma să se ridice o împletitură de bârne, care reprezenta baza construcţiei. Sub un potop de zbierete şi de lovituri primite de la supraveghetori, cu mocirla până la brâu, José, ca mulţi alţii, îşi dădea silinţa să înainteze cărând o coşarcă plină de mâl. S-ar fi putut preface şi trândăvi prin mocirlă, dar toţi se grăbeau să se îndepărteze de maiul primejdios al sonetei, care se tot ridica şi cădea cu greutate peste capul pilotului. Fuseseră deja martori la un accident: din pricina solului instabil, pilotul se răsucise la impactul cu maiul cel mare din fier şi doi lucrători care se aflau lângă el fuseseră grav răniţi.

În alte dăţi, José sluji la macaralele care îmbarcau sau debarcau artileria grea de pe nave. Patru oameni învârteau roata cu vinci, care trăgea funia petrecută peste braţul de lemn al macaralei. Tunurile de calibrul douăzeci şi patru puteau ajunge să cântărească până la cinci mii nouă sute de livre! Gardienii îl biciuiau la cea mai neînsemnată şovăială, pe când tunul era purtat prin aer de pe vas pe chei.

Când nu muncea în mocirlă sau la macarale, trebuia să trudească la pompele de evacuare a apei sau la parâmele corăbiilor, mereu ferecat în lanţuri – guvernatorul îi ţinea în lanţuri chiar şi pe ţiganii care ajungeau la infirmerie –, pentru ca mai apoi să petreacă nopţile la mila intemperiilor, căutând adăpost între crivacele putrezite, îngrămădite în faţa uneia dintre magaziile arsenalului. José se prăbuşea frânt de oboseală, însă îi era greu să adoarmă, cum le era celor mai mulţi dintre cei care îşi petreceau nopţile acolo. Pe întinderea din faţa magaziei, câţiva butuci încătuşau trupurile unor ţigani care se răzvrătiseră.

Cum aveau să se poată odihni, când fraţi din stirpea lor erau siliţi să-i privească cu capetele prinse în butuc?

– Aproape toţi sunt din ţigănime, auzi José cum îi acuza într-o noapte unul dintre fierarii din fundătura San Miguel, ei şi răzmeriţa lor sunt pricina pentru care ne aflăm aici cu toţii.

Nimeni nu se alătură reproşului.

– Aş vrea să am curajul lor, se jeli altul, după câteva clipe de tăcere, în care mulţi dintre ei îşi încrucişară privirile cu cei pedepsiţi.

Curaj? José îşi stăpâni vorba. Sigur că ei fuseseră vinovaţii! Şi ceilalţi, care umblau pe drumuri şi care scăpaseră de întemniţare. Alde Vega. Neamuri ca alde Vega, Melchor şi chiar Ana erau vinovaţi de faptul că gleznele lui sângerau acum pe sub cătuşe. José încercă să potrivească fiarele, ca să-i roadă cât mai puţin picioarele rănite. „Blestemaţi fie cu toţii!”, scuipă simţind un junghi ascuţit de durere.

Guvernatorul nu cedă în chestiunea lanţurilor, dar, spre disperarea lui, ţiganii nu dădeau înapoi, nici bărbaţii, nici copiii, deoarece dulgherii şi călăfătuitorii se împotriviseră cu străşnicie să-i primească în breslele lor pe copiii de ţigan care fuseseră trimişi să înveţe meseriile reparării corăbiilor.

Între timp, la arsenal izbucneau răzmeriţe, una după alta. Toate fură înăbuşite nemilos. Nicio încercare de evadare nu izbândi, iar ţiganii fură siliţi în continuare să muncească, mai mult chiar decât robii mauri, cu care împărţeau temniţa, dar nu şi sacrificiul, deoarece sclavii trimiteau veste în Algeria despre condiţiile de muncă la care-i supuneau spaniolii, iar autorităţile berbere procedau întocmai: pe cât de prost erau trataţi maurii în arsenale, pe atât erau şi spaniolii captivi din Berbería. Iar diplomaţia Bourbonilor se străduia să afle calea de mijloc care putea sluji interesele ambelor părţi.

Spre deosebire de sclavii mauri, ţiganii n-aveau cui să ceară ajutor. Îi apăra doar solidaritatea lor. Zdrenţăroşi, aproape goi, flămânzi, înlănţuiţi, răniţi, mulţi dintre ei bolnavi, trecură peste primul şoc al întemniţării, până ce le renăscu firea semeaţă şi mândră: ei nu munceau nici pentru rege, nici pentru spanioli şi nu era bici pe lume care să-i poată sili.

17

Bătrâna Maria simţi ameninţarea iernii care călătorea pe coama norilor la finele lui octombrie din acel an, 1749, când îşi frecă mâinile, iar degetele înţepenite rămaseră încleştate; începeau s-o doară. Făcuseră popas, pe înnoptat, acolo unde tămăduitoarea hotărâse că era un loc ferit şi depărtat de drumul care ducea de la Trigueros la Niebla, printre tufişurile şi pinii ce puteau fi întâlniţi peste tot în ţinutul acela. Într-acolo îi călăuzise Santiago Fernández, capul unei familii de aproape două duzini de suflete. Santiago cunoştea îndeaproape regiunea, aşa cum era de datoria oricărui patriarh al unei cete de nomazi.

Maria îşi strânse degetele, căutând să le dezmorţească. Totul era rânduit cu grijă, ca de fiecare dată când înnoptau în vreun loc nou: bărbaţii deshămau şi priponeau caii, copiii alergau de colo-colo în căutare de vreascuri pentru foc, iar femeile, cărora li se alătură şi bătrâna, ridicau cu îndemânare corturile care aveau să-i adăpostească peste noapte. Erau nişte pânze prinse cu nişte ţăruşi înfipţi în pământ, altele erau legate de-a dreptul de tufişuri sau de copaci, în seara aceea însă, toate păreau mai grăbite decât de obicei şi trebăluiau printre vorbe de duh şi râsete.

– Du-te de aici, vezi-ţi de ierburile dumitale, îi spuse Milagros când Maria dădu s-o ajute cu nişte sfori. Cachita! strigă apoi fără s-o mai ia în seamă pe bătrână, când o să poţi, vino să înfigi mai adânc parul ăsta, nu cumva să strănute necuratul la noapte şi să ne sufle cortul.

– Cachita, eu am nevoie de tine mai întâi, se auzi vocea altei femei.

Maria o căută pe prietena ei în micul luminiş în care se opriseră. Cachita-n sus, Cachita-n jos… Iar ea se ducea peste tot. După ce îşi înfrânseseră reţinerile de la început, ţigăncile aflaseră în Caridad cea voinică şi mereu voioasă un ajutor nepreţuit la orice muncă.

Bătrâna rămase lângă Milagros.

– La o parte, o repezi din nou fata, pe când încerca să treacă pe altă latură a cortului, care începea să se lege tară nicio rânduială, aidoma pânzei căpătate cu care îl încropeau. Era mai mult lată şi se înălţa de la pământ doar atât cât să se poată

adăposti sub ea cele trei femei. Cachita, strigă din nou Milagros, eu sunt prima!

Maria văzu cum Caridad se oprea din loc în loc, printre corturile pe jumătate ridicate şi copilaşii care adunau lemne şi tot felul de tulpini.

– Negreso, spuse cealaltă femeie care o strigase, dacă nu mă ajuţi pe mine, o să-ţi fur frumoasele tale straie roşii!

Caridad dădu din mână şi porni către femeia care o ameninţase. Milagros scoase un hohot de râs. „Cât de mult s-a schimbat totul!”, se gândi Maria auzind râsul vesel al fetei. Domingo, fierarul ambulant, se oferise să le însoţească prin câmpie, până aveau să-i întâlnească pe Santiago şi pe ai săi. Bărbatul nu trebuia să se abată prea mult de la drumul său către portul Santa Maria şi nici nu se grăbea să se dea pe mâna spaniolilor, le mărturisise cu mare necaz.

Trecuseră două luni de când se alăturaseră lui Santiago şi alor săi şi nu fuseseră ei primii. Un văr din neamul Vega, soţia lui şi un micuţ de doi ani care izbutiseră să scape din ţigănime făcuseră acelaşi lucru înaintea lor, însă lăsaseră în urmă o fetiţă de patru ani care se desprinsese din braţele mamei sale în toiul fugii deznădăjduite; de mii de ori ascultase Maria suspinele şi dezvinovăţirile prin care tânăra pereche încerca să se elibereze de vina ce îi măcina din această pricină. Doi flăcăi din Jerez şi o femeie din Paterna întregeau grupul celor aciuaţi în şatra Fernández.

De-a lungul acelor săptămâni, bătrâna fusese martoră la schimbarea lui Milagros, deşi încă suspina pe înfundate în nopţile în care nu cădea frântă de oboseală. Asta e bine, gândea tămăduitoarea. „Plângi”, o îndemna în tăcere. „Nu-i uita niciodată pe ai tăi.” Una peste alta, transhumanţa părea să fi schimbat firea fetei: personalitatea sa începuse să se manifeste, de parcă viaţa în ţigănime ar fi ţinut-o amorţită. „Binecuvântată libertate”, mormăia bătrâna văzând cum alerga, cânta sau dansa seara în jurul focului, într-o tabără precum cea pe care o încropeau acum. Pe timpul zilei, prinsă cum era cu îndeletnicirile dintotdeauna ale ţiganilor, chipul lui Milagros se mai întuneca doar atunci când călătorii pe care îi întâlneau sau oamenii de prin sate nu ştiau să le dea nicio veste despre soarta ţiganilor întemniţaţi, de parcă nu le-ar fi dat nicio însemnătate unor astfel de nenorociţi. Cât despre Melchor, Santiago îi promisese lui Milagros să facă tot ce îi stă în putere ca să afle veşti despre el.

Viaţa era aspră pentru ţigani. Vindeau coşuri şi oale pe care le atârnau de catâri şi de cai; îşi asigurau pâinea cea de toate zilele fie cumpărând-o, când aveau vreo para, fie şterpelind-o, când nu erau bani; un fandango sau o sarabandă în vreun han sau la vreo răscruce de drumuri în schimbul câtorva monede; făceau matrapazlâcuri cu tot ce găseau, se temeau mereu de alcalzi şi prefecţi, zbiri şi soldaţi, le cumpărau bunăvoinţa: erau oricând pregătiţi să strângă tabăra şi să fugă… încotro şi până când?

– Vezi într-acolo, fetiţo? Acela e drumul nostru, îi spuse Santiago lui Milagros în timp ce îi arăta tinerei linia orizontului fără să-i indice nimic clar. Până când? Ce-are a face? Tot ce contează e clipa asta.

Doar noaptea, în cort, legănată de freamătul câmpului, Milagros îşi amintea, privea către viitorul îndoielnic şi nu-şi putea stăpâni şuvoiul lacrimilor, cu toate că se străduia să trăiască aşa cum o învăţase Santiago şi cum, îşi dăduse ea seama, trăia şi bunicul ei.

În noaptea aceea se aflau la mai puţin de o leghe de Niebla şi ridicau noua tabără printre râsete, vorbe de duh şi strigăte. Milagros se căznea să întindă zdravăn pânza cortului, pentru ca vântul, strănutul diavolului, să nu-l ia pe sus peste noapte. Bătrâna Maria îşi plimba privirea de colo până colo, iar Cachita alerga dintr-o parte într-alta, ajutându-i pe toţi, până când larma bărbaţilor îi atrase atenţia: doi dintre ei duceau un berbec pe care îl furaseră din satul Trigueros, iar Diego, unul dintre băieţii lui Santiago, se îndrepta către el cu un drug de fier în mână. Animalul nici măcar nu apucă să behăie: o lovitură grea şi sigură în frunte îl făcu să pice la pământ, fără suflare.

– Muierilor! strigă Santiago în timp ce toţi se îndepărtau de trupul berbecului ca şi cum ar fi socotit că îşi încheiaseră datoria. Ne e foame!

Gazpacho[19] şi carne friptă pe foc. Vin şi pâine veche. Sânge prăjit. O bucată de brânză pe care cineva o ţinuse ascunsă, dar hotărâse mai apoi s-o împartă. Astfel se scurse prima parte a serii, iar ţiganii îşi potoliră foamea în jurul focului, a cărui pâlpâire le redesena trăsăturile, până când zdrăngănitul unei chitare vesti muzica.

Milagros se înfioră la auzul primelor acorduri.

Mai mulţi ţigani, printre care şi bătrânul Santiago, o ţintuiră

---

[19] Supă de roşii servită rece. (n.tr.)

pe fată cu privirea, ca s-o stârnească. Vreo două ţigăncuşe îşi schimbară degrabă locul şi se aşezară pe jos, lângă ea.

Chitara stărui. Milagros îşi drese glasul, apoi trase adânc aer în piept de mai multe ori. Una din fetele care veniseră lângă ea bătu îndrăzneaţă din palme, ţinând ritmul instrumentului.

Milagros se porni să cânte cu un bocet lung şi grav, îmbujorată la faţă, cu o voce aspră, întinzând înainte palmele desfăcute, încleştate, ca şi cum i-ar fi fost cu neputinţă să cuprindă în glas tot ceea ce se străduia să transmită.

Tulburarea puse stăpânire pe luminişul înconjurat de tufişuri scunde şi de pini: umbrele trupurilor de bărbaţi şi femei care dansau, proiectate de jocul focului în mişcări neclare, chitarele care jeleau, bătăile din palme care răsunau printre copaci şi cânturile care zgândăreau simţirile făcură să i se strângă inima lui Caridad.

– Ai izbutit, negreso, îi şopti la ureche baba Maria. Stătea în dreptul ei şi se străduia să ghicească ce îi trecea prin cap.

Caridad încuviinţă în tăcere, cu ochii ţintă la Milagros, care se contorsiona voluptuoasă intr-un dans sălbatic. În acele mişcări lascive recunoscu tot ce o învăţase de-a lungul ultimelor luni.

– Învaţ-o să cânte, îi propuse într-o zi tămăduitoarea, după ce se alăturase grupului lui Santiago, arătându-i cu un gest scurt din bărbie o Milagros abătută care mergea târându-şi picioarele.

Caridad răspunse cu o expresie de uimire.

– Lui Melchor îi plăcea cum cânţi tu şi, judecând după starea în care se află, fetei i-ar prinde bine să înveţe.

Caridad se pierdu câteva clipe în amintirea lui Melchor, a acelor nopţi plăcute… Oare pe unde era?

– Ce spui?

– Despre ce?

– Dacă ai s-o înveţi.

– Nu ştiu cum să învăţ pe cineva, se împotrivi Caridad. Cum…

– Încearcă, zise răspicat tămăduitoarea, ştiind deja că cealaltă se supunea numai dacă i se poruncea.

Pe de altă parte, Milagros se mulţumi să ridice din umeri când auzi planul Mariei şi, din ziua aceea, la cel mai mic prilej, bătrâna tămăduitoare le trăgea pe cele două departe de grup, în căutarea unui loc ferit, bun pentru cântat şi dansat. În primele zile, ţigănuşii din grup stăteau la pândă, dar curând începură să ia şi ei parte.

„Guineos, cumbés, zarambeques, sarabande şi ciacone”, îi

explicară ţigăncile lui Caridad în prima zi, după ce Milagros dansase unul dintre aceste dansuri, fără tragere de inimă, acompaniată doar de anevoioasele bătăi din palme ale unei bătrâne tămăduitoare cu degete înţepenite. Erau dansuri şi cântece de negri, aduse în Spania de către atâţia şi atâţia sclavi. Vorbele cântecelor nu semănau deloc cu cele cântate în Cuba, dar lui Caridad i se păru că regăseşte în ele dansurile africane pe care le cunoştea atât de bine.

Caridad nu le ascunse ţigăncilor nedumerirea ei, stând cu braţele căzute pe lângă trup.

– Haide, o îndemnă Maria. Acum mişcă-te tu!

Nu mai dansase de mult, simţea lipsa tobelor şi a celorlalţi sclavi. Chiar şi aşa, îşi roti privirea împrejur: se aflau în câmp, sub cerul liber, înconjurate de copaci. Nu era exuberanta junglă cubaneză, cu ai săi *jagüeyes*[20], cu arborii sacri de capoc şi cu palmierii regali, în care sălăşluiau zeii şi spiritele, dar… Orice pădure era sfântă. Desişuri şi buruieni… Chiar şi cea mai firavă tulpină ascundea un spirit. Dacă aşa se întâmpla în Cuba şi pe celelalte insule, în toată Africa, în Brazilia şi în multe alte locuri, de ce ar fi fost altfel în Spania? Pe Caridad o trecu un fior pe şira spinării când înţelese că zeii ei se aflau şi acolo. Se întoarse pe loc şi îi simţi în viaţa şi în natura care o înconjura.

– Negreso! începu s-o mustre bătrâna Maria, nerăbdătoare, dar Milagros o făcu să tacă punându-i cu blândeţe mâna pe braţ. Intuia schimbarea prin care trecea prietena sa.

„Oare în care dintre aceşti copaci se află Oshún?”, se întrebă Caridad. Îşi dorea să o simtă din nou în ea. Oare era cu putinţă s-o încalece? Să danseze. Asta avea să facă. „Dar pădurea e sacră, îşi zise, în pădure vii cu pioşenie, ca la biserică.” îi trebuia o ofrandă. Se întoarse către ţigănci şi înşfăcă bocceaua ei, aflată la picioarele Mariei. Sub privirile atente ale celor două, scotoci în ea, avea… Găsise! Restul unui trabuc pe care îl primiseră în dar de la unul dintre ţigani. Se îndepărtă, se opri între nişte pini şi ridică mâna în care ţinea trabucul.

– Ce o să facă? şopti Maria.

– Nu ştiu.

– Neghioaba, şopti din nou tămăduitoarea văzând-o pe Caridad că zdrobeşte trabucul între degete, iar tutunul sfărâmat zboară. Era singurul nostru trabuc, se văită.

---

[20] Specie de ficus. (n.tr.)

– Taci.

Apoi, o văzură căutând ceva printre copaci. Se întoarse la ele cu patru beţe în mână. Îi dădu două lui Milagros.

– Ascultaţi… le rugă.

Şi lovi beţele între ele, în cel mai simplu ritm pe care şi-l putea aminti, cel de *clave.* Trei bătăi rare şi două apropiate, şi tot aşa, iar şi iar. După ce repetă de câteva ori, Milagros se alătură şi ea bocănitului. Caridad începuse deja să-şi mişte picioarele când îi întinse beţele sale Mariei. Aceasta le luă şi începu la rândul ei să le lovească între ele.

Atunci, cea care fusese sclavă închise ochii. Era muzica ei, diferită de cea ţigănească sau de cea spaniolă, care aveau melodie. Negrii nu căutau asta: cântau şi dansau după percuţie şi atât. Încetul cu încetul, Caridad ajunse să nu mai deosebească acele bătăi simple de *clave* de bubuitul tobelor *tabás.* Atunci o căută pe Oshún şi dansă pentru *orisha* iubirii, printre zeii săi, simţindu-i, în faţa celor două ţigănci uluite, care urmăreau cu ochii căscaţi mişcările dezlănţuite şi neruşinate ale acelei negrese care părea că nu atinge pământul cu picioarele.

După vreo două zile, două ţigăncuşe dintre cele care le urmăreau mişcările ştiau să ţină ritmul cu *claves,* iar Milagros începuse s-o imite pe Caridad, în dansurile ei de negri.

Mai greu fu s-o convingă pe fată să cânte.

– Nu ştiu să fac aşa ceva, protestă Milagros.

Toate trei erau aşezate în cerc, pe pământ, sub un pin; asfinţitul învăluia în tristeţe câmpuri şi păduri.

– Învaţ-o, îi porunci bătrâna lui Caridad.

Caridad şovăi.

– Cum ai vrea să facă asta? îi sări în apărare Milagros. Ca să-i învăţ dansurile e de-ajuns să mă uit la ea şi să repet ce face, dar când spun că nu ştiu să cânt, o spun pentru că observ cum cântă cei care ştiu cum s-o facă şi, cu cât îi observ mai mult, cu atât ştiu mai bine că nu ştiu.

Se lăsă tăcerea între cele trei. În cele din urmă, Maria deschise braţele, ca şi cum s-ar fi dat bătută; prin dans, reuşise s-o facă pe fată să se liniştească. Acesta era ţelul său.

– Nici eu nu ştiu să cânt, intră în vorbă Caridad.

– Bunicul spune că te pricepi foarte bine, o contrazise Milagros.

Cealaltă ridică din umeri.

– Noi, negrii, cântăm toţi la fel. Ce ştiu eu? Aşa vorbim noi, aşa ne plângem de viaţă… Acolo, pe plantaţii, când munceam, eram siliţi să cântăm ca să nu avem răgaz să gândim.

– Cântă, negreso, îi ceru bătrâna după încă un răstimp de tăcere.

Caridad şi-l aminti cu nostalgie pe Melchor, închise ochii şi cântă în *lucumí,* cu voce gravă, obosită, monotonă.

– Acum cântă tu, o rugă baba Maria pe Milagros când Caridad îşi încheie murmurul. Cântă, fetiţo, insistă când aceasta încercă să se împotrivească.

Bătrâna nu voia să-i vorbească despre durere. Trebuia s-o afle singură. Ce altceva erau, dacă nu cânturi despre suferinţă, *deblas, martinetes* sau vaiere de galeră?

– Cântă cu mine, o îndemnă Caridad. Veni în faţa ei şi îi întinse mâinile. În căuşul lor le ascunse Milagros pe ale sale.

Caridad o luă de la capăt şi, în scurt timp, Milagros fredona melodia, nehotărâtă. Căută sprijin în ochii bruni ai prietenei sale. Deşi erau aţintiţi asupra ei, părea că rătăcesc mult mai departe, ca şi cum ar fi putut să treacă prin tot ce i-ar fi stat în cale. Simţi atingerea mâinilor sale. Era… Era ca şi cum Caridad ar fi dispărut, transpusă în însăşi muzica sa, contopindu-se cu acei zei africani care îi fuseseră furaţi. Şi înţelese durerea pe care o revărsa în vocea sa.

La sfârşitul acelei zile, Milagros era năucită, însă Caridad şi baba Maria erau convinse că fata avea să reuşească să-şi verse amarul în cântece.

Şi aşa a fost. Prima oară când Milagros şi-a plăsmuit într-un cântec propriile simţiri, ceata de ţigănuşi care se tot ţinea după ele izbucni în ropote de aplauze.

Fata, surprinsă, amuţi.

– Continuă, până ai să simţi gust de sânge în gură! îi porunci bătrâna Maria, mustrându-i din priviri pe copilaşi, care dispărură de îndată în spatele copacilor.

Mai departe, totul veni de la sine. Cântările ce până atunci nu fuseseră decât *tonadillas*[21] vesele, interpretate cu o pasiune greşit înţeleasă, se transformară în vaiete sfâşietoare de durere, hrănite de întemniţarea părinţilor ei, de dragostea ei pentru Pedro García, de dispariţia bunicului, de siluirea lui Caridad şi de moartea lui Alejandro, de fuga neîntreruptă printre spaniolii care

---

[21] Poezie pe muzică sau şansonetă. (n.tr.)

îi scuipau când treceau, de foame şi de frig, de nedreptatea cârmuitorilor, de trecutul unui popor prigonit şi de viitorul său nesigur.

În noaptea aceea, în tabăra de la marginea aşezării Niebla, Caridad şi bătrâna Maria, aşezate în jurul focului, una lângă alta, erau încercate de trăiri contradictorii în faţa dansurilor reînnoite ale lui Milagros, lascive şi voioase, şi a profunzimii cântecelor închinate nenorocirii ţiganilor.

18

Niebla, aşezarea care dădea numele comitatului aparţinând pe atunci casei Medinasidonia, fusese o însemnată enclavă militară arabă şi medievală. Era înconjurată de ziduri înalte şi rezistente, de turnuri de apărare şi se mândrea cu un castel care avea chiar şi un donjon. La jumătatea secolului al XVIII-lea însă îşi pierduse importanţa originară şi populaţia sa se reducea la mai puţin de o mie de locuitori. Cu toate acestea, avea trei sărbători pe an, San Miguel, Inmaculada Concepción şi Todos los Santos, toate trei dedicate comerţului cu vite, pănură şi piei.

Sărbătorile avuseseră aceeaşi soartă ca aşezarea şi nimeni nu şovăia să le numească „captive”, nenorocite. Rostul lor era mai cu seamă să asigure animale bătrâne pentru folosul oraşului Sevilla, aflat în apropiere. Într-acolo se îndrepta Santiago cu ceata sa de ţigani. La întâi noiembrie, de sărbătoarea Tuturor Sfinţilor, Diego, Milagros, un băietan de vreo opt ani, slab şi murdar, dar cu ochi negri şi poznaşi, pe nume Manolillo, şi alţi membri ai familiei Fernández, încărcaţi cu oale şi coşuri, lăsând impresia că aveau de gând să le vândă, au ajuns până la zidurile oraşului, dincolo de care, pe o pajişte întinsă, se ţinea sărbătoarea. Sute de capete de animale, vaci, boi, porci, oi şi cai, erau scoase la vânzare în tărăboiul făcut de gloată. Patriarhul, Caridad, Maria, copiii cei mai mici şi bătrânele rămăseseră ascunşi pe poteci.

Manolillo se băgă în Milagros când le ieşi în cale judele, însoţit de un alguazil: ţiganilor nu le era îngăduit să meargă la târguri, mai cu seamă dacă erau târguri de vite. În vreme ce Diego se văicărea şi se frământa, implora şi se ruga la Domnul Dumnezeul nostru, Fecioara Maria şi toţi sfinţii, ei doi se îndepărtară pe nesimţite de grup pentru ca nici judele, nici alguazilul să nu ia seama la sacii pe care îi duceau şi în care se zbăteau patru nevăstuici, pe care cu mare greutate izbutiseră să le prindă pe drum. La sfârşit, Diego puse vreo două monede în mâna cârmuitorului.

– Nu vreau tărăboi, îi preveni judele pe toţi după ce ascunse gologanii.

Cum se văzură scăpaţi de autorităţile din Niebla, Diego

Fernández le făcu un semn ţiganilor, care se împrăştiară prin târg; apoi le făcu cu ochiul lui Milagros şi lui Manolillo: „Să-i dăm drumul, copii!”, îi încurajă.

Peste trei sute de cai se înghesuiau în ţarcuri şubrede construite din bârne şi uluci. Milagros şi Manolillo se îndreptară către ei cu o seninătate pe care n-o simţeau, printre negustori, muşterii şi o mulţime de gură-cască. Ajunseră la capătul gardurilor, aruncară o privire de jur împrejur şi se strecurară până aproape de cai. Acoperindu-se unul pe celălalt, Milagros îi dădu sacul ei băiatului, scoase de sub fustă o sticluţă plină cu oţet şi o vărsă în saci. Apoi îi agitară cu putere, iar animalele, nehrănite de când fuseseră prinse, începură să zbiere şi să se zvârcolească. Se adăpostiră pe lângă ziduri şi le dădură drumul. Nevăstuicile săriră înnebunite, oarbe, izbindu-se de cai, zbierând şi muşcându-i de picioare. Caii, la rândul lor, nechezară, se ridicară în două picioare, îngrămădindu-se unii peste alţii, închişi cum erau, se loviră cu copitele şi se muşcară unii pe alţii. Evadarea nu se mai lăsă aşteptată mult. Cele trei sute de animale rupseră cu uşurinţă îngrăditurile firave şi porniră într-un galop sălbatic prin târg.

În zarva iscată de fuga cailor, Diego şi oamenii săi izbutiră să pună mâna pe patru dintre ei şi îi mânară repede într-acolo unde îi aştepta patriarhul, în afara aşezării. Milagros şi Manolillo, care nu-şi puteau stăpâni râsul ce-i podidise după atâta încordare, erau deja acolo.

– La drum! strigă Santiago, ştiind că judele avea să-i învinovăţească pe ei în scurt timp.

Porniră la drum cărând în spinare căldările, coşurile şi oalele lor, pe lângă câteva haine şi pături pe care ţigăncile reuşiseră să le şterpelească în învălmăşeala iscată. Una dintre ele se mândrea cu o pereche de pantofi cu talpă de piele şi catarame de argint.

Patriarhul dădu ordin să se îndrepte către Ayamonte.

– Ieri am aflat, îi lămuri, că a răposat un nobil bogat şi că a lăsat prin testament vreo cinci mii de reali pentru înmormântare, însemnând îngropăciune şi slujbe pentru mântuirea sufletului său… Peste o mie de slujbe a hărăzit habotnicul, başca jelanii şi pomeni. Sunt chemaţi toţi popii şi capelanii din oraş, precum şi călugării şi maicile de la câteva mănăstiri. O să se aleagă cu multe parale, nerozii! O să se adune potop de lume…

– Şi o să se dea multe pomeni! se auzi din corul de ţigănci.

Merseră pe lângă drumul de căruţe care ducea la Ayamonte, dar înainte să ajungă la San Juan del Puerto se văzură nevoiţi să intre pe drum ca să poată trece râul Tinto cu barca; luntraşul nici nu îndrăzni să se tocmească la preţul pe care i-l oferi Santiago ca să-l treacă pe celălalt mal. În aceeaşi după-amiază reuşiră să vândă doi dintre cai, fără mare câştig. Îi cumpărară unul dintre muşterii unui han de la marginea drumului şi hangiul; niciunul din ei nu se arătă interesat de provenienţa lor. De asemenea, scoaseră câţiva bănuţi de la puţinii enoriaşi care se adunaseră în han, după ce Milagros cântase şi dansase provocator, aşa cum o învăţase Caridad, şi stârnise dorinţa celor aflaţi acolo. Nu era cântul răguşit şi grav în care îşi vărsau ţiganii durerile şi patimile lor, seara, în jurul focului din tabără, dar până şi bătrânul patriarh se pomeni bătând din palme zâmbitor atunci când fata începu să interpreteze cu voioşie fandango şi sarabande.

În ciuda frigului, faţa, braţele şi pieptul lui Milagros, acoperite de broboane de sudoare, aveau strălucirea perlelor. Hangiul o pofti să bea un pahar cu vin, iar ţiganca, pe care o păzise Diego în timp ce trecea printre mesele la care beau muşterii, se aşeză oftând lung de osteneală la masa de la care Caridad şi Maria îi urmăriseră dansul.

– Bravo, fato! o lăudă tămăduitoarea.

– Bravo, se alătură şi hangiul în timp ce îi turna vin în pahar. După marea întemniţare, urmă el cu privirea pierdută în decolteul fetei, ne temeam că n-o să ne mai putem desfăta cu dansurile voastre, dar după eliberare…

Sări scaunul, sări şi vinul în pahar, chiar şi masa sări în sus.

– Care eliberare? strigă fata, care era deja în picioare, în faţa hangiului.

Bărbatul deschise larg mâinile în faţa cercului de ţigani în care se văzu prins deodată.

– Nu ştiaţi? întrebă el. Cum vă spun… Sunt eliberaţi.

– Nici regele Spaniei nu ne poate ţine piept! se auzi o voce dintre ţigani.

– Eşti sigur? îl iscodi Santiago.

Hangiul şovăi. Milagros începuse să freamăte de nerăbdare în faţa lui.

– Eşti sigur? repetă ea.

– Sigur, chiar sigur… Aşa se zice, adăugă ridicând din umeri.

– E adevărat.

Ţiganii s-au întors către masa de la care se vorbise.

– Sunt puşi în libertate.

– De unde ştii?

– Vin de la Sevilla. I-am văzut. M-am întâlnit cu ei pe podul de şlepuri dinspre Triana.

– De unde ştii că erau ţigani?

Sevillanul zâmbi batjocoritor la auzul întrebării.

– Veneau de la Cádiz, de la închisoarea Carraca. Aveau o înfăţişare de toată jalea. Mergeau cu ei un grefier care ducea actul lor de dezrobire şi mai mulţi zbiri care escortau grupul.

– Dar femeile din Malaga? îl întrerupse Milagros.

– Despre ţigănci nu ştiu nimic, dar dacă i-au eliberat pe bărbaţi…

Milagros se răsuci către Caridad.

– Ne întoarcem acasă, Cachita, şopti cu un fir de glas. Ne întoarcem acasă.

În arsenale, ţiganii nu aduceau profit. Nu munceau şi se plângeau de conducători. Atât în Cartagena, cât şi în Cádiz, se spunea, se renunţase la personalul cu pregătire, care fusese înlocuit cu acea mână de muncă neştiutoare care fugea în asemenea măsură de trudă, încât nici măcar nu-şi câştiga mâncarea pe care o primea. Ţiganii, susţineau gurile rele, erau arţăgoşi şi primejdioşi: se băteau, se luau la harţă şi urzeau planuri de evadare. Nu erau destule trupe pentru a le face faţă şi exista temerea că disperarea unor bărbaţi închişi pe viaţă, luaţi de lângă femeile şi copiii lor, avea să-i împingă la o răzmeriţă pe care n-ar fi avut cum s-o înăbuşe. Ţigăncile, la fel sau chiar mai gâlcevitoare decât bărbaţii lor, nici măcar nu munceau, iar cheltuielile cu întreţinerea lor secătuiau vistieriile sărace ale localităţilor în care erau întemniţate.

Petiţiile diriguitorilor de arsenale şi închisori nu întârziară să ajungă în mâinile marchizului de Ensenada.

Dar aceşti funcţionari nu fură singurii care se plânseră influentului ministru al lui Ferdinand al VI-lea. Ţiganii înşişi făcură acelaşi lucru şi, din locurile în care erau întemniţaţi, trimiseră plângeri şi rugăminţi stăruitoare către consiliu. Lor li se alăturară şi câţiva nobili care le luau apărarea, călugări şi chiar consilii municipale în plen, care vedeau cum unele îndeletniciri folositoare comunităţii lor rămâneau fără lucrători, fără fierari, coşari sau simpli agricultori. Chiar şi oraşul Málaga, cu toate că nu era unul dintre locurile desemnate prin lege să le ofere adăpost ţiganilor, decise să sprijine rugăminţile ţiganilor fierari

din vecinătăţi, ca să fie eliberaţi din puşcărie.

Rugăminţile şi petiţiile se înmulţiră în birourile consiliului regal. În mai puţin de două luni se dovediseră ineficienţa, pericolul şi costul extrem de ridicat al marii întemniţări. Mai mult, fuseseră întemniţaţi ţiganii asimilaţi, cei care trăiau respectând legile regatului, în vreme ce mulţi alţii, indezirabilii, îşi întindeau netulburaţi taberele pe pământurile Spaniei. Astfel, la finele lunii septembrie din anul 1749, marchizul de Ensenada rectifica şi îi critica pe subordonaţii care puseseră în practică marea întemniţare: regele nu urmărise să-i prigonească pe ţiganii care trăiau în spiritul legii.

În octombrie, consiliul dictă ordinele necesare pentru a începe acţiunea de eliberare a celor închişi pe nedrept: prefecţii din fiecare oraş aveau datoria să întocmească documente secrete despre viaţa şi obiceiurile fiecăruia dintre ţiganii arestaţi, pentru a se hotărî dacă se supuneau legilor şi decretelor regale; la aceste documente trebuia să se alăture şi o dare de seamă a parohului, de asemenea secretă, din care, mai presus de orice, trebuia să reiasă desluşit dacă ţiganul era cununat la biserică.

Cei care îndeplineau toate cerinţele aveau să fie puşi în libertate şi duşi înapoi la locurile lor de baştină. Urma să le fie restituite bunurile ce le fuseseră confiscate, însă li se interzicea expres să-şi părăsească satele fără permisiune scrisă, în niciun caz ca să participe la bâlciuri sau la târguri.

Cei care nu aveau să treacă de verificările secrete aveau să rămână în temniţă sau să fie trimişi să muncească la lucrări publice sau în interesul regelui. Cei care aveau să încerce să fugă aveau să fie spânzuraţi pe loc.

De asemenea, se dădură ordine precise pentru ţiganii care nu fuseseră arestaţi la marea întemniţare: li se dădea un termen de treizeci de zile pentru a se înfăţişa în faţa autorităţilor, în caz contrar, aveau să fie consideraţi „răzvrătiţi, bandiţi, duşmani ai liniştii publice şi hoţi recunoscuţi” Toţi primeau pedeapsa cu moartea.

Ţigănimea era dărăpănată. Pe înserat, Milagros, bătrâna Maria şi Caridad se opriră în gura străzii care se întindea pe lângă zidul grădinii călugărilor chartusieni, de care se lipeau colibele. Niciuna nu scoase o vorbă. Încrederea şi speranţele pe care şi le făcuseră în cele două zile de călătorie, încurajându-se una pe cealaltă, promiţându-şi o revenire la traiul firesc, se spulberară

de îndată ce dădură cu ochii de ţigănime. După marea întemniţare şi confiscarea bunurilor, prăduitorii s-au grăbit să-şi însuşească până şi lipsurile. Nu mai erau unele acoperişuri, chiar şi cele de vreascuri, iar unele ziduri se prăbuşiseră după ce fuseseră jefuite şi rămăşiţele pe care nu le luaseră soldaţii: fiare încastrate în ziduri, puţinele tocuri de lemn, cămări, hornuri... Cu toate acestea, băgară de seamă că, printre barăci, erau şi unele locuite.

– Nu-s copii, observă bătrâna. Milagros şi Caridad tăcură în continuare. Nu-s ţigani. Avem de-a face cu răufăcători şi prostituate.

Ca şi cum ar fi vrut să-i dea dreptate, dintr-o colibă din apropiere se ivi o pereche: el, un bătrân mulatru; ea, cea care ieşise să-l conducă, o femeie zdrenţăroasă, cu părul vâlvoi şi sânii căzuţi, lăsaţi la vedere.

Cele două grupuri îşi încrucişară privirile.

– Să plecăm! le zori tămăduitoarea pe celelalte două. E primejdios.

Urmărite de potopul de obscenităţi care îi ieşea pe gură mulatrului şi de hohotele prostituatei, porniră degrabă înspre Triana.

După ce se îndepărtară de mănăstirea Cartuja, cele trei străbătură mahalaua cu paşi înceţi. Supărarea care le urmărise până la biserica Nuestra Señora de la O, văzând că fostele lor cămine, oricât de sărace ar fi fost, ajunseseră adăposturi pentru proscrişi, începu să se preschimbe în stupoare: neamul Vega n-ar fi îngăduit aşa ceva. Dacă ar fi fost în libertate, i-ar fi alungat de acolo pe toţi cerşetorii aceia. Amărăciunea babei Maria spori. Milagros, care nu îndrăznea să spună cu voce tare lucrul de care se temeau amândouă, se agăţă de speranţa că familia ei o aştepta în fundătură. Tatăl ei era un Carmona şi nu trăia în ţigănime, dar dacă nu fuseseră eliberaţi membrii neamului Vega...

Noaptea aceea rece de noiembrie, mai rece decât toate cele trecute, căci aşa o simţeau cele trei femei, se lăsase peste ele. Fundătura San Miguel le întâmpină cu o tăcere neprimitoare. Doar pâlpâirea slabă a lumânărilor care se zăreau ici, colo, pe la ferestre, vădea prezenţa unor chiriaşi. Bătrâna Maria dădu din cap a tăgadă. Milagros se desprinse de grup şi o porni în fugă spre casa ei. Puţul din curtea interioară a casei în care trăiau mai multe familii, mereu ascuns printre fiare strâmbe şi ruginite, o

întâmpină acum ca un felinar înalt şi singuratic. Fata nu se putu abţine să nu-i arunce o privire înainte de a o lua în sus pe scări, valvârtej.

Puţin mai târziu, Caridad şi Maria o găsiră încremenită, aşezată pe podea. Nu îndrăznise să facă nici măcar un pas în casă, de parcă pustiul din ea ar fi izbit-o şi ar fi doborât-o la pământ chiar în locul acela. Tremura şi suspina în acelaşi timp, acoperindu-şi faţa cu mâinile şi apăsându-le tare, îngrozită să dea iar ochii cu realitatea.

Caridad se ghemui lângă ea şi îi şopti la ureche:

– Linişteşte-te, totul o să se îndrepte. O să vezi că, în curând, o să fie toţi aici, în casa lor.

Loviturile ciocanelor care băteau nicovalele le treziră când deja se luminase de ziuă. După ce Maria reuşi s-o liniştească pe Milagros şi o împiedică să intre în alte case care ar fi putut să fie ocupate de răufăcători, adormiseră toate trei laolaltă, cu Milagros pe care o mai podidea plânsul din când în când, acoperite cu o pătură şi cu pânza de cort pe care le-o dăruise Santiago pentru drum. Lumina soarelui le ofensă arătându-le podeaua goală, lipsită de orice mobile; doar cioburile unor farfurii sparte, împrăştiate pe podeaua acoperită de praf, dovedeau că acolo locuise o familie, încă erau lungite, dar se ridicară în capul oaselor ca să asculte bocănitul ciocanelor. Nu semăna deloc cu hărmălaia din fierăriile cu care erau ele obişnuite; bătăile astea erau rare şi greoaie, vlăguite chiar, s-ar fi putut spune.

În ciuda degetelor ei ţepene, baba Maria le surprinse cu o răsunătoare bătaie din palme.

– Avem treabă! rosti plină de elan şi se ridică.

Caridad o imită. Milagros, dimpotrivă, îşi trase pânza de cort peste cap.

– Nu auzi, fato? spuse bătrâna. Dacă lucrează fierul înseamnă că sunt ţigani. Niciun spaniol n-ar îndrăzni să facă asta aici, în fundătură. Scoală-te!

Maria îi ordonă din priviri lui Caridad s-o dezvelească pe fată. Aceasta stătu în cumpănă câteva clipe dacă să-i dea ascultare sau nu, dar, în cele din urmă, dădu la o parte pânza şi pătura, descoperind-o pe Milagros, care stătea ghemuită ca în pântecul mamei sale.

– Părinţii tăi ar putea să fie în altă casă, continuă tămăduitoarea fără prea multă convingere. Probabil că acum

multe case sunt libere, iar aici… Se răsuci şi cuprinse cu un gest al mâinii tot interiorul. Aici n-ar fi avut nici măcar un scaun nenorocit.

Milagros se ridică; avea ochii injectaţi şi faţa roşie.

– Iar dacă nu e aşa, urmă Maria, trebuie să aflăm ce se petrece şi cum îi putem ajuta.

Ciocănitul răzbătea din fierăria familiei Carmona. Intrară direct din curtea casei. Înăuntru se vedea desluşit ce urmări avusese confiscarea bunurilor decretată de rege când se petrecuse marea întemniţare: sculele, nicovalele şi forjele, oalele de turnare, bazinele de călire… Totul dispăruse. Doi tineri îngenuncheaţi, care nu observară apariţia femeilor, lucrau la forjă. Făceau asta, remarcă Milagros, folosindu-se de o forjă de câmp, precum cea pe care o ducea Domingo, ţiganul din Puerto de Santa Maria, cu care se întâlniseră în Andévalo: o nicovală mică pe care unul din ei bătea o potcoavă şi nişte foaie din piele de berbec cu ajutorul cărora celălalt vântura jarul care mocnea într-o groapă obişnuită, săpată în pământ.

Fata îi cunoştea, la fel şi bătrâna. Caridad îi ştia din vedere. Erau din neamul Carmona, veri cu Milagros. Doroteo şi Ángel erau numele lor, dar erau de nerecunoscut: lucrau fierul goi până la brâu, aşa că li se vedeau coastele, iar pometii ieşeau în evidenţă pe nişte chipuri stoarse de vlagă. N-a fost nevoie să-şi facă simţită prezenţa. Doroteo, care bătea cu ciocanul în nicovală, lovi greşit, scăpă o ocară, sări în picioare şi lăsă ciocanul să cadă la pământ.

– E cu neputinţă să munceşti cu…

Când le văzu, amuţi. Ángel întoarse capul încotro se uita vărul lui. Maria dădu să spună ceva, dar Milagros i-o luă înainte.

– Ce ştiţi de părinţii mei?

Ángel lăsă foalele şi se ridică şi el.

– Unchiul n-a ieşit în libertate încă, răspunse, a rămas întemniţat la Carraca.

– Cum e? L-ai văzut?

Tânărul nu voi să-i dea răspuns.

– Dar mama? întrebă Milagros cu un fir de glas.

– N-am văzut-o. Nu e pe aici.

– Dacă nu l-au slobozit pe unchiul, cred că nici ei nu i-au dat drumul, adăugă celălalt.

Milagros simţi că o să leşine. Se albi la faţă şi i se înmuiară

genunchii.

– Ajut-o, îi porunci Maria lui Caridad. Dar părinţii voştri? continuă, după ce se încredinţă că cealaltă o prinsese pe Milagros înainte ca fata să se prăbuşească. Sunt liberi? Unde sunt? întrebă iar, după ce aceştia încuviinţară.

– Bătrânii, răspunse Doroteo, duc tratative cu prefectul Sevillei ca să ni se înapoieze tot ce ni s-a furat. Am primit numai… Tânărul se uită cu zăduf la mica nicovală. …Numai forja asta de câmp. Regele a dat ordin să ne fie înapoiate bunurile, dar cei care le-au cumpărat nu vor să facă asta dacă nu-şi primesc banii pe care i-au dat pe ele. Noi nu avem bani şi nici regele, nici prefectul nu vor să-i dea.

– Dar femeile?

– Toţi cei care nu se află la consiliul municipal au pornit în zori către Sevilla ca să cerşească, să caute de lucru sau să capete ceva de mâncare. Nu avem de nici unele. Din neamul Carmona, suntem doar noi doi aici. Asta, şi arătă din nou cu lehamite înspre nicovală, asigură de muncă pentru doi, atât. Şi alţii, din alte fierării, au făcut rost de forje precum cele ale fierarilor ambulanţi, dar ducem lipsă de fier, de cărbune… Şi de priceperea de a le mânui.

În clipa aceea, de parcă celălalt i-ar fi adus aminte, Ángel se aşeză din nou în genunchi şi vântură cărbunele, făcând mult fum care îi veni în faţă. Apoi apucă potcoava pe care o lucra Doroteo şi care se răcise deja şi o aruncă din nou în jar.

– De ce nu i-au eliberat?

Întrebarea ţâşni de pe buzele lui Milagros. Încă palidă, se desprinse din braţele lui Caridad şi se îndreptă şovăitoare către vărul său. Doroteo nu o cruţă.

– Verişoară, părinţii tăi nu erau cununaţi după legile Bisericii, ştii bine. Asta e o condiţie obligatorie ca să fie puşi în libertate. Din câte se pare, mama ta n-a acceptat asta niciodată, i-o trânti în faţă, fără să ascundă un dram de ranchiună. Nn ştiu de niciun Vega din ţigănime care să fi fost eliberat. Pe lângă dovada cununiei religioase, mai cer şi martori care să declare că nu trăiau ca ţiganii…

– Nu te lepăda de rasa noastră, băiete, îi atrase atenţia tămăduitoarea.

Doroteo nu îndrăzni să răspundă; doar întinse braţele, apoi între ei se lăsă tăcerea.

– Doroteo, se băgă în vorbă Ángel, rupând tăcerea, ni se

termină cărbunii.

Ţiganul scutură o mână cu un gest care exprima atât dorinţa de a munci, cât şi neputinţa, din pricina situaţiei în care se aflau; le întoarse spatele, căută ciocanul şi dădu să îngenuncheze lângă nicovală.

– Ştii ceva de bunicul Vega, de Melchor? îl întrebă bătrâna.

– Nu, răspunse ţiganul. Îmi pare rău, le mai spuse femeilor care stăteau neclintite în faţa lui, sperând să afle vreo veste bună.

Ieşiră în fundătură pe uşa fierăriei. Aşa cum le prevenise Doroteo, răsunau ciocănituri nehotărâte şi slabe în alte fierării; în rest, locul era pustiu.

– Să mergem la fray Joaquín, propuse Milagros.

– Fetiţo!

– De ce nu? stărui fata în timp ce se îndrepta către ieşirea din fundătură. Se opri; bătrâna nu voia s-o urmeze. Maria, e un om bun. Are să ne ajute. A făcut-o şi atunci…

Căută ajutor din partea lui Caridad, dar aceasta era adâncită în gândurile sale.

– Nu pierdem nimic dacă încercăm, mai spuse Milagros.

Se liniştiră văzând că lumea nu se minuna de prezenţa lor. Ştiau că se întorseseră ţiganii. La mănăstirea San Jacinto însă, speranţele lui Milagros şi ale lui Caridad se văzură din nou zădărnicite. Fray Joaquín, le înştiinţă portarul, nu se mai afla în Triana. Prea puţine ştiri părea călugărul dispus să le dea, dar stăruinţa lui Milagros, care merse până acolo încât îl trase de straie, îl făcu pe monah să le mai spună câte ceva, neîncrezător, mai degrabă ca să scape de ele.

– A plecat din Triana, le spuse. Şi-a pierdut minţile din senin, mărturisi el dând din mână. Cugetă câteva clipe, apoi hotărî să se explice. Eu prevăzusem lucrul acesta, da, zise răspicat, cu vădită mândrie. I-am spus-o stareţului în mai multe rânduri: „Acest tânăr o să ne aducă necazuri.” Tutunul, prietenii lui, plecările şi venirile, insolenţa lui şi predicile acelea… Necuviincioase! Atât de moderne! Voia să renunţe la călugărie. Stareţul l-a convins să nu facă asta. Nu ştiu ce slăbiciune stranie avea stareţul pentru tânărul acesta. Atunci coborî vocea. Se spune că o cunoştea destul de bine pe mama lui fray Joaquín; unii susţin că prea bine, chiar. Fray Joaquín a afirmat că nimic nu-l mai ţinea aici, în Triana! Dar comunitatea lui? Dar credinţa lui? Dar Dumnezeu? Cum să spună că nimic nu-l mai ţine aici?

repetă pufnind. Călugărul îşi întrerupse peroraţia, închise ochii şi îşi clătină capul, buimăcit, supărat pe sine însuşi când înţelese că le dădea socoteală celor două ţigănci şi negresei, care îl ascultau cu gura căscată.

– Unde a plecat? îl iscodi Milagros.

Nu vru să-i spună. Refuză să mai stea de vorbă cu ele.

Se întoarseră abătute în fundătură. Caridad mergea în urmă, cu ochii în pământ.

– Şi ziceai că dăduse uitării nesocotinţa aia a lui, ha? făcu zeflemea Maria pe drum.

– Poate că nu e asta… începu s-o contrazică Milagros.

– Nu fi naivă, fato.

Îşi continuară drumul în tăcere. În afară de cele două monede primite de la Santiago, nu aveau bani. Nu aveau nici mâncare. Nu aveau neamuri! Nu era niciun Vega în Triana, aşa zisese Doroteo. Bătrâna tămăduitoare nu izbuti să-şi înăbuşe un suspin.

– O să cumpărăm de-ale gurii şi o să mergem să culegem ierburi, le înştiinţă.

– Şi unde ai să le pregăteşti? întrebă batjocoritor Milagros. În…

– Ţine-ţi gura! o întrerupse bătrâna. Nu eşti îndreptăţită. Toate o ducem greu. Când o să-l doboare boala pe vreunul, o să dea toţi fuga să caute în ce să le pregătesc.

Milagros se făcu mică la auzul mustrării. Mergeau pe lângă Cava, unde se îngrămădea în continuare gunoiul. Maria se uita la fată cu coada ochiul şi de îndată ce-i auzi primul suspin, îi făcu semn lui Caridad s-o consoleze, dar Milagros întinse pasul şi le lăsă în urmă, de parcă ar fi fugit de ele.

Caridad nu văzuse gestul babei Maria. Gândurile ei se îndreptau tot către Melchor. „Am să-l găsesc în Triana”, îşi repetase de nenumărate ori, tot timpul, pe drumul de întoarcere. Îşi închipui reîntâlnirea, momentul în care avea să cânte iar pentru el, prezenţa lui, atingerea lui. Dacă fusese arestat, aşa cum bănuiseră de atâtea ori de-a lungul fugii lor, probabil că fusese eliberat, la fel ca ceilalţi, iar dacă nu fusese întemniţat, cum era cu putinţă să nu vină la Triana de îndată ce avea să afle de eliberarea alor lui? Dar nu se afla acolo, tinerii Carmona le încredinţaseră că niciun Vega nu părăsise arsenalul. De nenumărate ori în dimineaţa aceea i se strânsese inima văzând chipurile palide şi busturile uscăţive ale verilor lui Milagros. Dacă acelea erau urmările la nişte bărbaţi tineri, oare în ce stare se

afla Melchor? Simţi că i se umezesc ochii.

– Du-te după ea, îi ceru tămăduitoarea făcând un semn către Milagros.

Caridad încerca să-şi ascundă chipul.

– Şi tu? întrebă Maria disperată.

Caridad îşi trase nasul; se silea să-şi stăpânească lacrimile.

– De ce plângi, negreso?

Caridad nu răspunse.

– Dacă pricina ar fi Milagros, ai fi lângă ea acum. Cât despre Carmona, nu cred să te fi tratat omeneşte nici măcar o dată, iar Ana Vega… Maria tăcu pe neaşteptate, îşi lungi gâtul ei obosit şi o privi cu uimire: Melchor?

Caridad nu mai putu să se stăpânească şi izbucni în plâns.

– Melchor! exclamă mirată baba Maria în timp ce dădea din cap. Negreso! o strigă apoi. – Caridad se strădui s-o privească. – Melchor e un ţigan bătrân, un Vega. O să-l revezi. – Caridad schiţă un zâmbet. – Dar acum ea e cea care are nevoie de tine, insistă tămăduitoarea făcând din nou semn către Milagros, care se îndepărta.

– O să-l revăd? Sigur? izbuti să îngaime Caridad.

– Despre alţi ţigani nu m-aş încumeta să prezic asta, dar despre Melchor, da. O să-l revezi.

Caridad închise ochii, mulţumirea i se oglindea pe chip.

– Fugi după Milagros! o îmboldi bătrâna.

Caridad făcu o săritură, o luă înainte grăbită, o ajunse din urmă pe prietena ei şi îi trecu un braţ pe după gât.

Nimeni nu-l consolă pe fray Joaquín în acea dimineaţă apăsătoare, pe când se îndepărta de Triana cu puţin înainte ca Milagros şi tovarăşele ei să se întoarcă în ţigănime. Avea în desagă actul de misionar emis de către arhiepiscopul Sevillei. Fray Pedro de Salce, renumitul predicator, mergea în rând cu el cântând litanii închinate Fecioarei, cum obişnuia de fiecare dată când pornea în misiuni. Împreună cu el, în cor, se mai rugau doi fraţi mireni. Fiecare trăgea de câte un catâr de povară, încărcaţi cu cruci, casule, cărţi, torţe şi alte lucruri trebuincioase evanghelizării.

Unii dintre călătorii pe care îi întâlneau cădeau în genunchi la trecerea lor şi îşi făceau cruce, în timp ce fray Pedro îi binecuvânta din mers, iar alţii îşi potriveau pasul cu cel al călugărilor şi se rugau împreună cu ei.

– Mâhnit? îl întrebă predicatorul, printre cântări, cunoscând durerea celuilalt.

– Nespus de bucuros pentru şansa de a-L sluji pe Dumnezeu pe care mi-a acordat-o Sfinţia Voastră, minţi fray Joaquín.

Călugărul, mulţumit, înălţă vocea pentru a intona următorul cânt, în timp ce gândul lui fray Joaquín se îndrepta, din nou, aşa cum se întâmpla deseori din ziua de după întemniţarea generală, către Milagros. Ar fi trebuit s-o însoţească! Milagros va avea de înfruntat Andévalo înainte să ajungă la Barrancos. Pe unde s-o fi aflând acum? Se cutremura închipuindu-şi ce putea să păţească fata dacă încăpea pe mâinile soldaţilor sau pe cele ale bandiţilor care vieţuiau pe acele meleaguri nelegiuite. Simţi gust de fiere în gură numai închipuindu-şi-o pe Milagros la cheremul unei haite de inşi lipsiţi de suflet.

Mii de întrebări sfâşietoare şi supărătoare de felul acela îl hăituiseră încă din clipa în care silueta lui Milagros se pierdu în zare, dincolo de punctul până unde putea răzbate privirea lui. Vru să alerge după ea. Şovăi. Nu se putu hotărî. Pierdu ocazia. După întoarcerea la San Jacinto, se cufundă în melancolie; era mereu năuc, neliniştit, neconsolat. Milagros nu-i ieşea din minte şi, până la urmă, se hotărî să-i vorbească stareţului, pentru a lepăda crucea călugăriei.

– Bineînţeles că are rost să rămâi în ordin! îl contrazise acesta, după ce fray Joaquín îi mărturisise vinile şi îndoielile sale. O să treacă. Nu eşti primul. Mari oameni ai bisericii au săvârşit greşeli mai mari decât a ta. N-aţi avut legătură trupească. Timpul şi sfântul Domingo te vor ajuta, Joaquín.

Cu toate acestea, stareţul mănăstirii San Jacinto găsi un leac pentru sufletul acela care bântuia prin mănăstire şi care, lipsit de vlagă, le ţinea copiilor lecţii de gramatică fără pic de tragere de inimă. Fray Joaquín avea nevoie de un revulsiv, socoti stareţul. Dezlegarea se ivi atunci când îi ajunse la ureche vestea că a murit tovarăşul lui don Pedro de Salce, cel mai renumit dintre misionarii care cutreierau drumurile din regatul Sevillei predicând Evanghelia şi doctrina creştină. Stareţul trase sfori prin arhiepiscopie pentru ca fray Joaquín, renumit şi el pentru predicile sale, să fie numit noul său tovarăş.

Fray Pedro de Salce şi fray Joaquín se îndreptau către Osuna, înainte de a alege o aşezare, preotul încercat cerceta locurile care nu mai fuseseră evanghelizate în ultimii ani. Osuna şi împrejurimile sale întruneau aceste însuşiri. Le-a luat trei zile să

ajungă, s-au apropiat de aşezare după lăsarea nopţii. Umbrele de prin case, cufundate în cea mai adâncă tăcere, se conturau în lumina lunii. Fray Joaquín era obosit. Don Pedro se opri. Tânărul se pregătea să-l întrebe unde aveau să înnopteze când văzu că fraţii care mânau catârii se apucaseră să scotocească în desagi.

– Ce… Fray Joaquín se arătă uimit.

– Tu vino după mine, îl întrerupse misionarul în timp ce îmbrăca o casulă şi îl zorea să facă acelaşi lucru.

Puseră cap la cap o cruce mare, pe care o duceau pe bucăţi. Fray Pedro îi porunci lui fray Joaquín s-o ducă el. Fraţii mireni aprinseră două torţe din cârpe date prin catran care ardeau cu un fum mai negru decât noaptea şi, în acest fel, preotul, ducând un clopot în mâna dreaptă, şi tovarăşul său porniră înspre sat.

– Treziţi-vă, păcătoşilor!

Strigătul lui fray Pedro străpunse liniştea în dreptul primei uşi. Fray Joaquín rămase uluit de asprimea unei voci care, vreme de trei zile, cât fuseseră pe drum, şoptise aproape fără încetare psalmi, cântări, rugăciuni şi rozarii.

Nu părea că aveau să se ducă la culcare. Fray Joaquín se resemnă, iar predicatorul îl zori să ridice crucea.

– Înalţ-o, arată-le-o tuturor, adăugă în timp ce suna din clopot. Nici adulterul, nici tânărul cu păcate hâde n-au să intre în împărăţia cerurilor! strigă apoi. Treziţi-vă! Urmaţi-mă la biserică! Veniţi să ascultaţi cuvântul Domnului!

Invocări şi chemări răcnite; ameninţări cu focul veşnic şi cu tot soiul de rele pentru cei care nu aveau să-i urmeze; bătăile clopotului din mâna lui don Pedro; oamenii care ieşeau din case sau se arătau în balcoane, buimaci, surprinşi; dangătul clopotului bisericii, pe care parohul se grăbi să-l tragă de cum auzi chemarea la misiune; cei care se alăturaseră procesiunii, desculţi, prost îmbrăcaţi sau acoperiţi cu pături, în timp ce călugării, cu crucea înălţată între torţele fraţilor mireni, băteau străzile din Osuna, cuprinsă de un haos absolut.

– Locuitori din Osuna! Eu v-am chemat, vă spune cel răstignit! ţipa fray Pedro arătând către cruce. Nu mi-aţi răspuns, aţi nesocotit sfaturile şi ameninţările mele, dar şi eu am să râd de voi în ceasul morţii voastre!

Şi oamenii cădeau în genunchi, îşi făceau nenumărate cruci şi cereau iertare, cu glasuri înflăcărate. Fray Pedro îi adună pe toţi în biserică. Acolo, după o predică înflăcărată şi după ce spuseră *Angelus,* le vesti începutul unei misiuni care avea să se întindă

pe o perioadă de şaisprezece zile. Nici parohul, nici consiliul municipal nu se puteau plânge, căci aveau împuternicire de la arhiepiscop. Preotul porunci ca, înainte de începerea misiunii, să bată clopotul o jumătate de ori, iar autorităţile să-i invite pe locuitorii satelor înconjurătoare să-şi lase pământurile, îndeletnicirile şi muncile, pentru ca, sub îndrumarea parohilor lor, să răspundă la chemarea Domnului.

Rostul era, cum i-a explicat fray Pedro lui fray Joaquín chiar în noaptea aceea, să-i surprindă pe cetăţeni în toiul nopţii şi să-i înspăimânte, ca să vină la misiune. Zvonurile pe care el însuşi sau alţii de seama lui le semănase de la amvon de-a lungul anilor se răspândeau printre oamenii sărmani şi analfabeţi: un cizmar murise pentru că nu luase parte la misiune, o femeie îşi pierduse feciorul, alteia i se prăpădise recolta, în vreme ce un credincios care îşi făcuse datoria şi o lăsase în grija Domnului o găsise înfloritoare când se întorsese acasă.

– Sunt păcătoşi, trebuie să-i vătămăm, îl îndoctrina cuviosul după ce asculta discursurile civilizate ale lui fray Joaquin. Frica de păcat şi de iad trebuie să se statornicească în sufletele lor.

Iar fray Pedro izbutea să facă asta, fără urmă de îndoială! Acele sărmane suflete îşi lăsau treburile pentru mai bine de două săptămâni ca să vină în fiecare zi la slujbă şi să-i asculte predicile. Iar cei din satele vecine străbăteau multe leghe şi veneau în aşezarea aleasă, în procesiune, intonând rozariul în urma preoţilor lor.

În aceste săptămâni se oficiau slujbe în toate zilele, se rosteau predici în biserici, pe străzi şi în pieţe, se făceau procesiuni generale, cu rugăciuni şi condace, la care asistau mii de oameni şi care se încheiau apoteotic cu procesiunea de penitenţă, orânduită fără cusur: în frunte se aflau copii de prin sate, împreună cu învăţătorii lor, care duceau pe sus un prunc Isus, urmaţi de cei fără veşminte anume pentru procesiune. După ei, veneau nazaritenii în tunici albe, vineţii sau negre şi alţii, fără tunici, acoperiţi doar cu un cearşaf, ducând în spate cruci, coroane de spini pe cap şi funii la gât; îi urmau cei care îşi acopereau trupurile cu spini, mergeau în genunchi sau chiar se târau; apoi cei răstigniţi, cu mâinile prinse pe cruci; practicanţii „flagelării stricte”, printre care se aflau şi băieţi de zece ani care îşi răneau spinările cu gârbace cu cinci plesne, iar între aceştia din urmă şi grupul care încheia procesiunea, alcătuit din cler, femei, autorităţi şi cor, se aflau „flagelanţii de sânge”, cei care îşi

jupuiau pielea cu lovituri de bici.

Înainte de această excepţională demonstraţie publică de pocăinţă, misionarii îi pregătiseră pe credincioşi. La jumătatea misiunii, după ce sentimentul de vinovăţie al oamenilor fusese intensificat cu ajutorul predicilor, clopotul bisericii chema la flagelare pe timpul nopţii, iar oamenii veneau la biserică. După ce se strângeau cu toţii înăuntru, se închideau uşile, iar fray Pedro urca în amvon.

– Nu-i de-ajuns ca inimile voastre să se căiască! îi dojenea strigând la ei în timpul predicii. Trebuie să sufere şi carnea voastră. Dacă lăsaţi trupul nepedepsit, ispitele, viciile şi proastele obiceiuri au să vă împingă din nou spre păcat!

După ce preotul sfârşea discursul de însufleţire, suna dintr-un clopoţel pentru a da de ştire că urma să fie stinse lumânările şi torţele ce luminau biserica, moment în care fray Joaquín, la fel ca sutele de bărbaţi care se strângeau în lăcaş, se dezgoleau. „Noi, slujitorii cultului, trebuie să le fim exemplu”, îl îndemna fray Pedro. Apoi, în întuneric, clopoţelul răsuna de trei ori, iar plesnetul loviturilor de curele şi bice pe carne se împletea cu acel *Miserere* pe care îl intona corul la acea ceremonie sinistră.

În beznă, profund tulburat de zgomotul loviturilor de bici şi de vaietele celor adunaţi, de *Miserere* care îi îndemna la căinţă, de vocea tunătoare a lui fray Pedro care îi chema să-şi ispăşească păcatele şi care acoperea tot vacarmul acela, fray Joaquín strângea din dinţi şi îşi pedepsea carnea cu asprime, având dinaintea ochilor chipul lui Milagros, care i se înfăţişa luminos, fantastic. Dar cu cât se flagela mai tare, cu atât îi zâmbea fata mai mult, îi făcea cu ochiul sau râdea de el şi îi scotea limba ştrengăreşte.

După ce plecară de la mănăstirea San Jacinto fără ca portarul să se îndure să le spună unde se află fray Joaquín, Maria nu reuşi s-o ţină pe Milagros la cules de ierburi mai mult de vreo două ceasuri. Noiembrie nu era o lună bună, cu toate că găsiră rozmarin şi boabe uscate de soc. În orice caz, gândi tămăduitoarea, pământul-mamă nu avea să le ofere nimic bun atâta timp cât una dintre ele supura ură, blestema şi plângea, căci fata se cutremura de durere şi de hohote de plâns în timp ce profera blesteme împotriva bisericii, a lui Isus Cristos, a sfintei Fecioare şi a tuturor sfinţilor, a regelui, a albilor şi a întregii lumi. Bătrâna ştia că nu aceea era starea sufletească necesară pentru

a te apropia de natură. Bolile erau de la demoni sau de la zei, de aceea nu era bine să supere spiritele pământului care le ofereau leacuri chiar împotriva voinţei acelor fiinţe superioare.

Nu reuşi s-o facă pe Milagros să-şi schimbe atitudinea. În primele două dăţi când îi atrase atenţia, fata nici măcar nu-i răspunse.

– Ce-mi pasă mie de spirite şi de ierburile dumitale afurisite? sări ca arsă când bătrâna o mustră pentru a treia oară. Cere-le să-mi dezrobească părinţii!

Caridad îşi făcu mai multe cruci auzind o asemenea ofensă adusă naturii; Maria hotărî să se întoarcă la Triana.

Odată ajunse în mahala, se întrebă însă dacă n-ar fi fost mai bine să rămână pe câmpuri, chiar şi cu riscul de a supăra spiritele.

– Dacă ştiu ceva de mama ta? repetă Anunciación, una din neamul Carmona peste care dădură în curtea casei de chiriaşi, lângă puţ.

Înainte de a răspunde, ţiganca se uită întrebătoare la Maria. Bătrâna încuviinţă. Orice ar fi însemnat acea privire, fata tot avea să afle într-o zi.

– A fost reţinută şi întemniţată pentru răzvrătire când a ajuns la Malaga. Pe noi, pe celelalte, ne-au ţinut în mahala, într-un cartier închis şi păzit. Anunciación tăcu preţ de câteva clipe, lăsă privirea în pământ, oftă de parcă şi-ar fi adunat puterile şi o ridică din nou, ca să dea ochii cu Milagros. Am văzut-o cu o lună înainte să fiu eliberată, o biciuiseră… Nu rău! Vreo douăzeci, douăzeci şi cinci de lovituri de bici, din câte am auzit. O… O tunseseră chilug. Au adus-o cu noi şi au ţinut-o în butuc timp de patru zile.

Milagros închise ochii strâns, încercând să-şi alunge din minte imaginea mamei sale ţinută în butuc. Maria însă o văzu: cu spinarea sângerândă, în genunchi, pe pământ, cu încheieturile mâinilor şi cu gâtul prinse între doi butuci cu găuri, cu capul ras şi cu mâinile atârnând într-o parte şi în cealaltă.

Un bocet deznădăjduit răsună în toată casa. Milagros se luă cu mâinile de păr şi, în timp ce urla, îşi smulse două smocuri groase.

Când să repete gestul, ca şi cum ar fi încercat să-i fie alături mamei ei în batjocura la care fusese supusă, ţiganca Carmona se apropie de ea şi o opri.

– Mama ta este puternică, îi spuse. N-a batjocorit-o nimeni cât a fost prinsă în butuc. N-a scuipat-o nimeni, n-a lovit-o nimeni. Toate, spuse cu voce sugrumată, toate am respectat-o.

Milagros deschise ochii. Ţiganca lăsă mâinile fetei şi îi trecu uşor un deget peste faţă, ca să-i şteargă o lacrimă ce i se prelingea pe obraz.

– Ana n-a plâns, cu toate că multe dintre noi am plâns lângă ea. Mereu a fost neclintită şi a strâns din dinţi ori de câte ori a fost pusă în butuc. Niciodată nu s-a auzit un vaiet din gura ei!

Milagros îşi trase nasul.

Anunciación nu mai spuse şi că deseori i se punea căluş.

– De câte ori a fost pedepsită? se amestecă în vorbă Maria, uimită.

– De destule ori, recunoscu Anunciación. Atunci strânse buzele ca şi cum ar fi schiţat un zâmbet şi dădu uşor din cap. N-ar fi de mirare să fie iar în butuc, chiar acum. Până şi Caridad se cutremură la auzul acelor cuvinte. Da, îi înfruntă pe soldaţi dacă sunt necuviincioşi cu vreo femeie. Cere mâncare mai multă şi mai bună şi să vină felcerul ca să le îngrijească pe bolnave, şi haine de care duceam lipsă şi… De toate! Nu i-e frică de nimeni, nimic n-o sperie. De aceea nu e de mirare că o pedepsesc ţinând-o în butuc.

– N-a trimis nicio vorbă pentru fată? întrebă Maria după o scurtă tăcere.

– Ştiu că a vorbit cu Rosario înainte să fim puse în libertate…

Maria dădu în cap, amintindu-şi-o pe Rosario. Era nevasta lui Inocencio, patriarhul neamului Carmona.

– Unde se află Rosario?

– La Sevilla. O să se întoarcă în curând.

„Nu uita niciodată că eşti o Vega.” Acesta fu mesajul scurt pe care i-l dădu Rosario Carmona la intrarea casei care dădea în curtea Contelui, Rafael García. Aproape toţi ţiganii eliberaţi se întorseseră în fundătura San Miguel, iar Contele convocase sfatul bătrânilor.

– Doar atât? se miră Milagros.

– Da, răspunse bătrâna Carmona. Gândeşte-te bine la asta, fato, mai adăugă înainte să-i întoarcă spatele.

În timp ce lumea care se aduna în curte trecea pe lângă ea sau chiar se izbea de ea, Milagros stătea încremenită. Încerca să pătrundă vorbele mamei sale. La ce trebuia să se gândească?

Ştia şi ea că e o Vega! „Te iubesc”, i-ar fi spus ea, ar fi fost primul lucru pe care i l-ar fi zis. I-ar fi plăcut…

– Asta cuprinde tot, o auzi pe Maria spunând când o apucă de braţ şi o trase într-o parte ca să o îndepărteze de intrare.

– Ce?

– Că aceste cuvinte cuprind tot ce ar fi putut mama ta să-ţi spună: că eşti o Vega. Că eşti ţigancă, dintr-o familie de ţigani care se mândreşte cu lucrul acesta şi că trebuie să fii puternică şi curajoasă ca ea. Că trebuie să trăieşti aşa, să duci o viaţă de ţigancă, printre ţigani. Că trebuie să lupţi pentru libertatea ta. Că trebuie să-i respecţi pe bătrâni şi să respecţi legea. Că…

– Nu mă iubeşte? o opri Milagros. Nu mi-a spus nici că mă iubeşte, nici că îmi simte lipsa… nici că i-ar plăcea să fie cu mine.

– Dar e nevoie să ţi-o spună, fetiţo? Te îndoieşti?

Milagros întoarse capul către baba Maria. Caridad asculta discuţia, faţă-n faţă cu celelalte două, care acum stăteau lipite de zidul casei Contelui, în timp ce vânzoleala continua.

– De ce nu? Ştiu că sunt o Vega, oare mai e nevoie să-mi amintească asta?

– Da, fetiţo, dar tocmai asta, faptul că eşti o Vega, ai putea ajunge să uiţi într-o bună zi. Dimpotrivă, iubirea mamei tale o să te însoţească până în mormânt, fie că vrei, fie că nu.

Fata se încruntă gânditoare. Maria aşteptă câteva clipe, apoi spuse:

– Să intrăm, altfel n-o să mai găsim loc.

Se alăturară ţiganilor care începuseră să se adune în faţa uşii şi intrau pe rând, înghesuiţi.

– Tu, nu, îi spuse bătrâna lui Caridad. Aşteaptă-ne acasă.

Curtea era plină; scările de acces la etajele superioare erau pline; culoarele care dădeau în curte erau pline. Doar cercul din mijloc, unde stăteau bătrânii, având-ul pe Conte în fruntea lor, părea puţin mai liber. Trei scaune goale stăteau în locul celor care încă erau în arsenale. Când nu mai încăpea nimeni, iar unii chiar se căţăraseră pe gratii şi pe ferestre, Rafael García deschise sfatul.

– Socotim… Ridică o mână şi aşteptă să se facă linişte. Socotim, spuse iar, că aproape jumătate dintre ţiganii arestaţi au fost puşi în libertate.

Un murmur dezaprobator întâmpină cuvintele sale. Contele mai aşteptă puţin, mătură cu privirea asistenţa şi dădu cu ochii de baba Maria şi de Milagros, care reuşiseră să se strecoare până

în primele rânduri. Arătă către fată; degetul pe care înainte strălucea un falnic inel de aur acum era gol, ca urmare a confiscării bunurilor.

– Ce cauţi tu aici? Vocea sa făcu să amuţească rumoarea care încă se putea auzi.

Mulţi se răsuciră către femei; unii, aflaţi mai în spate, încercară să afle ce se petrece, iar alţii se aplecară peste balustradele galeriilor ca să vadă mai bine.

– N-ai ce căuta în fundătură, adăugă.

Milagros simţi că se face mică şi se lipi şi mai mult de bătrână.

– Rafael, interveni Maria, ţine-ţi ranchiuna pentru tine. Nu crezi că aşa e cuvenit în împrejurările acestea? Părinţii fetei sunt închişi încă şi…

– Şi o să rămână închişi! o întrerupse Contele. Din pricina lor am fost întemniţaţi şi ne aflăm în starea asta, fără bunuri, fără unelte, fără mâncare, fără bani, fară… Fără haine! Contele îşi arătă cămaşa zdrenţăroasă, trăgând de ea cu ambele mâini. Zumzetul începu iar să se înteţească. Şi toate acestea, numai pentru că alde Vega şi alţii ca ei s-au încăpăţânat să nu se dea după spanioli, să nu le respecte legile!

– Singura lege pe care trebuie s-o respectăm e legea noastră, a ţiganilor! zbieră tămăduitoarea făcându-i pe ceilalţi să tacă.

Ţiganii cumpăniră în sinea lor: simţeau că aşa trebuia să fie, că aşa fusese dintotdeauna. Asta îşi doreau cu toţii! Cu toate acestea…

– Lăsaţi-o! Rosario fu cea care vorbi, adresându-i-se soţului ei, patriarhul neamului Carmona, care era aşezat la stânga Contelui. Legea despre care vorbeşte Maria Vega e cea care a făcut-o pe mama fetei să ne ia apărarea, în Malaga. Şi o s-o facă în continuare, ştiu bine. Apoi Rosario o căută printre cei prezenţi pe Josefa Vargas, mama lui Alejandro, tânărul care îşi pierduse viaţa din pricina capriciilor lui Milagros. Tu ce zici? o întrebă după ce o găsi printre cei prezenţi.

Femeia vorbi domol, ca şi cum, în acelaşi timp, ar fi retrăit întâmplarea.

– Ana Vega a înfruntat un soldat care îndrăznise să se atingă de fata mea. – Milagros simţi că i se face pielea de găină şi că i se pune un nod în gât. – Pentru asta, a fost snopită în bătaie. Nu pot şti cine are dreptate în privinţa legii pe care se cuvine s-o respectăm, dacă alde García sau alde Vega, dar pe fata ei s-o

lăsaţi în pace.

– Aşa să fie, adăugă atunci patriarhul neamului Vargas, străbunicul lui Alejandro.

Acele cuvinte însemnau că Milagros fusese iertată; Rafael García nu mai avea puterea să facă nimic. Trianera, soţia lui, îl mustră din priviri. „Te-am prevenit”, părea să-i spună. Contele mai şovăi câteva clipe, apoi reînnodă firul sfatului.

– Însă eu chiar ştiu ce legi se cuvine să respectăm. Legea ţigănească, desigur, legea noastră. Nimeni nu poate pune la îndoială sângele neamului García! strigă el, înfruntând-o pe Maria. Dar tot aşa trebuie să respectăm şi legea spaniolilor. Nimic nu ne împiedică să facem asta. Dar mai cu seamă, trebuie să ne apropiem de biserica lor, fie şi numai pentru a-i păcăli. Ne-am gândit la asta, urmă el arătând către ceilalţi patriarhi, şi am hotărât că trebuie să înfiinţăm o confrerie…

– O confrerie? răbufni o voce revoltată.

– Preoţii ne-au întemniţat! răcni altul. Ei sunt cei care ne eliberează sau ne ţin închişi.

Maria dădu din cap dezaprobator.

– Da, încuviinţă Contele, de parcă i s-ar fi adresat ei, aparte. O confrerie de penitenţi, confreria ţiganilor, la fel ca acela ale spaniolilor, Cristo del Gran Poder, Las Cinco Llagas de Cristo sau Santísimo Cristo de las Tres Caídas, la fel ca multe dintre confreriile care pornesc în procesiune în Săptămâna Mare. N-o să fie uşor, dar trebuie să reuşim. Şi toate acestea, urmă făcând semn către Maria, fără să ne încălcăm legile sau să ne lepădăm de credinţele noastre. Înţelegi, babo?

– Cu ce bani o să facem toate astea? întrebă un ţigan.

– Confreriile sunt tare scumpe, mai spuse altul. Trebuie să găsim o biserică dispusă să ne primească, să cumpărăm icoane, să le îngrijim, să dăm bani pentru lumânări şi candele, să-i plătim pe preoţi… O procesiune poate să coste chiar şi două mii de reali!

– Asta e altă poveste, răspunse Contele. Nu zicem s-o întemeiem chiar acum. O să ne ia timp, poate chiar ani, ca să nu mai spunem că, la cum stau lucrurile, astăzi nici nu ni s-ar îngădui aşa ceva. Şi, într-adevăr, nu avem bani. N-o să ne fie înapoiate bunurile care ne-au fost confiscate.

Contele profită că avea cuvântul ca să le aducă la cunoştinţă vestea. Acela era adevăratul motiv al sfatului: ţiganii voiau să fie la curent cu mersul intervenţiilor pe lângă prefectul Sevillei. De

data asta se făcură auzite strigătele celor prezenţi.

Rafael García şi ceilalţi patriarhi aşteptară să se liniştească mulţimea.

– Haideţi să le recâştigăm noi! se auzi apoi.

– Nu. Inocencio, şeful neamului Carmona, fu cel care se împotrivi. Unul dintre ai noştri a înjunghiat un brutar din Santo Domingo pentru că nu i-a dat catârii înapoi. A fost întemniţat.

– N-o să dobândim nimic, se văită patriarhul neamului Vargas.

Rafael García luă din nou cuvântul.

– Ne-au ameninţat că ne închid iar la Carraca dacă ne cerem avutul înapoi!

– Dar regele a spus…

– E adevărat, regele a spus să ne fie înapoiat. Şi ce-i cu asta? Ai de gând să te duci să i-l ceri?

Ţiganii se luară din nou la harţă.

– Asta e legea pe care vrei s-o respectăm, Rafael García? se făcu auzită vocea Mariei, din nou, printre alte vorbe grele.

Contele rămase cu privirea aţintită asupra tămăduitoarei.

– Da, babo, îi trânti el mânios. – Milagros se făcu mică de frică. – Asta e legea cu care ne măsoară ei de când ne ştim. Aşa de tare te minunezi? Spaniolii au făcut mereu ce au poftit. Cine doreşte se poate duce la judecată ca să-şi ceară bunurile. Eu n-am să fac asta. Aţi auzit ce păţesc femeile în Malaga. La Carraca ne chinuiau mai rău decât pe sclavii mauri. Nu, n-am să le cer înapoi. Mai bine muncesc pentru fierarii din Sevilla. Au nevoie de noi. O să ne dea ei tot ce ne trebuie. Nepoţii mei n-o să putrezească în arsenal muncind toată viaţa ca nişte dobitoace pentru rege şi pentru flota lui blestemată.

Milagros urmări mişcarea mâinii lui Rafael García. Acesta îşi însoţise cuvintele cu un gest prin care îi cuprinsese pe membrii familiei lui. Pedro! Pedro García! Nu-i remarcase prezenţa, printre atâta lume. Ca şi verii Carmona, era tras la faţă, slăbit, dar chiar şi aşa… Toată fiinţa lui încă emana vigoare şi mândrie.

Fata nu mai auzi restul sfatului. Să se vândă fierarilor sevillani? Aveau să-i secătuiască. Dar ce altă cale le rămânea? Milagros nu-şi putea abate atenţia de la Pedro García. Rafael, bunicul lui, îi surprinse pe toţi când le vestise că era în negocieri cu spaniolii pentru ca familia lui să înceapă munca numaidecât. Într-un târziu, tânărul se simţi iscodit. Cum ar fi putut să nu simtă privirea aceea care parcă voia să-l atingă? Se întoarse către Milagros. „Ce o să se întâmple cu cei care sunt încă închişi?”, vru

să afle unul. Bătrânii îşi arătară neîncrederea şi plecară capetele în pământ, tăgăduiră sau strânseră din buze de parcă le-ar fi fost peste puteri să dea un răspuns. „O să ne zbatem să fie eliberaţi”, îşi dădu cuvântul Contele, fără mare tragere de inimă. Pedro García rămăsese nemişcat de partea cealaltă a curţii, faţă-n faţă cu Milagros. Fata simţi o uşoară slăbiciune în picioare, ca o furnicătură. „Cum o să ne luptăm pentru dezrobirea lor când nu suntem în stare nici măcar să ne cerem bunurile înapoi?”, zbieră o ţigancă grasă. Când ţiganii se luară din nou la harţă, lui Milagros i se păru că-l vede pe Pedro închizând încet ochii cu câteva clipe înainte de a-şi lua privirea de la ea. Însemna ceva? O văzuse?

19

Nu aveau ce mânca. Cei doi bănuţi pe care îi primiseră de la Santiago le ţinură tot atâtea zile. Nici să ceară de la ceilalţi ţigani nu puteau: toţi erau la ananghie. Puţini aveau bani şi erau multe guri de hrănit în familiile lor. Negocierile cu fierarii sevillani se tărăgănau, iar forjele din fundătură lucrau tot cu foaie mici, de câmp, făcute din piele de berbec. Autorităţile însă hotărâseră să le dea cărbuni ţiganilor. Băteau fierul pe pietre obişnuite care, în cele din urmă, se crăpau. Pe de altă parte, stăteau cu spaima în suflet: ameninţarea că aveau să fie prinşi şi trimişi înapoi la Malaga sau la Carraca îi făcea pe toţi, bărbaţi şi femei, să se lase de furtişaguri, chiar dacă se mai găsea câte unul mai îndrăzneţ, şi de alte mijloace necinstite de a face rost de cele trebuincioase. Ţigăncile şi copiii se mulţumeau să se alăture mulţimii de cerşetori care forfoteau pe străzile oraşului Sevilla, în aşteptarea bănuţilor pe care îi împărţea Biserica. Dar pentru a căpăta un asemenea bănuţ, mai puţin pe îngusta uliţă a Sărmanilor, unde călugării chartusieni izbuteau să-i facă să stea în rând, câte unul, şi să iasă prin capătul celălalt după ce îşi primiseră pomana, erau nevoiţi să se lupte nu doar cu adevăraţii nevoiaşi, ci şi cu numeroşii meşteri, zidari şi plugari care preferau să trăiască din milostenia generosului oraş decât să trudească, fiecare la munca lui. Sevilla era un furnicar de oameni lipsiţi de ocupaţie pentru că asta era alegerea lor. Chiar şi mijlocul cel mai sigur până atunci, furtul prafului de tutun, nu mai aducea câştig.

În vechea fabrică de tutun San Pedro, aflată peste drum de biserica cu acelaşi nume, munceau peste o mie de oameni, în schimburi de zi şi de noapte. Era cea mai mare manufacturieră din Sevilla şi una dintre cele mai însemnate din tot regatul. Avea grajduri pentru cele două sute de cai care ţineau morile în mişcare, temniţă proprie, capelă şi toate spaţiile necesare pentru etapele prelucrării tutunului: primirea şi înmagazinarea legăturilor de tutun, dezlegarea, întinderea la uscat pe terase, a doua înmagazinare după uscare, măcinarea la mori, cernerea prin site, spălarea, încă o uscare şi o ultimă măcinare la mori cu pietre foarte fine. Cu toate acestea, începând din secolul al XVII-lea, fabrica s-a extins dezordonat ca urmare a cererii tot mai

mari de tutun. În cincizeci de ani, consumul de praf de tutun ajunsese să crească de şase ori, iar cel de trabucuri de cincisprezece ori, prin urmare fabrica devenise un adevărat cartier în interiorul oraşului, alcătuit dintr-o reţea încâlcită de coridoare, străduţe înguste şi încăperi puţin folositoare. Drept urmare, se începuse construirea unei noi fabrici în afara localităţii, lângă Puerta de Jerez, în stare să facă faţă la creşterea cererii de trabucuri, dar lucrările, începute cu douăzeci de ani în urmă, nu reuşiseră încă să se întindă dincolo de centru. Între timp, fabrica din San Pedro trebuia să lucreze neîncetat şi, mai ales, să ţină în frâu furturile şi înşelăciunile. Mijloacele sale de control erau primitive, dar eficiente: când plecau de la muncă, pe rând, unul câte unul, toţi muncitorii erau amănunţit controlaţi de către portari, în căutarea tutunului. Apoi supraveghetorul numea unul sau mai mulţi operatori care-i alegeau pe câţiva dintre cei deja controlaţi, pentru o a doua inspecţie. Dacă găseau tutun asupra muncitorului, portarul care nu-l găsise la prima verificare era dat afară şi îi lua locul cel care îl găsise, iar slujba de portar, bine plătită, era râvnită de către toţi lucrătorii.

Mai cu seamă ţiganii eliberaţi de curând erau trecuţi prin cea de-a doua inspecţie. Nevoia de a face rost de bani ca să-şi hrănească familia îl făcu pe unul dintre ei să nu fie îndeajuns de prevăzător când cususe săculeţul din maţe de porc pe care, după ce îl burduşise cu praf de tutun, şi-l vârâse în dos. „Leapădă-ţi hainele. Vino. Stai jos. Acum ridică-te în picioare. Încălţările, scoate-ţi şi încălţările… Apleacă-te să-ţi văd părul. Mai mult. Mai bine îngenunchează.” Se întâmplă însă ca, de la atâtea mişcări, săculeţul plin cu praf de tutun să se rupă până la urmă. Ţiganul urlă de durere, se îndoi de mijloc, ţinându-se cu mâinile de burtă, iar paznicul fu luat prin surprindere de pântecăraia de praf de tutun ce se prelingea pe coapsele goale ale hoţului. După un timp, ţiganul fu osândit la moarte, aşa cum se întâmplă după aceea cu toţi cei care furau tutun prin metoda săculeţului.

Vestea despre ţigan şi sacul lui îi ajunse la urechi lui Milagros chiar în ziua în care se hotărâse să solicite bunăvoinţa contesei de Fuentevieja. În drum spre palat, îşi aduse aminte de bunicul ei, care prevăzuse că aşa ceva avea să se întâmple, mai devreme sau mai târziu. Oare pe unde era? Mai trăia măcar? Se surprinse zâmbind când îşi aminti de precauţiile lui în legătură cu tutunul care ieşea din curul ţiganilor. De când sosise la Triana nu avusese nicio ocazie să zâmbească. Avea parte numai de

necazuri, numai de veşti proaste. De când li se întâlniseră privirile atunci, la sfatului bătrânilor, visase deseori la Pedro García. Ca să-l vadă, stătea şi iscodea pe furiş fundătura de la fereastra casei sale, ba chiar făcuse în aşa fel încât să-i iasă în cale, însă tânărul nu părea să-i remarce prezenţa. Nu zâmbea nici măcar atunci când îşi închipuia că se plimbă sau că stă de vorbă cu el. Doar… Doar simţea un gol răscolitor în pântec, care dispărea de cum o trezea Maria din visare cu vreuna dintre văicărelile ei.

Cât despre prietenele sale, multe se întorseseră din închisoarea din Malaga, murdare din cap până în picioare, fără podoabe, cu hainele făcute zdrenţe şi cu tristeţea în suflet. Niciuna nu râdea. Nu era loc de petreceri în fundătură, nici de adunări, nici de întreceri cu prietenele; singurul lucru care le însufleţea, la fel ca pe mamele, surorile, mătuşile şi verişoarele lor, era să câştige câţiva bănuţi.

Contesa n-o primi. Baba Maria o aşteptă în stradă. Hotărâseră să nu vină şi Caridad cu ele, iar Milagros izbuti cu greu să pătrundă în palat pe intrarea servitorilor.

– Fiica Anei Vega? Cine e Ana Vega? o întrebă o necunoscută, una dintre servitoare, după ce o măsură ursuză din cap până în picioare.

După multe rugăminţi, cineva avu bunătatea s-o recunoască pe ţigăncuşa care le ghicea norocul şi i se îngădui să intre pe holul care ducea la cuhnii. Contesa se dichisea, i se spusese. Voia s-o aştepte? Avea să-i ia multe ore, frizerul nici nu sosise încă.

O lăsară acolo, iar Milagros trebui să se ţină deoparte, ca să nu încurce defilarea neîntreruptă a servitorilor şi a celor care umpleau cămările din palatul contelui, prinşi într-un du-te-vino neîntrerupt. Stomacul îi chiorăia la vederea coşurilor pline ochi cu legume sau cărnuri, fructe şi prăjituri care treceau pe lângă ea; se gândi că ele ar fi mâncat un an din bucatele acelea. Într-un târziu, probabil că cineva se plânse de ţigăncuşa murdară şi desculţă care le stătea în picioare. Probabil, tot atunci, un altul îşi aminti de ea şi vorbi cu un al treilea, care, la rândul său, se sfătui cu vreun majordom, pentru ca, în cele din urmă, cu o înfăţişare dură, ca şi cum ar fi fost vorba despre o neplăcere lipsită de însemnătate pe care trebuia s-o înlăture degrabă, să se arate secretarul contelui. A fost o discuţie rapidă şi tăioasă, purtată chiar pe hol, însă nimeni nu îndrăzni atunci să treacă pe acolo.

„Excelenţele au intervenit deja în favoarea ţiganilor”, zise secretarul după ce o ascultă pe o Milagros neliniştită care se străduia să-şi păstreze hotărârea din voce. Pentru cine? Nu ştia, ar fi trebuit să verifice corespondenţa şi nu era dispus să facă asta, însă fuseseră mai mulţi. Chiar el pregătise scrisorile, comentă cu nepăsare. „Alţi doi? Părinţii tăi? De ce? Prietene ale contesei?”, repetă neîncrezător.

– Prietene, nu... Nu erau prietene, se corectă Milagros văzând grimasa dispreţuitoare pe care bărbatul îmbrăcat în negru din cap până-n picioare o făcuse la auzul acelei afirmaţii, dar intraseră în saloanele sale particulare şi le ghiciseră norocul ei şi micuţei conte... Nobilei sale fiice şi nobilelor sale prietene şi dansaseră pentru conte şi pentru invitaţii lor în Triana, iar ei le răsplătiseră cu bani...

– Dacă v-aţi bucurat de atâtea privilegii din partea Excelenţelor Lor, rosti secretarul întrerupând discursul poticnit al fetei, de ce n-au fost şi părinţii tăi eliberaţi împreună cu ceilalţi ţigani?

Milagros şovăi, iar bărbatului nu-i scăpă nehotărârea ei. Ea tăcu, iar bărbatul în negru stărui. „Ce mai contează?”, îşi spuse fata în gând.

– Nu sunt cununaţi la biserică, izbucni.

Secretatul dădu dezaprobator din cap fără să-şi ascundă o expresie de satisfacţie pentru că putea să-i scutească pe stăpânii lui de rugăminţile altei cerşetoare nesuferite.

– Fetiţo, una e să intervină în favoarea ţiganilor care respectă legile regatului, asta... asta e doar un amuzament pentru Excelenţele Lor. O umili fluturându-şi o mână cu afectare. Dar niciodată nu i-ar ajuta pe cei care încalcă preceptele sfintei noastre biserici.

Când baba Maria o văzu ieşind din palat fierbând de mânie, zbătându-se între dorinţa arzătoare de a plânge şi cea de a-i potopi cu ocări pe conţi, dădu din cap dezaprobator.

– La ce te aşteptai, fato? mormăi încet înainte ca tânăra să ajungă la ea.

Crezuseră că aceea era ultima lor şansă. Cu câteva zile înainte, Inocencio, patriarhul neamului Carmona, oftase adânc când Maria şi Milagros se duseseră la el să-i ceară ajutorul.

– Îl stimez pe tatăl tău, recunoscu el în faţa fetei, e un om bun, dar mai sunt mulţi întemniţaţi şi, printre ei, mai mulţi membri ai familiei noastre. Ne luptăm pentru eliberarea lor, dar e

din ce în ce mai greu. Autorităţile nu fac altceva decât să pună piedici. S-ar părea... S-ar părea că nu vor să mai îngăduie alte eliberări. În ciuda recomandărilor pe care le-am făcut la sfatul bătrânilor, mulţi ţigani din toată Spania îşi revendică bunurile, iar asta îl nelinişteşte pe rege, care nu e dispus să plătească. S-ar zice că are conştiinţa destul de liniştită după primele eliberări. Înţelege mă, îi spuse apoi cu răceală, avem puţini bani ca să cumpărăm îngăduinţă. Sunt capul familiei şi sunt dator să-mi dau toată silinţa pentru cei care au cu adevărat şanse să fie eliberaţi. Tatăl tău are cele mai mici şanse. Aceste ultime cuvinte fură însoţite de o privire şi mai rece adresată Mariei, lăsând să se înţeleagă că nu avea şanse, pentru că se însurase cu o Vega care se împotrivise să se cunune la biserică.

Dar tot Inocencio Carmona le convinse că fata nu putea să meargă ca să implore să-i fie eliberaţi părinţii, atunci când Milagros, după ce stăruise în zadar pe lângă patriarh, jură că avea să se ducă la prefectul Sevillei, la arhiepiscop sau chiar la rege dacă se ivea prilejul.

– Nu face asta, fato, o sfătui el, sincer îngrijorat. Nu ai acte. Nu apari în condici nici ca arestată în marea întemniţare din iulie, nici ca deţinută la Malaga, nici ca eliberată. Pentru ei eşti o ţigancă fugită. Noul decret regal te obligă să te prezinţi în faţa autorităţilor în termen de treizeci de zile. Ţinând cont de starea părinţilor tăi... N-ar fi de mirare să te închidă. Eşti botezată?

Milagros nu răspunse. Nu era botezată. Cugetă preţ de câteva clipe.

– Măcar aş fi cu mama, şopti în cele din urmă.

Nici Maria, nici Inocencio nu se îndoiră de veracitatea sacrificiului pe care fata şi-l punea în minte.

– Nici măcar, o descurajă Inocencio. E mult de când n-a mai fost trimisă vreo femeie la Malaga. După primele expediţii, celelalte au fost închise chiar aici, în Sevilla. Ai fi întemniţată departe de ea. Milagros, în Triana, printre celelalte ţigănci, treci neobservată, eşti una oarecare, eşti considerată una dintre cele eliberate. Dar, dacă faci vreo greşeală, dacă eşti prinsă pe drumuri, au să te închidă şi nici măcar n-ai să reuşeşti să ajungi la mama ta.

Cei din neamul Carmona, rudele ei, nu le apărau. Nici conţii. Fray Joaquín dispăruse, iar ele erau legate de mâini şi de picioare. Dacă ar fi bunicul... Ce ar face bunicul? Neîndoielnic că ar elibera-o pe fata lui, chiar dacă ar trebui să ardă oraşul Malaga

din temelii pentru asta.

Dar, între timp, ele flămânzeau.

Milagros şi baba Maria se întorceau de la palatul conţilor de Fuentevieja. Traversară Cava Nueva pe la San Jacinto şi o ocoliră în tăcere ca să se îndrepte către fundătura San Miguel. Maria fu prima care o văzu: neagră ca tăciunele, cu o pălărie de paie îndesată pe cap până în dreptul sprâncenelor, cu poalele fustei cenuşii suflecate, cotrobăia prin gunoaiele adunate în groapa care avusese cândva rolul de a apăra mahalaua. Bătrâna se opri, iar Milagros îi urmări privirea în clipa în care un cerşetor smulgea din mâinile lui Caridad un lucru pe care de-abia îl găsise. Ea nici măcar nu încercă să lupte pentru comoara ei; lăsa capul în jos, supusă.

Atunci Milagros dădu frâu liber lacrimilor pe care nu le vărsase când ieşise din palat.

– Negreso! Baba Maria încercă s-o strige pe Caridad, dar glasul i se frânse.

Milagros se întoarse către ea, uimită, cu ochii înecaţi în lacrimi. Cealaltă încercă să micşoreze importanţa întâmplării dând din mână, îşi drese glasul de câteva ori şi strigă iar, de data asta, cu o voce hotărâtă:

– Negreso, ieşi de acolo! Nu cumva să te ia vreunul drept catârcă neagră şi să te mănânce!

Auzind vocea tămăduitoarei, Caridad înălţă capul din groapă şi le privi pe sub borurile pălăriei. Afundată în gunoaie până la pulpe, zâmbi cu tristeţe.

Vândură puţinul pe care îl aveau, panglici colorate, brăţări, coliere şi cercei, pe o nimica toată, dar nu asta era rezolvarea, iar Milagros o ştia. Măcar de-ar mai fi avut colierul de perle şi medalionul de aur primite în dar de la Melchor… Dar acele bijuterii rămăseseră în ţigănime, la mila soldaţilor care prădaseră tot. Fireşte că n-au fost scrise în niciun inventar şi au ajuns în raniţa vreunuia dintre ei. Pe măsură ce treceau zilele, în casa lipsită de mobile şi de alte obiecte casnice în afară de pătură, de pătura roasă a lui Caridad şi de pânza de cort care erau întinse pe jos, ca să aibă pe ce dormi, Caridad arunca câte o ocheadă, chinuită de remuşcări, la bocceaua care zăcea într-un colţ. În ea se aflau straiele ei roşii şi piatra de magnetit dăruite de Melchor, singurele avuţii pe care le avusese la viaţa ei şi pe care se înverşuna să nu le vândă.

Foamea le dădea ghes. Banii de pe ultimele lucruri vândute, un colier de mărgele şi o brăţară de argint ale lui Milagros, nu se duseseră pe mâncare, ci pe o fustă, neagră şi peticită, pentru fată. Doar vechea cămaşă de sclavă a lui Caridad părea să reziste trecerii timpului; hainele ţigăncilor se deşirau şi se sfâşiau. Maria hotărî că fata nu putea să-şi arate coapsele, prin fusta şi jupoanele sfâşiate, sau pieptul, care părea că o să-i sfâşie cămăşuica ce ar fi putut să pară largă cu puţine luni în urmă. Bustul putea să şi-l acopere cu broboada lungă, cu ciucuri, a bătrânei, dar picioarele, unde ţiganii întâlneau dorinţa, nu. Îi trebuia neapărat o fustă, chiar şi cu preţul înfometării.

Barem nu plăteau chirie, încerca să se mângâie bătrâna. Nimeni, niciodată, nu ceruse drepturi băneşti pentru acele case de chiriaşi din fundătura San Miguel. Asta nu avea nicio legătură cu rasa locatarilor; pur şi simplu, nu se ştia ale cui erau, de fapt. Această situaţie se întâlnea peste tot în Sevilla, unde delăsarea proprietarilor, în majoritatea lor instituţii de tot felul, de la fundaţii de binefacere până la şcoli, dusese în timp la uitarea adevăraţilor proprietari.

Chiar şi aşa, zilele trecură şi rămăseseră fără hrană. Milagros nu ştia să cerşească şi, oricum, Maria n-ar fi lăsat-o. Nici Caridad nu ştia, dar ar fi făcut-o dacă i s-ar fi cerut asta, în loc să se mai ducă la Cava să caute prin gunoaie. Pe de altă parte, tămăduitoarea, care era chemată să-şi aplice ştiinţa doar în cazuri din cale-afară de grave, nu se îndura să ceară o răsplată pe care ştia că ţiganii n-aveau de unde să i-o dea.

Până la urmă, bătrâna se văzu nevoită să accepte propunerea pe care Milagros i-o făcuse în treacăt, cu ceva timp în urmă, amintindu-şi de bănuţii pe care îi căpăta din când în când, hoinărind cu alde Fernández.

– Ai să cânţi! o înştiinţă într-o dimineaţă, după ce se treziseră şi văzuseră că nu mai aveau ce mânca.

Milagros încuviinţă cu două bătăi din palme vesele, ca şi cum ar fi început deja să se pregătească. Nu mai cântase de mult, căci în fundătură nu mai răsunau chitarele, nimeni nu mai avea vreuna. Caridad răsuflă uşurată. Se gândea la bocceaua ei, care zăcea aruncată într-un colţ. Era ultimul lucru care mai putea fi vândut, iar strădaniile ei de a găsi resturi de mâncare în Cava se dovediseră cu desăvârşire zadarnice.

Totuşi, niciuna dintre ele nu-şi închipuia ce chin fusese pentru bătrână să ia decizia aceea. Nopţile sevillane erau teribil de

primejdioase, mai cu seamă pentru o fată ca Milagros şi o negresă trupeşă cum era Caridad, care căutau să aţâţe dorinţa bărbaţilor ca să-i facă să-şi dezlege baierele pungii şi să se lipsească de câţiva gologani. De câte ori cântase fata pe drumuri, călătorind cu familia Fernández, departe de alcalzi şi de zbiri, fuseseră apărate de ţigani, gata oricând să-l înjunghie pe cel care ar fi întrecut măsura, dar în Sevilla… Pe deasupra, dansurile ţiganilor fuseseră interzise.

– Aşteptaţi-mă aici, le spuse celorlalte două. Iar tu, o arătă pe Caridad cu arătătorul ei stafidit, nu te mai duce la groapa de gunoaie sau chiar ai să fii mâncată.

Din instinct, Caridad îşi puse mâna pe antebraţ ca să ascundă urma de dinţi pe care i-o lăsase un cerşetor, când se încumetase să ţină bine de un oscior pe care mai era lipit ceva ce aducea a carne. Toată împotrivirea ei se mărginise la o măiastră răsucire din şold, prin care îi întorsese spatele. Cerşetorul o muşcase, Caridad scăpase osul, iar celălalt ieşise biruitor.

Hanul se înălţa într-un cartier mic din afara oraşului, faţă-n faţă cu Puerta del Arenal, între Resolana, râul Guadalquivir şi Baratillo, unde se construia arena pentru luptele de tauri din Sevilla. Puerta del Arenal, una dintre cele treisprezece porţi care se deschideau în zidurile oraşului, era singura care rămânea neferecată pe timpul nopţii. Dincolo de ea se afla vechiul bordel, în care, în ciuda interdicţiei, încă se practica meseria cu pricina. Era o mahala amărâtă, de lucrători în port, agricultori aflaţi în trecere şi tot soiul de şarlatani, iar clădirile acoperite de mucegai făceau dovada stricăciunilor pricinuite de inundaţiile repetate, la fiecare creştere a râului. În faţa acestuia, oraşul era lipsit de apărare. Deşi nu-i plăcea, Maria se vedea nevoită să ceară favoruri. Mulţi îi erau datori.

Bienvenido, hangiul, la fel de bătrân, uscăţiv şi împuţinat la trup ca ea, se strâmbă auzind ce îi cerea bătrâna. În acest timp, soţia lui, o namilă de femeie, care era a treia sau a patra lui nevastă, căci tămăduitoarea le pierduse şirul, se strecura tăcută înspre bucătărie.

– Ce le faci? îl iscodi bătrâna făcând semn către femeie, într-o încercare zadarnică de a-l flata pe Bienvenido, care nici nu luă în seamă măgulirea.

– Ştii ce îmi ceri? îi întoarse vorba.

Maria trase în piept aerul încărcat din local. Chiar şi dimineaţa, marinari fără ocupaţie şi oameni din port veneau să

bea printre prostituate obosite care încercau să mai adauge ceva la câştigul din noaptea trecută, care poate nu fusese atât de profitabilă pe cât şi-ar fi dorit.

– Bienvenido, răspunse apoi ţiganca, ştiu ce pot să-ţi cer.

Hangiul se feri de privirea Mariei. Îi datora viaţa.

– O ţigancă tânără, şopti, şi o negresă! O să se lase cu încăierări. Ştii asta. Îmi închipui că o să veniţi însoţite de ţigani, ca de obicei. Mă…

– Fireşte că o să venim cu bărbaţi, îi reteză vorba Maria, în timp ce se întreba cine ar putea fi aceia, şi o să avem nevoie de cel puţin o chitară şi…

– Maria, pentru numele lui Dumnezeu!

– Şi a tuturor sfinţilor! îi închise ea gura. Aceiaşi sfinţi cărora te-ai încredinţat când aveai fierbinţeli. Te-au ajutat în vreun fel?

– Te-am plătit.

– Adevărat, dar ţi-am spus de atunci că nu e de-ajuns. Îţi cheltuiseşi toată agoniseala pe medici, felceri, slujbe, rugăciuni şi cine ştie ce alte nerozii. Îţi aminteşti? Iar tu ai consimţit. Şi mi-ai spus că pot să mă încred în tine.

– Acum pot să te plătesc.

– Nu vreau banii tăi. Ţine-te de cuvânt.

Hangiul dădu din cap a tăgadă, apoi îşi plimbă privirea pe deasupra mulţimii de muşterii, ca s-o ocolească pe cea a Mariei. Ce preţ avea cuvântul? Oare vreunul dintre cei aflaţi acolo şi-l respecta? părea că o întreabă la rândul lui.

– Suntem bătrâni, Bienvenido, i-o trânti de la obraz Maria. Poate că mâine o să dăm ochii în iad. Bătrâna aşteptă câteva secunde căutând ochii neastâmpăraţi ai hangiului. E mai bine să ne încheiem socotelile aici, sus, nu crezi?

Acolo, în hanul lui Bienvenido, se aflau, toate trei, la vreo două seri după ce Maria îi pomenise iadul. Bătrâna, cu mâna ascunsă în buzunarul sorţului, îşi pipăia cuţitul cu care tăia ierburi. Asta făcea tot timpul de când se adânciseră în noaptea sevillană. Milagros era îmbrăcată în fusta ei verde de ţigancă (Maria găsise un jupon de împrumut pentru ea), iar Caridad era gătită cu straiele ei roşii, cu bluza care îi strângea sânii mari şi lăsa la vedere o tulburătoare linie neagră pe pântece, acolo unde nu ajungea să se unească cu fusta. Le însoţeau doi ţigani, Fermín şi Roque, unul din neamul Carmona, iar celălalt din familia Camacho, pe care bătrâna reuşise să-i convingă cu argumente

de felul celor de care se folosise ca să-l înduplece pe Bienvenido. Amândoi ştiau să cânte la chitară, amândoi erau voinici şi fioroşi, amândoi erau înarmaţi cu bricege pe care bătrâna le căpătase tot de la hangiu. Chiar şi aşa, nu era liniştită.

Neîncrederea ei spori văzând spectacolul care le întâmpină de cum intrară în han: marinari, artizani, escroci, călugări şi filfizoni se înghesuiau la mesele mici din lemn nefinisat. Jucau cărţi sau zaruri, stăteau la taclale, hohoteau de parcă s-ar fi provocat să râdă din ce în ce mai zgomotos, de la o masă la alta. Strigau sau doar stăteau cu privirea pierdută într-un punct neştiut. Mâncau, fumau sau făceau şi una, şi alta, în acelaşi timp. Se tocmeau pentru plăceri trupeşti cu femeile care se foiau încolo şi încoace, arătându-şi farmecele sau le pipăiau pe fund pe fetele lui Bienvenido, care serveau la mese, dar toţi, fără excepţie, beau.

Pe tămăduitoare o trecu un fior rece pe şira spinării când băgă de seamă, prin pătura groasă de fum care plutea în încăpere, cum Milagros tremura din toate încheieturile. Fata, speriată, făcu un pas înapoi spre uşa pe care de-abia intraseră. Se lovi de Caridad, năucă. „E o nebunie!”, hotărî pe loc Maria. Bătrâna se pregătea să-i spună lui Milagros că, dacă nu voia, nu trebuia… Dar explozia de ţipete şi hohote de la mesele din apropiere o opriră.

– Vino aici, frumoaso!

– Cât ceri pe noapte?

– Negresa! Eu vreau s-o fut pe negresă!

– Suge-mi-o, fato!

Fermín şi Roque înaintară atât cât să ajungă s-o flancheze pe Milagros şi reuşiră să pună capăt strigătelor. Cei doi bărbaţi mângâiau ameninţător plăselele jungherelor pe care le purtau la brâu şi sfredeleau cu privirea pe oricine i-ar fi vorbit ţigăncii. Simţindu-se ocrotite, Milagros îşi recăpăta semeţia, iar bătrâna, răsuflarea. Cei doi ţigani, şi mai ameninţători în faţa primejdiei, excludeau posibilitatea ca oamenii din public să se năpustească asupra lor, de parcă nu i-ar fi crezut în stare de aşa ceva, aşa că sfidau mulţimea. Maria îşi luă privirea de la fată şi mai cercetă o dată localul, până când dădu cu ochii de Bienvenido, care stătea undeva aproape de bucătărie, dincolo de uşa de la intrare, cu urechea ciulită la nişte strigăte pe care nu le recunoştea ca fiind dintre cele obişnuite. Hangiul, sprijinit de perete, dădu din cap nemulţumit. „Te-am prevenit”, i se păru bătrânei că citeşte pe buzele lui. Maria nu se clinti; avea gura încleştată. Bienvenido

întinse o mână şi le pofti să se apropie.

– Să mergem, spuse tămăduitoarea fără să se întoarcă.

– Să mergem, fetiţo, îl auzi şi pe unul din ţigani. Fii fără grijă, n-o să se atingă nimeni de tine.

Hotărârea din acele cuvinte o linişti pe bătrână. În şir, croindu-şi drum printre scaune, butoaie, beţivi şi prostituate, cei cinci se îndreptară către colţul unde Bienvenido dăduse la o parte o masă ca să le facă puţin loc. Maria mergea în frunte, Milagros, la mijloc între cei doi ţigani, şi la coada şirului, de parcă n-ar fi avut nicio însemnătate, Caridad. Încercară să se aranjeze în locul strâmt pe care Bienvenido îl pregătise pentru ei. Rezemate de unul dintre pereţi, în spatele lor, se aflau două chitare hârbuite.

– Atât s-a putut, rosti hangiul, înainte ca bătrâna să apuce să se plângă.

Apoi îi lăsă singuri, ca şi cum tot ce s-ar fi putut întâmpla din momentul acela nu l-ar mai fi privit. Fermín apucă una din chitare. Roque dădu să facă la fel, dar primul îi făcu semn din cap că nu e nevoie.

– Una o să fie destul, îi zise. Tu stai de pază, dar mai întâi adu-mi un scaun.

Roque se întoarse şi, fără o vorbă, îl apucă de guler pe un filfizon înţolit după moda franţuzească, care trăncănea cu alţi doi ca el. Franţuzitul ar fi vrut să se plângă, dar amuţi când văzu chipul crispat al ţiganului şi mâna pe care o ţinea pe jungher. Cineva râse în hohote.

– Aşa o să stai cu dosul în aer, invertitule! i-o trânti unul de la masa alăturată.

Roque îi întinse scaunul tovarăşului său, care puse un picior pe el, îşi potrivi chitara pe coapsă, străduindu-se s-o acordeze şi să se obişnuiască cu ea. Nimeni din han nu părea să aibă vreo dorinţă cât de neînsemnată să asculte muzică. Doar privirile neruşinate şi pofticioase care se îndreptau către Milagros şi Caridad şi câte o răbufnire făceau dovada prezenţei ţiganilor în han, căci, altfel, tărăboiul era la fel de mare. La un semn al lui Fermín, după ce acesta pregătise chitara, Maria îşi adună toate puterile ca să dea ochii cu Milagros. Se ferise s-o facă până atunci.

– Pregătită?

Fata încuviinţă, dar toată fiinţa ei o dezminţea: mâinile îi tremurau, respira agitată, până şi obrazul ei oacheş părea palid.

– Eşti sigură?

Milagros îşi strânse mâinile cu putere.

– Respiră adânc, o sfătui bătrâna.

– Să-i dăm drumul, frumuşico, o îmbărbătă Fermín în timp ce începea să cânte la chitară. Câte o seguidilla, la rând…

Chitara nu răzbătea! Nu se auzea în zarva aceea. Maria începu să bată din palme cu mâinile sale înţepenite şi, cu o mişcare din bărbie, îi dădu de înţeles lui Caridad să facă acelaşi lucru.

Milagros nu se încumeta. Localul lui Bienvenido nu semăna deloc cu acele cârciumi în care, sub ocrotirea familiei Fernández, cântase pentru câţiva localnici. Îşi drese glasul de mai multe ori. Şovăia. Trebuia să înainteze până în cercul strâmt care se deschidea în faţa ei. Fermín repetă începutul o dată şi apoi încă o dată. Şovăiala ei le stârni interesul celor din apropiere. Milagros le văzu privirile aţintite asupra ei, iar zâmbetele lor o făcură să se simtă caraghioasă.

– Hai, fetiţo, o îndemnă iar Fermín, altminteri chitara o să obosească.

– Nu uita niciodată că eşti o Vega, o auzi pe Maria, care o încuraja repetându-i vorbele mamei ei.

Milagros ieşi în faţă şi începu să cânte. Bătrâna închise ochii deznădăjduită. Glasul fetei tremura. Nu era destul de puternic. Nimeni n-o putea auzi. Nu avea ritm… Nu avea bucurie!

Cei care zâmbiseră mai devreme începură să dea din mâini. Cineva fluieră, alţii huiduiră.

– Aşa gemi când eşti călărită, ţigăncuşo?

Un cor de hohote însoţi mojicia. Lui Milagros îi dădură lacrimile. Fermín îi ceru din priviri un sfat Mariei, iar bătrâna încuviinţă cu dinţii încleştaţi. Trebuia să înceapă! Putea s-o facă! Dar când începură să zboare bucăţi de legume către fată, ţiganul vru să se oprească din cântat. Maria îi privi pe oameni. Erau beţi şi înfierbântaţi.

– Dansează, negreso! porunci atunci.

Caridad părea buimăcită de atmosferă şi bătea în continuare din palme, mecanic.

– Dansează, negresă afurisită! zbieră bătrâna.

Apariţia lui Caridad în cerc, cu pieptul ei mare, strâns în bluza roşie, smulse un ropot de aplauze, urale şi alte strigăte deşucheate. „Dansează, negresă afurisită!”, îi răsuna în urechi. Se întoarse către Milagros. Avea obrajii scăldaţi în lacrimi.

– Dansează, Cachita, o rugă aceasta înainte să se retragă şi să-i cedeze locul.

Caridad închise ochii, iar zarva începu s-o pătrundă cum o făceau urletele sclavilor duminica, în zilele de sărbătoare, la colibe, când se atingea punctul culminant şi careva era posedat de către un *orisha.* Chitara răsună şi mai tare în spatele ei, însă ea îşi găsi ritmul în acele frânturi de strigăte, în gălăgia pe care o făcea lumea bătând în mese, în lascivitatea care plutea prin fum şi care aproape că putea fi atinsă. Începu să danseze ca şi cum ar fi căutat ca Oshún, zeiţa amorului, zeiţa ei, să vină la ea: expunându-se cu neruşinare, bătând aerul cu bazinul şi cu şoldurile, răsucindu-şi trunchiul şi capul. Roque fu nevoit să-şi dea toată silinţa. Îi împingea pe toţi cei care se apropiau încercând s-o pipăie, s-o sărute sau s-o îmbrăţişeze, până când nu mai găsi altă scăpare decât să înşface mânerul jungherului şi să-l arate tuturor, ca să-i descurajeze să se mai năpustească asupra ei. Dar cu cât mulţimea era mai înfierbântată, cu atât se dezlănţuia mai mult Caridad.

Publicul era în picioare la sfârşitul primului dans: aplaudau, fluierau, mai cereau vin şi tărie. Caridad se văzu nevoită să danseze din nou. Pielea îi strălucea de la sudoarea care i se îmbibase în hainele roşii şi lăsa să i se vadă sânii şi sfârcurile.

După al treilea dans, Bienvenido se ivi în cerc şi, forfecând aerul cu braţele ridicate, anunţă sfârşitul spectacolului. Oamenii ştiau ce le putea pielea bătrânului hangiu şi celor trei fii ai săi însărcinaţi cu păstrarea ordinii şi, printre murmure şi glume, începură să-şi ocupe locurile la mesele lor.

Caridad gâfâia. Milagros stătea tot cu capul în pământ.

– Du-te să strângi banii, îi spuse Maria lui Caridad. Iute, fă-o până nu uită ei.

Privirea nevinovată cu care îi răspunse Caridad o înfurie şi mai mult pe bătrână, care urmărise dansurile bolborosind ocări.

– Duceţi-vă cu ea! se stropşi la Roque şi la Fermín.

Bienvenido rămase cu ele două cât timp ceilalţi se plimbau printre mese.

Caridad ducea sfioasă pălăria unuia din bărbaţi în vreme ce ţiganii căutau să compenseze înfăţişarea nevinovată a femeii încruntându-se şi ameninţându-i tacit pe toţi cei care se zgârceau. Curgeau monede, dar şi propuneri, răbufniri şi câte o pipăială fugară pe care Caridad încerca s-o evite, dar pe care ţiganii, încrezători într-o mai mare generozitate, se prefăceau că

n-o observă şi o îngăduiau fie şi numai pentru o clipă. La urma urmei, Caridad nu era ţigancă.

– Nu spuneai că fata cântă dumnezeieşte? o iscodi Bienvenido pe Maria, în timp ce amândoi numărau de la depărtare gologanii care cădeau în pălărie.

– O să cânte. Cum e sigur că încă nu ardem în flăcările iadului, la fel de sigur e că o să cânte. Ascultă ce-ţi zic, îi răspunse bătrâna ridicând vocea fără să se întoarcă spre Milagros, deşi ei i se adresa, de fapt, afirmaţia ei.

Fermín şi Roque fură mulţumiţi de partea pe care le-o dădu Maria, atât de mulţumiţi, încât în ziua următoare mai mulţi bărbaţi şi femei trecură pragul casei lui Milagros, arătându-se dornici să facă parte din grup. Bătrâna îi alungă pe toţi. Se pregătea să facă la fel cu o femeie din familia Bermúdez, care venise la ea cu un prunc în braţe şi doi copilaşi aproape goi, prinşi de fustele ei rupte şi decolorate, cum erau fustele tuturor ţigăncilor care se întorseseră de la Malaga. Însă mai întâi aruncă o privire în casă. Milagros stătea tot întinsă, ascunsă sub pătură. Aşa stătuse toată ziua, plângând din când în când. Caridad, aşezată într-un colţ, cu bocceaua ei, fuma o ţigară de foi dintre cele patru cu care o răsplătise bătrâna când, în sfârşit, putu să meargă să cumpere provizii: hrană şi o lumânare. Se spunea că ţigările sunt făcute din foi cubaneze şi probabil că aşa era, după mulţumirea pe care o dovedea Caridad, în timp ce sufla fumul, străină de tot ce se întâmpla în jurul ei. Maria strânse din buze, cugetă câteva clipe, încuviinţă ca pentru sine, insesizabil, şi se întoarse la Bermúdez, pe care o găsi chinuindu-se să-i facă pe ţigănuşi să tacă. O ştia din vedere, o cunoştea.

– Rosa? Sagrario? încercă tămăduitoarea să-şi amintească.

– Sagrario, spuse cealaltă.

– Întoarce-te pe înserat.

Recunoştinţa ţigăncii se manifestă printr-un zâmbet larg.

– Dar… Maria făcu semn către copii. Vino singură.

– Fii pe pace. O să rămână în grija familiei mele.

Restul zilei se scurse la fel de apatic cum suna ciocănitul fierarilor, încă lipsiţi de uneltele lor. Caridad şi bătrâna mâncară aşezate pe podea.

– Las-o, îi zise Maria văzând privirile pe care Caridad le tot arunca înspre grămada de pe podea, la câţiva paşi de ele.

Ce ar fi putut să-i spună fetei dacă aceasta s-ar fi ridicat şi ar

fi mâncat cu ele? Cu o seară înainte, pe drumul de întoarcere acasă, stătuseră posace; doar Fermín şi Roque îşi îngăduiră câte o glumă între ei. Obosite, toate trei se culcaseră fără să aducă vorba despre cele întâmplate la hanul lui Bienvenido. Avea să fie în stare să cânte în noaptea aceea? Trebuia s-o facă, nu puteau să depindă de Caridad; nu era ţigancă, oricine ar fi putut s-o ispitească, iar ea avea să le lase baltă la greu. Bătrâna o cercetă amănunţit pe negresă: mânca şi fuma printre îmbucături. Gândurile ei... încotro se îndreptau? La Melchor? Oare se gândea la Melchor? Plânsese după el. Era cu putinţă să fie ceva între ei doi? De un lucru era convinsă bătrâna: în ritmul acela, Caridad avea să dea gata repede cele patru ţigări. I-o ceru pe cea din care trăgea.

– Te mai gândeşti la ţiganul ăla? o descusu.

Caridad încuviinţă. Bătrâna avea ceva care o făcea să-i spună adevărul, să se încreadă în ea.

– Nu ştiu dacă i-ar fi plăcut să mă vadă dansând în han, răspunse.

Tămăduitoarea o privi cu atenţie. Tânăra aceea era îndrăgostită, nu încăpea îndoială.

– Ştii ceva, negreso? Melchor ar şti că ai făcut-o pentru nepoata lui.

Negresa ţinea la Milagros, gândi Maria după ce suflă un fum, dar nu era ţigancă, iar acesta era un motiv întemeiat să nu aibă încredere în ea. Cele două fumuri adânci pe care le trase din ţigară îi înceţoşară judecata. Da, fata avea să cânte şi să danseze în seara aceea, îşi spuse în timp ce îi întindea ţigara lui Caridad, şi avea să-i minuneze cu vocea şi cu unduirile sale pe toţi beţivanii aceia. Trebuia s-o facă. Avea s-o facă, de aceea o primise pe Sagrario printre ele. Bermúdez cânta şi dansa aşa cum o făceau cele mai pricepute. Maria o ascultase şi o admirase la câteva dintre petrecerile care se ţineau lanţ înainte de întemniţarea generală.

După masă, Caridad şi bătrâna leneviră aşteptând să se lase noaptea, aruncând la răstimpuri câte o privire către Milagros. Maria n-o lăsă să se apropie de fată ca s-o consoleze fie şi numai cu apropierea ei. N-o mai auzeau suspinând. Milagros stătea potolită sub pături şi sub pânza de cort, până când, la un moment dat, pe neaşteptate, începu să se foiască. Se scutura brusc, de parcă ar fi vrut să atragă atenţia, ca o fetiţă îmbufnată şi mofturoasă, înţelese bătrâna, care zâmbi închipuindu-şi o

nerăbdătoare să afle ce se întâmpla în tăcerea prelungită din jurul ascunzişului ei. Probabil că îi era foame şi sete, dar era încăpăţânată, la fel ca mama ei… şi ca bunicul ei. Era o Vega care n-avea să cedeze! Ei bine, în noaptea asta ai s-o dovedeşti, îi făgădui bătrâna, privind cum tresare sub pături.

Sagrario şi cei doi ţigani sosiră împreună. Maria îi lăsă să aştepte în pragul uşii.

– Hai, Milagros!

Fata îi răspunse cu o lovitură zdravănă din picior, de sub pături. Maria avusese mult timp să se gândească cum să înfrunte acea situaţie previzibilă: doar orgoliul rănit şi frica de o ruşine mai mare aveau s-o facă să-i dea ascultare. Se apropie de ea cu gând s-o descopere, dar Milagros se agăţă de învelitoare. Cu toate astea, bătrâna reuşi s-o dezvelească puţin.

– Uitaţi-vă la ea! le vorbi celor aflaţi în prag, trăgând de pătura pe care fata o înşfăcase bine. Fetiţo, vrei să afle toţi ţiganii ce laşă eşti? Asta ar ajunge până la urechile mamei tale.

– Las-o în pace pe mama! strigă Milagros.

– Fetiţo, insistă Maria cu hotărâre în glas; trăgea tare de un colţ al păturii cu care se acoperea fata. Nu-i picior de Vega în Triana. În aceste momente, eu sunt bătrâna familiei, iar tu nu eşti decât o ţigancă tânără care nu se află sub ocrotirea niciunui bărbat. Dacă nu te ridici, am să le spun lui Fermín şi lui Roque să te ia pe sus, m-ai înţeles? Ştii că o s-o fac şi ştii că ei o să-mi dea ascultare. Şi o să te poarte pe sus, prin fundătură, ca pe o fetiţă răzgâiată.

– N-o să facă asta. Eu sunt o Carmo…!

Milagros nu apucă să termine vorba. Auzind-o, bătrâna deschise pumnul şi dădu drumul păturii cu un dispreţ pe care fata nu-l văzu, dar îi simţi forţa. Fusese cât pe ce să se lepede de sângele Vega? Până să se răsucească bătrâna, Milagros era deja în picioare.

Şi cântă. Cântă împreună cu Sagrario. Aceasta, cu vocea ei răsunătoare şi veselă, ajutată de paharul de vin roşu pe care baba Maria o silise să-l dea pe gât de cum pusese piciorul în han, avu grijă să-i acopere spaimele şi ruşinile. Caridad dansă şi înflăcără din nou un public ceva mai numeros decât cel din seara trecută. Se dusese vorba, dar nu atât precum se întâmplase după a treia seară, când Sagrario, după ce dansase cu Milagros, ieşise din cercul în care se învârteau şi o prezentă pe fată cu o reverenţă exagerată. Aşa se înţelesese cu bătrâna. Milagros se

trezi singură, încântată de aplauzele care nu se opriseră încă. Gâfâia, strălucea... Şi zâmbea! băgă de seamă Maria, cu sufletul la gură. Atunci fata ridică o mână, pe care avea deja prinse câteva panglici colorate, la fel şi în păr, şi ceru să se facă linişte. Tămăduitoarea simţi cum un fior îi străbate membrele amorţite. De cât timp nu mai simţise plăcerea aceea? Fermín, cu un picior pe scaun şi chitara sprijinită pe coapsa stângă, schimbă priviri triumfătoare cu bătrâna. Publicul nu voia să tacă; cineva bătu cu un cuţit într-un pahar, apoi urmară sâsâiturile care cereau să se facă linişte.

Milagros înfruntă privirile aţintite asupra ei.

– Hai, frumoaso! se auzi îndemnată de la una dintre mese.

– Cântă, ţiganco!

– Cântă, Milagros, o încurajă Caridad. Cântă aşa cum numai tu ştii s-o faci.

Şi se porni fără acompaniament, înainte ca Fermín să înceapă cu chitara.

– „Ştiu să cânt povestea unei ţigănci...” Vocea ei, vioaie, cu un timbru scânteietor, umplu tot hanul; era o seguidilla ţigănească, o recunoscură de îndată Fermín şi toţi ceilalţi, dar o lăsară să încheie strofa fără acompaniament, desfătaţi de cântarea ei. „Care a cucerit un flăcău cu pielea albă...”

Când Milagros se pregătea să atace a doua strofa, lumea întâmpină cu aplauze şi cuvinte de laudă pentru frumoasa fată sunetul chitarei şi bătăile din palme ale femeilor. Maria aplauda plângând, iar Caridad înfigându-şi dinţii într-unul dintre trabucurile ei. Milagros cântă mai departe, sigură, netemătoare, tânără, frumoasă, ca o zeiţă care se bucură ştiindu-se adorată.

Sevilla: şcoală a cântului, universitate a muzicii, atelier în care se contopesc stilurile înainte de a se dărui lumii. Caridad putea să-i aţâţe pe bărbaţi cu dansuri provocatoare, şi ţigăncile reuşeau asta cu sarabandele lor nelegiuite în care vorbeau despre popi şi habotnici, dar nimeni, bărbaţi sau femei, prostituate sau tâlhari, spălătorese sau meşteşugari, călugări sau servitoare, nu putea rămâne nepăsător la minunata vrajă a unui cântec care atingea sufletul.

Apoi veni delirul: urale, aclamaţii şi aplauze. Mii de jurăminte de iubire veşnică pentru Milagros încheiară reprezentaţia fetei.

20

– E o Vega, şopti Contele ca să nu-i trezească pe ceilalţi din familie care dormeau laolaltă cu ei.

Rafael García şi soţia lui stăteau cu ochii deschişi pe întuneric, întinşi, îmbrăcaţi din cap până în picioare, pe o grămadă de paie şi crengi uscate care slujea drept saltea. Reyes se ghemui sub o pătură roasă. Era bătrână şi îi era frig. Forjele încălziseră mereu locuinţele de la catul de sus, dar Rafael nu ajunsese încă la o înţelegere cu fierarii spanioli şi lucrau în continuare cu forje de câmp şi gropi săpate în pământ.

– Am putea să câştigăm mulţi bani, stărui Trianera.

– E nepoata Galerianului! se împotrivi din nou Rafael şi, de data asta, ridică vocea.

Foială de trupuri şi câte un cuvânt de neînţeles, bâiguit în somn, răspunseră strigătului său. Reyes aşteptă până când rumoarea respiraţiilor se linişti.

– Sunt câteva luni de când nu se mai ştie nimic despre Melchor. Galerianul o fi mort, i-o fi făcut careva felul.

– Fiul de târâtură, îi luă vorba soţul ei, şoptind din nou. Ar fi trebuit s-o fac eu, acum mult timp. Dar chiar şi aşa, fata e tot nepoata lui, e o Vega.

– Fata e o mină de aur, Rafael. Reyes aşteptă câteva clipe şi răsuflă înspre tavanul coşcovit de deasupra capului. Trebui să se sforţeze cumplit ca să spună următoarele cuvinte: E cea mai bună cântăreaţă din câte am auzit vreodată, recunoscu.

Izbânda lui Milagros mersese din gură în gură şi, ca mulţi alţi ţigani, Reyes, îmboldită de curiozitate, se dusese s-o asculte la han. Se oprise chiar în uşă, ascunsă în spatele publicului tot mai numeros de la o seară la alta. Şi, cu toate că n-o vedea, o auzea. Doamne, şi ce mai auzea!

– Fie, cântă bine. Şi ce-i cu asta? întrebă Contele de parcă ar fi vrut să considere încheiată conversaţia. E tot o Vega şi ne urăşte la fel de mult cum ne urăsc bunicul şi mama ei. Chiar de-ar fi să rămână mută!

– Hai s-o măritām cu Pedro, insistă ea, revenind la propunerea care stârnise cearta.

– Eşti nebună, spuse Rafael, la rândul lui.

– Nu. Fata asta e îndrăgostită de Pedro al nostru. Mereu a fost. Am văzut-o cum îl iscodeşte şi îl urmăreşte. Se topeşte toată când îl are în faţa ochilor. Ascultă la mine, ştiu ce zic. Dar n-am ştiinţă dacă Pedro ar fi gata să…

– Pedro o să facă ce i se spune!

După această izbucnire de autoritate, Contele amuţi. Reyes zâmbi din nou cu ochii la tavanul scorojit. Ce uşor era să manipulezi un bărbat, oricât de puternic ar fi fost el… Era de-ajuns să-i zgândăreşti orgoliul.

– Dacă se mărită cu Pedro, o să fie nevoită să-ţi dea ascultare ţie, spuse Reyes.

Rafael ştia lucrul acesta, dar îi făcu plăcere să-l audă. El, să-i poruncească unei Vega!

Totuşi, Reyes observase o schimbare de atitudine, pierise mânia care se simţea în cuvintele lui ori de câte ori aducea vorba despre neamul Vega. Rafael deja mângâia banii. „Şi cum o să aranjăm lucrurile?”, putea să întrebe acum. Sau poate: „Maria, tămăduitoarea, o să se opună.” „O să apeleze la sfatul bătrânilor dacă va fi nevoie.” Oricare dintre aceste întrebări putea să fie următoarea.

Bătrâna. Fu cea despre bătrână.

– O babă arţăgoasă? se mulţumi să spună Reyes. De fapt, fata e o Carmona. În absenţa părinţilor ei, Inocencio, patriarhul neamului Carmona, o să fie cel care o să hotărască. Nu s-ar încumeta dacă ar fi aici Galerianul sau mama fetei, dar în lipsa lor…

– Şi negresa? o surprinse întrebarea Contelui. Tot timpul e în tovărăşia negresei ăleia.

Reyes îşi stăpâni un hohot de râs.

– Nu e decât o sclavă proastă. Dă-i un trabuc şi o să facă orice vrei.

– Chiar şi aşa, e o piază-rea negresa aia, mormăi bărbatul ei.

Într-o după-masă, în fundătură, Pedro García ieşi din fierăria familiei sale, se opri în calea lui Milagros şi îi zâmbi. Mulţi îi zâmbeau sau căutau să intre în vorbă cu ea de când cânta la han, dar Pedro, nu. Şi prietenele veniseră la ea ca s-o îmbrobodească cu linguşiri din dorinţa de a intra în trupă. „Vreuna dintre ele a făcut ceva pentru tine când sfatul ţi-a interzis să mai locuieşti în fundătură?”, tranşă chestiunea baba Maria.

În după-amiaza aceea, martoră la întâlnirea pe care bătrâna o bănui pusă la cale, se încruntă la fel cum o făcuse când auzise ideea lui Milagros de a o primi în grup pe vreuna dintre prietenele sale ca să prezinte mai multe dansuri la han. Aşa că o smuci pe fată, dar aceasta nici nu se urni, năucă, ci rămase încremenită la vreo doi paşi de tânărul García. O văzu bâlbâindu-se şi roşind ca… Ca o fetiţă ruşinată, stângace şi sfioasă.

– Ce mai faci? vru să afle ţiganul, înainte ca Maria să se repeadă la el.

– Până acum, bine! i-o tăie scurt bătrâna. N-ai de gând să te mişti? N-ai nimic de făcut?

Tânărul nu luă în seamă prezenţa şi ţipetele bătrânei. Zâmbi larg şi lăsă să se vadă un şir perfect de dinţi albi care ieşeau în evidenţă pe fondul pielii sale închise la culoare. Apoi, ca şi cum s-ar fi văzut silit să plece împotriva voinţei sale, miji ochii şi strânse buzele într-un fel în care s-ar fi putut ghici un sărut.

– Ne mai vedem, îşi luă rămas-bun.

– Stai departe de ea, îl preveni Maria pe când tânărul le întorcea spatele.

„Nu e pentru tine”, fu cât pe ce să adauge, dar simţi bătăile puternice ale inimii lui Milagros în braţul de care o apucase. Asta o buimăci şi o înfrână.

– Să mergem, o sili bătrâna, smucind-o încă o dată. Să mergem, negreso! strigă la Caridad.

Era o deosebire izbitoare între efortul pe care fu nevoită Maria să-l facă pentru a merge mai departe şi mulţumirea care se citi pe faţa Trianerei. Ascunsă în spatele unei ferestruici de la etajul de deasupra fierăriei, dădu din cap mulţumită în timp ce le urmărea pe cele trei femei trecând pe partea cealaltă şi îndreptându-se către casa în care trăia neamul Carmona. Tămăduitoarea blestema în gura mare, Milagros parcă plutea, iar negresa… Negresa, după ele, ca o umbră.

Se duceau la Inocencio. Dacă de bani era nevoie pentru eliberarea părinţilor lui Milagros, ele îi aveau şi erau încrezătoare că aveau să strângă şi mai mulţi, cu tot cu şperţurile pe care erau nevoite să le plătească alguazililor ca să le lase să cânte în han şi să nu scotocească prin arhive ca să cerceteze dacă fuseseră arestate la marea întemniţare şi eliberate de la Malaga. Maria pipăi punga cu bani; într-o singură privinţă fuseseră nevoite să cedeze.

– Negresa nu mai poate să danseze, o preveni într-o noapte

Bienvenido, mulţumit şi el de câştiguri.
Bătrâna bodogăni ceva.
– Altfel o să-mi închidă hanul, stărui Bienvenido. Îi putem mitui pe funcţionari ca să lase o fată să cânte, ba chiar să danseze, dar mai mulţi călugări şi preoţi au denunţat îngroziţi neruşinarea dansurilor lui Caridad, iar împotriva lor, Maria, n-avem nicio putere. M-am angajat în faţa alguazilului că negresa n-o să mai danseze. N-o să-mi mai dea altă şansă.
Într-adevăr, nu i-ar mai fi dat altă şansă, recunoscu în sinea ei bătrâna. De când Sevilla pierduse monopolul asupra comerţului cu Indiile în favoarea oraşului Cádiz, bogăţia scăzuse, negustorii scăpătaseră şi se adâncise prăpastia între cei care îşi duceau zilele în cea mai groaznică mizerie, aceştia fiind cei mai mulţi, şi o minoritate formată dintr-o mână de funcţionari corupţi, nobili trufaşi, stăpâni peste mari întinderi de pământ şi mii de clerici, membri ai vreunui ordin religios sau laici. Pentru ei era un moment prielnic să împingă poporul către doctrina creştină a resemnării, cu predici, slujbe, rozarii şi procesiuni. Niciodată nu se auziseră atâtea predici publice care ameninţau cu tot soiul de chinuri şi rele drept pedeapsă pentru traiul deşănţat al credincioşilor. Ceea ce nu se întâmpla în Madrid, la Curte, unde fiinţau două teatre cu respectivele companii de actori, reuşise să statornicească arhiepiscopul în Sevilla, pe teritoriul arhidiecezei sale: interdicţia teatrului, a operei şi a comediilor.
„Atâta timp cât în Sevilla nu se vor interpreta comedii, locuitorii săi vor fi feriţi de ciumă”, profeţise la sfârşitul veacului trecut un înflăcărat părinte iezuit. Astfel, oraşul care fusese leagănul artei dramatice, care înălţase primul teatru acoperit din Spania, vedea cum locuitorii erau siliţi să se ascundă şi să-şi acopere chipul pentru a se putea delecta cu cântecele unei fete talentate. Cu toate acestea, dansurile lui Caridad, cu sânii ei care se legănau încolo şi încoace, cu pântecul şi cu şoldurile ei care brăzdau aerul, erau o ispită trupească demnă de osândirea veşnică.
– Tu n-o să mai dansezi, o înştiinţă Maria pe Caridad atunci când lumea începuse să ceară prezenţa ei.
Maria scrută chipul negresei căutând vreo reacţie. N-o văzu. Poate că vestea o bucura. Printre ţipetele şi huiduielile oamenilor şi vădita mulţumire a unui alguazil ascuns printre ei, Caridad păru să primească vorbele ei cu desăvârşită nepăsare.
Cât despre Milagros… Se vedea că e tot năucită şi avea un

zâmbet prostesc pe buze. Adevărul era că Pedro García, se văzu Maria silită să admită, putea să pună pe jar orice femeie. Era un ţigan îngâmfat şi mândru, cu piele arsă de soare, păr lung şi negru, ochi de aceeaşi culoare şi privire pătrunzătoare, chipeş şi voinic oricât s-ar fi înverşunat foamea să-şi lase urmele asupra trupului său de şaptesprezece ani.

– Eşti o Vega! Maria se opri în pragul casei lui Inocencio; reproşul ţâşni din gura ei la simplul gând că fata şi acel neruşinat ar fi putut să se sărute sau să se atingă, sau… Iar el e un García! zbieră la ea. Ia-ţi gândul de la băiatul ăla!

Tânărul Pedro García stătea nemişcat, în fierărie, cu picioarele depărtate şi cu mâinile înfipte în şold, în faţa bunicului şi a tatălui său Elias. Cei trei stăteau mai departe de ceilalţi membri ai familiei García care se luptau cu forjele de câmp.

– N-o să am probleme cu fata aia, se grozăvi tânărul cu zâmbetul pe buze.

– Pedro, asta nu e încă o aventură, îi atrase atenţia Contele, îngrijorat de amintirea abaterilor pe care le avusese nepotul lui, toate cu femei spaniole, din fericire, când fusese nevoie să-i sară în ajutor. Uneori, fusese de ajuns să ameninţe taţi sau soţi înşelaţi, alteori, trebuise să scoasă ceva bani pe care, mai apoi, în faţa celorlalţi membri ai familiei se prefăcuse că îi pusese la loc muncind mai mult. Tânărul îi era drag, era preferatul lui. O să te însori cu fata, zise. Cu ea trebuie să respecţi legea ţigănească. N-o să te atingi de ea decât după nuntă.

Tânărul ţigan răspunse cu un gest zeflemitor. Bunicul şi tatăl se întunecară la faţă deodată, iar asta fu de-ajuns pentru ca Pedro să înţeleagă însemnătatea planului pe care îl urzeau.

– Vei putea… Vei fi dator să vorbeşti cu ea, ba chiar să-i faci câte un dar, dar nimic mai mult. Este interzis să plecaţi împreună din fundătură dacă nu sunteţi însoţiţi de adulţi din familiile voastre. Nu vreau să aud plângeri de la bătrână sau de la neamul Carmona. Îţi făgăduiesc că nu vei fi nevoit să înduri o logodnă lungă. Ai înţeles?

– Da, încuviinţă acesta cu gravitate.

– Bravo, eşti un ţigan bun, îl lăudă bunicul lui pălmuindu-l uşor pe obraz.

Contele dădea să se întoarcă, dar observă expresia nepotului său, întrebătoare, cu sprâncenele foarte arcuite.

– Ce? întrebă el.

– Dar până atunci? întrebă Pedro clătinând capul dintr-o parte

în cealaltă. În noaptea asta mă aşteaptă nevasta unui tâmplar sevillan…

Tatăl şi bunicul hohotiră zgomotos.

– Distrează-te cât pofteşti! îl încurajă Contele printre râsete. Călăreşte-o şi pentru mine. Bunica ta nu mai…

– Tată! îl dojeni Elias.

– Vrei să vii cu mine, bunicule? propuse nepotul. Te asigur că femeia aia ne face faţă la amândoi.

– Nu mai vorbi prostii! interveni din nou tatăl băiatului.

– Dumneata n-ai văzut-o! insistă Pedro în timp ce Contele zâmbea. Are un cur şi nişte ţâţe…

– Voiam să spun…

Bunicul seceră aerul cu mâna.

– Ştim ce voiai să spui, îl opri pe fiul său. În orice caz, tu, Pedro, ai grijă să n-o superi pe tânăra Vega. Oricât de puţin ar semăna cu bunicul ei, probabil că e mândră, mai adăugă schimbându-se la faţă când şi-l aminti pe Galerian. Fata nu trebuie să afle de isprăvile tale. Rafael García profită de momentul de seriozitate ca să-şi prevină nepotul: Pedro, eu, bunica ta, tatăl tău… Familia noastră ţine mult la această căsătorie. Nu ne dezamăgi.

– Babo!

Mulţi îi spuneau „babo”, dar Maria ştia să deosebească când foloseau acest apelativ ca pe un nume drăgăstos şi când o făceau cu intenţia de a o jigni. În împrejurarea aceea, nu avu nicio îndoială că se afla în cea de-a doua situaţie. Nu luă în seamă strigătul care se auzise din fierărie şi traversă mai departe curtea casei, singură. Milagros nu voise să o însoţească la cumpărături şi, spre deznădejdea ei, rămăsese în locuinţa de la etaj ca să stea la taclale cu negresa… Despre Pedro García, fără doar şi poate.

De câteva zile tânărul o tot pândea şi, fără să se ferească deloc de Maria sau de oricine s-ar fi nimerit să fie de faţă, îi ieşea în cale, ca din întâmplare, în fundătura San Miguel. Doar Milagros părea să nu-şi dea seama şi, de fiecare dată, se pierdea cu firea în preajma lui, până când Maria îl alunga pe ţigan. Urmau apoi certurile, pe care tămăduitoarea le încheia tranşant, repetând cuvintele mamei lui Milagros: „Nu uita niciodată că eşti o Vega.” Se referea la vrajba dintre cele două familii. Însă n-o putea opri să şuşotească cu prietena ei Caridad, mereu atentă la spusele

fetei, neclintită, cu trabucul în gură, iar asta o necăjea atât de mult, încât ajunsese chiar să se gândească să nu-i mai cumpere tutun negresei.

– Babo! auzi iar, de data asta, chiar din curte.

Se întoarse şi îl zări pe Inocencio în pragul fierăriei care dădea în curtea interioară, unde începuseră să se adune câteva fiare vechi şi ruginite, dar pe care ţiganii nu erau în stare să le lucreze cu mijloacele de care dispuneau.

– Ai grijă ce-ţi iese pe gură, Inocencio! se răsuci ea.

– N-am spus ceva care te-ar putea supăra, îi întoarse vorba patriarhul neamului Carmona în timp ce se apropia.

– Dar o s-o faci. Sau mă înşel?

– Depinde cum o s-o iei…

Inocencio ajunsese în dreptul ei. Şi el era bătrân, ca toţi patriarhii. Poate că nu atât de bătrân precum Contele şi mult mai tânăr decât Maria, dar era înaintat în vârstă: un ţigan bătrân obişnuit să comande şi să i se dea ascultare.

– Spune ce ai de spus, îl îndemnă ea.

– Nu te mai amesteca între Milagros şi tânărul García.

Bătrâna şovăi. Nu s-ar fi aşteptat niciodată la o atenţionare de felul acela.

– O să fac ce o să găsesc de cuviinţă, izbuti să îngaime. E o Vega. Se află sub…

– E o Carmona.

– Ca voi, aceiaşi Carmona care i-aţi luat apărarea la sfatul bătrânilor? râse batjocoritor. Aţi alungat-o din fundătură şi mi-aţi încredinţat-o mie. Chiar şi tatăl ei a fost de acord. Fata se află sub protecţia mea.

– Atunci, de ce trăieşte în fundătură? veni replica lui Inocencio. Pedeapsa a fost ridicată, ştii bine. Familia Vargas a iertat-o. E o Carmona şi acum depinde de mine, ca toţi ceilalţi.

„Poate că are dreptate”, cugetă Maria. Nu putu să nu se cutremure la acest gând.

– De ce nu ţi-ai revendicat autoritatea mai devreme? Se împlineşte o lună de când suntem…

– Fata se simte din neamul Vega, recunoscu Inocencio. Nu mă interesează banii ei şi, sub nicio formă, nu vreau să am vreo înfruntare cu neamul Vega, cu toate că acum…

– Melchor o să se întoarcă, încercă ea să-l descurajeze.

– Nu-i doresc niciun rău acelui bătrân smintit.

Părea sincer.

– Atunci, de ce acum? De ce vrei să înlesneşti relaţia ei cu Pedro García? N-ai putea să găseşti alt bărbat pentru Milagros? Unul care să nu fie un García, altul, nu desfrânatul ăla. Toată lumea îi cunoaşte isprăvile. Ai putea să găseşti mulţi pretendenţi pentru fată, orice familie şi-ar da consimţământul.

– Nu pot.

Maria îi ceru lămuriri întinzând către el una din mâinile sale înţepenite.

– Mi-aţi cerut eliberarea Anei şi a lui José, iar pentru asta am nevoie de ajutorul lui Rafael García.

Mâna bătrânei, aflată cam la înălţimea pieptului său secătuit, începu să se încleşteze. Inocencio băgă de seamă.

– Da, spuse atunci. Contele a pus drept condiţie căsătoria fetei cu nepotul lui.

Maria strânse mâna cu putere şi o agită disperată. Degetele chircite în formă de cârlig nu se lăsară strânse în pumnul cu care ar fi vrut să-l lovească chiar pe Inocencio. Se simţi ca şi cum dreptatea i-ar fi alunecat printre degetele acelea strâmbe.

– De ce e nevoie de amestecul lui Rafael? întrebă, cu toate că ştia răspunsul.

– E singurul care poate face ca preoţii parohi din Santa Ana să dea un certificat de căsătorie pentru părinţii fetei. Fără hârtia aceea, nici vorbă de libertate. El a fost întotdeauna cel care a păstrat legătura cu ei în numele sfatului bătrânilor; pe mine nici măcar nu m-ar primi. Asta e singura lui condiţie: Milagros şi Pedro trebuie să se căsătorească.

– Ana Vega n-o să fie niciodată de acord să-şi recapete libertatea cu preţul acestei uniuni.

– Ana Vega o să se supună cuvântului bărbatului ei, îi reteză elanul Inocencio, iar familia Carmona nu are nimic împotriva familiei García.

– Până când nu se întoarce mama ei, eu n-o să aprob această relaţie, răbufni tămăduitoarea.

În lumina dimineţii care pătrundea în curte şi se strecura printre fiarele răsucite, cei doi se înfruntară din priviri. Inocencio dădu din cap dezaprobator.

– Ascultă, babo, tu n-ai nicio autoritate. O să faci ce ţi-am spus; altfel o să te alungăm din Triana, iar eu o să mă îngrijesc de fată, cu sila, dacă e nevoie. Ea doreşte întoarcerea părinţilor ei… Şi am înţeles că nici nu vede cu ochi răi o legătură cu nepotul lui Rafael. Ce mai poţi cere? José Carmona e din familia

mea, e fiul vărului meu şi o să fac tot ce ţine de mine ca să-l eliberez, la fel ca pe toţi cei care au rămas în închisoare. N-am să permit ca, din pricina îndărătniciei tale, Contele să dea înapoi. Se zbate pentru eliberarea unei Vega, fiica Galerianului, a duşmanului său cel mai aprig! Vrei să vorbesc cu Milagros?

Maria făcu un pas înapoi, ca şi cum Inocencio ar fi îmbrâncit-o cu ameninţarea aceea; picioarele ei desculţe se zgâriară într-una dintre fiare.

– Vrei să-i spun că tocmai tu primejduieşti eliberarea părinţilor ei?

Bătrâna se simţi cuprinsă de o ameţeală neaşteptată. Gura i se umplu de salivă şi culoarea ocru a ruginii, care făcea să pălească scânteierea razelor de soare, pluti tulbure prin faţa ei, din toate colţurile curţii. Inocencio făcu gestul de a o ajuta, dar ea îl respinse lovindu-l stângace cu mâna. Ce-o să se întâmple dacă, intr-adevăr, o să stea de vorbă cu Milagros? Fata era vrăjită de tânărul García. O s-o piardă. Simţi că leşină. Silueta lui Inocencio îşi pierdu limpezimea. Atunci apăsă cu putere piciorul pe fierul pe care călcase, până când simţi cum îi intră în carne unul dintre ţepi şi cum începe să se prelingă sângele pe talpa ei bătătorită. Durerea trupului, cea reală, o reînsufleţi ca să-l înfrunte pe Carmona, care privea tăcut cum în jurul piciorului bătrânei se aduna o mică baltă întunecată ce îmbiba pământul.

Amândoi înţeleseră ce însemna suferinţa pe care şi-o provoca bătrâna, străduindu-se să nu se vadă durerea pe faţa ei. Se dădea bătută.

– Nu-ţi risipi sângele... Maria. Eşti prea bătrână ca să nu-l preţuieşti, o sfătui patriarhul neamului Carmona înainte să-i întoarcă spatele şi să se ducă înapoi în fierărie.

Câteva ore mai târziu, bătrâna se îndepărtă de lângă Milagros în clipa în care Pedro García îi ieşi în cale. Se îndepărtă tăcută, şchiopătând, cu piciorul bandajat, încercând însă să-şi ţină capul sus. Milagros se minună de libertatea neaşteptată pe care i-o dădea cea care până atunci se străduise din răsputeri să nu aibă de-a face cu băiatul. Mai mult... Nici nu bolborosea ocări! Zâmbetul şi privirea caldă cu care Pedro o îndemnă să se apropie şi să stea de vorbă cu el o făcură să uite cu desăvârşire de bătrână şi chiar să facă un gest poruncitor din mâna înspre Caridad, ca să se îndepărteze şi ea. De la cele două capete ale fundăturii, Trianera la unul, Inocencio la celălalt, amândoi la

vedere, ca nişte martori care ar fi vrut să cerceteze îndeplinirea unui pact, schimbară priviri de încuviinţare în faţa retragerii Mariei.

Apoi, seara, chiar şi bătrâna se văzu silită să accepte că glasul cu care Milagros îi fermeca pe cei care o ascultau în han răsună îmbogăţit cu un sentiment ce nu existase până atunci. Fermín, la chitară, întoarse capul spre ea şi o întrebă din priviri ce se întâmplase. Roque şi Sagrario făcură acelaşi lucru. Maria nu le răspunse. Nu-i explicase lui Milagros pricina schimbării ei şi nici nu voia s-o facă. Nici fata n-o întrebase nimic, de teama că atunci avea să se rupă vraja.

În aceeaşi seară, Contele se sfătui din nou cu nevasta lui, stând amândoi întinşi pe mindirul din paie şi crengi. Obţinuse certificatul de căsătorie şi promisiunea preoţilor că aveau să depună mărturie în documentele secrete, în favoarea lui José Carmona şi a nevestei lui, din neamul Vega. Se bucura şi de sprijinul alguazilului din Triana. Reyes îl lăudă.

– N-o să-ţi pară rău, adăugă.

– Asta sper, zise el. A costat mulţi bani. Mai mulţi decât mi-a dat Inocencio. A trebuit să semnez documente prin care mă oblig să plătesc datoria asta.

– O să recuperezi banii cu vârf şi-ndesat.

– A mai trebuit să le promit preoţilor că Vega şi Carmona o să se cunune la biserică de îndată ce o să fie eliberaţi, că fata o să se boteze şi că o să cânte colinde în parohia Santa Ana anul ăsta, de Crăciun. Au auzit de ea.

– O s-o facă.

– Vor să se asigure că, într-adevăr, noi, ţiganii, ne apropiem de biserică şi vor ca strădania noastră să fie publică, s-o vadă toată lumea şi să se încredinţeze. M-au obligat să mă spovedesc! Nu ştiu…

– Nu aşa s-a hotărât la ultimul sfat? Le-ai vorbit despre înfiinţarea unei confrerii?

– Au râs. Dar cred că, în adâncul sufletului, le-a plăcut treaba asta. Contele rămase tăcut câteva clipe. Dar dacă alde Vega se împotriveşte să se cunune la biserică?

– Nu fi naiv, Rafael! Ana Vega n-o să fie eliberată niciodată. De când e la Malaga, a adunat mai multe acuzaţii decât un răufăcător. E ţinută laolaltă cu ţigăncile doar ca să nu fie băgată la închisoare. N-o să-i dea drumul.

– Atunci, n-o să se poată cununa.

– Cu atât mai bine pentru tine. Ana Vega n-ar fi făcut în veci una ca asta.

Reyes se întoarse cu spatele la el, lăsând să se înţeleagă că discuţia se încheiase, dar Rafael continuă să vorbească.

– Mi-am luat angajamentul. Dacă nu se cunună…

– Ce poţi face tu dacă nu-i dau drumul? Tu ai deja scuza, iar până atunci Pedro o să fie deja însurat cu fata, îl întrerupse ea. Dacă preoţii vor atât de mult ca alde Vega să se cunune, atunci să intervină ei pe lângă rege, ca s-o graţieze.

La mijlocul lunii decembrie, când primiră încredinţarea că documentele secrete fuseseră deja cercetate şi trimise la închisoarea Carraca şi la Malaga, familiile García şi Carmona se adunară în curtea casei de chiriaşi în care stătea logodnica, golită de fiarele strâmbe şi ruginite, aşa cum se cuvenea cu un asemenea prilej. Inocencio dăduse ordin să fie mutate în fierărie. Cu câteva zile înainte, o abordase încă o dată pe Maria.

– Îi spui tu sau îi spun eu? o întrebă.

– Tu eşti patriarhul, zise bătrâna iară să stea pe gânduri. Însă, înainte ca Inocencio să ia de bună vorba ei, se răzgândi. O s-o fac eu.

Casa era tot goală, ca atunci când se întorseseră la Triana; cea mai mare schimbare apărută între timp consta dintr-o grămadă de cărbuni ţinută sub scobitura din perete în care se afla plita, o oală veche, un polonic şi trei blide ciobite din ceramică de Triana, toate diferite între ele, şi câteva alimente aşezate pe o policioară pe care soldaţii nu reuşiseră s-o smulgă.

– Aşteaptă-ne jos, îi porunci Maria lui Caridad.

De îndată ce Milagros auzi că bătrâna o alunga pe Caridad cu vorbele acelea aspre, se duse la fereastra care dădea în fundătură şi se sprijini cu coatele pe pervaz. Nu voia să asculte trăncănelile ei. Era conştientă că, de câteva zile, evitau subiectul, dar ea trăia unul dintre cele mai frumoase momente din viaţa ei. Inocencio îi promisese eliberarea părinţilor ei, cânta şi era admirată atât pentru vocea ei, cât şi pentru relaţia pe care o avea cu Pedro García. Celelalte ţigănci, prietenele ei, o invidiau! Scoase pieptul pe geam, ca şi cum ar fi vrut să fugă de nemulţumirile bătrânei. Ce ştia ea despre iubire? Ce ştia bătrâna despre magia care se înfiripa între ea şi Pedro atunci când se întâlneau? Vorbeau şi râdeau de orice: de hainele oamenilor, de un fier strâmb, de copilaşul care se împiedica… Râdeau întruna.

Şi se priveau cu tandreţe. Şi uneori se atingeau uşor. Iar când se întâmpla asta, senzaţia semăna cu arsura pe care o făcea tăciunele care sărea din forjă. Era ca o înţepătură. Pe Milagros n-o atinseseră niciodată scânteile care săreau din forjă, dar Pedro îi spuse că asta simţise el într-o zi, când se apropiaseră unul de celălalt mai mult decât se cuvenea. El se îndepărtase prefăcându-se ruşinat, dar Milagros ar fi dorit ca momentul acela să ţină o viaţă. Amândoi îşi întorseseră privirile către fundătură ca să vadă dacă îi zărise cineva. „Da, ca jarul!”, întări ea, în timp ce picioarele îi tremurau încă. Asta trebuia să fie, fără doar şi poate. Ce ştia baba despre jăraticul care străpunge carnea, ca un ac? Nu! Nu voia să asculte predicile Mariei.

Chiar şi aşa, bătrâna vorbi:

– Peste câteva zile… Milagros vru să-şi acopere urechile. Inocencio o să te dea de nevastă nepotului Contelui.

Nu apucase să şi le acopere. Auzise bine? Se întoarse dintr-un salt. Maria îşi uită vorba în faţa bucuriei care se citea pe faţa fetei.

– Ce ai spus? întrebă ea aproape ţipând. Tonul ascuţit pe care rosti întrebarea o săgetă pe bătrâna tămăduitoare.

– Ce ai auzit.

– Repetă.

Nu voia să facă asta.

– O să te măriţi cu el, se dădu bătută într-un târziu.

Milagros scoase încă un ţipăt ascuţit şi îşi acoperi faţa cu palmele. Le dezlipi însă imediat, ca să i le arate ţigăncii, de parcă ar fi poftit-o să-i împărtăşească bucuria. Indiferenţa bătrânei o făcu să renunţe la încercarea ei. Lăcrimă şi se foi de colo-colo cu pumnii strânşi. Se învârti în loc şi începu iar să strige, printre hohote de plâns. Se duse la geam şi ridică ochii spre cer. Apoi se întoarse către Maria, puţin mai liniştită, dar cu obrajii scăldaţi în lacrimi.

– Poţi să te împotriveşti, îndrăzni să spună tămăduitoarea.

– Ha!

– Eu te-aş ajuta, te-aş sprijini…

– Dumneata nu înţelegi, Maria. Îl iubesc.

– Eşti o…

– Îl iubesc! Îl iubesc, îl iubesc…

– Eşti o Vega.

Fata rămase neclintită în faţa ei.

– Au trecut mulţi ani de la înfruntările acelea. Nu mă privesc

pe mine…

– E familia ta! Dacă te-ar auzi bunicul tău…

– Dar unde e bunicul meu? Strigătul se auzi până afară, în fundătură. Unde e? Nu e niciodată când e nevoie de el.

– Nu…

– Dar neamul Vega? Unde sunt toţi aceşti Vega despre care tot vorbeşti? îi reteză vorba Milagros, înfuriată, şuierând. N-a mai rămas niciunul! Niciunul! Toţi sunt închişi, iar cei care sunt liberi preferă să stea cu alte familii decât să se întoarcă la Triana! Despre care neam Vega îmi vorbeşti dumneata, Maria?

Bătrâna nu găsi un răspuns.

– Tânărul ăsta nu e bun pentru tine, fetiţo, găsi de cuviinţă să spună, deşi ştia că avertizarea ei e zadarnică. Dar trebuia s-o prevină, chiar dacă preţul fu izbucnirea fetei.

– De ce? Pentru că e un García care n-are nicio vină pentru ce a făcut bunicul lui? Pentru că aşa ai hotărât dumneata? Sau poate că aşa a hotărât bunicul meu, de oriunde s-ar afla el?

„Pentru că e un ticălos făţarnic şi afemeiat care vrea numai banii tăi şi care o să facă din tine o femeie nefericită.” Răspunsul acesta îi trecu prin minte bătrânei. N-ar fi crezut-o. „Şi, pe deasupra, e un García, da. E nepotul bărbatului care l-a trimis pe bunicul tău ocnaş la galere, nepotul bărbatului care i-a adus moartea bunicii tale, iar mamei tale i-a adus sărăcia.”

– Nu vrei să înţelegi, se văicări, în schimb.

Maria o lăsă pe fată cu vorba neterminată. Se întoarse şi ieşi din casă.

Acum, în curtea golită de fiare a casei, în timp ce familiile Carmona şi García se felicitau şi beau vinul cumpărat cu banii câştigaţi de ea la han cu o seară în urmă, Milagros îi simţea lipsa bătrânei. N-o mai văzuse de atunci, de cinci zile în care întrebase de ea peste tot. Se încumetase chiar să treacă prin ţigănime, însoţită de Caridad, dar fusese în zadar. Apoi bătuse străzile din Sevilla, tot fără rost. În afară de prezenţa lui Pedro, care stătuse câteva minute cu ea pentru ca apoi să se ducă să bea, să sporovăiască şi să râdă cu ceilalţi ţigani, şi de cea a lui Caridad, Milagros se simţea străină printre oamenii aceia. Începeau să se zărească din nou rochii colorate şi podoabe în păr, panglici multicolore şi flori. Ţiganii puteau să flămânzească, dar nu să se îmbrace precum spaniolii. Îi cunoştea pe toţi, într-adevăr, dar… Cum avea să fie viaţa cu ei? Cum avea să fie traiul de zi cu zi,

după ce avea să treacă dincolo de fundătură, în casa în care stătea familia García? O cercetă pe Trianera, pe cât de grasă, pe atât de fudulă, foindu-se printre oameni ca o adevărată contesă şi simţi un gol în stomac. Simţi nevoia să caute sprijinul lui Pedro când patriarhii, Rafael şi Inocencio, le cerură tuturor să facă tăcere. Şi în timp ce oamenii se îngrămădeau în jurul lor, cel dintâi l-a chemat lângă el pe fiul său Elias şi pe nepotul său Pedro, iar Carmona, pe ea.

– Inocencio, vorbi Elias García răspicat şi ceremonios, fiindcă eşti capul familiei Carmona, vreau să ţi-o cer de soţie pentru fiul meu Pedro, aici de faţă, pe Milagros Carmona, fiica lui José Carmona. Tatăl meu, Rafael García, capul familiei noastre, s-a angajat în numele amândurora, al lui şi al meu, să plătească bani grei pentru a obţine libertatea părinţilor lui Milagros. Cu această cheltuială, considerăm că a fost respectată legea ţigănească şi a fost plătit preţul fetei.

Înainte să răspundă Inocencio, Milagros îi aruncă o privire neliniştită lui Pedro. El îi zâmbi şi o îmbărbătă. Seninătatea lui reuşi s-o liniştească.

– Elias, Rafael, se auzi răspunsul lui Inocencio, noi, membrii familiei Carmona, găsim că e destulă plată suma cheltuită pentru eliberarea unuia dintre ai noştri şi a nevestei lui. Eu v-o încredinţez pe Milagros Carmona. Pedro García, adăugă Inocencio adresându-i-se tânărului, îţi dau cea mai frumoasă fată din Triana, cea mai bună cântăreaţă născută în neamul nostru până acum, o femeie care îţi va face copii, îţi va fi credincioasă şi te va urma oriunde vei merge. Nunta se va face imediat după începutul noului an. Fii fericit cu ea.

Apoi, Inocencio şi Rafael García înaintară şi pecetluiră înţelegerea în public, faţă în faţă, printr-o vânjoasă strângere de mână. În acea clipă, Milagros simţi greutatea acelei alianţe de parcă fiecare din cei doi patriarhi i-ar fi strâns trupul ca într-un cleşte. Şi dacă Maria avea dreptate? o cuprinse îndoiala. „Ţine minte mereu că eşti o Vega.” Cuvintele pe care mama ei ţinuse să i le transmită îi trecură fulgerător prin minte. Dar nu avu timp să se gândească la asta.

– Să nu se încumete nimeni să rupă această logodnă! îl auzi exclamând pe Rafael García.

– Blestemat să fie cel care va îndrăzni! i se alătură Inocencio. Să n-aibă moarte nici în cer, nici pe pământ!

După acel jurământ ţigănesc primit cu aplauze, Milagros ştiu

că soarta sa tocmai fusese hotărâtă.

Aceea fu prima petrecere care se dădea după ce începuse eliberarea ţiganilor din arsenale şi temniţe. Ţiganii din fundătura San Miguel aduseră puţina mâncare şi băutură pe care o aveau. Se găsiră vreo două chitare, câteva castaniete şi dairele, toate stricate şi hârbuite. Chiar şi aşa, bărbaţi şi femei îşi regăsiră spiritul şi zdrăngăniră instrumentele până când scoaseră din ele muzica pe care, în vremuri trecute, ar fi putut s-o zămislească. Milagros cântă şi dansă, îndemnată de toţi, cherchelită de la vin, ameţită de potopul de sfaturi şi de felicitări pe care le primea fără încetare. Dansă cu alte ţigănci şi, în câteva rânduri, cu Pedro. Acesta, în loc să se mişte în ritmul ei, o însoţi cu mişcări scurte şi seci, trufaşe. Parcă nu dansa pentru ţiganii care băteau din palme, ci, mai degrabă, le striga tuturor că acea femeie avea să fie a lui, numai a lui.

La lăsarea nopţii, Trianera se porni să cânte fără acompaniament o *debla* pe care o tot lungi cu vocea ei răguşită până când făcu să apară lacrimi pe chipurile ţigăncilor. Bărbaţii căutară să şi le ascundă acoperindu-şi pe furiş ochii cu braţul. Milagros nu rămase indiferentă la suferinţa pe care o arătau ei şi se cutremură la fel ca toţi ceilalţi. În mai multe rânduri crezu că vede cum bunica lui Pedro o provoacă. „Până acum, izbânda ta nu e decât rodul unor *tonadas* vesele şi năroade pe care le cânţi într-un han mizerabil, părea că îi aruncă în faţă. Dar ce ştii despre durerea neamului ţigănesc? o sfida bătrâna. Ce ştii despre cântarea noastră gravă şi adâncă, aceea pe care noi, ţiganii, o păstrăm numai pentru noi?”

Milagros primi provocarea.

Bocetul lung care ţâşni din pieptul ei amuţi aplauzele cu care se porniseră ţiganii de îndată ce vocea Trianerei încetase să le zgândărească durerile, ca şi cum tăcerea ei năprasnică le-ar fi înlesnit alinarea. Milagros cântă fără ca măcar să se aşeze în mijlocul cercului, având-le lângă ea pe Caridad şi pe alte ţigănci. Ea nu se simţea liberă! Dimpotrivă, vocea bătrânei Reyes izbutise s-o transpună într-un amurg pe malul râului, în faţa bisericii Virgen del Buen Aire, capela în aer liber a marinarilor din Sevilla, în faţa bunicului ei, îngenuncheat. „Unde eşti, bunicule?”, se gândi în timp ce vocea i se frângea în gât şi ţâşnea zbuciumată ca o tânguire sfâşietoare. „Cântă până când ai să simţi gust de sânge în gură”, îi spusese Maria. Dar bătrâna? Dar

părinţii ei? Lui Milagros i se păru că simte gustul sângelui chiar atunci când Trianera lăsă capul în jos, înfrântă. Nu reuşi s-o vadă, dar îi ghici atitudinea, fiindcă ţiganii păstrară o linişte prelungă după ce termină de cântat, aşteptând ca ecoul ultimului său suspin să se stingă din fundătură. Apoi o aclamară aşa cum o făceau sevillanii, în han.

– Plec. Pedro García profită de zarvă ca să-i spună asta bunicului său, trăgându-l deoparte.

– Unde, Pedro?

Tânărul îi făcu cu ochiul.

– Azi nu e o zi… încercă el să se împotrivească.

– Spune dumneata că m-ai trimis cu treabă.

– Nu, Pedro, astăzi nu se poate.

– Pentru o Vega? îi spuse de la obraz tânărul. Rafael García tresări, iar nepotul său îşi îndulci expresia şi zâmbi înainte de a continua: Dumneata erai la fel ca mine. Sau mă înşel? Suntem la fel. Pedro îi puse un braţ pe după umeri şi îl trase înspre el. O să mă împiedici să mă bucur de desfătări doar ca să mă port cum se cuvine cu o Vega?

– Du-te şi distrează-te, renunţă patriarhul pe loc.

– La biserică. Spune că m-am dus să mă rog, să spun rozariul, adăugă batjocoritor tânărul îndreptându-se către ieşirea din fundătură.

Când Pedro se afla aproape de Piaza del Salvador, după ce trecuse podul de şlepuri şi intrase în Sevilla, bunicul lui nu mai avu încotro şi se apropie de Milagros. Trecuse deja destul de mult timp de când fata îl căuta cu privirea pe logodnicul ei.

– S-a dus să vorbească cu preotul de la biserica Santa Ana despre botezul tău, o linişti.

Nici măcar Milagros n-ar fi crezut că Pedro se alăturase vreuneia dintre cele mai bine de o sută de procesiuni care străbăteau străzile din Sevilla, ca să cânte *Angelus* sau ca să se roage! Milagros ştia că trebuie să fie botezată. Îi spusese Inocencio tot atunci când îi dăduse şi vestea că de Crăciun o să cânte colinde în parohie. Era condiţia pusă pentru eliberarea părinţilor ei. Tocmai când Pedro traversa Piaza del Salvador şi ajungea pe strada Tâmplăriei, ea primi scuza pe care i-o dădu Contele şi se întoarse la petrecere.

Ascuns intr-un colţ al pieţei, Pedro scrută uliţa pe care locuiau tâmplarii, dintre care unii se făcuseră fabricanţi de chitare, înainte să înceapă s-o traverseze pentru a ajunge la casa unde îl

aştepta voioasa, dar nesatisfăcuta nevastă a meşterului. O fâşie mică de pânză galbenă ce părea agăţată ca din întâmplare de gratiile de la una dintre ferestrele atelierului îi dădea de veste când era singură. Inima îi bătea mai repede, şi nu doar de dorinţă. Primejdia ca soţul să se întoarcă, de obicei beat, cum se mai întâmplase o dată, când fusese silit să stea ascuns până când nevasta lui reuşise să-l adoarmă, sporea plăcerea de care aveau parte amândoi. Îşi îngădui un zâmbet în întuneric când îşi aminti. „Acum o să vină”, ţipa femeia în timp ce Pedro o călărea sălbatic. Ea ţinea picioarele ridicate şi îi cuprinsese şoldurile între coapse. „O să deschidă uşa, o să-i auzim paşii, râdea printre gemete. O să ne prindă şi...” Cuvintele ei se înecară într-un geamăt prelung când atinse orgasmul. În noaptea aceea tâmplarul nu mai ajunsese acasă, îşi aminti tânărul zâmbind din nou, când umbra pe care o urmărea se pierdu dincolo de uliţa Leagănului, iar uliţa Tâmplăriei rămase pustie.

Părăsi casa după un ceas şi străbătu uliţa distrat, simţind încă atingerea, gustul, mirosul şi gemetele femeii, până când ajunse la un retablu închinat Fecioarei, Virgen de los Desamparados, pictat chiar în stradă.

– Nemernic afurisit!

Insulta îl luă prin surprindere. N-o văzuse. O umbră măruntă, lângă retablu. Baba Maria continuă:

– Nici măcar în ziua în care te-ai logodit cu fata nu eşti în stare să-ţi stăpâneşti desfrânarea!

Pedro García se uita lung la bătrâna tămăduitoare. Pretindea un respect pe care... Era singură, pe o uliţă pierdută din Sevilla, în puterea nopţii! La ce respect se putea aştepta, chiar dacă era o ţigancă bătrână?

– Jur pe sângele Vega că Milagros n-o să se mărite cu tine! îl ameninţă Maria. O să-i spun...

Ţiganul n-o mai ascultă. Se înspăimântă numai când îşi închipui furia bunicului şi a tatălui său dacă fata ar fi refuzat să se mărite. Nu stătu pe gânduri. O înşfăcă pe bătrână de gât, iar vocea ei deveni un bâiguit de neînţeles.

– Babă tâmpită! mormăi.

O strânse cu o singură mână. Maria horcăi şi îşi înfipse degetele slăbite, ca pe nişte cârlige, în braţele călăului ei. Pedro García nu făcu nimic ca să se elibereze din strânsoarea lor. Cât de uşor era, descoperea asta cu fiecare secundă ce trecea. Ochii babei stăteau să-i sară din orbite. Strânse mai tare, până când

simţi că pârâie ceva în gâtlejul bătrânei. Fusese o treabă simplă, iute, tăcută, incredibil de tăcută... îi dădu drumul, iar Maria se prăbuşi la pământ, mică şi stafidită cum era.

Frăţia care se îngrijea de cinstirea retablului avea să culeagă leşul, se gândi înainte s-o lase acolo, şi avea să înştiinţeze autorităţile. Aveau s-o arate, sau poate că nu, în vreun loc din Sevilla, în caz că ar fi căutat-o cineva. Cu siguranţă avea să fie înmormântată într-o groapă comună, din milosteniile enoriaşilor pioşi.

21

Parohia Santa Ana din Triana, aflată în inima mahalalei, avea cel mai mare număr de „suflete de păstorit” din Sevilla – peste zece mii – şi era slujită de către trei preoţi parohi, douăzeci şi trei de prezbiteri, un ipodiacon, cinci clerici minori şi doi aflaţi la prima tonsură. În ciuda numărului mare de credincioşi şi de sacerdoţi, Santa Ana o înfioră pe Milagros. Clădirea era o construcţie gotică masivă, cu plan rectangular, cu trei nave, cea din mijloc mai lată şi mai înaltă decât celelalte, întreruptă la jumătate de strană. Fusese înălţată în secolul al XIII-lea din ordinul regelui Alfonso al X-lea, în semn de mulţumire faţă de mama Fecioarei Maria, care-i vindecase ca prin minune un ochi.

Lui Milagros i se înfăţişă întunecată şi înţesată de retabluri aurite sau picturi cu Cristoşi îndureraţi şi răniţi, sfinţi, martiri şi fecioare care păreau s-o privească cercetător şi să-i ceară socoteală. Fata încerca să scapă de apăsarea aceea când simţi că picioarele sale desculţe păşeau pe o suprafaţă aspră. Se uită în jos şi sări ca arsă într-o parte în timp ce îşi stăpânea un blestem din care se auzi doar un icnet. Stătea pe una dintre multele lespezi sub care se odihneau resturile binefăcătorilor bisericii. Se lipi de Caridad şi amândouă rămaseră în tăcere. Un preot apăru de sub arcada Nuestra Señora de la Antigua, din nava Evangheliei, în spatele căreia se afla sacristia. Se apropie în tăcere, încercând să nu-i tulbure pe credincioşi, majoritatea femei, care vreme de nouă zile la rând se rugau şi se încredinţau sfintei Ana, fie ca să dobândească râvnita fecunditate, fie ca să le ocrotească sarcinile. Se ştia în Triana şi în toată Sevilla că, din vechime, sfânta protectoare intervenea pentru ca femeile să poată zămisli.

Milagros îi văzu pe preot şi pe Reyes şuşotind la câţiva paşi mai încolo; ea o arăta întruna, iar preotul o privea ursuz. Trianera ajunsese să ocupe locul babei Maria în viaţa ei. „Unde e bătrâna aia îndărătnică?”, se întrebă Milagros încă o dată, după ce îşi pusese aceeaşi întrebare de mii de ori în zilele acelea. Îi simţea lipsa. Ar putea să se ierte, de ce nu? Încercă să şi-o scoată din minte pe bătrână când îl văzu pe sacerdot făcându-i un semn autoritar să-l urmeze. Mariei nu i-ar fi plăcut s-o ştie acolo,

încredinţându-se Bisericii şi pregătindu-se de botez, sigur că nu. Când trecu pe lângă Reyes, aceasta vru s-o dea la o parte pe Caridad.

– Ea vine cu mine, spuse Milagros trăgând de prietena ei, ca să nu se oprească lângă ţigancă.

După dispariţia babei Maria şi până la întoarcerea părinţilor ei, Cachita era singura care îi mai rămăsese dintre cei cu care trăise, iar fata o căuta mai mult ca oricând, chiar dacă preţul era să nu se mai întâlnească cu Pedro când şi când. De asemenea, se văzuse nevoită să accepte că, de când cele două familii pecetluiseră logodna, tânărul său logodnic îşi schimbase purtarea, chiar dacă imperceptibil. Îi zâmbea, îi vorbea şi lăsa ochii în jos făcând gestul acela tandru care reuşea s-o înfioare, dar era ceva… Era ceva schimbat la el şi nu izbutea să-şi dea seama ce anume.

Preotul o aştepta sub arcada Virgen de la Antigua.

– Ea vine cu mine, repetă Milagros când şi acesta încercă s-o împiedice pe Caridad să treacă.

Strâmbătura plină de reproş cu care omul lui Dumnezeu primi cuvintele ei îi dădu fetei de înţeles că întrecuse măsura cu asprimea tonului, dar, chiar şi aşa, intră în sacristie împreună cu negresa, începea să se sature să-i spună toată lumea ce are de făcut. Maria, nu, ea doar se plângea şi mormăia, dar Reyes… O însoţea peste tot. La hanul lui Bienvenido îi dicta până şi ce cântece să interpreteze. Încercase să se împotrivească, dar chitarele îi dădeau ascultare Trianerei şi nu-i rămânea altceva de făcut decât să se supună lor. Fermín şi Roque nu mai făceau parte din grup şi nici Sagrario. Toţi fuseseră înlocuiţi cu membri ai familiei García şi numai neamul García lua parte la reprezentaţii. Trianera o oprise şi pe Caridad să mai acompanieze cântecele şi dansurile. „De unde să ştie o negresă să bată din palme în ritm de fandango sau seguidilla?” îi aruncă în faţă lui Milagros. Cât ţinea spectacolul, Caridad rămânea în picioare, nemişcată, de parcă ar fi fost lipită de peretele bucătăriei din han şi nu avea nici măcar un trabuc amărât pe care să-l ducă la gură. Reyes oprea toţi banii pe care îi strângeau, ca să i-i dea lui Rafael, patriarhului, şi, spre deosebire de baba Maria, Contele nu părea dispus s-o răsplătească pe Caridad cu ţigări de foi.

Singurul moment în care Milagros reuşea să scape de sub controlul Trianerei era noaptea, când dormea. Inocencio se

împotrivise ca ea să doarmă în casa ocupată de familia García până la consumarea căsătoriei. Drept urmare, ea şi Caridad stăteau tot în vechea şi mohorâta locuinţă în care îşi trăise copilăria. Chiar şi aşa, Trianera le pusese în cârcă o mătuşă bătrână, ca s-o păzească pe Milagros. Bartola era numele femeii.

– Care sunt poruncile Sfintei Biserici?

Întrebarea o trezi la realitate pe Milagros. Stăteau amândouă în picioare, în sacristie, în faţa unei mese din lemn cioplit, de după care preotul, aşezat pe scaun, o cerceta cu asprime. Nu le pofti să se aşeze pe scaunele pentru oaspeţi. Fata nu avea habar de acele porunci. Dădu să îşi recunoască neştiinţa, dar îşi aminti sfatul pe care într-o zi, când era foarte mică, i-l dăduse bunicul ei: „Eşti ţigancă. Niciodată să nu le spui adevărul spaniolilor.” Zâmbi.

– Le ştiu… Le ştiu, răspunse ea atunci. Îmi stau pe limbă, mai spuse atingându-şi vârful limbii. Preotul aşteptă câteva clipe, cu mâinile sprijinite pe tăblia mesei, cu degetele încrucişate. Dar nu vor să iasă afu…

– Dar rugăciunile? o opri clericul înainte ca fata să spună ceva necuvenit. Ce rugăciuni cunoşti?

– Pe toate, răspunse ea, plină de siguranţă.

– Spune-mi Tatăl nostru.

– Sfinţia Ta m-a întrebat dacă le cunosc, nu dacă le ştiu.

Preotul nici nu clipi. Cunoştea firea ţiganilor. În ceas rău primise însărcinarea să se îngrijească de ţiganca aceea neruşinată, dar preotul paroh părea foarte dornic s-o boteze şi să aducă la biserică comunitatea ţigănească. În schimb, el nu era decât un simplu prezbiter, fără parohie şi cu venituri mici. Lipsa de reacţie a preotului îi dădu curaj lui Milagros. Ajunse şi ea la o concluzie asemănătoare: preoţii ţineau ca ea să fie botezată.

– Care sunt cele trei persoane care alcătuiesc Sfânta Treime?

– Melchor, Gaspar şi Baltasar, exclamă Milagros, stăpânindu-şi un hohot de râs. Auzise vorba asta de la bunicul ei, în ţigănime, când voia să-şi bată joc de unchiul Tomás. Pe toţi îi podidea râsul.

De data aceasta, chiar şi Caridad, care rămăsese cu un pas în urma lui Milagros, în picioare, în haina ei de sclavă şi cu pălăria de paie în mâini, tresări. Preotul fu surprins de reacţia aceea.

– Tu ştii? o întrebă.

– Da, părinte, răspunse Caridad.

Preotul încercă s-o îndemne prin gesturi să le numească, dar

Caridad plecase deja privirea şi stătea cu ochii în pământ.
– Cine sunt? întrebă el până la urmă.
– Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, recită ea.
Milagros se întoarse către prietena ei şi rămase aşa cât timp ascultă restul întrebărilor, toate adresate lui Caridad.
– Eşti botezată?
– Da, părinte.
– Ştii Crezul şi celelalte rugăciuni şi porunci?
– Da, părinte.
– Atunci, învaţ-o şi pe ea! răbufni bărbatul arătând către Milagros. Nu voiai să fii însoţită? Ca preot, când o persoană adultă, sau care aşa pare, completă înţepător, doreşte să primească sfânta taină a botezului, am îndatorirea s-o cunosc şi să depun mărturie că îşi duce zilele călăuzită de cele trei virtuţi teologice: credinţa, nădejdea şi iubirea creştinească. Ascultă! Prima se mărgineşte la ceea ce trebuie să creadă orice bun creştin şi asta se regăseşte în Crez. A doua se referă la ce trebuie să făptuiască un bun credincios, iar pentru asta trebuie să cunoască poruncile Domnului şi pe cele ale Sfintei Biserici. În cele din urmă, a treia îl învaţă la ce se poate aştepta de la Dumnezeu, iar asta se află în Tatăl nostru şi în celelalte rugăciuni. Nu mai veni aici până când nu ştii toate acestea, încheie renunţând la gândul de a o iniţia pe ţiganca aceea în catehismul părintelui Eusebio. S-ar mulţumi ca neruşinata aia să ajungă să recite Crezul!
Fără să-i lase timp să riposteze, sacerdotul se ridică de la masă şi îşi flutură grăbit palmele, cu degetele întinse, de parcă ar fi alungat două vietăţi sâcâitoare, dându-le de înţeles să părăsească sacristia.
– Cum a mers înăuntru? se interesă Trianera, care le aştepta la una din intrările în biserică. Profitase de prilej ca să cerşească cu discreţie, prezicându-le fertilitate tuturor tinerelor enoriaşe care intrau.
– Sunt pe jumătate botezată deja, răspunse Milagros serioasă. E adevărat, insistă văzând neîncrederea care se citea pe chipul bătrânei ţigănci, mai lipseşte doar cealaltă jumătate.
Dar Reyes nu era vreo spanioloaică lipsită de duh şi nu se lăsă nici ea mai prejos.
– Fii cu băgare de seamă, fato, îi răspunse în timp ce desena cu degetul o linie prin aer, dintr-o parte într-alta, în dreptul taliei fetei, nu cumva să te taie pe din două, ca să boteze jumătatea

rămasă şi să ţi se scurgă hazul prin vreo parte.

Lui Milagros nu-i intrau în cap nici rugăciunile, nici poruncile Domnului şi cele ale Bisericii pe care se străduia Caridad să i le bage în cap. Le recita fără vlagă, tot aşa cum făcea şi duminica la slujbele de pe plantaţia cubaneză. De dimineaţă, sătulă de atâtea repetiţii poticnite, aşezată în scaunul hodorogit pe care, de parcă era o comoară, îl adusese cu ea de pe partea cealaltă a fundăturii şi îl aşezase la fereastra casei lui Milagros, bătrâna Bartola rezolvă problema strigând la ea.

– Cântă-le, fato! Dacă o să le cânţi, o să-ţi intre în cap!

Din ziua aceea, bălmăjelile nepăsătoare se transformară în psalmodieri, iar Milagros începu să înveţe rugăciuni şi precepte pe ritmuri de fandango, seguidilla, sarabande sau ciacone.

Tocmai această uşurinţă firească, acest dar al ţigăncii de a absorbi muzică şi cântece, îi pricinui cele mai mare încurcături şi neplăceri când sosi momentul să înveţe colindele pe care trebuia să le cânte în biserica Santa Ana.

– Ştii să citeşti partituri?

Până să răspundă Milagros, tot maestrul de capelă dădu din mână a lehamite, înţelegând ridicolul întrebării sale.

– Ştiu să citesc numai liniile din palmă, i-o întoarse tânăra, şi mi-a ajuns o clipită ca să citesc multe nenorociri în palma Domniei Voastre.

Milagros era crispată, membrii capelei din Santa Ana, în păr, o judecau. Nu-i fusese greu să-şi închipuie ce gândeau despre ea băieţii din cor, tenorul, ceilalţi cântăreţi şi organistul. Fără a-i pune la socoteală pe băieţii din cor, toţi erau muzicieni de profesie. Ce căuta o ţigancă desculţă şi murdară să cânte colinde în biserica lor? Asta citise fata pe chipurile lor.

Iar ce izbuti apoi să citească pe chipul maestrului, chel şi burtos, fu o grimasă triumfătoare care, în cele din urmă, se transformă într-un răcnet tunător.

– Să citeşti în palmă? Afară de aici! Bărbatul îi arătă ieşirea. Biserica nu e loc de farmece ţigăneşti! Afară, cu tot cu negresa ta! mai spuse făcând semn către Caridad, care stătea la depărtare de ei toţi.

În timp ce o aştepta, Trianera mai cerşea pe lângă biserică, de data asta fără ruşine, ca şi cum faptul că Milagros avea să cânte colinde acolo i-ar fi oferit vreun fel de putere, aşa că dădu fuga să-i povestească bărbatului ei că fata fusese izgonită.

– Numai de-ar fi măritată cu Pedro, ce aş mai pălmui-o pe fata

asta năzuroasă, spuse la urmă.

– O să ai ocazia să faci asta, se mulţumi celălalt s-o încredinţeze, apoi porni grăbit către Santa Ana, înainte să-l cheme parohul să-i ceară socoteală.

Se întoarse indignat. Fusese nevoit să ceară iertare de mii de ori şi să se umilească în faţa unui preot furibund. Odată ajuns în fundătură, Rafael o zări pe Milagros, care îl asculta fermecată pe Pedro, ca şi cum nimic nu s-ar Pi întâmplat în acea zi luminoasă de iarnă. Renunţă la gândul să-i vorbească de îndată şi căută ajutorul lui Inocencio. Apoi, în compania lui, se întoarse la locul în care stăteau de vorbă ţiganii cei tineri.

Fata nici măcar nu-i văzu, însă Pedro îi zărise. După felul în care păşea şi pufnea bunicul lui, putu să ghicească ce avea să urmeze. Se dădu cu vreo doi paşi mai încolo.

– N-o să-i elibereze pe părinţii tăi, îi trânti deodată Contele lui Milagros.

– N-o să… bâigui ea.

– N-o să-i elibereze, Milagros, minţi Inocencio, sărind în ajutorul Contelui, care îi promisese parohului că Milagros o să se întoarcă şi o să se poarte cuviincios.

– Dar de ce? Au spus că documentele lor secrete au pornit deja către Malaga şi Carraca.

– Foarte simplu, vor spune că a apărut un nou martor care dezminte toate celelalte informaţii tainice, răspunse Contele. Nu era de-ajuns să fie cununaţi la biserică, mai era nevoie să facă dovadă că nu trăiesc precum ţiganii. Fiind vorba despre neamul Vega, nici nu le-ar fi prea greu să dovedească asta.

Milagros îşi acoperi faţa cu mâinile. „Ce-am făcut?”, se întrebă nemângâiată.

– Ce importanţă are pentru ei dacă eu cânt în biserică sau nu? încercă să se apere.

– Nu înţelegi, fetiţo. Pentru ei nimic nu e mai important decât să aducă oile rătăcite înapoi în turma Domnului. Iar aceste oi, acum, după ce i-au izgonit pe evrei şi pe mauri, suntem noi, ţiganii. De mulţi ani nu s-au mai cântat colinde în Santa Ana, iar preoţii au consimţit să se revină la această tradiţie şi, mai ales, să le cânte o ţigancă! Dacă tu ai fi cântat colinde în biserică, ar fi făcut dovada că au reuşit să ne aducă în mijlocul lor. Până şi episcopul era la curent cu această intenţie! Dar acum…

Cei doi patriarhi îşi aruncară priviri complice când băgară de seamă că lui Milagros îi tremura bărbia. Era cât pe ce să-i dea

lacrimile. Amândoi se prefăcură că pleacă.

– Nu! îi opri ea. Am să cânt! Jur! Ce se poate face? Ce pot…

– Nu ştim, fetiţo, răspunse Inocencio.

– Poate dacă te-ai duce să ceri iertare… sugeră Rafael, strâmbând din gură în semn că nici aşa nu prea avea sorţi de izbândă.

Şi ceru iertare. Preoţilor. Maestrului. Tuturor membrilor capelei de muzică, până şi băieţilor. Caridad o contemplă: stătea în picioare, cu capul plecat, umilă în faţa lor, neştiind ce să facă cu acele mâini obişnuite să fluture vesele pe lângă ea, şi rostea cu greu fiecare dintre cuvintele pe care o învăţase Inocencio să le spună.

– Îmi pare rău. Iertaţi-mă. N-am vrut să jignesc pe nimeni, mai ales pe Isus Cristos şi pe sfânta Fecioară chiar aici, în casa lor. Vă rog să mă iertaţi. Am să mă străduiesc să cânt.

Trianera încetase să se mai ţină după oameni ca să le ceară de pomană şi intrase în biserică ca să savureze umilirea fetei. „O să ai ocazia”, o încredinţase bărbatul ei, şi zău că avea să i se arate şansa de a-i arde palma pe care o merita.

După ce câţiva băieţi din cor şi unii dintre muzicienii mai înaintaţi în vârstă primiră scuzele ei, unul dintre prezbiteri o puse să îngenuncheze în faţa altarului mare şi să se roage, pentru a-şi ispăşi vina. Acolo, dinaintea celor şaisprezece icoane din retablu fixat în altarul octogonal al bisericii, timp de două ceasuri nesfârşite, cât ţinură repetiţiile din capela de muzică, Milagros bolborosi polilogia pe care o învăţase pe de rost. Crăciunul se apropia şi totul trebuia să fie pregătit.

Cu toate scuzele ei, zilele ce au urmat, zile în care Rafael hotărî să nu se mai cânte la han pentru ca Milagros să-şi dea toată silinţa la Santa Ana, însemnară un adevărat martiriu pentru o fată care, simţindu-se răspunzătoare pentru libertatea părinţilor, trebuia să-şi muşte limba ori de câte ori ţipa maestrul, care oprea repetiţiile iar şi iar, ca s-o învinuiască şi s-o jignească, văicărindu-se Cerurilor pentru nenorocirea de a fi nevoit să se lupte cu o incultă care nici nu avea habar de solfegiu sau de canto, nici nu era în stare să înlocuiască muzica alcătuită din bătăi din palme şi chitare cu cea a organului.

– O ţigancă! striga cât îl ţinea gura arătând spre ea, o cerşetoare murdară care n-a făcut altceva decât să cânte balade vulgare pentru beţivi şi prostituate! Nişte hoaţe, asta sunt toate cele de teapa ei!

Milagros, batjocorită în faţa tuturor, răbda fără ca măcar să-şi ascundă lacrimile ce i se scurgeau pe obraji, iar când muzica începea din nou să răsune, se străduia din răsputeri. Presimţea… Era sigură că ţinta maestrului şi a celorlalţi era s-o împiedice să cânte de Crăciun şi că aveau să facă orice ca să reuşească.

Bănuielile sale se adeveriră cu trei zile înainte de Crăciun. Maestrul veni la repetiţie însoţit de cei trei preoţi parohi din Santa Ana; alţi prezbiteri stătea aşezaţi pe lângă sacristie. Cu acea ocazie n-o insultă, dar nemulţumirile şi întreruperile se ţinură lanţ şi fură urmate toate de priviri deznădăjduite în direcţia parohilor, încercând să le dea de înţeles că era cu neputinţă ca povestea aceea să se sfârşească bine.

– Nici măcar nu pretind, se plânse maestrul într-un rând, să cânte o arie în stil italian, cu toate că asta ar merita acest lăcaş măreţ. Am ales un colind spaniol, clasic, cu strofe şi seguidillas, dar nici aşa nu merge.

Milagros îi văzu pe preoţi vorbind între ei şi îşi dădu seama îngrozită că, din cauza exagerărilor maestrului, neliniştea lor se transforma în convingerea că făcuseră o greşeală. Nu avea să cânte! Se cutremură toată. Se uită la Caridad, care era tăcută, nemişcată. Observă înspăimântată că preotul paroh deschidea larg mâinile într-un gest desluşit de abandon.

Plecau! Milagros crezu că o să leşine. Maestrul îşi ascunse un zâmbet în timp ce făcea o reverenţă la trecerea parohilor. „Stârpitura!”, mormăi încet fata. Slăbiciunea se preschimbă în mânie. Stârpitura!

– Stârpi… Atât apucă să zică, înainte ca alt strigăt s-o întrerupă.

– Maestre! Reyes, grasă cum era, străbătea biserica în fugă. Se opri să îngenuncheze cu greutate şi să-şi facă cruce în faţa altarului central, apoi se ridică şi îşi făcu cruci mai departe, până ajunse în dreptul lor. Sfinţiile Voastre, întinse braţele gâfâind ca să-i împiedice să meargă mai departe, ştiţi ce se spune în neamul meu?

Maestrul oftă, iar preoţii parohi rămaseră nepăsători, de parcă i-ar fi acordat privilegiul de a le explica.

– Măgarul bătrân duce povara cea mai grea şi are cel mai prost şelământ, spuse dintr-un foc Trianera.

Cineva din capelă râse, unul dintre băieţi, pesemne.

– Ştiţi ce înseamnă?

Milagros îşi plimba privirea de la unul la altul şi nu-i venea a

crede.

– Spune-ne, consimţi din nou primul paroh, cu o privire îngăduitoare.

– Da, am să vă spun, Sfinţia Voastră. Înseamnă că bătrânii aceştia, arătă înspre cântăreţi, care erau toţi cu ochii la ţigancă, sunt cei care trebuie să ducă cea mai grea povară şi să aibă cel mai prost şelământ. Nu fata. N-o s-o scoateţi la capăt cu ea, adăugă Reyes adresându-i-se maestrului. E doar o biată ţigancă, cum tot repetă Domnia Voastră, o păcătoasă care vrea să fie botezată. Suntem noi, ţiganii, cei care ne dorim să intrăm în biserica asta şi s-o auzim cântând pe una dintre noi, slăvindu-l pe pruncul Isus în ziua naşterii Lui. Ascultaţi, ascultaţi toţi. Le ştie. Ştie colindele. Faceţi linişte toţi! îndrăzni să ceară Reyes. Vicleană cum era, înţelese că discursul ei îi încântase pe preoţi, acum… Acum trebuia să-i încânte glasul lui Milagros. Cântă, fetiţo, cântă cum numai tu ştii.

Milagros se porni să cânte o colindă, cum ştia ea, lăsând deoparte indicaţiile complicate pe care i le dăduse maestrul. Vocea ei se înălţă şi răsună în biserica goală, fără credincioşi. Preoţii se întoarseră către fată. În spatele lor, în sacristie, unul dintre prezbiteri se sprijini de perete cu ochii închişi; altul, mai vârstnic, ţinu ritmul cântărilor dând din mână. N-o aplaudară ca în han, nimeni nu strigă mojicii, însă de cum sfârşi colindul, fata ştiu că îi cucerise.

– Aţi auzit-o? îl înfruntă Reyes pe maestru.

Bărbatul încuviinţă cu gura strânsă, fără să se încumete să-i privească pe preoţi.

– De acum înainte, încărcaţi-i dumneavoastră pe măgarii bătrâni!

Milagros, neputând să clintească un muşchi ca să vadă cu ochii ei, se întreba dacă vreunul dintre ei zâmbea acum.

– Catârii bătrâni să se adapteze la ritmul fetei, la tonul ei, la solfegiul ei sau cum aţi mai vrea să le spuneţi neghiobiilor ăstora. Ea nu e decât o ţigancă neştiutoare, e catârca tânără.

Preţ de câteva clipe, atât lui Reyes, cât şi lui Milagros li se păru că aud cum cugetă preoţii.

– Aşa să fie, hotărî primul paroh, după un schimb de priviri cu ceilalţi. Maestre, fata o să cânte în felul ei, aşa cum a făcut-o mai devreme. Ceilalţi să se potrivească după ea.

Şi iat-o pe Milagros, în dimineaţa zilei de Crăciun a anului 1749, îmbrăcată de preoţi cu haine luate cu împrumut, purtând o

pelerină din postav grosolan cu mâneci, care o acoperea din cap până-n picioare, şi desculţă. Cu o zi înainte fusese botezată după ce arătase că ştia să murmure rugăciunile şi poruncile. Nu i-au cerut să ştie mai multe şi, cum era adultă, au stropit-o în loc s-o scufunde în cristelniţă în prezenţa naşilor ei, Inocencio şi Reyes. Acum fata se uita cu coada ochiului, copleşită, la mulţimea care se strângea încetul cu încetul în Santa Ana, toţi curaţi şi îmbrăcaţi cu straiele cele mai bune; bărbaţii erau în negru, după moda spaniolă, puţini franţuziţi îmbrăcaţi după moda militară puteau fi văzuţi în mahala; femeile, sobre, erau acoperite cu mantile negre şi albe, purtau rozarii din sidef şi argint, unele din aur, şi o mulţime de evantaie care fluturau neîntrerupt, agitate de mâini înmănuşate. Milagros încerca să se închipuie în han. Acolo, cu ajutorul babei Maria şi al lui Sagrario reuşise să-şi stăpânească tremurul mâinilor şi greutatea de pe piept care mai că nu-i dădea voie să respire, dar atmosfera din biserică nu semăna deloc cu hărmălaia pe care o făceau paharele de vin şi tărie plimbate de la o masă la alta şi bărbaţii care se năpusteau asupra prostituatelor. Toată suflarea din Triana îşi dăduse întâlnire în biserica aceea, toată suflarea din Triana aştepta cu nerăbdare colindele pe care avea să le cânte o ţigancă, reînnodând o tradiţie întreruptă cu mulţi ani în urmă.

Îşi opri privirea asupra maestrului de capelă, burtos şi chel. Purta nişte ochelari cu care nu-l mai văzuse la repetiţii. Îi dădeau o înfăţişare severă care nu se potrivea cu venirile şi plecările lui vijelioase, în încercarea de a ordona şi reordona corul. Nu catadicsi să se uite la Milagros prin ochelarii lui noi. În rumoarea mulţimii care aştepta să înceapă slujba şi în foşnetul miilor de evantaie şi de mărgele de la rozarii ciocnindu-se între ele, la neliniştea pe care o simţea deja fata se mai adăugă şi spaima că maestrul ar fi putut să-i joace o festă. Ultimele repetiţii, potrivite pe felul ei de a cânta, fuseseră splendide sau cel puţin aşa îi păruse ţigăncii, dar cine o putea încredinţa că maestrul, rănit în orgoliul său, n-avea să se răzbune în ziua în care întreaga Triana era cu ochii pe ea? Preoţii s-ar fi supărat, iar libertatea părinţilor ei ar fi rămas din nou în aer.

Ce nu ştia fata era că şi alţii se mai gândiseră la asta, după ce Reyes povestise ciocnirea pe care o avusese cu maestrul de capelă. Rafael şi Inocencio se înţeleseseră dintr-o singură privire, aşa că în dimineaţa Crăciunului, în zori, trei ţigani, doi Garcia şi un Carmona, îl aşteptau pe maestru la poarta casei lui. Fu nevoie

de puţine cuvinte pentru ca maestrul să priceapă că trebuia să facă în aşa fel, încât ziua aceea să fie cea mai minunată din viaţa ei.

Între timp, începuse slujba, oficiată cu solemnitate de către preoţii titulari din Santa Ana, toţi trei înveşmântaţi cu nişte casule bogate, brodate cu fir de aur. Ceilalţi diaconi urmăreau ceremonia chiar din altarul central sau din strană, dinspre capătul navei principale. Milagros cercetă rândurile de credincioşi mai apropiate de absidă, unde se aflau familiile bărbaţilor de vază din Triana. La un capăt al primului rând îi zări pe Rafael şi pe Inocencio, cu soţiile lor, cu haine şi purtări cuminţi, ca şi cum, în acea împrejurare, ar fi lăsat acasă vestita semeţie ţigănească. Celelalte, printre care şi Caridad, probabil că se aflau în partea din spate a lăcaşului, presupunând că reuşiseră să intre, căci Santa Ana nu putea să-i primească pe toţi enoriaşii săi.

Sună muzica şi se înălţară cântările liturgice; o muzică şi nişte cânturi în stil italian. Acestea, de la urcarea Bourbonilor pe tronul Spaniei, căutau mai degrabă să-i desfete pe enoriaşi decât să trezească în ei înălţarea spirituală, cum urmăriseră până atunci compozitorii, folosind contrapunctul. Raţiunea contra auzului, aceasta era tema în vogă printre maeştrii de capelă din marile catedrale. Milagros găsi pacea de care avea nevoie în melodia domoală. Stătea în picioare, nemişcată, lângă muzicieni. Era ca şi cum aceştia i s-ar fi adresat mai ales ei. Notele lor ajungeau la ea limpezi, neîncărcate de şuşoteli, zgomote sau rumori. Închise ochii, ascunsă sub mantia neagră care o acoperea din cap până în picioare, şi se lăsă purtată de minunata polifonie a vocilor băieţilor din cor, până se simţi cuprinsă de un delir muzical în care, pentru prima oară după mult timp, nu ea era protagonista.

Apoi, dintr-odată, se încheie corul splendid care răsuna în toată biserica şi se trecu la cuvântările oficianţilor. Milagros răspunse la deosebirea izbitoare a acelei voci necioplite, ce se prefăcea mieroasă, deschizând ochii umeziţi de cele câteva lacrimi care apăruseră pe nesimţite. Se uită în jur cu vederea înceţoşată, fără să încerce să şi-o limpezească, ca şi cum ar fi vrut să prelungească momentul pe care tocmai îl trăise. Atunci îi simţi prezenţa. O simţi tot aşa cum, cu câteva clipe în urmă, fremătase în sunetul viorilor. Oricât i-ar fi arătat ochii ei doar o pată nedesluşită între Rafael şi Inocencio, ştia că el e. În sfârşit, se şterse la ochi cu mâneca. Zâmbetul tatălui ei reduse din

importanţa înfăţişării lui sfrijite, a rănii uscate care îi cresta unul din obraji ajungând până la frunte, a ochiului cumplit de umflat şi de vânăt sau a hainelor de căpătat şi absurde cu care îl îmbrăcaseră ca să vină la biserică. Milagros dădu să alerge către el, dar gestul lui o opri. „Cântă”, silabisi el dând din buze. „Dar mama?”, întrebă ea în acelaşi fel, în timp ce scruta mulţimea fără s-o găsească. „Cântă”, repetă el când privirile li se reîntâlniră. „Dar mama?” Expresia cu care tatăl ei întâmpină întrebarea o îngheţă. Deodată, Milagros îşi dădu seama: maestrul se uita la ea nevenindu-i a crede, cei din capelă, la fel, ba chiar şi preoţii din faţa altarului central; cântăreţii… Toată lumea din biserică era cu ochii la ea! Nu începuse când ar fi trebuit. Se cutremură.

– Cântă, fetiţa mea, o încurajă tatăl ei înainte ca murmurul oamenilor să rupă tăcerea.

Milagros, vrăjită de iubirea imensă în care se simţi învăluită după ce auzi acele trei cuvinte, făcu un pas înainte. Maestrul dădu încă o dată semnalul de începere pentru muzicieni. Prima notă ieşi din gâtul ţigăncii fragilă şi sfioasă. A doua crescu când auzi plânsetul cu care tatăl ei întâmpină vocea pe care crezuse că n-avea s-o mai audă niciodată. Cântă slăvindu-l pe pruncul nou-născut. Refrenul pe care îl atacară băieţii din cor îi dădu răgaz să-şi plimbe privirea printre credincioşi şi îi găsi fermecaţi de ea. Apoi, când corul tăcu, întinse mâinile şi se înălţă de parcă ar fi vrut ca vocea ei să-şi tragă seva chiar din nervurile arcelor din tavanul boltit al bisericii Santa Ana, ca să cânte mai departe minunea naşterii lui Isus.

Înainte să continue slujba, parohul fu nevoit să-şi dreagă glasul de vreo două ori după ce Milagros sfârşi colindul, dar ea avea ochi doar pentru tatăl ei, care se silea să-şi stăpânească lacrimile şi să se ţină semeţ.

În partea din spate a bisericii, înghesuită între doi bărbaţi, căci se adunase amar de lume, Caridad, înfiorată, se întreba ce se alesese de baba Maria şi de Melchor. Era încredinţată că le-ar fi plăcut s-o asculte pe Milagros cântând, chiar şi într-o biserică.

22

Putea să dispară pur şi simplu, cum obişnuia să facă în Triana. Cine îi ceruse vreodată socoteală? Ar fi putut s-o facă chiar în momentul acela, când Nicolasa era în Jabugo. S-ar fi întors, ar fi găsit coliba pustie şi ar fi înţeles că ameninţările se împliniseră, în sfârşit. „Nu mi-ai spus să nu mă încred niciodată într-un ţigan?”, „Minţi”, „Ai să rămâi cu mine...” Acestea erau vorbele femeii, de parcă, uneori, ar fi vrut să nesocotească ameninţările lui Melchor, iar alteori i-ar fi căutat în ochi adevăratele intenţii. El îi spusese să-l lase să moară! I-o spusese, era pregătit. O prevenise că o s-o părăsească, dar ea alesese să nu-l ia în seamă: îl adusese în colibă, agonizând. Asta îi povestise Nicolasa când îşi venise în fire, după destule zile de fierbinţeală, în care se tot jucase cu moartea. Căutase, i-a mai spus, un felcer pe care cheltuise toţi banii Grăsanului care îi rămăseseră lui Melchor.

– Toţi? strigă Melchor de pe salteaua de paie pe care zăcea. Durerea de a-şi fi pierdut punga fu mai pătrunzătoare decât junghiul ascuţit pe care-l simţi în cusătura rănii.

– Felcerii nu vor să îngrijească ţigani, îi răspunse ea. La urma urmei, ce importanţă are pentru tine? Dacă ai fi murit, tot ai fi rămas fără ei. Am făcut ce am considerat de cuviinţă.

– Dar aş fi murit bogat, femeie, se plânse el.

– Şi ce are a face?

– Cine ştie ce mai e după moarte? Cu siguranţă, nouă, ţiganilor, ne e îngăduit să ne întoarcem după bunurile noastre, ca să-l plătim pe diavol.

Două luni mai târziu, când Nicolasa izbuti să-l ducă de la salteaua de paie până la scaunul aşezat în pragul bojdeucii ca să respire aerul de munte şi când felcerul încetă să mai treacă pe la el dându-l drept vindecat, femeia îi mărturisi lui Melchor că, de asemenea, fusese nevoită să-i dea şi calul Grăsanului şi cele două monede de aur.

– A ameninţat că te pârăşte alguazilului.

Înfuriat, Melchor dădu să se ridice de pe scaun, dar nici măcar nu reuşi să-şi mişte picioarele şi fu cât pe ce să se prăbuşească la pământ. Dulăii începură să latre înainte să-l mustre Nicolasa. Până să meargă cu oarecare uşurinţă trebuia să mai treacă vreo

două luni.

– Aşteaptă să vină primăvara, îl sfătui ea văzând că face încă o încercare să plece. Încă eşti slăbit, iarna e aspră, muntele e primejdios. Lupii sunt flămânzi. Şi apoi, poate că i-au eliberat pe ai tăi. Nu te pripi.

Nicolasa îi tot adusese veşti adunate prin Jabugo despre soarta ţiganilor. Drumeţii cu sacul în spate şi contrabandiştii ştiau multe. Mai întâi, se văzu nevoită să întărească acele cuvinte ale Grăsanului pentru care fusese cât pe ce să plătească cu viaţa: da, toţi ţiganii din regat fuseseră întemniţaţi deodată. Sevilla şi, odată cu ea, Triana nu făcuseră excepţie. Melchor n-o întrebă de ce nu-i spusese lucrul acela la timpul lui: ştia răspunsul deja. În noiembrie însă, Nicolasa veni într-un suflet ca să-i dea vestea cea bună. Fuseseră eliberaţi!

– Nu încape îndoială, repetă. Lumea vorbeşte despre plecări ale ţiganilor din Cáceres, Trujillos, Zafra sau Villanueva de la Serena care s-au întors la locurile lor de baştină şi la muncile tutunului. I-au văzut şi au stat de vorbă cu ei.

– Nu te pripi, îl imploră încă o dată în ziua aceea.

Nicolasa cerea doar timp. „Dar pentru ce?”, se întreba femeia fără să afle vreun răspuns. Melchor era hotărât; vedea asta în ochii lui, în eforturile pe care ţiganul leneş, acelaşi care înainte pierdea vremea petrecând ceasuri întregi în pragul bojdeucii, le făcea ca să meargă iar; în melancolia lui aproape palpabilă, când rămânea cu privirea pierdută în zare. Dar ea? Ea se ruga pentru ziua următoare, se ruga pentru ca, întorcându-se de oriunde ar fi avut drum, să-l mai găsească acolo. În taină, le poruncise dulăilor să stea cu Melchor, dar animalele, simţitoare la frământarea ei, nu i se supuneau şi stăteau numai la picioarele ei, ca şi cum i-ar fi promis că n-o s-o părăsească niciodată. Pentru ce voia răgazul acela, se întreba, dacă, de câte ori avea un presimţământ sumbru, venea într-un suflet de la coteţul de porci sau de la *saladero*[22], ca să se asigure, pe ascuns, că încă n-o părăsise? Dar îl iubea. Vărsase pentru el lacrimile pe care nu le vărsase pentru propriii copii, în zile lungi în care se văzuse obligată să-i vegheze fierbinţelile şi delirurile, îl hrănise ca pe un pui de pasăre, îi spălase trupul şi îi îngrijise rana şi vătămările, le făcuse mii de promisiuni lui Isus şi tuturor sfinţilor, dacă aveau să-i îngăduie să trăiască! Timp… Şi-ar fi dat o mână pentru încă o

[22] Locul în care se pune carnea la sărat. (n.tr.)

zi alături de el!

– De acord, cedă Melchor după ce se gândi mai bine. Simţea că trebuie să plece, în ciuda frigului şi a slăbiciunii lui. Instinctul îi spunea că acela era momentul, dar Nicolasa… Chipul murdar al femeii îl convinse. Am să plec la primăvară, afirmă, convins că n-o să se mai discute despre asta.

– Nu mă minţi?

– Nu vrei să pricepi, femeie. Cum ai putea să ştii că nu te înşel, chiar dacă eu te încredinţez că n-o s-o fac?

Cu ceva timp înainte de sosirea primăverii, Milagros stătea, neîndrăznind să privească pe geam, şi asculta zarva pe care o făceau în fundătura San Miguel sutele de ţigani veniţi la nunta ei. În ciuda împrejurărilor, invitaţiile trimise de familiile García şi Carmona către toate rudele lor risipite aduseră o mulţime de ţigani din toate colţurile Andaluziei şi din câteva locuri şi mai îndepărtate; câţiva dintre ei sosiră chiar din Catalonia! Milagros se uită la rochia ei simplă: albă, precum cea a mireselor spaniole, împodobită cu câteva panglici colorate şi flori. După slujbă, avea să se schimbe într-una cu verde şi roşu, pe care i-o dăruise tatăl ei.

Câteva lacrimi se rostogoliră pe obrazul fetei. Tatăl ei se apropie de ea şi o apucă de umeri.

– Eşti pregătită?

José Carmona întărise logodna aranjată de Inocencio. Era conştient că libertatea sa se datora acelei nunţi şi nu avea să încalce cuvântul dat patriarhului.

– Mi-ar plăcea să fie lângă mine, răspunse Milagros.

José o strânse de umeri pe fiica lui, ca şi cum n-ar fi îndrăznit să se apropie de ea ca să nu-i păteze rochia albă. Aşa cum prevestise Trianera, Ana nu-şi recăpătase libertatea, iar ţiganul primise vestea cu ascunsă încântare. Ana Vega n-ar fi consimţit nunta aceea, iar certurile şi necazurile ar fi reînceput. Cu Ana închisă la Malaga şi în lipsa lui Melchor, José se bucura de fiica lui cum nu-şi amintea s-o mai fi făcut vreodată. Cum era în culmea fericirii după logodna ei cu Pedro García, Milagros împărtăşise bucuria aceea a tatălui ei. De când se întorsese de la Carraca, José era mereu fascinat de afecţiunea pe care i-o arăta fiica lui tot timpul. De ce ar fi vrut el să fie eliberată soţia lui? Cu toate astea, ca s-o liniştească pe Milagros, merseseră amândoi să protesteze în faţa autorităţilor, dar demersurile lor fuseseră în

zadar. Ce importanţă avea că acea Ana Vega era cununată la biserică şi că existau martori care susţineau că dusese o viaţă aşa cum dictau legile? Imposibil! Minţeau! Fusese osândită de către justiţia din Malaga, iar de atunci, pomelnicul de acuzaţii şi de pedepse pe care le aduna nu se mai sfârşea.

– Cu o zi înainte ca prefectul din Malaga să răspundă la adresa noastră, le spuse un funcţionar în timp ce bătea cu un deget în hârtiile împrăştiate pe birou, soţia a sărit să-l muşte pe un soldat şi i-a smuls jumătate de ureche. Cum vrei să pună în libertate o asemenea lighioană? Ai grijă ce o să spui, fetiţo! i-o luă înainte bărbatul văzând că Milagros încerca să-i răspundă. Nu cumva să ajungi în temniţa oraşului, iar tatăl tău să se întoarcă la Carraca!

Milagros îl rugă pe tatăl ei să meargă la Malaga ca să încerce s-o vadă pe Ana.

– Nu avem voie să călătorim, se împotrivi acesta. Peste puţin timp o să te măriţi. Ce s-ar întâmpla dacă ai fi arestată?

Ea lăsă privirea în pământ.

– Dar…

– Încerc să ajung la ea prin terţi, o minţi José. Toţi facem tot ce putem, fata mea, nu te îndoi de asta.

José Carmona fu unul dintre ultimii ţigani puşi în libertate. Începând cu anul 1750, la consiliu se ţinură lanţ denunţurile referitoare la presiunile făcute de ţigani ca să influenţeze documentele secrete, iar autorităţile socotiseră că oricine nu izbutise până în luna decembrie să treacă de acea verificare trebuia să fie considerat vinovat de a fi ţigan. Mii dintre ai lor, printre care şi Ana Vega, avură de înfruntat pe mai departe o viaţă de sclavie.

– Mama ta o să fie mereu cu noi, reînnodă José discuţia în ziua nunţii, încercând să pară convingător. Într-o bună zi o să se întoarcă. Negreşit!

Milagros strânse din buze. Voia să-l creadă pe tatăl ei. Vorbele lui răsunară nefiresc în căminul familiei Carmona, neatins de tărăboiul în care se desfăşurase până atunci discuţia lor. Tatăl şi fiica se priviră. Tăcerea pusese stăpânire peste fundătură.

– Iată-le că vin, vesti José.

Reyes şi Bartola, din partea familiei García, Rosario şi încă o bătrână pe nume Felisa, din partea familiei Carmona. Cele patru ţigănci trecuseră cu gravitate pe partea cealaltă a fundăturii ca să se îndrepte spre casa tatălui miresei. Lumea se dădea la o

parte din calea lor şi făcea linişte pe măsură ce se apropiau de clădire. În clipa în care siluetele lor dispărură dincolo de curtea din faţa casei, bărbaţi şi femei se îngrămădiră în tăcere sub fereastra locuinţei lui Milagros.

– Te iubesc, fetiţa mea, îşi luă José Carmona rămas-bun când auzi paşii ţigăncilor în pragul uşii deja deschise. Nu fu nevoie să-l grăbească bătrânele. Să mergem, negreso! grăi către Caridad după ce pornise deja pe scări, în jos.

Caridad se sili să-i zâmbească lui Milagros, ştia care era motivul prezenţei bătrânelor, îi povestise fata, şi se luă după José. După ce aflase cât o ajutase pe fata lui pe durata întemniţării şi a fugii lor, sfârşise prin a o primi printre ei.

Trianera nu o cruţă deloc.

– Eşti pregătită, Milagros? întrebă.

Nu îndrăzni să le privească în ochi pe femei. Cât de diferit ar fi fost totul dacă, printre ele, s-ar fi aflat şi baba Maria! Ar fi bodogănit, ar fi protestat, dar, până la urmă, ar fi tratat-o cu o blândeţe pe care n-o aştepta de la alea. Îl rugase pe tatăl ei să o caute, să se intereseze de soarta bătrânei. Ea însăşi continua să-i întrebe pe toţi ţiganii necunoscuţi care ajungeau prin Triana dacă o văzuseră, în eventualitatea că ar fi hotărât să se ducă în altă parte. Nimeni nu ştia nimic, nimeni nu-i dădu nicio veste.

– Eşti pregătită? repetă Trianera, curmându-i şirul gândurilor.

– Da, se bâlbâi. Era pregătită?

– Întinde-te pe saltea şi ridică-ţi fusta, auzi că i se cere.

O duruse când o pipăise flăcăul acela nemernic din Camas, când ticălosul îşi vârâse degetele scârboase înăuntrul ei. Se simţise mânjită şi… Vinovată! În clipa aceea, o năpădi iar spaima.

– Milagros… Rosario Carmona îi vorbi cu blândeţe. Aşteaptă multă lume în fundătură. Să nu-i neliniştim, să nu înceapă să creadă că… întinde-te, fii bună.

Dacă ăla din Camas îi furase fecioria? N-o să se mărite cu Pedro, n-o să fie nicio nuntă.

Se întinse pe salteaua de paie şi, strângând pleoapele atât de tare, încât îi tremurau, îşi ridică fusta şi jupoanele şi îşi descoperi pubisul. Simţi că cineva îngenunchează lângă ea. Nu îndrăzni să privească.

Secundele treceau, dar nimeni nu făcea nimic. Ce…

– Desfă picioarele, îi curmă gândurile Trianera. Cum vrei să…

– Reyes! o mustră Rosario pe femeie pentru tonul său. Fetiţo,

desfă picioarele, te rog.

Milagros se limită să le depărteze puţin, sfioasă. Trianera înălţă capul şi îl scutură nemulţumită către Rosario Carmona. „Acum ce fac?”, o întrebă cu un gest obraznic. Cu câteva zile înainte, Rosario încercase să stea de vorbă cu Milagros. „Ştiu ce e”, răspunsese ea eschivându-se. Toate ţigăncile ştiau! Baba Maria îi spusese în ce consta, dar n-o pregătise niciodată pentru asta şi nici nu intrase în detalii. Acum, trântită pe salteaua de paie, goală de la brâu în jos, le arăta fără ruşine părţile ei intime celor patru femei care îi păreau nişte necunoscute. Nici măcar mama ei n-o văzuse aşa!

– Fetiţo, încercă s-o roage Rosario.

Dar Trianera îi întrerupse vorbele apucând-o pe Milagros de picioare şi desfăcându-i-le cât putu de mult.

– Acum strânge genunchii, îi porunci, însoţindu-şi cuvintele de mişcarea hotărâtă a mâinilor.

– Nu-ţi muşca buza, fato, o dojeni altă femeie.

Milagros îi dădu ascultare şi se opri tocmai când degetele Trianerei, învelite într-o batistă, îi pipăiră vulva până când găsiră intrarea în vagin; apoi, le înfipse cu atâta putere, încât fata crezu că o străpunsese cu o lovitură de cuţit. Se arcui pe spate, cu pumnii strânşi pe lângă ea, iar lacrimile se amestecară cu broboanele de sudoare rece care îi umezeau faţa. Când simţi cum degetele îi zgâriau vaginul, îşi stăpâni un urlet de durere. Dar când Trianera scormoni înlăuntrul ei căscă gura larg.

– Nu ţipa! îi ceru Rosario.

– Suportă! se răsti alta.

O înţepătură. Degetele ieşiră din ea.

Milagros se lăsă pe saltea cu toată greutatea. Capetele celor patru ţigănci se aplecară asupra batistei, în timp ce Milagros îşi umplea plămânii cu aerul pe care nu-l mai respirase de când începuse totul. Ţinu ochii închişi şi gemu în timp ce îşi legăna capul dintr-o parte într-alta pe saltea.

– Bravo, Milagros! o auzi pe Rosario.

– Bravo, fetiţo! o felicitară şi celelalte.

În vreme ce Rosario îi aranja fusta şi jupoanele, Reyes García se îndreptă către geam şi, cu o atitudine victorioasă, le arătă batista pătată de sânge ţiganilor care aşteptau jos. Uralele nu se lăsară aşteptate.

Milagros le ţinuse ascunse şi i le dădu pe neaşteptate înainte

să pornească înspre biserică, după ce Trianera şi celelalte ţigănci îi lăsaseră pe tatăl ei şi pe Caridad să intre din nou în casă; un colier de coral, o brăţară de aur şi o mantilă de atlaz negru imprimată cu flori colorate. Le luase cu împrumut pentru nuntă. Ţiganca zâmbi larg când intră în biserica Santa Ana şi o văzu pe Caridad, în primul rând, lângă tatăl ei, încercând să se ţină la fel de ţanţoşă precum ţiganii din jurul ei, gătită cu rochia ei roşie, cu mantila pe umeri şi cu bijuteriile prinse la gât şi la încheietură. Fata nu băgă de seamă însă cât de silit fusese zâmbetul cu care îi răspunsese Caridad. Presimţea că, după nuntă, prietenia lor avea să se slăbească.

– O să mai fim prietene după nuntă? cutezase Caridad s-o întrebe cu o voce tremurândă, după multe ocolişuri, printre vorbe răguşite şi bâlbâieli, cu câteva zile înainte de nuntă.

– Sigur că da! grăise răspicat Milagros. Pedro o să fie soţul meu, bărbatul meu, însă tu o să fii mereu cea mai bună prietenă a mea. Cum aş putea să uit prin câte am trecut împreună?

Caridad îşi înăbuşi un suspin.

– O să stai cu mine, o mai încredinţase Milagros.

Lacrimile de recunoştinţă şi de dragoste care ţâşniră din ochii prietenei sale o împiedicaseră să admită că nici măcar nu-i vorbise despre posibilitatea aceea lui Pedro.

– Te iubesc, Cachita, murmură, în schimb.

Cu toate acestea, adevărul era că amândouă se îndepărtaseră. Milagros nu mai cântase nici în parohie, nici în han, după colindele de la Crăciun. Din când în când, Rafael García îi găsea petreceri private în case de nobili sau prinţi sevillani, de la care obţinea câştiguri mai mari decât monedele amărâte cu care îi răsplăteau muşteriii lui Bienvenido. Caridad fusese exclusă de la acele petreceri din ordinul Trianerei. Din acei bani şi din cei pe care părinţii mirilor fuseseră nevoiţi să-i ceară cu împrumut, izbutiră să plătească pentru fastul unei nunţi care avea să ţină trei zile. Nu era în Spania familie de ţigani care să nu sărăcească atunci când sărbătorea o legătură matrimonială.

Privirile li se întâlniră în fugă, iar Milagros nu ştiu să recunoască falsitatea din zâmbetul prietenei sale. Atenţia ei se concentra asupra lui Pedro García, tânărul ţigan care, îmbrăcat cu vestă vineţie, pantaloni albi, ciorapi roşii, pantofi cu vârf pătrat şi catarame de argint şi cu bereta în mână, părea că o invită cu prezenţa lui maiestuoasă să se aşeze în dreptul lui, în

faţa altarului. Oare ea era la fel de mândră şi de elegantă? se îndoi fata.

Pedro întinse o mână şi, la simpla ei atingere, temerea legată de înfăţişarea ei se spulberă într-o mie de înţepături ascuţite, ca şi cum jăraticul din cea mai mare forjă din Triana ar fi sărit în aer, în jurul ei. Ţiganul îi strânse mâna în clipa în care se întoarseră către paroh, iar Milagros îşi ferecă simţurile pentru orice altceva în afară de atingerea mâinii lui, parfumul lui şi apropierea lui care o înfiora. Nu simţise toate acestea în vârtejul ceremoniei ţigăneşti care tocmai se ţinuse, când bunicul lui, Rafael, rupsese o pâine în două bucăţi pentru ca, după ce avea să se presare pe ele sare, să le schimbe între ei şi să se considere căsătoriţi după legea lor. Acolo, în biserică, în tăcerea respectuoasă care contrasta cu ţipetele şi felicitările ce îi răsunau încă în urechi, Milagros rămase indiferentă la predici şi rugăciuni şi, cât ţinu slujba, ea se zbătu între sentimente contradictorii. Acolo, în faţa altarului, gata să se cunune cu un García, mama ei, bunicul ei şi baba Maria dădură buzna în sufletul ei; niciunul dintre ei n-ar fi consimţit acea legătură. „Nu uita niciodată că eşti o Vega”, răsună în amintirea ei. De câte ori o încolţea îndoiala, Milagros căuta să se refugieze în Pedro; îl strângea de mână, iar el îi răspundea. Un viitor fericit se aşternea în faţa lor, presimţea asta, şi se uita la el ca să se elibereze de chipul nedumerit al bunicului ei. Ce chipeş era... „Ţi-am spus, mamă, îl iubesc pe el, de ce îmi ceri socoteală? Te-am prevenit.” „Îl iubesc, îl iubesc, îl iubesc.”

Dangătul de clopote de la sfârşitul ceremoniei puse capăt zbuciumului ei. Admiră inelul pe care îl purta pe deget. Pedro i-l pusese zâmbindu-i, mângâind-o cu privirea, promiţându-i fericire cu simpla sa prezenţă. Bărbatul ei! De la biserică fu dusă aproape pe sus înapoi în fundătură. Nu apucase să-şi schimbe hainele, aşa cum avea de gând. De cum ajunse, femeile o întâmpinară cu nişte coşuri pline cu prăjituri pe care, până la urmă, ţiganii le aruncară unii într-alţii. Dansă cu cel care îi era deja soţ în curtea casei familiei García, pe un covor de bomboane din gălbenuşuri de ouă pe care le călcară în picioare până când le transformară într-o pastă care li se lipea de picioare şi le împroşca trupurile. Pedro o sărută pătimaş, iar ea se înfioră de plăcere; o mai sărută o dată şi crezu că o să se topească. Apoi, în acelaşi loc, pe stratul de bomboane din gălbenuşuri, dansă cu ceilalţi membri ai celor două familii. Fără să aibă timp de

gândire, se văzu silită să iasă în fundătura ticsită de ţigani care beau, mâncau şi dansau. Acolo, de parcă sfârşitul lumii ar fi fost aproape, într-un ritm frenetic, trecu din mână în mână până la lăsarea serii; nici măcar n-o mai văzu pe Caridad, nici nu mai apucă să danseze cu Pedro, ca să se mai topească într-unul dintre săruturile acelea minunate.

Din pricina numărului mare de invitaţi, toate casele din fundătură erau ticsite. Însă mirilor le fusese rezervată o încăpere în casa Contelui. Comentariile deocheate ale tinerilor care îi urmară până în dreptul uşii, după ce Pedro o luase de mână şi trăsese de ea, întrerupând public unul dintre multele dansuri în care ea avea în faţă un chip necunoscut, erau de neînţeles pentru Milagros, vlăguită, ameţită de vin, strigăte şi miile de învârteli de peste zi.

Încercă să se aşeze undeva după ce ei doi rămaseră singuri. Se temea că o să se prăbuşească. Dar tânărul ei soţ nu voia s-o lase.

– Dezbracă-te, o grăbi el, pe când îşi scotea cămaşa.

Milagros se uită la el, dar îl văzu ca printr-un nor gros, în timp ce totul se învârtea cu ea.

Pedro începu să-şi scoată pantalonii.

– Hai!

Milagros reuşi să audă cum o zorea printre răcnetele asurzitoare ale aceloraşi tineri care îi însoţiseră mai devreme şi care acum aşteptau sub geam.

Mădularul lui Pedro, mare şi erect, o făcu să se dezmeticească şi să se dea cu un pas înapoi.

– Nu te teme, îi spuse el.

Milagros nu simţi nici urmă de tandreţe în glasul lui. Îl văzu cum se apropie de ea şi se chinuie să-i dea jos rochia. Penisul lui o atinse de mai multe ori în timp ce se lupta cu hainele ei. Apoi se trezi iarăşi goală, cum i se întâmplase de dimineaţă, cu Trianera, doar că, de data aceasta, din cap până-n picioare. Îi frământă sânii şi îi muşcă uşor sfârcurile. Îşi plimbă mâinile peste fesele şi printre picioarele ei. Gâfâia. Linse câteva resturi uscate de gălbenuş frecat cu zahăr care îi rămăseseră lipite pe piele în timp ce se juca cu degetele între labiile vulvei căutând… Un fior străbătu trupul lui Milagros când el îi atinse clitorisul. Ce era acolo? Simţi că i se umezeşte vulva şi că i se accelerează respiraţia. Oboseala care o făcea să fie indiferentă se spulberă şi îndrăzni să-şi pună braţele pe umerii soţului ei.

– Nu mi-e frică, îi şopti.

Fără să-şi dezlipească trupurile, împiedicându-se, printre râsete, ajunseră să se trântească pe un pat cu picioare pe care Rafael şi Inocencio îl luaseră cu împrumut pentru acea ocazie. Milagros desfăcu picioarele, la fel cum făcuse cu Reyes, iar Pedro pătrunse în ea. Durerea pe care o simţi fata se pierdu printre declaraţiile ei de iubire sacadate.

– Te iubesc, Pedro. Cât… Cât am visat la momentul acesta!

El nu răspunse promisiunilor de iubire care ţâşniră din gura lui Milagros. Pe pat, sprijinit în mâini, cu trunchiul ridicat, aprins la faţă, o privea în timp ce căuta să-i atingă cât mai mult pubisul, înfigându-se cu putere, înhăţând-o ca să se contopească cu ea. Durerea lui Milagros se stinse puţin câte puţin, la fel şi cuvintele ei. O plăcere până atunci străină, imposibil de închipuit, începu să radieze de sub pântecul ei pentru a se cuibări în cea mai tainică părticică a trupului ei. Pedro împingea în continuare, iar Milagros se cutremura în faţa unei plăceri care i se păru înspăimântătoare şi nesfârşită. Gemu şi asudă. Îşi simţi sfârcurile întărite, de parcă ar fi stat să plesnească, dar nu puteau. Se lipi de el şi îi vârî unghiile în braţe, căutând să se elibereze de nişte senzaţii care ameninţau s-o înnebunească. Ce sfârşit putea să aibă acea plăcere care cerea împlinire, care pretindea un punct culminant necunoscut pentru ea? Brusc, Pedro se slobozi înăuntrul ei cu un urlet care ţinu cât ultima lui împlântare, iar zbuciumul nestăpânit al lui Milagros pieri. Era dezamăgită, hărmălaia nu încetase nicio clipă şi umplea din nou odaia, pentru a-i aminti că totul se sfârşise. Pedro se prăbuşi peste ea şi îi acoperi gâtul cu sărutări.

– Ţi-a plăcut? întrebă apropiindu-şi buzele de urechea ei.

Îi plăcuse? Dorea mai mult? Sau nu? La ce se putea aştepta?

– A fost minunat, răspunse în şoaptă.

Pedro se ridică fulgerător, îşi trase pantalonii pe el şi, la bustul gol, se duse la fereastră, de unde îi salută pe ţiganii care aşteptau jos. Era a doua oară în aceeaşi zi când cineva se fălea în faţa mulţimii, de la fereastră, pe seama ei, se tângui Milagros auzind uralele care se înteţiseră. Apoi el se apropie de pat şi o mângâie pe obraz cu dosul palmei.

– Cea mai frumoasă ţigancă din lume, o dezmierdă. Dormi şi odihneşte-te, frumoaso, te aşteaptă încă două zile de petrecere.

Se îmbrăcă şi coborî în fundătură.

– Vino să mă încălzeşti, negreso, îi porunci José Carmona.

Caridad se opri din răsucitul trabucului. Lucra pentru José aproape din ziua în care, după petrecerea de nuntă, Contele se opusese cu înverşunare ca ea să rămână cu Milagros şi să trăiască în casa familiei García. Atunci José Carmona o primi în casa lui, înduioşat de plânsetele fiicei lui, însă Caridad stătuse în cumpănă dacă prietena sa vărsa lacrimi de mila ei sau din pricina palmei cu care Trianera amuţise nemulţumirile şi văicărelile lui Milagros, odată intrată în noua ei casă. Apoi, ţiganul căută foi de tutun pentru ca ea să le răsucească şi, astfel, să-şi mai umfle puţin punga sărmană. Din momentul acela şi până când o chemă în patul lui ca să-l încălzească nu trecu nici măcar o săptămână.

– Nu m-ai auzit, negreso?

Degetele pricepute ale lui Caridad se încleştară pe foaia care forma învelişul trabucului. Învelişurile erau făcute din cele mai bune foi, asupra lor se concentra atenţia cumpărătorului. Niciodată n-ar fi făcut aşa ceva: să strice acea foaie de tutun grozavă pe care o alesese cu atâta grijă ca să acopere tutunul răsucit. Dar, de parcă degetele ei ar fi avut voinţă proprie, privea uluită cum se sfâşia în timp ce unghiile ei se înfigeau în foaie.

Se ridică de la masa la care lucra şi se îndreptă către salteaua pe care stătea José Carmona. Ştia că ţiganul o s-o pipăie un timp, o s-o călărească prin faţă sau prin spate, o să se plângă încă o dată de nepăsarea ei: „Ar fi mai bine să mă împreunez cu o catârcă”, îi spusese ultima oară, şi apoi o să sforăie agăţat de ea.

Se despuie de cămaşa ei de sclavă cu dinţii strânşi şi ochii umezi şi se trânti lângă ţigan. José băgă capul între sânii ei şi îi muşcă sfârcurile. O durură muşcăturile lui, dar nu făcu nimic ca să le oprească; merita pedeapsa aceea, se repeta noapte de noapte. Caridad se schimbase. Ceea ce până în acel moment din viaţa ei nu-i stârnise nicio senzaţie, şi anume să treacă din mână în mână ca un animal, aşa cum fusese învăţată pe plantaţia de tutun, acum o scârbea, îi făcea silă. Melchor! Îl trăda. José Carmona îi străbătu tot corpul cu mâinile lui. Caridad nu se putu abţine să nu se strângă toată, încordată. Ţiganul nici măcar nu băgă de seamă. Oare ce se alesese de Melchor? Mulţi, printre care şi Milagros, îl credeau mort. Zvonurile despre o răfuială între contrabandişti în care, se pare, ar fi fost implicat, ajunseseră până în Triana, dar nimeni nu era în măsură să afirme ceva cu certitudine. Toţi povesteau ce le spuseseră alţii care, la rândul

lor, aflaseră vestea de la terţi. Cu toate acestea, ea ştia că Melchor nu murise. José nu-i dădea voie să cânte, spunea că-l obosesc cântecele de negri, dar renunţă s-o mai oprească să fredoneze încetişor ritmurile care, împreună cu aroma tutunului, o duceau înapoi la origini. Iar Caridad îngâna melodia în timp ce muncea închipuindu-şi că bărbatul care stătea întins în spatele ei era Melchor. În nopţile fără lună, când José dormea buştean, îşi căuta zeii: Oshún, Oyá... Eleggua, cel care dispune de vieţile oamenilor după bunul său plac, cel care o lăsase să trăiască atunci când Melchor o găsise sub un copac. Atunci fuma şi cânta ca să întâmpine prezenţa celui mai mare dintre zei. Melchor trăia. Eleggua o încredinţase.

José Carmona se zvârcoli deasupra lui Caridad, încercând să intre în ea. Nu voia să-şi desfacă picioarele.

– Mişcă-te, negresă blestemată! îi ceru încă o dată ţiganul.

Şi îi dădu ascultare, copleşită de vinovăţia care îi sfredelea şi ultimul colţişor al conştiinţei, dar ce altceva putea face? Ar fi pierdut-o pe Milagros. José ar fi dat-o afară. Rafael García ar fi izgonit-o din fundătură fără să clipească. Acolo, printre ai lui, laolaltă cu ţiganii, lângă nepoata lui, acolo trebuia să-l aştepte pe Melchor.

Închise ochii pradă reîntâlnirii cu acea senzaţie nouă, necunoscută pentru ea, faţă de un bărbat care o poseda: dezgustul.

– Negreso!

Caridad deschise uşor ochii. Lumina firavă a zorilor lăsa încă în penumbră cea mai mare parte a casei. Se chinui să înţeleagă. José sforăia înlănţuit de ea. Încercă să-şi limpezească vederea. O pată galbenă, ştearsă, stătea în picioare lângă ea.

– Ce cauţi aici?

Caridad se ridică în capul oaselor dintr-un salt când recunoscu vocea.

– Dar fata mea? Unde e Ana?

Melchor! Caridad se trezi stând pe salteaua de paie, în faţa lui, cu pieptul dezgolit. Trase de pătură ca să şi-l acopere; un val de căldură înăbuşitoare o lovi în faţă. José mormăi ceva în somn.

Ţiganul nu se putu abţine să nu-şi aţintească privirea pe acei sâni negri şi pe areolele care îi înconjurau sfârcurile. El îi dorise... Dar acum...

– De ce eşti culcată cu acest... Nu îi ieşiră cuvintele, aşa că

arătă către José cu mâna tremurândă.

Caridad rămase mută şi îşi feri privirea.

– Trezeşte-l pe netrebnicul ăsta, îi ceru el atunci.

Femeia îi zgâlţâi pe José. Îi luă mult până să se dezmeticească.

– Melchor, îl salută cu o voce moale în timp ce se ridică ciufulit şi încercă să-şi aranjeze cămaşa, era şi timpul să te întorci. Întotdeauna ai avut darul să dispari în momentele cele mai…

– Şi fata mea? îi reteză vorba bunicul, aprins la faţă. Ce caută negresa în culcuşul tău? Dar nepoata mea?

Carmona îşi frecă bărbia cu mâna înainte să răspundă.

– Milagros e bine. Ana e tot închisă la Malaga.

José îi întoarse spatele socrului său şi se îndreptă către cămară ca să-şi pună un pahar cu apă, dintr-o carafă pe care Caridad o ţinea mereu plină.

– Nu e chip să-i dea drumul, continuă, acum cu faţa la el, după ce luă o înghiţitură. Se paie că sângele Vega face mereu necazuri.

Negresa? mai adăugă cu un gest dispreţuitor spre Caridad. Îmi încălzeşte nopţile. Cu greu te-ai putea aştepta la ceva mai mult de la ea.

Caridad se surprinse cercetându-l pe Melchor: ridurile care îi brăzdau chipul parcă se înmulţiseră. Dar, în ciuda tunicii galbene care îi atârna pe umeri ca un sac, nu-şi pierduse nici portul ţigănesc, nici privirea aceea care ar fi putut să sfredelească pietrele. Melchor simţi interesul lui Caridad şi întoarse capul către ea. Nu suportă privirea lui şi ridică şi mai mult pătura cu care îşi acoperea sânii. Îi greşise, ochii lui o învinovăţeau.

– Cântă bine, rosti atunci Melchor cu o umbră de tristeţe copleşitoare, care o înfioră pe Caridad.

– Cântă, zici? râse José.

– Ce ştii tu! murmură Melchor lungind cuvintele, cu privirea încă aţintită asupra lui Caridad. Ajunsese s-o dorească, dar se lipsise de trupul ei ca să asculte în continuare acele cântece mustind de durere, iar acum o găsea în mâinile lui Carmona. Clătină din cap. Ce ai făcut pentru eliberarea fiicei mele? întrebă deodată, cu glas stins.

După această întrebare, Caridad ştiu că nu mai era centrul atenţiei lui Melchor şi ridică privirea ca să-i cerceteze pe cei doi ţigani, în lumina zorilor: bunicul sfrijit, în tunica lui galbenă; fierarul cu piept, gât şi braţe zdravene, proţăpit trufaş în faţa

bătrânului.

– Pentru soţia mea, îl corectă José rostind apăsat fiecare cuvânt, am făcut tot ce se poate face. Tu eşti vinovat, moşule. Stigmatul sângelui tău a dus-o la pierzanie, ca pe toţi din neamul Vega. Numai graţierea regelui ar putea s-o scoată din închisoare.

– Atunci, de ce stai aici şi te desfeţi cu negresa mea, în loc să fii la curte, încercând să obţii această graţiere?

José se mărgini să dea din cap şi să strângă buzele, ca şi cum lucrul acela n-ar fi cu putinţă.

– Unde e nepoata mea? întrebă atunci bunicul.

Caridad tremură.

– Trăieşte cu soţul ei, răspunse José, cum e de datoria ei.

Melchor aşteptă nişte lămuriri care nu sosiră.

– Care soţ? întrebă în cele din urmă.

Celălalt se îndreptă ameninţător.

– Nu Ştii?

– Am mers zi şi noapte ca să ajung aici. Nu, nu ştiu.

– Pedro García, nepotul Contelui.

Melchor încercă să spună ceva, dar cuvintele lui se transformară într-o bolboroseală de neînţeles.

– Uită de Milagros. Nu e problema ta, îi trânti José.

Melchor căscă gura de mai multe ori ca să tragă aer în piept.

Caridad îl văzu că îşi duce o mână într-o parte şi se încovoaie cu o grimasă de durere.

– Eşti bătrân, Galerianule…

Melchor nu mai auzi restul cuvintelor rostite de ginerele lui. „Eşti bătrân, Galerianule”, aceleaşi vorbe pe care i le aruncase în faţă Grăsanul, pe drumul către Barrancos. Caridad se dăruise lui Carmona, fiica lui era întemniţată în Malaga, iar Milagros, fetiţa lui, tot ce iubea el mai mult în viaţa asta blestemată, trăia în casa lui Rafael Garcia, îi dădea ascultare lui Rafael García şi se împreuna cu nepotul lui Rafael García! Rana pe care o credea vindecată zvâcnea acum gata să-i sfâşie stomacul. Renunţase la răzbunarea împotriva lui Rafael García de dragul lui Milagros, a acelei fetiţe pe care Basilio i-o pusese în braţe când se întorsese de la galere. Dar ce folos? Sângele lui, sângele neamului Vega, tocmai sângele acelei copile avea să se amestece cu sângele celor care îl trădaseră şi îi furaseră zece ani din viaţă. Se zvârcoli de durere. Îşi dorea să moară. Fetiţa lui! Se împiedică. Căută un loc în care să aibă de ce să se sprijine. Caridad sări să-l ajute, José făcu un pas spre el. Niciunul din cei doi nu ajunse la el. Mai

înainte, durerea se preschimbă în mânie, iar el, smintit, orbit de furie, scoase briceagul de la brâu şi, în timp ce-l deschidea, se năpusti asupra ginerelui său.

– Trădător, lepădătură! urlă în timp ce înfigea tăişul în pieptul lui Carmona, în dreptul inimii.

Înţelese adevărata greutate a faptei sale când întâlni ochii miraţi ai lui José Carmona, care deja vedeau moartea. Tocmai îl ucisese pe tatăl nepoatei lui!

Caridad, goală, se opri la jumătatea drumului şi fu martoră la zvârcolelile ce vesteau moartea ţiganului, întins pe podea într-o baltă de sânge care tot creştea în jurul lui. Melchor încercă să se ridice, dar nu reuşi până la capăt, şi duse mâna plină de sânge în care ţinea briceagul la rana pe care i-o făcuse Grăsanul.

– Trădător, repetă atunci privind mai mult la Caridad decât la cadavrul lui Carmona. Era un trădător ticălos, încercă să se justifice în faţa expresiei îngrozite a femeii. Se gândi o clipă. Mătură încăperea cu privirea. Îmbracă-te şi du-te s-o chemi pe nepoata mea, o împinse. Spune-i că o cheamă tatăl ei. Nu-i vorbi despre mine; nimeni nu trebuie să afle că sunt aici.

Caridad se supuse. În timp ce traversa fundătura şi se întorcea cu Milagros, îngrijorată de tăcerea stăruitoare cu care negresa primea întrebările sale, Melchor târî cu mare greutate cadavrul lui José şi îl ascunse în camera alăturată. Cum avea să reacţioneze Milagros? Era tatăl ei şi îl iubea, dar Carmona îşi meritase soarta… Nu avu timp să cureţe nici dâra de sânge care străbătea încăperea, nici pata mare de sânge care strălucea în mijloc, nici lama jungherului, nici tunica lui galbenă; Milagros îl văzu doar pe el şi se aruncă în braţele lui.

– Bunicule! strigă. Apoi cuvintele i se învălmăşiră în gură, printre suspine de bucurie.

Melchor pregetă, dar apoi o îmbrăţişă şi el şi o legănă uşor.

– Milagros, murmura întruna.

Caridad, aflată în spatele lor, fără să vrea, urmări cu privirea dâra de sânge până în camera cealaltă, înainte să se oprească iar asupra nepoatei şi a bunicului, pentru ca apoi să se întoarcă la pata de sânge din mijlocul odăii.

– Să mergem, fetiţo, spuse dintr-odată Melchor.

– Dar de-abia ai sosit! răspunse Milagros dezlipindu-se de el cu un zâmbet larg pe faţă, dar fără să-şi ia mâinile de pe el, ca să-l vadă bine, din cap până în picioare.

– Nu, se corectă Melchor. Vreau să spun să plecăm de aici, din

Triana.

Milagros văzu tunica pătată a bunicului ei. Apoi îşi mută privirea la hainele ei îmbibate cu sânge.

– Ce…

Fata privi dincolo de Melchor.

– Să plecăm, fetiţo. O să mergem la Madrid, să implorăm eliberarea…

– Ce e cu sângele ăsta? îl întrerupse ea.

Se îndepărtă de bunicul ei fără să-l lase s-o oprească. Descoperi dâra. Caridad o văzu mai întâi cutremurându-se, apoi luându-se cu mâinile de cap. Niciunul din cei doi n-o urmă în camera alăturată, de unde, curând, se auzi un urlet ce se întrepătrunse cu bocănitul fierarilor care îşi începuseră ziua de muncă. Ca şi cum ţipătul sfâşietor al prietenei sale ar fi împins-o, Caridad se dădu înapoi până când se izbi cu spatele de perete. Melchor îşi acoperi faţa cu o mână şi închise ochii.

– Ce-ai făcut? Acuzaţia ieşi răguşită din gâtul lui Milagros. Fata căuta să se sprijine de grinda de deasupra golului dintre cele două camere. De ce…

– Ne-a trădat! reacţionă Melchor ridicând vocea.

– Criminalule! Milagros vărsa furie. Criminalule, repetă lungind sunetele.

– A trădat neamul Vega măritându-te cu…

– N-a fost el!

Melchor îşi lungi gâtul şi se uită la nepoata lui cu ochii mijiţi.

– Nu, n-a fost el, bunicule. Inocencio a fost. Şi a făcut-o ca s-o elibereze pe mama din închisoarea din Malaga.

– Eu… Nu ştiam… îmi pare rău, bălmăji Melchor, răscolit de durerea nepoatei sale. Chiar şi aşa, îşi reveni el pe dată. Mama ta n-ar fi acceptat niciodată înţelegerea asta, grăi. Un García! Te-ai măritat cu un García! Ea ar fi ales temniţa. Tatăl tău ar fi trebuit să facă acelaşi lucru!

– Familii şi certuri! suspină Milagros de parcă n-ar fi ajuns la ea cuvintele bunicului ei. Era tatăl meu. Nu era nici un Vega, nici un García, nici măcar un Carmona… Era tatăl meu, înţelegi? Tatăl meu!

– Vino cu mine, părăseşte-i pe…

– Doar pe el îl mai aveam, se tângui.

– Mă ai pe mine, fetiţo, şi o să căpătăm şi eliberarea ma…

Milagros scuipă la picioarele bunicului ei înainte ca el să-şi termine vorba.

Dispreţul pe care i-l arăta cu scuipatul acela tocmai fiinţa pe care o iubea cel mai mult pe lume făcu să-i tremure liniile feţei şi pleoapele care îi acopereau ochii. Melchor tăcu chiar şi atunci când o văzu ţipând şi aruncându-se asupra lui Caridad.

– Dar tu?

Caridad nu putea să se îndepărteze. Nici nu s-ar fi mişcat, înţepenită cum era. Milagros zbiera în faţa ei.

– Tu ce ai făcut? Tu ce ai făcut? îi cerea socoteală iar şi iar.

– Negresa n-a făcut nimic, sări Melchor în apărarea ei.

– Întocmai! zbieră Milagros. Uită-te la mine, îi porunci. Deoarece Caridad nu ridica privirea, o plesni. Negresă împuţită! Aşa e: niciodată nu faci nimic. Niciodată n-ai făcut nimic! L-ai lăsat să-l ucidă!

Milagros începu s-o lovească în piept cu amândoi pumnii, de sus în jos. Caridad nu se apără. Caridad nu vorbi. Caridad nu fu în stare să se uite la Milagros.

– Niciodată nu faci nimic! zbiera fata la fiecare lovitură şi fiecare dintre acestea făcea să curgă lacrimi din ochii lui Caridad. Tu l-ai omorât!

Pentru prima oară în viaţă Caridad simţi durerea cu toată forţa ei şi îşi dădu seama că, spre deosebire de tot ce se întâmpla când vechilul sau stăpânul o chinuiau, acele răni nu aveau să se vindece niciodată.

Una lovea şi striga, cealaltă plângea.

– Criminalo, suspină Milagros lăsându-şi braţele să cadă pe lângă trup, nemaiputând s-o lovească nici măcar o dată.

Câteva clipe se auzi numai bocănitul din forje. Milagros se prăbuşi pe podea, la picioarele lui Caridad care nu îndrăzni să se mişte. Nici Melchor.

– Negreso, îl auzi vorbindu-i, strânge-ţi lucrurile. Plecăm.

Caridad se uită la ţigancă, aşteptând, dorind ca Milagros să spună un cuvânt.

– Pleacă, şuieră ea. Nu vreau să te mai văd în viaţa mea.

– Strânge-ţi lucrurile, stărui ţiganul.

Caridad se duse să-şi ia bocceaua, straiele roşii şi pălăria de paie. În timp ce ea îşi aduna puţinele lucruri, Melchor, neîndrăznind să-şi privească nepoata, cântări urmările faptelor lui: dacă erau prinşi în fundătura San Miguel sau în Triana, aveau să fie omorâţi. Dar chiar dacă izbuteau să fugă, sfatul bătrânilor avea să-i osândească la moarte pe el şi, aproape sigur, pe negresă, apoi avea să comunice hotărârea tuturor familiilor din

regat. De Milagros depindea dacă aveau să scape cu viaţă din Triana.

Caridad se întoarse cu lucrurile ei şi se uită la cea care fusese singura ei prietenă. Şovăi când trecu pe lângă ea, cum stătea ghemuită, plângând şi blestemând printre gemete. Ea n-ar fi putut să-l oprească pe Melchor. Îşi amintea că pornise în fugă spre el şi că imediat după aceea văzuse trupul rănit de moarte al lui José.

Milagros îi spusese că nu mai vrea s-o vadă niciodată. Vru să-i explice că ea nu avusese nicio vină, dar chiar atunci Melchor o îmbrânci afară din casă.

– Îmi pare rău pentru tine, fetiţo. Mă încred că, într-o bună zi, durerea ta o să se ostoiască.

Apoi amândoi părăsiră grăbiţi casa. Aveau nevoie de timp ca să fugă. Dacă Milagros îi alarma pe ceilalţi, n-aveau să ajungă nici până la ieşirea din fundătură.

III
Glasul neatârnării

23

Ieşiră din Triana pe podul de şlepuri şi se afundară pe străduţele sevilliane. Melchor o porni către casa unui bătrân notar public care se retrăsese din activitate.

– Avem nevoie de ţidule false ca să putem umbla prin Madrid, auzi Caridad cum ţiganul îi cerea pe şleau bătrânului.

– Şi negresa? întrebă acesta făcând semn către ea din spatele unui birou de lemn masiv ticsit cu cărţi, scrisori şi hârtii.

Melchor, care se aşezase pe unul dintre scaunele pentru musafiri, în faţa biroului, întoarse capul spre ea.

– Vii cu mine, negreso?

Sigur că voia să meargă cu el, dar… Melchor ghici ce gânduri se perindau prin mintea lui Caridad.

– O să mergem la Madrid ca să cerem eliberarea Anei. Fata mea o să aranjeze totul, adăugă el convins.

„În ce fel o să aranjeze Ana moartea lui José?”, se întrebă Caridad. Cu toate astea, se agăţă de speranţa aceea. Dacă Melchor se încredea în fiica lui, ea nu avea dreptul să obiecteze, aşa că încuviinţă.

– Da, îi confirmă atunci Melchor notarului, şi negresa.

Bătrânului îi luă o jumătate de dimineaţă să falsifice documentele care aveau să le permită să călătorească până la Madrid. Folosindu-se de o veche dispoziţie a tribunalului Sevillei, îl înălţă pe Melchor la rangul de „castilian de viţă veche”, pentru meritele strămoşilor săi în luptele de la Granada, în care câţiva ţigani însoţiseră armatele regilor catolici, ca fierari. Mai alătură un al doilea document: un pas care îi îngăduia să meargă la Madrid ca să ceară eliberarea fiicei lui. Pe Caridad, care îi arătă hârtiile de dezrobire primite pe vas, o transformă în servitoarea lui. Chiar dacă nu era ţigancă, şi ea avea nevoie de pas.

În vreme ce el alcătuia documentele, perechea aştepta în holul prin care se intra în casă. Caridad se sprijinise de perete, dar nu îndrăznise să-şi lase spatele să alunece pe plăcile de faianţă ca să ajungă să stea pe jos, să-şi acopere faţa şi să încerce să pună în rânduială tot ce trăise în dimineaţa aceea. Melchor încerca să fugă de sângele care îi păta tunica galbenă şi se plimba dintr-un colţ într-altul.

– E bun omul ăsta, spuse pentru sine, fără a căuta să-i atragă atenţia tovarăşei lui. Îmi datorează multe favoruri. Da, e bun. Cel mai bun! adăugă cu un hohot de râs. Ştii, negreso? Notarii publici îşi câştigă pâinea din taxele pe care le iau pe actele de la judecăţi, care se plătesc cu atâta pe foaie sau cu atâta pe act. Sunt tare scumpe actele astea afurisite! Fiindcă încasează bani ca să mâzgălească hârtii, există mulţi notari care stârnesc litigiile, gâlceava şi neînţelegerile dintre oameni. Aşa se ajunge la procese, iar ei au mereu de câştigat din scrisul hârtiilor. De câte ori treceam pe la el, Eulogio mă punea să aranjez câte o pricină: să-l pârăsc pe unul, să fur de la altul şi să ascund prada în casa unui al treilea... într-un rând, mi-a dat adresa unui codoş care exploata farmecele soţiei lui. Ce femeie! exclamă după ce se opri, înălţă capul şi împinse aerul cu bărbia. De-ar fi fost a mea...

Îşi întrerupse cuvântarea şi se răsuci spre Caridad, care se uita fix la mâinile ei tremurânde. Soţia codoşului nu fusese niciodată a lui, dar Caridad... Când o surprinsese întinsă lângă José, simţise ca şi cum ar fi fost cu adevărat a lui cândva, iar Carmona i-o furase.

Caridad nu-şi lua ochii de la mâinile ei. Puţin îi păsa de daraverile lui Melchor şi ale notarului public. Nu se putea gândi decât la scena cumplită pe care o trăise. Se petrecuse atât de repede! Apariţia lui Melchor, ruşinea ei ştiindu-se goală, cearta, lovitura de jungher şi sângele... Milagros o urmase până la casa tatălui ei întrebând întruna care era pricina, în timp ce ea bălmăjea scuze, iar apoi... îşi prinse mâinile cu putere ca să nu mai tremure.

Melchor îşi reluă foiala încolo şi încoace de-a lungul holului, în i acere de această dată.

Obţinură documentele şi, pe deasupra, o scrisoare de recomandare pe care bătrânul notar i-o adresa unui coleg care profesa în Madrid.

– Cred că mai trăieşte, comentă. Şi e de încredere, adăugă făcându-i cu ochiul ţiganului.

Cei doi tovarăşi se despărţiră cu o îmbrăţişare afectuoasă.

Ca să nu fie nevoiţi să treacă prin Triana, ieşiră din Sevilla pe Puerta de la Macarena şi o luară înspre asfinţit, către Portugalia, pe acelaşi drum pe care, cu un an în urmă, merseseră Milagros, Caridad şi bătrâna Maria. „Ce s-o fi ales de ea?”, se gândi fosta roabă de îndată ce cuprinse cu privirea câmpul deschis. Dacă baba Maria ar fi fost acolo, poate că nu s-ar fi întâmplat ce s-a

întâmplat: Milagros, pe care o iubea atât de mult, o alungase de lângă ea cu ţipete, o lovise cu brutalitate. Caridad îşi atinse un sân… Dar cât rău îi puteau face pumnii prietenei sale? Pe dinăuntru o durea, în cea mai intimă şi ascunsă parte a trupului ei. Măcar de-ar fi fost acolo Maria… însă bătrâna dispăruse.

– Cântă, negreso!

O potecă singuratică printre grădini şi ogoare. Ţiganul mergea în faţa lui Caridad cu tunica lui galbenă, largă şi decolorată atârnându-i pe umeri. Nici măcar nu se uitase la ea.

Să cânte? Avea de ce, ca să-şi plângă tristeţea şi să se vaite de nenorocirea ei prin cânt, aşa cum făceau sclavii negri, dar…

– Nu! strigă ea. Era întâia dată când se împotrivea să cânte pentru el.

Melchor se opri pentru o clipă, apoi mai făcu vreo doi paşi.

– L-ai omorât pe tatăl lui Milagros! răbufni Caridad, din spatele lui.

– Cel lângă care stăteai tu culcată! zbieră la rândul lui ţiganul, răsucindu-se fulgerător şi arătând-o acuzator cu degetul.

Femeia deschise braţele intr-un gest de nedumerire.

– Ce… Şi ce puteam să fac? Stăteam cu el. Mă silea.

– Să te împotriveşti! i-o întoarse Melchor. Asta ar fi trebuit să faci.

Caridad vru să-i răspundă că aşa ar fi făcut dacă ar fi ştiut ceva de el. Vru să-i spună că fusese sclavă prea mulţi ani, o negresă, roabă şi supusă, dar cuvintele i se preschimbară în hohote de plâns.

De data asta, ţiganul fu cel care deschise larg braţele. Caridad stătea pironită în faţa lui, la doar câţiva paşi. Cămăşoaia roasă de flanelă sălta pe ea în ritmul sughiţurilor.

Melchor ezită. Se apropie.

– Negreso, şopti el.

Încercă s-o îmbrăţişeze, dar ea făcu un pas înapoi.

– L-ai omorât! îl acuză din nou.

– Nu e aşa, se apără celălalt. El şi-a căutat moartea. Înainte să intervină Caridad, continuă: Pentru un ţigan, e o mare deosebire.

Se răsuci şi porni din nou la drum.

Ea îl urmări cu privirea în timp ce se îndepărta.

– Dar Milagros? ţipă.

Melchor scrâşni din dinţi. Era sigur că fata avea să treacă peste asta. De îndată ce el avea s-o scoată din temniţă pe mama ei…

– Cum rămâne cu Milagros? stărui Caridad.
Ţiganul întoarse capul.
– Negreso, vii sau nu?
Îl urmă. Lăsând Sevilla în spatele ei, îşi târî picioarele desculţe pe urmele ţiganului şi se lăsă cuprinsă de un plânsei sec şi adânc precum cel care o podidise când fusese despărţită de mamă sau de micuţul ei Marcelo. Atunci, stăpânii albi fuseseră cei care îi schimbaseră soarta tristă, dar acum… Acum, chiar Milagros fusese cea care se lepădase de prietenia lor. Îndoielile legate de vinovăţia ei o urmăreau. Ea doar se supusese unora şi altora, aşa cum făcea întotdeauna. Îndurerată, retrăi aplauzele cu care o întâmpinase Milagros prima oară când se îmbrăcase cu straiele ei roşii. Hohotele de râs, dragostea, prietenia! Suferinţele îndurate după întemniţarea ţiganilor, atâtea momente petrecute împreună…
Tot cugetând aşa, ajunseră la o mănăstire la poarta căreia Melchor o lăsă să aştepte.
Ieşi de acolo cu bani şi cu un catâr sănătos, încărcat cu desagi.
– Alţi călugări care, la fel ca cei din Santo Domingo de Portaceli, o lămuri ţiganul după ce porniră iarăşi la drum, n-o să se mai încreadă în mine când o să vadă că nu le aduc tutunul promis.
Caridad îşi aminti întâmplarea cu pricina şi pe stareţul înalt, cu păr cărunt, care nu avusese curajul să-i înfrunte pe ţiganii care le aduseseră mai puţini saci decât se înţeleseseră. „Totul din cauza mea”, se învinovăţi.
– Dar fata mea e mai presus de orice, urmă ţiganul, şi avem nevoie de bani ca să-i înmulţim şi ca să le cumpărăm îngăduinţa unora de la curte. Fără îndoială că Dumnezeul lor înţelege asta, iar dacă Dumnezeul lor înţelege, şi ei o să fie nevoiţi s-o facă, nu?
Melchor sporovăia fără să aştepte răspuns atâta timp cât mergeau. Dar când se opreau, îl cuprindea melancolia aceea pe care Caridad i-o ştia prea bine. Atunci vorbea singur, dar uneori se mai întorcea spre ea, căutând o încuviinţare pe care ea nu i-o dădea niciodată.
– Eşti de acord, negreso? o întrebă încă o dată. Caridad nu-i răspunse. Melchor nu-i dădu importanţă şi îşi continuă vorba: Trebuie să obţin eliberarea fiicei mele. Numai Ana o să poată s-o aducă pe calea cea bună pe fata asta. Auzi, să se mărite cu un

García! Cu nepotul Contelui. O să vezi, negreso, totul o să fie ca înainte când o să vină Ana…

Caridad nu-l mai asculta. „Totul o să fie ca înainte.” Lacrimile înceţoşară imaginea ţiganului care trăgea de catâr, în faţa ei.

– Iar călugării, dacă nu sunt mulţumiţi, zicea Melchor, să mă caute. Ar putea să se înţeleagă cu alde García. Şi ei o s-o facă. Negreşit, negreso. Probabil că, pe când noi vorbim, s-a şi adunat sfatul bătrânilor care o să hotărască osândirea noastră la moarte. Poate că tu o să scapi, cu toate că mă-ndoiesc. Îmi închipui zâmbetul de mulţumire al lui Rafael şi al târâturii de nevastă-sa. O s-ascundă cadavrul lui Carmona, ca să nu se amestece justiţia regelui, şi o să pună în aplicare justiţia ţigănească. În curând, toţi ţiganii din Spania o să afle de osândirea noastră şi o s-o poată săvârşi, cu toate că nu toţi ţiganii se supun familiei García şi bătrânilor din Triana, mai spuse după o vreme.

Trecură prin sate fără să se oprească. Cumpărară tutun şi mâncare din banii călugărilor şi dormiră sub cerul liber, ţinând-o tot către nord-vest, înspre hotarul cu Portugalia. Noaptea, Melchor aprindea câte un trabuc şi îl împărţea cu Caridad. Cei doi trăgeau din el cu sete până când îşi umpleau plămânii; amândoi se lăsau în voia senzaţiei plăcute de amorţeală pe care le-o dădea tutunul. Melchor nu-i mai ceru să cânte şi nici ea nu se hotărî s-o facă.

– Milagros o să treacă peste asta, îl auzi pe Melchor într-una dintre nopţi, pe neaşteptate, rupând liniştea. Tatăl ei nu era un ţigan bun.

Caridad tăcu. Zi după zi, în tăcere, în adâncul fiinţei sale, simţea din nou loviturile lui Milagros în pieptul ei, iar visele îi erau tulburate de chipul mânios al fetei în timp ce o insulta şi îi striga în faţă dispreţul.

Ajunseră în munţii Aracena. Melchor se feri să treacă prin apropiere de Jabugo şi făcu un ocol ca să ajungă la Encinasola şi de acolo la Barrancos, pe acel pământ al nimănui dintre Spania şi Portugalia despre care vorbise fierarul pe care îl întâlniseră în timpul fugii prin Andévalo.

Ţiganul fu primit cu prietenie de către proprietarul localului care îi aproviziona cu tutun pe contrabandiştii spanioli.

– Te credeam mort, Galerianule, îi spuse Méndez, după un salut afectuos. Oamenii Grăsanului au povestit că rana ta…

– Nu-mi sosise ceasul. Mai aveam lucruri de făcut pe aici, îl întrerupse Melchor.

– Niciodată nu mi-a plăcut de Grăsan.

– Mi-a furat doi saci de tutun pe plaja din Manilva, apoi a dat ordin să fie omorât nepotul lui văru-meu.

Méndez aprobă, dus pe gânduri.

În acest fel a aflat Caridad că murise căpitanul bandei de contrabandişti care o înşelase pe ţărmul mării şi care pricinuise atâtea neplăceri şi încurcături. Simţi că Melchor o privea cu coada ochiului când Méndez îl întrebă de femeia înarmată cu o espingolă care înfruntase o întreagă ceată de bărbaţi şi împuşcase un contrabandist, de cei doi zăvozi care îi curmaseră viaţa Grăsanului cu ai lor colţi şi de fuga acelei femei care ducea cu ea ceea ce toţi credeau că nu mai era decât leşul Galerianului.

– Ţi-a salvat viaţa, rosti Méndez. Îmi închipui că îi eşti recunoscător.

Caridad ciuli urechile. Melchor îi ghici interesul şi se mai uită o dată la ea cu coada ochiului înainte să răspundă:

– Voi, spaniolii, şi femeile voastre aveţi o părere greşită despre recunoştinţă.

Se adăpostiră în localul vânzătorului de tutun, unde, la fel ca în hanul lui Gaucín, Melchor avu grijă să-i lămurească pe drumeţii şi contrabandiştii care trecură pe acolo că negresa Caridad era doar a lui şi, prin urmare, de neatins. Melchor petrecu primele trei zile la sfat cu Méndez.

– Nu te îndepărta prea mult, negreso, îi spuse ţiganul, pe aici dau mereu târcoale oameni răi.

Caridad îl ascultă şi se plimbă agale pe străzi şi prin împrejurimile localului, admirând peisajul ce i se întindea la picioare şi gândindu-se la Milagros. Îi iscodea curioasă pe oamenii care veneau şi plecau cu sacii şi cu raniţele lor, apoi îşi amintea iar de Milagros; căuta alinare pentru durerea ei în tutunul care acolo era la tot pasul, apoi se gândea la ea însăşi… Şi la Melchor.

– Cine era femeia care te-a scăpat de Grăsan? îl întrebă într-o noapte când stăteau amândoi întinşi pe saltele alăturate, într-o încăpere mare pe care o împărţeau cu alţi contrabandişti.

Nu fu nevoită să coboare vocea. În celălalt capăt al încăperii, un drumeţ îşi făcea de cap cu una dintre multele prostituate care veneau pe acolo, atrase de mirosul banilor. Nu era prima oară când se întâmpla.

Câteva clipe nu s-au auzit decât gemetele celor doi.

– Cineva care m-a ajutat, răspunse Melchor când Caridad se

gândea deja că întrebarea ei fusese în zadar. Nu cred însă că ar mai face-o, adăugă cu o tristeţe care femeii nu-i scăpă.

Gâfâielile deveniră ţipete surde înainte de atingerea punctului culminant. Femeile acelea se simţeau bine cu bărbaţii, se gândi Caridad, lucru care ei îi părea interzis.

– Cântă, negreso, îi reteză ţiganul şirul gândurilor.

Oare ştia la ce se gândea? Voia să cânte. Simţea nevoia să cânte, îşi dorea ca totul să fie ca înainte.

Aşteptau sosirea unui transport de *rapé,* o lămuri Melchor atunci când Caridad îl întrebă cât aveau să mai stea acolo şi de ce nu plecau la Madrid ca să caute eliberarea Anei.

– De regulă intră prin Catalonia, îşi continuă vorba ţiganul, dar potera tutunului întăreşte paza tot mai mult şi e încurcată treaba. E anevoios şi scump să faci rost de aşa ceva, dar o să ieşim în câştig.

Consumul de *rapé,* grosolanul tutun de prizat fabricat în Franţa, era interzis în Spania. Era îngăduit să se prizeze doar tabacul spaniol, extrem de fin, auriu şi parfumat cu apă de flori de portocal în fabrica de tutun din Sevilla, mai bun decât orice *rapé,* după spusele multora. Chiar dacă existau şi alte soiuri de praf de tutun, precum cel făcut din nervurile plantelor, cel amestecat cu praf parfumat, cel cu oţet aromatic sau cel roşiatic, tot acela de culoare aurie era cel mai bun. Cu toate acestea, gustul pentru tot ce era franţuzesc, inclusiv pentru *rapé,* se impunea chiar împotriva ordinelor Coroanei, iar primii care le încălcau nu erau alţii decât curtenii înşişi. Regele dictase pedepse foarte aspre pentru cei care ar fi prizat *rapé.* Nobilii şi cavalerii puteau fi pedepsiţi cu amenzi mari şi patru ani de surghiun la prima osândire, dublul amenzii şi patru ani de ocnă în Africa la a doua abatere şi surghiun pe viaţă, plus pierderea tuturor bunurilor, la cea de-a treia. Ceilalţi, oamenii de rând, erau amendaţi, biciuiţi, osândiţi la galere sau chiar la moarte.

Dar eleganţa de a trage pe nas *rapé* în loc de tabac spaniol, laolaltă cu primejdia şi ispita lucrului oprit, a făcut să fie prizat în continuare în cele mai multe saloane de la curte şi din casele nobilimii. Cum putea un filfizon să se înjosească folosind tabac spaniol, deşi calitatea sa era recunoscută în toată Europa? Iar consumul de *rapé* era la o asemenea căutare la curte, încât autorităţile, în chip naiv, merseră până acolo încât îngăduiră denunţurile secrete: denunţătorul avea dreptul să încaseze

amenda la care era obligat acuzatul, iar judecătorul avea datoria să i-o înmâneze personal şi să-i protejeze identitatea. Dar Spania nu era ţara în care să se păstreze secrete, iar tabacul *rapé* rămase marfă de contrabandă şi se priză în continuare.

Méndez îi făgăduise un soi bun: tabac închis la culoare şi gros ca rumeguşul. Se elabora în Franţa prin tehnici proprii fiecărei fabrici în parte, care erau ţinute secrete. Frunzele de tutun mai groase şi mai cărnoase erau amestecate cu unele elemente chimice (nitraţi, potase sau săruri) şi cu altele naturale (vin, ţuică, rom, zeamă de lămâie, melasă, stafide, migdale, smochine…). Tutunul, împreună cu amestecul specific fiecărei fabrici, era înmuiat, fiert, lăsat la fermentat timp de şase luni, apoi era presat în rulouri şi lăsat să se învechească încă şase sau opt luni. Aristocraţii francezi îşi rădeau personal rulourile sau *carottes,* cu nişte mici râzătoare, dar asta nu se obişnuia în Spania, drept urmare, tutunul *rapé* venea gata preparat şi numai bun să înnegrească nările, bărbile şi mustăţile celor care îl prizau, în asemenea măsură, încât la curte nu se mai foloseau batiste albe, ci gri, ca să mascheze secreţiile provocate de strănutul neîntrerupt.

– O să-l ducem la Madrid? întrebă Caridad.

– Da, acolo o să-l vindem.

Melchor ezită, dar până la urmă hotărî să-i ascundă pedepsele care-i aşteptau dacă erau prinşi cu un transport de *rapé* asupra lor. Stăteau amândoi întinşi la soare, pe o stâncă mare de unde se zărea toată valea râului Múrtiga, şi aşteptau nepăsători să se scurgă ceasurile.

– Cât timp trebuie să aşteptăm?

– Nu ştiu. Trebuie să sosească din Franţa, mai întâi pe mare, apoi pe uscat, până aici.

Caridad pleoscăi a lehamite. Cu cât ar fi ajuns mai repede la Madrid, cu atât ar fi obţinut mai repede eliberarea Anei, iar ea, mama lui Milagros, ar fi pus lucrurile la punct. Melchor interpretă greşit pleoscăitul.

– Ştii ceva, negreso? spuse atunci. Găsesc că am putea tragem ceva foloase de pe urma aşteptării noastre.

În zorii zilei următoare, cum se lumină, cu sacii în spinare ca nişte drumeţi oarecare, Caridad şi Melchor trecură graniţa şi păşiră pe pământ spaniol. Méndez îl înştiinţase pe ţigan că preoţii din Galaroza aveau nevoie de tutun.

– De acum înainte, negreso, o preveni Melchor de cum

începură coborârea din Barrancos pe o potecă de capre, abruptă şi ascunsă, taci, uită-te bine pe unde calci şi… Nu cumva să-ţi treacă prin cap să cânţi.

Ea nu reuşi să-şi stăpânească un chicotit nervos. Gândul că făcea contrabandă cu Melchor o emoţiona.

Au fost, probabil, cele mai frumoase zile din viaţa lui Caridad. Zile fermecate şi intime: ei doi, mergând în tăcere pe cărări pierdute, printre copaci şi ogoare, ascultându-şi unul altuia respiraţiile, atingându-se uşor, ascunzându-se de cum auzeau tropot de copite. Apoi îşi zâmbeau când îşi dădeau seama că nu era potera tutunului. Melchor îi vorbi despre drumuri, despre tutun, despre contrabandă şi despre oamenii lui, povestindu-i cu mai multe amănunte decât dăduse vreodată altcuiva. Caridad asculta vrăjită. Din când în când se oprea să culeagă ierburi, cu gând să le usuce la întoarcere: rozmarin, izmă-proastă… Pe multe altele nu le ştia, dar aroma lor era atât de plăcută, încât le păstra şi pe acelea. Melchor o lăsa să facă tot ce voia; arunca sacul şi se aşeza ca s-o privească, atras de mişcările ei, de trupul ei, de voluptatea ei. Puţin câte puţin, neîncrederea din cauza poveştii cu José Carmona rămânea în urmă.

Nu se grăbeau. Tot timpul era al lor. Ale lor era drumurile, soarele, dar şi luna care le lumină cea dintâi noapte sub cerul liber, cu urletele lupilor în depărtare şi foiala animalelor de noapte.

Se scurse aproape o lună, care li se păru prea scurtă, până ce sosi *rapé*-ul promis. Melchor şi Caridad plecară în mai multe rânduri să facă contrabandă prin împrejurimi.

– Cântă, negreso, îi ceru ţiganul.

Îi prinsese noaptea pe drumul de întoarcere la Barrancos, scăpaţi de încărcătura de tutun şi de primejdia ca potera să-i prindă cu ea. Primăvara era în floare şi se auzea susurul pârâului lângă care hotărâse Melchor să facă popas. După ce mâncară carne în sos, pâine şi luară câteva înghiţituri din vinul pe care îl duceau într-un burduf de piele, ţiganul se tolăni pe jos, pe o învelitoare veche.

Caridad fuma lângă pârâu, la câţiva paşi de el. Se întoarse ca să-l privească. Acceptase să cânte ori de câte ori i-o ceruse Melchor, după ce se încumetase s-o facă o dată, la câteva zile după sosirea la Barrancos. Chiar şi aşa, de cum îngâna primele tânguiri, ţiganul se pierdea în lumea lui, iar prezenţa lui se destrăma. Caridad îi împărtăşise vitalitatea mai multe zile. Nu

voia să se prăbuşească din nou în hăul acela ce părea că îl cheamă cu atâta forţă. Voia să-l simtă viu.

Se apropie de el, se aşeză alături şi îi dădu să fumeze. Ţiganul trase din trabuc şi i-l înapoie. Murmurul apelor pârâului se contopi cu gândurile lor. Încetul cu încetul, respiraţia le trădă dorinţa.

– Dar dacă apoi o să se schimbe totul şi n-o să mai cânţi la fel?

Caridad nu găsea cuvinte ca să-i dea răspuns. Ceva avea să se schimbe, fără îndoială, dar era o schimbare după care tânjea cu tot trupul său.

– Vrei să spui că n-o să mai fie tristeţe în cântarea mea? întrebă.

– Da.

– Aş vrea să fiu fericită, o femeie… fericită.

Melchor se surprinse apropiindu-se de ea cu o tandreţe pe care n-o mai avusese cu nicio femeie, cu delicateţe, parcă temându-se să n-o frângă. Caridad se dărui sărutărilor şi mângâierilor lui. Simţi plăcere şi descoperi mii de colţişoare din fiinţa ei ce păreau dornice să-i răspundă cu înflăcărare la o simplă atingere cu vârful degetului. Ştiu că era iubită. Melchor o iubi cu drag, îi vorbi cu gingăşie. Izbucni în plâns, iar ţiganul rămase nemişcat până când pricepu că acele lacrimi nu izvorau din durere şi îi şopti la ureche lucruri frumoase pe care nu le auzise nicicând. Caridad gemu şi ajunse să urle la fel cum urlau lupii în desişurile din munţi.

Mai târziu, stând goală în lumina lunii, cu apa pârâului care îi ajungea până la glezne, stărui până când reuşi să-l facă pe Melchor să se apropie de ea. Aruncă apă pe el trecându-şi piciorul prin pârâu, aşa cum îi făcea ei Marcelo pe plantaţie de cum nimereau într-o simplă băltoacă. Ţiganul protestă, iar Caridad mai lovi o dată cu piciorul prin apă şi îl stropi. Melchor o făcu să creadă că se întinde la loc, apoi, năprasnic, se întoarse şi se aruncă asupra ei. Caridad scoase un ţipăt şi fugi în sus pe râu. Se jucară goi în apă, alergară şi se stropiră ca nişte copii. Istoviţi, băură şi fumară, privindu-se, cunoscându-se unul pe celălalt, făcură iar dragoste şi stătură tolăniţi până când soarele ajunse sus pe cer.

– Nu mai cânţi la fel.

Îi reproşă asta în încăperea din casa lui Méndez. Îşi lipiseră saltelele de paie, dar, de parcă s-ar fi înţeles fără cuvinte, nu

făceau dragoste acolo unde contrabandiştii şi drumeţii se culcau cu prostituatele. Preferau să iasă şi să caute oblăduirea cerului.

– Preferi să n-o fac? întrebă ea, întrerupându-şi cântarea.

Melchor cugetă ce să spună, iar ea îi trase un pumn în umăr, drăgăstos, drept pedeapsă pentru că întârziase să-i răspundă.

– Negreso, nu da niciodată într-un ţigan.

– Noi, sclavele negre, putem să dăm în ţiganii noştri, spuse hotărât.

Şi cântă în continuare.

Exista un drum de căruţe care unea Madridul cu Lisabona, trecând prin Badajoz. Din Barrancos, le-ar fi fost lesne s-o ia înspre Mérida, prin Jerez de los Caballeros, să ţină drumul până la Trujillo, Talavera de la Reina, Móstoles, Alcorcon şi să intre în capitală prin Puerta de Segovia. Puţin peste şaptezeci de leghe îi despărţeau de Madrid, aproape două săptămâni de drum. Petrecură tot atâta timp înaintând grăbiţi pe poteci răzleţe şi necunoscute pentru Melchor. Liniştea de care se bucuraseră în Barrancos rămăsese în urmă; aveau *rapé* şi trebuia să obţină eliberarea Anei. Dar un ţigan îmbrăcat în galben, o negresă şi un catâr încărcat cu un vas mare din lut ars, închis la gură, care mirosea a tutun parfumat nu puteau să se arate la drumul mare.

Dacă ţiganul fusese nevoit să se încreadă în instinctul lui şi s-o lase deseori la adăpost pe Caridad, cu catârul, ca să se abată pe la hanuri sau gospodării şi să întrebe de drum, în Madrid nu se mai întâmpla acelaşi lucru. Fusese acolo de două ori în viaţă. „Cunosc Madridul”, spunea. Pe deasupra, oraşul era deseori pomenit în istoriile contrabandiştilor, care aveau de împărtăşit tot felul de păţanii, adrese şi oameni de legătură. În Madrid se învârteau mulţi bani.

Acolo îşi avea reşedinţa regele, înconjurat şi slujit de o curte numeroasă; aproape toată nobilimea Spaniei, ambasadori şi comercianţi străini, mii de clerici, o adevărată armată de înalţi slujbaşi cu destulă avere şi mult jind să afişeze o obârşie nobilă de care erau lipsiţi şi, mai ales, un număr nesfârşit de filfizoni franţuziţi al căror singur scop părea să fie dorinţa de a se bucura de plăcerile vieţii.

La mai puţin de jumătate de leghe de Madrid, se opriră. Melchor puse deoparte o mostră zdravănă de *rapé,* apoi îngropară chiupul intr-un tufiş.

– O să-ţi aminteşti unde…? Caridad se arătă îngrijorată

înţelegând că ţiganul avea de gând să ascundă chiupul acolo.

– Negreso, îi tăie el vorba cu un aer grav, te asigur că mai repede o să-mi amintesc cum să ajung aici decât cum să mă întorc la Triana.

– Dar dacă cineva… stărui Caridad.

– Blestemăţie! o întrerupse ţiganul din nou. Nu chema nenorocirea!

Ceva mai departe, la un han, vândură catârul.

– Prezenţa ta o să atragă destule priviri asupra noastră, ca să mai tragem şi animalul ăsta după noi, o luă în râs Melchor cu afecţiune. Şi apoi, nu cred că putem intra în oraş noaptea trăgând catârul după noi.

De îndată ce zăriră oraşul, se ascunseră în livezile de la marginea lui. Melchor se aşeză sprijinit de un pom şi închise ochii.

– Trezeşte-mă când se întunecă, îi zise după ce îşi strâmbă faţa intr-un căscat.

De pe partea cealaltă a luncii râului Manzanares, unde se aflau, Caridad îşi trecu privirea pe deasupra oraşului Madrid, care se înălţa în faţa lor. Cel mai înalt punct al său era un palat în construcţie la baza căruia se întrevedea un oraş mare şi pestriţ, spuzit de case. Oare ce le pregătea locul acela? Gândurile ei se întoarseră la Milagros… Şi la Ana. Oare avea dreptate ţiganul când pretindea că Ana avea să îndrepte totul?

Trecură vreo două ceasuri până când soarele începu să apună peste Madrid, înroşindu-i clădirile şi smulgând scânteieri roşiatice din clopotniţe şi din săgeţile turnurilor care se înălţau deasupra lor.

Sub lumina lunii, porniră înspre podul Toledo. Aşa cum veneau ei, dinspre Portugalia, ar fi trebuit să treacă pe podul Segovia, dar Melchor înlătură această posibilitate.

– E foarte aproape de fostul palat regal, de multe case de nobili şi de oameni de vază de la curte. În asemenea locuri, paza e întotdeauna întărită.

Trecură podul furişându-se, încovoiaţi, lipiţi de parapet, astfel că, în loc să meargă pe de-a dreptul, urmară balustradele balconaşelor semicirculare care ieşeau în afară, deasupra râului Manzanares. Dacă ar fi trebuit să fie strajă, nu se afla acolo, cu toate că, la drept vorbind, între râu şi Puerta de Toledo prin care se pătrundea în oraş se întindea o suprafaţă însemnată, acoperită cu grădini şi dâmburi sau chiar adevărate viroage pe

marginea cărora se înălţau ultimele clădiri din Madrid.

Oraşul Madrid nu avea mahalale, iar conturul său era perfect trasat de ultimele clădiri: nu era voie să se construiască dincolo de împrejmuirea care înconjura oraşul, iar populaţia în creştere se înghesuia înăuntrul ei. Melchor îşi amintea bine împrejmuirea aceea. Nu era un zid gros de cetate, precum cel care înconjura Sevilla sau multe alte oraşe sau chiar sate din regat, oricât de sărace ar fi fost, ci un simplu perete zidit cu piatră. Şi adevărul e că împrejmuirea Madridului, întreruptă şi, pe multe dintre porţiunile sale, cuprinsă între faţadele celor mai mărginaşe clădiri din oraş, era respectată de către cetăţeni numai în caz de epidemii. În asemenea situaţii, chiar se închideau toate căile de acces în oraş, dar câtă vreme nu exista primejdia aceea, în împrejmuirea oraşului erau nenumărate spărturi pe toată lungimea sa şi, de îndată ce erau zidite, apăreau în alte locuri. Era la fel de simplu să faci o spărtură într-un perete cum era să te bazezi pe complicitatea vreunuia dintre proprietarii caselor ale căror faţade serveau drept delimitare.

Melchor şi Caridad străbătură livezile şi ajunseră la Puerta de Toledo: două goluri dreptunghiulare, simple, închise noaptea, lipsite de orice podoabe, făcute în împrejmuirea oraşului în punctul în care se sfârşea strada cu acelaşi nume. La dreapta, în loc de gard, se afla abatorul de vaci şi berbeci, cu mai multe porţi care dădeau în afară, pentru ca, astfel, vitele să intre în abator direct de pe câmp.

„Trebuie doar să aştepţi să apară vreo călăuză care să cunoască vreo cale de a intra”, îşi amintea Melchor că auzise din gura unui contrabandist, la un han. „Atunci te apropii de el, îl plăteşti şi intri.”

„Dar dacă nu apare?”, ridică altul problema. Primul scoase un hohot de râs. „În Madrid? E mai multă mişcare noaptea decât ziua.”

Se opriră în faţa abatorului şi aşteptară ascunşi lângă un ţarc folosit drept şură de paie şi de uscător de piei. Melchor îşi aminti că primise încredinţări că, pe porţile acelui abator, erau introduşi în oraş mulţi oameni, pe ascuns.

Cu toate acestea, timpul trecu şi nimic nu arăta că cineva ar avea de gând să treacă în noaptea aceea prin împrejmuirea Madridului. „Dacă sunt şi mai tăcuţi decât noi?”, gândi Melchor.

– Negreso, spuse atunci cu voce tare, hotărât să atragă atenţia oricui ar fi umblat prin locurile acelea. Îi făcu lui Caridad

semn să tacă, ducând un deget la buze. Dacă nu ţi-aş auzi răsuflarea, zău că m-aş îndoi că eşti cu mine. Aşa de neagră şi de tăcută eşti! Dincolo de porţile astea, dincolo de abator, în toată partea asta a Madridului, se întind cartierele Rastro şi Lavapiés. Sunt oameni tare cumsecade cei care trăiesc acolo! *Manolos*[23] li se spune. Ce nume! Sunt aroganţi, cutezători, gata să scoată briceagul pentru o vorbă nesăbuită sau pentru o privire obraznică aruncată femeilor lor. Şi ce femei! Oftă pe când îşi deschidea briceagul, încercând să acopere pocniturile scoase de mecanism. Auzise zgomote suspecte. Apoi se apropie de Caridad şi îi şopti: „Fii atentă şi nu te apropia de cei care vin.” Ce femei! mai spuse o dată aproape ţipând. Ascultă la mine, singurul lor cusur e că nu sunt ţigănci. Ultima oară când am fost în Madrid după ce regele m-a onorat cu cinstea de a vâsli pe galerele sale…

Atacatorii credeau că aveau să-l ia prin surprindere pe ţigan. Melchor, încordat, cu simţurile vioaie şi cu pumnul strâns pe mânerul briceagului, nu voia să-l omoare pe niciunul din cei doi bărbaţi pe care îi simţise apropiindu-se. Avea nevoie de ei.

– Ei, voi! întrerupse unul din ei cuvântarea lui Melchor.

Nu apucă să spună mai mult. Melchor se întoarse şi înfipse briceagul în mâna în care strălucea lama unui cuţit. Aproape înainte ca arma să atingă pământul, îl şi răsucise pe bărbat şi îi ţinea tăişul briceagului la gât.

Ţiganul vru să sloboadă o ameninţare cu moartea, dar nu-i ieşiră cuvintele. Gâfâia. „Nu mai sunt aşa de tânăr!”, îşi zise resemnat. Ca şi cum ar fi vrut să-şi infirme propriile trăiri, apăsă briceagul pe gâtul captivului. Acesta, în cele din urmă, vorbi în locul lui.

– Nu mişca, Diego! îl imploră pe tovarăşul lui, surprins, aflat la doar câţiva paşi de ei.

Diego şovăi în timp ce încerca să-şi obişnuiască ochii cu întunericul.

– Diego… Pe sfânta Fecioară din Atocha, repetă primul.

După ce îşi recăpătă suflul, Melchor fu în stare să vorbească:

– Ascultă-l, Diego, îl sfătui ţiganul. Nu vreau să vă fac rău. Putem să încheiem cu bine povestea asta. Vrem doar să intrăm în Madrid, la fel ca voi.

---

[23] Oameni din popor, locuitori ai Madridului care se distingeau prin straiele şi dezinvoltura lor. (n.tr.)

Melchor uitase să-i pomenească lui Caridad că acei oameni cărora li se spunea *manolos* nu erau doar îndrăzneţi, mândri şi dezinvolţi, ci şi credincioşi. Devenind apărătorii felului străvechi de trai din Spania, se aflau într-o luptă neîncetată cu ceea ce considerau ei superficialitatea şi frivolitatea nobilimii şi a claselor stăpânitoare franţuzite. Acea onoare care presărase istoria Spaniei cu atâtea episoade eroice, dar care acum era compromisă de către autorităţi, îi constrângea să-şi respecte datoriile de parcă, astfel, şi-ar fi apărat identitatea pe care ceilalţi voiau să le-o fure.

– Pe cuvânt de onoare! îi auzi Melchor.

„Asta e diferenţa dintre *manolos* şi ţigani", îşi spuse Melchor, zâmbitor, în timp ce, pe deplin încrezător, slăbea apăsarea briceagului, îl închidea şi îl ascundea din nou la brâu. Cuvântul dat de către un ţigan unui spaniol n-ar fi avut nicio greutate.

Melchor chiar dădu o mână de ajutor la îngrijiri. Cu o fâşie de pânză ruptă din cămaşa lui Pelayo, căci aşa îl chema pe primul atacator, îi fu oblojită rana de la mână. Apoi, el şi Caridad îi urmară până la abatorul din Puerta de Toledo, unde, după un schimb de consemne, un bărbat le deschise calea. Melchor se tocmi la plata pe care i-o ceru bărbatul de la abator.

– Nu vreau să-ţi cumpăr o vacă, îi spuse de la obraz în timp ce număra câteva monede.

Diego şi Pelayo nu plătiră cu bani; în schimb, desfăcură sacul pe care îl duceau, cotrobăiră în el şi îi dădură o piatră mică ce arunca scânteieri roşiatice în lumina felinarului cu care le ieşise în cale măcelarul. Cu banii de la unul şi cu piatra de la ceilalţi, omul se arătă mulţumit şi îi călăuzi până la strada Arganzuela printr-un gang care se deschidea între casele învecinate cu partea din spate a abatorului.

– Pietre false, cu asta vă îndeletniciţi? îi iscodi Melchor odată ajunşi în stradă.

– Da, recunoscu Pelayo. E o afacere bună. Cu toate că sunt false, se vând pe bani grei.

Melchor ştia asta, cunoştea prea bine preţul mărgelelor de sticlă. Cu excepţia perlelor, care nu erau considerate pietre preţioase, regele interzisese cumpărarea şi vânzarea celor false: diamante, rubine, smaralde şi topaze.

– Femeilor şi bărbaţilor cărora nu le dă mâna să le cumpere pe cele adevărate, aceştia fiind cei mai mulţi dintre locuitorii

Madridului, continuă Pelayo, tot le place să le poarte, chiar dacă sunt false. E o marfă foarte profitabilă.

Ţiganul luă seama la afacere în timp ce Caridad cerceta în continuare tot ce vedea în jur. Întunericul era aproape desăvârşit: doar câteva lumânări şi opaiţe luminau slab interiorul unor case care păreau că au un singur cat, cu toate că, spre deosebire de colibele din ţigănie, aveau acoperiş în două ape. În întuneric însă, ghici prezenţa unor oameni care se mişcau de colo-colo şi auzi râsete şi conversaţii. Pe stradă, mai departe de locul unde se aflau, o pereche îşi lumina calea cu un felinar. Dar cel mai mult îi atrase atenţia duhoarea care se simţea în aer şi se întrebă oare de la ce se trăgea. Atunci înţelese că ceea ce simţea sub tălpile ei desculţe când păşea nu erau altceva decât excremente care se adunau pe drumul de pământ.

– Trebuie să pornim, îi înştiinţă Pelayo. Voi încotro vă îndreptaţi?

Melchor îl cunoştea pe un ţigan înrudit cu neamul Vega, care trăia în Madrid, Cascabelero[24], un membru al familiei Costes care se însurase cu o verişoară Vega acum mai bine de douăzeci şi cinci de ani. Mai mulţi din neamul Vega din ţigănime, printre care şi el, veniseră la marea nuntă prin care se pecetluise alianţa dintre cele două familii. Chiar şi aşa, îndoiala îl rodea încă de când urzise planul în Barrancos, când Méndez îi vorbise despre transportul de *rapé* pe care îl aştepta. Dar dacă fuseseră arestaţi şi ţiganii din Madrid şi nu avea să-l găsească pe niciunul? Îşi spuse că în capitală lucrurile stăteau altfel: nu era considerată oficial loc de reşedinţă pentru ţigani, drept pentru care acolo nu fusese arestat niciunul, cum se întâmplase în alte locuri asemănătoare. În ciuda acestui lucru şi cu toate că le era interzis să trăiască în Madrid, decretele regale care ordonau expulzarea ţiganilor se tot repetau, atât de mare era încăpăţânarea acestora să rămână în oraş.

Cu siguranţă că trăiau în Madrid ţigani urmaşi ai acelei verişoare, dar de la ultima lui vizită, înainte să fie trimis la galere, ar fi putut să se înrudească cu alte familii învrăjbite cu alde Vega. Trebuia să se convingă. De un lucru era sigur Melchor: până când nu făcea asta, ţiganii din Madrid nu trebuiau să afle de prezenţa lui Caridad. Osânda cu moartea hotărâtă de sfatul bătrânilor din Triana probabil că era cunoscută deja şi

[24] Om fluşturatic sau uşuratic. (n.tr.)

acolo. Milagros, fetiţa lui dragă, scuipase la picioarele lui, iar Ana era întemniţată la Malaga. Nu-şi putea asuma riscul s-o piardă şi pe negresă.

– Pelayo, spuse ţiganul, vă cumpăr o piatră dintr-astea dacă ne duceţi intr-un loc sigur, în care să putem dormi. Dar, mai cu seamă, să fie ferit.

Primiră. Străbătură împreună strada Toledo şi, ceva mai în faţă, o luară la dreapta pe strada Berbecilor. În zbieretele animalelor care erau sacrificate noaptea, ajunseră la dealul Rastro, un dâmb de pământ care se înălţa printre clădiri, lângă abatorul vechi, şi care era ţinut necultivat ca să absoarbă umezeala dimprejur. Noaptea, trecură pleoscăind prin pârâul de sânge care se scurgea de la abator pe strada Tăbăcarilor şi, cotind tot la dreapta, trecură de Mesón de Paredes şi Embajadores. Acolo se despărţiră de Diego care intră într-o casă, cu pietrele lui false. Pelayo îi însoţi mai departe pe Melchor şi Caridad până la o casă de oaspeţi secretă de pe uliţa Primejdiilor. Din câte le spusese, o cunoştea pe Alfonsa, văduva care o ţinea, aşa că nu aveau să existe probleme. Ea nu avea să-i înştiinţeze pe alguazili, aşa cum sunt siliţi hangiii să facă cu toţi oaspeţii pe care îi găzduiesc.

Le fu greu s-o trezească pe Alfonsa.

– Îl aşteptai pe ducele de Alba? o repezi Melchor, văzând privirea piezişă pe care le-o aruncă gazda după ce vorbi cu Pelayo.

Femeia dădu să-i răspundă, dar amuţi la vederea banilor pe care i-i arătă ţiganul. Pelayo îşi luă rămas-bun. Alfonsa îşi primi plata, iar Melchor şi Caridad o urmară şi urcară o scară întunecată, pe cât de strâmtă, pe atât de pieptişă, toţi trei în şir, unul după celălalt, atingându-se de pereţii umezi şi scorojiţi, până ajunseră în pod: o cămăruţă mizerabilă pe care trebuia s-o împartă cu alţi trei oaspeţi care dormeau deja. Alfonsa le arătă un pat hârbuit.

– Atâta se găseşte, adăugă fără gând să se scuze, înainte de a le întoarce spatele şi de a coborî la ea acasă, la nivelul de jos.

– Şi acum? întrebă Caridad.

– Acum trag nădejde că ai să te ghemuieşti pe o parte a acestui pat ca să putem închide ochii puţin. A fost o zi grea.

– Vreau să spun…

– Ştiu ce vrei să spui, negreso, o întrerupse Melchor în timp ce o trăgea după el şi încerca să ocolească lucrurile celorlalţi

oaspeţi, împrăştiate pe podea. Mâine am să văd cine ne poate da o mână de ajutor.

24

De cinci zile stătea închisă acolo. Nu putea să facă nimic în cămăruţa murdară pe care o împărţea cu un zidar, cu sora zidarului, care încredinţa pe oricine întreba că îşi câştiga traiul spălând rufe în Manzanares, şi cu un al treilea oaspete care, fără îndoială, se îndeletnicea cu treburi necurate, oricât ar fi stăruit omul, dându-şi silinţa la tel de mult ca spălătoreasă, că era tăietor.

– Mă duc să-l caut pe notar. Nu ieşi din han, îi şoptise Melchor în prima dimineaţă, când ceilalţi oaspeţi încă se dezmeticeau. Nu vorbi cu nimeni, nu le spune nimic de mine şi, mai ales, de *rapé.*

Dădu să plece, dar se opri. Pipăi plăselele jungherului şi le aruncă o privire ucigaşă celorlalţi, inclusiv spălătoresei; toţi trei erau cu ochii aţintiţi asupra lor. Atunci se întoarse şi o sărută pe gură pe Caridad.

– Ai înţeles, negreso? Poate că o să lipsesc mai mult, dar o să mă întorc, nu te îndoi de asta. Aşteaptă-mă şi păzeşte bine patul, nu cumva tovarăşa lui Pelayo să-l dea „pe jumătate, cu unul curat."

„Pe jumătate, cu unul curat." Caridad nu ştia ce însemna, iar Melchor nu-i explică înainte s-o pornească pe scări în jos. Era o expresie apărută în acel Madrid în care forfoteau pomanagii, cerşetori şi trântori, răufăcători de tot felul şi alte soiuri de oameni care, neavând câştiguri, vagabondau prin marele oraş. Unii trăgeau nădejde la vreun favor regal, la o rentă, la o slujbă în administraţie sau la dezlegarea vreunei pricini, alţii stăteau cu gândul la afacerea riscantă care avea, fără doar şi poate, să-i îmbogăţească la curtea aceea măreaţă, iar cei mai mulţi trăiau din găinării sau din negoţul ambulant, dacă nu chiar din furturi. Mulţi dintre ei, la căderea nopţii, căutau astfel de case în care, pentru doi *cuartos,* li se închiria un pat pe care trebuia să-l împartă cu un tovarăş, cu condiţia ca acesta să fie curat, altfel spus, să nu aibă păduchi, râie sau favus.

Madridul nu avea puterea să absoarbă numărul mare de imigranţi care soseau necontenit. Era închis înăuntrul zidului care îl împrejmuia, dincolo de care era interzis să se construiască, iar două treimi din teritoriul său erau împărţite între Coroană şi

Biserică; treimea rămasă, pe lângă ce mai binevoiau cele două instituţii să dea în arendă, şi-o disputau cei aproape o sută cincizeci de mii de locuitori care înţesau oraşul şi Curtea la jumătatea secolului. Pe deasupra, erau siliţi să se înghesuie în nişte case prost clădite, cu încăperi minuscule, întunecate şi lipsite de orice confort, aceasta fiind urmarea construirii de „case înşelătoare”, tertip de care se slujiseră madrilenii în secolele trecute, ca să înşele obligaţia de găzduire, prin care erau siliţi să cedeze gratuit regelui o parte din locuinţele lor, în folosul membrilor curţii. Astfel, în ciuda decretelor regale privind calitatea construcţiilor ce trebuia să înfrumuseţeze capitala regatului, peste jumătate din cele zece mii de case ridicate în Madrid cu un secol în urmă aveau un singur cat, fiind nepotrivite să-i găzduiască pe miniştrii şi pe slujitorii Coroanei. În secolul al XVIII-lea, după trecerea totală de la obligaţia de găzduire la contribuţii materiale, casele din Madrid au fost treptat reamenajate, iar construcţiile cu un singur cat au fost refăcute sau, pur şi simplu, înălţate, ca să poată primi imigranţii care soseau întruna în capitală.

Din pricina acestei nevoi, au apărut casele de oaspeţi secrete, precum cea care îi găzduia pe Melchor şi pe Caridad. Cu toate că oraşul număra destule birturi şi cârciumi, nu erau des întâlnite casele de oaspeţi publice. Nu numai că erau scumpe, ci, pe deasupra, erau tot timpul păzite şi controlate de către alcalzi de curte şi de către alguazili, în timpul rondurilor. De aceea apăruseră casele de oaspeţi secrete. Chiar dacă nimeni nu ştia precis câte sunt, se ştia că toate arătau ca odaia murdară şi dezordonată din podul în care aştepta Caridad să treacă orele. Nu avea nici măcar un trabuc ca să-l ducă la gură şi să-şi amăgească foamea pe care n-o putea astâmpăra fiertura lungă şi rea la gust cu care Alfonsa susţinea că îşi hrăneşte oaspeţii. Năutul, napii, ceapa şi căpăţânile de usturoi păreau să nu fi lăsat loc în oală pentru porc, berbec, vită sau găină.

Trecuseră cinci zile de când Melchor părăsise casa de oaspeţi, iar Caridad era mereu frământată de nelinişti. Să fi păţit ceva? Milagros şi mama ei pieriseră puţin câte puţin din gândurile ei pe măsură ce treceau zilele. Melchor, Melchor şi iar Melchor… Ţiganul era singura ei grijă! Îi spusese să nu iasă din casa de oaspeţi, îşi amintea asta neîncetat, în vreme ce se plimba prin cămăruţă încolo şi încoace, sufocată între acei pereţi şi scârbită de aerul puturos care urca din stradă. Nu avea alt contact cu

lumea de afară decât tărăboiul şi forfota care pătrundeau printr-o ferestruică din înaltul podului, aflată cu mult deasupra capului ei. Boscorodi fereastra fără niciun rost. Se aşeză pe pat. Îi ceruse să-l păzească… Zâmbi cu tristeţe. „Unde ai plecat, ţigan afurisit?” Ar fi putut să iasă, dar nu ştia nici unde să meargă, nici ce să facă. Nu se putea duce la zbiri ca să denunţe dispariţia unui ţigan contrabandist. Şi apoi, Melchor îi pusese în vedere să nu vorbească cu nimeni despre el. Până şi scânteierea safirului fals pe care i-l dăduse şi pe care îl ţinea strâns în pumn părea să se fi pălit.

În acele zile, zidarul şi cea care se dădea drept sora lui renunţaseră la încercările de a scoate de la ea mai mult de o silabă, dar Juan, tăietorul, insista s-o tragă de limbă şi o tot asalta cu întrebări, stăruitor, în ciuda tăcerii şi a privirii plecate în pământ cu care îi răspundea Caridad la toate întrebările.

– Unde e stăpânul tău? Ce treburi l-au adus la Madrid?

Tăietorul o surprinse pe Caridad când, în dimineaţa celei de-a cincea zile, se întoarse acasă după ce deja ceilalţi doi plecaseră. Juan era un bărbat de vârstă mijlocie, înalt, chel, cu faţa ciupită de vărsat, iar dinţii îi erau la fel de negri ca unghiile lungi, care ajungeau dincolo de vârfurile degetelor şi care, în momentul acela, alcătuiau un contrast izbitor cu pâinea rotundă şi albă pe care o ţinea în mână. Caridad nu putu să se abţină şi, pentru o clipă, îi fugiră ochii la pâine. Îi era foame. Celălalt îşi dădu seama.

– Vrei o bucată?

Caridad şovăi. Ce căuta tăietorul acolo?

– Am cumpărat-o din Red de San Luis, rosti bărbatul în timp ce o rupea în două şi îi întindea o jumătate. Noi doi am putea să facem rost de mai multe ca asta. Ia-o, insistă, n-o să-ţi fac nimic.

Caridad n-o luă. Tăietorul se apropie de ea.

– Eşti o femeie ispititoare. Au mai rămas puţine negrese în Spania, toate s-au deschis la culoare.

Ea făcu mai mulţi paşi înapoi, până când se lovi cu spatele de perete. Văzu cum ochii înfierbântaţi ai tăietorului, care o sfredeleau, i-o luară înainte.

– Poftim, ia pâinea.

– N-o vreau.

– Ia-o!

Caridad se supuse şi apucă bucata de pâine cu mâna liberă, cea în care nu ţinea safirul fals.

– Aşa îmi place. De ce s-o fi refuzat? M-a costat câteva parale bune. Mănâncă!

Ea muşcă din jumătatea de pâine. Tăietorul o privi cum mânca din pâine înainte să întindă mâna către unul din sânii ei. Nu apucă să-l atingă. Caridad ghicise gestul şi îl lovi peste mână, îndepărtând-o de ea. Tăietorul insistă, dar ea îl respinse din nou.

– Vrei să-mi pui piedici? mormăi bărbatul, în timp ce, vizibil excitat, arunca pâinea pe unul dintre paturi şi îşi freca mâinile. Dinţii negri se zăreau în spatele zâmbetului neruşinat.

Pâinea şi safirul căzură pe podea în clipa în care Caridad întinse braţele ca să respingă asaltul tăietorului. După ce se zbătură un timp, reuşi să-l oprească apucându-l de încheieturi. Propria reacţie o uimi şi o făcu să ezite. Era prima oară când înfrunta un alb! Bărbatul profită de nehotărârea ei: se eliberă din prinsoare, strigă ceva de neînţeles şi o plesni peste faţă. N-o duru. Îl privi în ochi. O lovi din nou, iar ea îl privi în continuare. Pasivitatea femeii în faţa violenţei lui îl aţâţă şi mai tare pe tăietor. Caridad crezu că avea s-o lovească din nou, dar în loc să facă asta, o îmbrăţişă şi începu s-o muşte de gât şi de urechi. Încercă să scape de el, dar nu izbuti. Bărbatul, pătimaş, o apucase de părul ei creţ şi îi căuta gura, buzele...

Pe neaşteptate, îi dădu drumul şi se încovoie. Ea înclină capul într-o parte, de parcă ar fi vrut să audă mai bine geamătul lung şi înfundat care ieşea din gâtul tăietorului. Văzuse asta la prietena ei Maria, mulatra cu care cânta în cor, într-o duminică de sărbătoare pe plantaţia de trestie-de-zahăr. Maria îl lăsase pe negrul care o hărţuia să se apropie de ea, s-o strângă în braţe, să se înfierbânte şi atunci îl lovise cu genunchiul în testicule. Negrul acela se încovoiase şi uriaşe la fel ca tăietorul, ducându-şi ambele mâini între picioare. Caridad răsufla agitată în timp ce căuta safirul din priviri. Se aplecă şi întinse mâna ca să-l apuce. Îi tremurau mâinile şi nu le putea stăpâni. Părea că tumultul din ea dădea să răbufnească. Luă piatră şi pâinea de lângă ea, şi se ridică copleşită de mulţimea de trăiri noi pentru ea.

– O să te omor!

Îşi îndreptă atenţia către tăietor. Acesta începea să-şi revină şi aproape că putea să se ţină pe picioare. Ar fi făcut-o, ar fi omorât-o. Trăsăturile lui împietrite adevereau asta. Jungherul care scânteie într-una din mâinile lui o grăbi, de parcă ar fi fost deja gata să i-l împlânte. Proprietara casei era singura ei salvare! Caridad alergă pe scări în jos. Uşa locuinţei era închisă. Bătu în

ea cu putere, dar loviturile ei fură acoperite de răcnetele tăietorului care cobora după ea.

– Târfa! O să-ţi iau gâtul!

Caridad se năpusti pe ultimele trepte. Se izbi de două femei când intră valvârtej pe uliţa Primejdiilor, un drum strâmt ce nu măsura mai mult de cinci paşi. Văicărelile femeilor se amestecară cu zarva aceea pe care o auzise în ultimele cinci zile şi care acum se dezlănţuia cu toată violenţa sa. Privi de mai multe ori când la un capăt al străzii, când la celălalt, neştiind ce să facă. Una din femei încerca să culeagă boabele de năut care se împrăştiaseră pe jos când se izbiseră. Cealaltă o insulta. Oamenii se uitau la ele. Mulţi trecători rămăseseră în loc şi urmăreau scena, la fel ca tăietorul, oprit în faţa intrării în casă. Nici trei paşi nu-i despărţeau. Îşi încrucişară privirile. Cum se afla în public, Caridad încercă să se liniştească. Nu avea să îndrăznească s-o omoare. Pe chipul resemnat al bărbatului citi că şi el ajunsese la aceeaşi concluzie, în timp ce punea briceagul la loc şi îşi ducea o mână la bărbie. Caridad dădu aerul afară cu un pufăit, de parcă l-ar fi ţinut în ea încă de când începuse să coboare scările.

– Hoaţa! răsună atunci printre case strigătul. Pâinea! Mi-a furat pâinea!

Caridad îşi mută privirea de la jumătatea de pâine, care încă se afla în mâna ei, la tăietor, care zâmbea.

– Prindeţi hoaţa!

Strigătul pe care îl auzi în urma ei îi curmă încercarea de a tăgădui acuzaţia. Cineva încercă s-o apuce de braţ. Se smulse. Femeia care aduna năutul se uita la ea, cea care o suduia se năpustise asupra ei, la fel şi tăietorul. Caridad se feri de femeie şi o împinse în bărbat, profitând de prilej ca să scape şi să fugă grăbită în josul străzii.

Ceilalţi porniră în urmărirea ei. Ea fugi orbită. Se lovi de bărbaţi şi femei, îi ocoli pe unii şi dădu din mâini ca să scape de alţii care voiau s-o oprească. Zgomotul şi ţipetele celor care încercau s-o ajungă din urmă o mânau într-o cursă smintită. Trecu de capătul uliţei Primejdiilor şi se trezi într-o stradă principală lată. Acolo fu cât pe ce s-o calce o trăsură luxoasă trasă de doi catâri împodobiţi. Cocoţat pe capră, vizitiul o ocărî în timp ce plesni din bici în direcţia ei. Caridad se împiedică. Circulau mai multe vehicule: trăsuri, căleşti şi curioase lectici, cu un catâr în faţă şi unul în spate. Caridad se strecură printre ele

până când găsi intrarea pe altă stradă şi o străbătu în fugă. Parcă îi rămăsese în urechi hărmălaia, nu-şi dădea seama că o lăsase de mult în urmă.

Urmărirea încetase. Nu merita să se ostenească pentru o negresă ordinară care furase o bucată de pâine. Tăietorul se trezi în mijlocul străzii Alcalá, înconjurat de tot felul de trăsuri, birjari şi lachei, dintre care cei ai nobililor erau gătiţi cu livrea. Ceilalţi, cei ce slujeau persoane care, deşi nu erau din rândurile nobilimii, se bucurau de încuviinţarea regală de a umbla cu trăsura, aceia nu purtau livrea. Strigătele cu care îi îndemnase pe cei care, credea el, îl însoţeau i se împotmoliră în gât în faţa privirilor dispreţuitoare ale celor mai mulţi birjari şi lachei care mergeau pe jos pe lângă trăsurile stăpânilor lor. El, un netrebnic mizerabil şi ordinar, avea mai multe de pierdut dacă se înfăţişa tocmai acolo, printre cei mari.

– La o parte! îl goni zbierând un birjar.

Unul dintre lachei îşi arătă intenţia de a se repezi la el. Tăietorul bătu în retragere şi se întoarse pe unde venise.

Doar sufocarea şi apăsarea pe care o simţea în piept opriră goană nebună a lui Caridad. Se opri, îşi puse mâinile pe genunchi şi începu să tuşească. Aşteptă să-i treacă senzaţia de icnet, îi venea să verse de la atâta tuse. Întoarse capul şi văzu doar câteva persoane care îi aruncau priviri curioase înainte să-şi urmeze drumul, nepăsătoare. Se îndreptă şi căută să tragă în piept aerul care nu-i era de ajuns. În faţa ei, la capătul străduţei înguste, se înălţau, câte una pe fiecare parte, două turle care aveau în vârf fleşe cu cruci. În cea din stânga se vedea şi o clopotniţă. Era o biserică. Înainte să privească încă o dată în urmă, se gândi că ar fi putut să se adăpostească în ea. N-o mai urmărea nimeni, dar nu ştia unde se află. Strânse ochii cu putere şi simţi în tâmple bătăile accelerate ale inimii. I se părea că străbătuse tot Madridul. Se îndepărtase de casa de oaspeţi şi nu ştia cum să se întoarcă. Nu ştia unde se află casa de oaspeţi. Nu ştia unde se află ea. Nu ştia unde se află Melchor. Nu ştia…

Chiar în faţa ei, la câţiva paşi, văzu o poartă de fier prin care se intra într-o curte mare din spatele bisericii. Era deschisă. Se îndreptă către ea întrebându-se dacă avea să fie primită în lăcaşul sfânt. Era doar o negresă desculţă, leoarcă de sudoare, în haine zdrenţuite de sclavă. Ce avea să-i răspundă preotului dacă avea să-i ceară socoteală? Că fugea pentru că era acuzată că furase pâine? O bucată de pâine pe care încă o ţinea în mâini.

Un miros de putreziciune, mai puternic chiar decât cel de pe străzile Madridului, pline de murdăriile pe care localnicii le aruncau de la ferestre, îi izbi simţurile când trecu de poarta de fier şi pătrunse în cimitirul bisericii. Nimeni nu păzea în acel moment mormintele. „Poate că aici o să fiu mai apărată decât în biserică”, îşi spuse, ascunzându-se între un mic monument funerar şi un perete cu firide. Cunoştea sursa acelei duhori: era cea pe care o răspândeau cadavrele în descompunere, precum cele ale sclavilor fugiţi, ale evadaţilor, pe care îi găseau uneori pe plantaţiile de trestie-de-zahăr.

Muşcă din pâine şi simţi mirosul de mort amestecându-se cu saliva ei, de parcă ar fi putut să-l mestece de dens ce era. Se pregăti să-şi rânduiască în minte ultimele întâmplări, ca să cugete la ce putea face pe mai departe. Avea timp până la lăsarea nopţii, când ieşeau nălucile... Iar în locul acela probabil că erau cu sutele.

Nu foarte departe de cimitirul bisericii San Sebastián, unde cinci zile mai târziu avea să caute adăpost Caridad, se afla biserica Santa Cruz, a cărei turlă, înaltă de o sută patruzeci şi patru de picioare, domina piaţeta cu acelaşi nume. Acesta era locul în care, în sâmbăta Floriilor, înainte de a săvârşi înhumarea în cimitirul bisericii, confreria de la Caridad expunea craniile celor care fuseseră osândiţi la moarte prin tăierea capului, după ce le culegeau de la marginea drumurilor unde erau expuse ca să bage frica în supuşi. Parohia San Ginés se îngrijea de cei spânzuraţi, iar parohia San Miguel, de cei executaţi prin *garrote,* cercul pentru ruperea gâtului.

În aceeaşi piaţetă Santa Cruz, pe sub porticuri, se afla cea mai mare piaţă de mână de lucru casnic. Acolo se duceau servitorii fără slujbă şi, mai ales, doicile, aşteptând să intre la stăpân. În Madrid era nevoie de multe doici pentru creşterea copiilor părăsiţi, în număr tot mai mare, dar mai cu seamă erau angajate de către femeile care nu voiau să-şi alăpteze copii ca să nu-şi strice sânii. „Fala ţâţei”, o numeau cei care apărau alăptatul.

Dar tot în acea piaţetă se afla şi o dugheană unde se vindea tutun cu amănuntul, unul dintre cele care aduceau cele mai mari câştiguri la vistieria regală, alături de cele din Anton Martín, Rastro şi Puerta del Sol, din totalul de douăzeci şi două, câte se puteau număra în Madrid. Reţeaua de comercializare a tutunului

era completată de două tutungerii cu ridicata, depozite ale regatului care vindeau cantităţi mari, niciodată mai puţin de un sfert de livră de praf de tutun sau de foi, drept urmare doar consumatorii în stare să cumpere asemenea cantităţi, dată fiind cheltuiala mare pe care o presupunea această achiziţie, le treceau pragul.

În dimineaţa în care o lăsă pe Caridad în casa de oaspeţi, Melchor constată că dugheana de tutun din Santa Cruz, a cărei unică activitate era vânzarea prafului de tutun, semăna mai degrabă cu o spiţerie menită să asigure medicamente şi leacuri decât cu tutungeriile care comercializau nou apărutul, dar deja căutatul tutun de fumat, pe care îl consumau clasele de jos. Pe mijlocul tejghelei, la vedere, cum era prevăzut, se zărea o balanţă de mare precizie pentru cântărirea prafului de tutun. Pe poliţele de pe pereţi erau aliniate recipientele de ceramică vitrată sau de tablă în care era ţinut şi care nu-l lăsau să-şi piardă parfumul, cum se întâmpla dacă era ţinut în punguţe de hârtie, lucru cu desăvârşire interzis.

Ramón Álvarez, tutungiul, se strâmbă văzându-l pe ţigan, cu tunica lui galbenă decolorată, cu cerceii din urechi şi nenumăratele riduri care îi brăzdau chipul tuciuriu, cu ochii aceia care păreau că scormonesc în sufletul omului. Fără nicio tragere de inimă, primi să stea de vorbă cu el la insistenţele lui Carlos Pueyo, bătrânul notar care îl însoţea. Cu acesta făcuse câteva afaceri, pe cât de tulburi, pe atât de profitabile. Soţia lui Álvarez rămase să se ocupe de muşterii, în vreme ce Carlos şi Melchor îl urmară pe tutungiu, care urca nepăsător la nivelul de sus al clădirii, unde îşi avea domiciliul.

Una peste alta, orice urmă de neîncredere a lui Ramón Álvarez pieri de îndată ce trase pe nas o mostră din tabacul pe care i-l oferi Melchor. Se lumină la faţă numai când auzi câte livre avea ţiganul în puterea sa.

– N-ai să regreţi niciodată că faci afaceri cu mine, îl mustră notarul pe tutungiu pentru neîncrederea lui de la început.

Melchor îl ţintui cu privirea pe bătrânul notar. Cu aceleaşi cuvinte încheiase şi întâlnirea lor, când, după ce se înfăţişase în cabinetul lui, discutaseră, la recomandarea lui Eulogio, situaţia fiicei sale Ana, aflată în temniţa de ţigani din Malaga. Îi vorbise despre vasul plin cu *rapé* atunci când negociase costul şi plata onorariilor sale şi cele ale mijlocitorului de care avea să fie nevoie ca să tragă sforile pentru eliberarea ţigăncii. „Sunt

scumpi mijlocitorii, dar se mişcă în largul lor la curte şi ştiu pe cine trebuie să cumpere”, spuse hotărât Carlos Pueyo.

Atunci, în acea locuinţă în care putoarea de pe străzile Madridului era acoperită de aromele tutunului care de-a lungul anilor se impregnaseră la parter, Melchor recunoscu pe chipul tutungiului aceeaşi lăcomie de care dăduse dovadă notarul.

– Unde ţii praful de tutun?

Aceeaşi întrebare i-o pusese şi celălalt. Ţiganul, la fel de serios, dădu acelaşi răspuns.

– Nu te priveşte. E într-un loc la fel de sigur cum ar putea fi cel în care îţi ţii tu banii cu care ai să-l cumperi.

Ramón Álvarez se mişcă repede: cunoştea piaţa, îi cunoştea pe cei pe care i-ar fi putut interesa acea marfă interzisă şi, mai ales, îi cunoştea pe cei care ar fi putut să plătească preţul său ridicat. El nu era decât un tutungiu în slujba Coroanei, plătit cu câţiva reali pe zi, la fel ca toţi cei care se aflau în fruntea unor stabilimente cu vânzări mari. Mai erau şi alţii, cei care vindeau cantităţi mici sau cei care, trăind pe la sate, unde afacerea nu aducea câştig destul de mare încât să acopere o leafă şi toate cheltuielile unei magherniţe de tutun, erau obligaţi de către Coroană să vândă tutun în prăvălii cu felurite mărfuri, şi câştigau la zecime: primeau a zecea parte din totalul vândut.

Oricât s-ar fi bucurat tutungiii de o poziţie privilegiată, căci erau feriţi de dări şi obligaţii, de împărţeli, de poveri şi de mersul la oaste, erau scutiţi de taxe de drum, de pod şi de traversare cu barca şi nu puteau fi grevaţi sau ofensaţi, acei câţiva reali se dovedeau neîndestulători ca să-şi ducă zilele în fastul şi luxul celor care se bucurau de privilegii asemănătoare. Madrid era un oraş scump, iar un transport de *rapé* de calitatea pe care o promitea marfa lui Melchor era una dintre cele mai bune afaceri pe care le putea face, mai cu seamă că nu intervenea în vânzarea de tabac spaniol.

Tutungiul se zbătea să facă rost de bani. „O să-i am chiar astă-seară şi o să batem palma”, îşi dăduse cuvântul când înţelesese că ar fi putut să piardă afacerea. Între timp, Melchor porni în căutarea rudelor lui.

Strada Cumetrei din Granada. Avea să ţină minte mereu numele acela. Era uimitor. De ce avea o stradă din capitală un nume atât de straniu? Acolo locuia Cascabelero cu familia lui, ca mulţi alţi ţigani. Dar chiar dacă, între timp, nu mai locuiau acolo, tot ar fi putut să afle ceva despre soarta lor. Întrebă cum să

ajungă. „În josul uliţei. Destul de aproape”, fu îndrumat. Uliţa Cumetrei făcea parte din Madridul sărman al celor tocmiţi cu ziua. De-o parte şi de alta a uliţei, un drum de pământ obişnuit care se oprea în râpa Embajadores, se înşirau monoton zeci de case scunde şi sărăcăcioase, cu faţade înguste şi grădini micuţe în partea din spate, asta în cazul în care nu fuseseră lipite alte construcţii la cele din faţă, cu care împărţeau unele încăperi şi ieşirea. Melchor îşi dădea seama că o să-şi trădeze prezenţa în Madrid, dar nu putea să înfrunte treaba aceea de unul singur. Alţii ar fi putut să-l jefuiască, pur şi simplu, să-i ia chiupul şi să-l omoare.

– Mergi tot înainte, îl îndrumă o femeie, după ce bătuse strada de vreo două ori, fără a găsi locuinţa, şi după ce treci de uliţa Esperancilla, e a doua sau a treia casă…

Şi chiar dacă n-ar fi fost jefuit, cum să ducă chiupul până în Madrid şi să umble cu el prin oraş? Se putea bizui pe ajutorul lui Caridad, dar nu voia s-o amestece. Alese să-şi asume riscul de a fi trădat. Trebuia să-l ajute altcineva şi nu există nimeni mai potrivit decât unul înrudit cu el, oricât de puţin sânge Vega i-ar fi curs prin vine.

Orice urmă de îndoială se destrăma când privirea lui Melchor o întâlni pe cea a lui Cascabelero. Cei doi se apucară strâns de braţ, transmiţându-şi afecţiune, făgăduindu-şi loialitate. De îndată ce se apropie de ruda lui, devenit între timp patriarh al familiei, aşa cum o dovedea tăcerea respectuoasă a tuturor celor care îi înconjurau pe cei doi, Melchor ştiu că aflase de osândirea lui la moarte.

– Dar mătuşa Rosa? se interesă Melchor după ce îşi spuseră totul din priviri.

– A răposat, răspunse Cascabelero.

– Era o ţigancă cumsecade.

– Da, era.

Melchor îi salută pe rând pe membrii numeroasei familii a lui Cascabelero. Sora lui, văduvă. Zoilo, fiul cel mare, picador, aşa cum i-l prezentă cu mândrie tatăl lui, înainte să i-i arate pe nora şi pe nepoţii lui. Alte două fiice cu bărbaţii lor, una din ele cu un copil mic în braţe şi alte odrasle ascunse pe după picioarele ei, iar al patrulea, Martin, un băiat care îi răspunse la salut cu o atitudine plină de admiraţie.

– Dumneata eşti Galerianul?

– În ultima vreme am vorbit destul de mult despre tine, îi

mărturisi Cascabelero, în timp ce Melchor confirma presupunerea băiatului şi îl bătea uşor pe obraz.

Vreo douăzeci de persoane se înghesuiau în căsuţa aceea de pe uliţa Cumetrei.

În vreme ce femeile pregăteau mâncarea, Melchor, patriarhul şi ceilalţi bărbaţi se aşezară în micuţa grădină din spate, sub o streaşină, unii pe nişte scaune hârbuite, alţii pe nişte lăzi.

– Ce vârstă ai? îl întrebă Melchor pe Martin. Băiatul se ivise de după perdeaua care, slujind drept uşă, făcea trecerea în grădină.

– O să împlinesc cincisprezece ani.

Melchor aşteptă consimţământul lui Cascabelero.

– Eşti ţigan în toată puterea cuvântului, îi spuse văzând că tatăl lui încuviinţează. Vino cu noi.

În aceeaşi după-amiază, la notariat, Carlos Pueyo îi confirmă că tutungiul avea bani să cumpere tabacul *rapé.*

– Ar fi fost în stare să-şi vândă soţia şi fata ca să-i aibă chiar în seara asta, zise notarul, văzând cu câtă mirare primise ţiganul vestea. Pe nevastă ar fi luat o nimica toată, oricum, glumi. Fata însă are farmecele ei.

Se înţeleseră să facă negoţul după unsprezece noaptea, oră până la care trebuia să ţină deschisă dugheana de tutun.

– Unde? întrebă Melchor.

– La tutungerie, fără doar şi poate. Trebuie să verifice calitatea, să cântărească tabacul… Ai ceva împotrivă? adăugă notarul văzându-l gânditor pe ţigan.

Mai rămăseseră şapte ceasuri.

– Nu, nimic.

Împreună cu Cascabelero şi cu toţi bărbaţii din familia lui, printre care şi tânărul Martín, Melchor ieşi din Madrid prin Puerta de Toledo. Zâmbi cu gândul la Caridad când ajunse la desişul în care era ascuns chiupul. „Vezi că e aici negreso?” îşi spuse în timp ce Zoilo şi cumnaţii lui îl dezgropau. Ce aveau să facă după încheierea afacerii? Zoilo şi tatăl lui grăiseră răspicat:

– De când ai pus piciorul în uliţa Cumetrei, fii sigur că neamul García a aflat că eşti în Madrid.

– Sunt pe aici ţigani din neamul García?

– Da, o parte a lor, nepoţi ai Contelui. Au venit de la Triana.

– Probabil când…

– Cam pe când erai la galere. Mătuşa ta Rosa îi ura. Noi am început să-i urâm pe ei şi ei ne urăsc pe noi.

– N-aş vrea să vă pricinuiesc necazuri, spuse Melchor.

– Melchor, i se adresă cu gravitate patriarhul, noi, familia Costes, şi toţi care sunt cu noi o să te apărăm. Sau vrei ca stafia mătuşii tale să vină să mă ciomăgească noaptea? Membrii familiei García o să se gândească de două ori înainte să se bage în buclucul ăsta.

Aveau s-o apere şi pe Caridad? Când aduseseră vorba de sentinţă, o pomeniseră şi pe femeie. Dar nimeni nu-l întrebase de ea. Nu era ţigancă. Cât avea să stea în Madrid, trebuia să meargă peste tot păzit de oamenii lui Cascabelero, să trăiască printre ei, dar se îndoia că aceştia ar fi fost dispuşi să dea de bucluc pentru o negresă.

Pierdură vremea până la lăsarea întunericului, ca să se poată întoarce în oraş cu chiupul. O să părăsească Madridul, hotărî Melchor în timp ce aştepta. O să rezolve situaţia Anei, apoi ei doi o să plece să facă contrabandă cu tutun, mână în mână, fără să se alăture vreunei bande. Niciodată nu se simţise atât de bine vânzând tutun ca atunci când făcuse asta în tovărăşia negresei, în Barrancos! Riscul... Primejdia căpăta alte dimensiuni numai când se gândea că ar fi fost posibil să fie arestată ea. Asta îi insufla viaţă. Da, aşa o să facă. Din când în când, el o să se întoarcă la Madrid singur, ca să afle cum mai merg demersurile pentru eliberarea fiicei lui.

Pătrunseră în capitală prin golul unei case care era cuprinsă în împrejmuirea oraşului. Nici măcar nu plătiră.

– Alt picador, îl lămuri Cascabelero.

Se îndreptară către piaţeta Santa Cruz, cu chiupul în spinare. Dacă în întunericul în care erau cufundate străzile Madridului fusese careva ispitit să-şi însuşească acea comoară, negreşit se lăsase păgubaş văzând alaiul care îl însoţea.

Erau ceasurile unsprezece trecute, iar Melchor şi ţiganii lui se aflau la catul de deasupra dughenei de tutun, gravi şi tăcuţi, ameninţători, la fel ca cei doi însoţitori pe care şi-i adusese tutungiul. El şi soţia lui controlară calitatea şi cântăriră mulţumiţi livrele de tutun. Ramón Álvarez confirmă dând din cap şi, tăcut, îi înmână lui Melchor punga cu bani. Ţiganul vărsă monedele pe o masă şi le numără. Apoi luă câteva de aur şi i le întinse notarului.

– O vreau liberă pe fata mea Ana într-o lună, pretinse.

Carlos Pueyo nici nu se lăsa intimidat, nici nu luă banii.

– Melchor, pentru minuni, mergi dincolo, pe partea cealaltă a piaţetei, la biserica Santa Cruz. Amândoi se măsurară din priviri

pentru o clipă. Voi face tot ce ţine de mine, adăugă notarul, e tot ce pot să-ţi promit. Ţi-am spus asta de mai multe ori.

Ţiganul ezită. Se răsuci către Zoilo şi Cascabelero, care ridicară din umeri. Îi fusese recomandat de către Eulogio şi îi păruse un om descurcăreţ, dovadă era vânzarea uşoară a tutunului de prizat. Chiar şi aşa, când sosi momentul să-i înmâneze banii, încrederea lui începu să se clatine. Se gândi la Ana, întemniţată la Malaga, şi la renegarea iubitei lui nepoate şi îşi zise că monedele acelea valorau prea puţin. Putea să strângă mii de monede dacă ai lui aveau nevoie de ele!

– Mă învoiesc, se dădu bătut.

Încordarea se risipi de îndată ce notarul întinse mâna, iar Melchor lăsă să-i cadă în palmă gologanii. Tot acolo, pe loc, le dădu câteva şi membrilor familiei Costes, fără să-l uite pe tânărul Martin care îndrăzni să le primească numai după ce tatăl lui îi făcu semn.

– Se cuvine să sărbătorim! spuse răspicat Zoilo.

– Vin şi petrecere, adăugă unul dintre cumnaţii lui.

Tutungiul se luă cu mâinile de cap, iar soţia lui se albi la faţă.

– Potera… Alcalzii… le atrase atenţia primul. Dacă ne prind cu *rapé…* Linişte, vă rog.

Dar ţiganii nu tăcură.

– Melchor, acolo în faţă, izbucni notarul, arătând într-o parte, se află închisoarea curţii şi tribunalul alcalzilor. Acolo sunt alguazili şi acolo se adună patrulele. Lăsând la o parte Palacio del Buen Retiro, unde se află regele cu gărzile sale, v-aţi găsit cel mai nepotrivit loc din oraş ca să faceţi tărăboi.

Melchor şi Cascabelero înţeleseră şi, dând din mâni, îi convinseră pe ţigani să tacă. Apoi, îmbrânciţi de tutungiu şi nevasta lui, ieşiră din clădire neputând să se abţină de la câteva comentarii şi şuşoteli.

– Peste vreo câteva zile am să trec pe la notariatul tău ca să aflu cum merg demersurile în cazul fetei mele, îi mai zise Melchor notarului, care stătea ascuns, lângă tutungiu, în spatele uşii chioşcului.

– Nu te grăbi aşa de tare, răspunse.

Melchor se pregătea să-i dea răspuns când uşa se trânti, iar ei rămaseră în faţa maiestuoasei clădiri cu două caturi, mansardă şi trei turnuri terminate cu fleşe, sediu al închisorii curţii şi tribunalului alcalzilor, acolo unde se împărţea dreptatea. O evitaseră, o ocoliseră când veniseră cărând chiupul, dar acum

băgară de seamă că notarul avea dreptate. Pe lângă ea mişunau alguazilii care veneau şi plecau, cu bastoane groase în mână şi îmbrăcaţi în uniforme cu guler, cum se purtau pe alte vremuri, care ţinea ţeapăn gâtul prins în fâşii de carton învelit în ţesături, şi care le fuseseră interzise oamenilor de rând de către rege.

– Să mergem cu tinerii şi să petrecem! îi propuse Cascabelero lui Melchor.

Galerianul şovăi. Caridad îl aştepta, de bună seamă.

– Ai ceva mai bun de făcut? stărui celălalt.

– Să mergem, cedă Melchor, nefiind în stare să-i spună că-l aştepta o negresă, oricât de frumoasă ar fi fost ea. La urma urmei, în ziua următoare aveau să plece din Madrid.

Se aşezară lângă unul dintre zidurile bisericii Santa Cruz, acolo unde, deasupra nivelului străzii Atocha, se înălţa atriumul care dădea în porticul principal al lăcaşului. Sub el dormeau câţiva nevoiaşi care, pesemne, nu prezentau niciun interes pentru alguazili. La un semn al lui Zoilo, se furişară pe lângă atrium şi o porniră în josul străzii Atocha. Ştiau că îi paşte o primejdie: pe străzile Madridului, după miezul nopţii, pe care clopotele îl bătuseră de ceva vreme, orice cetăţean găsit înarmat, cum era cazul lor, iară un felinar care să-i lumineze paşii, trebuia să fie arestat. În ciuda acestui fapt, după ce lăsară în urmă atriumul mănăstirii Trinitarios Calzados şi se îndepărtară de închisoare şi de numeroşii săi funcţionari, începură să pălăvrăgească cu obrăznicie, încredinţaţi că nicio gardă nu s-ar fi încumetat să se măsoare cu şase ţigani. Râseră în hohote în timp ce traversară piaţa Anton Martin, unde deseori se posta unul dintre alcalzii de cvartal, şi merseră mai departe lipsiţi de griji pe strada Atocha, neluând în seamă femeile şi bărbaţii beţi, împiedicându-se de cerşetorii trântiţi pe jos. Ajunseră chiar să-i sfideze pe cei pe care îi vedeau ascunşi în mantiile lor lungi, cu feţele acoperite, sub pălăriile lor cu boruri late, care aşteptau să se apropie vreun nesăbuit pe care să-l jefuiască.

Odată ajunşi la capătul străzii, trecură prin dreptul spitalului general şi se adânciră în islazul Atocha. În locul acela, zidul ce înconjura Madridul nu se termina odată cu ultimele clădiri din oraş, ci se deschidea pe după grădini şi livezi de măslini, ajungând să ocolească locul regal de la Buen Retiro, cu multele sale clădiri şi grădini. Nu trecu mult până când se auziră muzică şi zarvă: locuitorii din Lavapiés şi Rastro se adunau pe câmp ca să bea, să danseze şi să petreacă.

Aveau bani. Grija pentru Caridad dispăru din mintea lui Melchor pe măsură ce se lăsă prins de petrecere, cu vin, tărie sau chiar ciocolată, adusă de la Caracas, cum auzi că cerea Cascabelero, cea mai bună, cu zahăr, scorţişoară şi câteva picături de esenţă de portocală. Se înfruptară din dulciurile pe care le vesteau vânzătorii ambulanţi: gogoşi ineluş, „toante” sau „isteţe”, după cum erau sau nu îndulcite cu o glazură făcută din zahăr, albuş de ou şi zeamă de lămâie; pateuri cu cremă şi delicioasele gofre pe care le strigau vânzătorii. Văzând că pungile lor nu se goleau oricâte monede ar fi ieşit din ele, li se alăturară alţi ţigani şi câteva femei, cu care bărbaţii nu merseră mai departe de flirt, căci patriarhul se îngrijea mereu de onoarea fiicelor lui.

– Du-te tu, îl însufleţiră ceilalţi pe tânărul Martin, ai bani şi eşti flăcău. Desfată-te cu albele astea.

Dar ţiganul se scuză şi rămase lângă Melchor, galerianul care supravieţuise torturii şi care făcea contrabandă cu tutun, în stare să-şi omoare ginerele pentru onoarea neamului Vega. Martín îl ascultă cu luare-aminte, râzând la glumele lui şi simţindu-se mândru când i se adresa. În noaptea aceea, Melchor şi Martin vorbiră despre neamul Vega, despre onoare, despre mândrie, despre libertate, despre ţigănime şi despre cât s-ar fi bucurat ţiganul din Triana dacă nepoata lui ar fi ales pe unul ca el în locul unui García. „Avea minţile tulburate, pesemne”, căuta Melchor să se lămurească. „Neîndoielnic”, încuviinţa băiatul. Ritmurile de fandango şi de seguidilla îi însoţiră până în zori, printre oameni de tot soiul. Ţiganii, în hainele lor pestriţe, se amestecară printre femei şi bărbaţi din mahala; ei, în haine scurte şi veste roşii, cu brâu de mătase, pantaloni strâmţi, ciorapi albi, pantofi cu cataramă mare, aproape de vârf, mantie cu franjuri şi beretă, mereu înarmaţi cu un jungher zdravăn şi cu un nelipsit trabuc între buze, iar femeile, purtând cămaşă strânsă pe mijloc, jupă lungă de mătase şi, pe deasupra, altă fustă neagră, cu multe volane, bonetă sau mantilă şi pantofi de mătase.

Lui Melchor îi lipsi mai mult decât tovarăşilor săi simţirea ţigănească şi farmecul vocilor aspre care ţâşneau pe neaşteptate, din cel mai nebănuit colţ al ţigăniei de lângă mănăstirea Cartuja. Chiar şi aşa, bucuria şi zarva îi răsunară în urechi după ce muzica încetase, iar lumina zilei îi găsi într-un luminiş în care mai trândăveau doar codaşii.

– Vă e foame? întrebă atunci Zoilo.

Îşi potoliră foamea în cârciuma San Blas, chiar pe strada Atocha, printre căruţaşi, cărăuşi şi curieri din Murcia şi La Mancha. Astfel de oameni poposeau în locul acela. La fel ca la petrecerea din noaptea trecută, se făliră cu punga lor şi îşi trecură vremea cu pâine în untură, felii mai întâi prăjite, înmuiate în apă, prăjite în untură şi presărate cu zahăr şi scorţişoară. Continuară apoi cu pui gătit în sos făcut chiar din ficăţeii zdrobiţi bine, până când fu gata felul principal: o frumuseţe de cap de miel crăpat în două, condimentat cu pătrunjel, usturoi pisat, sare, piper şi felii de slană pe sub zgârciuri, legat apoi la loc, ca să fie pus în cuptor învelit în hârtie de împachetat. Înfulecară cu poftă creierii, limba, ochii şi carnea de pe lângă ele, uneori fragedă, alteori gelatinoasă, şi udară totul cu vin de Valdepeñas, tare şi aspru, neîndoit, cum se cuvenea în localul acela plin de bărbaţi murdari şi scandalagii care se uitau la ei pieziş şi cărora li se citea invidia pe feţe şi în purtări.

– Un rând pentru toţi cei aflaţi aici! strigă Melchor sătul şi cherchelit de la vin.

Înainte ca acei bărbaţii să apuce să-i mulţumească pentru generozitate, un strigăt tună în tot localul:

– Nu vrem vinul tău!

Melchor şi Cascabelero, aşezaţi cu spatele, văzură crisparea lui Zoilo şi a celor doi cumnaţi ai lui. Aceştia stăteau cu faţa către uşă. Martin, aşezat lângă Melchor, fu singurul din grup care întoarse capul.

– Nu credeam că o să fie atât de iuţi, îi mărturisi patriarhul lui Melchor.

Cei mai mulţi muşterii, atraşi de încăierarea care stătea să înceapă, se îngrămădiră în colţul opus celui în care se aflau ţiganii, făcându-le loc noilor veniţi. Puţini fură cei care părăsiră localul. Cascabelero şi Melchor aveau privirile aţintite în faţa lor.

– Cu cât mai repede, cu atât mai bine, spuse acesta în timp ce îşi înăbuşea un oftat, regretând că nu plecase mai devreme. Dacă ar fi făcut asta, ar fi fost cu Caridad, în siguranţă. Sau nu? Poate că totuşi nu, cine ştie? Pleoscăi. Zarurile sunt aruncate, şopti pentru sine.

– Ce spui?

– Că ne aşteaptă, răspunse Galerianul, ridicându-se în picioare, cu mâna pe mânerul jungherului.

Cascabelero îl imită, ceilalţi la fel. Cei din neamul García să fi fost vreo opt, poate mai mulţi, nu se putea şti cu siguranţă doar

văzându-i înghesuiţi în uşă.

– Proştilor! răbufni Melchor de cum dădu cu ochii de cel care părea şeful cetei. Vinul plătit de un Vega nu se varsă decât pentru a uda mormintele unor García. Acolo ar trebui să vă aflaţi cu toţii.

– Manuel, se auzi din gura lui Cascabelero, după ce oamenii lui îl înconjuraseră, o să faci cea mai mare greşeală din viaţa ta.

– Legea ţigănească, dădu acesta să se apere.

– Nu mai vorbi! îi tăie vorba Melchor. Vino la mine dacă ai curaj!

Unul dintre cei prezenţi salută bravada.

Ţăcănitul bricegelor care se deschideau în acelaşi timp răsună în birt. Tăişurile luciră în penumbră.

– De ce…? dădu să-l întrebe Cascabelero pe Melchor.

– Aici n-au destul loc, răspunse celălalt. O să avem şanse mai mult sau mai puţin egale. Afară ne-ar nimici.

Avea dreptate. În zadar cei din neamul García dădură la o parte din calea lor mese şi scaune, grupul lor nu reuşi să se impună în faţa celor din neamul Vega. Şase la şase sau şapte, cel mult. „Restul o să vină mai târziu”, gândi Melchor, când dădu prima lovitură de jungher, care tăie cu o uimitoare uşurinţă braţul unui García ce se afla în faţa lui. Ceilalţi încă se provocau, fără să se arunce în luptă. Atunci înţelese încă un lucru şi mai important: nu ştiau să se lupte. Acei ţigani nu străbătuseră munţi şi câmpii. Trăiau în Madrid, confortabil, şi nu se încăierau cu infractori sau contrabandişti care să se bată cu înverşunare, fără să pună preţ nici măcar pe propriile vieţi. Mai lovi o dată cu jungherul, întinzând braţul, iar García pe care îl rănise se dădu înapoi, până când ajunse să-l împingă pe cel care se afla la spatele lui.

Cu toate acestea, Melchor simţi chiar în clipa aceea o sudoare rece pe spate. Martin! Era tot lângă el, ca întotdeauna, şi, pe când ceilalţi nu se hotărau încă ce să facă, văzu cum tânărul se năpusti smintit, orbit, asupra unuia din neamul García. Jungherul… Nu-l stăpânea! Auzi urletul îngrozit care ţâşni din gura lui Cascabelero atunci când lovitura adversarului îl răni la încheietură pe fiul lui cel mic şi îl dezarmă.

– Nu mişcaţi! strigă Melchor chiar în clipa în care acel García se pregătea să ducă tăişul la gâtul băiatului.

Jungherul se opri. Lui Melchor i se păru că întreaga lume se oprise în loc. Lăsă să-i cadă arma din mână şi afişă un zâmbet

trist în timp ce căuta privirea înspăimântată a tânărului ţigan Vega.

– Aici sunt, câini blestemaţi! se predă desfăcând braţele.

Nu se uită la el, nu vru să-l umilească, dar ştiu că ţiganul Cascabelero avea privirea în pământ, poate la jungherul său. Se apropie de membrii familiei García şi, înainte ca aceştia să se năpustească asupra lui, apucă să-şi treacă mâna prin părul lui Martin şi să-l ciufulească.

– Sângele neamului Vega trebuie să trăiască mai departe prin tine, nu prin bătrâni ca mine, zise înainte să fie scos din local printre insulte, şuturi şi înghionteli.

Nu îndrăzni să-şi dreagă glasul de teamă să nu fie descoperită, oricât de mult i-ar fi pătruns duhoarea de mort în gura uscată. Noaptea de primăvară se lăsase peste ea şi îi era sete, cumplit de sete, era o nevoie apăsătoare care totuşi dispărea de îndată ce adierea cea mai firavă îi mângâia trupul şi o înfiora; atunci tremura simţindu-se încolţită de nălucile care, era încredinţată, ieşeau din multele morminte ale acelui cimitir. În timp ce bărbaţii aflaţi de cealaltă parte a lespezii după care se ascundea Caridad făceau pariurile şi stabileau mizele în şoapte care ei îi păreau urlete, fiorii provocaţi de apropierea morţilor vii se ţineau lanţ.

Veniseră în cimitir tocmai când ea se pregătea să plece ca să dea fuga să caute o fântână şi să-şi astâmpere setea. Erau cinci, şase, şapte bărbaţi, nu apucă să-i numere, cărora însuşi sacristanul le dăduse drumul înăuntru. Apoi, în timpul nopţii, auzi cum unii dintre ei plecau din cimitir, de bună seamă rămaseră lefteri, şi alţii se alăturau grupului. Doar un felinar agăţat de o cruce funerară lumina lespedea pe care jucau cărţi de vreo două ore deja. Sacristanul stătea de pază când trecea garda pe stradă. În vreo două rânduri îi preveni că se apropiau alguazilii. În întunericul desăvârşit ce se lăsa pe neaşteptate, Caridad îşi ţinea respiraţia, la fel ca ei toţi, până când trecea primejdia şi se relua jocul clandestin.

În acele două ocazii, când lumina slabă a felinarului fu micşorată cu grabă şi spaimă, Caridad simţi şi mai intens prezenţa spiritelor. Se rugă. Se rugă la Oshún şi la Virgen de la Caridad del Cobre, căci morţii nu se odihneau în mormintele lor, ci erau amestecaţi în pământul pe care stătea ea, acelaşi pământ cu care se jucase ca să-i treacă timpul, cel pe care îi

căzuse bucata de pâine, pe care o curăţase distrată, înainte să muşte iar din ea. Asta auzise de la jucătorii clandestini:

– Mirosul ăsta e insuportabil, şopti unul dintre ei.

– Tocmai de aceea ne aflăm aici, primi drept răspuns. E cel mai rău loc din Madrid. Puţini oameni se apropie de el.

– Chiar şi aşa...

– Poţi să mergi în alt cimitir, dacă pofteşti, i se adresă altă voce, una calmă. Dar San Sebastián e cel mai potrivit pentru cine vrea să încalce interdicţia de joc. Aici nu mai încap morţii şi, în fiecare primăvară, se face o dezgropare. Ultima s-a făcut acum câteva zile. Scot cadavrele care sunt îngropate de doi ani şi le mută în groapa comună. Multe resturi se amestecă cu pământul şi nimeni nu se sinchiseşte de asta. De-asta miroase aşa, a mort, fir-ar să fie! Joci sau nu?

Caridad nu putea să facă nimic ca să se elibereze de toţi morţii aceia care o înconjurau, de miasma care o zgâria pe gât şi o adâncea în gânduri negre. Melchor! Ce se alesese de el? De ce o lăsase în casa de oaspeţi? Probabil că i se întâmplase ceva foarte grav. Sau nu? Poate... Ar fi fost în stare ţiganul să... Nu. Sigur că nu. Ultimul sărut pe care i-l dăduse înainte de plecare şi toate amintirile fericite din Barrancos îi năvăleau în minte ca să alunge posibilitatea aceea, între timp, la fel cum făcuse în Triana, în linişte, strângând în mână piatra pe care i-o dăruise, încerca să se concentreze şi să-i invoce pe zeii ei: „Eleggua, vino, spune-mi dacă Melchor mai trăieşte, dacă e sănătos.” Dar toate strădaniile ei erau zadarnice şi simţea că stafiile o ating... Apoi, brusc, sări ca arsă. Se ridică de pe pământ de parcă o balistă ar fi aruncat-o către cer. Se temu că morţii veniseră după ea. Îşi frecă energic părul, faţa, gâtul... Avea tot capul scăldat într-un lichid lipicios şi cald.

– Maică Precistă! răsună în tot cimitirul. Ce e asta?

Exclamaţia îi aparţinea bărbatului care se căţărase pe mormântul în spatele căruia se ascundea Caridad şi care, în plus, nici măcar nu îndrăznise să se mişte, surprins, îngrozit, neputând să desluşească în beznă ce era pata aceea neagră care se mişca dezlănţuită. Jetul de urină care reuşise ceea ce nu izbutiseră spiritele, s-o facă pe Caridad să-şi deconspire ascunzătoarea, se subţie puţin câte puţin până când rămase doar un firicel.

Lui Caridad îi luă să se dezmeticească tot atât cât îi luă bărbatului să-şi obişnuiască ochii cu întunericul. Când isprăviră amândoi, se treziră faţă-n faţă: ea îşi mirosea braţul, înţelegând

ce i se întâmplase, iar el îşi ţinea membrul, chircit de acum, în mână.

– E o negresă! spuse atunci unul dintre jucătorii care se apropiaseră atraşi de tărăboi.

– Şi încă una cât se poate de neagră, completă altul.

Un zâmbet se ivi pe chipul lui Caridad, care îşi arătă dinţii albii în noapte. Cu toată scârba pe care o simţea, măcar aceia erau oameni, nu stafii.

Stătea acolo, încremenită în faţa bărbaţilor, luminată de opaiţul aflat în mâinile unuia dintre ei, iar comentariile începură să curgă.

– De ce se ascundea acolo?

– Acum pricep de ce am avut ghinion.

– Ce ţâţe are afurisita!

– Nu ghinionul e necazul tău. Nici măcar nu ştii să ţii cărţile în mână.

– Că tot zici de ţinut în mână… Ai de gând să stai cu sula în mână toată noaptea?

– Ce facem cu negresa?

– Noi?

– Să se ducă să se spele, e plină de pişat din cap până în picioare!

– Negreselor nu le pasă.

– Domnilor, cărţile nu ne aşteaptă.

Un murmur aprobator se stârni printre bărbaţi şi, fără să mai dea vreo importanţă prezenţei lui Caridad, îi întoarseră spatele ca să se strângă iar în jurul mormântului pe care jucau.

– Puţin mai jos, dacă mergi tot înainte pe strada Atocha, în piaţa Anton Martin o să găseşti o fântână. Acolo poţi să te speli, spuse bărbatul care se uşurase pe ea şi care tocmai îşi ascunsese membrul în nădragi.

Caridad întoarse capul auzind că se pomeneşte de o fântână. Senzaţia cumplită de sete care o tot îmboldise şi uscăciunea gurii se făcură din nou simţite, împreună cu nevoia imperioasă de a se spăla. Jucătorul dădea să se întoarcă la tovarăşii lui când Caridad îl opri.

– Unde? întrebă.

– În piaţeta… Dădu să repete, până să înţeleagă că negresa nu cunoştea Madridul. Ascultă, ieşi din cimitir, la colţ o iei la stânga… Ea dădu din cap aprobator. Bun. E uliţa asta îngustă de aici, din spate. Făcu semn către peretele cu firide care închidea

cimitirul. Strada Vântului. Mergi tot înainte, ocoleşti biserica, prin stânga, şi dai într-o stradă mai mare. Aceea e strada Atocha. Cobori pe ea şi o să dai de fântână. Nu se poate să n-o găseşti. E foarte aproape.

Bărbatul nu mai aşteptă răspuns şi îi întoarse spatele.

– Ah! exclamă totuşi, întorcând capul. Îmi pare rău. Nu ştiam că te ascunzi acolo.

Setea o grăbi pe Caridad.

– Rămas-bun, negreso! auzi că îi strigau jucătorii în timp ce ea se furişa cu paşi grăbiţi afară din cimitir, sub privirea uimită a sacristanului care stătea de pază.

– Curăţă-te bine!

– Nu spune nimănui că ne-ai văzut!

– Noroc!

„De două ori la stânga", îşi repetă Caridad în timp ce înconjura clopotniţa şi biserica San Sebastián. „Iar acum o să merg în jos pe strada mare." Trecu pe lângă încă un capăt de stradă, apoi, în lumina felinarelor, zări piaţeta şi, în mijlocul ei, fântâna: un monument înalt, cu un înger în vârf şi cu statui de copii în partea de jos. Apa ţâşnea din gurile unor peşti mari.

Caridad nu se gândi decât să se spele şi să-şi potolească setea. Nu observă doi indivizi cu feţele acoperite, care se fereau de lumina torţelor de pe cele două clădiri mari din preajmă. Aceştia, în schimb, nu-şi luară ochii de la ea când se băgă în bazinul fântânii ca să-şi apropie buzele de ţeava care ieşea din gura unuia dintre delfini. Bău, bău cu poftă, pe când cei doi bărbaţi se apropiau de ea. Apoi, după ce îşi udă picioarele şi poalele cămăşii ei de sclavă, se lăsă în genunchi, băgă capul sub jetul de apă şi stătu să-i curgă apă proaspătă pe ceafă şi pe păr, pe umeri şi pe piept, simţind că se curăţă, că se eliberează de toată murdăria şi de toate duhurile care o încolţiseră în cimitir. Oshún! *Orisha* râului, cea care domneşte peste ape. De multe ori îi adusese tribut acolo, în Cuba, pe plantaţie. Se ridică, înălţă ochii spre cer, pe deasupra îngerului care împodobea fântâna.

– Unde eşti acum, zeiţa mea? imploră cu voce tare. De ce nu vii la mine? De ce nu vii să mă călăreşti?

– Dacă n-o face ea, eu am să te călăresc cu mare plăcere.

Caridad se întoarse mirată. Cei doi bărbaţi, aflaţi lângă bazin, se holbau şi aruncau priviri libidinoase către trupul care li se înfăţişa de sub cămaşa udă leoarcă, gri, lipită pe sânii ei voluptuoşi, pe pântecele şi pe şoldurile ei late.

– Pot să-ţi dau haine uscate, îi sugeră unul din ei.

– Dar mai întâi trebuie să le scoţi pe astea de pe tine, râse primul cu neruşinare.

Caridad închise ochii, cuprinsă de disperare. Fugea de un tăietor care încercase s-o siluiască, iar acum…

– Vino aici, o chemară.

– Apropie-te!

Nu se mişcă din loc.

– Lăsaţi-mă în pace.

Cererea ei sună a ceva între rugăminte şi avertizare. Scrută locul, dincolo de ei. Era pustiu, întunecat.

Cei doi bărbaţi se sfătuiră din priviri şi se înţeleseră cu un zâmbet, ca şi acum ar fi pregătit un joc murdar.

– Nu te teme, spuse unul.

Celălalt flutură mâna, făcându-i semn să se apropie.

– Hai la mine, micuţă negresă.

Caridad se dădu înapoi, înspre centrul fântânii, până când se izbi cu spatele de monument.

– Nu fi proastă, o să te simţi bine cu noi.

Unul sări peste bazin.

Caridad se uită şi într-o parte, şi în cealaltă: nu avea scăpare, era prinsă între doi dintre delfinii cei mari din care ţâşnea apa.

– Unde te-ai duce? întrebă celălalt bărbat când îşi dădu seama care erau intenţiile ei, în timp ce sărea şi el peste bazin, zădărnicindu-i orice încercare de a fugi. Sigur n-ai unde să te duci.

Caridad se împinse şi mai mult în monument şi simţi cum piatra îi zgâria spatele exact înainte ca cei doi să se năpustească asupra ei. Încercă să se apere cu lovituri de picioare şi cu pumni, ţinând în pumnul strâns piatra falsă de la Melchor. Nu reuşi. Ţipă. O înşfăcară, iar ea se simţi scârbită auzind cum râdeau în hohote, de parcă n-ar fi fost destul că o siluiau, trebuia s-o umilească şi mai mult cu vorbele lor batjocoritoare. O pipăiră şi traseră de cămaşă, luptându-se să o dezbrace. Unul încerca să-i sfâşie cămaşa, celălalt avea de gând să i-o scoată pe cap. Simţi că îi înfigeau unghiile între picioare şi că îi frământau sânii în timp ce râdeau în continuare şi rosteau numai cuvinte murdare.

– Nu mişca! Cine e acolo?

Din senin, simţi că e singură. Cămaşa care îi acoperea faţa o împiedica să vadă. Bălăceala grăbită a bărbaţilor care alergau prin apă îi dădu de înţeles că fugeau. Când îşi dădu cămaşa de

pe ochi, se trezi în faţa a doi bărbaţi îmbrăcaţi în negru, luminaţi de opaiţul pe care îl ducea unul din ei. Celălalt ţinea un baston în mână. Amândoi purtau la gât nişte bucăţi tari de carton, care s-ar fi dorit gulere albe.

– Acoperă-te, îi porunci cel care ţinea opaiţul. Cine eşti? întrebă în timp ce ea se străduia să-şi acopere unul din sânii dezgoliţi. Ce făceai cu bărbaţii aceia?

Caridad lăsă privirea în jos, spre apă. Tonul autoritar al albului o făcu să se poarte la fel ca pe plantaţie. Nu răspunse.

– Unde stai? Ce munceşti?

– Vino cu noi, hotărî celălalt cu o voce domoală după interogatoriul zadarnic, în timp ce lovea cu bastonul în bazin.

Porniră în jos pe strada Atocha.

25

Prostituţie!

Aceasta fu acuzaţia cu care se justifică unul din alguazili în faţa temnicerului din Galera după ce acesta îi dădu drumul în închisoarea de femei din Madrid, aflată chiar pe strada Atocha, nu departe de piaţa în care fusese arestată. Cum stătea cu capul în jos, Caridad nu apucă să vadă gesturile teatrale cu care temnicerul îi întâmpină pe alguazili, după ce îi aruncase ei o privire fugară.

– Nu mai încap altele, crâcni el.

– Sigur că încap, se împotrivi unul din alguazili.

– Ieri aţi eliberat două femei, îi aminti celălalt.

– Dar…

– Unde e comandantul? întrerupse alguazilul cu baston văicărelile temnicerului.

– Unde să fie? Ştii foarte bine. Doarme.

– Du-te să-l chemi.

– Nu mă băga în bucluc, Pablo!

– Atunci, pe asta o opreşti.

– Sălile sunt pline, mai spuse temnicerul, dar fără prea multă convingere. Era acelaşi refren din fiecare seară. Nu avem nici cu ce să le hrănim…

– Pe asta o opreşti, îl întrerupse acel Pablo pe un ton asemănător cu cel pe care vorbise celălalt.

Temnicerul lăsă să-i scape un oftat prelung.

– E neagră! glumi cel de-al doilea alguazil. Câte mai ai ca ea?

Cei trei bărbaţi se îndreptară către o cămăruţă din stânga intrării. Fumul negru şi gros pe care îl scotea o lumânare de seu întuneca flacăra ce ar fi trebuit să lumineze un birou hârbuit. Caridad înaintă între ei.

– Negrese adevărate, aşa ca asta, răspunse portarul, în timp ce ocolea biroul, n-avem niciuna. Cel mult, avem vreo două mulatre. Cum o cheamă? continuă după ce înmuie pana în călimară.

– N-a vrut să ne spună. Cum te cheamă?

– Caridad, răspunse ea.

– Iată că ştie să vorbească.

– Caridad şi mai cum? întrebă temnicerul.

Pe ea o chema doar Caridad. Nimic mai mult. Nu răspunse.

– N-ai nume de familie? Eşti sclavă?

– Îs slobodă.

– În cazul acesta, trebuie să ai un nume de familie.

Hidalgo, îşi aminti atunci că citise în hârtiile ei comandantul din Puerta de Mar din Cádiz; numele de familie al lui don José.

– Hidalgo. Acesta e numele de familie pe care l-am primit pe vas, după ce a murit stăpânul.

– Pe vas? Ai fost sclavă? Dacă spui că eşti slobodă, trebuie să ai actul de dezrobire. Temnicerul o măsură din cap până-n picioare. Era udă încă, desculţă, iar cămaşa ei gri era singurul ei veşmânt. Oftă. Ai hârtia?

– E în boccea, cu toate lucrurile mele, în odaia…

Amuţi.

– Ce odaie?

Caridad se mulţumi să dea din mână după ce îşi aminti avertismentul lui Melchor. „Nu spune nimic nimănui”, o atenţionase el.

– Ce ai în mână? o surprinse temnicerul, mirat de faptul că ţinea tot timpul pumnul strâns. Ea lăsă privirea în jos. Ce ai acolo?

Caridad nu răspunse. Bărbia îi tremura şi ţinea dinţii încleştaţi. Bastonul îi lovi spinarea.

– Arată-ne, îi ordonă alguazilul.

Simţea că acea piatră era tot ce o mai lega de Melchor, de zilele pe care le trăiseră în Barrancos şi în lungul drum spre Madrid.

Bocceaua, straiele ei roşii, actele şi banii pe care Melchor îi împărţise cu ea, banii obţinuţi din contrabanda din Barrancos, pe care ea îi păstrase cu străşnicie; tot ce avea rămăsese în casa de oaspeţi. Bastonul o lovi şi mai tare în dreptul rinichilor. Deschise mâna şi arătă safirul fals.

– De unde l-ai căpătat? sări temnicerul aplecându-se peste masă ca să-l înşface.

– Ce mai contează asta acum? se băgă în vorbă alguazilul. E târziu şi trebuie să ne continuăm rondul. N-o să stăm aici toată noaptea. Mărgineşte-te să consemnezi numele de botez, numele de familie, data şi ora intrării în închisoare, bunurile găsite asupra ei şi motivul popririi. Altceva nu contează.

Cu privirea aţintită asupra pietrei albastre pe care alguazilul o

puse pe birou, Caridad ascultă scârţâitul peniţei care aluneca pe hârtie.

– Şi care e motivul arestării? întrebă la urmă omul.

– Prostituţie! răsună în toată încăperea.

Închisoarea regală Galera pentru femei necinstite şi scandaloase se afla într-o clădire dreptunghiulară cu două etaje, cu o curte mare în mijloc. Alături, în acelaşi grup de clădiri, se înălţa spitalul Pasión, şi acesta tot numai pentru femei, care la rândul său, printr-un arc pe deasupra străzii Niño Perdido, se unea cu spitalul general, ultima dintre construcţiile din Madrid ce dădea înspre Puerta de Atocha.

Odată ce alguazilii semnară în registru şi plecară să-şi continue rondul, Caridad îl urmă pe temnicer până la nivelul superior. Bărbatul luase un baston şi lumânarea din birou, cu care încerca să lumineze o sală lungă, o galerie cu ferestre care dădeau înspre curtea interioară şi înspre stradă, plină de femei care dormeau, câteva pe nişte paturi şubrede, cele mai multe pe jos. Caridad îl auzi pe temnicer bodogănind-o pe o gardiană care ar fi trebuit să le păzească pe deţinute. Dormea. „Ca de obicei”, păru că se resemnează bărbatul. Ca şi cum n-ar fi vrut să mai facă niciun pas, lumină cu lumânarea la dreapta lui, în colţul dinspre uşă, unde două femei se ghemuiau una într-alta. Se folosi de baston ca să le trezească. Cele două mormăiră.

– Faceţi loc! le ordonă.

Cea care era mai aproape de perete o împinse pe cealaltă când simţi pe spinare loviturile de baston cu care temnicerul le zorea să se supună şi care încetară imediat ce se făcu un mic gol între femeie şi perete.

– Aciuează-te acolo, îi arătă lui Caridad cu bastonul.

Până să apuce să se ghemuiască, bărbatul deja dispăruse şi, odată cu el, lumina felinarului care fumega. Încetul cu încetul, îi luară locul strălucirea lunii şi puzderia de umbre pe care le zămislea.

Caridad se trânti pe podea, prinsă între perete şi cealaltă femeie. Se zbătu ca să-şi mişte braţul şi să-l ducă sub cap, în chip de rezemătoare. Acuzaţia de prostituţie îi veni în minte de îndată ce izbuti să-şi găsească locul. Ea nu era prostituată. Era obosită. Îi aducea alinare atingerea femeii de care se sprijinea. Temerile ei sporiră. Se temea de ce avea să i se întâmple, se temea pentru Melchor, care avea să se întoarcă la casa de

oaspeţi şi n-avea s-o mai găsească acolo. Ascultă zgomotele nopţii. Tusete şi sforăituri. Suspine şi cuvinte spuse în somn. La fel ca în colibă, pe plantaţie, când dormea laolaltă cu ceilalţi sclavi. Aceleaşi sunete. Îi lipsea doar Marcelo... îşi mângâie părul aşa cum îl mângâia pe cel al fiului ei şi închise ochii. Cineva avea grijă de el, desigur. Apoi, în ciuda a orice, sleită de puteri, adormi.

Le siliră să se ridice în picioare la cinci dimineaţa, când o geană de lumină începea să pătrundă pe fereastră. Mai multe gardiene alese dintre deţinutele de încredere străbătură galeriile de la etajul doi şi le treziră şi pe celelalte, cu ţipete. Lui Caridad îi trebuiră câteva clipe ca să înţeleagă unde se afla şi motivul pentru care cele treizeci sau patruzeci de femei, în picioare, în colţul dinspre uşă, căscau, se dezmorţeau sau se răsteau la gardiene.

– Nouă, aşa-i?

Cuvintele veniră de la femeia care dormise lângă ea. Să fi avut vreo patruzeci de ani, era slăbănoagă, cu trăsături asprite de sărăcie şi cu o claie de păr pe cap, la fel ca tovarăşa spre care se întorsese ca să i-o arate pe Caridad. Nu existară alte schimburi de cuvinte sau prezentări. În schimb, tonul pălăvrăgelilor începuse să se ridice şi se amesteca, ici şi colo, cu câte un ţipăt sau câte o ceartă. Caridad le cercetă pe femei: multe dintre ele se aşezaseră intr-un şir, aşteptându-şi rândul să urineze într-o oliţă. Una după alta, le văzu ridicându-şi fustele fără nicio ruşine şi lăsându-se pe vine, deasupra ţucalului. Celelalte o zoreau pe cea căreia îi venise rândul şi care întârzia mai mult pentru că făcea treaba mare. Apoi luau oala, se căţărau pe o ladă ca să ajungă la fereastra înaltă şi prin ea vărsau urina, înainte să aşeze oala la locul ei, pentru următoarea.

– Feriţi-vă de ud! o auzi strigând pe câte una când arunca urina în stradă.

– Vezi să nimereşti în chelia comandantului!

Câteva hohote de râs urmară vorbei de duh.

Caridad simţi nevoia să urineze şi se aşeză la rând.

– Ieri n-aveam nicio negresă, nu?

Comentariul veni din partea unei femei grase care se aşezase la rând, în spatele ei.

– Eu nu-mi amintesc niciuna, se auzi din rând.

– Asta e de ţinut minte, râse grasa din spate.

Caridad se simţi observată de mai multe dintre femei. Încercă

să zâmbească, dar niciuna n-o luă în seamă. Deţinuta care folosea oala înaintea ei o privi cu neruşinare în tot timpul cât stătu să se uşureze.

– E toată a ta, îi spuse după ce se ridică. Nu-şi golise oala.

Caridad nu ştia ce să facă.

– Negreso, se amestecă în vorbă grasa care era după ea, Frasquita e o pişăcioasă. Parcă văd că, după ce faci tu, oala o să se umple până-n buză, o să-ţi uzi pizda şi o să murdăreşti peste tot. După aceea trebuie să cureţi!

Caridad aruncă udul Frasquitei pe fereastră, urină şi repetă gestul. Ieşi din rând. Nimeni nu o lămurise ce trebuie să facă în continuare, dar văzu că multe dintre deţinute coborau scările, aşa că se alătură din nou grupului. În urma ei, ţipetele gardienelor le grăbeau pe cele care mai rămăseseră sus.

Slujba. Ascultă slujba într-o capelă micuţă de la nivelul inferior, ticsită cu vreo sută patruzeci de deţinute, în picioare, pe care preotul le mustră tot timpul pentru purtarea lor nerespectuoasă din timpul ceremoniei, pentru pălăvrăgeli, ba chiar pentru câte un hohot răsunător.

Apoi spuseră rozariul, o rugăciune pe care Caridad n-o ştia. Ieşiră din capelă şi alcătuiră încă un şir lung la intrarea în altă încăpere. Acolo se afla o vatră pentru gătit şi li se dădu câte o bucată de pâine greu de mestecat, veche de mai multe zile, cleioasă. De asemenea, puteau să bea cu un polonic apă dintr-o găleată. Pe măsură ce înainta în rând, Caridad văzu că temnicerul din seara trecută arăta către ea în timp ce vorbea cu două gardiene care îi încuviinţau cuvintele fără să-şi ia privirile de la ea. Dădu gata bucata de pâine chiar înainte să ajungă înapoi în galeria de la nivelul superior.

– Ştii să coşi, negreso? o întrebă una din gardiene de cum ajunse sus.

– Nu, răspunse ea.

În timp ce alte deţinute coseau rufăria albă pentru spitalul Pasión şi pentru spitalul general, cearşafuri, feţe de pernă şi cămăşi, Caridad primi însărcinarea să spele vase şi să cureţe. La prânz, fură chemate la masă: puţină carne şi încă o bucată de pâine cleioasă, înapoi la muncă până la ceasurile şase ale după-amiezii, când mâncară de cină o mână de legume, spuseră rozariul şi Salutarea îngerească, apoi se retraseră la culcare. Ea se întoarse în acelaşi colţ din noaptea trecută.

A doua zi, înainte de prânz, gardiana din galeria ei o duse la

temnicer. Acolo o aştepta un alguazil care, fără să-i adreseze un cuvânt, o duse în susul străzii Atocha. Caridad se opri în stradă. Soarele, în înaltul cerului, o orbi. Alguazilul o îmbrânci, dar ei nici că îi păsă. Pentru prima oară de când ajunsese acolo, băgă de seamă oraşul acela care, după spusele lui Melchor, era atât de important. De cele mai multe ori, îl străbătuse fie noaptea, fie în goană, urmărită de tăietor. Strânse buzele întristată de amintire. Reuşise să scape de el ca să sfârşească întemniţată pentru prostituţie. Aşa scrisese temnicerul în acte.

– Păzea, negreso!

Strigătul veni de la alguazil. Caridad se opri înainte să fie izbită de o căruţă cu două roţi, hodorogită, trasă de un catâr care venea chiar înspre ea. Mătură strada cu privirea şi o cuprinse neliniştea: mulţimea se vânzolea încolo şi încoace. Casele, cele mai multe cu prăvălii la parter, se întindeau pe ambele părţi ale uneia dintre cele mai late străzi din Madrid. Lăsară în urmă spitalul general şi spitalul Pasión, închisoarea Galera şi mănăstirea Preoţilor Muribunzi de vizavi. Mergând pe urmele alguazilului, îşi abătu privirea către prăvălii: un magazin de ceară, o cizmărie, tâmplării, crâşme, taverne şi chiar o prăvălie de cărţi, pe lângă o casă de pioase şi orfelinatul Neajutoraţilor. Oamenii intrau şi ieşeau încărcaţi cu coşuri sau cu urcioare cu apă; pălăvrăgeau, râdeau sau se ciorovăiau într-o lume care ei îi era străină. După puţin timp, întrezări în faţa ei fântâna cu înger în vârf în care se aruncase însetată, înainte să fie arestată. Mai departe se schimba înfăţişarea străzii: printre case se înălţau construcţii impunătoare. Caridad nu avu cum să nu le admire, la dreapta şi la stânga ei: spitalul Convalecientes, cu puţin înainte de a ajunge în piaţă, spitalul Nuestra Señora del Amor de Dios, unde erau tratate bolile venerice, sau spitalul Nuestra Señora de Montserrat, care îi primea pe cei de obârşie din Aragón, a cărui faţadă bogat decorată o făcu să se simtă neînsemnată; colegiul Loreto, pe dreapta, dincolo de piaţă. Apoi spitalul Anton Martin şi biserica San Sebastián, cu cimitirul din spate, cel în care se ascunsese. Acolo puţin îi lipsi să încremenească în loc când văzu atriumul bisericii: pe terasa ridicată deasupra nivelului străzii, de pe care se intra în lăcaşul sfânt, se îngrămădeau o mulţime de filfizoni care stăteau la taclale. Îi văzuse şi în Sevilla, dar nu atât de mulţi laolaltă… O surprinseră costumele colorate, perucile albe, felul lor de a se mişca, de a râde şi de a gesticula în timp ce vorbeau unii cu alţii.

– Hai, negreso, auzi că o grăbea alguazilul, care îi îngăduise să se recreeze câteva clipe privind spectacolul.

După atrium, urmară mănăstirea Trinidad şi mănăstirea Santo Tomás, în următorul grup de clădiri. Biserica Santa Cruz…

– Am ajuns.

– Unde? întrebă ea fără să se gândească.

– La închisoarea curţii.

Caridad se răsuci spre stânga: impunătoarea clădire din cărămidă roşie se înălţa într-o piaţă triunghiulară, Piaza de la Provincia, cu o fântână în mijloc. Traversară piaţa ferindu-se de oamenii şi de trăsurile care o înţesau şi intrară.

– Sunt dusă la altă închisoare? întrebă atunci Caridad.

– Aici vei fi judecată, o lămuri alguazilul.

Liniştea neaşteptată care o învălui pe Caridad când trecu de frontonul clasic de deasupra celor trei porţi ale clădirii, în contrast cu zarva mulţimii din piaţă, se risipi când ajunse la baza scării mari ce împărţea clădirea în două: portari, alguazili, notari, avocaţi, procurori; întemniţaţi şi pârâţi, rude ale acestora, neguţători şi chiar nobili. Toţi se foiau de colo până colo, grăbiţi, nervoşi, vorbeau tare, cărau teancuri de hârtii sau îi târau după ei pe deţinuţi. Caridad se făcu mică; mulţi se uitau la ea, alţii o înlăturau din calea lor cu bruscheţe. Îl urmă pe alguazil până într-o săliţă în care se opriră şi aşteptară în picioare. Alguazilul vorbi cu unul din portari şi arătă spre Caridad. Bărbatul o privi, apoi se uită în hârtii şi încuviinţă.

În fiecare zi, dimineaţa devreme, fiecare alguazil le aducea la cunoştinţă alcalzilor de cvartale în care era împărţit Madridul şi la ordinele cărora se aflau, rezultatele rondurilor de noapte, arestările făcute şi orice alt incident s-ar mai fi produs. În fiecare zi, dimineaţa devreme, alcalzii de cvartale din Madrid, reuniţi în tribunalul alcalzilor, pregăteau un raport pentru Consiliu, în care pomeneau toate acele incidente; morţile, inclusiv cele naturale sau accidentale, răniţii care ajungeau la spitale, evenimentele petrecute la reprezentaţii sau promenade, rezultatele inspecţiei alcaldelui pieţelor, insistându-se mai cu seamă asupra aprovizionării şi asupra preţului alimentelor care se vindeau în Plaza Mayor, în măcelărie şi în celelalte locuri publice. În fiecare dimineaţă, după ce ascultau slujba în capelă, alcalzii, împărţiţi în două săli, îi judecau pe răufăcători şi cercetau pricinile civile.

Caridad fu dusă în cea de-a doua sală.

După ce, împreună cu alguazilul, privi cum intră delincvenţii în

sală ca să iasă după câteva minute, unii mâhniţi, alţii înfuriaţi, îi veni şi ei rândul. Privirea îi rămase la podiumul din lemn închis la culoare de îndată ce zări interiorul încăperii; bărbaţi îmbrăcaţi în negru, cu toci şi cu peruci, toţi aşezaţi la înălţime, în spatele unor mese impunătoare, de unde se simţi cercetată. Cu toate acestea, nu-i acordară nici cea mai mică atenţie. O prostituată. O chestiune neînsemnată pentru cei care obişnuiau să judece şi să osândească pe loc, iară prea multe formalităţi, săgetându-l cu privirea pe acuzat.

– Don Alejandro, spuse unul dintre bărbaţii care stăteau jos, în faţa ei, avocatul săracilor. Don Alejandro o să te apere.

Buimăcită, Caridad ridică privirea şi, la o distanţă ce părea uriaşă în acea sală imensă, aşezat pe un podium care se ridica deasupra tuturor celorlalte, văzu un bărbat arătând înspre dreapta lui. Urmă direcţia pe care i-o indica degetul acestuia şi dădu cu ochii de alt bărbat care nici măcar n-o privi, adâncit cum era în lectura unor hârtii. „Caridad Hidalgo.” Până să apuce măcar să-şi ascundă din nou privirea, secretarul de tribunal începuse deja să citească denunţul făcut de alguazilul care o arestase.

– Caridad Hidalgo, ce căutai la ore târzii din noapte, singură, pe străzile Madridului?

Ea şovăi.

– Răspunde! strigă alcaldele.

– Eu… Mi-era sete, şopti.

– Îi era sete! răsună în toată sala. Şi aveai de gând să-ţi ostoieşti setea cu doi bărbaţi? Aceasta ţi-era setea?

– Nu.

– Ai fost arestată aproape goală, în compania a doi bărbaţi care te sărutau şi te pipăiau! E adevărat?

– Da, bâigui ea.

– Te sileau, cumva?

– Da. Eu nu voiam…

– Dar asta? Ce e asta? urlă procurorul.

Caridad ridică privirea din pământ şi o îndreptă către procuror, în mâna lui strălucea safirul fals.

Trecură câteva secunde înainte să încerce să răspundă.

– Asta… Nu… E un dar.

Procurorul scoase un hohot de râs.

– Un dar? întrebă sfidător. Ai vrea să credem că cineva dăruieşte pietre, fie ele şi false, unei femei ca tine? Ridică mâna

şi le arătă piatra membrilor tribunalului.

Caridad se făcu mică în faţa lor, desculţă şi murdară, cămăşoaia ei de sclavă fiind singurul ei veşmânt.

– Nu cumva adevărul este, răbufni procurorul, că această piatră era plata pentru trupul tău, primită de la cei doi bărbaţi?

– Nu.

– Dar atunci?

Nu voia să vorbească despre Melchor. Acei bărbaţi care făceau legea în Madrid nu puteau să afle de el… Asta, dacă el mai era în viaţă. Tăcu şi lăsă privirea în pământ. Nu apucă să vadă nici cum procurorul ridica din umeri şi deschidea braţele înspre alcalzii care prezidau tribunalul. Nu era mare lucru de judecat, le dădu de înţeles prin gestul acela.

– Ce munceşti? întrebă unul dintre alcalzi. Din ce trăieşti? continuă fără să-i lase timp să răspundă.

Caridad rămase tăcută.

– Eşti liberă? o chestionară.

Se spunea că se declarase liberă.

– Unde îţi sunt documentele?

Întrebările se ţinură lanţ, tăioase, răstite. Nu răspunse la niciuna dintre ele, rămânând cu privirea aţintită în pământ. De ce o lăsase Melchor singură? Lacrimile îi şiroiau pe obraji de ceva timp.

– Doar comparabil cu cel mai cumplit dintre păcate! îl auzi zbierând pe procuror în încheierea unui scurt discurs pe care îl începuse când ceilalţi renunţaseră s-o mai interogheze.

– Domnule apărător al săracilor, aveţi ceva de argumentat? întrebă un alcalde.

Pentru prima oară de când începuse procesul, avocatul săracilor ridică privirea din hârtiile în care era cufundat.

– Femeia refuză să vorbească în faţa ilustrului tribunal, rosti el monoton. Ce argument aş putea aduce în apărarea ei?

Fu de-ajuns un schimb de priviri între alcalzi.

– Caridad Hidalgo, dictă sentinţa preşedintele, te condamnăm la doi ani de temniţă în închisoarea regală Galera din acest oraş şi curte regală. Dumnezeu să aibă milă de tine, să te ocrotească şi să te aducă pe drumul cel bun. Luaţi-o!

26

Milagros se lăsă într-un scaun şi se apăsă cu mâinile pe burtă, de parcă ar fi vrut să împiedice copilul care creştea acolo, înăuntru, să iasă înainte de vreme. Socotea că mai avea vreo cinci sau şase luni până să-l aducă pe lume. Dar şirul de contracţii neaşteptate şi puternice pe care le avusese când aflase că bunicul ei fusese prins în Madrid o făcură să se teamă că ar fi putut să-l piardă. Vestea era aşa de însemnată, încât se împrăştiase din gură în gură prin fundătura San Miguel, până ajunsese la fierăria familiei García, iar de acolo, la etajele de sus, unde fu sărbătorită cu chiote şi îmbrăţişări. Ţiganca răsuflă adânc. Durerea scăzu, iar bătăile inimii i se liniştiră.

– Moartea Galerianului! auzi dintr-una dintre încăperile alăturate.

Recunoscu vocea, ascuţită şi stridentă, voce de copil, a unuia dintre nepoţii lui Pedro. Nu avea mai mult de şapte ani. Ce putea să aibă împotriva bunicului ei mucosul acela? Sentimentele ei contradictorii o chinuiră încă o dată, de când furia simţită la moartea tatălui ei făcuse loc durerii adânci, singuratice, sfâşietoare. Bunicul îl omorâse, da, dar trebuia să moară şi el? „O răbufnire, asta a fost, o răbufnire”, îşi spunea deseori luptându-se cu durerea. Recunoştea că merita o pedeapsă, dar gândul de a-l vedea mort i se părea înspăimântător.

Ciuli urechea la conversaţiile din încăperea învecinată, care se umpluse odată cu venirea bărbaţilor care lucrau în fierărie. Un mesager de încredere care făcea drumul de la Madrid la Sevilla, dintre aceia care transportau pachete sau făceau comisioane pentru alţii, adusese vestea: „Neamurile din Madrid l-au capturat pe Melchor Vega”, anunţă curierul. „Cum de te-ai lăsat prins, bunicule? se tângui Milagros printre ţipetele lor de bucurie. De ce ai îngăduit una ca asta?” Cineva pomeni că neamurile voiau să ştie ce să facă cu el: nu puteau să-l aducă într-o căruţă de poştă, laolaltă cu alţi oameni, iar călătoria până la Sevilla cu un bărbat în lanţuri avea să fie înceată şi primejdioasă. „Să-l omoare!”, „Degrabă!”, „Să-l castreze mai întâi!”, „Şi să-i scoată ochii”, zbieră iar mucosul printre răcnetele celorlalţi.

– Răzbunarea e a neamului Carmona. Să-l aducă aici, oricum

ar fi, oricât le-ar lua. Aici, în Triana, trebuie să fie executată osânda.

Hotărârea lui Rafael puse capăt discuţiei.

De ce? plânse în tăcere Milagros. Cine erau acei García ca să hotărască soarta bunicului ei? Simţi cum fierbe în ea ura faţă de noua ei familie. Era aproape materială, mai că putea s-o atingă. Totul mustea de ranchiună. Îşi mângâie pântecul, dornică să-şi simtă copilul. Nici măcar acel copil, rod al căsniciei dintre o Vega şi un García, nu părea să stingă ura sălbatică dintre cele două familii. Mama ei o prevenise: „Nu uita niciodată că eşti o Vega.” Vorbise despre asta cu baba Maria, cea despre care nu mai ştia nimic de atâta timp, dar pe care şi-o amintea tot mai des pe măsură ce sarcina ei înainta. Cuvintele mamei sale reuşiseră să-i tulbure conştiinţa chiar în clipa în care se afla în faţa altarului, dar ea căutase să se refugieze în Pedro. Naivă. Nu mai aflase nimic despre mama ei de la moartea tatălui ei. Reyes Trianera jubilă când făcu în aşa fel încât să-i parvină la Malaga vestea că Milagros se măritase cu un García şi că José Carmona murise de mâna lui Melchor. „Spuneţi-i fiicei mele că nu mai e o Vega.” Lui Milagros îi rămăsese întipărită în amintire expresia de încântare cu care Trianera îi dăduse mesajul mamei.

Nu vru s-o creadă. Ştia că e adevărat, era convinsă că acela fusese răspunsul mamei ei, dar refuză să accepte că se lepădase de ea, că ajunsese s-o respingă. Muncea în fiecare seară, fără odihnă. Cânta şi dansa acolo unde hotăra Contele, în birturi, case şi palate, la *saraos*[25]… Milagros din Triana o porecliseră oamenii. Şterpeli câteva monede din banii câştigaţi de ea, cei pe care îi strângea Trianera, tot timpul lângă ea, lacomă, şi, în taină, îl înduplecă pe unul din familia Camacho să se ducă la Malaga. „Sunt destui pentru tine, ca să mituieşti pe oricine ar fi nevoie şi ca să-i laşi ceva bani mamei mele.”

– Îmi pare rău. Nu vrea să ştie de tine, o înştiinţă acesta la întoarcere. Nu te mai consideră fiica ei. Nu-i vrea, mai spuse în timp ce îi înapoia banii meniţi pentru Ana.

– Şi mai ce? întrebă Milagros cu un fir de glas.

Să nu mai irosească bani încercând să-i trimită vorbă, să li-i dea celor din neamul García ca să aibă cu ce-i plăti pe cei care au să-l omoare pe bunicul ei.

– A spus că e culmea ironiei, continuă Camacho dând din cap

---

[25] Reuniune nocturnă de persoane distinse, cu muzică şi dans. (n.tr.)

aproape imperceptibil, ca o Vega să-i întreţină pe alde García şi că preferă să rămână în Malaga, întemniţată, să sufere laolaltă cu femeile şi copiii lor mici, care nu şi-au recăpătat libertatea pentru că sunt ţigani, decât să se întoarcă la Triana ca să întâlnească o trădătoare.

– Eu, trădătoare?! sări Milagros.

– Fetiţo, spuse bărbatul cu o faţă gravă, duşmanii cuiva din familia ta, duşmanii mamei tale, ai bunicului tău, sunt şi duşmanii tăi. Toţi membrii acelei familii îţi sunt duşmani. Asta e legea ţiganilor. Da, trădătoare, asta cred şi eu. Sunt mulţi cei care au aceeaşi părere.

– Sunt o Carmona! încercă ea să se dezvinovăţească.

– Tu ai sânge Vega, fato. Sângele bunicului tău, al Galerianului…

– Bunicul meu mi-a ucis tatăl! zbieră Milagros.

Camacho dădu din mână, secerând aerul.

– N-ar fi trebuit să te măriţi cu nepotul celui care îţi era duşman. Tatăl tău n-ar fi trebuit să încuviinţeze una ca asta, fie şi numai pentru sângele care îţi curge prin vine. El ştia care era învoiala: libertatea lui în schimbul logodnei tale cu García. Ar fi trebuit să se împotrivească şi să se sacrifice. Bunicul tău a făcut ce trebuia.

Nu-i mai rămăsese niciunul dintre ai ei: mama, bunicul, tatăl, Maria… Cachita. Ciuli urechile: în încăperea alăturată nimeni nu vorbea despre Cachita. Şi ea fusese osândită, dar se părea că prea puţin le pasă de o negresă. I-ar fi plăcut să-i fie alături, să-i împărtăşească maternitatea. Bunicul i-a spus că ea nu făcuse nimic. Era adevărat, fără îndoială. Cachita nu era în stare să facă rău nimănui. Fusese nedreaptă cu ea. De câte ori nu regretase că se lăsase orbită de furie! Acum, după ce aflase că bunicul ei era prizonier, nu putea să-şi ia gândul de la negresă. Dacă n-o prinseseră odată cu el, atunci… Unde era Cachita? Singură?

Singură sau nu, probabil că îi era mai bine decât îi era ei, încercă să se convingă. Chiar în noaptea aceea avea să cânte, căci de dansat, nu prea putea să danseze în starea ei. Avea să cânte intr-un birt din apropiere de Camas, îi spusese Trianera în treacăt, fără să-i ceară nici părerea, nici consimţământul. Avea să meargă cu alde García, dar fără Pedro, care n-o însoţea niciodată. „Mi-e teamă că aş putea să-l omor pe vreunul dintre fudulii ăia cărora li se scurg balele când te văd dansând”, se scuzase încă de la începutul căsniciei lor. „Cu verii noştri are să-ţi

fie foarte bine.” Dar adevărul e că n-o însoţea nici atunci când nu cânta şi nu dansa pentru spanioli. Pedro nu mai muncea în fierărie. Banii câştigaţi de nevastă, căci avea grijă să le ceară lui Rafael şi lui Reyes partea lui, îi permiteau să nu muncească. Trândăvea prin birturile şi crâşmele din Triana şi Sevilla şi erau dese nopţile în care se întorcea acasă în zori. De câte ori nu fusese nevoită să-şi astupe urechile, ca să nu ia seama la şuşotelile vreunor scorpii despre isprăvile soţului ei! Nu voia să le dea crezare! Nu erau adevărate! Era doar invidie. Invidie! Ce avea Pedro de era de-ajuns s-o mângâie uşor ca să-i frângă voinţa? Un zâmbet de-abia schiţat pe chipul acela frumos, tuciuriu, cu trăsături aspre, un compliment, o măgulire, „Frumoaso!” „Mândro!”, „Eşti cea mai frumoasă femeie din Triana!”, vreun dar neînsemnat, era de-ajuns ca Milagros să dea uitării supărarea şi să vadă cum se preschimbă în desfătare mâhnirea pricinuită de indiferenţa cu care o trata soţul ei. Dar când făceau dragoste… Doamne! Simţea că moare. Credea că îşi pierde minţile. Pedro o aducea la extaz o dată, de două, de trei ori. Cum să nu şuşotească celelalte femei când gemetele ei răsunau în casa familiei García, în clădire şi în toată fundătura San Miguel? Dar apoi el dispărea din nou, iar Milagros trăia într-o pendulare nesfârşită, agonizantă, între singurătate şi pasiune dezlănţuită, între îndoială şi dăruirea oarbă.

Milagros nu avea cu cine să stea de vorbă şi cui să i se destăinuiască. Trianera era cu ochii pe ea zi şi noapte şi, de cum o vedea vorbind cu cineva, în fundătură, se apropia degrabă ca să se amestece în vorbă. Deseori trecea prin faţa mănăstirii San Jacinto şi privea cu melancolie biserica şi forfota călugărilor. Cu fray Joaquín ar fi putut să stea de vorbă, să-i povestească viaţa ei, frământările ei, iar el ar fi ascultat-o, n-avea nici cea mai mică îndoială. Însă şi el dispăruse din viaţa ei.

Fray Joaquín era de aproape un an în misiuni. Străbătea Andaluzia alături de fray Pedro, luându-i prin surprindere pe oamenii amărâţi în toiul nopţii, ameninţându-i cu toate relele posibile, obligându-i pe bărbaţi să-şi pedepsească trupurile în biserici, în timp ce femeile erau datoare să facă asta în intimitatea căminelor lor, cu urzici strecurate pe sub haine, cu pelin în gură, cu pietricele în încălţări şi cu funii aspre, corzi noduroase sau sârme strânse zdravăn, petrecute peste pântece, sâni sau extremităţi.

Milagros nu-i ieşea din minte.

Spovedania generală, scop ultim al misiunilor, sfârşi prin a frânge voinţa şi spiritul călugărului. Permisul emis de arhiepiscopul Sevillei îl împuternicea să ierte toate păcatele, inclusiv pe acelea care, prin gravitatea lor, ar fi putut fi cântărite numai de către mai-marii Bisericii. Ascultă sute, mii de spovedanii prin care oamenii căutau să capete iertarea deplină a unor păcate pe care nu le mărturisiseră niciodată duhovnicilor lor, căci aceştia n-ar fi avut puterea să-i ierte. Dar, săraci şi umili cum erau, nici nu puteau să mărturisească unor episcopi sau prelaţi, la care nu aveau cum să ajungă, păcate precum incestul şi sodomia. „Cu un copil? strigă fray Joaquín odată, stârnindu-le curiozitatea celor care aşteptau. De ce vârstă?”, adăugă coborând vocea. Apoi îi păru rău că întrebase. Cum putea să-l ierte după ce aflase vârsta? Dar bărbatul stătea tăcut şi aştepta să fie absolvit. „Te căieşti?”, întrebă fără convingere. Crime, răpiri şi sechestrări, bigamii, o sumedenie de rele care îi răsturnau principiile şi îl apropiau, cu fiecare pas, cu fiecare misiune, de părerea pe care o avea fray Pedro despre ei toţi: păcătoşi ce nu se puteau mântui, pe care îi mişca numai frica de diavol şi de focul iadului. Cum rămânea cu virtuţile creştine, cu bucuria şi speranţa?

– Ţi-a luat mult să-ţi dai seama că nu aceasta este calea pe care te-a chemat Domnul nostru, îi spuse fray Pedro când fray Joaquín îi comunică intenţia lui de a abandona misiunile. În tot acest timp, am ajuns să te preţuiesc, dar predicile şi discursurile tale nu-i cheamă pe oameni la căinţă şi la contriţiune.

Fray Joaquín nu voia să se întoarcă la Triana. Bucuria revenirii, la câteva luni de la prima lui plecare, când eliberarea ţiganilor asimilaţi era pe buzele tuturor, pieri de îndată ce află de căsătoria lui Milagros. Se închise în chilia lui, posti şi îşi pedepsi trupul cu tot atâta asprime ca în misiuni. Furios, dezamăgit, văzându-şi visurile spulberate, ajunse să înţeleagă răbufnirile prin care penitenţii încercau să-şi scuze păcatele grele la spovedanie: gelozie, furie, dispreţ, ură. Nu se întoarse. Prefera să viseze mai departe la fata care râdea de el scoţându-i limba decât să îndure martiriul de a se întâlni într-o zi cu ţiganca şi cu soţul ei pe străzile mahalalei sevillane. Următoarele popasuri le făcu în tovărăşia lui fray Pedro, departe de meleagurile sale. În acest timp, predicatorul presupunea nişte motive pe care asistentul său se încăpăţâna să nu i le dezvăluie.

– Am primit veste despre un nobil din Toledo, apropiat de arhiepiscop, care caută un profesor de latină şi un preceptor pentru fiicele lui, îi propuse atunci când fray Joaquín recunoscu că nu ştia ce să facă mai departe.

Fray Pedro se ocupă de toate: renumele său îi deschidea orice poartă. Îi trimise veste nobilului, îi obţinu lui Joaquín documentele, atât de la justiţia mireană, cât şi de la biserică, un catâr şi bani destui de drum, iar în dimineaţa în care urma să pornească, veni să-şi ia rămas-bun de la el, cu un pachet la subraţ.

– Păstreaz-o tu, ca să-ţi călăuzească viaţa, să-ţi domolească îndoielile şi să-ţi liniştească spiritul, îi ură întinzându-i pachetul.

Fray Joaquín ştia despre ce era vorba. Chiar şi aşa, dădu la o parte pânza care acoperea partea de sus. Capul încoronat al unei Fecioare se ivi în mâinile sale.

– Dar asta…

– E voia Fecioarei să te însoţească, îi reteză vorba sacerdotul.

Fray Joaquín contemplă sculptura al cărei chip trandafiriu desăvârşit îl privea cu blândeţe: o statuetă valoroasă de dimensiuni considerabile, lucrată cu măiestrie, cu o coroană de aur, cu briliante. Erau des întâlnite darurile şi sumele de bani cu care credincioşii le mulţumeau misionarilor pentru iertarea păcatelor. Fray Pedro, cumpătat în obiceiurile sale, le respingea pe toate care nu-i erau neapărat trebuincioase subzistenţei, dar integritatea lui se clătină în faţa statuetei pe care i-o pusese în mâini un moşier bogat. „La urma urmei, unde are să şadă mai bine Maica noastră dacă nu veghind asupra misiunilor?”, îşi spusese el încercând să se dezvinovăţească de abaterea sa de la austeritate. Când i-o înmână lui fray Joaquín, păru că el însuşi se lepăda de o povară.

27

În cvartalul Barquillo din Madrid, din nord-vestul oraşului, în case umile şi joase, cu un singur cat, trăiau aşa-numiţii *chisperos,* inşi la fel de semeţi, de orgolioşi şi de fuduli ca acei *manolos* din Rastro sau Lavapiés, dar care se îndeletniceau cu fierăritul şi cu comerciali zarea uneltelor din fier. Acolo trăiau cei din familia García, împreună cu mulţi alţi ţigani, şi tot pe acolo, de zece zile, hoinărea tânărul Martín Costes cu mâna bandajată, căutând să nu atragă atenţia asupra sa în timp ce bătea în sus şi în jos acele străzi pustii şi murdare.

Tatăl şi fratele său Zoilo îi spuseră că înţelegeau ce face, că erau de partea lui, dar că aşa stăteau lucrurile. „N-a mers bine”, recunoscu Cascabelero, ruşinat. Apoi se străduiră să-l convingă pe tânăr să renunţe. „Are să fie o pierdere de timp”, spuse unul. „Unchiul Melchor o fi mort deja sau în drum spre Triana”, îl încredinţă celălalt. „Ce pierd dacă încerc?”, ripostă tânărul.

Întrebă discret şi găsi casa lui Manuel García, pe strada Almirante. Din prima clipă ştiu că Galerianul se află încă acolo, înăuntru. Spre deosebire de celelalte locuinţe, aici puteau fi văzuţi tot timpul câte doi ţigani intrând, ieşind sau trândăvind prin împrejurimi, fără să se îndepărteze prea mult de uşă. La miezul zilei, ca la o schimbare de gardă, îi înlocuiau alţii. Şuşoteau între ei şi făceau semne înspre casă. Deseori, nou-sosiţii intrau, ieşeau şi reînnodau şuşotelile până când primii părăseau locul cu un zâmbet pe buze, bătându-se pe spate, de parcă ar fi savurat deja carafele de vin pe care aveau de gând să le bea.

– L-ai văzut tu? îl întrebă Cascabelero pe fiul său cel mic.

Nu. Nu-l văzuse, fu nevoit să recunoască. Trebuia să se încredinţeze. Într-o noapte, când strada Almirante era scufundată în cea mai neagră beznă, Martin se strecură până sub fereastra care dădea la drum.

– Aşteaptă instrucţiuni din Triana, îi spuse dintr-o suflare tatălui său după ce îl trezi brusc, la întoarcere. E în casă, neîndoielnic.

Nu voiau să stârnească un război între familii. Aceasta fu hotărârea pe care i-o împărtăşi tatăl lui după ce judecă pricina

împreună cu căpeteniile celorlalte familii prietene.

– Fiule, încercă să se dezvinuiască Cascabelero, am văzut moartea în ochii tăi. De mult nu mai trăisem aşa ceva. Nu vreau să mori. Nu vreau să moară niciunul dintre ai mei. Nimeni n-ar vrea ca ai lui să moară pentru un ţigan din Triana, osândit fiindcă l-a ucis pe bărbatul fiicei lui! Unchiul Melchor… Galerianul e făcut din alt aluat. El s-a lăsat prins pentru tine. Ce crezi că ar gândi dacă, după toate acestea, după ce s-a dat pe mâna familiei García, tu sau alţi Vega ar muri din pricina lui?

– Dar… O să-l omoare!

– Răspunde-mi. Astăzi e în viaţă? întrebă tatăl lui cu voce gravă.

– Da.

– Asta contează.

– Ba nu!

Tânărul ţigan se ridică de pe scaun.

– Făgăduieşte-mi, îl rugă tatăl său, pe când încerca să-l oprească apucându-l de cămaşă, că n-ai să faci nimic care să-ţi primejduiască viaţa.

– Vrei să-ţi promit pe amintirea mamei mele, care era o Vega?

Cascabelero îi dădu drumul şi lăsă privirea în pământ.

De atunci, Martin nu mai făcea altceva decât să dea târcoale casei în care îl ţineau pe Melchor. Nu putea să-i înfrunte pe alde García. Dacă i-ar fi luat prin surprindere, poate că l-ar fi doborât pe unul din paznici, dar nu pe amândoi. Şi apoi, în casă erau femei, poate mai erau şi alţi bărbaţi. Se gândi chiar să provoace un incendiu, dar Galerianul ar fi murit împreună cu ceilalţi. Încercă să pătrundă prin spate. Se strecură într-o fierărie părăginită şi cercetă grădinile interi oare. Imposibil. Tot ce găsise era o ferestruică, dar nici măcar nu ştia dacă dincolo de ea se afla Galerianul. Ce-ar fi fost să ia calul tatălui său, cel pe care îl călărea în luptele cu tauri, când îi întărâta cu lancea? Zâmbi când se închipui pe sine atacând căsuţa călare. Îi mai trecu prin minte şi posibilitatea să înştiinţeze alguazilii, dar dădu din umeri la simplul gând, de parcă în felul acesta ar fi putut să alunge o asemenea idee. Zilele treceau, iar Martin nu reuşea să urzească decât planuri nesăbuite. Un tânăr de cincisprezece ani, singur, împotriva unei familii întregi. Iar când se lăsa întunericul, se întorcea pe strada Cumetrei, învins, mut, ca să găsească o tăcere şi mai apăsătoare. Parcă şi copiii îşi pierduseră pofta care îi făcea să strige, să se joace şi să se bată.

Nu cedă. Continuă să meargă la Barquillo, ca să-i ocărască printre dinţi pe alde García. Măcar era acolo. „Ar putea trece mai bine de o lună până o să primească din Triana instrucţiunile pe care spui că le aşteaptă”, îi spunea Zoilo. „O să stai acolo în tot timpul ăsta?” Nu-i dădu răspuns fratelui său mai mare. Avea să stea acolo, sigur că da! Îi datora viaţa Galerianului. Poate că o să aibă o şansă atunci, când o să-l scoată ca să-l ducă la Triana sau când… Oare aveau să-l omoare în casa lor?

În seara celei de-a unsprezecea zile, după ce îl cuprinsese disperarea tot dând târcoale casei familiei García, Martín porni iar către strada Cumetrei. La început i se păruse că aude un murmur, apoi acesta răsună desluşit de îndată ce dădu colţul pe Real del Barquillo. O mulţime de credincioşi care spuneau rozariul, una dintre multele pe care le auzise de atâtea ori în depărtare. De două ori pe zi, dimineaţa şi seara, din numeroasele biserici ale oraşului porneau procesiuni de madrileni care străbăteau străzile spunând rozariul. Aproape o mie cinci sute de confrerii de toate felurile se puteau număra în Madrid. Procesiunea înainta pe strada Barquillo, în sus, în sens opus celui în care trebuia să meargă el. Se gândi să schimbe direcţia şi să facă un ocol, ca de fiecare dată. Aceste procesiuni se remarcau prin faptul că membrii lor îi îndemnau pe toţi cetăţenii pe care îi întâlneau să li se alăture, uneori cu pumnii, dacă n-o făceau de bunăvoie.

Atât îi mai lipsea, să încheie seara spunând rozariul cu o turmă de neghiobi! Dacă drumurile a două asemenea procesiuni se încrucişau, nu era neobişnuit ca cei devotaţi unui sfânt patron să se încaiere cu ceilalţi, cu bâte, pumni sau chiar să se taie cu jungherul.

Martin tocmai făcea cale întoarsă când se opri brusc. Îl străfulgerase un gând. „De ce nu?”, îşi zise. Alergă înspre ei şi se amestecă printre oamenii care se rugau.

– Pe strada Almirante, şopti el printre dinţi.

Cineva din faţa lui întrebă de ce.

– Acolo… Oamenii aceia sunt cei care au mai mare nevoie de… Şovăi, nu-şi amintea cum se spune. De luminarea Maicii Domnului! nimeri, în sfârşit, explicaţia stârnind o rumoare de încuviinţare.

„Pe strada Almirante”, auzi cum mergea vorba mai departe de la un credincios la altul, până în fruntea procesiunii. După atâtea psalmodieri şi atâtea taine, Martin se surprinse încercând

să zărească statuia Fecioarei care le deschidea calea, înconjurată de câteva torţe. Căuta ajutorul ei?

Simţea că i se înmoaie genunchii cu cât se apropiau de casa familiei García, înaintând încet, înghesuiţi unul intr-altul, pe uliţa îngustă. Dar dacă nu reuşea? Îl încolţi îndoiala. Cântările monotone, repetitive, îl împiedicaseră să gândească limpede. Se apropiau! Galerianul... El îl salvase viaţa. Ieşi din rând şi, în întuneric, lovi zdravăn cu piciorul în uşa casei, care se deschise larg, dădu buzna înăuntru şi fără să-şi mai facă griji de surprinşii membri ai familiei García care se aflau în casă, strigă cât putu de tare:

– Ducă-se dracului sfânta Fecioară şi toţi sfinţii!

Alde García nu apucară să pună mâna pe el. De-abia se ridicaseră de pe scaune când un şuvoi de oameni mânioşi şi gălăgioşi dădură buzna în casă. Martin îngenunche şi începu să-şi facă cruci cu ardoare.

– Ei! Ei au fost! ţipă arătându-i cu mâna rămasă liberă.

La nimic nu folosiră bricegele pe care le arătară Manuel García şi oamenii lui. Zeci de persoane indignate, furibunde, se năpustiră asupra ţiganilor. Martin se ridică şi îl căută pe Melchor. Văzu o uşă încuiată şi îi ocoli pe cei care se răfuiau cu alde García, ca să ajungă la ea. O deschise. Melchor aştepta în picioare, uimit, cu mâinile legate la spate.

– Să mergem, unchiule!

Nu-l lăsă să se dezmeticească. Îl împinse afară din încăpere şi îl trase după el. Oamenii din procesiune erau atenţi la alde García. Chiar şi aşa, câţiva încercară să le taie calea. „Ăia sunt!” urlă Martin, ca să-i distragă şi să se strecoare printre ei. După câţiva paşi, se opriră în faţa uşii care dădea în stradă, blocată de puzderia de oameni.

– Acest bărbat... începu Martin să grăiască, arătând către Melchor.

Cei din uşă îl priviră cu nerăbdare, aşteptând următoarele cuvinte. Melchor pricepu intenţia tânărului şi amândoi, deodată, se azvârliră asupra lor, ca şi cum s-ar fi împins într-un zid.

Mai mulţi bărbaţi căzură la pământ. Martin şi Melchor, la fel. Cei din spate se dădură înapoi. Alţii se împiedicară. Afară era întuneric beznă. Fecioara se clătină. Cei mai mulţi confraţi îşi îndreptară atenţia către statuie. Martin, încurcat printre atâtea picioare şi braţe, îl înşfăcă iar pe Melchor, care nu se putea mişca, având mâinile legate la spate, îl ajută să se ridice, îi

călcară în picioare pe câţiva şi fugiră.

Mulţi nu înţeleseră ce se întâmplase. Printre gemete şi blesteme, se auziră nişte hohote de râs care se îndepărtau pe strada Almirante în jos.

Tânărul Martin se miră când Melchor, după ce îi mulţumi pentru ajutor cu două sărutări sincere, nu primi să meargă acasă la Cascabelero, ci, în schimb, îi ceru să-l conducă până pe uliţa Primejdiilor.

– Fie, unchiule, consimţi băiatul înfrânându-şi curiozitatea, dar ceilalţi García... Cum o să afle de evadarea dumitale...

– Nu-ţi face griji. Tu du-mă acolo.

Unsprezece zile şi nopţi. Melchor ţinuse socoteala. „Negresa o mai fi în casa de oaspeţi?”, se gândea în timp ce îl grăbea pe băiat. Cu părul vâlvoi, Alfonsa, pe care o scoseseră din pat, după ce bătură în uşa casei sale în repetate rânduri, îi nărui speranţele ţiganului. „A plecat cu tăietorul, zise, aşa m-a încredinţat spălătoreasă.” Nu mai era acolo. Oaspeţii săi veneau şi plecau în funcţie de starea pungii lor, ceea ce era mare lucru, mai adăugă când Melchor ceru s-o vadă pe spălătoreasă. Nici despre tăietor nu ştia nimic. Îi ceruse lui vreo referinţă când apăruse în toiul nopţii, cu o negresă şi cu Pelayo? Melchor ajunsese să ia în seamă nenumărate posibilităţi în legătură cu soarta lui Caridad cât timp fusese prizonier, una mai neliniştitoare decât alta, totuşi, niciuna dintre ele nu era că plecase de bunăvoie cu alt bărbat.

– Nu se poate! i-o trânti.

– Ţigane, îl luă la rost gazda cu prefăcută silă, ai părăsit-o, ai lăsat-o singură mai multe zile. De ce te miri că a plecat cu alt bărbat?

Pentru că o asculta cântând, pentru că era singura lui tovărăşie. Pentru că o iubea, şi ea... îl iubea Caridad? Nu-i mărturisise niciodată, dar era sigur de asta. Oricâte femei cunoscuse de-a lungul vieţii, nu mai ajunsese să simtă aşa cum simţise cu Caridad contopirea trupurilor şi a spiritelor care să dea plăcerii acea dimensiune necunoscută lui. Era ca şi cum nu şi-ar fi putut ostoi dorinţa, însă acel nesaţ se domolea de îndată ce îşi trecea dosul palmei peste obrazul negresei... Absurd şi tulburător: dorinţă şi satisfacţie necurmate, ce se întrepătrund neîntrerupt. Bineînţeles că negresa îl iubea! Pentru că o auzise ţipând de plăcere, pentru că îi zâmbea şi îl mângâia, iar cântările ei începeau să se elibereze de durerea şi de amărăciunea care

păreau s-o urmărească fără încetare.

Alfonsa susţinu privirea ţiganului, care acum era tristă, lipsită de licărirea pe care o avea în noaptea în care apăruse cu Caridad. Îl dăduse afară pe tăietor după ce aflase cele întâmplate. Nu voia tărăboi în casa ei de oaspeţi. Apoi strânsese lucrurile lui Caridad şi oprise banii pe care aceasta îi păstra în boccea. Documentele arseseră în vatră, iar straiele roşii şi pălăria fuseseră vândute pe o nimica toată într-o prăvălie de haine. Dacă femeia se întorcea vreodată şi îi dezminţea spusele, tot ce avea de făcut era să susţină că aşa îi zisese spălătoreasă. Iar dacă întrebau de boccea, era de-ajuns să spună că, probabil, tăietorul şi spălătoreasă îşi împărţiseră lucrurile între ei…

– Unchiule… Martin încercă să-i atragă atenţia lui Melchor, simţindu-i consternarea. Unchiule… Fu nevoit să insiste.

– Să mergem, se dezmetici în cele din urmă ţiganul, nu înainte de a o săgeta cu privirea, din nou scânteietoare, cu o strălucire înfiorătoare, pe gazdă. Femeie, dacă aflu că m-ai înşelat, o să mă întorc ca să te omor.

Băiatul porni înspre strada Cumetrei.

– Aşteaptă, îi porunci Melchor în dreptul străzii Alcalá.

Era târziu în noapte şi domnea o linişte aproape desăvârşită. Galerianul îl apucă de umeri pe Martin şi îl privi în ochi.

Martin încuviinţă.

– Nu cred că ar trebui să merg, se împotrivi ţiganul.

– Dar…

– Tu m-ai eliberat şi o să-ţi fiu recunoscător toată viaţa, dar acolo, în afară de tine, nu mai era nimeni, niciun alt Costes, niciun ţigan aliat cu neamul Costes. Melchor aşteptă să se scurgă câteva clipe. Tatăl tău… Tatăl tău a hotărât să nu lupte pentru mine, aşa-i? – Privirea băiatului înfiptă în pământ fu singurul răspuns de care avea nevoie Melchor. – Să merg acum la el acasă ar însemna doar să-l umilesc şi să-l fac de ruşine, pe el şi pe toată familia ta.

Melchor îl scuti pe Martin de bănuielile care oricum îl năpădeau. Dacă nu-l ajutaseră, ce garanţie avea că n-o să-l vândă iar familiei García? Poate că nu Cascabelero, ci vreunul dintre cei care îl înconjurau şi cu care probabil că se sfătuise înainte să ia hotărârea de a-l lăsa în voia sorţii. Nu era un lucru pe care l-ar fi putut hărăzi el singur.

– Înţelegi? adăugă.

Martin înălţă capul. El însuşi se simţea ruşinat de purtarea

familiei sale.
– Da, răspunse.
– Nu-ţi face griji pentru mine, am să mă descurc. Trebuie… Trebuie să găsesc pe cineva…
– Pe negresă? îl întrerupse Martin.
– Da.
– Cea care a fost şi ea osândită în Triana?
– Da. Nu vorbi cu nimeni despre asta.
– Jur pe sângele neamului Vega, rosti băiatul.
O să se ţină de cuvânt, îşi zise Melchor.
– Bine. Acum, cu tine e necazul.
Martín ascultă cuvintele nedumerit.
– Trebuie să te faci nevăzut, băiete. Aici, în Madrid, într-o bună zi, tot au să te omoare. Ştiu că o să te doară ce o să-ţi spun, dar nu te încrede în nimeni, nici măcar în tatăl tău. El, probabil… Fireşte că nu-ţi doreşte niciun rău, dar s-ar putea vedea obligat să aleagă între tine şi restul familiei. Trebuie să pleci din Madrid. Du-te să-ţi iei rămas-bun de la tatăl tău şi porneşte la drum chiar în noaptea asta, dacă e cu putinţă. Nu căuta sprijin la cei din neamul tău, chiar dacă trăiesc în alte oraşe, chiar dacă tatăl tău stăruie, pentru că tot au să te găsească. Nu ştiu nici unde mai sunt alţi Vega, mă tem că toţi sunt întemniţaţi. Însă există un loc la graniţa cu Portugalia, Barrancos, unde o să găseşti ocrotire. Ia-o pe drumul către Mérida, apoi abate-te spre Jerez de los Caballeros. De acolo e uşor să ajungi. Caută un tutungiu pe nume Méndez şi spune-i că vii din partea mea. El o să te ajute şi o să te înveţe arta contrabandei. Nici în el să nu te încrezi, dar atâta vreme cât ai să-i fii de folos, n-o să ai necazuri.
Melchor îl măsură pe băiat din cap până-n picioare. Avea doar cincisprezece ani, dar tocmai se dovedise mai cutezător şi mai vrednic decât tatăl său. Era ţigan, un Vega, iar cei din seminţia lor răzbeau întotdeauna.
– M-ai înţeles?
Martin încuviinţă.
– Aici ne despărţim, dar presimt că, dacă nu mă cheamă diavolul mai înainte, o să ne mai întâlnim.
Melchor încă îl ţinea de umeri. Simţi un tremur uşor în palme, îl trase aproape pe băiat şi îl îmbrăţişă strâns. Nepotul pe care nu i-l dăduse fata lui!
– Încă ceva, îl preveni înainte să se despartă. În lume sunt

oameni mai răi decât alde García. Nu scoate jungherul până când nu înveţi să-l mânuieşti cu dibăcie. Melchor îl zgâlţâi când îşi aminti atacul său din birt, cu jungherul întins în faţă, de parcă ar fi fost o lance. Nu te lăsa orbit de mânie în înfruntări, asta o să te împingă numai la greşeală şi la moarte, şi gândeşte-te că nu e de niciun folos curajul dacă nu e pus în slujba inteligenţei.

Zorii îl găsiră pe Melchor sprijinit de peretele magaziei de cod din Portillo de Embajadores, la picioarele căruia se căsca râpa din spatele împrejmuirii. Acolo se termina oraşul; acolo se ascunsese ca să-şi petreacă restul nopţii după ce se despărţise de tânărul Martin. Noaptea şi oboseala îl prăvăliseră într-un somn tulburat tot mereu de imaginea lui Caridad. Uneori, Melchor încerca să se convingă că nu era cu putinţă ca negresa să fi fugit cu tăietorul; alteori, îl încolţea spaima când se tot gândea la ascunzătoarea sa. Neclintit, încercă să-şi facă ordine în gânduri. Pesemne îl căutau, alde García şi ai lor îl căutau. Nu putea să se ducă la nimeni şi nu avea un real. Nu avea nici măcar jungherul sau tunica lui galbenă. Oftă. Prost început. Alde García îi luaseră tot. Trebuia s-o găsească pe Caridad. „Nu se poate să fi plecat cu alt bărbat”, îşi mai spuse o dată la lumina soarelui, dar atunci… De ce nu-l aşteptase în casa de oaspeţi? Zece, unsprezece, douăzeci de zile dacă ar fi fost nevoie. Negresa era în stare să facă asta, era foarte răbdătoare şi avea destui bani ca să-şi acopere cheltuielile. În timp ce îl trecea un fior rece pe şira spinării, îşi alungă din minte teama că păţise vreo nenorocire, c-o siluise şi o omorâse careva. Nu. Justiţia, poate. Să fi fost arestată? Atunci, ar fi arestat-o şi pe Alfonsa pentru că o ascundea într-o casă de oaspeţi tăinuită. De altfel, negresa avea actele în regulă şi nu se băga niciodată în bucluc, în niciun caz de bunăvoie, zâmbi ţiganul amintindu-şi plajele din Manilva şi sacii de tutun care îi fuseseră furaţi. Nu se gândea decât la… Era o femeie nespus de atrăgătoare, voluptuoasă, neagră ca abanosul, aţâţătoare, fascinantă într-un Madrid dedat desfrâului. Orice codoş putea scoate un câştig bun pe seama ei. I se strânse inima şi se cutremură când şi-o închipui pe Caridad trecând din mână în mână, vândută cu mârşăvie în te miri ce cocioabă dezgustătoare. Avea s-o găsească! Se ridică amorţit, sprijinindu-se de perete. Cufundat în gândurile sale, nu băgase de seamă că locuitorii Madridului se treziseră deja şi începuseră munca. În josul râpei, pe un câmp, se făcea negoţ cu animale de călărie. Întinse gâtul, iar briza îi aduse zarva negoţului, nechezăturile şi răgetele

animalelor, dar nu şi mirosul lor, acoperit de cel care venea dinspre magazia de cod. Apa în care angajaţii din Junta de Abastos puneau la desărat codul plin de sare, pentru ca apoi să fie vândut, era vărsată în râpă. În Madrid se consuma cod, mai mult decât orice alt peşte, precum sardeaua, merluciul sau bonita. Milostivii creştini spanioli le plăteau duşmanilor lor de moarte, ereticilor englezi, sume uriaşe ca să-i aprovizioneze cu destul cod sărat pentru nenumăratele lor zile de abstinenţă. Caii şi mirosul de peşte îi aduseră aminte de Triana, de Guadalquivir, de podul de şlepuri care o lega de Sevilla, de fundătura San Miguel şi de ţigănime. Acolo, între portocali, o întâlnise pe Caridad. Dar Milagros? Ce se alesese de fata lui? Oare îl iertase? Carmona meritase să fie înjunghiat. Suspină gândindu-se că Ana era singura care putea să îndrepte lucrurile. Era mama ei… Pe ea avea s-o asculte… Dacă avea s-o elibereze.

Viaţa în Madrid se desfăşura pe străzi, iar acestea ajunseră să fie şi căminul ţiganului, pierdut printre nenumăraţii cerşetori care le populau. Umbla cu piciorul drept prins în aţele pe sub nădragi, ca să pară că şchiopătează, şi se împodobea cu o beretă de toreador veche şi o mantie roasă, şterpelite amândouă, cu care îşi acoperea parte din faţă, chiar şi în arşiţa verii.

Melchor porni în căutarea lui Caridad. Străbătu cartierele celor unsprezece cvartele în care se împărţea Madridul. În Lavapiés, Afligidos, Maravillas sau în oricare alt loc, aştepta să treacă zilele stând pe străzi sau în piaţete, atent atât la poterele alcalzilor care ar fi putut să-l aresteze, cât şi la vânzoleala de toate zilele a femeilor madrilene. Mergeau la biserică, să cumpere de mâncare, cu urcioarele după apă, să coacă pâine, să spele rufe, să vândă cârpelile pe care le făceau acasă sau aveau multe alte treburi. Puţine dintre ele stăteau în casele lor întunecoase mai mult decât era musai, iar ţiganul asculta zarva conversaţiilor şi era martor la multele lor neînţelegeri.

Bărbaţii. Ei reprezentau pricina celor mai înverşunate certuri dintre femei, într-o societate în care cele necăsătorite, văduve sau părăsite le întreceau cu miile pe cele măritate. Îşi repeta că n-avea să fie greu să recunoască o negresă între toate acele femei. Văzu câteva, pe unele le exclusese încă de departe, pe altele le urmărise o vreme, şchiopătând, până când se alesese cu o dezamăgire. În zilele de sărbătoare, aproape o sută pe an mulţumită zelului ecleziastic, le vedea pe madrilene părăsindu-şi

casele zâmbitoare, cochete, dichisite şi îmbrăcate după moda spaniolă, cu rochii strânse pe mijloc şi decolteuri generoase, cu mantelă şi piepteni, şi le urmărea în Soto de Migascalientes, pe izlazul Prado del Corregidor sau la fântâna La Teja, unde flirtau cu bărbaţii şi luau o gustare, cântau şi dansau până când bărbaţii începeau să arunce cu pietre unii într-alţii. Nici acolo n-o află pe negresă.

Însă noaptea Melchor se mişca mai mult. Căuta prostituate.

– Eşti frumoasă încă, le măgulea. Dar… Se prefăcea că şovăie. Aş vrea ceva mai deosebit.

Înainte să-l jignească sau să-l scuipe, cum mai făcuseră unele, Melchor le arăta banii.

– Cum ar fi? puteau să răspundă unele dintre ele la vederea monedelor.

– O virgină…

– În viaţa ta n-o să ai destui bani.

– Atunci… O negresă. Da, o negresă. Ştii vreuna?

Erau destule. Fu plimbat încolo şi încoace, pe străduţe întunecate şi prin odăi sărăcăcioase. De fiecare dată, risipea pe codoaşe bruma de bani pe care o aduna, cu chiu, cu vai, din furtişaguri.

– Nu! O negresă adevărată, stăruia apoi dacă vedea că femeia ştia meserie. Vreau o negresă cât se poate de neagră, tânără, frumoasă… O să plătesc oricât. Găseşte-mi-o şi o să te plătesc bine.

Banii. Acela era cel mai mare necaz al lui. Fără bani, nu putea întreţine lăcomia târfelor pe care le tocmise ca s-o caute pe Caridad. Hrana zilnică o avea asigurată de la biserică, dar trecuse mult de când nu mai fumase o ţigară sau nu mai băuse o carafă de vin. „Mult te mai iubesc, negreso!”, îşi spunea când trecea pe lângă orice birt sau crâşmă. Dacă foamea îi dădea ghes, se aşeza la coada lungă de sărmani care se opreau pe la porţile vreunei mănăstiri în aşteptarea supei săracului pe care o împărţeau în fiecare zi cele mai multe dintre ele. De asemenea, urmărea grupul care împărţea pâine şi ouă, care pornea în fiecare seară din biserica San Antonio de los Alemanes, ca să-i ajute pe cei sărmani. Trei fraţi din Confreria Refugio, unul dintre ei preot, împreună cu un servitor care lumina străzile cu un felinar, cutreierau, pe rând, cartierele Madridului ca să adune morţii, să-i ducă pe cei bolnavi la spitale, să le ofere mângâiere sufletească unora şi hrană celorlalţi: o bucată de pâine şi două

ouă fierte. Erau ouă mari, cum se cuvenea din partea unei confrerii renumite, căci pe cele mici, cele care treceau printr-o gaură pe care fraţii o făcuseră într-o scândură, pentru a le verifica mărimea, le aruncau.

Şterpelea tot felul de lucruri şi toate, mai puţin un briceag pe care hotărâse să-l păstreze, erau vândute ca să aibă bani pentru a o căuta pe Caridad. Îşi aduse aminte în ce fel îl eliberase Martin şi, tot aşa cum făcuse băiatul, se strecură în mai multe gloate care străbăteau străzile spunând rozariul până când, prin vicleşuguri, reuşi să învrăjbească două dintre ele. Una pornise de la San Andrés, iar cealaltă, de la mănăstirea San Francisco, şi se întâlniseră în piaţeta de lângă Puerta de Moros. În haosul creat din pricina încăierării, se alese cu câteva lucruri pe care apoi le vându. Un tertip asemănător folosi şi cu un grup de orbi. Melchor se simţea atras de armata aceea de nevăzători care cutreiera străzile şi piaţetele din Madrid. Spania era o ţară de orbi, erau atât de mulţi încât unii medici străini puneau acest fapt pe seama obiceiului de a scoate sânge, care urmărea să dea paloare pielii sau să reechilibreze umorilor din corp. Orbii se mişcau în cete şi îi chemau pe oameni să se apropie ca să le recite istorii, să le cânte la instrumente şi din gură, întotdeauna cu un şir de foi prinse cu cârlige pe o funie, pe care erau versurile cântecelor sau textele operelor pe care le recitau şi pe care le imprimau în mici ateliere clandestine, fără autorizaţie, fără să plătească taxe la vistieria regală şi fără să le supună cenzurii. Vindeau foile la preţuri foarte mici celor care îi ascultau, iar sărmanii le cumpărau. Povesteau despre ei înşişi, despre *manolos* din capitală, lăudau vitejia, obiceiurile şi dârzenia cu care se zbăteau să păstreze viu spiritul spaniol în timp ce luau în râs şi dispreţuiau orice ar fi avut un aer franţuzit. Orbii erau neîncrezători din fire şi era de-ajuns să le strecoare cineva o monedă falsă ca să înceapă să croiască bastoane în stânga şi-n dreapta, iar cei din jurul lor să se ia la pumni. Ţiganului îi mersese de două ori, când profită de tărăboi ca să fure tot ce putea fura, dar când încercase a treia oară, parcă orbii l-ar fi mirosit, fiindcă începură să-i strige vorbe de ocară înainte să ajungă la ei.

De asemenea, îl recunoscură câteva prostituate. „O ţii una şi bună cu negresa ta?”, se răsti una dintre ele. „Nu mă ţine din treabă!”, îi strigă o a doua. „Du te la alta cu snoava asta, neghiobule!”

De cât timp o căuta pe negresă? Vara şi o parte din toamnă se duseseră, frigul se înăsprea, ba chiar se văzuse nevoit să caute adăpost la câte unul dintre spitalele din Madrid. Simţi lipsa climei blânde din Triana. Uneori, nu era primit, pe motiv că spitalul era plin, şi trebuia să se îndrepte către marele spital San Antonio de los Alemanes, de unde pornea împărţeala de pâine şi ouă, care ocupa un întreg grup de clădiri între Corredera Baja de San Pablo şi strada Balistei.

Caridad nu era de găsit, se văzu nevoit să se resemneze într-o dimineaţă cenuşie şi rece. Din când în când îşi întrerupea căutarea pentru a cerceta mersul formalităţilor de eliberare a fiicei lui. Mergea atât de des la notariatul lui Carlos Pueyo, în Portal de Roperos de pe Calle Mayor, încât notarul nu-l mai primea şi îl trimitea direct la un copist morocănos, care îl dădea afară cu grosolănie. Într-o zi, îl primi ca să-i spună că mijlocitorul voia mai mulţi bani, spulberând astfel speranţele pe care şi le făcuse Melchor. Ţiganul protestă. Celălalt ridică din umeri. Melchor urlă.

– Poate preferi să renunţi acum şi să nu mai încercăm… îl întrerupse notarul.

Melchor duse mâna la jungher. Copistul aflat în slujba notarului, prevenit, se ivi pe la spatele lui şi îl ţintui cu o muschetă.

– Nu-i asta calea, Melchor, interveni calm Carlos Pueyo. Funcţionarii sunt avari. Cer mai mulţi bani, asta e tot.

– O să-i aibă, îl repezi ţiganul în timp ce punea jungherul la loc şi cumpănea dacă să-l ameninţe sau nu. Nu o făcu. Daţi-mi timp, ceru în schimb.

I se dădu tot timpul din lume. Ce îi mai rămânea? N-o găsea pe Caridad, deşi cutreierase în repetate rânduri Madridul şi lupanarele sale. Dorinţa de a-şi vedea fata liberă era din ce în ce mai arzătoare, până când se transformă în obsesie, dar depindea de acel notar, care îl storcea de bani ascunzându-se după un mijlocitor pe care el nici măcar nu-l cunoştea. În ziua aceea, cheltui puţinii reali pe care îi mai avea pe ţigări şi pe vin, cu chipul descoperit, fără să se ascundă sub vreo mantie, simţind tot timpul furnicături în piciorul drept, de-abia eliberat din strânsoarea atelelor care îl făcuseră nefolositor atâtea luni. Tutunul, îşi spuse în sinea lui, tot rotind în mâini o ulcică de vin golită deja, era singura cale de a face rost de banii pe care i-i cerea notarul. Apoi, cu simţurile toropite, străin de fierberea

mulţimii, străbătu oraşul înspre Puerta de Segovia. Nu avea nimic de luat înainte să pornească la drum, nu avea de la cine să-şi ia rămas-bun. Era singur. Înainte să treacă podul peste prăpăditul Manzanares, mai aruncă o privire în urmă, spre Madrid.

– N-am izbutit, negreso, şopti răguşit.

Palatul regal aflat în construcţie se înălţa pe un deal, deasupra lui. Îl vedea înceţoşat din pricina lacrimilor care îi jucau în ochi.

– Îmi pare rău. Îmi pare nespus de rău, Cachita.

28

Caridad împlinea primul an de pedeapsă în închisoarea Galera, în dimineaţa aceea, robotind aşezate pe jos în galeria în care dormeau, Frasquita îşi mută atenţia de la cearşaful pe care îl cosea spre Caridad. Trecută de cincizeci de ani, Frasquita se înduioşă la vederea acelei femei absorbite de rufa la care cosea neîncetat, cu degete îndemânatice. Ea însăşi încercase s-o chinuiască după ce fusese adusă înapoi la Galera, după ce i se dictase sentinţa la tribunalul alcalzilor. În fiecare dimineaţă, la coada care se forma în faţa oalei, se strecura chiar în faţa lui Caridad pentru ca aceasta să fie nevoită să-i arunce murdăriile. Iar Caridad o făcea fără să se plângă. În cele din urmă, reuşi s-o îmblânzească prin răbdarea ei. În ziua în care Frasquita hotărî să pună capăt umilinţelor şi se aşeză în altă parte la rând, Caridad o chemă în locul pe care îl ocupase zi de zi până atunci. Poate că altei deţinute i-ar fi răspuns mânioasă, dar chipul acela rotund şi negru ca tăciunele îi zâmbi fără umbră de ranchiună, batjocură sau sfidare. Se aşeză unde îi arăta Caridad, urină şi aruncă ea însăşi lichidul pe fereastră după strigarea: „Feriţi-vă de ud!” Multe dintre deţinute îi fură recunoscătoare pentru hotărârea luată. La urma urmei, îşi spuneau în gând, toate erau la fel: femei care împărţeau nenorocirea.

Însă… Caridad nu părea nenorocită. Îi mărturisise asta cu ceva timp în urmă, când Frasquita fu nevoită să-i explice pricina nemulţumirilor unora dintre femei.

– Nu li s-a precizat timpul de temniţă când li s-a dictat sentinţa. Sunt închise de mulţi ani, fără să ştie când o să fie eliberate. Caridad încuviinţă în tăcere, de parcă ar fi fost un lucru firesc. Dar chiar şi atunci când ai un termen, continuă cealaltă, dacă nu se găseşte un bărbat respectabil care să răspundă pentru tine, nu ţi se dă drumul.

Caridad ridică ochii din lucrul ei.

– E adevărat, se băgă în vorbă Herminia, o femeie blondă şi măruntă care o învăţase pe Caridad să coasă.

Cele două avură un schimb de priviri văzând cum Caridad îşi relua lucrul, ca şi cum ar fi încercat să se consoleze.

– Ai pe cineva afară? întrebă Herminia.

– Nu… Nu cred, răspunse după câteva clipe.

De când se ştia, îi avusese doar pe mama ei, pe nişte fraţi şi pe primul ei copilaş, de care o despărţiseră, apoi pe Marcelo, pe Milagros şi pe Melchor… Trecuse un an de când nu mai ştia nimic de el. Uneori, zeii ei îi spuneau că e în viaţă, că e bine, dar tot o năpădeau îndoielile. Din când în când, simţea cum i se strânge inima, dar lacrimile care îi şiroiau pe obraji târau în uitare amintirile fericite. La urma urmei, la ce se putea aştepta o sclavă neagră? Cum putuse să fie atât de naivă încât să viseze un viitor fericit?

– Îmi e bine aici, murmură.

Da. Felul acela de viaţă era pentru ea, era cel pe care îl cunoştea şi care i se cuvenea. Albii o învăţaseră aşa, cu lovituri de bici: dormea, se trezea, asculta slujba, mânca de dimineaţă, muncea, mânca la prânz, se ruga… îndeplinea nişte obligaţii prestabilite, monotone. Nu avea griji prea mari. Uneori, putea chiar să fumeze. Sâmbăta, deţinutele aveau voie să coasă pentru ele şi câştigau câţiva bănuţi, o nimica toată, dar era destul pentru ca temnicerul sau „demandera”, cea care făcea comisioanele în afara închisorii, să le aducă puţin tutun.

Şi apoi, de când Frasquita îşi deşertase singură udul pe fereastră, cele mai multe deţinute păreau s-o fi acceptat.

– Nu te apropia de te miri cine, o preveni Frasquita într-o zi, când se plimbau prin curtea mare. Pe vreme bună, li se îngăduia să facă asta înainte de culcare. Apoi îi arătă o deţinută singuratică, căreia i se citea mânia pe chip şi în priviri. Isabel, de pildă. Nu e o femeie bună, şi-a omorât copilul nou-născut.

– În Cuba, multe femei îşi omoară copiii. Nu sunt rele, fac asta ca să-i salveze de sclavie.

Frasquita îi cântări cuvintele. Apoi vorbi domol, ca şi cum niciodată până atunci n-ar fi ajuns să se gândească la asta:

– Isabel spune ceva asemănător: tatăl copilului n-a vrut să-şi asume răspunderea, ea nu putea să-l crească şi, în azil, mor opt din zece orfani înainte să împlinească trei ani. Zice că n-a putut îndura să-şi închipuie copilul bolnav şi lipsit de îngrijiri, agonizând până la moarte.

Chiar şi aşa, Caridad se feri de Isabel şi de alte deţinute care făcuseră acelaşi lucru ca aceasta. Însă nu reuşi să facă asta cu o prostituată în privinţa căreia o prevenise Frasquita. S-a întâmplat ca într-o dimineaţă femeia să stea în spatele ei la slujbă, înconjurată de alte târfe, împreună cu care alcătuia un grup

temut în Galera. Caridad le auzea şuşotind fără reţineri până când preotul le mustra ţipând la ele. Atunci râdeau încet şi, după câteva clipe, se întorceau la flecărelile lor. Cine era acea María Magdalena pe care, predică după predică, le îndemna preotul s-o imite? se gândea Caridad. În Cuba nu se vorbea despre ea.

– Păcătoaselor!

Zbieretul răsună în micuţa capelă în care se înghesuiau enoriaşele silite. Înspăimântată de ţipetele cu care preotul le pretindea penitenţă, căinţă, contriţiune şi multe alte sacrificii, Caridad tresări când simţi că cineva îi punea o mână pe umăr. Nu îndrăzni să privească în spate.

– Se spune că ai fost închisă pentru că eşti curvă, auzi.

Se temu că preotul o s-o vadă şi că o să ţipe la ea. Nu răspunse. Cealaltă o zgâlţâi.

– Negreso, cu tine vorbesc.

Frasquita nu era lângă ea. În dimineaţa aceea întârziase şi rămăsese pe unul dintre rândurile din spate. Caridad lăsă privirea în pământ, speriată, regretând că n-o aşteptase pe cea care putea s-o apere.

– Dă-i pace, sări să-i ia apărarea deţinuta de lângă ea.

– Tu nu te amesteca unde nu-ţi fierbe oala, căţea.

Altă prostituată o îmbrânci cu putere pe cea care tocmai se băgase în vorbă. Femeia se împinse în cele din faţa ei, care la rândul lor se clătinară.

Preotul îşi întrerupse predica auzind tărăboiul; temnicerul îşi croi drum printre femei, îndreptându-se spre ele.

– Curvele negre exotice, ca tine, sunt cele care ne fură clienţii, auzi Caridad că o învinuieşte cea care o apucase de umăr, fără să-i pese de bastonul cu care temnicerul îşi croia drum printre puşcăriaşe. Spune-mi cu cât te plătesc ca să te culci cu ei.

– Herminia, vino cu mine! ordonă bărbatul când ajunse în dreptul ei.

– Eu nu…

– Linişte! strigă preotul dinspre altar.

Bastonul îndreptat către ea fu de-ajuns pentru ca Herminia să se dea bătută şi să se pregătească să-l urmeze. Caridad îi adresă o privire plină de recunoştinţă. Femeia aceea încercase să-i ia apărarea şi se simţea datoare faţă de ea.

– Eu nu fur, i-o trânti Caridad prostituatei. Niciodată n-am fost plătită!

Mirarea ei crescu când se întoarse şi văzu o femeie supusă

care îi arăta temnicerului nişte braţe larg deschise în semn de nevinovăţie.

– Negreso, vino şi tu cu mine, auzi că îi poruncea acela.

– Negresă tâmpită!

Ocara prostituatei în urma ei fu acoperită de cuvintele preotului, care continua slujba.

Astfel se apropie Caridad de Herminia, împărţind cu ea o săptămână numai cu pâine şi apă, drept pedeapsă.

– Cine e Maria Magdalena? o întrebă într-o zi pe noua ei prietenă.

– Care din cele două?

Caridad se arătă mirată.

– Aici avem două Magdalene care ne fac zile fripte, o dumiri cealaltă.

– Cea de la slujbă, aia pe care o tot pomeneşte popa.

– Ah, aia! râse Herminia. O târfa. Se zice că a fost ţiitoarea lui Isus Cristos.

– Isuse!

– Chiar el. Se vede treaba că, până la urmă, s-a căit, aşa că au făcut-o sfântă. De-asta e dată drept exemplu în toate zilele, fără deosebire. Nu vi se vorbea despre ea în Cuba?

– Nu. Acolo nu ni se cerea să ne căim de nimic, ne ziceau doar că trebuie să fim supuşi şi să muncim din greu pentru că asta e voia Domnului. Caridad tăcu preţ de câteva clipe. Dar a doua Magdalena? întrebă apoi.

Herminia pufni înainte să răspundă.

– Asta e şi mai rea decât prima! Sor Magdalena de San Jerónimo, apăsă cuvintele cu dezgust, o călugăriţă din Valladolid, care a creat închisorile pentru femei acum mai bine de o sută de ani. De atunci, toţi regii au urmat cu înflăcărare indicaţiile ei: pedepse la fel ca cele ale bărbaţilor şi disciplină severă până când reuşesc să ne supună; umilire şi cruzime, dacă e nevoie, muncă grea ca să ne plătim hrana. Ţi-ai dat seama că nu putem să vedem strada pentru că ferestrele sunt foarte sus? Caridad încuviinţă. A fost ideea Magdalenei cu pricina: să ne izoleze de oamenii buni. Pe lângă toate astea, slujbe şi predici, ca să îmbrăţişăm credinţa şi ca să fim folositoare pe post de slujitoare vrednice... Asta e soarta noastră dacă o să ieşim vreodată de aici: să slujim. Să ne ferească Dumnezeu de Magdalene!

Dar în afară de cele care hotărâseră să curme prin moarte soarta tristă şi sigură a copiilor lor, de tabăra prostituatelor şi de

câte o delincventă agresivă şi morocănoasă, cele mai multe dintre cele o sută cincizeci de femei întemniţate se aflau acolo în urma unor greşeli neînsemnate, făcute din neştiinţă sau de nevoie.

Cunoştea osândirea Frasquitei: viaţă neruşinată, dictară sentinţa alcalzii.

– M-au luat într-o noapte, mergeam cu un cizmar, o lămuri pe Caridad. Om cumsecade… Nu făceam nimic! Îmi era frig şi foame şi voiam doar să dorm undeva la adăpost. Dar m-au prins cu un bărbat.

Frasquita îi mai arătă multe altele care pătimeau în Galera pentru că încălcaseră acel registru, pe cât de stufos, pe atât de încâlcit, de atentate la morală. Erau condamnate pentru că erau părăsite, scandaloase, prost întreţinute, libertine, uşuratice, deşucheate, desfrânate, dăunătoare regatului… O mulţime de nefericite care, spre deosebire de bărbaţi, nu puteau fi trimise la armată sau la munci publice şi, de aceea, sfârşeau în închisoarea pentru femei.

Herminia, blonda măruntă care era la origine dintr-un sat din apropiere, nu săvârşise alt delict decât acela de a încerca să vândă pe străzile Madridului vreo două funii de usturoi. Avea nevoie de banii aceia, îi mărturisi resemnată lui Caridad. Se aflau destule precupeţe ca ea printre deţinute, femei care încercau doar să-şi câştige pâinea revânzând ceapă sau tot soiul de verdeţuri şi legume, lucru ce era interzis.

Caridad cunoscu alte două femei. O simplă ceartă fără urmări le adusese la Galera. De asemenea, nu aveau voie să se jignească şi să se certe, să intre în birturi sau să umble singure noaptea. Erau arestate dacă nu puteau face dovada domiciliului sau a locului de muncă, dacă erau sărace, dar nu voiau să intre la stăpân, dacă cerşeau…

Într-o sâmbătă, ziua în care se împărţeau muncile săptămânii între deţinute, precum spălatul vaselor, curăţenia, aprinsul şi stinsul opaiţelor, împărţirea mâncării, lui Caridad îi reveni datoria să împartă pâinea cea cleioasă. Se nimeri să facă pereche cu o tânără a cărei prospeţime nu apucase încă să se ofilească. Caridad o cercetase pe îndelete pe fată: părea mai sfioasă şi mai neajutorată decât ea. Aşteptau amândouă lângă coşul cu pâine ca temnicerul să le dea voie celorlalte să intre.

– Mă cheamă Caridad, se prezentă ea, prin zarva pe care o făceau femeile aşezate la rând.

– Jacinta, răspunse tânăra.

Caridad zâmbi, iar cealaltă se strădui şi ea să facă acelaşi lucru. Cu o mişcare a bastonului, temnicerul făcu semn să înceapă împărţeala.

– Pentru ce te afli aici? întrebă Caridad în timp ce întindea bucăţile de pâine. Era curioasă. Îşi dorea ca fata să-i răspundă că e închisă pentru ceva lipsit de importanţă, ca atâtea altele. Nu voia să fie nevoită s-o considere o femeie rea.

– Ce mai aştepţi, fetiţo? Una dintre deţinute o bruftului pe Jacinta, care se zăpăcise din pricina interesului arătat de Caridad.

Nu voise să se culce cu stăpânul ei. Asta îi explică Jacinta după ce terminară de împărţit pâinea, când strângeau coşurile, iar celelalte mâncau deja. Caridad îi adresă o privire întrebătoare: i se părea un delict neobişnuit, când celelalte erau condamnate pentru că făcuseră exact opusul.

– M-am lăsat în alte dăţi şi am rămas grea. Soţia lui don Bernabé m-a lovit şi m-a ocărât, m-a făcut târfă şi scroafă şi în multe feluri, apoi m-a silit să dau copilul la orfelinat. Explicaţia ieşi din gura fetei de parcă încă n-ar fi reuşit să priceapă ce se întâmplase. Apoi… Nu voiam să mai am un copil!

Îşi înăbuşi un suspin. Caridad cunoştea durerea aceea. Mângâie braţul fetei şi o simţi tremurând.

Mii de fete ca Jacinta aveau aceeaşi soartă în marea capitală. Se socotea că a cincea parte a populaţiei muncitoare din Madrid era alcătuită din servitori. Familii din toate colţurile Spaniei le trimiteau pe fete să slujească în case sau în ateliere. Cele mai multe dintre ele îndurau hărţuirea stăpânilor sau a fiilor lor, neputând să se împotrivească. Apoi, dacă venea o sarcină, unele îndrăzneau să se judece pentru o zestre cu care să se mărite, în caz că cei care le lăsaseră grele erau însuraţi sau nobili, sau pentru respectarea promisiunilor de căsătorie, dacă erau burlaci. Soţiile şi mamele le învinovăţeau pe slujnice că îi ispiteau pe bărbaţii lor ca să obţină bani sau stare. Aceasta fu acuzaţia pe care i-o aduse Jacintei soţia lui don Bernabé, după ce o insultă şi o bătu. Ea nu era decât o copilă venită dintr-un sat din Asturias. Îşi coborî privirea către sânii ei tineri şi umflaţi când femeia îi semnală drept pricină a poftelor şi, prin urmare, a greşelii bărbatului ei. Ajunse să se simtă vinovată, cum stătea acolo, în picioare, încolţită, în salonul unei case care i se părea un palat pe lângă cocioaba sărmană din care plecase. Ce-ar fi spus părinţii ei? Ce-ar fi gândit ruda aceea din Asturias care trăia în Madrid şi

care o recomandase? Şi încuviinţă. Tăcu. Într-o noapte născu în spitalul Desamparados, chiar acolo, pe strada Atocha. Acolo erau primiţi orfanii mai mari de şapte ani, se înghesuiau în cele patruzeci de paturi ale lor bătrânele muribunde, hârcile, aşa li se spunea, care veneau să moară în singurul loc existent pentru ele în capitală, dar tot acolo era şi o încăpere în care nefericitele ca Jacinta erau ajutate să nască. Multe mame mureau la naştere; mulţi copii aveau aceeaşi soartă. Jacinta scăpase cu viaţă. Confreria Amor de Dios ascunsese rodul pântecelui său în orfelinat, unde copilul avea să moară în cele din urmă, iar fata se întorsese să slujească din nou în casă.

– Dar dacă n-ai vrut să te culci cu stăpânul tău, stărui Caridad, de ce te-au întemniţat?

– Don Bernabé a hotărât aşa. A spus că nu vreau să slujesc în casă, că sunt o servitoare rea şi că nu-i dau ascultare.

În felul acesta află Caridad că, pe lângă răufăcătoare şi deznădăjduite, mai exista un grup de deţinute a căror singură crimă fusese că se născuseră femei la mila bărbaţilor. Femei care, aşa cum păţise Jacinta, fuseseră închise din simpla dorinţă a soţului, a tatălui sau a stăpânului, ca Maria, aproape o bătrână, închisă pentru că vânduse o cămaşă fără permisiunea bărbatului ei, sau ca Ana, care se afla acolo pentru că părăsise domiciliul conjugal fără învoire, şi o a treia, al cărei singur păcat fusese că se împrietenise cu un pescar. Cele mai multe dintre acele femei cinstite care sfârşeau după gratii din pricina plângerilor făcute de bărbaţii lor erau trimise la închisorile din San Nicolás şi din Pinto, dar unele ajungeau la Galera. Singura deosebire dintre ele şi cele care săvârşiseră vreo faptă rea era că bărbatul care cerea întemniţarea era consultat la tribunalul alcalzilor în legătură cu pedeapsa ce trebuia să i se dea femeii. Acel bărbat trebuia să suporte şi cheltuielile pentru subzistenţa deţinutei cât timp era închisă, în unele cazuri, după un timp, erau iertate şi ieşeau din închisoare.

– Aşa mi-a zis don Bernabé, înainte să fiu adusă aici, îşi încheie mărturisirea Jacinta, că atunci când o să-l primesc, o să mă ierte.

Caridad o privi pe fată din cap până în picioare. În cât timp avea să-şi piardă frumuseţea care îl stârnea atât de mult pe stăpânul ei, stând închisă într-un loc ca acela?

În ziua în care Herminia o întrebă dacă avea pe cineva în afara închisorii, Caridad, ştiindu-se privită de către tovarăşele ei,

continuase să coasă în tăcere la rufăria pentru spital. Degetele acelea pricepute să mângâie frunzele de tutun şi apoi să le răsucească cu delicateţe se obişnuiră repede cu îndeletnicirea de a coase. Îi era bine acolo, înăuntru. Se simţea întovărăşită de multe femei, stăteau de vorbă sau chiar râdeau împreună. Cele mai multe erau femei cumsecade. Erau hrănite, oricât de puţină şi de proastă era mâncarea. Unele se plângeau şi se răzvrăteau chiar, ceea ce nu le aducea decât o pedeapsă aspră. Caridad încerca să le înţeleagă atitudinea. Le auzise povestind despre foamea şi sărăcia pe seama cărora multe dintre ele puneau întemniţarea şi nu le înţelegea protestele. Ea îşi amintea terciul şi codul cu care zi după zi, ani de-a rândul, fusese hrănită pe plantaţie.

„Cât despre libertate…”, se gândea Caridad. Libertatea aceea ciuntită, despre care vorbeau atâta unele dintre ele, pe ea doar o purtase pe meleaguri neprimitoare şi o adusese în tovărăşia unor oameni neobişnuiţi care, până la urmă, o părăsiseră. Ce s-o fi ales de Milagros? Uneori se gândea la tânăra ţigancă, cu toate că o simţea tot mai îndepărtată. Iar Melchor… Simţi că i se umezeau ochii şi ascunse asta de tovarăşele sale cu un prefăcut acces de tuse. Nu, libertatea nu era ceva care să-i lipsească ei.

IV
Patimă înfrânată

29

Sevilla, 1752

Milagros nu mai dăduse pe la palatul conţilor de Fuentevieja din ziua în care venise să ceară ajutor pentru eliberarea părinţilor săi. Trecuseră aproape trei ani, iar fata aceea căreia secretarul hâd al Excelenţei Sale nu-i îngăduise să treacă mai departe de coridorul sumbru care ducea la cuhnii, se mişca acum cu dezinvoltură într-unul dintre luxoasele lor saloane. Printre femeile nobile şi bogate care îşi scoteau adesea sânge din dorinţa de a da paloare obrazului şi purtau fuste înfoiate cu crinoline, femei cu talii şi busturi încorsetate, cu pieptănături înalte, complicate şi dichisite, ce ameninţau să îndoaie sârmele care le susţineau şi să se turtească peste capetele lor, mereu gătite, împodobite cu panglici, ţiganca se ştia urmărită şi dorită de către bărbaţii invitaţi la petrecerea pe care o dădea contele. Când o întâmpinase în acea seară de la sfârşitul lui februarie, secretarul şi unul dintre portari aruncaseră o privire pofticioasă către pieptul ei.

– Ascultă, îl bruftului ţiganca, dornică să se răzbune, în timp ce se întreba dacă el o recunoştea pe fata de care îşi bătuse joc în trecut, de ce îţi curg balele?

Bărbatul se dezmetici şi înălţă capul buimăcit.

– Nu se strică orzul pe gâşte, îi şuieră Milagros.

Câţiva ţigani care-o însoţeau îşi arătară uimirea. Portarul îşi stăpâni un hohot. Secretarul dădea să riposteze când Milagros îl sfredeli cu privirea şi îl provocă fără cuvinte: „Te încumeţi să mă jigneşti şi să mă vezi plecând? În ce situaţie s-ar afla atunci stăpânii tăi în faţa invitaţilor lor?” Secretarul se dădu bătut, nu înainte de a face o grimasă plină de dispreţ către grupul de ţigani.

Fireşte că n-o recunoscuse! Cei trei ani care se scurseseră şi naşterea unei fetiţe minunate dăduseră formă trupului splendid al unei femei de şaptesprezece ani, tânăr, dar împlinit. Oacheşă, cu trăsături frumoase, puternice, şi păr lung şaten care îi cădea răvăşit pe spate, toată fiinţa ei emana mândrie. Milagros nu avea nevoie de corsete sau de veşminte elegante ca să-şi arate

farmecele: o cămaşă simplă, verde şi o fustă lungă, înflorată, care cădea până aproape să-i acopere tălpile desculţe lăsau să se ghicească voluptatea picioarelor, a umerilor, a şoldurilor, a pântecelui şi a sânilor tari şi umflaţi. Zornăitul podoabelor însoţi paşii portarului şi pe cei ai secretarului până în salonul mare unde, după cină, conţii şi iluştrii lor invitaţi îi aşteptau pălăvrăgind, sorbind licori şi trăgând tabac pe nas. După ce îi salută pe amfitrioni şi pe toţi curioşii care se apropiară ca s-o cunoască pe faimoasa Milagros din Triana, în vreme ce ţiganii se aşezau şi îşi acordau chitarele, ea se învârti de colo până colo, printre oameni, admirându-se în oglinzile imense şi pipăind cu nepăsare câte o statuetă, înfăţişându-se în lumina impunătorului policandru care atârna din tavan în faţa bărbaţilor şi a femeilor, fălindu-se cu senzualitatea ce avea să se dezlănţuie nu peste mult timp.

Zdrăngănitul deja ritmat al câtorva chitare îi solicită prezenţa acolo unde se aflau însoţitorii ei, într-un colţ al salonului golit anume pentru a primi grupul de patru bărbaţi şi tot atâtea femei. Trianera nu lăsa să-i scape nimic, cărnurile ei revărsându-se într-un fotoliu din lemn aurit, tapiţat cu mătase roşie, de parcă ar fi fost un tron. Râvnise la el de cum îl văzuse şi, cu mare tărăboi, îi silise pe doi servitori să-l aducă din celălalt colţ al încăperii.

Reyes şi Milagros schimbară priviri reci şi dure. Cu toate acestea, orice trăire tulburătoare se stinse din sufletul tinerei de cum începu prima cântare. Acela era universul ei, o lume în care nimeni şi nimic nu avea nici cea mai mică importanţă. Muzica, dansul şi cântatul o vrăjeau şi o duceau la extaz. Cântă. Dansă. Străluci. Fermecă întreaga asistenţă, femei şi bărbaţi care, pe măsură ce trecea seara, renunţară puţin câte puţin la ţinutele rigide şi la aerele aristocrate pentru a se alătura îndemnurilor, strigărilor şi bătăilor din palme ale ţiganilor.

În scurtele pauze, ţiganii din familia García lăsau chitarele şi se strângeau în jurul ei în timp ce Milagros flirta cu bărbaţii care se apropiau de ea. Pedro nu era acolo, el nu era niciodată prezent. Iar Milagros ghicea după chipurile bărbaţilor şi după dorinţa pe care o emanau, ca pe un parfum, care dintre ei era dispus s-o răsplătească pentru o ocheadă şireată, un gest îndrăzneţ, un zâmbet sau o atenţie mai mare decât cea pe care le-o acorda celorlalţi. Câteva monede, o mică bijuterie sau orice alt accesoriu ar fi avut asupra lor: un buton de argint sau poate o tabacheră cu lucrături bogate. Acei nobili civilizaţi şi culţi îşi

satisfăceau vanitatea curtând-o fără ruşine în prezenţa soţiilor lor. Acestea stăteau la oarecare depărtare, ca şi cum ar fi asistat la încă un spectacol, şuşoteau şi râdeau de strădaniile soţilor lor, care se zbăteau să se ridice deasupra celorlalţi şi să obţină prada.

Un ceas de buzunar fu trofeul pe care îl câştigă în seara aceea şi care trecu degrabă în mâinile Trianerei, care îl cântări şi îl ascunse printre haine. Milagros îi îngădui învingătorului să-i ia mâna şi să i-o atingă uşor cu buzele. Cu coada ochiului, văzu cum o femeie cu o fundă mare şi aurie la decolteu, asortată cu o mulţime de alte funde mai mici care îi împodobeau coafura, primea felicitările suratelor sale, gesticulând cu nepăsare, desconsiderând importanţa bijuteriei de care tocmai se lipsise bărbatul ei. „Asta îi distrează”, îşi spuse Milagros. Nobili avuţi şi curtenitori, uniţi între ei prin căsătorii de inclinaţiune.

Ţiganii cântară mai departe la chitarele lor, printre ropote de castaniete şi bătăi din palme, iar Milagros cântă şi dansă pentru nobili. Aveau să facă asta până când don Alfonso şi iluştrii săi invitaţi aveau să obosească, deşi văzând supele, prăjiturile, dulciurile şi ciocolata pe care servitorii le aduseseră de-a lungul serii, Milagros ştiu că noaptea avea să fie nesfârşită. Aşa se întâmplă. Petrecerea se lungi până în zori, mult după ce ţiganca, istovită, se văzuse nevoită să le cedeze locul celor care o însoţeau, care se străduiră în zadar s-o imite.

Trianera, care dormita în tronul ei, se ridică pentru prima oară în noaptea aceea atunci când don Alfonso puse capăt petrecerii. Bătrâna ţigancă se trezi din instinct în clipa în care contele făcu un semn aproape insesizabil către majordomul său. Contele trebuia să-i plătească, însă numai el hotăra recompensa. Mulţi invitaţi plecaseră deja. Dintre cei care rămăseseră, unii îşi pierduseră ţinuta seniorială din pricina licorilor. Don Alfonso, cu punga de bani în mână, nu părea să se numere printre aceştia din urmă şi nici bărbatul alături de care se apropie de grupul ţiganilor.

– O seară plăcută, îi lăudă contele întinzând punga.

Reyes i-o smulse din mână.

– O noapte interesantă, adăugă însoţitorul său.

Fără s-o ia în seamă pe Trianera, don Alfonso i se adresă atunci lui Milagros.

– Cred că ţi l-am prezentat deja pe don Antonio Heredia, marchiz del Rafal, aflat în vizită în Sevilla.

Ţiganca îl cercetă pe bărbat: bătrân, cu perucă albă, pudrată, faţă serioasă, tunică neagră, descheiată, strâmtă, cu broderii la manşete, veston, jabou, nădragi, ciorapi albi, pantofi cu talpă joasă şi catarame de argint. Milagros nu-l observase, nu fusese unul dintre cei care o asediaseră.

– Don Antonio e prefectul Madridului, adăugă contele după ce îi îngădui un scurt răgaz ţigăncii.

Milagros răspunse cuvintelor sale cu o uşoară clătinare din cap.

– În calitate de prefect, explică atunci don Antonio, sunt şi unic judecător protector al teatrelor de comedie din Madrid.

Văzând privirea nerăbdătoare a prefectului, Milagros se întrebă dacă se cuvenea să se arate copleşită de acea dezvăluire. Arcui sprâncenele nedumerită.

– M-a impresionat glasul tău şi… Prefectul învârti două degete prin aer. Şi felul tău de a dansa. Aş vrea să vii la Madrid, să cânţi şi să dansezi la Coliseo del Príncipe. Vei face parte din compania…

– Eu… îl întrerupse ţiganca.

De data aceasta, contele fu cel care ridică din sprâncene. Prefectul înălţă capul. Milagros tăcu, neştiind ce să spună. Să plece la Madrid? Se întoarse către ţiganii din spatele ei, ca şi cum ar fi aşteptat un ajutor din partea lor.

– Femeie, şi atunci vocea contelui îi păru aspră, don Antonio tocmai ţi-a făcut o ofertă generoasă. Doar n-ai de gând să-l refuzi pe un prefect al Majestăţii Sale!

– Eu… şovăi din nou Milagros, pierzându-şi şi ultima fărâmă din mândria cu care se învârtise printre ei toată noaptea.

Reyes făcu un pas în faţă.

– Iertaţi-o, Excelenţă. E doar copleşită şi năucită. Înţelegeţi Domniile Voastre că nu e obişnuită cu o cinste atât de mare. O să cânte la Madrid, desigur, rosti în încheiere.

Milagros nu putea să-şi ia privirea de la chipul prefectului. Duritatea trăsăturilor sale se îmblânzea pe măsură ce asculta cuvintele Trianerei.

– Excelentă hotărâre, reuşi să citească pe buzele sale.

– Secretarul meu şi cel al lui don Antonio vor aranja totul, interveni atunci contele. Mâine… Se opri, zâmbi şi aruncă o privire către unul dintre marile vitralii prin care se strecurau deja primele raze de soare. Ba nu, e zi deja, se corectă. Înainte să se înnopteze, înfăţişaţi-vă în faţa mea.

Aristocraţii nu-i acordară mai mult timp. Îşi luară rămas-bun şi, fiecare cu o mână pe umărul celuilalt, îşi îndreptară paşii către marea uşă dublă care închidea încăperea. Hohotele contelui înainte să treacă dincolo de ea o deşteptară pe Milagros din buimăceală. Mai rămăseseră doar ei în salon, în afară de majordomul care îi păzea şi vreo doi servitori care, de îndată ce ecoul hohotelor se stinse pe holurile marelui palat, se dezlipiră de pereţii lângă care stăteau încremeniţi. Unul oftă, celălalt îşi dezmorţi muşchii. Lumina soarelui şi cea a lumânărilor încă aprinse dezvăluiră o încăpere care cerea să fie redată splendorii cu care îi întâmpinase. Mobilele erau în dezordine, erau pahare peste tot, ceşti murdare de ciocolată, tăvi, farfurii cu resturi de mâncare, ba chiar evantaie şi unele podoabe uitate de către doamne.

– Madrid? izbuti atunci să se întrebe Milagros.

– Madrid! Vocea Trianerei răsună până la tavanul înalt al salonului. Sau voiai să nesocoteşti oferta prefectului şi să ne învrăjbeşti iar cu granzii regatului?

Milagros se încruntă la Trianera. Da, avea să plece la Madrid, se convinse atunci. „Oriunde, departe de tine şi de ai tăi”, gândi.

Se pregătiră să plece la Madrid într-o căruţă lungă de poştă, dintre cele care străbăteau săptămânal ruta dintre Sevilla şi curte, cu patru roţi, acoperită cu coviltir şi trasă de şase catâri. Căruţa era făcută să transporte cincisprezece drumeţi cu tot cu bagajele lor, şi atâţia se adunaseră în jurul ei în acea dimineaţă de martie a anului 1752.

În acea împrejurare, ţiganii aveau să plece din Triana cu toate permisele şi păsurile în ordine, semnate şi pecetluite de toate autorităţile, sub ocrotirea directă a prefectului Madridului, aşa cum atesta scrisoarea pe care secretarul său le-o trimisese, nu înainte de a-şi arăta uimirea în legătură cu ţiganca bătrână pe care alde García aveau de gând s-o includă în alai. „Altfel cine o să aibă grijă de fată în timp ce cântă pentru Excelenţa Sa?”, se amestecă Rafael, patriarhul. Secretarul clătină din cap, dar adevărul era că prea puţin îi păsa câţi ţigani călătoresc la Madrid, astfel că îşi dădu încuviinţarea. În schimb, nu trecu cu vederea comentariul referitor la stăpânul său.

– Nu înţelege greşit, îl atenţionă. Femeia n-o să cânte pentru domnul prefect. O să facă asta în Coliseo del Príncipe pentru toţi cei care vin să asiste la comedii.

– Dar într-o bună zi are să asiste şi Excelenţa Sa, nu? Rafael García îi făcu cu ochiul funcţionarului cu intenţia de a-l face martor la încântarea pe care Reyes, nevasta lui, o exagerase când îi povestise scena din palatul conţilor.

Secretarul oftă.

– Şi chiar şi regele, răspunse ironic. Maiestatea Sa, de asemenea.

Rafael García se schimbă la faţă şi îşi înghiţi răspunsul.

– Câţi bani o să-i plătească domnul prefect? întrebă, în schimb.

Secretarul zâmbi perfid, deranjat că era nevoit să aibă de-a face cu ţigani.

– Nu ştiu, dar de un lucru sunt sigur: n-o să ocupe locul primei dame. Îmi închipui că o să primească o plată de şapte sau opt reali pe zi, fără drept la simbrie.

– Şapte reali? protestă Contele. Numai ceasul pe care l-a primit Milagros în noaptea aia făcea de o sută de ori mai mult!

Celălalt zâmbi şi mai larg.

– Aşa stau lucrurile. Cele noi nu primesc simbrie, silabisi văzând mutra nedumerită a ţiganului, adică o leafă pe care o primesc fie că muncesc, fie că nu. O să fie plătită numai la ziua de lucru, la normă... Da, şapte sau opt reali.

Rafael García nu reuşi să-şi ascundă dezamăgirea. Fiul său şi alţi doi ţigani care îl însoţeau îşi arătară, de asemenea, nemulţumirea.

– În acest caz... Ţiganul şovăi, dar, până la urmă, îşi duse ameninţarea până la capăt. Pentru banii ăştia, Milagros n-o să meargă la Madrid.

– Ascultă, vorbi celălalt cu gravitate, n-ar fi prima comediantă care intră la închisoare pentru că refuză să se supună ordinelor date de prefect şi de consiliul care administrează teatrele de la curte. Madridul nu se măsoară în reali, ţigane. Madridul e... Omul îşi flutură mâinile prin aer. Mulţi artişti din companii ambulante sau de la teatre mai mici din tot regatul pierd bani când sunt chemaţi la Madrid. Tu alegi: Madrid sau închisoarea.

Rafael García făcu alegerea, iar o lună mai târziu, nepotul său Pedro privea fumând cum Milagros încărca puţinele bunuri ale familiei în căruţă, în timp ce Bartola, doica ei, o ţinea în braţe pe fetiţa celor doi.

În timp ce încărca boccelele, Milagros se uita din când în când la micuţă. Era leită maică-sa, ziceau unii, în vreme ce alţii

susţineau că seamănă cu tatăl ei, iar alţi câţiva găseau asemănări cu cei din neamul García. Nimeni nu pomeni de neamul Vega. Îşi şterse sudoarea de pe frunte cu mâneca. Nu îndrăznise s-o boteze pe fată cu numele Ana. Mulţi ţigani aduceau veşti despre cele închise la Malaga, însă niciuna pentru ea. Nu le ceru să ajungă la Ana Vega. N-ar fi suportat încă un răspuns precum cel pe care îl primise când îl trimisese pe Camacho la ea! Poate că într-o bună zi… Până atunci, nu ştia nimic despre mama ei, iar asta nu-i dădea pace. Dar îşi boteză fata Maria, ca un omagiu tainic adus bătrânei tămăduitoare, pe care o înlocuise Bartola. Ea avea să însoţească tânăra pereche în călătoria lor la curte.

Încă douăsprezece inşi mai urcară în căruţă, după ei: mai mulţi curieri încărcaţi cu pachete, un filfizon franţuzit care se uita cu silă la tot ce îl înconjura, o fată sfioasă ce avea să fie slujnică în capitală, un bărbat care spunea că e negustor de ţesături, doi călugări şi o pereche. Niciunul dintre ţigani nu mai călătorise cu căruţa şi, în afară de curieri, care mergeau din oraş în oraş, era evident că nici ceilalţi drumeţi nu mai făcuseră asta. Într-atât de mare era aversiunea faţă de călătorii în vremea aceea. Căruţa de poştă era plină ochi şi toţi încercaseră să se aşeze într-un loc în care nu erau bănci, printre multele mărfuri pestriţe şi catrafuse pe care le luau cu ei, pe un fund care nu era făcut din scânduri, ca la căruţele pe care le ştia Milagros, ci dintr-o împletitură de funii trainice, ca o plasă, pe care se înghesuiseră fără nicio rânduială oameni şi bagaje. Trebuia să călătorească întinşi, cum văzu tânăra că făcea unul dintre curieri. Îmbrâncindu-se, cele două ţigănci întinseră mindirele pe care le aveau la ele pe una din părţile laterale ale căruţei şi se aşezară pe ele, cu spatele sprijinit de reazemul şubred din rogojini de alfa care servea drept scoarţă.

În acest chip, însoţiţi de un car ce ducea ulei de măsline şi de alt cărăuş aflat în fruntea unui cârd de şase animale încărcate cu mărfuri, luară în piept drumul cel lung. Milagros trase adânc aer în piept atunci când căruţaşul mână catârii ca să tragă de căruţa grea şi să se pună în mişcare. Apoi se lăsă legănată de clinchetul şelămintelor care împodobeau animalele de călărie şi de zornăitul oalelor şi al tingirilor atârnate în afară, pe căruţă. Fiecare clinchet o îndepărta cu încă un pas de Triana, de Conte, de Trianera, de alde García şi de nenorocirile care se abătuseră asupra ei. Din când în când, plesnetul biciului făcea ca animalele

să se opintească preţ de câteva clipe, apoi reveneau la mersul lor leneş. Madrid, îşi reaminti ţiganca. Ajunsese să urască aşezarea când aflase de răpirea bunicului său, dar, după o lună, sosi alt mesager cu vestea că fugise, iar ea, în pas cu jurămintele şi imprecaţiile membrilor noii sale familii, făcuse pace cu acel oraş. Avea să fie la fel într-un teatru din Madrid, alături de comedianţi şi muzicanţi profesionişti, ca în birturile şi la *saraos* sevillane? Nesiguranţa aceea era tot ce o neliniştea. Îşi amintea ce supliciu fusese să cânte colinde în parohia Santa Ana, cu maestrul de capelă care o mustra fără încetare şi muzicanţii care o dispreţuiau, şi se temea că avea să i se întâmple acelaşi lucru. Era doar o ţigancă, iar spaniolii… Spaniolii se purtau mereu la fel cu ţiganii. Chiar şi aşa, Milagros era gata să îndure acea batjocură, o sută ca aceea, de-ar fi fost nevoie, ca să-l îndepărteze pe Pedro de familia lui din Triana, de viaţa de trântor şi de nopţile pierdute cu… Mai bine să nu ştie. Închise ochii strâns şi o lipi la piept pe micuţa ei. În Madrid, Pedro avea s-o aibă numai pe ea. Avea să se schimbe. Ce contau banii care erau atât de importanţi pentru alde García? Fără ei, nici vin, nici birturi, nici crâşme… Nici femei.

Pedro se împotrivise cu îndârjire să plece la Madrid, dar Contele nu cedă nici de dragul nepotului său preferat. Dat fiind că eliberările ţiganilor fuseseră îngheţate la puţin timp după slobozirea lui José Carmona, erau mulţi cei care aveau încredere că, într-o bună zi, regele avea să revină asupra hotărârii. Iar ei făceau tot ce puteau ca să se întâmple acest lucru. „E prefectul Madridului!”, strigase Contele la nepotul său.

– Ascultă, Pedro, continuă pe alt ton, cu toţii încercăm să ne apropiem de spanioli. În curând, peste câteva luni cel mult, îi vom înfăţişa arhiepiscopului de Sevilla regulile viitoarei frăţii a ţiganilor. Am ales drept sediu mănăstirea Espíritu Santo de aici, din Triana. Pentru asta ne muncim. O frăţie religioasă a ţiganilor! adăugă, de parcă ar fi pomenit o sminteală. Cine şi-ar fi închipuit una ca asta? Nu ne mai zbatem doar noi, neamul García, ci toate familiile din oraş, unite. Vrei să te pui rău… Să ne pui rău pe toţi cu un personaj atât de apropiat de rege precum prefectul Madridului? Du-te la Madrid. N-o să fie pentru toată viaţa.

Atât de apropiaţi erau ţiganii de acea Biserică în stare să întemniţeze sau să elibereze oameni, încât chiar călugării care veneau să facă spovedanii generale în Triana ajunseseră să bage de seamă, mai mult decât la restul cetăţenilor, smerenia şi

spiritul religios cu care se înfăţişaseră aceştia.

– Împotriveşte-te! îl zgândări într-o zi Milagros, tot auzind văicărelile soţului ei. Să plecăm, să fugim din Triana. Eu m-am măritat cu tine împotriva voinţei unora din familia mea, răzvrăteşte-te şi tu. Cine e bunicul tău ca să hotărască ce trebuie să facem şi ce nu?

Aşa cum bănuia, Pedro nu se încumetă să-şi contrazică bunicul şi din ziua aceea nu se mai porniră alte discuţii, chiar dacă Milagros avu grijă să nu-şi arate bucuria.

Se chinuiră unsprezece zile lungi ca să ajungă la Madrid, zile de-a lungul cărora li se alăturau alte bagaje şi călători cu aceeaşi destinaţie, în timp ce alţii se dădeau jos la vreo răspântie. Drumurile erau rele şi primejdioase, de aceea oamenii se însoţeau în călătorii. În plus, căruţaşii şi cărăuşii se bucurau de anumite privilegii care îi supărau pe localnici: puteau să-şi lase animalele să pască sau să adune lemne de foc de pe pământurile comunale, aşa că era înţelept să-şi apere uniţi aceste drepturi. Amorţită, după ce se străduise tot timpul să potolească plânsul sfâşietor al unei fetiţe de un an şi jumătate ce nu putea să îndure plictiseala şi monotonia, Milagros se însufleţi când presimţi apropierea de marele oraş. Şi catârii încetineau pasul obosit pe măsură ce vacarmul se auzea tot mai desluşit. Soarele răsărise de puţin timp, iar căruţa în care călătoreau se văzu prinsă între sutele de care şi miile de animale de povară care intrau zi de zi în oraş ca să aprovizioneze curtea. O sumedenie de lucrători ai câmpului, agricultori, grădinari, negustori şi cărăuşi, fie în căruţele lor, mici sau mari, fie pe jos, ducând poveri sau trăgând după ei catâri şi boi, erau nevoiţi să vină la Madrid ca să-şi vândă produsele şi mărfurile. Pentru a evita monopolul şi creşterile de preţuri, regele interzisese ca negustorii, geambaşii sau precupeţii să cumpere alimente spre a le revinde în împrejurimile Madridului sau pe drumurile care duceau în oraş. Puteau face asta numai după miezul zilei, în pieţe, după ce localnicii avuseseră vreme să le procure de la chioşcuri şi tarabe, la preţurile iniţiale.

Printr-o crăpătură a pânzei care acoperea părţile laterale ale căruţei, Milagros cercetă furnicarul de oameni şi animale. Ce îi aştepta intr-un oraş care, zi de zi, avea nevoie de armata aceea de furnizori?

Intrară în Madrid pe Puerta de Toledo şi, pe strada cu acelaşi

nume, la unul dintre multele hanuri deschise în zonă, Potcoava, încheiam o călătorie ce li se păruse nesfârşită. Li se spusese ca, de îndată ce aveau să sosească, să meargă la teatrul Coliseo del Príncipe pentru a primi îndrumări. Milagros şi bătrâna Bartola se luară la harţă cu ceilalţi călători, ca să descarce mindirele şi celelalte lucruri, în timp ce Pedro cerea informaţii de la căruţaş şi de la curieri.

Soarele acelei zile răcoroase, dar senine, se aşternea peste mulţimea pestriţă care pătrundea în oraş, căreia i se alăturară şi ei. Pedro mergea în frunte, fără bagaj, iar cele două femei târau calabalâcul şi o duceau în braţe pe micuţa Maria. Puţini luară seama la grupul de ţigani în vreme ce aceştia mergeau pe strada Toledo înspre Piaza de la Cebada, într-unul dintre cele mai populate şi mai sărmane cartiere din Madrid. Oamenii hoinăreau printre birturile, crâşmele, plăpumăriile, prăvăliile cu împletituri din alfa, fierăriile şi frizeriile care mărgineau de o parte şi de alta strada Toledo.

Milagros şi Bartola făceau cu rândul ca s-o ducă în braţe pe Maria. Tocmai îşi treceau fata de la una la alta, când Pedro, care întorsese capul ca să afle de ce rămăseseră în urmă, se repezi spre ele la timp ca s-o împiedice pe micuţă să înşface una dintre cămăşile care atârnau pe uşa unei odăiţe sărăcăcioase unde se expuneau haine vechi.

– Vreţi să se îmbolnăvească fata? le luă la rost pe amândouă. Blestemăţie! spuse apoi cu privirea aţintită asupra chipului gălbejit al proprietarului prăvăliei.

Pe strada Toledo se găseau prăvălii de haine ţinute de negustori ale căror feţe uscăţive dădeau seama de soarta care îi aştepta pe cei mulţi care, împinşi de nevoie, se vedeau siliţi să cumpere la preţ scăzut hainele celor răposaţi prin spitale. Dacă ţiganii ardeau lucrurile morţilor lor după ce-i îngropau, spaniolii le cumpărau fără să le pese că în cusăturile lor se afla sămânţa a tot soiul de rele şi de boleşniţe, iar fustele, pantalonii şi cămăşile se întorceau iar şi iar în prăvăliile de haine, în aşteptarea unui nou nenorocit pe care să-l molipsească într-un cerc vicios al morţii.

Milagros o săltă pe fată atât cât să şi-o potrivească pe şold. Înţelegea reacţia lui Pedro şi îi dădu dreptate înainte să pornească mai departe. Ajunseră în Plaza de la Cebada, un spaţiu neregulat în care erau executaţi deţinuţii osândiţi la moarte prin spânzurare şi unde se vindeau grâne, slănină şi

legume. Mulţi dintre lucrătorii câmpului care mergeau în rând cu ei, în susul străzii Toledo, o cotiră către piaţă.

Pe lângă gheretele din piaţă leneveau sute de persoane. Alţi ţărani ţinură drumul tot înainte, înspre Plaza Mayor.

Pedro însă le îndrumă la dreapta, către o străduţă care înconjura biserica şi cimitirul San Millán. O urmară până la piaţeta Anton Martin. Acolo, în vreme ce femeile şi copiii se răcoreau la fântâna cu delfini din gurile cărora ţâşnea apa, mai întrebă o dată de Coliseo del Príncipe. În zadar. Doi bărbaţi îl ocoliră pe ţigan şi iuţiră pasul. Pedro scrâşni din dinţi şi puse mâna pe mânerul jungherului.

– Ce cauţi? auzi când dădea să-l ia la întrebări pe un al treilea.

Milagros văzu un alguazil îmbrăcat în negru care, cu bastonul în mână, se îndrepta către soţul ei. Cei doi bărbaţi stătură de vorbă. Câţiva trecători se opriră ca să urmărească scena. Pedro îi arătă documentele. Alguazilul le citi şi întrebă de comedianta la care făceau referire hârtiile.

– Soţia mea, Milagros de Triana, răspunse sec ţiganul în timp ce arăta spre ea.

Acolo, lângă fântână, Milagros se simţi privită din cap până în picioare de alguazil şi de ceata de gură-cască. Şovăi. Se simţi ridicolă cu mindirul înfăşurat sub braţ, dar ridică bărbia şi îşi îndreptă spatele, sub privirile tuturor.

– Mândră ţigancă! exclamă cu admiraţie alguazilul. O să vedem noi dacă o să fii tot aşa de fudulă pe scenă, când spectatorii din picioare o să te huiduiască. În Madrid avem destule femei frumoase şi prea puţine comediante bune.

Oamenii râseră, iar Pedro dădu să se repeadă la ei. Alguazilul îl opri ridicând bastonul până în dreptul pieptului său.

– Nu fi iute la mânie, îl sfătui, vorbind agale. Peste câteva zile, când o să se deschidă stagiunea de comedii, toată suflarea din Madrid şi din împrejurimi o s-o huiduiască sau o s-o ridice în slăvi pe soţia ta. Asta o să depindă numai de ea. Cale de mijloc nu există. Veniţi cu mine, se oferi în clipa în care Pedro îşi schimbă purtarea. Teatrul Coliseo del Príncipe e foarte aproape. E în drumul meu, îmi fac rondul.

Din piaţă, mai merseră o bucată de drum, ca să înconjoare colegiul Loreto şi să pătrundă pe o străduţă aflată în dreapta acestuia. Milagros se strădui să aibă acelaşi port trufaş ca acela cu care soţul ei defilă prin faţa adunăturii de madrileni care asistaseră la scenă, dar împovărată, cu Maria într-o parte şi cu

salteaua în cealaltă, urmată de Bartola, care gâfâia şi bombănea în ceafa ei, cărând celelalte mindire şi restul calabalâcului, puţinii paşi care o despărţeau de alguazil şi de Pedro îi părură o distanţă imposibil de parcurs. „O să venim să te vedem, ţiganco!”, auzi Milagros şi se întoarse către un bărbat scund şi gras, acoperit cu o pălărie neagră, mare, care îl făcea să arate ca o ciupercă. „Nu ne face să ne cheltuim paralele fără rost”, spuse altul. „Unde mai sunt acum luxul şi fastul din palatul conţilor de Fuentevieja?”, se văicări, necăjită de hohotele şi de comentariile care se ţinură lanţ la trecerea ei.

Mai trecură de un grup de case şi se opriră la capătul străzii Principe. Puţin mai încolo, de la colţul străzii Prado, alguazilul arătă înspre dreapta lui, către o clădire cu linii drepte şi o faţadă sobră de piatră, ai cărei acoperiş în două ape se ridica mult deasupra celor învecinate.

– Acesta este, îl arătă cu mândrie, Coliseo del Príncipe.

Milagros încercă să-şi facă o idee despre dimensiunile teatrului, dar îngustimea străzii pe care se afla nu-i permise. Întoarse capul spre stânga, unde era un zid neîntrerupt, fără ferestre, care se întindea de-a lungul străzii Prado.

– Grădina mănăstirii Santa Ana, explică alguazilul, văzând încotro se îndrepta privirea tinerei ţigănci. Apoi făcu un semn în susul aceleiaşi străzii. Acolo, în atriumul de pe care se intră în mănăstire, e o nişă cu statueta Fecioarei pe care vin s-o slăvească mulţi din rasa voastră. Ar trebui să te rogi la ea să te aibă în pază înainte să intri, încheie râzând.

Milagros o lăsă pe Maria jos, pe drumul de pământ. Sfânta Ana! În parohia ei din Triana cântase colinde pentru spanioli, după ce fusese umilită de către maestrul de capelă şi de către muzicanţi. Cât de îndepărtate îi păreau acele zile! Dar acum întâlnea aceeaşi sfântă în apropierea teatrului în care avea să cânte în faţa spaniolilor. Nu putea să fie o simplă întâmplare. Trebuia să însemne ceva…

– Să mergem! Ordinul alguazilului îi curmă şirul gândurilor. Ţiganii dădeau să se îndrepte spre teatru, când alguazilul îi opri cu bastonul şi îi lămuri: Pe acolo intră publicul. Accesul artiştilor se face pe o uşă dosnică, din strada Lobo.

Ocoliră grupul de clădiri până când găsiră uşa. Alguazilul vorbi cu un portar care păzea intrarea şi care îi dădu drumul să intre de îndată.

– Ai de gând să intri cu un mindir la subraţ? o zeflemisi

bărbatul după ce o pofti pe Milagros să-l urmeze. Voi, ceilalţi, nu puteţi intra! îi atenţionă mai apoi pe Pedro şi pe Bartola.

Pedro reuşi să intre, pe motiv că era soţul ei. „Cine o să mă oprească să intru?”, întrebă cu aroganţă. Mindirul rămase afară, lângă Bartola, Maria şi restul catrafuselor. După ce uşa se închise în spatele lor, se treziră într-o încăpere mare în care dădeau mai multe camere.

– Cabinele, o lămuri alguazilul.

Milagros nu se uită la ele. Nu se uită nici la lecticile aşezate lângă unul dintre pereţi care îi treziseră interesul soţului ei. Atenţia ţigăncii rămase aţintită asupra părţii din spate a decorului: o simplă pânză albă, uriaşă care, între culise, ocupa aproape toată lăţimea spaţiului rezervat spectatorilor. Privind în contralumină, zări umbre de oameni. Unii se mişcau şi gesticulau, alţii stăteau nemişcaţi. Nu reuşi să înţeleagă ce spuneau. Declamau? Se auzi un ţipăt autoritar şi se făcu linişte, apoi urmă un nou ordin. Silueta unei femei care făcea scandal. O umbră se apropia de femeie. Se certau. Vocea femeii, îndărătnică, obraznică, se ridica mai sus decât vocea cealaltă, până când reuşea s-o acopere. Bărbatul rămânea singur. Milagros reuşi să-i zărească braţele căzute pe lângă trup. Femeia dispăru, dar nu şi urletele ei, care se auzeau tot mai tare, pe măsură ce se apropia de ea dintr-o parte laterală a cortinei.

– Cine s-o fi crezând argatul ăsta? Ţipătul precedă apariţia furtunoasă a unei femei de vârstă mijlocie, blondă, bine îmbrăcată, pe cât de exuberantă, pe atât de înfierbântată. Să-mi spună tocmai mie cum trebuie să-mi cânt rolul! Eu sunt marea Celeste!

În drum spre cabină, femeia trecu pe lângă Milagros, fără s-o privească măcar.

– Nici două zile n-o să reziste comedia asta pe afiş! continuă Celeste, indignată, dar supărarea ei pieri ca prin farmec când dădu peste Pedro García, la câţiva paşi mai încolo.

Alguazilul, lângă el, se descoperi cu stimă.

– Tu cine eşti? îl interogă femeia pe ţigan proptindu-se în faţa lui, cu mâinile în şold.

Milagros nu apucă să observe zâmbetul cu care soţul ei primi acest interes neaşteptat. În spatele ei, din acelaşi loc prin care îşi făcuse apariţia femeia, peste douăzeci de persoane alergau după ea. „Celeste, striga un bărbat, nu te supăra.” „Celeste...” Nici ele nu luară în seamă prezenţa ei. Trecură pe lângă ea, prin dreapta

şi prin stânga, până când ajunseră să-i înconjoare pe Celeste, pe Pedro şi pe alguazil. Între timp, privirea de ţigan a lui Pedro, cu ochii uşor întredeschişi, reuşi s-o facă pe femeie să şovăie.

– Nu... încercă să se împotrivească rugăminţilor celor care o ajunseseră din urmă. Voinţa ei rămăsese captivată de chipul frumos al ţiganului.

– Celeste, te rog, mai gândeşte-te, se auzi. Prim-amorezul...

Fu de-ajuns să-i fie pomenit prim-amorezul şi femeia se dezmetici.

– Nici vorbă! zbieră îndepărtându-i pe cei de lângă ea. Unde sunt purtătorii de lectică? Să vină purtătorii de lectică! Privi în jur până când găsi doi bărbaţi zdrenţăroşi care răspunseră degrabă strigării ei. Apoi dădu să se îndrepte către una dintre lectici, dar, mai întâi, se apropie de Pedro. O să ne revedem? întrebă cu o şoaptă dulce, iar buzele ei atinseră urechea ţiganului.

– Sigur că da, altfel să nu-mi spui mie Pedro, o încredinţă el pe acelaşi ton.

Celeste zâmbi cu o umbră de şiretenie, se întoarse şi se urcă în lectică, lăsând în urmă aroma parfumului ei. Purtătorii de lectică apucară cele două bare, ridicară lectica şi ieşiră pe uşa care dădea în strada Lobo, în murmurul general.

– Femeia asta nu e de nasul tău, îl preveni alguazilul când uşa se închise la loc, iar şoaptele se transformară în discuţii. Jumătate din oraş o curtează, iar cealaltă jumătate şi-ar dori să aibă curajul s-o facă.

– Dacă e aşa, se făli Pedro cu privirea încă îndreptată către uşă, jumătate din oraş o să ajungă să mă invidieze, iar cealaltă jumătate să mă aclame. Apoi se întoarse spre alguazil, care îşi îndesa pălăria pe cap, şi îl sfredeli cu privirea. Dumneata din care jumătate faci parte?

Bărbatul nu ştiu ce răspuns să dea. Pedro presimţi o ieşire autoritară şi i-o luă înainte.

– În jurul femeilor de felul acesta întotdeauna roiesc multe altele. Mă înţelegi? Dacă dumneata eşti cu mine... Ţiganul aşteaptă câteva clipe. Şi dumneata ai putea să fii invidiat.

– Cine o să fie invidiat?

Se întoarseră amândoi. Milagros reuşise să-şi croiască drum printre oameni şi acum era aproape de ei.

– Eu, răspunse Pedro, pentru că cea mai frumoasă femeie din regat e a mea.

Ţiganul îşi petrecu braţul peste umerii soţiei sale şi o trase

spre el. Atenţia lui însă rămăsese concentrată asupra alguazilului. Avea nevoie de cineva care să-i deschidă calea în capitală. Cine putea fi mai potrivit decât un reprezentant al regelui? În cele din urmă, bărbatul consimţi.

– Să mergem să-l căutăm pe directorul companiei, spuse de îndată, de parcă mişcarea aceea din cap nu i-ar fi fost adresată numai ţiganului. Unde e don José? îl întrebă pe un comediant pe care îl apucă de braţ fără menajamente.

– De ce vreţi să ştiţi? se răsti acesta după ce se smulse iute din mâna care îl prinsese ca într-un cleşte.

Alguazilul şovăi în faţa atitudinii hotărâte a actorului.

– A sosit una nouă, îl lămuri arătându-i-o pe Milagros.

Cei care se aflau în jurul lor se răsuciră parcă împinşi de un resort. Vestea se răspândi printre toţi ceilalţi.

– Ei! încercă să le atragă atenţia colegilor săi comediantul.

– Unde e directorul? insistă alguazilul.

– Plânge, răspunse ironic bărbatul. Pesemne că îşi varsă amarul pe scenă. Nu e chip ca Nicolás şi Celeste să ajungă la o înţelegere în timpul repetiţiilor.

– Dacă prim-amorezul ar trata-o mai cuviincios, regizorul n-ar mai avea motiv să se văicărească.

– Marea Celeste? Pe chipul comediantului se ivi o strâmbătură batjocoritoare. Sublimă, mândră, magnifică! Dacă reprezentaţiile ar depinde de mofturile acestei femei sau chiar de cele pe care le face a doua damă, n-ar mai fi comedii cu care să vă desfătaţi voi.

Alguazilul alese să nu zică nimic, dădu din mână şi se îndreptă către scenă. Urcară pe ea printr-o parte a decorului, împreună cu ceilalţi membri ai companiei. Încă prinsă în îmbrăţişarea soţului ei care o strângea ca şi cum ar fi vrut s-o ferească de privirile şi şuşotelile care se stârneau la trecerea ei, Milagros se opri de îndată ce păşi pe scenă. Pedro o îndemnă să-l urmeze pe alguazil. Ea se împotrivi şi se desprinse din îmbrăţişarea ţiganului cu o mişcare a umărului. Apoi, singură, înaintă până aproape de marginea scenei, acolo unde se înălţa deasupra curţii interioare. Simţi un fior. De parcă acea cutremurare s-ar fi împrăştiat slobod printre ei, câţiva dintre actori tăcură şi o scrutară pe ţiganca aceea care stătea în picioare în faţa teatrului gol, desculţă, cu hainele ei simple, murdare şi mototolite după lunga călătorie şi cu părul încâlcit care i se lipise de spate. Cunoşteau prea bine trăirile ei: pasiune, jind, tulburare, spaimă… Iar Milagros,

sugrumată de emoţie, le simţea pe toate oriunde îşi muta privirea: la băncile de la parter, la patioul din spate, la galeria femeilor sau la chioşcurile cu limonadă, la culoarul de la nivelul superior, unde era ascunzătoarea preoţilor şi a intelectualilor, la zecile de lămpi stinse, la magnificele coloane, la balcoanele laterale şi lojile frontale care se înălţau deasupra ei pe trei rânduri, din lemn aurit, cu lucrături bogate, rotunjite, ieşite în afară… Ameninţătoare!

– Două mii de persoane!

Milagros se întoarse spre bărbatul chel, slab şi cu barbă care vorbise.

– Don José Parra, directorul companiei, îl prezentă alguazilul.

Don José o salută cu o uşoară aplecare a capului.

– Două mii, îi repetă lui Milagros. Acesta e numărul persoanelor care o să fie cu ochii aţintiţi asupra ta când o să urci pe scenă. O să te încumeţi? Eşti dispusă?

Milagros strânse din buze şi stătu pe gânduri câteva clipe înainte să răspundă. Totuşi, fu Pedro cel care vorbi în locul ei:

– Dacă ar spune că nu se încumetă, ne-aţi îngădui să ne întoarcem la Triana?

Directorul zâmbi răbdător, apoi deschise larg braţele; într-o mână ţinea hârtiile lui Milagros răsucite sul.

– Şi să mă împotrivesc consiliului? Dacă aţi ajuns aici înseamnă că ştiţi deja că aşa ceva nu e cu putinţă. Mulţi actori din afară nu doresc să vină la Madrid pentru că aici pierd bani. Nu-i aşa? întrebă adresându-i-se lui Milagros, care încuviinţă. Prefectul m-a înştiinţat de sosirea ta, părea entuziasmat. Ce l-a impresionat atât de mult pe Domnia Sa, Milagros?

– Am cântat şi am dansat pentru el.

– Fă-o şi pentru noi.

– Acum? obiectă fără să se gândească.

– Nu ţi se pare că suntem un public potrivit?

Cu mâna în care ţinea hârtiile, don José făcu semn către cei care se aflau pe scenă. Să tot fi fost vreo treizeci, dame şi juni, dublurile lor, costumierul, „bărbosul”, figurantul şi „măscăricii”, cel care juca rolul bătrânului, sufleorul, încasatorii şi profesorul de muzică. Lor li se adăugau şi muzicanţii din orchestră, care nu erau consideraţi membri ai companiilor, responsabilul cu decorurile şi angajaţii teatrului care veniseră degrabă să tragă cu ochiul pe scenă la vestea că sosise una nouă.

– Soţia mea e obosită, se amestecă Pedro García.

Milagros nu dădu atenţie scuzei lui. Avea privirea aţintită asupra lui don José, care nu-l luă nici el în seamă pe ţigan, şi i-o susţinu zâmbitor, sfidător.

Ea acceptă sfidarea. Întinse braţul drept şi, cu palma deschisă şi degetele încleştate, fără acompaniament, începu un fandango din acelea care se cântau pe câmpiile regatului Granadei când sosea vremea pentru culesul măslinelor verzi. Sunetul propriului glas în teatrul pustiu o surprinse şi întârzie câteva clipe până să imprime mâinilor şi şoldurilor ei cadenţa vioaie a acelor strofe. Zâmbetul directorului se lărgi şi mai mult, alţii se înfiorară. Unul dintre muzicanţi dădu să pună mâna pe chitară, însă don José îl opri ridicând sulul făcut din hârtiile lui Milagros şi, răsucindu-l în aer, îi dădu de înţeles ţigăncii să se întoarcă, să cânte cu faţa la patioul pustiu.

30

Milagros se ridică pe vârfurile degetelor de la picioarele ei desculţe, cu braţele arcuite deasupra capului, ca să încheie fandangoul. Însă aplauzele pe care le aştepta nu se auziră. Gâfâia, asuda, se dăruise cum n-o mai făcuse niciodată, dar în locul ovaţiilor şi al uralelor pe care socotea că le merită se alese doar cu câteva bătăi din palme, însoţite de murmure neruşinate de dezaprobare care începură să crească primejdios. Îi cercetă pe sutele de bărbaţi care se îmbulzeau în picioare, în patio, sub scenă, fără să înţeleagă cărui fapt se datora nepăsarea aceea. Privi înspre galeria femeilor, un mare balcon închis în care şedeau femeile. Pălăvrăgeau distrate. Ridică privirea către balcoanele care gemeau de spectatori. Nimeni nu părea să-i acorde atenţie.

– Întoarce-te la Triana!

Milagros îl căuta cu privirea pe spectatorul care ţipase din patio.

– Nu faci nici cât a costat drumul!

– Învaţă să dansezi!

Întoarse capul în partea cealaltă, nevenindu-i a-şi crede urechilor.

– Asta e marea cântăreaţă pe care o vestea afişul din Puerta del Sol?

Simţi că i se înmoaie picioarele.

– Cu cântăreţe ca tine, cred că îşi freacă mâinile de mulţumire *chorizos* care sprijină teatrul Cruz! De data asta, cea care striga cât o ţineau bojocii şi arăta spre ea peste balustrada galeriei era o femeie.

Milagros crezu că o să se prăbuşească şi îl căută cu privirea pe Pedro. Îi spusese că o să vină la spectacol, dar nu-l găsea. I se înceţoşă vederea. Ţipetele se înteţeau, iar lacrimile îi scăldau faţa. Tocmai când voia să se lase să cadă moale, o mână o apucă de cot.

– Domnilor, strigă Celeste, zgâlţâind-o pe Milagros, ca să-şi vină în fire, v-am spus… Domnilor!

Zarva nu înceta. Celeste se sfătui din priviri cu alcaldele curţii, care, alături de doi alguazili şi un grefier, stătea chiar pe scenă,

într-un colţ, veghind asupra ordinii în teatru. Alcaldele oftă, pentru că ştia ce avea de gând prima damă. Încuviinţă. Clătina în continuare din cap, când don José le făcea deja semn muzicanţilor să reia piesa care tocmai o desfiinţase pe Milagros.

Celeste aşteptă să răsune câteva acorduri de vioară înainte să înceapă să cânte. Publicul îşi schimbă atitudinea, iar bărbaţii din patio se potoliră.

– Tu eşti cu adevărat mare! se auzi înainte ca ea să înceapă.

– Frumoaso!

Celeste cântă prima strofa. Apoi, când urma s-o cânte pe a doua, îi înfruntă pe bărbaţii care stăteau în picioare, pe când muzica se tot repeta, aşteptând ca ea să se hotărască.

– Asta este îndurarea pe care v-am rugat s-o arătaţi la prezentarea unei noi comediante?

Milagros, pe care Celeste o ţinea şi acum de cot, îşi aminti începutul acelei *tonadilla,* un antract muzical care nu putea depăşi o jumătate de oră şi care se executa între primul şi al doilea act al operei principale, cu toate că i se spusese că publicul mergea la teatru mai mult pentru *tonadillas,* entremeses şi scenetele care se jucau între al doilea şi al treilea act decât pentru opera principală. Auzise chiar că mulţi dintre spectatori chiar părăseau teatrul după scenetă şi se lipseau de al treilea act. În timpul reprezentaţiei, după ce o prezentase pe Milagros şi îi lăudase virtuţile, stârnind aplauze şi fluierături, Celeste însăşi se adresase publicului cerând îngăduinţă faţă de ea. „Are numai şaptesprezece ani!”, strigase, provocând exclamaţii. Apoi, mai multe dintre comediante cântaseră şi dansaseră împreună, ca s-o lase pe Milagros să facă încheierea, de una singură. Începuse cu încrederea pe care i-o dădea experienţa anilor în care cântase pentru sevillani. Totuşi, la un moment dat în timpul spectacolului, trupul său ajunse să însoţească cu mişcări minunata interpretare vocală. Fusese prevenită.

– Stai! ţipase la ea Celeste de cum o văzuse dansând la repetiţii. Nouă o să ne aduci nenorocirea, iar pe tine o să te întemniţeze dacă ai să te înfăţişezi aşa în faţa publicului.

Când, cuprinsă de uimire, ceru lămuriri, îi explicară că autorităţile nu îngăduiau dansurile acelea peste măsură de lascive.

– Senzualitatea, încercă s-o instruiască don José, în ciuda îndoielii care i se citi pe faţă văzând nedumerirea ţigăncii, trebuie s-o dezvălui mai… Mai… Căută cuvântul potrivit,

fluturând o mână prin aer. Mai reţinută... Ascunsă, ferită... Intimă. Asta e, da, intimă! Dansurile tale trebuie să fie senzuale pentru că aşa eşti tu, pentru că aşa îţi vine firesc, niciodată din dorinţa de a stârni publicul. Ca şi cum ai fi nevoită să tăinuieşti harurile cu care te-a înzestrat Dumnezeu şi să te stăpâneşti, ca să nu fii prea necuviincioasă. Pricepi? Patimă înfrânată. Înţelegi?

Milagros răspunse că da, deşi nu ştia cum se face asta. Răspunse în acelaşi fel şi când află că bărbaţii care urmăreau reprezentaţia în picioare, femeile din galerie, nobilii şi bogătaşii din balcoane, preoţii şi învăţaţii ascunşi în culoarul de la nivelul superior aşteptau mai mult decât o bună interpretare. Cereau şi ceea ce vedeau acum la prima damă. De fapt, nu înţelesese nimic. Mişcările ei din timpul dansului fuseseră ţepene şi lipsite de graţie, până şi ea îşi dăduse seama. Cât despre ce puteau aştepta madrilenii de la ea...

– Te plângi de stângăcia fetei? Tocmai tu? văzu cum i-o întorcea cu obrăznicie Celeste unui fierar, cunoscut pentru asprimea lui faţă de comediante, care se plânsese încă o dată de interpretarea ţigăncii. Se spune că primele gratii pe care le-ai făurit n-au fost bune nici să apere cinstea fiicei tale.

Lumea izbucni în hohote de râs.

– Pui la îndoială... Bărbatul încercase să riposteze.

– Întreabă calfa brutarului! i-o luă înainte cineva din patio. O să-ţi zică ce s-a ales şi de gratii, şi de cinstea fetei.

Noi hohote de râs însoţiră plimbarea graţioasă a lui Celeste de-a lungul scenei. La un semn al lui don José, muzica răsună mai tare când fierarul se zbătu să-şi croiască drum, cu îmbrânceli şi ghionturi, prin mulţimea pestriţă de bărbaţi din patio, în căutarea celui care-i insultase fiica. Unul dintre alguazili se înfăţişă la faţa locului, pentru a împiedica lucrurile să ia amploare. Milagros rămase singură în mijloc, uitându-se ba la fierar, ba la Celeste, care acum se afla la un capăt al scenei. Stătea nemişcată, ca o statuie, într-un teatru care gemea de lume, în prima zi de spectacole din stagiune.

Din colţul ei, Celeste reluă cântecul. Oamenii începură să cânte împreună cu ea, după care femeia tăcu din nou şi făcu semn către un bărbat obez, cu picioarele strâmbe, neîngrijit, roşu la faţă şi asudat.

– Cum am putea noi, comedianţii, să pretindem generozitate de la cei care şi-o irosesc pe propria persoană?

Înainte ca oamenii să izbucnească în hohote de râs, cântă iar

şi dădu fuga lângă Milagros.

– Dă-i drumul, o încurajă printre strofe, poţi s-o faci.

Pentru o clipă, Milagros îşi aduse aminte de baba Maria şi de Sagrario, cea care îi înlesnise debutul în hanul sevillan al lui Bienvenido. Atunci se întrecuse pe sine, fusese triumfătoare. Doar era ţigancă! Respiră adânc şi cântă împreună cu Celeste. Apoi aceasta o împinse uşor înspre public, încurajând-o.

Nenumărate priviri se aţintiră asupra ei.

– La ce vă uitaţi? se răsti Milagros spre cei din patio. Se simţi tentată să-şi unduiască trupul, dar, în schimb, îşi încrucişă mâinile în dreptul pieptului cu prefăcută sfială. Femeile voastre nu vă mulţumesc? Alcaldele curţii tresări. Sau voi sunteţi cei care nu le mulţumesc pe ele?

Aluzia îi atrase aplauze şi urale din partea galeriei de femei. Milagros se prefăcu tulburată de pomelnicul de fraze deşucheate care le ieşeau pe gură.

– Şi acum, strigă pentru a se face auzită de către bărbaţi, ce mai ziceţi de bărbăţia voastră?

După ce îi aţâţă, mulţi dintre ei se întoarseră către galerie, ca să se certe cu femeile. Alcaldele curţii se ridică în picioare şi îi porunci lui don José să încheie *tonada.* Unul din alguazili se postă în faţa scenei, iar celălalt, din spatele alcaldelui, îi şopti grefierului:

– Nu însemnaţi aceste ultime cuvinte. Grefierul ridică privirea, mirat. O cunosc, e tânără. Nu-i fată rea, e doar nouă. Să-i dăm o şansă. Ştiţi că prefectul…

Funcţionarul înţelese şi se opri din scris.

Nobili, bogaţi şi clerici se distrară pe seama gâlcevii şi a schimbului de acuzaţii dintre bărbaţii care asistau la spectacol în picioare şi femei. Puţin câte puţin, în lipsa muzicii, spiritele se potoliră, iar atenţia publicului se întoarse la cele două femei care stăteau nemişcate pe scenă.

– Bărbatul meu n-ar şti ce să-ţi facă, ţiganco! vui în tot teatrul.

– Al meu s-ar speria!

Reîncepură hohotele şi aplauzele, care se înteţiră atunci când cei mai mulţi dintre bărbaţi, mulţumiţi de haz şi de tărăboi, se alăturară celor care aplaudau.

– Frumoaso! o măguli pe Milagros cineva din patio.

În duminica învierii Domnului din anul 1752, ziua deschiderii stagiunii teatrale, Pedro García asista la prima reprezentaţie a

soţiei sale de la ceasurile trei ale amiezii, pierdut în mulţimea de bărbaţi, tăcut, fără a ieşi în evidenţă, stăpânindu-şi furia pe care i-o pricinuiseră huiduielile. Apoi se duse s-o caute. Vreo doi soldaţi care stăteau de pază nu-i îngăduiră să treacă prin intrarea de pe strada Lobo.

– Nu intră nimeni, nici măcar soţii! i-o trânti unul din ei.

– Nici să stai acolo şi să aştepţi n-ai voie! E interzis să se adune lumea la ieşirea comedianţilor, îi spuse celălalt.

Pedro aşteptă după colţul străzii, împreună cu un grup de curioşi. Văzu cum pleacă lectica lui Celeste şi zâmbi pe când numeroşii admiratori ai primei actriţe se înghesuiau în jurul ei şi îi stinghereau trecerea. El avea s-o posede peste o oră, îşi dăduseră deja întâlnire, una dintre multele pe care le avuseseră de la sosirea lui la Madrid. Oamenii le sâcâiră şi pe celelalte comediante şi, la urmă, când străzile începeau să se golească, îşi făcu apariţia Milagros.

Ţiganca păru uimită de lumina soarelui care încă era sus pe cer. Şovăi. Îşi plimbă privirea obosită de-a lungul străzii Lobo, până când îl recunoscu pe soţul ei. Se apropie de el cu paşi resemnaţi şi privire stinsă.

– Capul sus! o încurajă Pedro. E prima oară.

Nu-i răspunse. În schimb, strânse din buze.

– Mâine o să te descurci mai bine.

– Alcaldele m-a mustrat pentru obrăznicie.

– Nu-l lua în seamă, o încurajă el.

– Şi don José.

– Moş nenorocit!

– Îmbrăţişează-mă, îl rugă ea, desfăcând sfioasă braţele.

Pedro încuviinţă uşor, se apropie şi o strânse tare în braţe.

– Milagros, strigă cineva care trecea pe lângă ea, eu aş şti ce să-ţi fac!

Un cor de râsete însoţi necuviinţa, în timp ce Milagros îşi strânse şi mai tare soţul în braţe, pentru a-l împiedica să se năpustească asupra lor.

– Lasă-i, îl rugă ea, dezmierdându-i obrazul pentru a-l face atent la ea, nu la grupul de bărbaţi dinspre care se auzise neruşinarea. Să nu dăm de bucluc. Hai acasă, te rog.

Îl împinse cu blândeţe şi o ţinu tot aşa cât timp merseră de-a lungul grupului de case care îi despărţea de strada Huertas. De acolo până acasă mai erau doar câţiva paşi, de care Milagros profită ca să caute atingerea soţului ei. Avea nevoie de

afecţiunea lui. Emoţiile, teatrul plin ochi de oameni dezgustători, graba, ţipetele, alcaldele, marele oraş… Mai erau doar vreo două ceasuri până se întâlnea cu Marina şi cu alte comediante ca să înveţe piesa cea nouă, două ceasuri în care voia să stea cu ai ei şi chiar… De ce nu? Era timp. Destul ca să uite tot şi să simtă în ea forţa bărbatului ei, vigoarea lui, avântul lui.

Dorinţa aprinsă care o făcea să simtă furnicături pe spate fu tulburată de apariţia Bartolei şi a fetiţei. Se întâlniră cu ele de îndată ce cotiră pe strada Amor de Dios. Bătrâna ţigancă o veghea pe Maria în timp ce se juca. Pedro o luă pe micuţă şi o ridică deasupra capului, legănând-o o vreme sub privirea plină de tandreţe a mamei ei. Bărbatul ei părea mulţumit, poate că făcuseră bine venind la Madrid. Apoi, printre râsete, Pedro i-o dădu pe fată mamei ei.

– Trebuie să plec, o anunţă.

– Dar… Eu… Mă gândeam… Vino sus, cu noi, te rog.

– Femeie, îi reteză vorba, am treburi de care e musai să mă îngrijesc.

– Ce tre…?

Pentru o clipă, trăsăturile soţului ei se înăspriră, iar Milagros amuţi.

– Vezi de fată, zise el în chip de rămas-bun.

„Ce treburi?”, se întrebă Milagros, privind lung după silueta care se îndepărta. Ce treburi putea avea Pedro, dacă ei nu aveau bani?

Pedro García oftă, simţind plăcerea pe care i-o trezeau buricele degetelor care alunecau pe spatele lui. Gol, mulţumit după împreunare, stătea întins pe burtă în patul lui Celeste.

– N-aş fi făcut asta pentru nicio altă comediantă, şopti atunci prima actriţă, aranjându-şi părul blond. De fapt, n-am făcut-o pentru ea, ci pentru tine. Nu vreau să fie dată afară.

– Femeie, o întrerupse ţiganul, ai ajutat-o pe Milagros ca să poţi să te distrezi în continuare cu mine. Într-adevăr, ai făcut-o pentru tine.

Stând aşezată lângă el, îl plesni zgomotos peste fese.

– Încrezutule! îi reproşă, înainte să-şi plimbe din nou degetele pe spinarea lui. Am la dispoziţie oricâţi bărbaţi mi-aş dori.

– Şi ţi-a mai oferit vreunul dintre ei aceeaşi plăcere?

Celeste nu răspunse.

– Până la urmă, ţigăncuşa ta s-a descurcat bine, schimbă

vorba.

– E deşteaptă. O să înveţe. Ştie să aţâţe, să trezească dorinţa.

– Am văzut, dar trebuie să fie cu băgare de seamă, nu cumva alcaldele sau vreunul dintre cenzori s-o denunţe.

– Nu-i ăsta amuzamentul care se caută? o iscodi Pedro, gemând mai apoi prelung când ea începu să-l mângâie pe spate.

Celeste, goală şi ea, se aşeză călare pe spatele ţiganului ca să-i frământe mai departe umerii şi gâtul.

– Asta este distracţia care s-a cerut în teatru, la petreceri sau chiar în biserici, când nobilele doamne sau domniţe flirtează cu amanţii lor, prefăcându-se că ascultă slujba. Asta e istoria omenirii. Comediile sunt rău văzute de către preoţi, deşi mulţi dintre ei vin la spectacole. Regele şi consilierii săi le îngăduie deoarece consideră că, în felul acesta, norodul se amuză. Dacă se amuză şi e vesel şi împăcat, ar avea multe de pierdut în caz că s-ar răzvrăti împotriva cârmuirii. Înţelegi? întrebă, apăsându-şi palmele pe umerii lui. Ţiganul încuviinţă şoptit. E doar o cale de a-şi ţine supuşii în frâu. Dar nu trebuie să întrecem măsura: e nevoie să găsim echilibrul între ceea ce pretind autorităţile şi ceea ce sunt dispuşi să îngăduie călugării şi cenzorii. Toate piesele, inclusiv scenete, entremeses şi cântece populare, trebuie mai întâi să primească aprobarea judecătorului ecleziastic al oraşului. Apoi ajung la tribunalul alcalzilor, unde sunt cenzurate din nou. Chiar şi după toate acestea, alcaldele teatrului supraveghează interpretarea de pe scenă. Numai interesul autorităţilor de a distra poporul şi sumele mari de bani încasate de teatre, destinate spitalelor, ne îngăduie unele licenţe pe care, altfel, nu ni le-am putea permite niciodată în această Spanie de inchizitori, preoţi, călugări, călugăriţe şi habotnici. Cel mai important lucru pentru o comediantă este să ştie care e acest echilibru. Dacă eşti prea cuminte, eşti huiduită şi insultată, dacă întreci măsura, ţi se retează aripile. Ai înţeles, porumbelul meu?

Celeste se întinse peste spatele ţiganului şi-l muşcă uşor de ceafa. Apoi se trânti peste el.

– Cu toate că alguazilul tău stă de pază în stradă, nu cred că soţul meu mai întârzie mult. Mai poartă-mă o dată în paradis, îi spuse la ureche, iar eu o s-o învăţ actorie pe ţigăncuşa ta.

„Ultimul lucru pe care mi-l doresc e să înveţe”, i-ar fi plăcut lui Pedro să spună, urmărind cum se muncea ea să-şi strecoare mâinile pe sub trupul lui. „Poate că, aşa, ni s-ar îngădui să ne

întoarcem la Triana.”

– Ce şopteşti? întrebă Celeste.

Ţiganul înţelese că dorinţa lui fusese mai mult decât un simplu gând. Cu greu se răsuci, o întoarse pe Celeste şi se sprijini într-un cot lângă ea.

– Spun, răspunse el luându-şi privirea de la pieptul voluminos al comediantei, că singurul paradis care există se află între picioarele tale.

Ea zâmbi, toarse ca o pisică, îl luă de gât şi îl trase spre ea.

După nici o jumătate de ceas, Pedro García ieşea din casa lui Celeste de pe strada Huertas. Blas, alguazilul, care aştepta deja la intrare încă de dinainte să ajungă el, după ce o lăsase pe Milagros acasă, se apropie de el.

– Ai zăbovit prea mult, îi reproşă. Trebuie să-mi continui rondul.

– Prima ta damă e o curvă nesăţioasă.

Ţiganul se grăbi să cotrobăie în pungă ca să potolească furia pe care o citi pe chipul funcţionarului, cum se întâmpla de fiecare dată când vorbea necuviincios despre Celeste. Îl amuza să-l provoace. „Cum e posibil ca neghiobul ăsta, se gândi el prima dată, să stea de pază la capătul străzii, în timp ce eu mă împreunez cu femeia dorită, dar mai apoi să se supere dacă vorbesc urât despre ea?” Scoase doi *cuartos* şi i-i dădu. Celeste îi dădea mai mulţi. Era singura comediantă din companie care dispunea de bani, căci celelalte trăiau în sărăcie, la fel ca el şi ca Milagros. „Alguazilul trebuie să-şi primească plata pentru munca lui… Şi pentru tăcere”, îi ceruse Pedro, dar ţinea cea mai mare parte din bani pentru el. Chiar dacă până atunci nu-i găsise nicio femeie cu care să se simtă bine, Blas se mulţumea cu cei doi *cuartos.* Ar fi făcut-o numai ca să fie aproape de Celeste. „Asta trebuie să fie pricina supărării lui”, încheie ţiganul după primele zile. Blas o adora, îi îngăduia capriciile de parcă ar fi fost o zeiţă, dar nu suferea ca altul s-o înjosească pentru mofturile ei.

– Dacă mai vorbeşti aşa despre Celeste… începu alguazilul să-l ameninţe, înainte ca celălalt să-l întrerupă.

– Ce? Şi ei îi spun asta. Curvă nesăţioasă… Pedro tărăgănă cuvintele. Târfuliţa mea. Multe alte asemenea vorbe îi şoptesc la ureche când o am sub mine…

Nu apucă să termine fraza. Blas se înroşi şi, fără să-şi ia rămas-bun, o porni în sus pe stradă. Răpăitul bastonului care se lovea cu putere de ziduri se pierdu în depărtare, lăsând loc

dangătului de clopote care chemau la rugăciune în bisericile din Madrid. Pedro pufni. După clopote, o să răzbată de prin case mormăielile celor care spuneau rozariul. Toţi cetăţenii pioşi se rugau în acelaşi timp, înainte de culcare, aşa cum cereau bunele obiceiuri. Îi era foame. Celeste se îngrijea numai de plăcerea lui. Spunea că mâncarea o împărţea doar cu bărbatul ei. Dacă tot îi punea coarne, măcar să-l hrănească. „Halal consolare”, râse Pedro, în timp ce străbătea strada Huertas în căutarea unui birt unde să dea pe gât vreo două carafe de vin şi să cineze ceva, poate chiar în compania soţului ei. Îl cunoştea: lucra în teatru ca al treilea amorez şi se mai întâlnise cu el în alte rânduri de când sosise la Madrid, cu mai puţin de o lună în urmă. Bărbatul nu prea părea să pună preţ pe mâncarea cu care nevasta încerca să-i redea onoarea terfelită.

Înainte să ajungă la capătul străzii León, Pedro îşi întoarse privirea spre stânga, către strada Amor de Dios, unde locuia cu Milagros, cu fata şi cu bătrâna Bartola în două odăiţe sărăcăcioase, umede şi întunecate, la catul al treilea al unei case vechi construite ca să înşele autorităţile, pe a cărei chirie se ducea cea mai mare parte a banilor pe care-i primea soţia lui. Străzile Huertas, León, Amor de Dios, San Juan, Niño, Francos şi Cantarranas, străduţe pe care se îngrămădeau edificii vetuste unde, începând din secolul trecut, trăiseră comedianţi, poeţi şi scriitori.

– Cervantes a trăit într-o odăiţă, în condiţii mai anevoioase! se plânse portarul teatrului care îi condusese de la Coliseo del Príncipe până la noul lor domiciliu, când Pedro se arătă nemulţumit. Lope de Vega, Quevedo, Góngora, toţi au locuit şi au cinstit aceste străzi şi clădirile lor. Vă asemuiţi voi, o şleahtă de ţigani, cu mai-marii literelor spaniole? Ce zic eu „spaniole”? Universale!

Omul îi lăsă acolo şi plecă ţipând şi dând din mâini. Din ziua aceea, Milagros intrase în ritmul comediantelor: făcea repetiţii dimineaţa, iar după-amiaza era ocupată cu învăţarea rolurilor din opera principală, a scenetelor, a dansurilor şi cântecelor din *tonadillas.* Odată cu deschiderea stagiunii, cum o şi prevenise don José, dimineţile aveau să fie în continuare dedicate repetiţiilor, conduse de Celeste, ca primă damă, şi de Nicolás Espejo, cel cu care se certase Celeste în ziua în care ajunsese ea la Madrid, ca prim-amorez. După-amiezile erau rezervate reprezentaţiilor, care durau cel mult trei ore, iar serile, studiului.

Milagros mai că nu apărea nici în comedia principală, nici în sceneta care urma într-unul din cele două antracte; ea fusese chemată ca să cânte şi să danseze, însă pentru a le mai uşura munca celorlalte comediante i se dădea câte un rol mărunt, chiar şi fără replici: să servească nişte carafe de vin, să apară ca spălătoreasă sau ca precupeaţă. În orice caz, aşa cum prezisese Celeste înainte să părăsească furioasă Coliseo del Príncipe, piesa din deschiderea stagiunii nu rămase pe afiş mai mult de două zile; drept urmare, chiar în seara prezentării sale, Milagros fu nevoită să înveţe rolul şi cântecele pentru *tonadilla* operei care avea s-o înlocuiască.

– De la deschiderea stagiunii de teatru, îl lămurise Celeste pe Pedro, comedianţii se spetesc pregătindu-se. Cât stă o piesă pe afiş depinde de cât de dornic e publicul să încălzească scaunele. Unele se joacă o singură zi, altele, două sau trei, cele mai multe rezistă cinci sau şase, iar dacă depăşesc zece zile pot fi socotite succese răsunătoare. În acest timp, noi trebuie să învăţăm şi să ţinem minte în goana calului piese noi, entremeses, scenete şi *tonadillas.*

– Şi cum le învăţaţi? se interesă ţiganul.

– Asta e şi mai complicat. Ca şi cum n-ar fi de-ajuns că suntem siliţi să le învăţăm, adesea există un singur exemplar din piesă, scris de mâna autorului şi corectat de diverşii cenzori, şi pe acela trebuie să lucrăm toţi. La fel se întâmplă cu scenetele şi cu *tonadillas.* Ne adunăm… Se adună. Sunt şi unii care nu ştiu să citească.

Pedro García intră într-o tavernă care mai era deschisă, pe strada San Juan. Milagros era dintre cele care nu ştiau să citească, aşa că trebuia să muncească mai multe ceasuri decât Celeste, care, pe de altă parte, părea că nu se străduieşte prea mult să-şi înveţe rolurile. „De ce mai există sufleori?”, se apăra ea. Până la începutul stagiunii, munca soţiei îi asigurase o libertate care acum…

– Ţiganule!

Pedro îşi întrerupse gândurile cu care intrase în cârciumă. Privi în jur. Guzmán, soţul lui Celeste, şi alţi doi membri ai companiei de comedianţi erau aşezaţi la o masă, atenţi la el.

– Plăteşte un rând!

Pedro îşi însoţi zâmbetul cu o mişcare a mâinii către cârciumar, în semn de încuviinţare. Îşi căută un loc între ceilalţi şi, când bărbatul le servi vinul, înălţă carafa lui, îl privi în ochi pe

Guzmán şi închină zeflemitor.

– Pentru soţia ta, cea mai mare!

„Şi cea care plăteşte carafele astea de vin”, adăugă în sinea lui, pe când ciocneau paharele. Cu toate astea, în timp ce savura pe-ndelete vinul acela îndoit cu apă, se văzu nevoit să accepte că lucrurile se schimbaseră, dar nu neapărat în bine: în Triana, el era cel care satisfăcea capriciile femeilor cu banii pe care îi aducea Milagros. În Madrid, în schimb, pentru a face rost de câţiva reali nenorociţi, trebuia să-i ofere plăcere unei femei care ar fi putut avea de două ori anii lui. Şi totul… totul, numai ca să le intre în graţii spaniolilor!

– Cârciumar! strigă, trântind cu putere carafa pe masă şi stropindu-i pe ceilalţi. Ori ne serveşti vin de calitate, ori te spintec pe loc!

„Desculţa.” Acesta fu numele cu care spectatorii din Coliseo del Príncipe o botezară, până la urmă, pe Milagros. Ţiganca refuză să îmbrace costumele pe care le purtau Celeste şi celelalte comediante din companie.

– Cum vreţi să dansez în aşa ceva? stărui arătând şi pipăind corsete şi crinoline. Nici nu poţi să respiri, îi zise uneia. Iar tu, nici nu te poţi mişca în fusta asta… înfoiată.

În schimb, acceptă să înlocuiască hainele ei simple cu veşmintele pe care le purtau *manolas* madrilene: cămăşuţă galbenă cu pieptar, strânsă în talie, fără balene, cu mâneci încreţite, fustă albă cu volane verzi, lungă până aproape de glezne, şorţ, batistă verde înnodată la gât şi bonetă în care îşi strângea părul. Dar nimeni nu izbuti s-o convingă să se încalţe. „M-am născut desculţă şi o să mor desculţă”, repeta de fiecare dată.

– Ce importanţă are? încercă să pună capăt controversei don José. Nu există, oricum, o bordură pe marginea scenei care împiedică publicul să vadă gleznele comediantelor? De vreme ce tot nu le văd, ce importanţă are dacă e încălţată sau desculţă?

În scurt timp, Milagros îşi pierdu respectul faţă de acel teatru impunător care reuşise s-o facă să încremenească în ziua premierei, deoarece, cu excepţia cenzorilor şi alcalzilor, nimeni nu părea să-l respecte. Publicul striga şi bătea din picioare. Află de rivalitatea dintre cele două teatre din Madrid, Principe şi Cruz, care nu se aflau foarte departe unul de celălalt. Mai exista şi un al treilea teatru, numit Caños del Peral, unde aveau loc

reprezentaţii lirice. Cei care îndrăgeau teatrul Principe se numeau *polacos*[26], iar cei care, dimpotrivă, înclinau în favoarea teatrului Cruz, erau numiţi *chorizos*[27]. Nu numai că se certau între ei, ci mai mult, adesea veneau la teatrul concurent ca să huleascǎ piesa care se reprezenta şi ca să i huiduie fără milă pe comedianţi şi pe muzicanţi.

Înţelese că, oricât de bine s-ar fi descurcat, oricât de multă pasiune ar fi pus în cântecele şi în dansurile ei, întotdeauna avea să se găsească vreun *chorizo* dintre susţinătorii teatrului Cruz care s-o huleascǎ, şi descoperi că nici măcar comedianţii nu-şi dădeau silinţa să-şi facă bine meseria. O simplă cortină albă în spatele scenei şi alte două în părţile laterale alcătuiau tot decorul comediilor zilnice, cu toate că alte reprezentaţii, precum piesele de teatru şi misterele, cu preţ mai mare pentru public, se bucurau de o scenografie ceva mai elaborată. Între cortine, abia dacă erau puse o masă cu scaune împrejur şi un puţ sau un copac, drept decor, ca să creeze o atmosferă pe scenă.

Când nu intervenea în piesa principală, Milagros asista la spectacol de pe una dintre băncile de la parter. Ca o spectatoare obişnuită, era dezamăgită de felul în care recitau operele colegii ei: pompoşi, cu expresii şi mişcări afectate, cu voci plictisitoare sau chiar neplăcute. Din spatele decorurilor, se zărea umbra sufleorului şi lumina lămpii de care se slujea ca să citească, deoarece se plimba fără încetare de la un capăt la altul ca să le sufle textul comedianţilor care îl uitau sau pur şi simplu nu-l ştiau. Nu era ceva neobişnuit ca vorbele sufleorului să se audă mai tare decât cele ale actorului care le repeta. Spectatorii suportau plictiseala unui repertoriu slab, asta când nu aveau parte de una dintre nenumăratele puneri în scenă ale prestigiosului Calderón, cu nişte comedianţi care nici măcar nu se străduiau să intre în pielea personajelor. Filozofi greci în veston, nădragi şi ciorapi verzi, zeiţe din mitologie cu crinolină şi pălărie cu pene…

Se plictiseau până când veneau antractele şi, odată cu ele, scenetele şi *tonadillas.* Atunci se distrau atât spectatorii, cât şi

---

[26] Se numeau *polacos* deoarece erau călăuziţi de un călugăr trinitarian, părintele Polaco. (n.tr.)

[27] Se numeau *chorizos* deoarece, într-o zi, un costumier a uitat să aşeze pe scenă cârnaţii (sp. *chorizos)* din care trebuia să se înfrupte un personaj. (n.tr.)

comedianţii. Scenetele erau opere scurte, populare, costumbriste, umoristice, parodii ale relaţiilor din societate şi din sânul familiei. În ele, comedianţii se reprezentau pe ei înşişi, pe prietenii, rudele şi cunoscuţii lor. Cei mai mulţi dintre spectatori se simţeau cu musca pe căciulă, iar strigătele, râsetele, aplauzele şi fluierăturile lor făceau să treacă timpul pe nesimţite.

Cât despre *tonadillas...* Jumătate din populaţia Madridului purta deja, în semn de admiraţie faţă de Milagros, înnodate sau cusute pe haine, panglici verzi, de culoarea eşarfei pe care o avea ea mereu la gât. Sfatul lui don José îi răsună în urechi zile de-a rândul: „Patimă înfrânată, patimă înfrânată...” Milagros se tot silise să priceapă, până când, într-o după-amiază, în timp ce se afla în picioare, pe scenă, şi se pregătea să cânte, privirea ei o întâlnise pe cea a unui bărbat slinos şi prost îmbrăcat, unul dintre cei care cheltuiau cei şase *cuartos* de real[28] pe care nu-i avea pentru un bilet în *patio,* înainte să se întoarcă în satul lui de prin împrejurimile Madridului, Fuencarral, Carabanchel, Vallecas, Getafe, Hortaleza sau oricare altul, unde avea să se laude că fusese la teatru, pentru ca apoi să devină ţinta invidiei şi a atenţiei consătenilor săi. Agricultorul, căci era pesemne un agricultor, probabil cultivator de struguri tămâioşi din Fuencarral, o contempla vrăjit. Milagros făcu câţiva paşi pe scenă fără să-şi ia privirea de la bărbat, care îi urmări mişcările de ţigancă cu ochii holbaţi şi cu gura întredeschisă. Apoi se opri în faţa lui şi îi dărui un zâmbet de-abia schiţat. Bărbatul, năucit, nu fu în stare să reacţioneze. Muzica celor două viori care răsuna din spatele uneia dintre cortinele laterale, unde se ascundea mica orchestră, din care mai făceau parte un violoncel, un contrabas şi două oboaie, se tot repeta, aşteptând intrarea lui Milagros. Ea o mai amână preţ de câteva clipe, atât cât să mături cu privirea patioul plin de bărbaţi în picioare şi să mai găsească alte câteva chipuri asemănătoare cu cel al viticultorului din Fuencarral. Cineva o îndemnă să cânte, alţi o măguliră cu strigăte precum: „Scumpo!”, „Frumoaso!” Mai mulţi îi cerură să înceapă să cânte. În cele din urmă, cântă, conştientă că oamenii aceia o admirau şi o doreau fără ca ea să fie nevoită să-şi exagereze senzualitatea. Avea pielea oacheşă, nimic mai diferit de paloarea pe care ţineau doamnele s-o afişeze, chiar cu preţul sănătăţii lor; era îmbrăcată ca o *manola,* într-un port care simboliza lupta înverşunată şi

---

[28] Un real valora opt *cuartos* şi jumătate. (n.tr.)

tăcută împotriva obiceiurilor importate din Franţa, era mândră ca madrilenii, la fel de trufaşă precum acei oameni care o înălţară neîntârziat la rangul de reprezentantă a poporului.

„Patimă înfrânată.” în sfârşit, înţelesese. Cântă şi dansă, simţindu-se frumoasă, fără a se expune cu ostentaţie, ridicându-se deasupra teatrului asemenea unei zeiţe care nu avea nimic de dovedit. Pricepu că un suspin, o ocheadă, o privire galeşă înspre parter sau înspre patio, o mână fluturată în aer, o simplă arcuire sau strălucirea picăturilor de sudoare care-i alunecau pe gât şi apoi pe sâni aveau puterea să stârnească şi mai mult dorinţa decât obrăznicia sau neruşinarea.

– Nici bărbaţii, nici femeile nu caută asta, o lămuri Marina, o blondă micuţă care era a treia damă şi de care se apropiase Milagros într-o seară, când îi destăinuise frământările ei. Au nevoie de idoli de neatins, trebuie să se poată scuza faţă de ei înşişi pentru faptul că nu te pot avea. Dacă te duci în patio şi te amesteci printre ei, nu eşti bună pentru ei; vei fi la fel ca oricare dintre femeile cu care au ei de-a face. Dacă te arăţi vulgară, o să te compare cu una dintre multele prostituate care li se oferă pe străzi şi o să le pierzi atenţia.

– Dar femeile din galerie? întrebă Milagros.

– Ele? E foarte simplu: invidiază tot ce i-ar putea atrage pe bărbaţii lor mai mult decât ele.

– Invidie? se miră ţiganca.

– Da, invidie. Un neastâmpăr care o să le împingă să facă tot ce le stă în puteri ca să semene cu tine.

Milagros nu învăţă doar să-şi stăpânească senzualitatea; de asemenea, află cum să ofere publicului dialogul pe care îl aştepta de la o actriţă bună. Îi deruta pe muzicanţii din orchestră care, orbi de după cortina laterală, dar călăuziţi de instrucţiunile lui don José în persoană, începură să se obişnuiască cu ritmul şi cu neorânduiala pe care o provoca ţiganca. Milagros juca în ton cu textul din *tonadas* pe care trebuia să le cânte şi să le danseze.

– Unde e sergentul acela? întrebă o dată, întrerupând o strofă care lamenta curtea zadarnică pe care i-o făcea soldatul unei contese. Se află în patio vreun sergent din glorioasa oaste a regelui?

Don José făcu semn orchestrei să cânte în continuare şi, dintre spectatorii în picioare, se ridicară vreo două mâini.

– Fii fără griji, îi spuse atunci unuia din militari. De ce să aspiri la o doamnă de viţă nobilă când sunt atâtea femei frumoase în

galerie dornice să le arăţi cum mânuieşti... spada?

Printre tot felul de propuneri deşănţate care răzbăteau dinspre galerie, alcaldele clătina nemulţumit din cap, în timp ce don José, cu un gest autoritar, le poruncea muzicanţilor să atace următoarea măsură, pentru ca Milagros să înceapă să cânte.

Cântă pentru oamenii sărmani. Vorbi cu ei. Râse, strigă, plânse şi se prefăcu că îşi sfâşie hainele de pe ea din pricina nenorocirii celor mai năpăstuiţi. În ritmul nenumăratelor cântece populare, arăta cu furie către nobilii şi bogătaşii din balcoane, pe când sute de priviri urmăreau degetul ei acuzator îndreptat spre victima aleasă, le cerea socoteală pentru obiceiurile şi averile lor nemăsurate. Printre hohote de râs, zeflemisi obiceiul curtării doamnelor, îi luă peste picior pe călugări şi pe mulţimea de abaţi trântori care roiau pe străzile din Madrid, căutând să-şi asigure traiul învârtindu-se pe lângă femeile înstărite. Fluierăturile şi huiduielile din patio şi din galeria femeilor însoţiră dispreţul ei faţă de filfizonii manieraţi care, neclintiţi, ca şi cum nimic n-ar fi putut să-i tulbure, răspundeau la batjocura lor cu gesturi indiferente.

În acele momente, în timp ce spectatorii aplaudau, Milagros închidea ochii. Atunci tot teatrul dispărea, iar în mintea ei răsăreau numai chipurile celor pe care ar fi vrut să-i vadă în public. „Cachita, Maria... uitaţi-vă la mine acum!”, şoptea printre aclamaţii şi laude. O tristeţe neobişnuită o învăluia însă când îşi aducea aminte de mama şi de bunicul ei.

Succesul aduse şi mai mulţi bani. Consiliul teatrelor hotărî să-i dubleze plata zilnică şi s-o includă printre membrii companiei care primeau leafă. Don José se miră de reacţia ţigăncii când îi comunică hotărârea.

– Nu te bucuri?

Milagros se dezmetici şi îi mulţumi cu o bâiguială care nu-l convinse pe director.

Succesul îl îndepărtă şi mai mult pe Pedro. Nu erau chiar atât de mulţi bani, dar erau destui pentru ca soţul ei să se avânte cu nesaţ pe străzile Madridului. „Unde e Pedro?”, întreba la vremea prânzului sau a cinei, când se întorcea de la teatru în odăiţele pe care le închiriaseră. „Ar trebui să-l aşteptăm.” Uneori, Bartola se strâmba şi o privea ca pe o străină. „O fi la treburile lui”, îi răspundea deseori.

– E bărbat, îl dezvinovăţi Bartola. Tu eşti aia care nu-i

niciodată acasă. Ce-aştepţi? Ai vrea ca soţul tău să te aştepte împletind ca o babă? Lasă-te de cântat şi poartă-le de grijă lui şi fiicei tale!

Atunci, în persoana acelei femei care justifica samavolniciile lui Pedro, chiar cu preţul lipsurilor pe care ajungeau să le îndure când ţiganul îşi însuşea banii pe care îi câştiga ea, îi vedea pe toţi alde García, pe Reyes Trianera şi pe Conte, pe toţi din familia lor, cu vrăjmăşia lor faţă de ea, pe care n-o ascunseseră niciodată.

– Ne era mai bine în Triana, o auzea mormăind pe bătrână. Atâţia bărbaţi care roiesc în jurul tău cu panglici verzi în semn de… de… Bartola gesticulă, negăsind cuvântul. Cum crezi că s-o simţi bărbatul tău?

Milagros încercă să afle, luptând cu somnul în aşteptarea lui Pedro, care aproape întotdeauna venea în zori. În cele mai multe nopţi, adormea frântă de oboseală, dar în puţinele dăţi în care reuşea să învingă oboseala şi toropeala la care o invita liniştea întreruptă doar de respiraţia uşoară a fiicei sale şi de sforăiturile bătrânei ţigănci, întâmpina un bărbat care se clătina, mirosea a băutură şi a tutun, iar uneori aducea şi alte mirosuri care puteau să păcălească numai pe cineva care, asemenea ei, se încăpăţâna să nu le ia în seamă.

Cum se simţea Pedro văzându-i pe bărbaţii care umblau cu panglici verzi prinse pe haine? Află curând.

– Niciunul dintre admiratorii tăi nu-ţi face daruri?

O întrebase el într-o noapte când stăteau amândoi întinşi pe saltea, goi, după ce o dusese încă o dată la extaz. Dramul de speranţă că o să-l aibă din nou numai pentru ea, plăcerea şi satisfacţia pe care le simţea atunci când el o poseda se spulberară chiar înainte ca el să termine de rostit întrebarea. Bani. Doar atât urmărea! Toţi bărbaţii din Madrid erau fermecaţi de ea, o ştia bine, bărbaţii i-o declarau la teatru şi pe străzi, când se înghesuiau în jurul lecticii ei. Îi trimiteau bileţele în cabină, pe care, întrucât ea nu ştia să citească, i le citea Marina: propuneri şi tot felul de promisiuni din partea nobililor şi a celor cu stare. Cu timpul, hotărî să le rupă direct şi să înapoieze darurile. Sigur că i se făceau daruri, dar ea ştia că, dacă le primea, Pedro avea să le transforme în şi mai multe nopţi de singurătate. Comediantele aveau renume de femei frivole şi desfrânate. Cele mai multe dintre ele chiar erau. Câţiva îi schimbară lui Milagros porecla în „Ursuza”. Tot Madridul o dorea, dar singurul bărbat

căreia ea i se dăruia fără ezitare voia numai banii ei.

– Unii încearcă, răspunse Milagros.

– Şi? întrebă el, ca să rupă tăcerea.

– Poţi fi sigur că n-o să pun niciodată la îndoială onoarea şi bărbăţia ta primind daruri de la alţi bărbaţi, răspunse ea, după câteva clipe de ezitare.

– Dar ce-mi zici despre *saraos* sau despre reprezentaţiile particulare pe care le dă compania? Sunt plătite bine. De ce nu le faci tu?

Despre *saraos* putea să-şi închipuie ceva, dar cum aflase Pedro de reprezentaţiile particulare pe care le susţinea compania în saloanele şi sălile de teatru din marile reşedinţe?

– Aici, îi răspunse, nu mai e familia ta ca să mă apere. În Sevilla, cinstea mea era în siguranţă. Verii şi bunica ta se îngrijeau de asta. În Madrid nu e ca în birturile sau în palatele andaluze. Ştiu asta, pentru că mi s-a povestit. Cine se poate împotrivi dorinţelor unui grande al Spaniei? Vrei ca numele soţiei tale să fie pe buzele tuturor, la fel ca Marina sau Celeste?

Sforăiturile Bartolei zguduiră îndelung camera. Ea îşi ţinu răsuflarea aşteptând răspunsul lui, care nu sosi. Mai încolo, Pedro mormăi ceva de neînţeles, îi întoarse spatele şi dădu să adoarmă.

Ceva se schimbă în noaptea aceea pentru Milagros. Trupul ei, de obicei vlăguit după ce atingea extazul, rămăsese atunci tensionat, cu muşchii încordaţi, întreaga ei fiinţă cuprinsă de nelinişte. Nu izbuti să adoarmă. Nu peste mult timp îi dădură lacrimile. Plânsese de multe ori, dar niciodată ca în noaptea aceea, în care a înţeles că bărbatul ei n-o iubea. Ea, care crezuse că la Madrid se afla salvarea căsniciei sale, îşi dădea seama că marele oraş era mai rău decât Triana. Acolo, Pedro stătea de vorbă cu alţi ţigani în fundătură, umbla pe străzi şi prin locuri cunoscute, pe când aici… Milagros ştia că erau şi aici ţigani din neamul lui. Pedro însuşi le întâlnise pe rudele sale din familia García. Îi spusese asta cu faţa împietrită de mânie. Unul dintre ei murise din cauza bătăii zdravene pe care o primise de la membrii unei frăţii pentru că necinstise Fecioara pe strada Almirante. Ceilalţi, bărbaţi şi femei, erau încă întemniţaţi în beciurile Inchiziţiei pentru fărădelegi împotriva credinţei.

– Totul a fost din vina… Şovăi o clipă. Milagros interpretă greşit tăcerea lui, crezu că nu voia să-l acuze pe bunicul ei când, de fapt, ceea ce nu voia Pedro era ca ea să afle că sunt şi alţi

Vega în capitală. Totul a fost numai vina Galerianului! Jur că într-o zi o să-l găsim şi o să-l omorâm acolo, pe loc!

Ea nu spuse nimic. Trecuseră doi ani de când Melchor scăpase de alde García. „Nu te lăsa prins, bunicule”, îşi dori din tot sufletul. Printre ţipete, Pedro îi dădu de înţeles că Melchor nu mai era în Madrid. Mulţi ţigani răscoliseră tot oraşul în căutarea lui. Da, viaţa lui Melchor era în primejdie. Se mângâia cu gândul că aşa îi plăcea bunicului ei. Dar ce putea să spună despre ea? Totul îi mersese anapoda. Nu avea cui să ceară ajutor. Un tată mort, o mamă închisă şi care, pe deasupra, o renegase, un bunic dat în căutare. Cachita şi baba Maria, dispărute. Până şi micuţa care purta numele tămăduitoarei părea s-o fi îndrăgit mai mult pe Bartola. Cum altfel, dacă ea nu stătea niciodată cu fata? Cât despre Pedro… El n-o iubea. Se gândea numai la banii pe care îi putea scoate de la ea ca să se distreze cu alte femei, recunoscu în sinea ei pentru prima dată.

A doua zi, în teatrul Príncipe, Milagros înălţă o mână către cer. Cu cealaltă îşi ridică fusta o palmă şi jumătate peste glezne şi începu să se învârtă cu graţie, unduindu-şi şoldurile în timp ce îşi golea plămânii într-un final ce se confundă cu explozia publicului. Atât îi mai rămânea: să cânte şi să danseze, să se refugieze în arta aceea, la fel ca în Triana, când îşi îngăduia un răgaz în certurile cu mama ei şi dansa cu ea. Cei care o văzură o aplaudară şi mai vârtos, crezând că lacrimile care îi şiroiau pe obraji erau de fericire.

31

Caridad se afla în închisoare de aproape doi ani când se dezlănţui răzmeriţa din Galera. Nesupunerea a vreo două prostituate recidiviste îl împinsese pe comandant să le aplice o pedeapsă pe cât de severă, pe atât de umilitoare: trebuia să le fie rase sprâncenele şi părul din cap. Decizia a stârnit revolta tuturor deţinutelor! Puteau să le chinuiască, dar să le radă în cap… Niciodată! Multe, profitând de vâlva iscată, stăruiră asupra unei plângeri mai vechi, să li se precizeze durata pedepsei, căci vedeau cum trec anii neştiind când avea să se sfârşească. Spiritele se înfierbântară, iar femeile din Galera se răzvrătiră, distrugând tot ce le cădea în mână, se înarmară cu scânduri, cu foarfece şi cu alte obiecte ascuţite pe care le foloseau la cusut şi preluară controlul asupra închisorii.

Când se închiseră porţile, iar deţinutele se văzură stăpâne pe clădire, Caridad, gâfâind înflăcărată, se trezi cu un lemn în mână. În amintirea ei vibrau încă alergătura şi zarva la care fusese părtaşă. Fusese… Fusese grozav! O mulţime de femei care până atunci trăiseră lipsite de voinţă sau de conştiinţă, precum sclavii negrii, din senin, în loc să se supună poruncilor stăpânului, luptau toate ca una, înnebunite. Caridad privi în jur şi văzu şovăiala pe chipurile tovarăşelor ei. Niciuna nu ştia ce să facă în continuare. Una dintre ele sugeră să pregătească un memoriu adresat regelui, unele o sprijiniră, altele, nu. Alte câteva propuseră să evadeze.

În timp ce ele stăteau de vorbă, apăru în stradă un detaşament militar pregătit să ia cu asalt închisoarea. Ca toate celelalte, Caridad dădu fuga la galeriile superioare de îndată ce prima lovitură bubui în poarta care dădea în strada Atocha. Multe deţinute se urcară pe acoperişuri. La scurt timp după aceea, uşa fu smulsă din ţâţâni şi aproape o sută de soldaţi cu baionetele scoase se împrăştiară prin curtea centrală şi interiorul închisorii. Cu toate acestea, spre surprinderea deţinutelor şi necazul autorităţilor şi al ofiţerilor, soldaţii se purtară cu omenie. Într-una dintre galeriile superioare, printre răcnetele ofiţerilor care îşi îmbărbătau oamenii, Caridad se văzu încolţită de doi dintre ei. Dintr-o prea mare naivitate, înfruntă baionetele cu bucata de

lemn. Unul din soldaţi se mulţumi să clatine din cap, ca şi cum ar fi iertat-o. Celălalt îi făcu un semn aproape imperceptibil cu vârful baionetei, de parcă i-ar fi dat de înţeles că poate să fugă. Caridad agită lemnul şi se strecură printre ei, care doar se prefăcură că încearcă s-o prindă. Ceva asemănător se întâmpla cu ceilalţi soldaţi şi cu restul deţinutelor, care fugeau de colo-colo, ajutate de pasivitatea sau chiar de complicitatea trupelor.

Situaţia se prelungi. Disperarea prinse a se zugrăvi pe chipurile unor ofiţeri care zbierau din rărunchi, cerând disciplină. Dar cum să sileşti nişte soldaţi luaţi cu arcanul din nişte sătucuri amărâte din fundul Castiliei să înăbuşe revolta femeilor? Mulţi dintre ei fuseseră osândiţi să servească în armată vreme de opt ani pentru greşeli de felul celor pe care le săvârşiseră nefericitele acelea împotriva cărora fuseseră trimişi, iar deţinutele le aminteau întruna lucrul acesta atât cât dură asediul. Autorităţile hotărâră să retragă acel detaşament, iar femeile aclamară retragerea lor. Strigătele de revoltă răsunară toată noaptea. Poarta şi împrejurimile închisorii Galera fură straşnic păzite de trupa care nu făcuse nimic împotriva lor, în schimb împrăştia mulţimea de curioşi ce se îngrămădeau pe strada Atocha.

În zorii zilei următoare însă, alcalzii curţii veniră la închisoare în fruntea unei miliţii civile alcătuite din vreo cincizeci de cetăţeni cinstiţi, cu frică de Dumnezeu, zdraveni toţi, cu vine de bou, bâte şi drugi de fier în mâini. Intrară hotărâţi să le zdrobească fără milă, iar ele fugiră înspăimântate. Caridad, care ţinea şi-acum lemnul în mâini, văzu că doi dintre miliţieni o loveau pe tovarăşa ei Herminia cu un drug de fier. Văzând îndârjirea cu care îşi vărsau furia, simţi că îi fierbe sângele. Ghemuită la pământ, acoperindu-şi faţa, Herminia implora milă. Caridad strigă ceva. Ce anume? Niciodată n-avea să-şi aducă aminte. Dar se năpusti asupra celor doi bărbaţi şi îl lovi pe unul din ei cu lemnul. Prin potopul de lovituri ce se abătu asupra ei, izbuti să vadă cum Herminia, întinsă în continuare pe jos, înşfăca piciorul unuia din bărbaţi şi îşi înfigea dinţii în pulpa lui. Reacţia prietenei sale o îmbărbătă şi îi dădu putere să lovească mai departe cu bucata de lemn, orbeşte. Numai intervenţia unuia dintre alcalzi împiedică să fie omorâtă în bătaie.

Una câte una, cele o sută cincizeci de deţinute se adunară în curtea închisorii, unele şchiopătând, altele plângându-se de dureri de şale, piept sau spate, cu nasuri sparte şi cu buze crăpate. Cele mai multe mergeau cu capetele plecate, înfrânte.

Tăcute.

Vreo două ceasuri îi fură de ajuns comandantului ca să recâştige controlul asupra închisorii de femei din Madrid. După înăbuşirea răzmeriţei, li se promise deţinutelor revizuirea, una câte una, a tuturor sentinţelor în care nu era precizată durata pedepsei. De asemenea, li se atrase atenţia în legătură cu pedepsele dure pe care aveau să le îndure instigatoarele la revoltă.

Caridad, negresa cu lemnul, care înfruntase doi cetăţeni cinstiţi, fu prima arătată cu degetul. Cincizeci de lovituri de bici, aceasta era pedeapsa pe care urma s-o primească, în curtea închisorii, în prezenţa celorlalte, împreună cu alte trei deţinute pe care o precupeaţă trădătoare le pârâse ca instigatoare ale revoltei, pentru a-şi recăpăta libertatea.

Loviturile fură nemiloase, bicele plesneau pe spinările femeile după ce secerau aerul şuierând. Călăul urmă întocmai instrucţiunile severe ale autorităţilor. Cum altfel putea fi înăbuşită o răzmeriţă în Galera, când tocmai acolo erau trimise drept pedeapsă femeile care se răzvrăteau în alte închisori?

Caridad îşi mai amintea doar strigătele tovarăşelor ei când comandantul pusese capăt cumplitei pedepse şi fusese târâtă în afara închisorii. „Rezistă, Cachita!”, „Te aşteptăm înapoi!”, „Curaj, negreso!”, „O să-ţi păstrez un trabuc!”

– Bucură-te şi mulţumeşte Cerului, păcătoaso! Domnul nostru Isus Cristos şi sfânta Fecioară din Atocha nu vor să-ţi dai duhul.

Auzi acele cuvinte fără a pricepe că se refereau la ea. După ce zăcuse inconştientă mai multe zile, Caridad de-abia deschisese ochii. Cum stătea întinsă pe burtă într-un pat hârbuit, cu bărbia sprijinită pe pernă, vederea i se limpezi treptat, până când izbuti să zărească un preot aşezat pe-un scaun la căpătâiul ei, cu o carte de rugăciuni în mâini.

– Să ne rugăm, auzi că îi poruncea capelanul muribunzilor, înainte să înceapă o litanie.

De pe buzele lui Caridad răsări însă doar un geamăt lung şi înfundat: simpla răsuflare a preotului pe spatele ei jupuit îi pricinui la fel de multă durere ca loviturile de bici. Fără a îndrăzni să mişte capul, îşi roti ochii: se afla într-o sală mare, boltită, în care erau multe paturi aliniate; aerul viciat era greu de respirat; tânguirile bolnavelor se amestecau cu bălmăjeala în latină a preotului. Se afla în spitalul Pasión, lipit de închisoarea Galera, cel pentru care deţinutele coseau lenjerie albă.

– Deocamdată… sufletul tău nu are nevoie de mine, o înştiinţă capelanul când îşi isprăvi rugăciunile. Roagă-te ca să nu fiu nevoit să-ţi veghez iar agonia. Una dintre tovarăşele tale a trecut la o viaţă mai bună. Dumnezeu să aibă milă de sufletul ei.

De îndată ce capelanul se opri în mijlocul sălii plimbându-şi privirea în căutarea altei muribunde, apăru alt preot care ţinea cu orice preţ s-o spovedească. Caridad nici măcar nu putea vorbi.

– Apă, reuşi să îngaime, după stăruinţele sacerdotului.

– Femeie, îi răspunse duhovnicul, binele sufletului tău e mai presus de cel al trupului. Aceasta e misiunea noastră şi, totodată, rostul acestui spital: îngrijirea sufletelor. Nu poţi irosi nicio clipă, trebuie să te împaci cu Dumnezeu. Ai să bei mai târziu.

Spovedanii, comuniuni, slujbe zilnice pentru morţi, chiar acolo, în săli; citirea sfintelor scripturi; predici şi iar predici pentru mântuirea bolnavelor şi întru căinţa lor, toate rostite pe un ton energic, înălţându-se peste tuşea, strigătele de durere, vaietele femeilor… Şi morţile lor. Astfel s-a scurs luna petrecută de Caridad în spital. După ce capelanul muribunzilor pierdu o viaţă, iar duhovnicul se arătă mulţumit de spovedania ei bâlbâită, răguşită, unul dintre chirurgi se strădui să-i coasă rănile, cârpind cu neîndemânare masa aceea înecată în sânge care devenise spatele ei. Caridad urlă de durere până îşi pierdu cunoştinţa. Din când în când, un medic şi felcerii lui, mereu sub atenta supraveghere a unui preot, îi aplicau o alifie care făcea s-o usture spatele ca şi cum ar fi fost chinuită din nou cu fier încins. Mai des însă, apărea unul care lua sânge, unul dintre mulţii felceri trecea pe la fiecare pat, prin ambele spitale, spitalul general şi Pasión, lăsând sânge bolnavilor. Îi perfora vena cu o canulă, iar ea, neputincioasă, privea cum i se scurge sângele din trup şi picură intr-un lighenaş. Văzu cum îşi dădu duhul şi a doua dintre deţinutele pedepsite, la două paturi mai încolo de al ei. Slăbită, palidă şi gălbejită, muri, cu toate rugăciunile şi tot maslul, după ce unul dintre felceri îi făcuse două sângerări: una la mâna stângă şi alta, la dreapta. „Ca să se egaleze sângele”, îl auzi Caridad spunând pe un ton lăudăros. A treia femeie hotărî să fugă profitând de vâlva stârnită în jurul unui grup de femei nobile şi bogate, care, în fiecare duminică, îmbrăcate în haine grosolane de lână, potrivite pentru ocazie, veneau la Pasión ca să le ajute pe bolnave să-şi facă toaleta şi ca să le aducă dulciuri şi ciocolată. Cu coada ochiului, Caridad o văzu cum se ridică şi

pleacă, clătinându-se, în timp ce ea, ţintuită la pat, încuviinţa iar şi iar, promiţând să-şi îndrepte purtarea, în faţa acelei mari doamne. Pe cât de modestă îi era îmbrăcămintea, pe atât de scump era parfumul pe care îl răspândea. O mustra pentru greşelile ei ca şi cum ar fi fost o fetiţă, pentru ca apoi să-i răsplătească pocăinţa cu câteva dulciuri sau cu câteva înghiţituri din ceştile cu ciocolată pe care le duceau. Măcar ciocolata era delicioasă.

Despre evadată, parcă Sebastiana o chema, din câte îşi amintea, n-a mai aflat nimic, nici măcar în Galera, după ce medicii au hotărât s-o trimită înapoi. A întrebat de ea, dar n-a aflat nimic de la nimeni. „Noroc, Sebastiana!”, repetă pentru sine, la fel ca în seara aceea de duminică în care călugăriţa care stătea de strajă băgase de seamă că lipsea şi sunase alarma. O invidia. În timp ce se întrema, ajunsese chiar să se gândească să fugă şi ea, dar nu ştia unde să se ducă, ce să facă… îi dădură lacrimile când se reîntâlni cu Frasquita şi cu celelalte deţinute, care o întâmpinară cu afecţiune. O compătimeau pe cea care suferise pe propria piele o pedeapsă care le-ar fi revenit tuturor, în egală măsură. O căută cu privirea pe Herminia şi o văzu la ceva depărtare, ascunsă printre celelalte. Caridad schiţă un zâmbet. Mai multe deţinute întoarseră capetele către bălaia mărunţică şi deschiseră un culoar între ele două. După câteva clipe de tăcere, unele o încurajară, iar altele, care se aflau în spatele Herminiei, o împinseră cu blândeţe. Toate aplaudară când cele două ajunseră faţă-n faţă. Blonda încercă s-o îmbrăţişeze, dar Caridad o opri, n-ar fi putut suporta să-i atingă spatele. În schimb, se sărutară, înconjurate de lacrimile şi emoţiile multora dintre ele.

„Ce să fi făcut eu în afara acestor ziduri?”, se întrebă în clipa aceea Caridad. Galera era casa ei, iar deţinutele, familia ei. Până şi portarul şi comandantul, veşnic posac, o tratară cu un dram de bunătate, amintindu-şi dâra de sânge pe care o lăsase când fusese dusă la spital. Caridad nici nu instigase la revoltă, nici nu participase la ea în mai mare măsură decât altele, amândoi ştiau asta. Bunăvoinţa aceea luă forma scutirii de muncile mai grele şi a unei oarecare îngăduinţe atunci când deţinutele plătiră din banii lor pentru câteva litre de ulei şi nişte plante de rozmarin, ca să prepare o alifie pentru spinarea sluţită şi încă vătămată a lui Caridad.

Herminia fu cea care se oferi s-o ungă pe prietena ei după ce

gardienele stingeau puţinele lumânări de seu care fumegau şi luminau cu chiu, cu vai galeria femeilor.

N-o durură cicatricele care îi brăzdau spatele, ci mâinile prietenei sale care-i alunecau uşor pe piele. Blândeţea cu care o atingea îi trezea amintirea unor senzaţii pe care le credea uitate. „Ţigane! se gândea, noapte de noapte. Ce s-o fi ales de tine?”

– Nu-i nevoie să continui, o înştiinţă într-o seară Caridad. Rănile s-au închis deja. Uleiul şi ierburile costă, şi io nu mai văd niciun semn de întremare.

– Dar… se împotrivi Herminia.

– Te rog.

Într-o zi, Herminia fu eliberată. Cineva care se dăduse drept vărul ei venise s-o ia de îndată ce îşi executase pedeapsa. Caridad ştia cine era acel văr, acelaşi care îi dăduse funiile de usturoi din pricina cărora fusese arestată şi condamnată. Şi ea îndeplinise cei doi ani de pedeapsă, dar nu avea veri care s-o scoată de acolo. Câteva frăţii care se îngrijeau de soarta acelor nefericite încercaseră să-i găsească o casă în care să slujească, dar Caridad tăcea cu înverşunare, cu capul în pământ, când era întrebată la ce se pricepe în gospodărie. Se gândea ce rost are să iasă de acolo ca să încapă pe mâna altui alb care s-o schingiuiască. „E doar o negresă nătângă”, spuneau în cele din urmă cei care se oferiseră s-o ajute.

Şi Herminia o părăsise.

– Dansează pentru noi, Cachita, o rugă Frasquita într-o seară, îngrijorată din pricina mâhnirii care o cuprinsese pe tovarăşa ei de vreo două luni.

Caridad se împotrivi, dar Frasquita tot insista şi alte câteva îi ţineau isonul. Aşezată pe salteaua ei, dădea din cap. Frasquita o apucă de umăr şi o zgâlţâi; ea se eliberă. O alta o ciufuli. „Cântă”, îi ceru. O a treia o ciupi de coaste. „Dansează!” Caridad încercă să le îndepărteze pe femeile care o încercuiau dând stângace din mâini, dar două deţinute se aruncară peste ea şi începură s-o gâdile.

– Fă-o, te rog, stărui Frasquita, văzând cum se tăvăleau toate trei pe saltea.

Până când n-o convinseră pe Caridad să nu se mai împotrivească şi să se alăture râsetelor, gâfâind de oboseală, cu zdrenţele de pe ea în dezordine, cele două femei nu se dădură bătute.

– Te rog, repetă atunci Frasquita.

Din ziua aceea, Caridad hotărî să-şi caute zeii prin dansurile ei frenetice şi voluptuoase care le intimidau chiar şi pe deţinutele mai tăbăcite. Cui altcuiva i se putea încredinţa? Uneori, credea că zeii ei o călăreau cu adevărat şi atunci se prăbuşea la pământ, zbuciumată, dând din picioare şi zbierând. Temnicerul o preveni o dată, de două ori, de trei ori. Butucul, aceasta fu pedeapsa pe care în cele din urmă se văzu nevoit comandantul să i-o dea din pricina scandalurilor. Cu toate acestea, ea o lua de la capăt.

„Aşa că micuţa negresă a făcut-o”, cântă Caridad cu voce domoală, îngenuncheată, cu gâtul şi încheieturile mâinilor prinse între drugii butucului aşezat în curtea închisorii, ultima oară când o pedepsi comandantul, rememorând seara în care cedase la rugăminţile Frasquitei şi ale celorlalte. La fel cum făceau sclavii de pe plantaţie, îşi cânta durerile când era pedepsită cu butucul de ocnaş. „Micuţa negresă a dansat pentru prietenele ei.” Cum stătea în curte, imobilizată, în acele nopţi nesfârşite, vaietele ei spărgeau tăcerea şi se înălţau până la galeriile superioare, unde legănau somnul tovarăşelor ei.

– Taci, negreso, strigă temnicerul de la intrare, sau pun biciul pe tine!

– Şi a venit temnicerul, continuă ea şoptit, hain temnicer! Şi o apucă pe negresă de braţ…

Zorii o găsiră înfrântă, cu capul atârnând pe partea cealaltă a drugilor, într-o picoteală incomodă. O durea spatele. O dureau genunchii juliţi, şi gâtul, şi încheieturile… O durea fiecare secundă care trecea din viaţa aceea nenorocită, care o apropia de fericire, pentru ca apoi să i-o răpească! Letargică, i se păru că aude primele mişcări în Galera: mersul deţinutelor care se duceau la slujbă, apoi, micul dejun. Când celelalte urcară în galerie ca să lucreze, Frasquita îi duse apă şi un codru de pâine pe care îl mărunţi ca să i-l bage în gură cu afecţiune şi răbdare. „N-ar trebui să-l sfidezi pe temnicer”, o sfătui.

Caridad ridicase din nou vocea în timpul nopţii; îşi adusese aminte de Melchor, de Milagros, de Herminia. Caridad nu-i răspunse; mesteca fără chef.

– Să nu mai dansezi, continuă cealaltă cu sfaturile ei. Vrei apă?

Caridad încuviinţă.

Frasquita căută cea mai bună modalitate să-i apropie ibricul de buze, însă vărsă cea mai mare parte pe jos.

– Să nu mai faci asta, indiferent cine te-ar ruga. Înţelegi? Îmi

pare rău că eu am fost cea care…

– Pentru ce-ţi pare rău, Frasquita?

Femeia se răsuci. Caridad încercă să înalţe capul. Temnicerul şi comandantul se aflau în spatele Frasquitei.

– Pentru nimic, răspunse deţinuta.

– Ăsta e necazul cu voi toate: niciodată nu vă căiţi de nimic din ce aţi făcut, o repezi comandantul. La o parte, adăugă, făcându-i un semn temnicerului.

Bărbatul se apropie de unul din capetele butucului şi se chinui cu încuietoarea veche care ţinea drugii nemişcaţi. Frasquita îl privi mirată; Caridad mai avea câteva zile de pedeapsă. O sudoare rece îi îngheţă pe dată trupul, în timp ce temnicerul ridica drugul de deasupra, sprijinindu-l în balama, şi o elibera. Dacă hotărâseră s-o biciuiască deoarece cântase pe timpul nopţii? Caridad n-ar fi supravieţuit.

– Nu… începu ea.

– Linişte, porunci comandantul.

Caridad se ridică încet, amorţită, sprijinindu-se de drugii care o ţinuseră prizonieră.

– Dar… stărui Frasquita.

– Du-te la muncă.

De această dată, temnicerul fu cel care o întrerupse, lovind-o peste picioare cu bastonul care se întoarse în mâinile lui de îndată ce isprăvi cu butucul.

– N-o biciuiţi, Domnia Voastră, îl imploră Frasquita căzând în genunchi în faţa comandantului. Eu port vina pentru dansurile ei, eu sunt vinovata.

Neclintit, comandantul rămase un timp cu privirea aţintită asupra femeii, apoi o îndreptă către temnicer.

– În acest caz, îi ordonă acestuia, să stea ea în butuc cele două zile pe care le mai avea negresa.

– Nu e adevărat, izbuti să spună Caridad. N-a fost ea…

Comandantul seceră aerul cu o mână şi, în timp ce continua să se bâlbâie, Caridad văzu cum temnicerul îi făcea semn cu bastonul prietenei ei să se aşeze în genunchi şi să pună gâtul şi încheieturile mâinilor în scobiturile din drugul de dedesubt. Balamalele scârţâiră, iar apoi drugul de deasupra căzu peste Frasquita.

– Iar tu, rosti atunci comandantul adresându-i-se lui Caridad, strânge-ţi lucrurile şi pleacă. Eşti liberă.

Frasquita îşi zgârie pielea de pe gât când întoarse, instinctiv,

capul către prietena ei. Caridad tresări.

– De ce? întrebă inocentă, cu un fir de glas.

Comandantul şi temnicerul începură să hohotească.

– Pentru că aşa a dispus tribunalul alcalzilor, negreso, răspunse primul pe ton batjocoritor. Domniile Lor s-au înduplecat de noi şi ne scapă de dansurile şi cântecele tale de negri.

Nu-i îngăduiră să-şi ia rămas-bun de la Frasquita. Temnicerul se folosi încă o dată de bastonul lui ca s-o oprească.

– Noroc, Cachita! auzi însă că îi striga aceasta, din butuc. O să ne revedem.

– O să ne revedem! răspunse Caridad, străbătând curtea şi îndreptându-se către scări.

Întoarse capul, dar temnicerul, aflat în spatele ei, îi acoperi vederea. Poate că n-o auzise, se îndoi Caridad.

– O să ne revedem, Frasquita! repetă.

Bastonul care o lovi în coaste o împiedică să mai privească în urmă. Urcă scările cu inima strânsă şi cu lacrimi în ochi, ştiind că acea dorinţă doar cu mare greutate s-ar fi putut îndeplini. După mai bine de doi ani în închisoare, ce ştia cu adevărat despre Frasquita? Cum ar fi putut să se reîntâlnească?

– Cine… îşi drese glasul. Cine şi-a luat răspunderea pentru mine? îl întrebă pe temnicer înainte să treacă pe uşa care dădea în galerie.

– De unde să ştiu eu? sosi răspunsul acestuia. Un bărbat aproape la fel de negru ca tine. Pe mine nu mă interesează cine e. Are hârtia de la tribunalul alcalzilor. Asta-i tot ce trebuie să ştiu.

Cum adică, la fel de negru ca ea? Un singur nume îi veni în minte. Melchor. Ţiganul era singurul pe care îl ştia, se gândi Caridad, supunându-se bastonului şi intrând în sală. Atenţia deţinutelor, care se opriră din cusut, surprinse s-o vadă scăpată din butuc, îi abătu gândurile. Nu ştiu cum să le răspundă, strânse buzele, ca şi cum s-ar fi simţit vinovată, şi mătură galeria cu privirea. Mai multe care încă nu înţeleseseră ce se petrecea îşi lăsară şi ele treburile. Câteva se ridicară, împotriva ordinelor gardienelor.

– Nu pierde vremea, o zori portarul. Am multă treabă. Strânge-ţi lucrurile.

– Pleci?

Jacinta fu cea care dădu glas întrebării. Caridad încuviinţă, cu un zâmbet trist. Fata nu voise să cedeze pretenţiilor lui don

Bernabé ca să obţină iertarea lui, iar acum, ofilită cum era, probabil că n-avea s-o mai capete.

– Liberă, liberă?

Caridad încuviinţă din nou. Se aflau toate în faţa ei, buluc, la o distanţă pe care părea că nu se încumetă s-o micşoreze.

– Lucrurile tale, o presă temnicerul.

Caridad nu-l luă în seamă. Avea ochii aţintiţi asupra acelor femei care o însoţiseră mai bine de doi ani: unele, bătrâne şi ştirbe, altele tinere, apărându-şi prospeţimea cu naivitate, toate murdare şi zdrenţăroase.

– Negreso… începu s-o prevină bărbatul.

– Sunt, într-adevăr, liberă? întrebă ea.

– Nu ţi-am mai spus?

Caridad îl lăsă în urmă pe temnicer, cu tot cu bastonul şi cu ordinele lui, şi făcu cei doi paşi care reprezentau prăpastia dintre slobozie şi cele care, pe nedrept cele mai multe, aveau să se supună în continuare bastonului care, în clipa aceea, se ridica ameninţător în spatele ei. Caridad citi asta pe chipurile înspăimântate ale tovarăşelor ei.

– Cachita e liberă, se auzi dintre deţinute o voce ascunsă. O să ne pedepsiţi pe toate? La fel ca la o răzmeriţă?

Caridad ştiu că bastonul căzuse atunci când cea din faţa ei deschise braţele. Cu un nod în gât şi cu ochii în lacrimi, se aruncă spre ele. O înconjurară. O bătură cu palmele pe spatele de acum vindecat. O îmbrăţişară şi o strânseră. O felicitară. O sărutară. Îi urară noroc. Caridad nu voi să-l stârnească pe temnicerul care de-abia îşi stăpânea furia, aşa că strânse o pătură deşirată şi restul hainelor ei şi mai zdrenţuite şi coborî scările, însoţită de aplauzele şi uralele care răsunau în urma ei.

Nu era Melchor. Pentru o clipă îşi închipuise… Dar nu-l cunoştea pe bărbatul care, cu vădită stânjeneală, aştepta cu hârtiile în mână lângă ghereta temnicerului aflată dincolo de porţile închisorii Galera. Era mai scund decât ea, slab, vânos, iar părul negru îi ieşea de sub bereta pe care nu şi-o scosese de pe cap. Neagră era şi barba lui neîngrijită de pe faţa aspră, negricioasă, tăbăcită de soare. Era îmbrăcat ca un agricultor, cu opinci de piele legate în jurul gleznelor, nădragi vineţii de flanelă, fără ciorapi, şi cu o cămaşă simplă care pasămite fusese cândva albă. Bărbatul o cercetă din cap până în picioare fără să se ferească.

– Iat-o, îl anunţă temnicerul.

Celălalt încuviinţă.

– Să mergem atunci, zise sec.

Caridad şovăi. De ce trebuia să se lase pe seama acelui străin? Se pregătea să întrebe asta, dar razele de soare care pătrunseră în temniţa lugubră pe măsură ce temnicerul le deschidea calea îi tulburase vederea şi voinţa. Fără ştire, îl urmă pe agricultor şi trecu pragul, lăsând în urmă mai bine de doi ani din viaţa ei. Stătu locului de îndată ce puse piciorul în strada Atocha şi închise ochii, buimăcită de un soare de iulie pe care îl simţi diferit de cel care se strecura prin ferestrele înalte ale galeriei sau în curtea interioară a închisorii: acesta era mai curat, mai dătător de viaţă, chiar palpabil. Respiră adânc; făcu asta în chip firesc, o dată, de două ori, de trei ori. Apoi deschise ochii şi văzu zâmbetul micuţei Herminia, oprită pe partea cealaltă a străzii, ca şi cum i-ar fi fost frică să se apropie de închisoarea Galera. Alergă spre ea fără să mai stea pe gânduri. Mulţi protestară la trecerea ei. Caridad nici nu-i auzi. Îşi îmbrăţişă prietena, răsuflând greu, cu o mie de întrebări ce i se împotmoliseră în gât, în timp ce lacrimile amândurora li se amestecau pe obraji.

– Tu! Aici? Herminia… De ce?

Nu putu să continue. Simţi că leşină. Noaptea lungă petrecută în butuc, despărţirea de Frasquita şi de celelalte deţinute, îmbrăţişările, aplauzele, plânsetele, libertatea… Herminia o prinse pe Caridad tocmai când i se înmuiau genunchii.

– Hai, Cachita! Să mergem, îi spuse ţinând-o de mijloc şi conducând-o până la un căruţ tras de mână, pe două roţi, încărcat cu pepeni galbeni. Ţine-te de aici, mai zise punând mâna prietenei sale pe una dintre scândurile din scoarţa căruţului.

– Suntem gata? întrebă, nu fără un dram de acreală, agricultorul.

– Da, răspunse Herminia. Apoi se întoarse spre Caridad, care se ţinea strâns de scândurile scoarţelor. Trebuie să-l ajut pe Marcial să împingă căruţul. Nu-ţi da drumul. O să mergem în Plaza Mayor ca să vindem pepenii şi…

– Am pierdut mult timp deja, Herminia, o zori celălalt.

– Nu-ţi da drumul, repetă ea, repezindu-se spre unul din mânerele căruţului, ca să-l împingă împreună cu Marcial pe panta pieptişă a străzii Atocha.

Agăţată de căruţ, Caridad se lăsă târâtă. Zarva mulţimii şi hurducăturile căruţelor care treceau încoace şi-ncolo îi răsunau în urechi. Zări locuri prin care mai trecuse: spitale şi biserici, fântâna cu peşti încoronată de un înger unde o săltaseră, imensa clădire a închisorii. După mai bine de doi ani în Madrid, acesta era singurul loc pe care îl cunoştea din oraş: strada Atocha. De la fântâna cu îngerul la Galera, de la Galera la tribunalul alcalzilor şi înapoi la închisoarea femeilor.

Nu fusese niciodată în Plaza Mayor din Madrid, despre care le auzise de atâtea ori vorbind pe celelalte deţinute. Se dezmetici intr-un loc care îi păru imens, în mijlocul căruia se aflau tarabe şi chioşcuri, pentru piaţă, înconjurate din toate părţile de cele mai înalte clădiri pe care le văzuse vreodată. Aveau şase caturi şi mansarde, înghesuite toate, de cărămidă roşie, cu gratii împodobite la balcoane, cu chenare negre şi aurite pe faţade. O cuceri armonia şi uniformitatea construcţiilor, pe care doar două clădiri somptuoase aflate faţă-n faţă o destrămau. Totuşi, ştia că interiorul acelor case nu era pe măsura exterioarelor maiestuoase. Auzise că erau locuinţe mici, înghesuite şi lugubre, de închiriat sau locuite de negustorii care ţineau afacerile din porticurile piaţetei: porticul postavurilor, cel al pânzeturilor de cânepă şi cel al mătăsurilor, al firelor şi al mărunţişurilor, care se întindea cât două întregoluri şi prin care intraseră în piaţă.

– Mai bine? întrebă Herminia după ce Marcial le lăsă singure şi se pierdu printre maghernițe, ca să vândă pepenii.

– Da, răspunse Caridad.

Oamenii se tot perindau pe lângă ele. Soarele de iulie începea să dogorească, aşa că se adăpostiră la umbra porticurilor.

– De ce...?

– Pentru că te preţuiesc, Cachita, i-o luă înainte cealaltă. Cum era să te las acolo, în închisoare?

„Te preţuiesc." Caridad se cutremură. Toţi cei care îi spuseseră că o preţuiesc, că ţin la ea sau că o iubesc dispăruseră, rând pe rând, din viaţa ei.

– Mi-a fost greu, îi curmă Herminia gândurile, să găsesc un cetăţean serios şi bun de plată care să fie dispus să-şi asume răspunderea pentru tine în faţa tribunalul alcalzilor. Fumăm? Zâmbi şi căută într-un sac pe care îl ducea cu ea, de unde scoase o ţigară de foi.

Îi ceru foc unui bărbat care trecea pe acolo. Cât timp omul aprinse iasca şi o apropie de vârful ţigării, între ele se aşternu

tăcerea. Herminia trase cu putere şi tutunul se aprinse.

– Poftim, îi oferi prietenei sale.

Caridad luă ţigara, subţire şi prost răsucită, foarte închisă la culoare şi lipsită de aromă. Trase din ea. Era un tutun tare şi acru, care ardea încet şi anevoios. Începu să tuşească.

– Era mai bun ăl din Galera! exclamă. Nici măcar acolo nu se fuma un tutun aşa prost ca ăsta.

Zâmbiră, mai întâi una, apoi şi cealaltă. Nu îndrăzniră să se strângă în braţe în văzul lumii, dar, într-o singură clipă, îşi spuseră mii de lucruri, fără cuvinte.

– Ei bine, acestui tutun scârbos îi datorezi libertatea ta, spuse Herminia rupând vraja.

Caridad se uită la ţigară. O mică plantaţie clandestină de tutun, o lămuri Herminia. Preotul din Torrejón de Ardoz creştea câteva plante pe nişte pământuri ale parohiei. Până atunci, cu ajutorul lui Marcial, care luase în arendă via în spatele căreia se ascundea plantaţia de tutun, preotul le cultivase cu ajutorul sacristanului, dar omul era prea bătrân ca să mai facă treaba asta. „Am o prietenă…”, profitase Herminia de întâmplare când aflase cum stăteau lucrurile. Îi fu greu să-i convingă pe Marcial şi pe don Valerio, parohul, dar, încetul cu încetul, reţinerile amândurora slăbiră, în lipsa unei alternative. Pe cine ar fi putut tocmi pentru o treabă pedepsită cu atâta asprime de lege? Acceptară, iar don Valerio se folosi de vechi relaţii pe care le avea la tribunalul alcalzilor pentru ca Marcial să fie primit şi să-i fie încredinţată custodia deţinutei. Nu întâmpinară nicio piedică. Caridad executase cei doi ani de închisoare, iar agricultorul făcea dovada mijloacelor de trai şi a bunei sale purtări. Într-o zi, fură înştiinţaţi că documentele erau gata.

Marcial se întoarse la porticuri împingând căruţul încă plin cu pepeni.

– Am ajuns prea târziu! spuse nemulţumit, pe un ton aspru, învinovăţind-o pe Herminia.

Întârzierea din pricina formalităţilor de la tribunalul alcalzilor şi de la Galera îl împiedicase să-şi vândă marfa.

– Nicio tarabă nu mai vrea pepeni la ora asta. Apoi o cercetă pe Caridad din cap până în picioare, cum făcuse şi la închisoare, şi dădu din cap. Nu m-ai prevenit că e aşa de neagră, o mustră pe Herminia.

– Noaptea nu se bagă de seamă, sări Caridad.

Herminia izbucni într-un hohot de râs. Agricultorul îşi arcui

sprâncenele.

– N-am de gând să-mi petrec nopţile cu tine.

– E pierderea ta, se amestecă Herminia, făcându-i cu ochiul prietenei sale.

Nu, Marcial nu era nici soţul ei, nici amantul ei, nici măcar rudă nu-i era, îi satisfăcu Herminia curiozitatea lui Caridad în timp ce mergeau în urma agricultorului care împingea căruţul încărcat cu pepeni. Era doar un vecin. Casa unchilor Herminiei, în care trăia ea şi în care avea să stea şi negresa, era perete-n perete cu cea a lui Marcial şi, cu toate că afacerea cu tutunul trebuia să fie o taină, jumătate de sat ştia de ea. Le promisese unchilor ei o mică rentă în schimbul găzduirii lui Caridad.

– Dar n-am bani, se plânse ea.

– Nu contează. O să-i scoţi din afacerea cu tutunul, fără îndoială! O să primeşti o parte din folos. O să hotărască preotul cât îţi revine, când o să vadă rezultatele, explică Herminia. Partea ta o să fie din marfa lucrată cu mâna… Pentru că ştii să umbli cu foile şi să faci trabucuri, nu? Aşa mi-ai zis.

– Asta e tot ce ştiu să fac, răspunse ea, pe când intrau într-o piaţetă neregulată unde se aduna tot atâta lume ca în Plaza Mayor sau chiar mai multă. Iar acum m-au învăţat să şi cos.

– Puerta del Sol, o lămuri Herminia, văzând că cealaltă micşora pasul.

– Aşteptaţi aici, le strigă Marcial celor două femei.

Herminia se dădu la o parte din calea căruţului, tăcută. Ştia ce urma să facă agricultorul, care dispăru pe una dintre străduţele prin care se ajungea în piaţă. În Madrid existau zece locuri autorizate de tribunalul alcalzilor pentru vânzarea pepenilor galbeni şi doar acolo puteau fi vânduţi, sub supravegherea autorităţilor, care le controlau calitatea, greutatea şi preţul. Dar existau şi numeroase precupeţe care, fără un loc stabil sau autorizaţie, riscând să fie arestate şi să ajungă la Galera, cumpărau şi revindeau fructe şi verdeţuri, încălcând legea. Precupeţele de pepeni galbeni erau răspândite pe lângă Puerta del Sol, iar Marcial, bombănind încet, porni în căutarea lor.

„Asta e faimoasa Puerta del Sol?”, se întrebă Caridad. Şi despre locul acela auzise vorbindu-se în Galera: loc de clacă în care oamenii pălăvrăgeau până când ajungeau să se convingă de adevărul zvonurilor pe care le scorneau chiar ei; loc de adunare pentru cei lipsiţi de ocupaţie şi pentru trântori, pentru zidari fără slujbă sau muzicanţi mândri şi impertinenţi care aşteptau ca

vreun madrilen, cu avere sau fără, dar hotărât să-i imite pe cei care o aveau, să-i tocmească pentru a însufleţi vreuna dintre reuniunile pe care obişnuiau să le ţină după-amiaza în casele lor.

Cele două femei rămaseră în dreptul mănăstirii cunoscute drept San Felipe el Real, la capătul piaţetei. Din pricina diferenţelor de nivel de pe Calle Mayor, atriumul bisericii, o terasă întinsă, care fusese dintotdeauna loc de întâlnire şi de distracţie pentru madrileni, se înălţa deasupra capetelor lor. Însă niciuna din ele nu luă în seamă hohotele de râs şi sporovăielile care răzbăteau de la locul de clevetealâ.

– Vrei să intri? o pofti Herminia.

Caridad era încă absorbită de şirul de grote care se deschideau sub treptele mănăstirii San Felipe. Existau asemenea văgăuni şi sub atriumul bisericii Nuestra Señora del Carmen şi în alte câteva locuri din acel Madrid clădit pe dealuri, dar cele mai cunoscute se aflau în Puerta del Sol. În unele dintre ele se vindeau haine purtate, dar cele mai multe erau destinate comerţului cu jucării, articole pe care negustorii le expuneau pentru muşterii, înghesuite pe lângă uşi sau agăţate de lintouri, ca la un bâlci atrăgător şi colorat ce izbutea să atragă atenţia tuturor trecătorilor.

– Putem?

Herminia zâmbi văzând nevinovăţia zugrăvită pe chipul rotund al lui Caridad.

– Bineînţeles că putem… Cu condiţia să nu strici nimic. Marcial are să mai întârzie un timp.

Intrară într-una dintre văgăuni, îngustă şi alungită, sumbră, întunecoasă, lipsită de altă lumină naturală în afară de cea care pătrundea pe uşă. Jucăriile erau împrăştiate chiar şi pe jos: trăsuri, căleşti, cai, păpuşi, fluiere, cutiuţe muzicale, săbii şi puşti, tobe… Cele două se speriară ca două copile când, dintr-o cutie, ţâşni o viperă şi muşcă degetul femeii care o tot sucea pe toate părţile. Bătrâna grasă care ţinea prăvălia scoase un hohot de râs şi împinse vipera la loc în cutie. Femeia îşi reveni din uimire şi întrebă cât costă, gata s-o cumpere. Pe când cele două negociau preţul, Caridad şi Herminia se pierdură printre cele patru sau cinci persoane care se îngrămădeau înăuntru. Unele se certau cu copiii care le însoţeau şi care voiau tot ce se găsea în prăvălie.

– Uite asta, Cachita. Herminia arătă spre o păpuşă bălaie. Cachita? stărui neprimind niciun răspuns de la ea.

Se întoarse către Cachita şi o văzu vrăjită de o jucărie mecanică aflată pe o policioară. Pe o platformă mică, vopsită în verde şi ocru, mai multe figurine înfăţişând bărbaţi, femei şi copii negri, unii dintre ei cu saci în spinare, alţii, cu pari lungi de care erau agăţate frunzele de tutun, şi un vechil alb, cu un bici în mână, care întregea compoziţia, erau aşezate în jurul a ceva ce reprezenta un arbore de capoc şi mai multe plante de tutun.

– Îţi place? o întrebă Herminia.

Caridad nu răspunse.

– Stai să vezi.

Herminia răsuci de mai multe ori o cheiţă care ieşea în afara suportului jucăriei şi îi dădu drumul când ajunse la capăt. Se auzi o melodie metalică, în vreme ce negrii se învârteau în jurul arborelui de capoc şi a plantelor de tutun, iar vechilul alb ridica şi cobora braţul în care ţinea biciul.

Caridad nu spuse nimic. Ţinea o mână întinsă, de parcă ar fi şovăit dacă să atingă sau nu jucăria aceea. Herminia nu-şi dădu seama că prietena ei se afla în transă, aproape.

– Mă duc să aflu preţul, spuse în schimb, bucuroasă, însufleţită, îndreptându-se către baba care le urmărea de la tejghea de când femeia care admirase cutiuţa cu vipera ieşise din grotă. Nu ne-ar ajunge nici toţi banii câştigaţi în mai mulţi ani! se văicări la întoarcere. Vino să vezi păpuşa!

Marcial fu nevoit să le caute în mai multe peşteri înainte să dea de ele. Chipul lui înnegurat o făcu pe Herminia să pornească de îndată, trăgând-o pe Caridad după ea. Ştia ce se întâmplase: precupeţele îi cumpăraseră pepenii la mai puţin de jumătate din cât ar fi putut lua pe ei. Înaintară în urma căruţului gol prin Puerta del Sol, încet, în ciuda sudălmilor pe care le arunca Marcial către oameni, ca să-i facă loc să treacă.

Caridad îi zări pe sacagii, asturieni cu toţii, strânşi în jurul fântânii căreia ei îi spuneau Mariblanca, cu urcioarele pregătite să ducă apă oriunde ar fi fost chemaţi. Jacinta era asturiană şi îi vorbise despre ei. Să fi fost vreunul dintre bărbaţii adunaţi acolo ruda aceea care o adusese la Madrid, pe care nu voise s-o dezamăgească când rămăsese gravidă prima oară? Îi privi cu atenţie; erau oameni îndrăzneţi şi aspri, fusese încredinţată, iar cei mai mulţi făceau munci grele precum cea de sacagiu, de cărăuş de cărbuni sau de hamal. Vinerea, dintr-un amvon adus în piaţă, între biserica Nuestra Señora del Buen Suceso şi Mariblanca, preoţi şi călugări le ţineau predici. Se pare că aveau

nevoie de ele. Înfruntările dintre sacagii şi localnicii care încercau să ia apă de la fântâni erau dese, la fel şi cele care se iscau între ei când vreunul încerca, atunci când îi venea rândul, să încarce mai mult de un „drum”: un urcior mare, două mijlocii sau patru mai mici. Atât era voie să umple o dată. De asemenea, îi povestise Jacinta, nu fără un dram de melancolie, că asturienii se strângeau pe izlazul Prado del Corregidor ca să danseze *danza prima*[29] de pe meleagurile lor. Se adunau toţi şi dansau împreună, dar întotdeauna sfârşeau prin a se lua la bătaie cu bâte şi cu pietre, grupaţi în taberele corespunzătoare satelor lor de baştină.

La fel ca în Plaza Mayor, şi în jurul fântânii Mariblanca se înghesuiau magherniţe şi tarabe unde se vindeau cărnuri şi fructe, dar, spre deosebire de uniformitatea şi înălţimea clădirilor din piaţă, în Puerta del Sol erau puţine construcţii importante: mănăstirea San Felipe el Real şi o casă mare, care ocupa tot cvartalul, cu un turn pe colţ prin care se dovedea nobleţea proprietarului său, seniorul aşezării Humera, la intrarea dinspre Calle Mayor; biserica şi spitalul del Buen Suceso, faţă în faţă cu turnul, la celălalt capăt; într-unul dintre întregoluri se afla azilul de copii orfani şi, puţin mai departe, la celălalt capăt al străzii cu spitalul, mănăstirea Victoria al cărei atrium servea, de asemenea, drept loc de întâlnire pentru filfizonii franţuziţi. Celelalte construcţii erau doar case scunde, cele mai multe cu un singur cat, înguste, vechi şi îngrămădite, pe faţadele cărora se vânturau rufele şi intimităţile vecinilor. Gunoaiele se adunau sub porticuri, iar murdăriile care nu fuseseră deşertate cu nepăsare de la fereastră şedeau în dreptul uşilor, în oliţe, în aşteptarea căruţei cu haznaua… Dacă venea.

Printre oamenii şi larma care i se părea stranie după doi ani de închisoare, Caridad trebui să aibă grijă să meargă în ritmul cu care Marcial trăgea de căruţ. Trecură de Puerta del Sol şi intrară pe strada Alcalá, printre mulţimea de căleşti şi căruţe care, mergând în susul şi în josul străzii, se încrucişau şi se opreau pentru ca iluştrii lor ocupanţi să sporovăiască puţin, să se salute sau doar să-şi arate bogăţiile. Caridad încercă să-şi închipuie ce o aştepta. Torrejón şi mai cum? Nu-şi amintea numele satului pomenit de Herminia; îl uitase de îndată ce aceasta îi vorbise despre cele câteva plante de tutun, un preot şi un sacristan

---

[29] Dans popular din Asturias, asemănător cu hora. (n.tr.)

bătrân. „Prost tutun”, îşi spuse în sinea ei. Alergătura, trăsurile, poruncile şi ocările pe care le aruncau birjarii şi servitorii în livrea care îi însoţeau la picior o siliră pe Caridad să uite de păsurile ei, ba chiar o împiedicară să fie atentă la clădirile fastuoase înălţate de tot felul de oameni avuţi şi de ordine religioase pe cea mai nobilă stradă din Madrid, care se sfârşea la poarta ei din răsărit, Puerta de Alcalá. Pe sub singurul său arc, flancat de două turnuleţe, Caridad părăsi oraşul la doar câteva luni după ce Milagros intrase în el.

Patru leghe pe drumul regal îi despărţeau de Torrejón de Ardoz. Le străbătură în tot atâtea ore, sub arşiţa unui soare de vară care se înverşuna împotriva lor în timp ce treceau prin nişte lanuri întinse de grâu. „Aici cultivă ei tutun?”, se întrebă Caridad, amintindu-şi mănoasa plantaţie cubaneză. Îşi aminti vechea ei pălărie de paie: nu avusese nevoie de ea în Galera, dar pe drumul acela, sub soarele arzător, îi simţi lipsa. Probabil că rămăsese în camera din casa de oaspeţi clandestină, împreună cu straiele ei roşii, actele şi banii. „Stranie e libertatea”, îşi zise. Timp de doi ani nu simţise lipsa straielor roşii, nici măcar când trebuia să dea bani pe una dintre cămăşile vechi şi roase pe care le aducea femeia care făcea comisioane în afara închisorii, însă fusese de ajuns să tragă în piept patru guri de libertate şi trecutul începuse deja să-şi croiască drum în amintirea ei.

În urma lui Marcial, iritat şi tăcut, care le ţâra după el fără milă, după ce o învinovăţise cu ţipete pe Herminia pentru pierderea suferită la vânzarea pepenilor, cele două femei avură destul timp să-şi povestească una alteia prin ce mai trecuseră.

– Ce-ţi mai face spatele? se interesă Herminia tocmai când treceau un pod. E râul Jarama, îi spuse arătând cu o mişcare a bărbiei înspre albia aproape secată.

Caridad vru să răspundă la întrebare, dar cealaltă nu-i dădu răgaz.

– Va trebui să-ţi găsim nişte încălţări, spuse, arătând spre picioarele ei desculţe.

– Nu ştiu să umblu încălţată, zise ea.

Lăsară în urmă podul Viveros. Mai rămăsese o leghe până la Torrejón de Ardoz, iar Caridad ştia deja totul despre familia cu care avea să trăiască: unchii Herminiei, Germán şi Margarita. El era agricultor, la fel ca cei mai mulţi din sat, iar nevasta lui îl ajuta atunci când putea.

– Unchiul meu e un om bun, şopti Herminia, la fel ca tata, cu

toate că el era cam îndărătnic. M-a luat la el de când eram mică, când mama n-a mai putut să-şi crească copiii şi ne-a împărţit pe toţi pe unde a găsit.

Caridad cunoştea povestea. De asemenea, ştia că Herminia nu mai primise nicio veste de la mama ei, la fel ca ea. Îşi aminti că în noaptea aceea plânseseră amândouă.

– Mătuşa Margarita e bătrână deja, o lămuri, tot timpul suferă de vreo boală, dar o să se poarte bine cu tine.

Mai erau Anton şi Rosario. Caridad simţi un oarecare neastâmpăr la prietena ei când aceasta începu să-l ridice în slăvi pe vărul ei Anton, care muncea împreună cu tatăl lui pământurile pe care le aveau în arendă, deşi deseori ajuta la fabricat olane sau ducea cu carul paie la Madrid.

– Dacă ai tăi sunt agricultori, îi luă Caridad vorba din gură, de ce nu îngrijesc ei plantele de tutun?

– N-au curaj, răspunse.

Făcură câţiva paşi în tăcere.

– Ştii că treaba cu tutunul e primejdioasă, nu? întrebă Herminia.

– Da.

Caridad ştia asta. Vorbise cu o deţinută care fusese condamnată pentru trafic cu tutun.

– De Rosario trebuie să te fereşti, o preveni Herminia după un timp. E încrezută, ranchiunoasă şi îi place să poruncească.

Nevasta vărului ei nu ajuta la câmp. Avea patru copii ale căror nume Caridad nici măcar nu se strădui să le ţină minte şi de câţiva ani câştiga bani frumoşi lipsindu-i de laptele care li s-ar fi cuvenit, ca să-l vândă pentru copiii madrilenilor înstăriţi. Din câte îi povesti Herminia, de vreo şase luni stătea la ei fiul unui procuror al Consiliului de Război. Părinţii lui îl aduseseră la Torrejón, nou-născut fiind, ca să-l alăpteze Rosario.

– Şi tu? întrebă Caridad.

– Ce-i cu mine?

– Ce faci acolo, în casa unchilor tăi?

Herminia oftă. Marcial se îndepărtă câţiva paşi când Caridad se opri puţin; nu-i spusese motivul pentru care încă trăia în casa unchilor ei.

– Ajut, se mărgini să răspundă.

Caridad miji ochii, uitându-se la silueta prietenei sale suprapusă peste întinderea câmpurilor, sub soarele acela atât de diferit de cel din Galera care-i dezmierda conturul.

– Nu te-ai măritat niciodată?

Herminia o îmboldi să meargă mai departe.

– Mai e puţin până... încercă să ocolească răspunsul.

– De ce? insistă Caridad, întrerupând-o.

– Un copil, mărturisi în cele din urmă Herminia. Acum mulţi ani, înainte de închisoare. Nimeni din Torrejón n-o să mă ia de nevastă. Iar în Madrid... în Madrid, bărbaţilor le e frică să se căsătorească.

– Nu mi-ai spus nimic din toate astea.

Herminia se feri s-o privească şi-şi urmară drumul în tăcere. Caridad ştia că bărbaţii nu voiau să se căsătorească. Multe dintre deţinutele din Galera se plângeau de acelaşi lucru. În acel Madrid al civilizaţiei şi al luxului nemăsurat, bărbaţilor le era frică să se însoare. Numărul căsătoriilor scădea de la un an la altul şi, odată cu el, natalitatea, în schimb, populaţia sporea cu oameni veniţi din toate colţurile Spaniei. Motivul nu era altul decât neputinţa de a face faţă cheltuielilor neînfrânate, mai ales pe rochii, la care se dedau femeile, ca într-o întrecere înverşunată, de îndată ce se măritau, atât nobilele, cât şi cele sărmane, fiecare la nivelul ei. Mulţi bărbaţi ajunseseră la sapă de lemn; alţii se speteau muncind neîncetat pentru a-şi mulţumi soţiile.

Torrejón de Ardoz era un sat cu vreo mie şi ceva de locuitori, aflat la marginea drumului regal care ducea la Zaragoza. Trecură prin dreptul spitalului Santa Maria, la intrare, şi scăpară de vreo doi cerşetori care se ţineau scai de ei. Mai merseră puţin şi o luară pe uliţa Enmedio până ajunseră în piaţa mare. Pe uliţa Spitalului, între biserica San Juan şi spitalul San Sebastián, se opriră în dreptul unor case scunde de chirpici, cu grădină în spate, care se învecinau cu ariile. Soarele strălucea încă.

Marcial mormăi în chip de rămas-bun, îi înmână lui Caridad actele care dovedeau că e slobodă, sprijini căruţul de faţada uneia din case şi dispăru înăuntru. Caridad o urmă pe Herminia spre casa alăturată.

– Slavă Preacuratei Fecioare Maria, dădu ea bineţe cu voce tare, trecând pragul.

32

Pe 13 septembrie 1752, la trei ani după întemniţarea generală a ţiganilor, soseau la Real Casa de la Misericordia din Zaragoza cinci sute cincizeci şi una de ţigănci, plus o sută de copii. Toţi fuseseră îmbarcaţi în portul din Malaga, având ca destinaţie portul Tortosa, în Tarragona, la vărsarea râului Ebru, de unde merseră în amonte, până la Zaragoza, purtaţi de barcazuri străjuite de un regiment de soldaţi.

Ana Vega îl strânse de mână pe micuţul Salvador, văzând mulţimea de case din oraş şi turnurile care se ridicau pe deasupra lui. Băiatul, de aproape nouă ani, răspunse la gestul mătuşii sale cu o strângere la fel de apăsată, ca şi cum el ar fi fost cel care căuta s-o încurajeze. Anei îi scăpă un zâmbet trist. Salvador făcea parte din familia Vega, iar Ana îl înfiase de mai bine de un an, după moartea mamei lui, în timpul epidemiei de tifos care se abătuse asupra oraşului Malaga. Tifosul făcuse ravagii printre locuitorii oraşului de pe coastă, iar ţigăncile întemniţate pe uliţa Arrebolado nu scăpaseră de nenorocire. Morţii se număraseră cu miile, fuseseră peste şase mii, se spunea, atât de mulţi, încât episcopul interzisese să se mai tragă clopotele când pornea viaticul şi la înmormântări. Preoţii împărţeau raţii de carne de berbec în casele bolnavilor, dar la ţigănci şi la copiii lor mici nu ajunse nimic. Apoi, după epidemie, urmă foametea din 1751, din pricina recoltelor sărace. Niciuna dintre nenumăratele rugăciuni publice şi procesiuni de penitenţă convocate de călugări şi preoţi de-a lungul şi de-a latul Andaluziei n-au izbutit să pună capăt cumplitei secete.

Ana lăsă mâna micuţului, îi mângâie cu tandreţe căpşorul chilug şi îl trase către ea. Zaragoza se întindea în faţa lor; cele peste cinci sute de ţigănci priveau în tăcere oraşul, din ce în ce mai aproape. Cele mai multe dintre acele femei, slabe, vlăguite, bolnave, multe dintre ele goale, neavând nici măcar o zdreanţă amărâtă cu care să-şi acopere ruşinile, nu ştiau ce le pregătea soarta pe viitor. La ce alte cazne avea să le mai supună Maiestatea Sa Ferdinand al VI-lea?

Marchizul de Ensenada avea răspunsul. Nobilul nu renunţă la obsesia lui de a stârpi rasa ţigănească. Mulţi dintre cei închişi la

Carraca fuseseră duşi de la Cádiz la arsenalul din Ferrol, la celălalt capăt al Spaniei, în nord. Cât despre ţigănci, marchizul se văzu obligat să se lupte cu consiliul care administra Casa de la Misericordia ca să le ducă acolo. Misericordia fusese înfiinţată ca aşezământ pentru ajutorarea săracilor şi a vagabonzilor care populau capitala regatului Aragón. Erau lipsiţi de libertate, erau siliţi să muncească pentru a fi de folos societăţii şi, în unele cazuri, erau îngăduite chiar şi pedepsele corporale, dar, cu toate acestea, consiliul nu voia să-şi vadă opera transformată într-o puşcărie pentru răufăcători. Zaragoza fusese considerată dintotdeauna o aşezare cât se poate de caritabilă, calitate ce nu făcea altceva decât să atragă un număr şi mai mare de nevoiaşi pe străzile ei. „Tatăl orfanilor” veghea asupra copiilor neajutoraţi şi, din când în când, făcea ronduri cu „carul săracilor”: o căruţă cu gratii ce străbătea oraşul pentru a-i aresta pe pomanagiii şi pe vagabonzii care trândăveau sau cerşeau şi care erau închişi în Casa de la Misericordia. Cum să le primească pe cele cinci sute de deznădăjduite, plus două sute de ţigani aragonezi închişi în temniţa castelului Aljafería pe care marchizul intenţiona să-i dea tot în grija acestei instituţii, când era deja înţesată cu sute de cerşetori?

Înfruntarea dintre consiliu şi Ensenada se încheiase în favoarea marchizului: regatul avea să acopere cheltuielile pentru întreţinerea ţigăncilor. De asemenea, avea să se construiască un corp nou pentru adăpostirea lor şi urma să se ia măsuri ca să fie mereu izolate de restul deţinuţilor, iar generalul avea să repartizeze douăzeci de soldaţi pentru paza lor.

Şirul nesfârşit de femei murdare şi dezbrăcate, escortate de soldaţi, deşteptă o asemenea curiozitate, încât o mulţime de gură-cască se alătură alaiului care se îndrepta către poarta Portillo, din faţa castelului, pe care pătrunseră în oraş. Nu foarte departe de acea intrare se afla Campo del Toro, care dădea în grădina Casei de la Misericordia. Nişte adăposturi din cărămidă şi lemn, cu unul sau două etaje, cu acoperişuri în două ape şi ferestre lipsite de gratii alcătuiau ansamblul. Printre ele, erau presărate curţi şi spaţii libere, mici anexe, şi, la unul dintre capete, o bisericuţă modestă cu o singură navă, de asemenea, din cărămidă şi lemn.

Supraveghetorul Casei de la Misericordia dădu din cap când văzu femeile şi copiii care intrau pe poartă, sub paza soldaţilor. Preotul de lângă el îşi făcu cruce în repetate rânduri, impresionat

de trupurile goale, feţele sfrijite, foamea prin pricina căreia erau numai piele şi os, sânii veştejiţi, arătaţi fără ruşine; braţe, picioare şi fese slăbănoage.

Pe măsură ce intrau, erau înghesuiţi în corpul special construit pentru ei. Ana şi Salvador, ţinându-se de mână, intrară buimăciţi, odată cu ceilalţi, femei şi copii. O singură privire fusese de-ajuns pentru ca ţigăncile să-şi dea seama că nu aveau să încapă. Locul era sinistru, anost. Podeaua de pământ era umedă din pricina apelor stătute, iar duhoarea nesănătoasă pe care o emanau acele ape, în căldura lunii septembrie, într-un loc neaerisit, era de nesuportat.

Începură să se audă plângerile femeilor.

– Nu puteţi să ne băgaţi aici!

– Până şi grajdurile animalelor sunt mai primitoare!

– O să ne îmbolnăvim!

Multe dintre ţigănci îşi îndreptară privirile către Ana Vega. Salvador o strânse de mână ca s-o îmbărbăteze.

– N-o să rămânem aici, declară ea. Băiatul o răsplăti cu un zâmbet minunat. Să ieşim!

Ţiganca se întoarse şi le călăuzi spre ieşire. Cele care încă intrau dădură înapoi când se întâlniră cu Ana Vega. Câteva minute mai târziu, toate se aflau din nou pe pajiştea din faţa adăpostului şi protestau, strigau, îşi blestemau soarta şi îi sfidau pe nişte soldaţi care aşteptau ordinul comandantului lor. Ofiţerul se întoarse către intendent, care clătină iarăşi din cap, dezaprobator. Ştia, prevăzuse problema aceea. Nu trecuseră nici două luni de când consiliul îl prevenise pe marchizul de Ensenada despre condiţiile dăunătoare sănătăţii din noua construcţie: apele din Misericordia nu se scurgeau şi se împuţeau în adăpostul ţigăncilor. Nici că se putea un început mai potrivnic!

– Înăuntru cu ele! porunci atunci, încercând să acopere zarva.

Răcnetul nici nu se sfârşise bine când Ana Vega tăbărî cu lovituri şi muşcături asupra unui sergent de lângă ea. Micuţul Salvador se năpusti la alt soldat, care se descotorosi de el trăgându-i o palmă, înainte să le înfrunte pe mai multe dintre ţigăncile care urmaseră exemplul Anei. Altele, nefiind în stare să se lupte, le îmbărbătau pe tovarăşele lor. După câteva momente de nedumerire, soldaţii bătură în retragere, se regrupară, iar focurile pe care le traseră în aer stăviliră mânia femeilor.

Soluţia pe care o aducea revolta îl mulţumi pe intendent: astfel, avea să-şi dovedească autoritatea şi să rezolve problema

adăpostirii lor. Ana Vega şi alte cinci femei, considerate răzvrătite, aveau să fie biciuite, apoi ţinute în butuc două zile. Celelalte puteau să doarmă lângă hală, sub cerul liber, în curţi şi în grădină, cel puţin atâta timp cât căldura împuţea apele stătute. La urma urmei, erau în septembrie deja, situaţia nu mai putea să dureze mult.

În prezenţa femeilor şi a copiilor lor, Ana îi arătă spatele gol temnicerului; omoplaţii, coloana vertebrală şi claviculele care îi ieşeau prin piele nu reuşeau să acopere urmele multor alte pedepse pe care le primise la Malaga. Biciul şuieră prin aer şi ţiganca strânse din dinţi. Printre lovituri, întoarse privirea către Salvador, aflat în primul rând, ca întotdeauna. Micuţul, cu pumnii şi cu buzele strânse, închidea ochii de câte ori şfichiul rănea spinarea ţigăncii. Ana încercă să-i zâmbească pentru a-l linişti, dar nu reuşi să arate decât o schimonoseală silită.

Lacrimile pe care le văzu şiroind pe obrajii micuţului o durură mai mult decât orice lovitură de bici. Salvador o socotea înlocuitoarea mamei sale care murise, iar Ana se refugiase în micuţ şi revărsa asupra lui nişte sentimente pe care toţi păreau că vor să i le fure. De două ori ajunsese să-şi renege fiica. Aflase întâmplările din fundătura San Miguel: Trianera avusese grijă să-i fie aduse la cunoştinţă. Nunta lui Milagros cu nepotul lui Rafael García, tânărul acela scandalagiu pe care îl pălmuise, o cufundă în nenorocire. Fata ei, încredinţată unui García! Pe de altă parte, propria nepăsare la aflarea veştii că soţul ei fusese ucis o surprinse şi o îngrijoră, dar ajunse la concluzia că José nu merita alt sfârşit: el consimţise acea căsătorie. Cât despre osândirea la moarte a tatălui ei…

– Ai ceva de spus?

Amintirea discuţiei purtate cu soldatul de la Malaga îi întrerupse şirul gândurilor.

– Aşteaptă un răspuns? întrebă la rândul ei.

Bărbatul ridică din umeri.

– Ţiganul mi-a spus să mă întorc după ce am vorbit cu tine.

– Să-i spună fiicei mele că nu mai face parte din neamul Vega.

– Asta e tot?

Ana întoarse privirea.

– Da. Asta e tot.

După un timp, Milagros stărui, prin Camacho. „Spune-i că n-o mai consider fiica mea”, rostise. Era adevărat? se întreba Ana în multe nopţi. Într-adevăr acelea erau sentimentele ei? Uneori,

când o cuprindea furia închipuindu-şi-o pe Milagros în braţele unui García, ura de familie şi mândria rasei ţigăneşti o făceau să-şi spună că da, că nu mai era fiica ei; în multe alte rânduri, în cele mai multe, din sufletul ei izvora doar o iubire de mamă nesfârşită, îngăduitoare, oarbă în faţa greşelilor. De ce spusese grozăvia aceea? se frământa atunci. Mânia şi durerea se succedau sau ajungeau să se întrepătrundă în lungile nopţi de temniţă, făcând de fiecare dată ca Ana să fie nevoită să ascundă de tovarăşele ei plânsul şi suspinele care o podideau în asemenea momente.

33

Clădirile în care locuia aristocraţia madrilenă nu semănau cu nobilele case sevillane, ridicate în perioada de glorie a comerţului cu Indiile, cu ale lor patiouri luminoase şi pline de flori, înconjurate de coloane, ca ax şi suflet al construcţiei. Cu puţine excepţii, dintre nobilii care se adunau la curte, câţiva aveau titluri cu rădăcini adânci în istoria Spaniei, dar cei mai mulţi erau ridicaţi de noua dinastie a Bourbonilor. Însă toţi trăiau în case senioriale al căror aspect exterior era sobru şi se deosebea foarte puţin de multe altele din Madridul de la 1700.

Filip al V-lea, nepotul Regelui Soare, primul monarh Bourbon, cult şi rafinat, timid şi melancolic, milos, educat să fie supus, cum se cuvenea celui de-al doilea fiu pe linie de succesiune a casei regale franceze, se exprima fluent în latină, dar îi trebuiră mulţi ani ca să vorbească spaniola. Niciodată nu i-a plăcut alcazarul care, până la sosirea sa, fusese reşedinţa predecesorilor săi pe tron: Habsburgii. Cum să compari fortăreaţa aceea spaniolă, rece, clădită pe un deal din Madrid, cu palatele în care tânărul Filip îşi trăise copilăria şi tinereţea? Versailles, Fontainebleu, Marly, Meudon, toate înconjurate de păduri întinse, îngrijite, grădini, fântâni şi labirinturi. Marele Canal construit la Versailles, pe care tânărul naviga şi pescuia cu o mică flotă regală în care slujeau trei sute de vâslaşi, avea un debit mai mare decât prăpăditul râu Manzanares care şerpuia la poalele alcazarului, înconjurat de curtezani şi servitori francezi, regele alternă perioadele petrecute în fortăreaţa castiliană cu şederile în palatul Buen Retiro, până când, în seara de Crăciun a anului 1734, un incendiu care a pornit de la draperiile din camera pictorului de la curtea sa a mistuit alcazarul în întregime şi a înlesnit mutarea definitivă a regilor la Retiro. Cu toate că însuşi Filip al V-lea poruncise ca pe locul alcazarului să se înalţe un nou palat pe gustul său, câţiva nobili înstăriţi îl urmară la palatul Buen Retiro şi pe promenadele care apăreau după citadinizarea poienelor învecinate. Însă majoritatea nobililor trăia în continuare acolo unde fusese centrul viu al oraşului: împrejurimile noului palat regal care îşi arăta deja planul monumental în anul 1753.

Nu era prima oară când Milagros intra într-una dintre acele

case senioriale în ultimele luni. Multă vreme, refuzase toate invitaţiile, spunându-şi că banii aceia aveau să contribuie numai la distracţiile şi aventurile soţului ei, până când primi una pe care nu putu s-o refuze: marchizul de Rafal, prefect al Madridului şi judecător ocrotitor al teatrelor, îi ceru să cânte şi să danseze la un *sarao* pe care îl dădea pentru câţiva prieteni.

– Pe asta n-ai să poţi s-o refuzi, ţiganco, o preveni don José, directorul companiei, după ce îi comunică dorinţa marchizului.

– De ce? întrebă ea semeaţă.

– Vei ajunge la închisoare.

– N-am făcut nimic rău. Să te împotriveşti să…

Directorul o întrerupse cu o mişcare bruscă a mâinii prin aer.

– Întotdeauna se găseşte ceva ce ai făcut rău, fetiţo, întotdeauna, mai cu seamă când stă în puterea unui nobil pe care l-ai dispreţuit să hotărască asta. La început, vor fi câteva zile în închisoare pentru ceva lipsit de însemnătate… O grosolănie faţă de public sau o expresie pe care o socoteşte nepotrivită. După ce vei ieşi din închisoare, te vor invita din nou, şi dacă vei continua să refuzi, vei fi întemniţată o lună.

Milagros se schimbă la faţă, de la dispreţul afişat la început trecu apoi la o spaimă puternică.

– Şi vor insista după ce vei fi eliberată. Nobilii nu uită. Pentru ei, va fi ca un joc. Datoria ta e să cânţi şi să dansezi în Coliseo del Príncipe. Dacă nu faci asta sau dacă o faci prost cu bună ştiinţă, te întemniţează. Dacă o faci bine, vor găsi ceva care să nu fie pe placul lor…

– Şi mă vor arunca în închisoare, i-o luă Milagros înainte.

– Da. Nu-ţi complica viaţa. Vei ajunge să cânţi şi să dansezi pentru ei, Milagros. Ai o fată mică sau mă înşel?

– Ce-i cu ea? sări ţiganca, indignată. Nu vă luaţi de…

– Închisorile sunt pline de femei cu copiii lor mici, îi luă vorba celălalt. Nu e civilizat să desparţi un copil de mama lui.

Milagros primi, nu avu de ales. Numai gândul că fetiţa ei ar fi putut să intre la închisoare o îngrozea. Lui Pedro îi străluciră ochii când află vestea.

– O să te însoţesc, hotărî.

Ea dădu să se împotrivească.

– Don José…

– Am să mă înţeleg eu cu bărbatul ăla. Şi apoi, nu spuneai tu că ai nevoie de ocrotire? Am să găsesc chitarişti şi ţigănci. Muzicienii din Coliseo del Príncipe nu pricep ce aşteaptă oamenii

ăia, n-au sare şi piper.

Don José îi ceru părerea marchizului, care nu numai că acceptă, ci primi cu entuziasm propunerea lui Pedro. Don Antonio, prefectul, îşi amintea cum înflăcăra Milagros publicul adunat în palatul sevillan al conţilor de Fuentevieja şi întocmai asta voia de la ea: senzualele dansuri ţigăneşti pe care cenzorii le interziceau în Coliseo del Príncipe, lascivele sarabande atât de ocărâte de către habotnici şi puritani şi celelalte ritmuri pe care o învăţase Caridad să le înţeleagă şi, mai ales, să le simtă, dansuri *guineos,* dansuri de negri, îndrăzneţe şi provocatoare, care sărbătoreau fertilitatea: ciacone, *cumbés* şi *zarambeques.* Niciun membru al companiei de teatru nu făcu parte din grup, nici măcar Marina, în ciuda insistenţelor lui Milagros, sau marea Celeste, cu care Pedro rupsese de tot legătura. Cu excepţia Marinei, care îi primi scuzele, această hotărâre îi atrase antipatia restului companiei, dar Pedro nu luă în seamă plângerile ei. „Pe tine te aclamă publicul în Principe”, zise.

Şi era adevărat: pentru ea venea lumea la teatru. Când se sfârşeau *tonadillas* şi apăreau pe scenă Celeste şi celelalte, ca să interpreteze al treilea şi ultimul act al comediei, cei mai mulţi plecaseră deja din teatru, iar actorii se trezeau în faţa unui amfiteatru pe jumătate gol, cu un public neatent.

De la acea primă reprezentaţie organizată la insistenţele prefectului, se înmulţiră dăţile în care nobili, avuţi sau funcţionari înalţi cerură prezenţa celebrei Desculţe la numeroasele petreceri pe care le dădeau. Don José i se adresa direct lui Pedro, care accepta toate invitaţiile, iar seara, după ce se termina reprezentaţia de la teatru, Milagros mergea pe la casele acelea senioriale ca să le încânte simţurile civilizaţilor demnitari ai regatului şi pe cele ale soţiilor acestora.

De aceea, în acea noapte din primăvara anului 1753, ţiganca nu luă în seamă înfăţişarea anodină a clădirii. Ştia că interiorul era plin de bogăţii: încăperi imense, sală de luat masa, bibliotecă, sală de muzică şi jocuri, cabinete, saloane cu tavane înalte cu spectaculoase policandre de cristal care luminau nenumăratele obiecte de mobilier împodobite cu scoici, fildeş şi sticlă pictată sau mobile de lux din lemn exotic, toate aranjate pe lângă pereţi, aproape întotdeauna cu o masă în mijloc, cu câte un scaun, cel mult; oglinzi cu rame aurite, ale căror suprafeţe reflectau lumina răspândită de lămpile cu ulei susţinute de braţele care porneau din ramă: covoare, statui, tablouri şi

tapiserii cu motive care nu aveau nicio legătură cu Biblia sau cu mitologia, precum cele pe care le admirase în casele sevillane. Acelaşi lucru se putea spune şi despre sobe. În Madrid nu mai erau la modă cele mari, spaniole, ci cele franţuzeşti: mici, din marmură, cu linii delicate. Domnea gustul pentru tot ce era franţuzesc, dus la extreme nebănuite.

La mulţimea de saloane, mobile şi servitori ce roiau prin casele nobile, se adăuga şi bogăţia de obiecte şi podoabe din aur, argint, fildeş sau lemn nobil; vesela de porţelan chinezesc şi cupele de cristal care scoteau un clinchet ascuţit, ce acoperea orice zarvă, când erau ciocnite între ele, înălţate pentru toasturi, în preajma unui val de mătăsuri, catifele, moaruri şi brocarturi; voaluri, volane, ciucuri, accesorii, panglici, fundiţe şi danteluri; extravagante pieptănături la femei, peruci pudrate la însoţitorii lor. Lux, ostentaţie, vanitate, ipocrizie…

Milagros se arăta indiferentă la acel fast exagerat. La asemenea ocazii nici măcar nu purta straiele pe care le îmbrăca în Coliseo del Príncipe, ci veşmintele ei simple şi comode de ţigancă, cu panglici colorate şi mărgele. De când se văzuse obligată să meargă în casele nobililor, primise daruri, unele valoroase, cu toate că asta nu le folosise la nimic celor care încercau s-o măgulească sau s-o cucerească. Toate cadourile şi banii pe care îi primea pentru reprezentaţii ajungeau pe mâna lui Pedro care, spre deosebire de ea, îşi îmbunătăţise mult înfăţişarea. În seara aceea era îmbrăcat cu o vestă scurtă, frumos brodată, de felul celor purtate de *manolos,* cămaşă şi ciorapi de mătase, pantofi cu catarame de argint pe care Bartola era silită să le lustruiască iar şi iar. Milagros, văzându-l atât de chipeş, de elegant şi de fermecător, simţi ceva ce aducea cu o împunsătură, dar nu ştia dacă era durere sau furie. Pedro, fălindu-se cu firea lui de ţigan, i se adresa ca de la egal la egal marchizului de Torre Girón: vorbeau, râdeau, ba chiar se băteau uşor pe spate, de parcă i-ar fi legat o veche prietenie. Observă că multe dintre damele prezente şuşoteau, privindu-l cu neruşinare pe soţul ei. Chiar şi filfizonii franţuziţi care le făceau curte doamnelor păreau că-l invidiază!

Milagros se plimbă trufaşă prin faţa lor, de parcă i-ar fi sfidat. Cunoştea jocul curtării. Marina îi explicase că cele mai multe dame care ocupau balcoanele din Coliseo del Príncipe nu erau însoţite de soţii lor, ci de *chevaliers servants* care le curtau.

– Şi soţii lor îngăduie acest lucru? întrebă mirată ţiganca.

– Desigur, răspunse Marina. În fiecare după-masă le însoţesc la teatru şi le plătesc un balcon bun, o lămuri în cabină, cu toate că, uneori, doamna alege să se amestece printre femeile de la galerie, ascunsă sub o pelerină. Când e în doliu, de pildă, şi nu se cade să fie văzută că se distrează la teatru sau că ascultă clevetirile vânzătoarelor sau ale precupeţelor. Şi în acest caz, curtezanul trebuie să-i plătească biletul şi s-o aştepte la ieşirea din teatru. Uită-te bine! o îndemnă pe Milagros. Precis o să le recunoşti, chiar dacă sunt acoperite.

– Ce mai trebuie să facă un curtezan? se interesă ţiganca.

– Trebuie să-i facă pe plac alesei sale, o lămuri cealaltă. Poate să vorbească numai cu ea, cu nicio altă femeie, nici măcar atunci când doamna lui nu este de faţă. Dimineaţa devreme, are datoria să meargă în odaia ei, s-o trezească, să-i ducă micul dejun şi s-o ţină de vorbă cât timp frizerul o piaptănă şi o aranjează; apoi merg la slujbă. După-masa, vine cu ea aici, la comedii. Marina înşira îndatoririle curtezanului numărându-le pe degete. Apoi fac împreună o lungă plimbare prin San Jerónimo într-o trăsură descoperită, iar seara e pentru reuniuni, jocuri de cărţi şi contradansuri, înainte s-o conducă acasă. Dacă vreodată doamna se îmbolnăveşte, curtezanul trebuie să stea lângă ea zi şi noapte, ca s-o îngrijească şi ca să-i dea medicamentele. În sfârşit, pentru orice ar dori să facă, curtezanul trebuie să aibă permisiunea doamnei lui.

– Asta e tot? întrebă ţiganca pe ton batjocoritor.

Dar, spre surprinderea ei, Marina urmă.

– Nu! răspunse, lungind exagerat vocala. Doar îmi trăgeam sufletul. Râse cu prefăcută preţiozitate. Asta e tot ce trebuie să facă. Apoi urmează tot ce trebuie să plătească: frizerul, florile pe care trebuie să i le trimită în fiecare zi şi, mai ales, hainele şi accesoriile pe care trebuie să le poarte doamna curtată. Sunt şi unele care, din cauza risipei, stabilesc de dinainte cu pretendentul costul maxim al tuturor acestor cheltuieli, dar acestea sunt galanteriile ieftine. Curtezanul adevărat trebuie să-şi deschidă credit în cele mai bune prăvălii, pentru ca doamna lui să se împodobească aşa cum se cuvine, şi, de asemenea, trebuie să fie la curent cu ultimele tendinţe ale modei de la curte şi cu tot ce vine de la Paris, ca să-i ofere aceste noutăţi, înainte ca alte femei să le afişeze.

– Au să ajungă la sapă de lemn, îşi dădu cu părerea Milagros.

– Madridul e plin de curtezani care şi-au risipit averea ca să

curteze o damă.

– Nenorociţii!

– Nenorociţii? S-au desfătat cu zâmbetul şi compania doamnelor lor, s-au bucurat de conversaţia şi confidenţele lor… Ba chiar de dispreţul lor! La ce altceva mai poate aspira un bărbat?

Amintindu-şi acele cuvinte, Milagros schiţă un zâmbet care fu greşit înţeles de unul dintre tinerii fandosiţi invitaţi la petrecerea marchizului. „Câţi bani ţi-au mai rămas?”, fu tentată să-l întrebe, când vreo două dintre doamne, îndrăzneţe, se despărţiră de grup şi se apropiară mieroase de marchiz şi de ţigan. Milagros şovăi întrebându-se dacă să le taie calea sau nu. Era bărbatul ei! Nu? Erau tot mai rare nopţile în care măcar venea să doarmă acasă, dar nu trebuia să ştie asta nătângele acelea care o învăluiră într-o adiere de parfum când trecură pe lângă ea. N-o făcu. Întoarse capul şi rămase cu privirea pierdută la strălucirile unui policandru uriaş, pe când cele două femei îşi începură asaltul asupra lui Pedro.

Petrecerea cu aproape două sute de invitaţi era felul în care marchizul de Torre Girón sărbătorea în acea seară faptul că regele îi acordase, ca unui grande al Spaniei, privilegiul de a rămâne cu capul acoperit în prezenţa sa. Milagros, la fel ca în alte împrejurări, cântă şi dansă cu la fel de multă pasiune ca în teatru. În acele momente, ea era regina. Simţea, ştia! Duci, marchizi, conţi şi baroni capitulau auzindu-i glasul şi, în ochii lor, dezgoliţi cum erau atunci de orice nobleţe, de bani şi chiar de autoritate, ea nu mai vedea decât dorinţa, jinduirea de-a poseda trupul acela de nouăsprezece ani care li se înfăţişă senzual, obraznic în dansurile şi plutirea sa. Dar ce să mai zică despre ele? Da, aceleaşi care se aruncaseră asupra lui Pedro. Lăsau privirea în pământ, o duceau la mâinile sau la picioarele lor, la sânii lor încorsetaţi, probabil regretând că, imediat ce aveau să-i elibereze din strânsoare, aveau să cadă fleşcăiţi. Până şi cele mai tinere, conştiente că niciuna dintre ele nu era în stare să-şi folosească farmecele aşa cum o făcea ţiganca aceea, o pizmuiau. Contradansul! Cum s-o imite, cum să se măsoare cu ea prin dansurile de la curte, groteşti şi ceremonioase? se gândeau. Nici măcar în intimitatea odăilor sale nu s-ar fi încumetat să se învârtă dând din şolduri.

Sarao trebuia să ţină până după miezul nopţii, până în zori, probabil. Totuşi, Milagros avu prilejul să se odihnească când

marchizul, în culmea fericirii după ceremonia de acoperire în faţa Maiestăţii Sale Ferdinand al VI-lea, îşi încântă invitaţii cu un teatru de păpuşi. Astfel, în timp ce marionetele reprezentau în faţa mai multor feţe bisericoase episoade biblice pe un ton destins sau chiar burlesc, Pedro García stătea aşezat comod, în public, lipit de una dintre femeile care se apropiaseră ca să-l cucerească, iar Milagros şi însoţitorii ei se răcoreau la bucătării, după o primă reprezentaţie. Râsetele publicului la glume pe care un moralist le-ar fi socotit drept blasfemii şi strigătele de admiraţie ale doamnelor, surprinse de fumul ce se ridică după o explozie de praf de puşcă în clipa în care se arătă diavolul, răsunau de departe.

– Ce lipsă de politeţe!

Câţiva servitori care intrau şi ieşeau din bucătării, ducând câte o tavă cu o lumânare în mijloc pentru ca invitaţii să vadă ce li se servea, se împiedicară din pricina apariţiei neaşteptate a marchizului. Ceilalţi se făcură mici, auzind urletul cu care dăduse buzna printre ei.

– Nu pot îngădui ca o prinţesă ca tine să fie ţinută la bucătării, adăugă întinzându-i braţul lui Milagros. Însoţeşte-mă, te rog.

Ţiganca ezită înainte să-şi aşeze mâna pe antebraţul pe care marchizul îl ţinea întins în faţa ei, dar nobilul insistă, iar Milagros simţi cum o săgetau privirile servitorilor, ale chitariştilor şi ale dansatoarelor. „O să fie în stare să refuze curtoazia cu care o onorează stăpânul casei?”, părea că se întreabă toţi. „De ce nu?”, îşi spuse ea. Înclină capul într-o parte cu năzdrăvănie, zâmbi şi acceptă invitaţia.

Joaquín María Fernández de Cuesta, marchiz de Torre Girón, avea în jur de patruzeci de ani. Cult şi plăcut, priceput la vorbă, ascundea un uşor şchiopătat cu care se alesese după ce căzuse de pe cal. Milagros se trezi învăluită de parfumul nobilului în timp ce străbăteau holurile.

– Nu-mi place teatrul de păpuşi, îi explică. Păpuşarii nu sunt decât o adunătură de destrăbălaţi care batjocoresc şi pun la îndoială cele mai intime convingeri ale poporului. Regele ar trebui să-i interzică.

– Atunci, de ce i-aţi adus? întrebă ea.

– Pentru marchiză şi prietenele ei, răspunse nobilul. Le distrează şi trebuie să le fac pe plac. Şi apoi, doar nu vrei să le compari pe ele cu poporul ignorant! Se opriră în faţa unei uşi, iar don Joaquín María o lămuri: cabinetul meu.

Intrară în încăperea aceea, care poate că era mare, poate că nu. Milagros nu reuşi să-i ghicească adevăratele dimensiuni din pricina mulţimii de cărţi, mobile şi alte lucruri înghesuite în ea. Pe un perete, un oratoriu cu scaunul său de rugăciune şi câteva statuete sculptate; un lavoar pe peretele din faţă; lângă el, o pendulă înaltă cu o mulţime de bibelouri, tapiserii pictate cu păduri şi câmpii; oglinzi şi sculpturi înfăţişând zeiţe; bibelouri de cristal, mese, scaune şi fotolii… Ţiganca rămase fermecată în faţa unei colivii mari de aur, în care erau mai multe privighetori de metal. Marchizul se apropie şi acţionă un mecanism. Păsărelele începură imediat să scoată triluri.

– Are să-ţi placă tot ce se află aici, îi spuse luând-o de cot.

Ocoliră o masă plină de foi desenate, împrăştiate pe ea, iar nobilul aprinse o lumină în interiorul unei cutii.

– Priveşte pe aici! o îndrumă, arătându-i o gaură într-un tub ce ieşea din cutie, pe una dintre laturi.

Milagros îşi acoperi ochiul stâng şi îl apropie pe dreptul de tub.

– Versailles, îi spuse marchizul.

Ea scoase o exclamaţie de uimire văzând imaginea în adâncime a uriaşului palat. Nobilul îi permise să se bucure de ea câteva clipe, apoi introduse altă plăcuţă într-o fantă aflată în faţa tubului.

– Fontainebleau, spuse atunci.

Păreau reale! Marchizul introduse mai departe alte plăcuţe şi, în acelaşi timp, explică şi ce reprezentau. „Ce frumos!”, „Minunat!”, exclama ea în faţa palatelor, a imenselor şi îngrijitelor grădini sau păduri care îi erau arătate cu ajutorul acelei cutii. Pe neaşteptate, când încă îşi ţinea ochiul lipit de gura tubului, simţi atingerea nobilului: o mângâiere uşoară. Îşi ţinu respiraţia şi probabil că îi încremenise tot corpul, căci marchizul se depărtă.

– Scuză-mă, şopti.

Când termină cu lanterna magică, o invită să bea vin dulce în nişte pahare mici de cristal pe care le scoase dintr-o comodă.

– Pentru tine, toasta insinuant, Desculţa, cea mai bună actriţă din Madrid… Şi cea mai frumoasă.

După prima înghiţitură, marchizul se apucă să-i arate, pe-ndelete, cu o mândrie pe care n-o putea ascunde, nenumăratele obiecte rare şi curioase care se îngrămădeau în cabinet. La început, Milagros mai că nu era atentă la explicaţiile care ieşeau

din gura nobilului cu mare uşurinţă. După ce răsuci în mâini, cu grijă şi deosebită delicateţe, un bibelou reprezentând o zeiţă, don Joaquín María deschise o carte cu pagini enorme.

– Ia seama, o îndemnă.

Ea încercă să păstreze distanţa şi privi de la o oarecare depărtare, simţindu-se stânjenită pentru că se afla singură cu un nobil, în cabinetul lui. El n-o luă în seamă şi dădu paginile mai departe, arătându-i nişte desene minunate, în timp ce Milagros se delecta cu excelentul vin dulce.

„De ce ar trebui să mă simt vinovată?” se întrebă ea. Îl văzuse pe Pedro aşezat în public, flirtând fără ruşine cu una dintre uşuratice. Ea nu făcea nimic rău, iar marchizul părea că o respectă: nu încercase s-o pipăie, nici nu-i aruncase vorbe necuviincioase, cum se întâmpla de obicei prin birturi. O trata politicos şi, în afară de acea atingere uşoară, nici măcar nu schiţase intenţia să se apropie de ea. Milagros făcu un pas către masa pe care şedea cartea cea mare şi cercetă desenele. Primi să-i mai toarne vin, bău şi se desfătă descoperind câte comori păstra în ea încăperea aceea. Întrebă, sincer interesată, de mai multe obiecte şi de mobile, de provenienţa, de valoarea şi de folosinţa lor şi asistă, spre amuzamentul amândurora, la eforturile lui don Joaquín María de a-şi tălmăci explicaţiile culte într-un limbaj mai uşor de înţeles.

– Îţi place?

Milagros ţinea în palmă o camee de aur, cu imaginea unei femei, sculptată într-o piatră albă.

– Da, răspunse ea distrată, fără să-şi ia privirea de la medalion. Şi-l amintise pe celălalt, pe care bunicul i-l dăruise babei Maria, în Triana.

– E a ta.

Marchizul strânse mâna ţigăncii în pumn, în jurul cameei. Milagros rămase tăcută preţ de câteva clipe, surprinsă de atingerea acelei mâini catifelate, atât de diferită de mâinile ţigăncilor sau cele ale fierarilor, aspre şi bătătorite.

– Nu… încercă să se împotrivească.

– Mi-ai face o mare onoare dacă ai păstra-o, insistă el strângându-i pumnul în palma lui. O merit?

Milagros consimţi. Cum să n-o merite? Petrecuse nişte momente foarte plăcute. Niciodată, nimeni n-o mai tratase cu asemenea curtoazie şi atenţie, într-o încăpere plină de lucruri preţioase, într-o mare reşedinţă…

– E timpul, rosti pe neaşteptate nobilul după ce consultă un ceas mare de perete, lăsându-i mâna şi întrerupându-i gândurile.

Milagros îşi arcui sprâncenele.

– Trebuie să ne întoarcem, zâmbi el, oferindu-i braţul, la fel cum o făcuse şi la bucătării. Probabil că păpuşarii sunt pe cale să-şi încheie spectacolul şi n-am de gând să devin pricina unor zvonuri rău intenţionate.

Cu toate acestea, zvonurile se împrăştiară tot mai mult, cu fiecare dintre buchetele de flori spectaculoase care, de atunci, începură să sosească zilnic la Coliseo del Príncipe pentru Milagros şi care se înmulţeau atunci când ea cânta şi dansa cu privirea îndreptată către balconul nobilului.

– Nu l-am mai văzut de la *sarao!* se apără ea când Pedro îi ceru explicaţii după ce răsturnă cu o palmă unul dintre buchetele de flori cu care venea ea, zi după zi.

Era adevărat. Don Joaquín María stătea la distanţă, de parcă ar fi aşteptat… Să facă ea primul pas, poate? Marina o îmboldi s-o facă, încântată la început, apoi vădit intrigată de refuzul ţigăncii. „Eşti nebună? Cum să întreţin relaţii cu alt bărbat, oricât de bogat şi de nobil ar fi?”, o repezi Milagros. Cu toate acestea, noaptea, când era singură, în timp ce Pedro bătea birturile din Madrid, distrându-se cu femeile lui, ea mângâia cameea pe care o păstra între veşmintele ei şi se întreba ce o împiedică s-o facă. Zorii, larma care urca din stradă, râsetele şi alergăturile Mariei prin casă alungau fanteziile de care se lăsase purtată în întuneric. Era ţigancă, era măritată şi avea o fiică. Poate că, într-o bună zi, Pedro avea să schimbe.

– La *sarao,* insistă atunci soţul ei, ai fost cu marchizul în cabinetul său. Mi s-a povestit.

– Dar tu unde erai atunci? răspunse ea cu o voce stinsă. Vrei să-ţi amintesc?

Pedro ridică mâna cu intenţia de a o plesni. Milagros îşi îndreptă spatele şi răbdă ameninţarea nemişcată, încruntată.

– Loveşte-mă şi am să mă duc la el.

Privirile li se înfruntară furioase.

– Dacă te prind cu alt bărbat, o ameninţă ţiganul cu mâna suspendată în aer, am să-ţi tai gâtul.

34

Putea să plece, să urmeze dâra aurie pe care luna plină din acea noapte de primăvară o desena pe arii şi pe lanurile de grâu care se întindeau în spatele casei. Satul era cufundat într-o tăcere desăvârşită, iar strălucirea aceea magică o chemă să iasă din şopronul de lângă grădină pe care i-l cedaseră. Caridad înaintă către lună cu privirea pierdută peste câmpurile care se întindeau în faţa ei. O umbră pe câmpuri, uneori, nemişcată, intimidată de acea imensitate, alteori mergând fără ţintă, ca şi cum ar fi încercat să găsească un drum care s-o ducă... Unde?

Primirile din urmă cu câteva luni în noua ei casă fuseseră de mai multe feluri. Unchii Herminiei îşi trecuseră sub tăcere surprinderea. Din cale-afară de neagră, strigau ochii lor. Anton o privi cu o poftă pe care Herminia o stăvili imediat, aşezându-se iute între ei doi; Caridad nu înţelese prea bine reacţia aceea neaşteptată. Copiilor nu le luă prea mult să treacă de la neîncredere la curiozitate, iar Rosario o primi cu o strâmbătură de dezgust.

– E sănătoasă? o repezi pe Herminia. Eşti sigură că n-are să-i dea nicio boală de negri lui Cristóbal?

Temerea doicii o surghiuni în grădină, într-un şopron plin de unelte pentru muncile câmpului, de pe lângă casă, care îi aminti de cel în care o închiseseră bunii creştini cărora li se adresase fray Joaquín căutând adăpost în timpul marii întemniţări. Juguri şi sape înlocuiau plasele şi undiţele de pescuit.

Cristóbal, fiul procurorului... Cum era să-l molipsească ea cu vreo boală? Micuţul semăna mai mult cu o larvă de fluture decât cu băiatul lui Rosario, cam de-o vârstă cu el, căruia maică-sa îi înlocuia o parte din lapte cu „supă beată”, pâine înmuiată în vin, şi care, atunci când nu stătea pe jos, era trecut liber din mână în mână. În fiecare dimineaţă, după ce îl spăla pe Cristóbal cu apă rece şi îl dădea cu faină între picioare, Rosario îl înfăşa cu pânză albă, de la picioare până la gât, cu mânuţele bine lipite pe lângă el, ca să nu i se strâmbe din pricina pânzei strânse pe trup. Astfel, ca într-un cocon alb, din care i se zărea numai capul, micuţul stătea ore-n şir întins într-un pat de lemn din care Rosario îl ridica numai ca să se agaţe de unul din sfârcurile ei.

După ce-şi potolea foamea, Cristóbal dormita, dar cea mai mare parte a timpului se scurgea printre urletele copilului, imobilizat, iritat de la urina şi excrementele care-i rămâneau lipite pe piele şi de care nu scăpa decât cu chiu, cu vai, deoarece chinul de a-l înfăşa încă o dată devenea o piedică şi îngreuna curăţarea lui. Lui Caridad îi era milă de Cristóbal. Îl compară cu ceilalţi copii care alergau prin casă, cu ţigănuşii pe care îi văzuse prin curţile caselor din Triana şi chiar cu micuţii mulatri care se năşteau în colibele din Cuba; pe aceştia îi hrăneau mamele lor timp de două, trei luni, apoi rămâneau în grija bătrânelor sclave care nu mai erau de folos pe plantaţie. Mereu liberi şi goi.

– Toate doicile şi chiar şi doamnele îi înfaşă pe copii, o dumiri într-o zi Herminia. Dintotdeauna s-a făcut aşa.

– Dar nu e firesc.

Herminia ridică din umeri.

– Ştiu, întări. Nimănui nu-i trece prin minte să înfeşe un miel sau un purcel ca să crească mai bine şi mai sănătos. S-au pomenit doici care au ajuns să le rupă un braţ, un picior sau chiar vreo coastă… Mulţi copii au crescut strâmbi, pociţi.

– Atunci, de ce o fac? întrebă Caridad, îngrozită.

– Pentru că aşa nu trebuie să vegheze asupra lor. Şi pentru că evită vătămările. Dacă doica ştie să înfeşe, le va înapoia copilul în viaţă părinţilor săi, iar diformităţile vor apărea sau nu, oricum, după mulţi ani, şi nimeni nu va putea să spună că a fost vina ei. Dacă nu-l înfaşă, s-ar putea vedea nevoite să le spună părinţilor că bebeluşul şi-a rupt vreun os sau că a înghiţit ceva şi s-a sufocat, sau că şi-a crăpat capul, sau…

Supărarea care se zugrăvi pe faţa lui Caridad o făcu pe fată să amuţească.

Micuţul Cristóbal îi ocupă gândurile în unele dintre acele nopţi petrecute pe câmp: ea nu era decât o sclavă care-şi datora slobozenia scorbutului care îi curmase viaţa stăpânului ei, cu toate că se putea spune că nenorocirea, nesăţioasă, o urmărise ca s-o facă să plătească pentru suferinţele la care don José, din pricina constituţiei sale şubrede, nu apucase s-o supună. Cu toate acestea, putea admira luna fermecătoare care se ridica peste şesurile castiliene. Dimpotrivă, Cristóbal, fiul unui înalt funcţionar înstărit, era înrobit de bucata de pânză în care-l înfăşau. Uneori, se simţi ispitită să fure copilul şi să-l lase să alerge pe câmp. O fi ştiind să se mişte? Şi-l aminti pe micuţul ei Marcelo: cu toate că era sclav şi avea minţile rătăcite, trăise mai

liber decât acel biet copil.

– Mamele înstărite nu vor să-şi alăpteze copiii, de aceea îi dau unor necunoscute, îi explică Herminia. Nu vor să-şi piardă silueta, talia aceea îngustă pentru care suferă atât de mult în corsete, sau să li se întărească sânii, umflaţi de la atâta lapte, pentru ca apoi, în timp, să se lase, fleşcăiţi. Nu vor greutăţi care să le împiedice să ia parte la evenimente, la comedii, la baluri sau la reuniuni. Dar, mai presus de orice, şi adăugă că Rosario îi mărturisise acest lucru într-o zi, se tem de plânsetele unor copii pe care nu ştiu cum să-i liniştească şi de posibilitatea ca micuţii să moară în mâinile lor.

„Preferă, dacă e să se întâmple aşa ceva, să le arate altcineva cadavrul!”, îşi aminti Caridad exclamaţia Herminiei, cu ochii săi verzi scânteind de furie, poate regretând vreo nenorocire pe care o păţise chiar ea. Caridad n-o întrebă de soarta acelui copil despre care îi vorbise pe drum şi cu atât mai puţin de identitatea tatălui, care, bănuia de ceva vreme fără prea mare greutate, era vărul său Anton. Era vorba despre o înţelegere tacită între toţi membrii acelei familii: Rosario nu voia să mai rămână grea, căci aceasta ar fi însemnat ca procurorul să-i ia băiatul şi să piardă banii; între timp, Anton se apropia cu neruşinare de o Herminia pe cât de stânjenită când era de faţă prietena ei, pe atât de voioasă şi de drăgăstoasă când nu se afla în preajmă. În unele nopţi, Caridad grăbise pasul către arie, auzindu-le hârjonelile. Atunci, sub lumina lunii, cu şuşotelile amanţilor răsunându-i în urechi, îi simţea lipsa lui Melchor şi plângea după el şi după nopţile înstelate în care ţiganul o cunoscuse ca femeie.

În lunile care trecuseră de la sosirea ei îl cunoscu pe don Valerio, parohul din Torrejón. Şi pe Fermín, bătrânul sacristan care nu mai putea să se îngrijească de plantaţia de tutun. Don Valerio o cercetă din cap până-n picioare, aşa cum făceau toţi, în vreme ce ea se străduia să spulbere îndoielile sacristanului care o copleşea cu întrebări, de parcă l-ar fi durut să-şi lase plantele pe mâna unei negrese necunoscute.

– Domnule, îl întrerupse în cele din urmă Caridad cu oarecare acreală, sătulă de atâtea întrebări, ştiu să cultiv şi să lucrez tutunul. Asta am făcut de când mă ştiu…

– Ia seama la trufia ta! o mustră don Valerio.

Herminia se pregătea să se amestece, dar Caridad i-o luă înainte.

– Nu-i trufie, îl contrazise pe preot, îndulcindu-şi totuşi tonul. Se numeşte sclavie. Nişte albi ca Sfinţia Voastră m-au furat din Africa când eram o copilă şi m-au silit să-nvăţ să cultiv şi să lucrez tutunul. Am lăsat în urmă tot ce eram din pricina acestei plante: familie, copii… Doi am avut. Unul e acolo încă, presimt, adăugă mijind ochii pentru câteva clipe. Celălalt a fost vândut de mic copil pe-o plantaţie a Bisericii…

– Purtarea ta nu e cea a unei sclave, o dojeni încă o dată preotul.

– Nu, părinte. E-a unei întemniţate care i-a plătit regelui doi ani de închisoare pentru că s-a lăsat tratată ca o sclavă de cei care-şi zic „buni creştini”.

– Eşti tare slobodă la gură, insistă don Valerio, ridicând vocea.

Herminia o apucă de braţ pe Caridad, cerându-i să tacă, însă de data aceasta preotul fu cel care se împotrivi.

– Las-o, îi ceru. Vreau s-o aud.

Caridad însă nu putu să se elibereze de senzaţia neaşteptată pe care i-o provocă atingerea aceea pe mână şi privirea rugătoare a prietenei sale. Poate că era adevărat, poate că era slobodă la gură…

Se schimbaseră multe după doi ani de închisoare în Galera, ştia, dar în momentul acela hotărî să tacă.

– Îmi pare rău dacă v-am ofensat, alese să se scuze.

– Şi va trebui să te spovedeşti pentru asta.

Ea lăsă privirea în pământ.

În aceeaşi după-amiază, Herminia o însoţi la plantaţia de tutun. Viile lui Marcial se aflau acolo unde pârâul Torote îşi vărsa apele în Henares, iar peisajul neted era presărat cu câte un deal, cu livezi de măslini şi vii ce înlocuiau întinsele lanuri de grâu, toate la capătul dinspre Alcalá de Henares, în vecinătate cu Torrejón, de care se despărţise în secolul al XVI-lea. O zănoagă în spatele viilor lui Marcial slujea drept adăpost plantaţiei de tutun, care astfel rămânea ascunsă.

Caridad o văzu de sus: dezordonată, sălbatică, săracă. Era prin luna iulie când ajunsese în Torrejón, iar Marcial, urmând îndrumările sacristanului, strângea recolta. Bărbatul nici măcar nu-i observă prezenţa. Caridad văzu cum tăia plantele, retezându-le tulpina, cu o lovitură de macetă, aproape cu violenţă, la fel cum tăiau sclavii trestia-de-zahăr. Apoi, cu frunzele încă prinse pe tulpini, le aduna grămadă, una câte una, pe pământ.

– Ce zici? îi ceru părerea Herminia.

– Pe plantaţie, alegeam frunzele una câte una, în unele zile le culegeam pe unele, în alte zile, pe altele, pe cele care erau gata, care ajunseseră la maturitate, până când planta rămânea o tulpină dreaptă şi curată.

Auzind vocile, Marcial se întoarse spre ele şi le făcu semn să coboare.

– Caridad spune că, în Cuba, culeg frunzele una câte una, îi dădu de ştire Herminia de îndată ce ajunse în dreptul bărbatului.

Spre mirarea amândurora, bărbatul încuviinţă.

– Aşa am auzit, dar toată lumea care are de-a face cu tutunul susţine că în Spania întotdeauna s-a făcut aşa. Însă, cum toate plantaţiile sunt clandestine, nimeni nu poate să dea vreo asigurare. Dar don Valerio stăruie că la mănăstiri şi în comunităţile de călugări se urmează acest obicei. O şti omul ceva, doar vorbeşte despre feţe bisericeşti.

– Care e deosebirea? începu să întrebe Herminia.

– Frunzele de deasupra primesc mai multă lumină decât cele de dedesubt, i-o luă înainte Caridad.

– Asta se întâmplă cu toate plantele, se amestecă Marcial şi, adăugă zâmbind, cresc în sus. Necazul e că, pentru a culege frunzele una câte una, e nevoie de multă muncă… Şi pricepere.

Ca şi cum ar fi vrut să le arate, Caridad se îndepărtase de ei şi pipăia şi mirosea frunzele plantelor care rămăseseră în picioare. Rupse bucăţele şi le mestecă. Marcial şi Herminia o lăsară să-şi vadă de treabă, fermecaţi de transformarea acelei femei care se plimba printre plante, încântată, străină de orice, atingând-o pe una, curăţând-o pe alta, vorbindu-le…

Hotărâră să nu schimbe modul de recoltare pentru puţinele plante rămase. „Nu mai are rost”, zise Caridad. Marcial se încrezu în ea şi îi îngădui să aleagă câteva, ca să strângă sămânţă pentru cultura de anul viitor şi, după ce încărcară plantele în car, aşteptară în vie să se înnopteze bine ca să ducă tutunul în sat. Împărţiră pâine, vin, brânză, usturoi şi ceapă, pălăvrăgiră şi fumară, privind cu mare încântare cum stelele spuzeau cerul de deasupra lor.

Uscătoria de tutun se afla tocmai în podul sacristiei bisericii; le deschise un Fermín somnoros. La lumina opaiţului pe care îl ducea sacristanul, care rămăsese dincolo de uşa podului, Caridad zări o mulţime de plante îngrămădite, peste care le răsturnară în grabă pe cele pe care le aduseseră. Cum voiau să obţină tutun

bun cu atâta delăsare? Se îndreptă, luă una dintre plante şi vru s-o apropie de lumină ca să…

– Ce faci, negreso? o luă la întrebări sacristanul, dând la o parte opaiţul.

– Eu…

– Noaptea nu se poate lucra aici, îi reteză vorba bărbatul, e primejdios cu lumânări sau cu opaiţe. Don Valerio nu îngăduie să se muncească decât la lumina zilei.

Caridad fu ispitită să-i răspundă că nici la lumina zilei nu s-ar fi zis că se lucrează prea mult, dar tăcu, iar a doua zi, devreme, se înfăţişă în sacristie. Se sfădi cu Fermín până când don Valerio urcă în pod ca să facă ordine.

– Nu ziceai că nu mai poţi să faci treaba? îi reproşă sacristanului. Atunci las-o pe ea să hotărască.

Iar Fermín o lăsă să facă şi să dreagă în legea ei, dar nici aşa n-o scăpă din ochi. Stătea jos pe o ladă şi bombănea la fiecare mişcare a lui Caridad.

– Ştii, Fermín, îi spuse Caridad în timp ce tăia frunzele unei plante, când am ajuns în Triana am cunoscut o bătrână care semăna destul de mult cu dumneata: nimic nu-i era pe plac. Sacristanul bombăni. Dar era o femeie tare bună la suflet. Caridad aşteptă câteva clipe în tăcere. Dumneata eşti un om bun la suflet? îl întrebă apoi, fără să-l privească.

În noaptea aceea de primăvară, pe arie, mirosind a tutun, Caridad se surprinse aducându-şi aminte de baba Maria. Uneori, în Galera, îi venea în minte, în treacăt; acum credea că poate s-o simtă lângă ea şi ajunse să audă cum rupeau tăcerea blestemele ei.

– De ce ai spus că bătrâna aceea era bună la suflet? o întrebă sacristanul în dimineaţa următoare, de cum o văzu sosind în zori.

– Deoarece cred că şi dumneata eşti, răspunse ea.

Fermín se gândi câteva clipe şi îşi ascunse un zâmbet, înainte să-i întindă vergile de care dusese lipsă cu o zi în urmă. Spre deosebire de munca pe plantaţia cubaneză, podul era pregătit pentru a agăţa planta întreagă în nişte cârlige înfipte în bârnele din tavan. „În Cuba agăţam câte două frunze în nişte vergi, îi spusese, care sunt nişte beţe lungi în care le înşirăm, ca să se usuce.” Dintre toate plantele acelea, la care se adăugau cele pe care le adusese Marcial în aceeaşi noapte, Caridad avea de gând să aleagă cele mai bune frunze şi să le pregătească aşa cum ştia ea, dar n-avea unde să le agaţe.

– Bune-s vergile astea, minţi în timp ce cumpănea în mână parii butucănoşi şi lungi pe care i-i dăduse Fermín. Acum trebuie să găsim o cale să le agăţăm.

– Ştiu eu cum.

Sacristanul încercă să-şi însoţească afirmaţia cu o ocheadă, dar din încercarea lui se alese doar cu o strâmbătură grosolană. Caridad îl privi înduioşată şi îl răsplăti cu un zâmbet.

Cu ajutorul unui Fermín plin de avânt, molipsit de pasiunea ei, Caridad alese frunzele una câte una şi le agăţă înşirate câte două pe parii aceia noduroşi; făcu asta în tăcere, comparându-le cu vergile pe care le foloseau pe plantaţie, alese cu grijă din mangrove, lucrate cu răbdare, pentru ca nici măcar să nu transmită miros de lemn frunzelor. Dar de ce s-ar fi străduit să nu prindă miros de lemn tutunul acela grosolan, când tămâia cu care don Valerio încerca să-şi ascundă activităţile pătrundea prin toate crăpăturile tavanului deasupra căruia se afla podul? Aşeză frunzele după trăsăturile lor, după aromă şi textură, după umezeală. Controlă temperatura şi ambianţa, deschizând mai mult sau mai puţin ferestruicile, lăsând sau împiedicând să circule aerul, după împrejurări. Vântură şi mişcă neobosită frunzele sau plantele întregi care erau agăţate de tavan ca să obţină cea mai bună uscare. Urmări cu băgare de seamă apariţia insectelor sau a paraziţilor. Făcu toate acestea cu mult sârg, până când nervurile principale ale frunzelor fură cu desăvârşire uscate. Atunci se apucă să le culeagă de pe vergi ca să le îngrămădească şi să le lege între ele, în snopi mici, ca să fermenteze. Fermín nu ştia mare lucru despre acel procedeu. Caridad aprecie temperatura şi umezeala din atmosferă şi câtă apă ar fi primit plantele pe plantaţie, apoi mări snopii, mutând mai aproape de suprafaţă tutunul care stătuse până atunci înspre mijloc, aşezând în centru tutunul nou, legând şi dezlegând snopii, mirosindu-i, atingându-i, mestecând frunze, schimbându-le locul, apropiindu-le sau îndepărtându-le de curenţii de aer, stropind frunzele cu o infuzie pe care o obţinuse lăsând tulpinile plantelor la fermentat în apă.

În perioada aceea, toată viaţa ei era să facă în zori cei câţiva paşi care despărţeau casa unchilor Herminiei de biserica San Juan. Se întorcea ca să mănânce de prânz şi o făcea singură, în şopronul împuţit şi ticsit din grădină. Rosario nu voia s-o prindă mişunând prin casă, iar Herminia era tot mai îndrăgostită de vărul său Anton, drept urmare pe ea n-o prea lua în seamă.

Caridad ar fi vrut să-i spună asta, dar nemulţumirile ei dispăreau fără urmă când îşi amintea că Herminia o eliberase din Galera. Îi datora recunoştinţă. Se sili să respecte sentimentele prietenei sale şi încetă s-o mai caute fie şi numai din priviri. De cum isprăvea bucata de pâine şi blidul cu năut, fasole sau bobi, aproape întotdeauna fără carne, se întorcea la biserică de unde mai pleca noaptea, când se pierdea printre umbre.

Don Valerio împrăştie ştirea mincinoasă că un personaj de la curte – „Cum să-i dezvălui numele?”, se revolta preotul atunci când era sâcâit cu întrebări – îl rugase s-o ia în grija lui pe nenorocita aceea care fusese închisă pe nedrept în închisoarea de femei. Pentru asta îi ceruse ajutorul lui Marcial şi îi găsise casa în care stătea, astfel că documentele oficiale ale lui Caridad se potriveau cu povestea scornită. Cu toate acestea, o sili să facă curat în biserică pentru a putea justifica prezenţa ei acolo, în vreme ce enoriaşele dornice oricând de taifas cleveteau întrebându-se cine o fi fost curteanul acela şi ce legătură o fi avut cu negresa. Nici don Valerio nu rămânea neatins de acele pălăvrăgeli. Unele îl crezură pe preot, altele se îndoiră, iar cele care ştiau povestea tutunului înţeleseră pur şi simplu. Sigur e că, încetul cu încetul, femeia aceea neagră, paşnică şi singuratică, care umbla încolo şi încoace desculţă, agale, ajunse să facă parte din peisaj. Până şi copiii încetară s-o mai urmărească şi s-o necăjească, iar Caridad obişnuia să iasă singură la plimbare pe poteci şi pe câmpuri, cu gândul la Melchor, la Milagros, la Marcelo, legănată de adierea primăvăratică.

35

Întemniţarea ţigăncilor şi a copiilor acestora în Real Casa de la Misericordia din Zaragoza transformă instituţia de binefacere într-una de corecţie, oricât s-ar fi împotrivit consiliul să recunoască acest lucru. Pedepsele deveniră obişnuinţe: biciuiri, prinderi în butuci, fiare şi zile de carceră, doar cu pâine şi apă. Fură interzise ieşirile internilor de încredere; nu se mai îngădui mutarea bolnavilor la spital şi se improviză o infirmerie precară; fură despărţite ţigăncile de minorii şi de fetele care puteau lucra şi li se interzise orice contact cu ceilalţi deţinuţi; fură suspendate până şi slujbele şi predicile, căci niciun preot nu mai cuteza să vină în faţa a sute de femei pe jumătate goale. Soldaţii stăteau de strajă ca să le împiedice pe ţigănci să fugă, dar, cu toate acestea, ele reuşeau ceea ce soţii şi fiii lor din arsenale nu izbuteau, spărgând gardul de chirpici care ar fi trebuit să îngrădească locul. Apoi fugeau prin Zaragoza până când erau arestate sau reuşeau să-i păcălească pe soldaţi şi pe alguazili şi o porneau la drum.

Într-un rând, reuşiră să scape vreo cincizeci dintre ele. Intendentul, înfuriat, porunci ca toate ţigăncile să fie băgate în beciurile galeriilor, care nu aveau ferestre în afară. Nu erau bani pentru gratii; nu erau bani, în ciuda promisiunilor marchizului de Ensenada, pentru a hrăni armata aceea de zdrenţăroase; nu erau bani pentru a le asigura nici paturi, aşa că stăteau câte trei, nici haine, nici cuverturi, nici măcar farfurii sau străchini din care să mănânce.

Astfel că situaţia explodă. Ţigăncile se plânseră de lăturile mizerabile pe care le primeau şi de condiţiile din beciurile în care se îngrămădeau: umede şi fără aerisire, lugubre, nesănătoase. Nimeni nu luă în seamă plângerile lor, aşa că se răzbunară pe tot ce aveau în jur: distruseră paturile şi le aruncară împreună cu saltelele în două dintre haznalele din Casa de la Misericordia. Mizeria ce urmă după înfundarea haznalelor dădu naştere unei epidemii de râie care le nenoroci pe femei. Mâncărimea, care nu le lăsa nici să doarmă şi care apăru mai întâi între degete, pe coate, fese şi mai ales pe sfârcuri, se transformă apoi în cruste de sânge uscat din cauza scărpinăturilor, cruste sub care se

ascundeau mii de căpuşe şi ouăle lor, ce trebuiau smulse pentru a putea fi tratate cu unguentul pe bază de sulf cu care medicul încerca să curme boala; de asemenea, vru să le scoată sânge, dar ele se împotriviră. Câteva luni mai târziu, râia reapăru. Câteva bătrâne îşi pierdură viaţa.

Ana Vega nu se numără printre cele care fugiseră din închisoare, în fiecare zi, dimineaţa şi seara, încerca să-l zărească pe Salvador atunci când, împreună cu ceilalţi ţigănuşi şi copii culeşi de pe străzi, era dus la muncă pe proprietăţile deţinute de Casa de la Misericordia. Ieşeau din Zaragoza ca să semene grâne sau ca să îngrijească livezile de măslini şi să culeagă măslinele pentru prepararea uleiului. Deşi era interzis, Ana şi alte ţigănci se apropiau cât de mult puteau de şirul de copii care mărşăluiau spre câmp. Fură pedepsite. Câteva renunţară, dar ea continuă s-o facă. Îi pedepsiră pe copii; le preveniseră că aveau s-o facă, le spuseseră: „Ieri i-am ţinut doar cu pâine şi apă din cauza voastră.” Şi cu toate că celelalte se dădură bătute, Ana nu se lăsă convinsă: ceva o îmboldi să se furişeze pe lângă temnicer şi să se apropie iar. Salvador o răsplăti mândru, cu un zâmbet larg, încântător.

Într-o dimineaţă, temnicerul care-i însoţea pe copii nu mai protesta ca de obicei pentru ca Ana să se dea la o parte din faţa băieţilor. Ea se miră şi mai mult când auzi râsete printre copii. Îl căută pe Salvador. Unul dintre băieţi i-l arătă ascuns în spatele altora, care râdeau şi se dădeau la o parte pentru ca ea să-l poată vedea: Salvador purta un colier de lemn ca un guler ce-i cuprindea gâtul şi-l silea să meargă drept, cu bărbia ridicată în chip grotesc. Băiatul se feri să-i întâlnească privirea. Ana izbuti să vadă dinţii strânşi ai micuţului printre buzele care-i tremurau şi se strângeau, pe când ceilalţi îl luau peste picior.

– Poţi să i-l scoţi, izbuti să-i spună temnicerului cu glas tremurat; lacrimile care nu-i izvorâseră până atunci nici după loviturile de bici, nici după alte mii de pedepse i se prelingeau acum pe obraji.

Temnicerul, burduhănos şi hidos, pe nume Frías, i se adresă femeii:

– N-ai să te mai apropii?

Ana încuviinţă.

– Promiţi?

Încuviinţă iar.

– Vreau să te aud spunând asta.

– Da, cedă ea. Promit.
Umilirea ajunse cea mai cumplită dintre pedepsele impuse minorilor de către cultivatele autorităţi ale epocii. Se întâmplă ca fetele ţigănci care fuseseră trimise la atelierele de cusut din Casa de la Misericordia să refuze să mai lucreze după ce nu-şi primiseră mâncarea cuvenită. Hotărârea intendentului fu să li se ia hainele şi încălţările pe care le primiseră şi să fie trimise printre celelalte. Zeci de tinere ţigănci se treziră deodată complet goale, prin curţi şi galerii, ruşinate, încercând să-şi ascundă goliciunea, pubisul şi sânii, abia mijiţi la unele, rotunjiţi la altele, de privirile mamelor şi ale celorlalţi interni. După câteva zile, măsura fu anulată de către consiliu, dar răul fusese făcut.
Ana Vega, ca multe altele, suferi în zilele acelea nu doar ruşinea fetelor, ci şi pe a sa. Acele trupuri tinere şi sfiiciunea cu care-şi apărau onoarea o făcură să-şi întoarcă gândurile către sine.
– Ce ne-au făcut? se plânse privindu-şi sânii fleşcăiţi şi sfrijiţi, pielea care îi atârna pe burtă, gât şi braţe, brăzdată de urmele loviturilor de bici şi de sechelele râiei.
„Sunt încă tânără”, îşi zise. Nu trecuseră nici patru ani de când mersul ei trezea interesul bărbaţilor, iar dansurile le stârneau dorinţe, în zadar se strădui să retrăiască scânteierile semeţe care însoţeau acele privi obraznice la trecerea ei sau uralele, bătăile din palme şi strigătele publicului la câte o unduire voluptuoasă a şoldurilor, răsuflarea agitată a vreunui bărbat când dansau împreună, iar ea îl atingea cu sânii. Îşi privi mâinile crăpate. N-avea oglindă.
– Cum arată faţa mea? întrebă cuprinsă de o nelinişte subită, în beciul în care stăteau îngrămădite, fără a i se adresa vreuneia cu deosebire.
Nu-i răspunseră de îndată.
– Uită-te la mine şi ai să ştii.
Răspunsul venea de la o ţigancă din Ronda. Ana şi-o amintea de la Malaga: o femeie frumoasă cu păr negru-albăstriu şi ochii de aceeaşi culoare, migdalaţi, strălucitori, iscoditori. Nu vru să se regăsească în acea femeie, în creţurile ei, dinţii ei înnegriţi, pometii care îi ieşeau prin piele, cearcănele vineţii care-i înconjurau ochii, acum stinşi.
– Lepădăturile! blestemă.
Multe dintre ţigăncile care stăteau lângă ea se priviră, regăsindu-se unele în celelalte, împărtăşind în tăcere durerea

după frumuseţea şi tinereţea ce le fuseseră răpite.

– Acum uită-te la mine, Ana Vega!

Vorbea o bătrână istovită, aproape cheală, fără dinţi. Se numea Luisa şi făcea parte din neamul Vega, la fel ca cele aproape douăzeci de femei care fuseseră arestate în ţigănimea de lângă mănăstirea Cartuja. Ana se uită. „Asta e soarta mea?”, se gândi. Asta încerca să-i spună bătrâna Luisa? Se sili să-i zâmbească.

– Uită-te bine, insistă totuşi cealaltă. Ce vezi?

Ana deschise larg braţele în semn de nedumerire, neştiind ce să-i răspundă.

– Mândrie? se întrebă bătrâna, în schimb.

– La ce ne foloseşte?

Ana îşi însoţi întrebarea cu un gest morocănos.

– Ca să fii femeia cea mai frumoasă din Spania. Da, întări Luisa, văzând nepăsarea cu care cealaltă primi elogiul. Regele şi Ensenada pot să ne despartă de bărbaţii noştri ca să nu mai facem copii. Se spune că asta au de gând, nu-i aşa? Să ne stârpească seminţia. Pot să ne snopească în bătaie şi să ne lase să murim de foame; pot să ne răpească şi frumuseţea, dar niciodată nu vor putea să ne înfrângă mândria.

Ţigăncile încetaseră să se mai compătimească şi o ascultau cu băgare de seamă pe bătrână.

– Nu te lăsa, Ana Vega. Ne-ai apărat. Ai luptat pentru celelalte şi pielea ţi-a fost sfâşiată pentru faptele tale. Asta-i frumuseţea ta! Nu-ţi dori alta, fato. Într-o zi au să uite de noi, ţiganii, aşa cum s-a întâmplat mereu. Eu n-o s-apuc ziua aia.

Bătrâna tăcu pentru o clipă şi nimeni nu îndrăzni să rupă tăcerea.

– Când o să vină ziua aceea, ei nu trebuie să vadă că ne-au îngenuncheat, pricepeţi toate? mai spuse răguşită, aruncând priviri triste prin beci. Faceţi-o pentru mine, pentru cele care vom rămâne în urmă.

În acea seară, Ana dădu fuga să-i vadă pe băieţii care se întorceau de la munca câmpului.

– Mi-ai făgăduit, prinse a se văicări portarul.

– Frías, nu te încrede niciodată în cuvântul unei ţigănci, îi luă ea vorba, căutându-l din priviri pe Salvador printre ceilalţi.

36

– Să mergem.

Era noapte; clopotele chemaseră la rugăciune. Milagros tresări şi se întoarse către soţul ei care-şi făcuse apariţia pe neaşteptate în dreptul uşii. De cum auzi tonul vocii ţiganului, Bartola, care stătea tolănită, leneşă şi neruşinată, se grăbi să se retragă în odaia în care dormea fetiţa.

– Unde vrei să mergi la orele astea? îl întrebă Milagros.

– Avem o întâlnire.

– Cu cine?

– Un *sarao.*

– Nu ştiam… Ce petrecere?

– Nu întreba şi vino cu mine!

În stradă îi aştepta o trăsură trasă de doi catâri bogat împodobiţi. Pe uşă strălucea gravat cu aur un blazon. Birjarul aştepta pe capra trăsurii şi, jos, doi valeţi îmbrăcaţi în livrea, cu felinare în mâini.

– Dar ceilalţi? se miră ţiganca.

– Ne aşteaptă acolo. Urcă.

Ţiganul o împinse de la spate.

– Unde…?

– Urcă!

Milagros se aşeză pe o bancă tare, tapiţată cu mătase roşie. Catârii o porniră la trap de îndată ce Pedro închise uşa.

– Cine dă petrecerea? insistă ţiganca, după ce Pedro se aşeză în faţa ei.

El rămase tăcut. Milagros cercetă privirea cu care o ţintui soţul ei şi fiorul care o străbătu se amestecă cu hurducăturile trăsurii; era o privire golită de expresie, care nu trăda nici ură, nici ranchiună, nici speranţă, nici măcar ambiţie. Trecuseră câteva zile de la cearta din pricina marchizului Torre Girón. Pedro nu mai petrecea nopţile acasă, iar ea visa tot mai des la măgulirile acelui nobil care o tratase cu atâta curtenie cât timp ţinuse spectacolul păpuşarilor. Marina o încuraja zi de zi.

– N-ai de gând să-mi răspunzi?

Pedro nu-i răspunse.

Milagros văzu că străbăteau Plaza Mayor; mai departe,

trăsura coti de mai multe ori în întunecatul şi tăcutul labirint de străzi înguste şi întortocheate ce înconjurau palatul regal aflat în construcţie. Trăsura se opri în faţa unei case mari. Unul dintre valeţi lumină intrarea secundară când ea coborî. Însă ce ştiu fără urmă de îndoială de cum puse piciorul desculţ pe pământ şi-şi ridică privirea fu că acolo n-avea să se ţină niciun *sarao:* locul era pustiu, cufundat în tăcere, strada cuprinsă de beznă, iar de la ferestrele casei nu răzbătea nicio lumină.

O cuprinse groaza.

– Ce o să-mi faci?

Întrebarea se topi într-un sughiţ când Pedro o împinse înăuntru şi o conduse înghiontind-o, pe urmele unui valet care purta un candelabru. Traversară holuri, lăsând în urmă încăperi, şi urcară scări; doar zgomotele paşilor bărbaţilor şi plânsetul înfundat al lui Milagros sfâşiau liniştea în care era cufundată casa. În cele din urmă, se opriră în faţa unei uşi, lumina lumânărilor arunca scânteieri pe lemnul nobil.

Valetul bătu uşor în uşă şi, fără să aştepte, o deschise. Milagros întrevăzu un dormitor luxos. Aşteptă să intre valetul, însă acesta se dădu la o parte şi-i deschise calea. Ea încercă să facă la fel, pentru ca Pedro s-o urmeze, dar el o împinse din nou.

În acel moment, privirea netulburată a bărbatului ei, care o însoţise de-a lungul drumului, căpătă un sens cutremurător; Milagros înţelese ce greşeală făcuse urmându-l: Pedro n-avea să consimtă ca ea să se arunce în braţele marchizului. Credea că, mai devreme sau mai târziu, avea să devină amanta lui, n-avea să mai cânte pentru alţi nobili, iar el avea să piardă puterea… şi banii. Prevăzând toate acestea, soţul ei preîntâmpinase lucrurile. O vânduse!

– Nu… apucă să implore ţiganca, încercând să dea înapoi.

Pedro o îmbrânci cu putere înăuntru şi închise uşa.

– Nu-ţi fie teamă!

Milagros îşi întoarse privirea spre imensul pat cu baldachin de la celălalt capăt al camerei unde, într-un fotoliu cu braţe, lângă un şemineu cu linii delicate, din marmură roz, şedea un bărbat corpolent, cu pielea sidefie şi părul blond, spălăcit, îmbrăcat doar cu o cămaşă albă, pantaloni şi ciorapi. Îl ştia de la unele petreceri. Cum să nu-şi amintească acei obraji care păreau că lucesc? Era baronul San Glorio. Bărbatul îşi puse un vârf de tutun de prizat pe dosul palmei, îl trase pe nas, strănută, îşi şterse nasul cu o batistă şi, cu un gest, o invită să ia loc pe fotoliul din

faţa lui.

Milagros nu se mişcă. Tremura. Îşi întoarse capul spre uşă.

– Nu poţi face nimic, o preveni nobilul cu o linişte care o înspăimântă şi mai mult. Ai un bărbat prea lacom… şi risipitor. Teribilă combinaţie.

În timp ce baronul vorbea, Milagros se repezi la o fereastră şi dădu la o parte draperia greoaie.

– Sunt trei etaje, o preveni el. Ai prefera să-ţi laşi fata orfană? Vino aici, lângă mine, mai spuse.

Milagros, încolţită, cerceta încăperea vastă.

– Vino, stărui el, o să stăm puţin de vorbă.

Ţiganca îşi întoarse din nou atenţia spre uşă.

Baronul oftă, se ridică cu lehamite, se îndreptă într-acolo şi o deschise larg: doi valeţi erau postaţi în spatele ei.

– Ne aşezăm? o invită. Mi-ar plăcea…

– Pedro, izbuti să strige Milagros printre sughiţuri, fie-ţi milă, pentru fata ta!

– Bărbatul tău îşi sărută aurul, i-o trânti celălalt în timp ce închidea uşa. Asta e tot ce-l interesează, iar tu ştii deja. Nu el te-a adus aici?

Puţinele speranţe pe care Milagros şi le-ar mai fi putut pune în Pedro se spulberară la auzul acelor cuvinte crude. Banii! Ştia! Dar să audă asta din gura aristocratului fu ca o înjunghiere.

– Desculţo, îi întrerupse gândurile baronul, servitorii mei s-ar năpusti asupra ta ca nişte animale în călduri, iar soţul tău nu e altceva decât un codoş ordinar care te vinde ca pe-o femeie uşoară. În casa asta, singurul bărbat care o să te trateze cu amabilitate sunt eu. Se opri o clipă. Ia loc. Să bem şi să stăm de vorbă înainte să…

Scuipatul lui Milagros nimeri pe unul din picioarele baronului. Bărbatul îşi privi ciorapii; când îşi ridică faţa, obrajii lui sidefii erau aprinşi de mânie. Numai când îl văzu în faţa ei, înfierbântat, răsuflând greu, ţiganca îşi dădu seama cât de corpolent era cu-adevărat: era cu un cap mai înalt decât ea şi părea să cântărească de două ori mai mult decât ea.

Baronul o pălmui.

– Javră scârboasă, scursură, ticălos afurisit! zbieră Milagros în timp ce încerca să-l lovească cu pumnii şi picioarele.

Baronul scoase un hohot de râs şi o pălmui încă o dată, cu o putere care ei îi păru nemaiîntâlnită. Milagros se împletici şi, pentru o clipă, crezu că o să-şi piardă cunoştinţa. Când îşi

recăpătă echilibrul, bărbatul îi smulse cămaşa.

– Preferi să te comporţi ca o târfa! strigă el. Fie! Am plătit o avere pentru noaptea asta!

O snopi în bătaie. Nu-i folosiră la nimic strigătele şi zvârcolelile prin care, trântită pe jos, încercă să-l împiedice s-o dezbrace. Îl muşcă. Ea simţi gustul sângelui; el, orb, nu părea să-i simtă muşcăturile. Despuiată de hainele ei făcute zdrenţe, baronul o târî până la pat, o ridică pe sus şi o azvârli în el. Atunci începu să se dezbrace cu prefăcută netulburare, stând între pat şi ferestre, în cazul în care tinerei i-ar fi trecut prin cap să se arunce. Pentru o clipă, gândul acela îi trecu prin minte, dar în cele din urmă îşi cufundă faţa în pufoasa cuvertură de pe pat şi izbucni în plâns.

– Afară cu tine!

Strigătul se auzea din pat, de unde aristocratul urmărise strădaniile ei de a se acoperi cu hainele sfâşiate, aruncate prin încăpere. „Ai prefera să te îmbrace servitorii mei?”, o batjocorise când o izgonise din pat, văzând-o nehotărâtă, ca şi acum, stând în faţa uşii dormitorului. Plângea. Pedro probabil că era afară şi nu ştia cum să dea ochii cu el după cele petrecute. O copleşeau sentimente contradictorii: vină, ură, scârbă…

Strigătele nobilului îi alungară îndoielile.

– N-ai auzit? Afară!

Bărbatul, în pielea goală, dădu să se ridice. Milagros deschise uşa. Soţul ei se năpusti asupra ei, dându-i la o parte pe cei doi servitori, şi-i trase o palmă peste faţă de-i învârti capul.

– De ce? izbuti să întrebe ţiganca.

Cameea! În mâna lui Pedro atârna bijuteria pe care i-o dăruise marchizul Torre Girón.

– Nu… încercă să explice.

– Eşti doar o târfa, nimic altceva, o opri el. Şi aşa ai să trăieşti de acum înainte.

În noaptea aceea, Pedro o bătu iar. Şi o insultă; o numi târfă într-o mie de feluri, ca şi cum ar fi încercat să se încredinţeze că asta era. Milagros se supuse pedepsei: violenţa soţului ei îi alunga amintirile din minte; durerea alunga senzaţia mâinilor baronului pe corpul ei, săruturile şi suspinele lui, gâfâielile în timp ce-o pătrundea ca un animal orbit de pofte.

– Nu te opri! Omoară-mă!

Înnebunită, nu auzi cum plângea fata ei în camera alăturată;

nu auzi nici strigătele vecinilor care băteau în pereţi şi ameninţau c-or să cheme garda. Însă Pedro le auzi pe acestea din urmă. Ridică din nou mâna ca s-o pălmuiască, dar o lăsă în jos. Trebuia să cruţe chipul lui Milagros, ceea ce admira publicul.

– Târâtură, bombăni înainte să se îndrepte către uşa care dădea înspre scări, n-am de gând să te omor. N-o să ai tu norocul ăsta, mai spuse cu spatele la ea. Îţi jur că o să te stingi în viaţă!

A doua zi, Milagros cântă şi dansă în Coliseo del Principe cu spiritul străin de emoţiile ce-o cuprindeau de obicei când păşea pe scenă. Căuta privirea marchizului Torre Girón în balconul lui; el nu venise, deşi îi trimisese nişte flori pe care ea le mirosi îndurerată.

Spre nenorocirea ei, nu trecu mult şi baronul de San Glorio se făli cu o cucerire al cărei preţ îl trecu sub tăcere. Milagros putu să constate acest lucru câteva zile mai târziu, când află de prezenţa marchizului în teatru. El putea s-o ajute! Se gândise la asta în timpul nopţilor ei albe. Trebuia să fugă împreună cu fiica ei, să-l părăsească pe Pedro, să se îndepărteze de clanul García! Altfel, cine ştie ce aveau să-i facă pe viitor?

– Spune Excelenţa Sa, o informă don José, pe care-l rugase să-i trimită vorbă că voia să-l vadă, că doar regele este mai presus de el.

Milagros dădu din cap, nu înţelegea acel răspuns.

– Fetiţo, ai greşit, o lămuri directorul companiei văzând vădita ei confuzie. Granzii Spaniei nu se mulţumesc niciodată cu felul al doilea, iar tu, consimţind să te culci cu baronul, asta ai devenit.

Consimţire! Milagros nu-şi ascunse lacrimile faţă de niciunul dintre comedianţii care se perindau prin cabine şi o priveau, unii cu coada ochiului, alţii, cum ar fi Celeste, fără nicio reţinere.

– Nu-i adevărat, se văită. Trebuie să-i spun marchizului…

– Uită de asta, o întrerupse don José. Oricum ar sta lucrurile, marchizul nu te va primi. Nu-ţi datorează nimic. Sau da?

Celeste, care lenevea prin cabine, aştepta un răspuns pe care Milagros nu vru să i-l dea.

La fel ca în Sevilla, când cu mulţi ani în urmă se dusese la palatul conţilor de Fuentevieja ca să implore eliberarea părinţilor ei. Nobilii erau toţi la fel…

Respingerea marchizului îi spulberă orice speranţă. Îşi aminti de bunicul ei, de mama, de bătrâna Maria… Ei ar fi ştiut ce să facă. Dar se pare că şi soţul ei ştia, căci se înfăţişă în aceeaşi după-amiază în casa de pe strada Amor de Dios, la întoarcerea

lui Milagros.

– Ce s-a ales de marchizul tău? spuse batjocoritor în loc de salut. S-a luptat cu alt nobil pentru tine?

Surâsul neruşinat al bărbatului o înfurie pe ţigancă.

– O să te denunţ.

El, ca şi cum ar fi aşteptat acea ameninţare, ca şi cum ar fi căutat-o dinadins, zâmbi cu o strălucire triumfătoare în ochi; Milagros ştiu răspunsul lui înainte să i-l arunce în faţă. Ea însăşi se gândise la el.

– Şi ce-o să spui? Că un aristocrat a plătit ca să te aibă? Crezi că vreun alcalde o să dea crezare unei asemenea acuzaţii? Baronul poate să aibă toate femeile pe care le vrea.

– Pe mine, niciodată!

– O ţigancă? Pedro scoase un hohot de râs zgomotos. O comediantă? Voi, ţigăncile, sunteţi viclene şi necinstite, libertine şi adultere. Aşa zice regele, aşa stă scris în legile lui. Şi, de parcă asta n-ar fi destul, pe deasupra mai eşti şi comediantă. Toţi cunosc neruşinarea comediantelor, amorurile lor sunt pe buzele tuturor madrilenilor, la fel ca ale tale cu marchizul…

– Nu sunt adevărate!

– Ce contează? Ştii ce se spune despre marchizul acela şi despre tine în hanurile din Madrid? Vreţi să-ţi spun? Se cântă şi câte o *copia* despre voi. Făcu o pauză, apoi urmă cu o voce indiferentă: Fă plângere! Fă-o! O să te osândească pentru adulter fără să clipească. Baronul o să aibă grijă să fii condamnată pe viaţă… Iar eu o să-l ajut.

Aşa că merse în continuare la *saraos,* cântă şi dansă în Coliseo del Príncipe, nesatisfăcută, nemulţumită de sine, deşi, spre uimirea sa, publicul o răsplătea cu aplauze şi urale, pe care ea le primea cu nepăsare. Apoi se întorcea acasă, unde o păzea Bartola; nici măcar singură în încăpere n-o lăsa. „Aşa a hotărât soţul tău, răspundea bătrâna la ocările ei. Vorbeşte cu el.” Şi o însoţea împreună cu micuţa Maria dacă ieşea din casă. Puţinii bani de care mai putea dispune dispărură, iar alde García, la fel cum făcea Reyes în Triana, se amesteca în discuţiile pe care le avea la piaţă, pe stradă sau la cofetăria de pe strada Leon, din care-i plăcea să cumpere câte ceva dulce, pentru a le pune capăt.

– Arăţi rău, Milagros, aduse vorba odată cofetăreasă în timp ce-i dădea două pişcoturi din prăvălie. Ai păţit ceva?

Şovăiala cu care ea întâmpină întrebarea fu întreruptă de

Bartola.

– Vezi-ţi de treburile tale, clevetitoareo! exclamă.

Trecuse o lună şi jumătate de la noaptea în care fusese siluită de baron atunci când Pedro o înşfăcă de păr şi o scoase aproape târâş din cameră. Jos aşteptau doi fierari, unii dintre chitariştii care obişnuiau să-i însoţească la *saraos* şi două femei pe care nu le cunoştea şi care o întâmpinară cu nepăsare. Milagros nu le recunoscu, nu erau dansatoarele care o însoţeau la serate. Pedro vorbise de o altă petrecere înainte să-i dea brânci pe scări în jos. Cine erau acele femei?

Află după ce cântară şi dansară un timp pentru un grup mic de cinci aristocraţi într-o altă casă seniorială mare, cu ale sale piese de mobilier, covoare şi tot felul de obiecte. La un moment dat, întrerupseră spectacolul aplaudând înflăcăraţi din fotoliile lor. „Dansul nu s-a terminat, se miră Milagros. De ce aplaudă?” Se întoarse spre necunoscutele care dansau în spatele ei: una dintre ele o făcea cu sânii dezgoliţi. O sudoare rece îi acoperi tot corpul. Se bâlbâi. Încetă să mai cânte şi să mai danseze, dar celelalte continuară, urmând ritmul chitarei şi bătăile din palme ale fierarilor. Cea de-a doua îşi desfăcu şi ea bluza, şi sânii mari se iviră, bălăngănindu-se. Se îndepărtă de ele, căutând un ungher.

– Ce-ţi mai pasă acum, curvo? îi zise Pedro, tăindu-i calea şi împingând-o în mijloc.

Doi nobili întâmpinară mişcarea cu ovaţii şi hohote.

– Acum tu, Desculţo! strigă unul.

Milagros rămase tăcută în faţa lor, freneticul *rasgado* al chitarei şi bătăile din palme ale fierarilor îi bubuiau în urechi. Încercă să gândească, dar hărmălaia o copleşea.

– Dezbracă-te, ţiganco!

– Dansează!

– Cântă!

Celelalte două o făceau fără pic de ruşine, ambele despuiate de toate hainele. Dansară în jurul lui Milagros, atingând-o, invitând-o să se alăture neruşinării lor. Încercă să se elibereze de acele atingeri dezgustătoare şi dădu la o parte o mână care voia să-i ajungă între picioare. Altele îi atingeau sânii şi fesele, trăgeau de bluza şi de fusta ei, în timp ce se tot învârteau, spre încântarea nobililor. Din spatele ei, cineva o apucă de coate şi-o ţinu. Milagros reuşi să vadă că era unul din fierari. Pedro, aflat

lângă el, îi sfâşie cămaşa soţiei sale dintr-o singură tăietură de jungher şi trase de haine, care se desprinseră încet de pe corpul ei, în timp ce bărbaţii îi spuneau vorbe spurcate. Milagros se zvârcoli şi încercă în zadar să-şi înfigă dinţii în braţele care-o ţineau prizonieră, dar împotrivirea ei nu făcu decât să aţâţe poftele nobililor, care se apropiară pentru a-l ajuta pe Pedro, când acesta se îndârji să-i rupă fusta şi celelalte haine, până o lăsă cu totul goală. Ea, cu faţa înecată în lacrimi, încercă să se acopere cu palmele, cu braţele. Nu-i dădură voie: o împinseră şi-o loviră pe când cele două femei continuau să se învârtă într-un dans ameţitor, ridicându-şi braţele deasupra capului pentru a-şi arăta sânii, dând din şolduri pentru a-şi arăta pubisul. Pielea întunecată a ţigăncii se deosebea de paloarea celorlalte şi aţâţa poftele nobililor, care se alăturară stângaci dansului lor. Apoi le îmbrăţişară, le pipăiră şi le sărutară, având-o pe Milagros drept pradă favorită.

Chiar acolo, pe covoare, nobilii se împreunară cu cele două femei, apoi, o dată, de două ori, de trei ori… o siluiră pe Milagros, ale cărei rugăminţi disperate şi urlete de durere se pierdură printre sunetul chitarelor, bătăile din palme şi chiuiturile lui Pedro şi ale fierarilor lui.

V
Glasul frânt

37

De câte ori o mai vânduse Pedro pe parcursul a aproape un an de zile? De destule ori, de alte cinci, poate şapte ori? Ţiganul, conştient că acea situaţie avea să explodeze în orice clipă, că bogaţii madrileni aveau să se lipsească de Desculţă de îndată ce s-ar fi răspândit zvonurile în cercurile lor de cunoştinţe, iar posedarea ei n-ar mai fi fost un triumf cu care să se fălească în faţa celorlalţi, o vându celui care plăti mai mult.

Maria. Ţiganca căută alinare în fata ei, era tot ce mai avea. O îmbrăţişa pe copilă înghiţindu-şi lacrimile, şoptindu-i cu voce spartă cântece la ureche, mângâindu-i părul până când fata adormea, iar ea o legăna ore în şir.

Învăţă să-i întâmpine râsetele cu prefăcută veselie şi să-i privească jocurile cu însufleţire, chiar dacă în ziua aceea simţise atingerea dezgustătoare a mâinii murdare a unui străin între picioare, pe sfârcuri sau pe buze. Până la urmă, cei mai mulţi nobili o călăreau cu sălbăticie, orbiţi, strigând, muşcând-o şi zgâriind-o. Era ca şi cum ar fi snopit-o în bătaie. Dar când încercau s-o înduplece, încredinţaţi că mângâierile sau cuvintele lor de dragoste puteau să-i frângă voinţa ca şi cum ar fi fost zei, se simţea şi mai rău. Canalii îngâmfate! Aceia, nu cei violenţi, lăsau amintirile pe care Milagros le purta cu sine; numai mânuţa negricioasă a Mariei atingându-i cu stângăcie faţa putea să-i aline amărăciunea. Milagros îi rodea uşor degetele, pe când micuţa, râzând, îi apăsa un ochi cu degetele de la cealaltă mână. Iar ea căuta neîncetat atingerea pielii fine a fetiţei, un fel de balsam pentru tristeţea şi umilinţa care-o copleşeau.

„Jur că ai să te stingi în viaţă.” Se sfârşea toamna şi ameninţarea lui Pedro îi răsună în minte atunci când, la întoarcerea din Coliseo del Príncipe, o strigă de mai multe ori pe fata ei, dar n-o văzu ieşindu-i în cale alergând.

– Şi fata? o întrebă cu teamă pe Bartola.

– Cu tatăl ei, răspunse bătrâna García.

– Când o aduce?

Cealaltă nu răspunse.

La lăsarea serii, Pedro se întoarse singur.

– Maria nu trebuie să locuiască cu o târfa, îi răspunse cu

grosolănie. E un exemplu prost pentru o fată atât de mică.

– Ce… ? Ce vrei să spui? Nu sunt o târfa, ştii bine. Unde e Maria? Unde ai dus-o?

– La o familie cu frică de Dumnezeu. Acolo are să-i fie bine.

Ţiganul îşi privi nevasta: era în pragul disperării şi părea că voia să-şi frângă degetele, tot frecându-şi palmele şi înfigându-şi unghiile în carne.

– Te rog, nu-mi face una ca asta, îl imploră Milagros.

– Curvă!

Ea căzu în genunchi.

– Nu-mi lua fata, se tângui. Nu face asta…

Pedro o privi preţ de câteva clipe.

– Nu meriţi altceva, spuse el, întrerupându-i rugăminţile, după care îi întoarse spatele.

Milagros se agăţă de piciorul lui şi strigă, sfâşiată de durere.

– Am să fac orice vrei, îi făgădui, dar nu mă despărţi de fata mea.

– Nu faci deja ce vreau?

Pedro se zbătu să scape de nevasta lui, dar cum nu reuşea, o apucă de păr şi-i trase capul pe spate, până când, încetul cu încetul, cu gâtul sucit, Milagros îi dădu drumul piciorului. Apoi alergă după el; în hol, Pedro o pălmui până când ea intră din nou în casă.

A doua zi, doi fierari hidoşi din cartierul Barquillo aşteptau pe strada Amor de Dios şi escortară lectica care venise s-o ia pe Milagros. Apoi zăboviră pe strada Lobo şi Principe până se încheie repetiţia. După-amiaza, în timpul spectacolului, veniră încă alţi doi la fel de morocănoşi ca primii; Pedro dispunea de suficienţi bani cât pentru a tocmi o armată de fierari.

Milagros încercă să dea de Maria. Nu ştia unde se afla, dar dacă îl găsea pe Pedro şi-l urmărea… Umbla prin Barquillo, din câte înţelesese. Într-o noapte aşteptă până auzi respiraţia ritmată a bătrânei García în camera alăturată şi o porni pe scări pipăind pereţii cu mâinile. Bartola deschise un ochi auzind scârţâitul uşii, dar se răsuci pe saltea, fără să-şi facă griji. Milagros nu reuşi să treacă de scări; pe întuneric, se împiedică şi căzu peste un fierar care dormea întins pe jos.

– Avem poruncă de la soţul tău să te omorâm dacă trebuie, o ameninţă tânărul morocănos atunci când amândoi izbutiră să se ridice. Nu-mi face belele, femeie.

O împinse înăuntrul locuinţei. Disperată, Milagros ajunse să-şi

ofere corpul fierarului care stătea de pază, ca s-o ajute să-şi găsească fata. Bărbatul, neruşinat, îi cântări în palmă unul din sâni.

– Nu-nţelegi, îi explică în timp ce-l strângea între degete: nu există femeie care să mă ispitească destul cât să-mi asum riscul ăsta. Bărbatul tău este foarte priceput în mânuirea jungherului; a dovedit-o în mai multe rânduri...

Într-altă zi ajunse să îngenuncheze la picioarele Bartolei şi s-o implore, cu chipul brăzdat de lacrimi. Nu primi decât ocări şi reproşuri.

– Nimic din toate astea nu ţi s-ar fi întâmplat dacă nu te-ai fi oferit marchizului, curvă.

Prostituată cu forţa, despărţită de fiica ei, păzită peste tot unde s-ar fi dus sau unde s-ar fi aflat, Milagros deveni o femeie pustiită, învinsă, tăcută, străină de toţi şi de toate, cu ochii adânciţi în orbite şi cearcăne pe care Bartola nu reuşea să le acopere când trebuia să meargă la teatru.

– Păstreaz-o frumoasă şi atrăgătoare, mătuşă, îi ceru Pedro când află că Milagros nu se atingea de mâncare. Hrăneşte-o cu sila dacă trebuie; îmbrac-o bine; forţeaz-o să înveţe cântecele. Trebuie să aţâţe în continuare publicul.

Dar pe bătrâna ţigancă García o cuprindea disperarea. De fiecare dată când Pedro îşi vindea soţia vreunui nobil, îi aducea înapoi o epavă. Muşcături, zgârieturi, vânătăi... Şi sânge; sânge pe sfârcuri, în vagin şi chiar şi-n anus. Bartola nu cheltuia bani pe alifii sau leacuri; se mărginea să spele şi să încerce să ascundă rănile unei femei tulburate. Dispreţuia gândul să oblojească o Vega, dar nici nu voia să-l înfrunte pe Pedro. Zi după zi, Milagros se întorcea la Coliseo del Príncipe, unde ajunse să creadă că putea găsi refugiu şi alinare; atunci se străduia să primească aplauzele călduroase ale publicului său, măgulirile care izbucneau spontan din patio sau pe care i le adresau bărbaţii care se îmbrânceau pe strada Lobo când trecea în lectica ei.

Cu toate astea, când, de pe scenă, ridica privirea către balcoane şi vedea sumedenia de bijuterii şi de podoabe ale nobililor, se pierdea şi se gândea că vreunul dintre ei o siluise, poate că se fălea chiar în acel moment că o posedase. Iar vocea îi slăbea, până ce se gândea din nou la publicul din patio şi din balconul femeilor. Pesemne că mulţi nu observau, dar ea da, la fel şi Celeste, Marina şi ceilalţi comedianţi ce şi aşteptau atât

rândul să intre pe scenă, cât şi prilejul să se răzbune pe ţiganca aceea, pe care-o considerau trufaşă şi egoistă, căci îi exclusese de la acele *saraos* ţinute de cei puternici.

Într-o după-amiază, în timp ce vocile prefăcute ale celorlalţi comedianţi declamau versurile compuse de Calderón pentru *El Tuzaní de la Alpujarra,* lângă cabine, Milagros găsi un clondir în care mai rămăsese ceva vin. Mătură cu privirea spaţiul dintre cabine şi decorul de după care se mişca Celeste în rolul doñei Isabel. Prezenţa sufleorului, care o urmărea dinspre cabine pe prima damă pentru a-i aminti versurile, n-o îngrijoră; bărbatul părea destul de ocupat. În schimb, plimbarea sufleorului în spatele cortinei, cu felinarul şi cu libretul în mâini, o împiedică să bage de seamă prezenţa unui cântăreţ la chironda din dreptul cortinei care acoperea orchestra.

– A băut cu disperare… chiar din clondir, povestise după aceea muzicantul oricui stătea să-l asculte. Era să cadă pe spate, după cât şi-a sucit gâtul ca să soarbă şi ultima picătură.

Ce-i păsa lui Milagros cine era cel care, începând din acel moment, îi lăsa în fiecare zi un clondir cu vin în cabină? Poate că era chiar don José, se gândi, căci până şi ea simţi cum cânta mai bine şi se mişca mai dezinvolt pe scenă, fără să-i pese de balcoane şi de bărbaţii care le ocupau. „Să uit”, îşi repeta ţiganca la fiecare înghiţitură până când amintirea chipului copilei ei se topea în alcool.

Bartolei nu-i luă mult să-şi dea seama în ce stare se întorcea Milagros de la Coliseo del Príncipe; nici fierarilor: după două clondire sănătoase de vin, neîndoit cu apă, erau nevoiţi s-o sprijine când cobora din lectică.

– Şi ce vrei să facem? se apărară în faţa lui Pedro. I se dă de băut la teatru.

Bătrâna García era sătulă de viaţa aceea, mai cu seamă de când fata nu mai era acolo. Doar obligaţiile lui Milagros la Coliseo del Príncipe îi reţineau în Madrid. Îi era dor de Triana. Pedro aproape că nu mai călca prin casa de pe strada Amor de Dios decât atunci când venea să ia banii pe care îi câştiga Milagros la teatru.

– Nu se mai găseşte nimeni să plătească pentru ea! îi mărturisi într-o zi ţiganul, lăsându-i nişte monede ca să aibă şi ele din ce trăi. Câştigă mai mult cântând şi dansând decât prostituându-se pe străzi… Şi pentru mine e mai comod, adăugă cu un rânjet de neruşinare.

– Pedro, îi grăi Bartola, se fac doi ani de când suntem la Madrid, iar în cel din urmă ai câştigat mulţi bani cu Vega asta. De ce nu ne-ntoarcem la Triana?

Ţiganul îşi duse mâna la bărbie.

– Şi ce facem cu ea? întrebă.

– N-o mai duce mult, răspunse cealaltă.

– Atunci cât o mai duce, am să mă folosesc de ea, hotărî el.

Bartola nu stătu pe gânduri: ea avea să se îngrijească să n-o mai ducă mult. Într-o zi, din banii de mâncare, cumpără o jumătate de litru de vin şi-l lăsă în bucătărie. În altă zi, rachiu. Şi mistelă. Nu lipsi nici aromatul *hipocrás,* din rachiu sau vin, cu zahăr, cuişoare, ghimber, scorţişoară…

Toate erau la îndemâna lui Milagros, pe toate le dădea pe gât Milagros.

– Neghiobilor!

Milagros crezu că simte cum îi plesneşte capul când întoarse brusc privirea către cortina în spatele căreia se afla orchestra. „De ce nu cântă bine?”, se întrebă, aşteptând să i se limpezească vederea şi să zărească desluşit partea aceea a scenei. „Or fi vrând să mă înfunde?” se gândi.

– Neghiobilor! strigă din nou la muzicieni, dând stângace din mâini, înainte de a se întoarce iarăşi spre publicul său.

Muzica răsună din nou în teatrul Principe la indicaţia ţigăncii, dar pierdu ritmul, iar vocea ei moale rămase în urmă. „Nu-i asta piesa! Sau da? Vor să mă nenorocească!” înfruntă din nou cortina, pe când huiduielile începură să se înalţe în teatru. Laşi! De ce se ascundeau?

– Repetaţi, porunci.

I se păru că aude muzica şi încercă să cânte. Vocea îi rămase prinsă în gâtlejul uscat, fierbinte. Cuvintele se înfundară între limbă şi dinţi, încleiate într-o salivă vâscoasă, incapabile să se desprindă din ea şi să răzbată. Strigătele spectatorilor în picioare îi sfredeliră creierul. Unde erau? Putea să vadă unul, doi cel mult, trei, deja se confundau cu luminile, cu reflexiile aurii ale balcoanelor şi ale odoarelor celor care o siluiseră. Râdeau. Nu înţelegeau, oare, că era vina orchestrei? Bâigui prima strofă a melodiei, cu voce răguşită şi împleticită, încercând să audă muzica. Fu atentă. Da. Se auzea. Să danseze, trebuia să danseze. Îşi ridică braţele cu greutate. Nu răspundeau. Ameţi. Nu putea să-şi stăpânească nici picioarele. Căzu în genunchi în faţa

publicului. O lovi ceva, dar nu-i păsa. Teatrul întreg urla la ea. Şi aplauzele? Lăsă capul în jos. Îşi lăsă braţele să cadă în lături. „Unde-i fata mea? De ce mi-au furat-o?”, se tângui.

– Nemernici, cu toţii! murmură când o izbi din nou ceva moale, lipicios. Roşu, precum sângele. Sângera? Nu simţea nimic. Poate că era pe moarte, poate că era atât de uşor să mori. Şi-o dorea. Să moară, ca să uite... Simţi că o apucă cineva de coate şi o târăşte în afara scenei.

– Milagros García, reuşi să audă în cabină, în timp ce alcaldele teatrului o apuca de bărbie fără pic de delicateţe şi-i înălţa capul, eşti arestată.

38

Într-o dimineaţă însorită de primăvară, Blas Pérez îşi înfigea bastonul de alguazil în praful de pe strada Hortaleza, pe care se îndrepta grăbit către Puerta Santa Barbara, la capătul de nord-est al Madridului. Nu reuşi să-l vadă pe José până ce aproape că dădu nas în nas cu el: alguazilul din Barquillo venea din capătul străzii San Marcos.

– Ce vânt te aduce aşa departe de cvartalul tău, Blas?

Îşi stăpâni o strâmbătură de neplăcere; n-avea chef să stea de vorbă, se grăbea să-l găsească pe Pedro García. Ţiganul îi dăduse poruncă să urmărească noutăţile despre Milagros.

– O însărcinare, răspunse atunci, ridicând o mână ca şi cum pe el însuşi l-ar fi deranjat că se afla acolo.

Era gata să-şi ia ziua bună şi să-şi vadă de drum când se văzu nevoit să se oprească.

– Al naibii ghinion! murmură.

În faţa lui, venind dinspre biserica Nuestra Señora de las Recogidas, sunetul unor *dulzainas*[30] şi ritmul unei mici tamburine anunţau trecerea unui sacerdot purtând o pălărie neagră pe cap şi ducând un simplu sac de mână, în care se afla un viatic pentru cineva aflat pe patul de moarte. Mulţi oameni care treceau pe stradă se alăturau în tăcere procesiunii, în urma preotului; ceilalţi care nu o făceau îşi descopereau capul, cădeau în genunchi şi îşi făceau cruce la trecerea acesteia. În dreptul lui Blas opri o trăsură trasă de doi catâri. Trei cavaleri bine îmbrăcaţi descălecară şi-i oferiră caleaşca sacerdotului, care se urcă. Cavalerii îngroşară alaiul şi urmară pe jos sfânta Euharistie, după ce un ministrant îi spuse birjarului adresa muribundului, iar acesta mână catârii.

Blas rămase în genunchi în timp ce procesiunea trecea prin faţa lui.

– Soţia lui Rodilla, murmură celălalt alguazil, care venise să îngenuncheze lângă el. Contabilul congregaţiei Nuestra Señora de la Esperanza, îl cunoşti? Se simte foarte rău.

Blas clătină din cap; gândurile lui erau în altă parte.

– Ba da, omule, insistă José, unul dintre fraţii din straja

---

[30] Instrument tradiţional spaniol din familia oboiului. (n.tr.)

păcatului de moarte.

– Ah! se limită să încuviinţeze celălalt.

Probabil că îl cunoştea; de câteva ori se întâlnise noaptea cu acei fraţi din congregaţie care băteau străzile Madridului cerşind pomană şi cerându-le socoteală cetăţenilor depravaţi, încercând să întrerupă cu prezenţa lor, cu cânturile şi cu rugile lor necuvenitele relaţii carnale, prevenindu-i pe ei şi pe ele că săvârşeau un mare păcat şi că dacă moartea i-ar fi luat în clipa aceea…

Desigur că îl cunoştea pe Rodilla, ca pe mulţi dintre cei care mergeau în spatele preotului şi aveau să se înghesuie în odaia bolnavei, în timp ce acesta avea s-o îngrijească. „Ritualul morţii”, se gândi. Până şi regele ajunsese să-şi cedeze trăsura pentru viatic şi să meargă pe jos în urma lui! Ce nu ştia Blas era dacă Maiestatea Sa intrase în camera muribundului după ce slăvise sfânta Euharistie. El, prin natura funcţiei lui, făcuse asta de mai multe ori: dovezi ale credinţei şi acte de căinţă pe care preoţii le smulgeau de la bolnav pentru a-l ajuta să moară cu demnitate, fie şi cu preţul şubredei sale sănătăţi; psalmi de penitenţă; jelanii; litanii; rugi către sfinţi… O sumedenie de rugăciuni pentru fiecare clipă a agoniei pe care rudele o însoţeau cu mila lor, până când un semn, poate privirea înspăimântată a celui care vede cum moartea se apropie, sau bâiguiri fără noimă, spume la gură sau convulsii de nestăpânit erau semnul prezenţei diavolului. Atunci preotul stropea patul de moarte şi toată camera cu apă sfinţită şi, provocând groaza celor de faţă, ridica sfânta Euharistie deasupra capului pentru a se înfrunta cu Satana.

– Ai nevoie să te ajut ca să-ţi duci însărcinarea la bun sfârşit? îi întrerupse gândurile alguazilul din Barquillo.

Amândoi se ridicară şi îşi scuturară pământul de pe ciorapi. Blas n-avea nevoie de ajutor. Nici măcar nu voia să ştie şi celălalt încotro se îndrepta.

– Mulţumesc, José, dar nu-i nevoie. Cum îţi merge? se interesă ca să nu pară nepoliticos.

Celălalt pufni şi ridică din umeri.

– Poţi să-ţi închipui… începu să spună.

– Pierzi procesiunea, îl întrerupse Blas. N-aş vrea să te reţin.

José îşi abătu privirea la cei care se îndepărtau pe strada Hortaleza. Suspină.

– Soţia contabilului era o femeie credincioasă.

– Cu siguranţă.

– Tuturor o să ne vină rândul.

Blas nu voi să intre în discuţia aceea şi tăcu.

– Bine, adăugă José pleoscăind din limbă, ne mai vedem.

– Oricând vrei tu, încuviinţă celălalt în clipa în care José se îndreptă pe urmele viaticului.

Aşteptă o clipă, apoi îşi reluă drumul până trecu prin faţa casei de adăpost Santa María Magdalena: din biserica acesteia pornise viaticul, de acolo pornea şi straja păcatului de moarte. Încetini pasul şi chiar lovi cu bastonul în pământ, cu o oarecare îngrijorare. Moartea care avea să-i ia pe toţi, păcatul, diavolul pe care preoţii încercau să-l alunge îl făcuseră să se îndoiască de ceea ce urma să facă. Putea să dea înapoi. Îi surâse ideea de a se răzgândi exact în locul în care cincizeci de femei cu vieţi desfrânate, dar atinse de mâna lui Dumnezeu, hotărâseră de bunăvoie să se retragă din lume, sub hramul Mariei Magdalena, ca să trăiască în strictă izolare, să se roage, să se flageleze şi să nu mai părăsească niciodată locul acela decât pentru a îmbrăţişa religia sau pentru a se căsători cu acei bărbaţi cinstiţi pe care îi găseau pentru ele fraţii din Confreria Esperanza.

O sută de reali de *vellón*[31] şi patru livre de ceară trebuia să plătească pocăitele ca să pătrundă în casa María Magdalena şi ca să se întemniţeze pentru tot restul vieţii! Trebuia să plăteşti pentru a te pocăi. El nici n-avea suma aceea, aşa că nu se putea pocăi, conchise oarecum mulţumit de scuza găsită: cei săraci nu puteau s-o facă. Pe deasupra, nici nu voia să renunţe la banii pe care spera să-i primească în ziua aceea.

Merse mai departe, coti la dreapta pe strada Brutarilor şi se îndreptă spre strada Regueros.

– Slavă Preacuratei Fecioare Maria! dădu bineţe, după ce se deschise uşa unei case mici cu un singur cat, zugrăvită pe dinafară, curată şi îngrijită pe dinăuntru, cu o grădină în spate, prinsă între nouă locuinţe de acelaşi fel.

– Cea fără de păcat! se auzi dinăuntru. Ah! Tu eşti! O ţigancă tânără şi frumoasă ieşi dintr-o încăpere. În spatele ei se ivi capul unei fetiţe.

– Pedro? întrebă scurt alguazilul.

Tânăra se întorsese în cameră, dar fetiţa cea mică, nu. Stătea cuminte, cu ochii mari aţintiţi asupra lui Blas.

---

[31] Monedă din alia) de argint şi cupru care a circulat în Spania şi în colonii, mai cu seamă în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea. (n.tr.)

– La birt, strigă ţiganca din camera în care se retrăsese. Unde altundeva, dacă nu acolo?

Alguazilul îi făcu cu ochiul fetiţei, care nu-şi schimbă expresia.

– Mulţumesc, răspunse vădit dezamăgit.

Fetiţa nu mai zâmbea ca înainte, pe când trăia cu mama ei, pe strada Amor de Dios. Blas încercă din nou, cu acelaşi rezultat. Strânse buzele, dădu din cap şi plecă.

Pe strada Regueros se afla un singur mănunchi de case pe care îl depăşi din câţiva paşi până la birtul din colţul străzilor San José şi Reyes Alta, de unde se deschidea un loc viran care se învecina cu împrejmuirea Madridului; acolo se aflau mănăstirea Santa Barbara, Mercenarii Desculţi şi Santa Teresa, din ordinul carmelit. Împreună cu ei, regina Bárbara de Braganza, soţia lui Ferdinand al VI-lea, pe cât de bolnăvicioasă, pe atât de mare iubitoare de cărţi, dăduse poruncă să se clădească în 1748 o nouă mănăstire destinată instruirii fetelor nobile sub oblăduirea sfântului François de Sales. Se spunea că regina păstrase o parte a clădirii, cea care dădea înspre grădini, drept reşedinţă personală pentru a se refugia de mama vitregă a soţului ei, Isabel de Farnesio, şi pentru a se retrage acolo dacă regele ar fi murit înainte, căci nu avea descendenţi, iar coroana i-ar fi revenit lui Carol, fiul lui Isabel, pe vremea aceea rege de Neapole. În 1750 au început lucrările; urma să fie cea mai mare şi mai fastuoasă mănăstire care se înălţase vreodată în Madrid: lângă noua biserică închinată sfintei Barbara se construia un palat imens, cu influenţe franceze şi italiene, pentru care erau întrebuinţate cele mai scumpe materiale. Ansamblul avea să fie înconjurat de grădini şi terenuri cultivate care se întindeau pe lângă marginea Madridului, de la Recoletos, cu a sa poartă, până aproape de Puerta de Santa Barbara.

În acea primăvară a lui 1754, Blas admiră construcţia, foarte înaintată. Regina nu se uitase la bani. Peste optzeci de milioane de reali se spunea că avea să coste lucrarea, dar erau şi unii care se plângeau, iar Blas era unul dintre ei, că acea risipă se făcea pentru mărirea şi liniştea reginei, nu pentru înălţarea unei mari catedrale. În jur de o sută patruzeci de biserici în care se ţineau zilnic slujbe, treizeci şi opt de mănăstiri de călugări şi aproape tot atâtea de călugăriţe, spitale, şcoli erau înghesuite între hotarele care înconjurau Madridul… Cu toate acestea, în ciuda măreţiei religioase, cel mai mare şi mai important oraş din regat nu avea catedrală.

Blas îşi croi drum prin birt cu lovituri de baston până dădu de Pedro, aşezat la o masă şi bând vin cu mai mulţi fierari care forjau fierul pentru acea capodoperă.

Ţiganul, mereu atent, observă prezenţa alguazilului pe măsură ce lumea se dădea la o parte din faţa bastonului. Ceva important se petrecea, de venise Blas acolo, atât de departe de cvartalul său. Amândoi se îndepărtară cât mai mult de vânzoleală.

– Au eliberat-o, şopti alguazilul.

Pedro nu-şi dezlipi privirea de pe chipul tovarăşului său; cu buzele strânse, scrâşnea din dinţi.

– Mai e la Coliseo del Príncipe? întrebă după câteva clipe.

– NU.

– Nu poate să-mi aducă decât necazuri, zise ca pentru sine. Trebuie să-i vin de hac.

Blas era sigur că asta avea să fie reacţia ţiganului. Aproape doi ani în preajma lui fuseseră mai mult decât avea nevoie pentru a-i cunoaşte caracterul. Certuri aprinse, răzbunări, unele cu luare de vieţi, îşi vânduse chiar şi nevasta!

– Eşti sigur? şovăi.

– Cu siguranţă au slobozit-o ca să împiedice scandalul care i-ar fi împroşcat pe unii cu funcţii înalte. Crezi că-i pasă cuiva ce i se întâmplă unei curve beţive?

Totul se petrecuse aşa cum prevestise ţiganul: o târâseră pe Milagros de pe scena din Coliseo del Príncipe, după ce maestrul de comedii poruncise arestarea ei. Alguazilii o duseră direct la închisoarea curţii, unde dormise până îi trecuse beţia. A doua zi, agitată, nervoasă, tulburată din pricina lipsei de alcool, dar trează, Milagros pătrunse în sala de judecată.

– Să-l întrebe Domnia Voastră pe baronul de San Glorio, îl înfruntă pe alcaldele care prezida procesul pentru scandal şi o altă lungă listă de delicte, după ce acesta începuse judecata cerându-i să-şi spună numele.

– De ce ar trebui să fac asta?

Alcaldele regretă pe dată acea întrebare spontană, izvorâtă din nedumerirea faţă de dezinvoltura ţigăncii.

– Pentru că m-a siluit, răspunse ea. Sigur îmi ştie numele. A plătit mulţi bani pentru asta. Întrebaţi-l pe el.

– Nu fi obraznică! Nu avem ce să-l întrebăm pe baron.

– Atunci, întrebaţi-l pe contele de Medin…

– Taci din gură!

– Sau pe cel de Nava…

– Gardian! Fă-o să tacă!

– Toţi aceştia m-au siluit! reuşi să zbiere Milagros înainte ca gardianul să ajungă la ea.

Bărbatul îi acoperi gura. Milagros îi muşcă mâna cu putere.

– Vreţi să vă spun câţi dintre aristocraţii voştri m-au mai siluit? răbufni, profitând că gardianul îşi retrăsese mâna.

Ultima întrebare a ţigăncii plutea în sala de judecată. Cei trei alcalzi care alcătuiau tribunalul se priviră. Procurorul, grefierul şi avocatul săracilor nu-i scăpau din priviri.

– Nu, răspunse preşedintele. Nu vrem să ne spui. Se suspendă şedinţa! hotărî de îndată. Duceţi-o în temniţă!

Milagros petrecu mai multe zile în închisoarea curţii, atâtea câte le trebuiră alcalzilor să-i consulte pe consilierii regelui şi pe slujbaşii de vază ai oraşului. Cu toate că unii nu consimţiseră, cei mai mulţi respinseră posibilitatea ca anumite nume ilustre să fie stropite cu noroi într-o chestiune aşa de neplăcută. La urmă, cineva ajunse să spună că murdăria îl împroşca până şi pe rege, pentru că un consilier al său era înrudit cu unul dintre cei implicaţi, aşa că se porunci ca întâmplarea să fie îngropată, iar Milagros să fie pusă în libertate.

Degeaba se străduiră şi cerură discreţie alcalzii, degeaba distruse grefierul actele de la proces şi orice referire la arestare, chestiunea ieşi la iveală şi, la fel ca multe altele, ajunse până la urechile lui Blas.

– La noapte, hotărî Pedro în timp ce se întorceau la casa de pe strada Regueros. O vom face la noapte.

„O vom face?” Afirmaţia îl luă prin surprindere pe alguazil. Dădu să se împotrivească, dar tăcu. Îşi aminti de promisiunea ţiganului din ziua în care ajunse în Madrid: femei. Se bucurase de câteva în escapadele nocturne cu Pedro; cu toate astea, nu ţinea aşa de mult la acele plăceri efemere, cât ţinea la banii pe care îi câştiga. Totuşi… Să fie părtaş la o crimă? Avea dreptate ţiganul? N-avea să-i pese nimănui?

Cu aceste gânduri intră în casa pe care Pedro o împărţea cu noua lui tovarăşă.

– Honoria! strigă el, în loc de salut. Venim să luăm prânzul!

Olla podrida[32] şi, ca desert, compot de castane şi peltea de gutui făcute de ţigancă. Blas observă că Honoria încerca să controleze pofta de dulciuri a micuţei Maria. Nu reuşi; supărarea ei creştea tot mai mult văzând că fata nu-i dădea ascultare. Oricât ar încerca, se gândi alguazilul în timp ce Maria dădea la o parte mâinile ţigăncii, nu era în stare s-o înlocuiască pe maică-sa. Chiar dacă, oficial, asta era! Pedro obţinuse documente false în care Honoria apărea drept mama micuţei. I le arătase: „Pedro García şi Honoria Castro. Căsătoriţi, un copil."

– Eşti nebun? îl întrebase Blas când le văzuse.

Ţiganul răspunse cu o mişcare indiferentă a mâinii.

– Şi dacă te prind? Oamenii o ştiu pe Honoria, ştiu că nu e măritată cu tine. Oricine ar putea …

– Să mă denunţe?

– Da.

– O să aibă grijă să nu facă asta.

– Chiar şi aşa…

– Blas, suntem ţigani. Un spaniol n-o să înţeleagă niciodată aşa ceva. Viaţa e o doar clipă: aceasta.

Acolo se opri discuţia, cu toate că Blas încercă să găsească un motiv care să explice purtarea ţiganului. Nu reuşi, aşa cum prevestise acela, însă putuse să priceapă de ce există acea sclipire neostoită în ochii celor din rasa lui: jucau totul pe o singură carte.

După prânz, Pedro satisfăcu aşteptările alguazilului şi-l răsplăti cu generozitate, promiţându-i încă pe atât după ce aveau să termine „treaba".

– Ţine minte, îi spuse la plecare, în noaptea asta, după ce bat clopotele.

O găsiră pe Milagros vlăguită şi mâhnită, intr-un colţ al odăii, cu privirea pierdută undeva în tavan şi o sticlă de rachiu goală lângă ea.

– Mătuşă, o înştiinţă Pedro pe Bartola, ne întoarcem la Triana; strânge-ţi lucrurile şi aşteaptă-mă jos.

Bătrâna García arătă spre Milagros cu o mişcare a bărbiei.

– Asta? Pedro râse cu poftă. Nu-ţi face griji, n-o să-i simtă nimeni lipsa.

Hohotul de râs sparse lunga tăcere pe care o păstraseră toată

---

[32] Mâncare tipic spaniolă, cu fasole şi carne de porc. (n.tr.)

ziua Milagros şi Bartola după ce prima, disperată, dăduse gata rachiul.

Milagros se dezmeticise şi se uita la ei cu ochii înroşiţi. Bălmăji ceva. Niciunul nu reuşi s-o înţeleagă.

– Taci, curvă beţivă! răbufni Pedro.

Ea lovi stângace cu mâna în aer şi încercă să se ridice. Pedro n-o luă în seamă; aştepta cu o nerăbdare prost ascunsă ca Bartola să-şi strângă lucrurile şi să plece.

– Hai odată, hai! o grăbi.

Alguazilul, la oarecare depărtare, oprit aproape în pragul uşii, se uita cum Milagros căuta să se sprijine de pereţi şi cădea din nou, slăbită. Clătină din cap, văzând încă o strădanie a tinerei. Cu femeia sprijinită nesigur de perete, străduindu-se să se ridice, Blas încercă să-şi amintească dacă asistase vreodată la uciderea unei tinere. Răscoli printre amintirile lui din acel Madrid în care se amesteca o mulţime pestriţă de nobili, bogătani, cerşetori şi răufăcători, oameni aroganţi gata să se încaiere oricând. Ca alguazil cunoştea tot felul de fărădelegi şi de perversităţi, dar niciodată nu fusese de faţă la uciderea cu sânge-rece a unei femei tinere şi frumoase. Simţi cum i se strânge inima în clipa în care se dădu la o parte ca să-i facă loc Bartolei, care ţinea o saltea sub braţ şi ducea în mâini boccele cu haine şi alte lucruri. Bătrâna nu rosti niciun cuvânt; nici măcar nu privi în urmă. Cele câteva secunde cât îi luă ca să-şi târâie picioarele afară din încăpere i se părură mult mai lungi alguazilului. Apoi se întoarse şi păli văzând reacţia imediată a lui Pedro, care se apropie de Milagros şi o ridică, trăgând-o de păr cu nepăsare.

– Uită-te la ea! îi spuse, silind-o să stea în picioare. Cea mai mare curvă din Madrid!

Blas nu putu să-şi ia privirea de la fată: învinsă, lipsită de apărare, dar frumoasă, chiar şi aşa zdrenţăroasă şi murdară. Dacă Pedro i-ar fi dat drumul, n-ar fi fost în stare să se ţină pe picioare. „Oare chiar trebuie ucisă?”, se întrebă.

– Ţi-am promis femei, îl surprinse ţiganul, amintindu-i prima lor discuţie. Poftim, ai aici una: marea Desculţă!

Alguazilul izbuti să se împotrivească dând din cap. Pedro nu-l văzu, era mai interesat să-i sfâşie cămaşa lui Milagros.

– Fute-o! strigă după ce reuşi, trăgând pe spate capul lui Milagros pentru a-i pune la vedere sânii rotunzi, incredibil de frumoşi.

Blas simţi greaţă.

– Nu, se împotrivi. Încetează. Omoar-o dacă vrei, dar termină cu… cu… Nu găsi cuvântul şi se mărgini să arate spre sânii tinerei. Pedro îl fulgeră cu privirea. N-am de gând să particip la o asemenea ticăloşie, adăugă ca răspuns la provocarea pe care i-o adresa ţiganul. Isprăveşte odată, altfel, am să te las singur.

– Te plătesc bine, îi reproşă alguazilului.

Nu suficient, îşi spuse acesta. Iar dacă intr-adevăr ţiganul avea să se întoarcă la Triana, n-aveau să-i mai iasă bani. Se uită la Milagros căutând să vadă în ochii ei măcar urma unei rugăminţi. Nu desluşi nici măcar atât. Femeia părea să se fi lăsat în braţele morţii.

– Lua-te-ar naiba, ţigane!

Blas se întoarse şi coborî pe scări, ciulind urechile ca să audă ultimele horcăieli ale lui Milagros, fiindu-i milă de ea. Nu auzi nimic.

Cu mâna liberă, Pedro García îşi scoase briceagul de la brâu şi îl deschise.

– Curvo, bolborosi ţiganul, pe când paşii alguazilului se pierdeau în jos pe scări.

Lăsă lama să alunece de pe gât până pe sânii goi ai lui Milagros.

– Trebuie să te omor, continuă, aşa cum am omorât-o pe tămăduitoare. Baba s-a zbătut mai mult decât ai s-o faci tu, cu siguranţă. Fanfaroni… Voi din neamul Vega nu sunteţi altceva decât nişte neghiobi fanfaroni. O să te omor. Ce s-ar întâmpla dacă te-ai arăta prin Triana? Honoria s-ar supăra pe mine, ştii?

Milagros părea să reacţioneze simţind vârful briceagului pe sfârcurile ei. Ţiganul zâmbi cu neruşinare.

– Îţi place? Se jucă puţin cu vârful briceagului în timp ce-şi dădu seama că era tot mai excitat văzând cum se întărea sfârcul.

Îi tăie fusta şi continuă să-şi plimbe jungherul peste pântecele şi pubisul lui Milagros, până când un damf fetid de rachiu îl lovi în faţă când ea suspină.

– Eşti putredă. Duhneşti mai ceva ca scroafele. Sper să te întâlneşti în iad cu toţi din neamul Vega. Îi puse din nou cuţitul la gât, pregătit să-i taie jugulara.

– Opreşte-te! răsună deodată în încăpere.

39

Cu o săptămână înainte

– E beată!

– Nu se ţine pe picioare!

– Ce ruşine!

Comentariile damelor care îl însoţeau într-unul dintre balcoanele laterale din teatrul Principe se adăugară huiduielilor şi strigătelor care veneau din patioul plin de spectatori în picioare şi din galeria femeilor. Orchestra încercase să cânte *tonadilla* de mai multe ori fără ca Milagros să reuşească să-şi potrivească glasul cu instrumentele. Primele două dăţi, ţiganca făcu gesturi vijelioase înspre cortina laterală, în spatele căreia se aflau muzicanţii şi dădu vina pe ei cu gesturi agitate şi stângace; de celelalte ori, pe măsură ce cuvintele se poticneau pe buzele încleiate, iar picioarele şi braţele refuzau să-i asculte ordinele, furia lui Milagros se transformă în descurajare.

Fray Joaquín, cu o strângere de inimă şi un nod în gât, încercă să-şi ascundă tremurul mâinilor de ochii doamnelor şi ai însoţitorilor acestora şi se uită la Milagros. Nu mai cânta muzica pe scena care, dacă ieri păruse mică pentru dansurile, zâmbetele şi obrăzniciile sale, acum părea imensă cu ea îngenuncheată în mijloc, învinsă, ţinând capul plecat. Cineva aruncă o legumă putredă, care o izbi în braţul drept. Spectatorii din picioare veniseră pregătiţi. De vreo câteva zile se clevetea în Madrid pe seama Desculţei: ultimele ei interpretări fuseseră aproape scandaloase. Unii spuseseră că era bolnavă, mulţi alţii recunoscuseră în vocea ei înfundată şi în mişcările ei lăbărţate urmările băuturii. Milagros nici măcar nu se clinti când o lovi leguma, nici atunci când o roşie i se zdrobi pe bluză şi dezlănţui hohote de râs în teatru. Deasupra curţii, sprijinit de balustrada balconului, fray Joaquín îl căută cu privirea pe cel care aruncase roşia.

– Prostule! bombăni.

– Spuneaţi ceva, părinte?

Călugărul nu luă în seamă întrebarea damei care stătea lângă el. Din patio se arunca acum cu tot felul de legume şi verdeţuri

stricate, iar oamenii îşi smulgeau panglicile verzi cu care îşi împodobiseră pălăriile şi costumele drept dovadă a admiraţiei lor faţă de Desculţă. Alcaldele teatrului trimise doi alguazili ca s-o scoată pe Milagros, care stătea resemnată şi îşi primea pedeapsa supusă. „De ce nu pleacă?”, se întrebă monahul.

– Pleacă, copilo! răbufni fray Joaquín.

– Copilă? se miră dama.

– Doamnă, răspunse fără să stea pe gânduri, căci atenţia lui era îndreptată spre scenă, toţi suntem copii. N-a spus Isus Cristos că cel care nu e ca un copil nu va intra în împărăţia cerurilor?

Femeia avea de gând să pună la îndoială cuvintele călugărului, în schimb, deschise un minunat evantai de sidef cu care se apucă să-şi facă vânt. Între timp, doi alguazili o târau de coate pe Milagros, asupra căreia se abătea o ploaie de legume. De îndată ce ţiganca dispăru în spatele cortinei, iar strigătele care veneau din patio şi de la balcon se preschimbară în rumoarea unor discuţii indignate, Celeste îşi făcu apariţia pe scenă în timp ce trei oameni continuau s-o cureţe. Victoria strălucea în ochii comediantei.

– Ăl din Rafal, zise unul dintre nobilii care stăteau în picioare, în partea din spate a balconului, referindu-se la prefectul Madridului, n-ar fi trebuit niciodată s-o înlocuiască pe măreaţa Celeste.

– Şi cu atât mai puţin cu o ţigancă care se prostituează pe doi reali! exclamă altul.

Fray Joaquín tresări când Celeste începu să cânte, iar cei doi nobili se alăturară cu entuziasm aplauzelor publicului.

– Nu ştiaţi, părinte? Dama cu evantaiul îi vorbi ascunzându-şi chipul în spatele lui, uşor înclinată pe scaun. Dacă Sfinţia Voastră ne-ar fi onorat mai mult cu prezenţa la serate…

„Aş fi aflat”, termină în sinea lui fraza rămasă în suspensie.

– Eu, una, grăi femeia, nu pot să-mi închipui ce-ar spune Domnul Nostru Isus Cristos despre fata asta, prelungi dispreţuitor ultimele două cuvinte şi, apropiindu-şi scaunul de cel al călugărului, sub protecţia evantaiului, ca şi cum în felul acela ar fi încercat să-şi scuze îndrăzneala, începu să-i înşire o listă de aventuri, îmbogăţită de clevetelile de la reuniuni.

Printre cântecele unei Celeste strălucitoare, aplauzele şi strigătele unui public mereu schimbător, căzut din nou la picioarele primei dame, fray Joaquín o întrerupse pe femeie, care

se întoarse către călugăr şi, inconştient, începu să-i facă vânt cu evantaiul. Ştia de sensibilitatea călugărului, toate cunoscutele ei îl elogiau pentru această calitate, dar niciodată n-ar fi crezut că vestea desfrâului unei ţigănci ordinare ar fi putut să-i provoace paloarea aceea aproape cadaverică.

Fray Joaquín se gândea la Milagros: frumoasă, surâzătoare, încântătoare, isteaţă, veselă… Curată… Feciorelnică! Amintirile năvăliseră, potopindu-i inima şi stăvilindu-i curgerea sângelui. Ea îi invadă fanteziile nocturne şi-l făcu să cunoască vinovăţia aceea pe care de atâtea ori încercă s-o ispăşească prin rugăciuni şi penitenţe: refuzul ei, după ce-i propusese să fugă cu el, îl aruncase pe drumuri, îndoindu-se că mai exista vreun sacrificiu care să-l poată curăţi în ochii Domnului. De atunci, acel chip oacheş îl însoţise peste tot pe unde fusese, neînchipuit de frumos, însufleţindu-l, surâzându-i în momentele potrivnice. Iar acum, ce se alesese de acele însufleţiri? Era o beţivă. Văzuse asta. Şi o prostituată, după cum asigurau unii…

Până în seara în care Milagros se prăbuşise în Coliseo del Príncipe, imaginea ţigăncii obişnuia să-i vină în minte lui fray Joaquín, noaptea, pe când mergea cu simţurile treze pe străzile primejdioase ale Madridului înspre casă. Când se întâmpla asta, amintirea lui Milagros îi rămânea în memorie. Fray Joaquín ocupa nişte odăiţe intr-un grup mititel de case, cu numai trei clădiri, toate înguste şi atât de lungi, încât se întindeau de la faţada care dădea în Platerías, pe Calle Mayor, până la piaţeta San Miguel, în partea din spate. Francisca, bătrâna servitoare care îl slujea, se trezea somnoroasă pentru a-l ajuta, cu toate că ştia ce răspuns primea: „Dumnezeu să te răsplătească, Francisca, dar poţi să te retragi.” Totuşi, femeia stăruia noapte de noapte, veşnic recunoscătoare că are un acoperiş deasupra capului, mâncare şi chiar şi o mică leafă cu care călugărul îi răsplătea strădaniile, dar şi măruntele servicii. Francisca nu fusese niciodată slujnică. Văduvă, cu trei copii nerecunoscători care o părăsiseră la bătrâneţe, îşi petrecuse viaţa spălând haine în râul Manzanares. „Atât de mult spălam, ajunse să se fălească în faţa lui fray Joaquín, încât aveam nevoie de un cărător care să mă ajute să le duc la proprietarii lor.” însă aşa cum se întâmpla de obicei cu acele femei care, zi de zi, an după an, veneau cu ligheanele la râu să cureţe murdăria altora, fie pe gerul iernii, când apa era îngheţată, fie în toiul zăpuşelii, trupul plătise un preţ scump: mâini umflate şi ţepene; muşchi atrofiaţi; oase care o dureau tot

timpul. Fray Joaquín se grăbea să ridice de pe jos tigaia care-i alunecase din mâinile neîndemânatice, ca s-o scutească de chinul care era pentru femeie să se aplece. Monahul o salvase de pe străzi după ce moneda pe care i-o dăduse de pomană se strecurase printre degetele ei ţepene de spălătoreasă, zornăise pe o piatră şi se rostogolise mai departe. Amândoi se priviră: bătrâna, neputincioasă să urmărească banul care se îndepărta, fray Joaquín întrezărind moartea care se citea deja în ochii ei stinşi.

După ce-i porunci să se retragă, călugărul compară mişcările lente care aveau s-o poarte pe Francisca până la aşternutul ei, la picioarele miraculoasei statui a Fecioarei Maria, cu vigoarea şi veselia cu care în aceeaşi după-amiază, poate în cea de dinainte sau în alta, Milagros îşi încântase publicul. El se aşeza într-unul dintre balcoane, aşa cum o făceau aproape zilnic femeile nobile şi bogate, cu pretendenţii şi însoţitorii lor. Extraordinară! Minunată! Încântătoare! Acestea fură cuvintele de laudă care îi răsunară în urechi când păşi pentru prima oară în teatrul Principe, sosit de curând la Madrid, din Toledo. Desculţa. Şi în acea dintâi zi sări de pe scaun.

– S-a întâmplat ceva, părinte? fusese întrebat.

Ceva? Era Milagros! Fray Joaquín era aproape în picioare. Bălmăji ceva de neînţeles.

– Vă simţiţi bine?

„Ce caut în picioare?” se întrebă. Se scuză faţă de pupila sa, se aşeză înapoi pe scaun şi ascultă înflăcărat cânturile lui Milagros în timp ce, pe ascuns, se lupta să-şi ţină lacrimile care-i jucau în ochi.

De când venise la Madrid, teatrul Principe, cu spectacolele lui Milagros, devenise loc de pelerinaj pentru fray Joaquín. Dacă în vreuna dintre serile de reprezentaţie, Dorotea, tânăra toledană pe care, la cererea tatălui ei, o însoţise la Madrid, după ce se căsătorise cu marchizul de Caja, văduv, se hotăra să nu meargă, călugărul se scuza faţă de marchizi şi îşi plătea din buzunarul său un bilet în patio sau mergea sus, la galerie, laolaltă cu ceilalţi monahi. Prima oară se simţi debusolat în faţa celor opt porţi care duceau către zone diferite, independente unele de celelalte, precum patioul, culoarul de la nivelul superior, balcoanele, galeria femeilor, dar în scurt timp le câştigă bunăvoinţa vânzătorilor de bilete şi a plasatorilor care, în partea din spate a

patioului, ofereau prăjituri şi limonadă cu miere şi mirodenii, sub galeria femeilor. Călugărul îndura spectacolele întregi şi deseori, la o piesă proastă sau slab jucată, se străduia să nu se alăture mulţimii care dispreţuia ultimul act al comediei şi părăsea teatrul după reprezentaţia Desculţei. Nu voia să fie cunoscut drept unul care venea la teatru numai pentru scenete sau schiţe. La sfârşit, lăuda autorul sau comedianţii, deşi avea în minte numai vocea ţigăncii, dansurile ei măsurate care, deşi nu urmăreau asta, reuşeau să stârnească dorinţa şi fanteziile publicului cu senzualitatea lor. Tremura amintindu-şi gesturile ei năzdrăvane înspre patio, înspre bărbaţii care asistau la spectacol în picioare, printre care se ascundea şi el. Şi se făcea mic atunci când privirea lui Milagros trecea pe deasupra tuturor, temându-se că îl va recunoaşte.

– Ce-i spuneţi voi prefectului nedrept? întreba ţiganca întrerupând cântecul în care un biet ţăran era întemniţat de către un prefect numit de rege.

Huiduielile şi fluierăturile, braţele ridicate în aer îi permiteau călugărului să se îndrepte iar în toiul tărăboiului.

– Mai tare, mai tare! Nu vă aud! striga Milagros, însufleţindu-i cu mâinile chiar înainte să reia cântecul, întrecându-se cu ţipetele oamenilor.

Şi învingea. Vocea ei se ridica puternică, mai tare decât larma, iar fray Joaquín simţea că leşină în timp ce i punea un nod în gât. Într-o seară de comedie, poate după ce băuse puţin mai mult vin la prânzul luat cu marchizii, călugărul se apropie mai mult de scenă şi rămase nemişcat atunci când Milagros căută complicitatea spectatorilor din patio. Îi tremurau genunchii şi nu apucă să întoarcă capul în momentul în care ţiganca îşi plimbă privirea peste spectatorii care o aclamau, exact în partea în care se afla el. Poate că îşi dorea să-l descopere. Ea nu-i remarcă prezenţa, iar fray Joaquín se surprinse pe sine, liniştindu-se pe măsură ce dădea afară aerul pe care îl ţinuse în plămâni. Nu ştia de ce făcuse asta, dar în ziua aceea o simţi aproape, crezu chiar că îi simţise mirosul.

După acea reprezentaţie, înainte de cină şi de serata la care urma să ia parte însoţind-o pe Dorotea, fray Joaquín se închise în sala ceasurilor din casa marchizului, copleşit de sentimentele trăite. Îşi reproşă faptul că acea încăpere în care marchizul îşi arăta puterea şi mai ales bunul-gust, după spusele celor care îi admirau colecţia, şi în care el obişnuia să se refugieze, îl liniştea

mai mult decât rugăciunea sau citirea cărţilor sfinte. Se opri în faţa unui ceas cu pendulă, cât el de înalt, din lemn de abanos decorat cu bronz aurit cizelat. Englezul John Ellicott îl fabricase; semnase pe cadranul lui, peste care se vedea un calendar lunar şi un glob ceresc.

Milagros era fericită, se văzu nevoit să recunoască, în ritmul acului secundar. Triumfase! „La ce bun să mă amestec în viaţa ei?”, se întrebă după aceea, în faţa unui elaborat ceas de masă, cu figurine rustice din Droz. Era opera unui ceasornicar elveţian, după cum îi lămurise marchizul. Cum reuşeau să fabrice aceste minunăţii? Peste o duzină erau expuse în sală. Ceasuri cu muzică. I-ar plăcea lui Milagros? Unele aveau chiar şi douăsprezece clopote mici… Cum ar suna vocea ei de ţigancă împreună cu ele? Ceasuri cu pendulă, imense, cu mecanisme de orgi sau de *perpetuum mobile;* era unul care făcea chiar şi operaţii aritmetice. Erau şi figurine care cântau la flaut: îi plăcea să asculte flautul ciobanului sau lătratul câinelui…

Milagros îl respinsese deja o dată. Ce-i spusese atunci? „Îmi pare rău. N-ar fi fost cu putinţă niciodată.” Da, acelea fuseseră cuvintele ei înainte să fugă la Andévalo. „De ce stărui, călugăr idiot?”, îşi spuse. Dacă în acel moment de disperare, în timpul marii întemniţări, speriată că trebuia să fugă din Triana, cu părinţii arestaţi şi bunicul dispărut, Milagros nu fusese în stare să găsească în ea un dram de afecţiune pentru el, la ce putea să mai spere acum, când triumfa pe scenă şi era adorată de întreg Madridul?

Chiar şi aşa, nu renunţă să meargă la teatru nici atunci când, la câteva luni de la sosire, se văzuse nevoit să părăsească casa marchizului şi a celei care-i fusese pupilă pentru a se muta în strâmta şi alungită locuinţă din Calle Mayor pe care o împărţea cu Francisca. În timpul acela, încetul cu încetul, Dorotea se familiarizase cu seducătoarele obiceiuri ale oraşului, atât de diferite de cele din Toledo şi începu să se lipsească de cel ce-i fusese până atunci maestru, confident şi prieten. Don Ignacio, marchizul, tată a trei copii dintr-o căsătorie anterioară, era un om pe cât de bogat, pe atât de nepăsător.

– Mă doare s-o spun, don Ignacio, se întinse la vorbă cu el fray Joaquín, când se aflau în sala ceasurilor, într-o dimineaţă, la cafele şi dulciuri, dar consider că este de datoria mea să vă previn că soţia dumneavoastră o ia pe cărări îngrijorătoare.

– Dă motive de scandal? sări ofuscat celălalt, cu atâta elan,

încât fu cât pe ce să-şi verse cafeaua peste vestă.

– Nu, nu. Adică… nu ştiu. Bănuiesc că nu, dar la serate… Mai mereu şuşoteşte şi râde cu câte unul. Ştiu că e curtată, am auzit; este tânără, frumoasă, cultă. Dona Dorotea nu e ca celelalte femei…

– De ce nu?

De data aceasta călugărul fu cel care tresări.

– Îngăduiţi curtarea?

Marchizul suspină.

– Cine n-o îngăduie, părinte? Noi, bărbaţii cu stare, nu ne putem opune oricât de mult ne-ar deranja. Ar fi… Ar fi necivilizat, nepoliticos.

– Dar…

Marchizul ridică cu eleganţă o mână, rugându-l să tacă.

– Ştiu că nu e în conformitate cu doctrina Bisericii, dar, în aceste vremuri, căsătoria nu mai este instituţia sfântă a strămoşilor noştri. Căsătoria, cel puţin în cazul celor norocoşi ca noi, se întemeiază pe curtoazie, respect, educaţie, sensibilitate… Nu sunt decât simple uniuni de înclinaţii.

– Nici înainte nu erau foarte dese căsătoriile din dragoste, încercă să-l contrazică monahul.

– Într-adevăr, se grăbi celălalt să recunoască. Dar nu mai putem vorbi despre acele femei înfricoşate şi ţinute în casă de soţii lor. Acum, până şi femeile nevoiaşe, oricât de umile ar fi, vor să se arate bărbaţilor; poate nu au sensibilitatea şi cultura damelor, dar asta nu le împiedică să se arate pe străzi, la teatru sau la petreceri. Să recunoaştem că nici n-au cine ştie ce nevoi sentimentale, precaritatea vieţii lor le împiedică să le aibă, dar nu există mamă care, pe lângă grija de a-şi educa fiica în virtutea creştină, să nu se îngrijească şi s-o înveţe să danseze şi să cânte, să iubească arta acelui limbaj trupesc, tăcut, care se pricepe atât de bine să-i orbească pe bărbaţi fermecându-i şi alungându-i, totodată.

Fray Joaquín îşi drese glasul, gata să răspundă, dar marchizul continuă să vorbească:

– Gândiţi-vă la dona Dorotea. Dumneavoastră aţi învăţat-o latină în casa tatălui ei; ştie să citească şi o face. Este cultă, delicată, sensibilă, ştie cum să-i fie pe plac unui bărbat. Don Ignacio luă un biscuite şi muşcă din el. Ce credeţi dumneavoastră că îi place cel mai mult soţiei mele la jocul curtării? întrebă apoi. – Călugărul clătină din cap. – Am să vă

spun: este prima oară în viaţă când are posibilitatea să aleagă. Căsătoria i-a fost impusă, la fel ca toate celelalte de când s-a născut, dar acum ea va alege cine să-i facă curte, iar după un timp îl va lăsa pe acela pentru altul şi va flirta cu un al treilea pentru a l face gelos pe primul sau pe al doilea…

– Dar dacă cumva…? Fray Joaquín şovăi. Şi dacă ar ajunge la adulter? Regretă întrebarea imediat după aceea. Dona Dorotea este integră şi cinstită, se grăbi să adauge, dând din mână ca şi cum ar fi spus o nerozie, dar carnea e slabă, iar cea a femeilor… cu atât mai mult.

Cu toate astea, nobilul nu se arătă furios, cum ar fi fost de aşteptat de la cineva după ce virtutea soţiei sale tocmai fusese pusă la îndoială. Don Ignacio sorbi din cafea şi preţ de câteva clipe rămase cu privirea pierdută spre acele ceasuri pe care le admira atât de mult. Îşi încheie inspecţia făcând o grimasă.

– Se spune că e dragoste curată, părinte, iar majoritatea curtărilor aşa sunt. Să nu credeţi că nu vorbim despre asta între noi, dar cine ştie ce se petrece în budoarul unei femei? În public, nu e decât de o galanterie, o simplă cochetărie. Iar asta este ceea ce contează: ceea ce văd ceilalţi.

Scăpată aşadar de opreliştea pe care o reprezenta acel călugăr, pe care îl adusese cu ea de la Toledo în calitate de tutore, micuţa marchiză învăţă să folosească evantaiul pentru a comunica într-o limbă secretă de toţi cunoscută acele semnale pe care dorea să le dea filfizonilor: atingându-l, deschizându-l, făcându-şi vânt cu putere sau languros, lăsându-l să cadă pe jos, închizându-l iute… Fiecare acţiune însemna ceva. Nu trecu mult şi începu să folosească aluniţele de pe faţă pentru a-şi exterioriza starea: dacă era pe tâmpla stângă însemna că avea deja curtezan, dacă era pe cea dreaptă, că era sătulă de curtezanul ei şi putea să-i accepte pe alţii; aluniţele puteau să se afle lângă ochi, buze sau nas, şi toate acestea erau diferite modalităţi de a exprima starea de spirit a doamnei.

Ruptura dintre fray Joaquín şi acea tânără toledană pe care o învăţase latina şi să-i înţeleagă pe clasici se adâncea tot mai mult, pe măsură ce Dorotea pătrundea în jocul curtenirii. Dimineaţa, nici chiar bărbatul ei nu putea intra în budoarul soţiei. „Doamna marchiză este împreună cu frizerul”, răspundea servitoarea proţăpită ca o gardiană în faţa uşii dormitorului încuiate cu cheia. Fray Joaquín vedea cum intră în casă curtezanul de serviciu, tânăr, proaspăt bărbierit şi pudrat,

mirosind a lavandă, iasomie sau violete, uneori cu perucă, alteori cu părul dat cu seu şi untură de un frizer, dar întotdeauna gătit cu nenumărate podoabe: papion, ceas, ochelari, baston, sabie la brâu, dantele, broderii şi chiar funde la costumele de mătase colorate cu nasturi aurii. Marchizul, băga de seamă călugărul, făcea în aşa fel încât să nu dea ochii cu acel curtezan, în timp ce acesta, cu prefăcută demnitate, priza tutun aşteptând să fie anunţat majordomul pentru a-l conduce până la budoar. „Ce fac acolo înăuntru?”, se întreba fray Joaquín. Dorotea probabil că era încă în pat, în ţinuta de noapte. Despre ce să fi vorbit în acele ceasuri, până când marchiza ieşea din dormitor? De ce se mai străduise el să-şi înveţe pupila cele mai moderne doctrine despre condiţia feminină? Toţi acei filfizoni spilcuiţi care se ţineau după dame erau pe cât de înfumuraţi, pe atât de inculţi, lucru pe care-l observase în timpul seratelor, uluit de prostiile care-i ajungeau la urechi.

– Doamnă, se lăuda unul dintre ei, Horaţiu era prea sentenţios.

– Fără Homer, ce s-ar fi ales de Virgiliu? spunea altul puţin mai încolo.

Nume şi fapte învăţate pe de rost pentru a-i impresiona pe ascultătorii lor, Periandru, Anacharsis, Teofrast, Epicur, Aristip se auzeau peste tot în luxoasele saloane ale doamnelor. Iar Dorotea surâdea uluită! Cu toţii dispreţuiau cu trufie chiar şi cea mai neînsemnată critică şi râdeau de cele ce se prezentau drept opinii pertinente, până într-acolo încât, prin aceste vicleşuguri, unii ajungeau să atingă condiţia de înţelepţi în ochii unei audienţe feminine căzute pradă fanfaronadelor lor.

Ignoranţă. Ipocrizie. Frivolitate. Vanitate. Fray Joaquín răbufni când auzi cum un filfizon care se zbătea să intre în graţiile Doroteei o ruga să-i aducă o sticluţă conţinând apa cu care se spălase pentru a o folosi ca medicament pentru o servitoare bolnavă. Sângele i se scursese din obraji călugărului şi-i năvălise în inimă, cuprins de paloare când văzu cum tânăra pe care o învăţase declinările latineşti şi îl citise cu bucurie pe părintele Feijoo acceptase încântată cererea ridicolă, sprijinită de câteva doamne care aplaudară iniţiativa şi de altele care o rugară stăruitor, pentru binele acelei biete servitoare, să consimtă leacul.

Fray Joaquín cunoştea teoriile moderne şi controversate despre tratamentele pe bază de apă. „Medicii apei”, îi numeau

pe susţinătorii lor. Nici măcar Feijoo nu fusese în stare să-i conteste, dar de aici până la a da unei bolnave să bea apa murdară a unei dame, oricât de marchiză, tânără şi frumoasă ar fi fost ea, era o prăpastie.

– Nu mai pot să locuiesc în casa dumneavoastră.

Pe faţa lui don Ignacio se ivi ceva ce părea a fi un zâmbet. „Trist, melancolic?”, se întrebă fray Joaquín.

– Vă înţeleg, spuse el, considerând că se subînţelegea motivul care-l împingea pe călugăr să ia acea hotărâre. A fost o adevărată plăcere să vă am aici şi să port discuţii cu dumneavoastră.

– Aţi fost extrem de generos, don Ignacio. Cât despre capela dumneavoastră…

– Rămâneţi acolo, îl întrerupse marchizul. Ar trebui să caut un alt preot, iar asta ar fi o supărare, adăugă strâmbându-se. Şi apoi, dacă aţi pleca n-aţi mai putea admira ceasurile şi ştiţi că asta îmi satisface vanitatea.

Marchizul îi zâmbi cu o atitudine pe care călugărul o găsi sinceră.

– Vă consider un om bun, părinte. Sunt convins că doamna marchiză nu va avea nicio obiecţie.

Dorotea nu obiectă. De fapt, despărţirea fu rece, în grabă, o aşteptau prietenele, se scuză ea, lăsându-l cu vorba în gură, astfel că fray Joaquín continuă să slujească în capela particulară a casei marchizului, răsplătit generos de acesta cu destui bani în schimbul a câtorva slujbe pentru sufletele strămoşilor nobilului, la care luau parte doar doi, trei servitori.

Unde era Milagros? Într-o singură după-amiază fray Joaquín văzu cum toate principiile sale se năruiau. În ciuda dorinţelor lui, reuşise să stea deoparte: s-o idolatrizeze pe Milagros. Însă fiind martor la căderea ei, îl copleşiră îndoielile despre ceea ce se cuvenea să facă. Era căsătorită, cum putea îngădui soţul ei…? Era adevărat că se prostituase? Grimasa cu care marchizul de Caja întâmpină întrebarea călugărului, atunci când acesta se încumetă să i-o adreseze, îi adeveri bănuielile.

– Nu e cu putinţă! îi scăpă.

– Ba da, părinte. Dar nu cu mine, adăugă nobilul iute, văzând expresia călugărului. Cărui fapt se datorează interesul dumneavoastră?

Încercă să afle atunci când fray Joaquín îl întrebă dacă ştia

unde locuia Desculţa.

Călugărul strânse din buze şi nu răspunse.

– Prea bine, cedă don Ignacio în faţa tăcerii lui.

Marchizul îşi trimise secretarul să cerceteze situaţia, iar peste câteva zile îl chemă la el pe călugăr. Îi vorbi despre sentinţa dată de tribunalul alcalzilor.

– Fără îndoială, este cea mai potrivită, adăugă în trecere. Chiar astăzi au pus-o în libertate.

Apoi îi dădu o adresă de pe strada Amor de Dios.

Acolo se postă cuviosul. Voia doar s-o vadă şi s-o ajute dacă era nevoie. Îşi alungă din minte grija pentru ce-ar face atunci când s-ar întâmpla asta… dacă s-ar întâmpla. Nu voia să-şi facă speranţe la fel ca în ziua în care alergase după ea în Triana. Însă întâmpină neajunsul că existau trei clădiri cu numărul patru pe strada Amor de Dios.

– Nu se poate şti, îi răspunse un enoriaş pe care-l întrebă. Să vedeţi, părinte, necazul e că cel căruia i-a dat prin cap să numeroteze clădirile a făcut asta înconjurând grupurile de case, de aceea, într-adevăr, multe numere se repetă. Asta se întâmplă peste tot în Madrid. Dacă, în loc să înconjoare grupurile de case, ar fi mers drept, pe străzi, ca în alte oraşe, n-am mai avea problema asta.

– Ştiţi… ştiţi în care dintre ele locuieşte Desculţa?

– Nu-mi spuneţi că un monah ca dumneavoastră… îi reproşă bărbatul.

– Nu mă judecaţi greşit, se apără fray Joaquín. Vă rog.

– Acolo se opreau lecticile ca s-o ducă la teatru, mormăi enoriaşul arătându-i o clădire.

Fray Joaquín nu îndrăzni să urce. Nici nu-i întrebă nimic pe doi vecini care intrară şi ieşiră din casă. „De fapt, ce urmăresc?”, se întrebă. Tot plimbându-se pe stradă, încolo şi-ncoace, de mai multe ori, îl prinse întunericul. Noaptea era blândă, dar, chiar şi aşa, îşi trase gulerul rasei şi se adăposti într-o intrare din faţă. Poate a doua zi avea s-o vadă… Se lupta cu îndoiala aceea, când, deodată, văzu doi bărbaţi care se îndreptau spre clădire. Unul era un alguazil, care mergea târâindu-şi bastonul pe pământ; celălalt, Pedro García. Nu-i fusese greu să-l recunoască. Nu o dată îi fusese arătat de câte o enoriaşă pioasă din Triana, din pricina acelor aventuri pe care, apoi, trebuia să dea fuga să le dreagă Contele, bunicul lui. „Soţul lui Milagros”, se jelui. Prea puţine putea face dacă el era acolo. Cum de acceptase ca soţia

lui să se prostitueze? Asta i-ar fi spus dacă i-ar fi ieşit în cale? Cei doi bărbaţi pătrunseră în clădire, iar el rămase jos, aşteptând, fără să ştie bine de ce. Puţin după aceea, ieşi o bătrână care ducea o saltea şi două boccele. Tot ţigancă, îi văzuse chipul la lumina lunii: pielea ei o trăda. Părea că se pregăteau să plece, să lase casa. Fray Joaquín era agitat. Îi asudau mâinile. Ce se întâmpla acolo, sus? La puţin timp, îl văzu pe alguazil ieşind din clădire.

– Îndepărtează-te de bestia aia sau o să te omoare şi pe tine! auzi că o prevenea pe bătrâna ţigancă.

„O să te omoare şi pe tine?”

Dintr-odată, fray Joaquín se află în mijlocul străzii.

– O s-o omoare? se bâlbâi în faţa alguazilului.

– Ce faceţi aici, părinte? Nu e oră de...

Însă călugărul o pornise deja pe scări în sus, în fugă. „O s-o omoare”, îi răsuna vijelios în urechi.

– Opreşte-te! se răsti gâfâind după ce intrase pe singura uşă deschisă şi îl văzuse pe Pedro pregătit să-i taie gâtul unei femei.

Ţiganul întoarse capul şi-l recunoscu, cu surprindere, pe fray Joaquín.

– Triana este departe, părinte, i-o trânti dându-i drumul lui Milagros şi îndreptându-se spre el cu briceagul în mână.

Vederea trupului gol al lui Milagros îl tulbură pentru o clipă pe fray Joaquín.

Ţiganul se apropia de el.

– Îţi place de soţia mea? întrebă batjocoritor. Bucură-te de ea, pentru că o să fie ultimul lucru pe care o să-l vezi înainte să mori.

Fray Joaquín se dezmetici, dar nu ştiu ce să facă împotriva acelui bărbat puternic şi înarmat, care emana furie prin toţi porii. În doar o secundă, simţi că i se strâng testiculele şi o sudoare rece îi umezi spatele.

– Săriţi! izbuti să strige în acel moment, în timp ce dădea înapoi, înspre scară.

– Taci!

– Ajutor!

Ţiganul dădu prima lovitură de briceag. Fray Joaquín se împiedică în momentul în care se feri. Pedro atacă din nou, iar fray Joaquín reuşi să-l apuce de încheietura mâinii. Totuşi, înţelese că nu avea să reziste mult.

– Săriţi! Se ajută de cealaltă mână. La mine! Alguazilii! Chemaţi alguazilii!

Pedro García îl lovea cu picioarele şi cu mâna liberă, dar fray Joaquín era atent numai la cea în care ţinea jungherul, care aproape îi atingea faţa. Zbieră în continuare, fără să-i pese de bătaia pe care-o primea.

– Ce se petrece? se auzi pe scări.

– Chemaţi alguazilii! exclamă o femeie.

La ţipetele lui fray Joaquín care răsunau în noapte se adăugară cele ale locatarilor din clădire şi de peste drum; bărbaţi şi femei se iviseră la balcoane.

Se auziră paşi pe scări şi alte ţipete.

– Acolo!

– Săriţi! Ajutorul pe care-l simţea aproape îi dădu putere lui fray Joaquín să strige în continuare.

Cineva ajunse pe scară.

Pedro García ştiu că e pierdut. Dădu drumul jungherului, iar călugărul se înmuie în faţa unei tensiuni pe care vedea că nu poate s-o mai suporte mult. Ţiganul profită de prilej ca să-l împingă şi să alerge pe scări în jos, dându-i la o parte pe cei care urcau.

40

Ajungeau doi buşteni ca să încălzească căsuţa cu un singur cat, cu bucătărie lângă odaie şi dormitor, la marginea aşezării Torrejón de Ardoz. În tăcerea nopţii, mirosul de lemn ars se amesteca cu cel al fumului de tutun pe care Caridad îl sufla în rotocoale mari. Singură, aşezată la masă, lăsă ţigara pe o farfurie mică de lut ca să pună încă o dată în mişcare mecanismul jucăriei care reprezenta plantaţia de tutun. Muzica metalică repetitivă, pe care o ştia atât de bine, inundă încăperea de îndată ce Caridad dădu drumul cheiţei, după ce o rotise până la capăt. Luă ţigara, trase cu putere şi suflă încet fumul peste figurinele care se roteau în jurul arborelui de capoc, arbore sfânt, şi al plantelor de tutun. La celălalt capăt al lumii, peste ocean, mulţi negri tăiau şi încărcau tutunul chiar în clipa aceea. Iezuiţii din Casa Grande din Torrejón o asiguraseră că ceasurile mergeau pe dos, că atunci când aici era noapte, acolo era zi, dar, oricât încercară să-i explice motivul, ea nu reuşise să priceapă. Gândurile ei zburau către sclavii cu care împărţise suferinţe: către Maria… Maria era a treia din acel şir de figurine de tablă care se învârteau întruna; i se păruse că seamănă întru câtva cu ea, deşi nu mai reuşea să-şi amintească prea bine trăsăturile de pe chipul prietenei ei. La urmă, îl identifică pe micul Marcelo cu băiatul care dădea ocoluri fără oprire, cărând un coş din piele. Când Marcelo trecea pe lângă vechilul care ridica şi cobora braţul în care ţinea un bici, Caridad închidea ochii: „Ce s-o fi ales de copilul meu?”, suspină.

– Toţi negrii îl iubesc, râde mereu, îi spusese părintelui Luis, unul dintre iezuiţii din Casa Grande, într-o zi când îi dusese o porţie de tutun bun.

– Caridad, oricât de puţin ar semăna cu tine, n-am nicio îndoială că aşa e, zisese acela.

Părintele Luis îi promise că va căuta să afle veşti despre Marcelo, „cu condiţia să-mi aduci în continuare tutun”, adăugă în timp ce-i făcea cu ochiul.

Societatea lui Isus, la fel ca alte ordine religioase, era proprietara acelor plantaţii de trestie-de-zahăr pe care erau exploataţi negrii. Se simţi contrariată când îl auzi pe iezuit

rostind cu mândrie unele din numele lor: San Ignacio de Río Blanco, San Juan Bautista de Poveda, Nuestra Señora de Aránzazu y Barrutia... De ce i-ar fi păsat de soarta unui biet negru cuiva care credea că sclavia era bună?

– Ai păţit ceva, Cachita? întrebă părintele Luis văzând-o că se schimbă brusc la faţă.

– Mă gândeam la copilul meu, minţi ea.

Dar şi-l amintea, ca pe mulţi alţii, ca pe Melchor şi Milagros, atunci când stătea şi se uita la jucăria mecanică în casa aceea mică pe care, cu ajutorul părintelui Valerio, o închiriase de la iezuiţi. Tăcerea şi singurătatea lungilor nopţi castiliene o întristau. De aceea, în ciuda preţului piperat, se hotărâse să cumpere jucăria pe care-o văzuse în prăvălioara din Puerta del Sol şi care o apropia de ai ei, de negri şi de cei care nu mai erau. La urma urmei, la ce-ar fi vrut ea banii?

La nici un an de când Caridad sosise în Torrejón de Ardoz, Herminia fugi cu vărul său Anton. Plecase într-o noapte, fără să-şi ia măcar rămas-bun de la ea. Instinctiv, Caridad îşi protejă sentimentele. Mai dispărea cineva din viaţa ei! Se îngropă în munca ei cu tutunul, iar când se întorcea acasă, ţipetele lui Rosario şi furia neîntreruptă a doicii din pricina trădării soţului ei o ţineau într-o încordare permanentă, mereu atentă la ceea ce s-ar putea întâmpla. Timp de mai multe zile, unchii Herminiei nu ştiură ce să facă cu negresa, care încă stătea în acel şopron alipit casei. Procurorul Consiliului de Război, tatăl lui Cristóbal, fu cel care hotărî în locul lor. Autorităţile din sat îl înştiinţaseră ce păţise Rosario, iar bărbatul îşi făcu apariţia pe neanunţate, însoţit de un medic, un secretar şi doi servitori. Fără să-i acorde prea mare importanţă micului Cristóbal înfăşurat în pânza albă ca într-un cocon, ceru să fie prezenţi toţi cei ce locuiau acolo şi, chiar acolo, în timp ce-i arunca priviri insolente lui Caridad, medicul o supuse pe doică unei cercetări amănunţite. Îi inspectă corpul, şoldurile, picioarele şi sânii mari, pe care-i examină cu atenţie. Apoi se ocupă de sfârcurile ei.

– Cu ce le îngrijeşti? se interesă.

– Cu ceară virgină, ulei de migdale dulci şi grăsime de balenă, răspunse cu seriozitate Rosario, în timp ce-i întindea o sticluţă cu o alifie, pe care medicul o mirosi şi o pipăi. Apoi mi le spăl cu săpun, îl lămuri doica.

Cel mai important totuşi era laptele. Doctorul, ca şi cum ar fi fost o operaţie complexă, scoase din valiză un flacon de sticlă cu

gâtul alungit şi-i încălzi fundul la foc. Apucă flaconul cu o cârpă, vârî sfârcul pe gura sticlei şi apăsă pe sân, ca să nu aibă pe unde să intre aerul. Pe măsură ce fiola se răcea, laptele lui Rosario se scurgea înăuntru.

Cu procurorul alături, medicul îl analiză la lumină, îl scutură, îl agită şi-l degustă.

– Nu miroase, comentă pe când celălalt îl aproba dând din cap. Este gras şi dulce; alb-albăstrui şi nu foarte îngroşat.

– Apropie-te! Vino-ncoace! îi porunci apoi băiatului mare al lui Rosario, care nu se urni până nu primi un ghiont de la bunicul lui. Medicul lăsă capul copilului pe spate, îi deschise un ochi şi vărsă câteva picături de lapte în el. Nici nu irită, rosti hotărât după câteva minute.

Sfătuit de medic, procurorul dădu permisiunea ca Rosario să-l alăpteze în continuare pe Cristóbal.

– Excelenţa Sa nu consimte ca fiul lui să locuiască cu o negresă, adăugă secretarul, grosolan, pe când ceilalţi deja se îndreptau spre ieşire.

Don Valerio îi sări degrabă în ajutor şi-i găsi căsuţa; n-ar fi lăsat-o pe Caridad să întâmpine nici cel mai mic neajuns. Prin dăruirea şi munca ei, ce nu părea s-o istovească câtuşi de puţin, avusese rezultate excelente. Parohul se încrezu în ea, o lăsă să facă ce voia, iar Caridad schimbă tot procedeul pe care-l folosiseră Marcial şi Fermín până atunci. Alese seminţele şi plantă vlăstarii. În luna în care aceştia creşteau, pregăti şi ară temeinic terenul pentru a transplanta vlăstarii pe care-i considera mai buni. Zi după zi supraveghe creşterea plantelor de tutun; folosi o săpăligă scurtă pentru a plivi buruienile; cârni şi scurtă lăstarii pentru ca frunzele să crească mai mult şi mai bine, ba chiar fu văzută cărând găleţi de apă atunci când gândea că de asta avea nevoie cultura. Culese frunză cu frunză, aşa cum se făcea în Cuba; le pipăia, le mirosea şi cânta mereu. Stărui pe lângă bătrânul Fermín să-i găsească vergi bune şi, împreună cu sacristanul, acoperi crăpăturile scândurilor din pod ca să nu mai strecoare printre ele mirosul de tămâie din biserică. Supraveghe cu răbdare uscarea, dospirea şi fermentarea tutunului, iar când acesta era încă proaspăt, spre deosebire de cum se lucra în Cuba, tot acolo în pod făcu din el câteva ţigări care, deşi n-o mulţumeau pe deplin, nu se comparau ca aspect şi calitate cu ce-i dăduse Herminia după ce o scosese din Galera.

Don Valerio îi lăudă munca şi se arătă generos. Deodată,

Caridad se trezi că avea bani şi că locuia într-o casă în care nimeni nu-i poruncea. „Eşti liberă, negreso!”, îşi spunea deseori cu voce tare. „La ce bun?”, îşi răspundea tot ea numaidecât. Unde sunt ai ei? Şi Melchor? Ce se alesese de omul care îi arătase că, deşi fusese sclavă, putea fi femeie? Adesea, plângea după el noaptea.

Cei o mie şi ceva de locuitori din Torrejón de Ardoz aveau două spitale cu câte două paturi fiecare pentru primirea pelerinilor, bolnavilor şi neocrotiţilor; de asemenea, aveau biserică, măcelărie şi o pescărie care vindea şi ulei, precum şi mercerie, cârciumă şi trei birturi. Nu existau alte negoţuri, nici măcar cuptor de pâine nu aveau. Cei care, precum Caridad, n-o frământau în casă o cumpărau de la vânzătorii care o aduceau zilnic din satele învecinate. În acel mediu închis fusese nevoită să se descurce Caridad. Protecţia lui don Valerio şi simpatia iezuiţilor îi garantau libertatea de mişcare, dar cele mai multe femei o ocoleau, iar celelalte dădeau de o femeie zgârcită la vorbă, care nu căuta tovărăşia nimănui şi căreia încă-i venea să lase privirea în pământ când i se adresa un alb necunoscut. Cât despre bărbaţi… Era conştientă de pofta cu care mulţi dintre acei agricultori neciopliţi îi urmăreau mersul. I se deschise o lume nouă şi bătrânul Fermín fu cel care îi însoţi paşii: o învăţă să cumpere şi să folosească acele monede a căror valoare n-o cunoştea.

– Herminia mi-a spus că-i scump, spuse Caridad în ziua în care, aflând că sacristanul avea să se ducă la Madrid, spre consternarea bărbatului, îi dădu toţi banii pe care îi avea cu rugămintea să-i cumpere jucăria mecanică.

Tot Fermín o învăţă să gătească *olla podrida,* în care Caridad, fredonând cu voioşie, punea la întâmplare toate ingredientele pe care le avea la îndemână şi care, pe lângă pâine şi unele fructe, deveni mâncarea ei de zi cu zi. Însă cel mai mult îi plăceau migdalele glazurate pe care le făceau maicile de la mănăstirea San Diego de Alcalá de Henares şi care se puteau cumpăra numai prin ferestruicile turnante. Don Valerio sau chiar don Luis sau oricare alt iezuit aveau obiceiul să-i dăruiască acele dulciuri delicioase când ajungeau cu treabă în localitatea vecină, iar în acele dăţi, după ce-şi termina munca, noaptea, Caridad se aşeza în uşa casei, însoţită numai de întinsele lanuri de grâu, de lună şi de tăcere, şi se desfăta savurându-le. Erau clipe de linişte când singurătatea în care îşi ducea viaţa n-o mai chinuia, iar Melchor,

Milagros şi bătrâna Maria, Herminia şi micul Marcelo dispăreau atunci când simţea gustul plăcut al glazurii care i se topea în gură şi când se zbătea, într-o luptă constantă cu sine, să păstreze câteva dintre migdalele glazurate pentru a doua zi. Nu reuşea niciodată.

Într-una din acele nopţi, în care Caridad era neatentă ca o copiliţă, vocea unui bărbat o luă prin surprindere:

– Ce mănânci, negreso?

Caridad ascunse punguţa cu migdale la spate. Deşi domnea tăcerea, nu-i auzise când se apropiaseră: doi bărbaţi murdari, jerpeliţi. „Cerşetori”, îşi spuse.

Fermín o prevenise. Don Valerio şi don Luis, de asemenea. „O femeie ca tine, singură… Zăvorăşte uşa casei.” Cerşetorii se apropiau. Caridad se ridică. Era mai înaltă decât ei. Şi poate mai voinică, se gândi văzând trupurile slăbite de foame şi de mizerie, dar erau doi, iar dacă erau înarmaţi, mare lucru nu putea face.

– Ce vreţi? Tonul ei energic o uimi.

Şi pe ei. Se opriră. Nu ţineau în mână niciun fel de armă, poate nu aveau, deşi Caridad văzu că aveau nişte bâte butucănoase. O duru să arunce punguţa cu migdale, dar o făcu; apoi apucă scaunul şi-l puse în drumul lor, ţinându-l puţin ridicat, ameninţător. Cerşetorii se priviră.

– Voiam doar ceva de mâncare.

Schimbarea de atitudine îi dădu curaj lui Caridad. Foamea era o senzaţie pe care o cunoştea bine.

– Aruncaţi bâtele alea. Departe, stărui, când părură a fi gata să se supună. Acum puteţi să vă apropiaţi, adăugă fără să dea drumul scaunului.

– Nu vrem să-ţi facem rău, negreso, doar…

Caridad îi privi şi se simţi puternică. Ea era bine hrănită şi lucra de mult timp pe câmp, sforţându-se, arând, cărând plante iar şi iar. Lăsă scaunul şi se aplecă să culeagă migdalele de pe jos.

– Ştiu că n-o să-mi faceţi rău, spuse cu tărie întorcându-se cu spatele, dar nu pentru că nu aţi vrea, asta n-am de unde să ştiu, ci pentru că nu puteţi, adăugă ca să le şteargă zâmbetele pe care le văzu pe feţele lor când se întoarse către ei.

Servando şi Lucio, aşa îi chema pe cerşetorii cărora Caridad le dădu de mâncare ultimele resturi de *olla podrida.*

În noaptea următoare zăvori uşa, dar ei bătură şi implorară, astfel încât, până la urmă, le deschise. În ziua următoare, nici

măcar nu mai aşteptară să-şi termine munca din podul sacristiei: trândăveau în jurul casei când sosi ea.

– Plecaţi! le strigă de la depărtare.

– Caridad…

– Pentru numele lui Dumnezeu…

– Ştergeţi-o!

– Pentru ultima oară…

Se afla în dreptul lor. Avea de gând să-i ameninţe că îl cheamă pe alguazil, aşa o sfătuise Fermín când află despre cine era vorba, dar văzu ceva ca un jar aprins în mâna lui Servando.

– Ce-i aia? întrebă arătând către mâna lui.

– Asta? întrebă acesta la rândul lui, arătând o ţigară.

Caridad i-o ceru. Servando îi dădu un sul mititel de tutun mărunţii învelit într-o foaie aspră şi groasă pe care Caridad o cercetă cu atenţie. Auzise de *tusas,* ţigări precum acelea legate în pănuşi uscate. Nimeni nu voia să le fumeze.

– E ieftin, se amestecă Lucio. Asta fumăm noi, cei care n-avem gologani pentru ţigări de foi cum sunt alea de le fumezi tu.

– Unde se vând? întrebă ea.

– Nicăieri. E interzis. Şi le face fiecare.

Caridad fumă din ţigară. Caldă. Tuşi. Dezgustătoare. Oricum, se gândi, avea o grămadă de resturi pe care atunci când avea timp le mărunţea şi le rula în ţigări pe care nici don Valerio nu le mai primea. În acea noapte, Servando şi Lucio mâncară din nou *olla podrida.* Şi în multe altele. Îi făcură rost de hârtie, de orice fel, pe care Caridad o tăia în mici dreptunghiuri şi le umplea cu tutunul mărunţit. Primele ţigări le dădu pe datorie. I le plătiră când veniră să mai ia. La puţin timp, Caridad fu nevoită să înceapă să aleagă dintre cele mai proaste frunze de tutun, pe care înainte le-ar fi folosit la trabucuri, ca să facă umplutură din ele şi ca s-o înfăşoare în dreptunghiurile de hârtie. Făcu în continuare trabucurile care-i reveneau lui don Valerio şi pe cele ale iezuiţilor, din frunzele de cea mai bună calitate; respectă şi calitatea celor pe care le fuma ea, desigur, dar ce rămânea, toate resturile le folosi ca să facă ţigări.

Sosi şi ziua în care Fermín trebui să meargă la Madrid ca să-i schimbe două săculeţe pline cu reali de *vellón* şi *maravedí,* pentru a se întoarce cu nişte minunaţi dubloni de aur. Sacristanul nu era de acord cu ce făcea Caridad şi o preveni.

– Nu ştiu de ce am prins drag de tine, recunoscu totuşi, după ce-o dojeni şi-i dădu dublonii de aur.

– Pentru că eşti precum acea bătrână despre care ţi-am vorbit când ne-am cunoscut, ursuz, dar cu suflet bun.

– Acest om cu suflet bun nu va putea face nimic pentru tine dacă vei fi arestată…

– Fermín, îl întrerupse ea alungind ultima vocală, aş fi putut să fiu arestată şi când făceam ţigări numai pentru don Valerio, dar atunci nu m-ai prevenit de nimic.

Bătrânul sacristan îşi feri privirea.

– Nu-mi plac ăia doi cu care lucrezi, spuse la urmă. Nu mă încred în ei.

De data aceasta fu Caridad cea care tăcu preţ de câteva clipe. După care surâse şi, fără să ştie de ce, chipul lui Melchor îi apăru în minte. Ce-ar fi răspuns ţiganul?

În acea noapte de primăvară, în timp ce urmărea rotirile jucăriei mecanice, Caridad îşi aminti răspunsul pe i-l dăduse în acel moment sacristanului.

„Azi nu m-au dezamăgit. Mâine… mai vedem.”

41

– Chemaţi alguazilii!

– Ce s-a întâmplat?

Mai mulţi dintre locatarii din clădire se îmbulziră în jurul monahului. Câţiva purtau opaiţe. „Sunteţi rănit?”, repeta o femeie care-l atingea întruna. Fray Joaquín gâfâia, roşu la faţă, tremurând. Nu reuşea s-o vadă pe Milagros înăuntrul locuinţei. Ba da, era acolo: alunecase de-a lungul peretelui şi rămăsese ghemuită, goală. Reuşi să vadă licărirea, lumea îngrămădită pe hol. „V-a făcut rău scursura aia?”, insistă femeia. „Priviţi”, auzi el apoi. Îl năpădi neliniştea văzând că cei mai mulţi se întorceau şi îşi aţinteau privirea asupra ţigăncii. Nu trebuia s-o vadă goală! O dădu la o parte pe neruşinata care-i pipăia braţele şi reuşi să-şi facă loc cu îmbrânciturii.

– La ce vă uitaţi? strigă, înainte de a închide uşa după el.

Observă tăcerea care se aşternuse brusc şi se uită la Milagros.

Vru să se apropie de ea, dar, în schimb, rămase o clipă lângă uşă. Ţiganca nu se clintea, ca şi cum nimeni n-ar fi intrat.

– Milagros, şopti.

Ea avea în continuare privirea pierdută. Fray Joaquín se apropie şi se lăsă pe vine. Se chinui să-şi ferească privirea de la sânii fetei sau de la…

– Milagros, se grăbi să şoptească iar, sunt Joaquín, fray Joaquín.

Ea avea o faţa lipsită de expresie, o privire goală.

– Sfântă Fecioară, ce ţi-au făcut?

Vru s-o îmbrăţişeze. Nu îndrăzni. Cineva bătu la uşă. Fray Joaquín cercetă încăperea. Cu o mână luă cămaşa sfâşiată a ţigăncii de pe jos. Fusta… Bătură şi mai tare.

– Deschideţi! Justiţia!

Nu putea permite s-o vadă goală, totuşi nici nu îndrăznea s-o îmbrace, s-o atingă…

– Deschideţi!

Monahul se ridică în picioare, se dezbrăcă de rasa de călugăr şi o puse pe umerii ţigăncii.

– Ridică-te, te rog, îi şopti.

Se aplecă şi-o apucă de cot. Uşa se deschise împinsă cu putere de umărul unuia din alguazili tocmai când Milagros se supunea cu docilitate şi se ridica în picioare. Cu mâinile tremurânde, fără să-i ia în seamă pe oamenii care intrau în încăpere, călugărul prinse catarama rasei pe deasupra sânilor lui Milagros, apoi se întoarse şi văzu doi alguazili şi pe locatarii din clădire care urmăriseră scena, perplecşi şi tulburaţi, deşi rasa, încheiată, cădea ca plumbul până la podea şi ferea trupul femeii de privirile lor. Deodată, fray Joaquín înţelese că nu se uitau la ea, ci la el. Dezbrăcat de rasa monahală, o cămaşă veche şi nişte izmene simple erau singurele sale straie.

– Ce înseamnă scandalul acesta? îl întrebă unul din alguazili după ce-l scrută de sus până jos.

Examinarea la care se văzu supus îl făcu pe călugăr să se ruşineze.

– Singurul scandal pe care îl constat, izbucni, ca şi cum astfel ar fi putut să se impună, este cel pe care l-aţi făcut dumneavoastră când aţi spart uşa.

– Părinte, îi răspunse celălalt, aveţi pe dumneavoastră numai rufăria de corp şi sunteţi cu… Cu Desculţa, rosti tărăgănat, apoi continuă. O femeie măritată care e îmbrăcată cu rasa dumneavoastră şi care, după câte se pare…

Alguazilul arătă spre picioarele lui Milagros, acolo unde rasa monahală se deschidea uşor şi lăsa să se întrevadă forma coapselor ei.

– Este goală. Nu vi se pare suficient de scandalos?

Murmurele locatarilor însoţiră declaraţia. Fray Joaquín ceru linişte cu o mişcare a mâinilor, ca şi cum ar fi putut astfel să stăvilească acuzaţiile celor care-l cercetau.

– Totul are o explicaţie…

– Exact asta am cerut la început.

– De acord, se învoi el, dar e nevoie să afle tot Madridul?

– Duceţi-vă la casele voastre! porunci, după ce cugetă preţ de câteva clipe. E târziu, iar mâine trebuie să munciţi. Afară! le strigă celor care se codeau.

Apoi nu ştiu cum să explice. Trebuia să-l denunţe pe Pedro García? N-o rănise şi nimeni n-ar fi ţinut cont de asta. Ţiganul s-ar fi întors… Pe de altă parte, dacă alguazilii ar crede plângerea, ce s-ar alege de Milagros? Se mai auzise de martori care fuseseră întemniţaţi până la începerea procesului, iar Milagros avusese deja o groază de necazuri cu justiţia. „Ce făceaţi

dumneavoastră, un călugăr, în casa Desculţei?” îl întrebă din nou alguazilul, fără să-şi ia privirea de la Milagros care rămăsese străină de tot ce se întâmpla, înfăşurată în sutană. Fray Joaquín se gândi: voia să fie cu Milagros, s-o ajute, s-o apere…

– Cine v-a atacat pe scări? vru să ştie alguazilul. Vecinii spuneau…

– Excelenţa Sa marchizul de Caja! improviză călugărul.

– Marchizul v-a atacat?

– Nu, nu, nu. Voiam să spun că domnul marchiz vă va oferi toate referinţele pe care le doriţi despre mine; slujesc în capela sa personală, sunt… Am fost tutorele onorabilei sale soţii, marchiza, şi…

– Şi ea?

Alguazilul arătă înspre Milagros.

– Ştiţi povestea ei? Fray Joaquín se întoarse spre ţigancă şi îşi strânse buzele. Nu-i văzu pe alguazili, dar ştiu că amândoi încuviinţaseră. Are nevoie de ajutor. Am să mă îngrijesc eu de asta.

– Va trebui să raportăm acest incident la tribunalul alcalzilor, înţelegeţi?

– Vorbiţi mai întâi cu Excelenţa Sa. Vă rog.

O deşteptă zarva de pe Calle Mayor, stranie, diferită de cea de pe strada Amor de Dios. Lumina care intra pe fereastră îi răni ochii.

Unde se afla? Un pat auster. O încăpere îngustă şi alungită cu… încercă să-şi fixeze privirea: o statuetă a Fecioarei domnea peste cameră. Se mişcă în pat. Gemu când se simţi goală sub pătură. Fusese siluită din nou? Nu, nu se putea aşa ceva. Capul îi crăpa de durere, dar, încetul cu încetul, îşi aminti vag vârful jungherului lui Pedro alunecându-i pe corp, pe gât, şi privirea ucigaşă a soţului ei. Dar apoi, ce se întâmplase după aceea?

– Te-ai trezit?

Vocea aprigă a bătrânei necunoscute nu însoţea şi mişcările acesteia, lente, dureroase. Se apropie cu greu şi lăsă să cadă hainele pe pat; hainele ei, văzu Milagros.

– E aproape miezul zilei, îmbracă-te, îi porunci.

– Dă-mi un pic de vin, ceru ea.

– Nu poţi să bei.

– De ce?

– Îmbracă-te, repetă, ursuză.

Milagros nu se simţi în stare să se ia la ceartă cu ea. Bătrâna se duse cu greu până la fereastră şi o deschise larg. O adiere de aer curat pătrunse împreună cu zarva mărfurilor livrate şi trecerea trăsurilor. Apoi se îndreptă spre uşă.

– Unde mă aflu?

– În casa părintelui Joaquín, răspunse ea înainte de a ieşi. Se pare că te cunoaşte.

Fray Joaquín! Aceasta era piesa care lipsea pentru a pune cap la cap amintirile: bătaia, ţipetele, călugărul îngenuncheat în faţa ei, alguazilii, oamenii. Apăruse pe neaşteptate şi o salvase de la moarte. Trecuseră cinci ani de când se văzuseră ultima dată. „Ţi-am spus că e un om bun, Maria”, murmură. Vremurile fericite din Triana îi aduseră un surâs pe faţă, însă apoi îşi aminti că în momentul în care călugărul dăduse buzna în casă ea era în pielea goală. Îl revăzu îngenuncheat în faţa ei, când era goală şi beată. Arsura din stomac îi urcase până la gură. Ce mai ştia despre viaţa ei?

Se linişti aflând de la Francisca că fray Joaquín plecase devreme. „La casa marchizului, a protectorului lui”, adăugă bătrâna. Milagros dorea să-l vadă, însă în acelaşi timp se temea să se întâlnească cu el.

– De ce nu profiţi acum? îi întrerupse gândurile bătrâna după ce-i aduse un castron de lapte şi o bucată de pâine uscată; ţiganca se îmbrăcase.

– Să profit… ca să ce?

– Ca să pleci, ca să te întorci la ai tăi. Eu i-aş spune călugărului că…

Milagros n-o mai ascultă, nu se simţea în stare să-i explice că n-avea pe nimeni la care să apeleze şi nici un loc în care să se ducă. Pedro încercase s-o omoare în propria casă, aşadar, acolo nu se putea întoarce. Fray Joaquín o salvase şi, deşi încă nu găsea nicio explicaţie a prezenţei lui, era sigură că ar ajuta-o.

– Trebuie să-mi găsesc fiica.

Cu aceste cuvinte şovăielnice îl primi ţiganca pe călugăr. Îl aştepta în picioare, cu spatele la fereastra care dădea în Platerías. Auzi cum se deschide uşa locuinţei şi apoi pe fray Joaquín şuşotind cu Francisca. Îşi privi hainele şi se sili să-şi netezească fusta cu o mână. Îl auzi apropiindu-se pe hol. Îşi aranjă părul, aspru, ţepos.

El zâmbi din uşa încăperii. Nici el, nici ea nu se clintiră.

– Cum o cheamă pe fata ta? întrebă.

Milagros strânse ochii cu putere. Avea un nod în gât. Îi venea să plângă. Nu putea. Nu voia.

– Maria, reuşi să articuleze.

– Frumos nume. Fray Joaquín îşi însoţi afirmaţia cu o expresie sinceră şi afectuoasă. O s-o găsim.

Ţiganca se prăbuşi în faţa simplei făgăduieli. Cât timp trecuse de când nu-i mai arătase nimeni afecţiune? Lascivitate, poftă; toţi îi doreau corpul, cântecele, dansurile, banii. Cât timp trecuse de când nu-i mai adusese nimeni alinare? Căută să se sprijine de chenarul ferestrei. Fray Joaquín făcu un pas înspre ea, dar se opri. În spatele lui apăru Francisca şi i-o luă înainte fără să-l privească măcar, apropiindu-se de Milagros.

– Ce-aveţi de gând să faceţi cu ea, părinte? întrebă în silă, în timp ce-o ducea pe ţigancă până la pat.

Fray Joaquín îşi stăpâni pornirea de a o ajuta pe bătrână şi privi cum aceasta reuşea s-o întindă pe Milagros, cu greu.

– Îi e bine? întrebă el.

– I-ar fi mai bine în afara acestei case, răspunse femeia.

Milagros dormi în tot restul zilei. Deşi corpul ei avea nevoie de somn, visele o chinuiau şi n-o lăsau să se odihnească. Pedro, cu jungherul în mână, fiica ei Maria. Trupul ei în mâinile nobililor, batjocorit. Spectatorii din picioare din Coliseo del Príncipe, huiduind-o. Însă atunci când deschidea ochii şi recunoştea unde se afla, se liniştea, simţurile îi cădeau în letargie până când o cuprindea din nou toropeala. Francisca o veghe.

– Poţi să te odihneşti puţin, dacă vrei, îi propuse călugărul bătrânei după mai multe ore.

– Şi să vă las singur cu femeia asta?

Din camera ei, Milagros auzea vocea lui fray Joaquín şi pe cea a Franciscăi, se certau.

– De ce? întrebă el pentru a treia oară.

Nu-l văzuse toată dimineaţa. „E plecat”, îi răspunsese Francisca scurt înainte să se ducă la slujbă şi s-o lase singură. Milagros auzise că se întorseseră amândoi, însă când dădea să iasă pe hol, vocile o opriră. Ştia că ea e pricina certei şi nu voia să fie de faţă.

– Pentru că e ţigancă, izbucni în cele din urmă bătrâna spălătoreasă la insistenţele călugărului, pentru că e o femeie măritată şi pentru că e o târfa!

Milagros îşi înfipse unghiile în mâini şi strânse ochii cu putere.

O spusese. Dacă fray Joaquín nu ştiuse dinainte, din acel moment ştia.

– E o păcătoasă care are nevoie de ajutorul nostru, se auzi răspunsul.

„Fray Joaquín ştie!” se gândi Milagros. Nu tăgăduise, cuvintele lui nu vădeau niciun dram de mirare. „Păcătoasă”, atât spusese.

– Am fost bun cu tine, argumenta fray Joaquín. Aşa îmi mulţumeşti tu, părăsindu-mă când am mai mare nevoie de tine?

– Nu aveţi nevoie de mine, părinte.

– Darea… Milagros… Şi tu unde o să te duci?

– Preotul de la San Miguel mi-a făgăduit… mărturisi bătrâna după câteva clipe de tăcere. Este păcat să stai sub acelaşi acoperiş cu o prostituată şi cu un monah, se scuză ea.

Francisca mergea în fiecare zi la slujbă la parohia din San Miguel. Bătrâna îl rugă cu un gest ostenit s-o lase să plece, iar fray Joaquín se dădu la o parte.

Don Ignacio, marchizul de Caja, rămase fără cuvinte. „O să vi se închidă toate uşile din Madrid”, îl avertizase când el stărui să rămână cu Milagros. Din fericire, nobilul reuşise să rezolve problema denunţului.

– Pot să intervin pe lângă miniştrii Majestăţii Sale şi pe lângă tribunalul alcalzilor, îi spuse, dar nu pot să potolesc zvonurile pe care le-au răspândit locatarii şi alguazilii…

– N-am comis niciun păcat făcând ce am făcut, se apără el.

– N-o să fiu eu cel care o să vă judece. Vă apreciez, însă imaginaţia oamenilor este tot atât de nemărginită pe cât le este bârfa. Perfidia o să vă împiedice accesul la toate acele persoane care până acum vă răsplăteau cu prietenia sau, pur şi simplu, cu tovărăşia lor. Nimeni nu va voi să fie asociat cu Desculţa.

Câtă dreptate avea! Nici măcar Francisca, spălătoreasă pe care o salvase de la o moarte sigură de pe străzile Madridului, nu accepta situaţia. „Vă nenorociţi viaţa, părinte”, îl preveni don Ignacio.

După ce fray Joaquín închise uşa, în casă se aşternu tăcerea. Privi înspre încăperea care dădea spre Platerías, unde se afla Milagros. Chiar nu era nimic păcătos în ceea ce făptuia? Tocmai renunţase să slujească în capela marchizului pentru acea femeie. Toate câştigurile de pe urma unei biserici pierdute pentru o ţigancă… Deodată, trădarea Franciscăi transformă avertizările marchizului într-o dureroasă realitate şi se simţi năpădit de îndoieli.

Milagros îl auzi pe călugăr îndreptându-se către camera care dădea înspre piaţeta San Miguel, la capătul opus al locuinţei înguste. Ţigăncii i se păru că ghiceşte trăirile ce puneau stăpânire pe monah în lentoarea paşilor săi. Fray Joaquín îi cunoştea viaţa; ea făcuse presupuneri toată dimineaţa în legătură cu apariţia bruscă şi neprevăzută a călugărului şi nu-şi explica… I se păru că aude un suspin.

Ieşi din cameră; picioarele ei desculţe nu făceau niciun zgomot în timp ce înaintau pe hol. Îl găsi aşezat, cu capul plecat, cu mâinile împreunate la nivelul pieptului. El îi simţi prezenţa şi întoarse capul.

– Nu-i adevărat, zise cu tărie Milagros. Nu sunt o curvă.

Monahul surâse cu tristeţe şi o invită să ia loc.

– Nu m-am dat niciodată de bunăvoie unui bărbat care să nu fi fost soţul meu, începu să-l lămurească ţiganca.

Nici măcar nu mâncară; foamea dispărea pe măsură ce Milagros îi făcea confesiuni. Băură apă în timp ce vorbeau. El urmări cu o oarecare neîncredere prima sorbitură pe care o luă ea; femeia fu surprinsă când simţi gustul unei băuturi care nu-i zgâria gâtul şi nu-i usca gura. „Cachita”, murmură fray Joaquín în timp ce ea îi povestea despre moartea tatălui ei. „Nu plângeţi!”, îl mustră ţiganca cu voce joasă după ce-i povesti despre prima siluire. Noaptea îi găsi pe amândoi aşezaţi unul în faţa celuilalt: el încerca să desluşească pe chipul acela însemnat de suferinţă o urmă din şiretenia fetei care scotea limba la el sau îi făcea cu ochiul în Triana; ea se dezlănţui, fluturându-şi mâinile cu degete descărnate, îngăduindu-şi să plângă fără teamă în timp ce-şi vărsa amarul. Când între ei se aşternea tăcerea, Milagros nu-şi mai ferea privirea; fray Joaquín, tulburat de prezenţa şi de frumuseţea ei, era cel care o abătea pe a sa, în cele din urmă.

– Şi dumneavoastră? îl surprinse ea, întrerupând unul dintre acele momente. Ce v-a adus până aici?

Fray Joaquín îi povesti, dar nu-i spuse nimic despre cum încercase să se elibereze de amintirea ei, flagelându-se în timpul misiunilor, în întunericul bisericilor din satele pierdute de prin Andaluzia, sau cum, încet-încet, sfârşise prin a se refugia în zâmbetul ei sau în râvna cu care, după ce ajunsese la Madrid, mergea la teatrul Principe ca s-o asculte şi ca s-o vadă cum joacă. De ce îşi ascundea sentimentele? îşi reproşă. Atât de mult visase acel moment… Dar dacă-l refuza din nou?

– Asta a fost până acum viaţa mea, rosti curmându-şi

îndoielile. Iar ieri am renunţat la capela marchizului, adăugă în chip de încheiere.

Milagros îşi îndreptă trupul când auzi vestea. Lăsă să treacă o secundă, două…

– Aţi renunţat… pentru mine? întrebă în cele din urmă.

El întredeschise ochii şi îşi îngădui să schiţeze un zâmbet.

– Pentru mine, afirmă hotărât.

Amândoi căzură de acord că Blas, alguazilul, era persoana care îl însoţea pe Pedro când acesta încercase s-o omoare pe Milagros. Fray Joaquín îi pomeni de ţiganca pe care-o văzuse ieşind din clădire, ducând o saltea şi nişte boccele. „Bartola”, îl lămuri Milagros. „Părăsea casa”, spuse monahul. Îi povesti şi de alguazilul ale cărui cuvinte îl puseseră în gardă în legătură cu ce urma să se întâmple sus.

– Blas. Sigur era el, spuse Milagros, deşi nu-şi amintea prezenţa acestuia. Umblă mereu cu Pedro. Dacă e cineva care ştie unde se află soţ… Canalia aia, se corectă, acela este Blas. El trebuie să ştie unde se află fetiţa mea.

În dimineaţa următoare, după ce cumpără pâine albă proaspăt scoasă din cuptor, câteva zarzavaturi şi carne din Plaza Mayor, şi după ce plăti un asturian din Puerta del Sol ca să-l însoţească înapoi acasă, cu un urcior mare de apă, fray Joaquín se hotărî în cele din urmă să pornească în căutarea alguazilului. Milagros stătea la uşă. „Plecaţi odată!”, îi porunci ea ca să pună capăt sfaturilor călugărului: „Să nu ieşi, să nu deschizi nimănui, să nu răspunzi…”

„Plecaţi odată!”, strigă ţiganca, aşteptând să-i audă paşii îndepărtându-se.

Fray Joaquín coborî grăbit scările ca un copil prins cu o năzbâtie. Tumultul de pe Calle Mayor şi nevoia imperioasă de a-l găsi pe alguazil, de a o ajuta pe Milagros, de a face orice ca să nu se stingă scânteia care apăruse în ochii ei când el îi făgăduise solemn că avea s-o găsească pe Maria, îi risipiră orice nesiguranţă. Nu acelaşi lucru se întâmplă cu ţiganca, care nu făcea altceva decât să se plimbe întruna prin casă, din odaia care dădea în piaţeta San Miguel, unde dormise fray Joaquín, până la cea care dădea în Platerías, în care se culcase ea.

Pe timpul nopţii nu reuşise să adoarmă. Dar el, dormea oare, se întrebase iar şi iar, stând întinsă în pat. Uneori, i se părea că da. Trebuie să fi fost prima oară în viaţă când îşi petrecea

noaptea fără niciunul dintre ai săi, iar asta o neliniştea. La urma urmei, călugărul era bărbat. Se cutremură numai la gândul că fray Joaquín… Ghemuită în pat, aşteptă să treacă ceasurile, atentă la orice mişcare s-ar fi putut auzi pe hol, în timp ce feţe de nobili care o siluiseră i se perindau pe dinaintea ochilor. Nu se întâmplă nimic.

„Bineînţeles că nu!”, îşi spuse ea a doua zi de dimineaţă, după ce fray Joaquín plecă; lumina îi alunga temerile şi coşmarurile. „Fray Joaquín e un om bun. Nu-i aşa?”, o întrebă pe Preacurata care veghea asupra încăperii; îşi trecu un deget peste mantia albastră şi aurită a statuetei. Fecioara avea s-o ajute.

Maria era singura care conta acum. Dar ce o să se întâmple după ce o să-şi regăsească fata? Fray Joaquín îi făcuse o propunere cu ani în urmă, aşa că nu putea fi sigură de intenţiile lui. Milagros şovăi. Simţea pentru el o adâncă apreciere, dar…

– De ce mă priveşti? se adresă din nou statuetei. Ce vrei să fac? E tot ce am; e singura persoană dispusă să mă ajute, singurul care mă… întoarse capul către saltea. O pătură, o pânză, cearşaful… îl trase şi acoperi statueta cu el. După ce o s-o regăsesc pe Maria, o să văd eu ce o să fac în legătură cu fray Joaquín, spuse înspre mogâldeaţa din faţa ei.

„Vezi intr-acolo, fetiţo?” Cuvintele lui Santiago Fernández când mergeau prin Andévalo îi răsunară în acel moment în urechi, ca şi cum ar fi fost lângă ea, ca şi cum în faţa ochilor ei s-ar fi deschis acele imense întinderi aride, iar bătrânul patriarh i-ar fi arătat orizontul. „Acela e drumul nostru. Până când? Ce-are a face? Tot ce contează e clipa asta.”

– Tot ce contează e clipa asta, îi zise răspicat Fecioarei.

Lui fray Joaquín îi luă ceva timp să dea de alguazil. „Îşi face rondul prin Lavapiés”, îl încredinţase Milagros, însă în acea zi se inaugura noua arenă pentru luptele cu tauri în Madrid, construită dincolo de Puerta de Alcalá, iar lumea ieşise pe străzi ca să asiste la evenimentul care promitea să fie o mare coridă. Monahul merse pe străzile Magdalena, la Hoz, Ave María şi multe altele până ce, când se întorcea în piaţa Lavapiés, zări doi alguazili purtând costume negre, colerete şi bastoane. Blas îl recunoscu şi, până să ajungă călugărul la ei, se scuză faţă de tovarăşul lui, îşi luă rămas-bun de la el şi merse în întâmpinarea preotului.

– Vă felicit, părinte, exclamă când ajunseră unul în faţa

celuilalt. Aţi făcut ceea ce n-am îndrăznit eu să fac.

Fray Joaquín şovăi.

– Recunoaşteţi?

– M-am gândit mult la asta, da.

Cuvintele sale izvorau din frica de o posibilă plângere sau din sinceritate? Alguazilul îşi închipui ce-i trecea prin cap părintelui.

– Deseori facem greşeli, încercă să-l convingă.

– Numeşti greşeală asasinarea unei femei?

– Asasinat? Blas se prefăcu contrariat. Eu i-am lăsat pe ţigani în toiul unei certe între soţ şi soţie…

– Dar ţigăncii de pe stradă i-ai atras atenţia să se ferească, altfel avea s-o omoare şi pe ea, îl întrerupse celălalt.

– Era un fel de a spune, un fel de a spune. Chiar voia s-o omoare?

Fray Joaquín clătină din cap.

– Ce ştii despre Pedro García? întrebă şi, pe loc, cu un gest al mâinii alungă şovăirile alguazilului. Trebuie să-l găsim! adăugă cu fermitate. O mamă are dreptul să-şi regăsească Fiica.

Blas pufni, strânse din buze şi privi în jos, în punctul în care îşi sprijinea bastonul; îşi amintea de tristeţea fetiţei.

– Au plecat din Madrid, se hotărî să mărturisească. Chiar ieri s-au urcat într-o căruţă de poştă cu destinaţia Sevilla.

– Eşti sigur? Era şi fata cu el?

– Da. Era şi fata. Blas înfruntă privirea călugărului înainte să urmeze. Ţiganul acela e un om rău, părinte. Nu mai avea nimic de câştigat în Madrid şi, după intervenţia dumneavoastră, n-ar mai fi făcut faţă problemelor. O să se refugieze în Triana, printre ai lui, dar o s-o omoare pe Desculţă dacă îndrăzneşte să se apropie, vă asigur; nu va îngădui niciodată ca ea să dea în vileag în faţa celorlalţi ce s-a întâmplat în aceşti ani şi să-şi complice viaţa. Făcu o pauză, apoi adăugă cu seriozitate: Părinte, fiţi sigur că înainte să urce în căruţa de poştă ca să se întoarcă pe meleagurile lui, Pedro García şi-a plătit vreo rudă ca s-o omoare pe Desculţă. Îl cunosc, ştiu cum e şi cum procedează.

Neîndoielnic, părinte, neîndoielnic. Iar ei vor îndeplini sarcina. Este o Vega despre care nimeni nu se mai interesează. O s-o omoare… şi pe dumneavoastră.

Triana şi moarte. Cu stomacul ghem şi inima zvâcnindu-i în piept, fray Joaquín porni repede înapoi. Ştia deja toată lumea că o găzduia pe Milagros: Francisca, părintele de la San Miguel, alguazilii, toţi ştiau; marchizul îl prevenise. Ce-ar fi făcut cineva

care ar fi vrut să afle unde se găsea ţiganca? Ar fi început prin a-i întreba pe vecini şi, mai departe, oricine putea să afle unde locuia. Şi dacă cineva dădea buzna în casă tocmai în momentul acela? Disperat, o rupse la fugă. Nici nu închise uşa după el şi dădu buzna în camera lui Milagros strigându-i numele. Ea îl întâmpină în picioare, îngrijorată din pricina scandalului.

– Ce… ? vru să întrebe ţiganca.

– Repede! Trebuie… Fray Joaquín amuţi văzând statueta Preacuratei acoperită cu cearşaful. Ce-i asta? îi ceru el socoteală arătând cu mâna către statuie.

– Am stat de vorbă şi n-am ajuns la nicio înţelegere.

Călugărul deschise mâinile, nepricepând. Apoi clătină din cap.

– Trebuie să fugim de aici! îi zise grăbit.

42

Aşa cum i se întâmplase de mai multe ori în ziua aceea, Melchor uită încă o dată de griji şi îşi ţinu răsuflarea, la fel ca cei mai mulţi dintre miile de persoane care luau parte la coridă, la fel ca Martin, încordat, în picioare alături de el, văzând cum calul lui Zoilo, fratele lui mai mare, era azvârlit prin aer de un taur care, după ce-şi înfipse coarnele în burta animalului, îl ridică pe deasupra cefei lui puternice ca pe o marionetă. Calul rămase întins în arenă, dând din picioare, agonizând într-o uriaşă baltă de sânge, alături de alţi doi care fuseseră omorâţi de acel al nouăsprezecelea taur al zilei, iar picadorul, aruncat din şa, deveni în câteva clipe noua ţintă a animalului întărâtat, agresiv, înfuriat. Zoilo încercă să se ridice, căzu şi se târî repede până reuşi să pună mâna din nou pe suliţa lungă de oprire pe care o pierduse. Uralele izbucniră din nou pe arenă în momentul în care, descălecat, ţiganul se înfruntă cu taurul când acesta se năpusti asupra lui. Reuşi să-i înfigă suliţa într-o coastă. Prea puţin pentru a-l opri, dar îndeajuns pentru a se putea feri. Cu toate acestea, animalul se răsuci şi era gata să-l ia în coarne pe Zoilo, acum lipsit de apărare, când se iviră toreadorii pedeştri ca să-l îndepărteze, abătându-i atenţia cu muletele lor, reuşind să atragă furia animalului asupra uneia dintre pelerine şi făcându-l să uite de ţigan.

Martin răsuflă uşurat, Melchor la fel şi, pierduţi amândoi printre spectatorii madrileni din acea zi de primăvară a lui 1754, îl aplaudară şi îl aclamară pe Zoilo, care saluta victorios mulţimea înainte să încalece un alt cal pe care tatăl său, Cascabelero, se grăbi să-l aducă în arenă. Melchor îl bătu pe spate pe Martin.

– E un Vega, îi spuse.

Tânărul încuviinţă şi zâmbi, nu fără un oarecare aer obosit. Începea să se întunece şi petrecuseră toată ziua la coridă. Nouăsprezece tauri care, cu excepţia unuia, fuseseră străpunşi de şase, şapte şi chiar zece ori. Unsprezece cai muriseră în acea zi, împreună cu câţiva câini dintre mai mulţi care fuseseră asmuţiţi asupra aceluia care, fiind blând, fusese osândit să moară de pe urma muşcăturilor.

Oamenii din Madrid sărbătoreau: cu acea coridă de tauri se inaugura arena construită din zidărie, care-o înlocuia pe cea veche din lemn. Atât în tribună, cât şi în afara arenei, pe pajiştea care se întindea lângă Puerta de Alcalá, îşi dăduseră întâlnire în acea zi *manolos* şi *chisperos,* ei şi ele, veseli toţi, îmbrăcaţi dichisit. Bourbonilor francezi nu le plăcea sângerosul spectacol, atât de diferit de eleganţa şi preţiozitatea curţii de la Versailles. Filip al V-lea îl interzisese pentru aproape douăzeci şi cinci de ani, dar succesorul lui, Ferdinand al VI-lea, îngăduise din nou această distracţie supuşilor săi, poate cu intenţia de a-i distrage, cum se întâmpla cu comediile, poate pentru banii care se obţineau din coride pentru operele de caritate sau poate din ambele motive, în egală măsură. Totuşi, într-o epocă în care domneau raţiunea şi civilitatea, cei mai mulţi nobili, guvernanţi şi intelectuali se opuneau coridelor de tauri şi cereau interzicerea lor. În acel an 1754 în care Martin şi Melchor asistau la coridă, nu mai existau nobili mândri care să se lupte cu taurii pentru o chestiune de onoare şi de prestigiu, cu servitori gata să le sară oricând în ajutor. Poporul îşi însuşise sărbătoarea, cavalerii fuseseră înlocuiţi cu picadorii care urmăreau doar să oprească iar şi iar atacurile animalului în loc să-l omoare, cum făceau nobilii, iar valeţii şi servitorii fuseseră înlocuiţi de toreadorii pedestraşi care înfigeau *banderillas* în animal, luptau cu el şi îl omorau cu lovituri de spadă.

După ce trecu momentul de cumpănă în care viaţa lui Zoilo fusese ameninţată, Melchor se adânci din nou în grijile sale. De mai bine de trei ani făcea contrabandă în Barrancos. Acolo se întâlnise cu Martin, care în doar câteva luni reuşise să-i devină folositor lui Méndez, aşa cum îl sfătuise Galerianul când tânărul se văzuse nevoit să fugă din Madrid. Cu Martin lucrase de-a lungul hotarului cu Portugalia, în Gibraltar şi oriunde exista cea mai neînsemnată posibilitate de a face bani. Tutunul fusese îndeosebi marfa lor, însă nevoia de a scoate câştig îi sili să facă negoţuri cu orice fel de produse, de la pietre, ţesături, unelte şi vinuri, pe care le strecurau în Spania, până la porci şi cai pe care-i furau şi cu care se întorceau în Portugalia. Niciodată în viaţa lui nu lucrase Melchor cu atâta râvnă; niciodată, în ciuda paralelor care îi zornăiau în pungă, nu dusese o viaţă aşa de austeră precum cea pe care se hotărâse s-o îndure, ca să obţină eliberarea fiicei sale. Martin sprijini dorinţa lui Melchor, aşa cum ar fi făcut-o un nepot, şi îşi însuşi duşmăniile şi speranţele

ţiganului, cu toate că încă nu ştia cum avea să îndrepte Ana situaţia în care se aflau Milagros şi alde García. O singură dată îndrăzni să-i pomenească lui Melchor despre asta.

– Pentru că e mama ei! bolborosi celălalt, punând capăt discuţiei.

Aceeaşi îndărătnicie o arătase la câteva luni de la sosirea în Barrancos, când într-o incursiune prin munţii Aracena dăduseră peste o ceată de ţigani care vorbeau despre cei din Triana. Melchor îşi ascunse identitatea şi se prezentă ca fiind de loc din Trujillo, însă în timp ce stăteau de vorbă, Martin citi îndoială pe chipul Galerianului: voia să ştie, dar nu îndrăznea să întrebe.

– Milagros Carmona? îi răspunse unul dintre ei tânărului. Da. Cum să n-o cunosc? Toată lumea o cunoaşte în Sevilla. Cântă şi dansează ca o zeiţă, dar cum a născut o fetiţă şi nu mai…

O fetiţă! Sângele Vega, sângele lui Melchor Vega însuşi, amestecat cu cel al neamului García. Era ultimul lucru pe care Melchor voia să-l audă. Nu mai întrebară nimic, niciodată.

Asprimea vieţii pe drumuri şi prin munţi făcu din Martin un bărbat puternic şi bine legat, ţigan în toată puterea cuvântului; un Vega care se hrănea din spiritul Galerianului şi care asculta cu respect, fascinat, când celălalt îi spunea poveşti şi îi dădea învăţături. O singură reţinere părea să stea în calea încrederii şi fraternităţii cu care străbăteau, mereu feriţi, acele pământuri neprimitoare: cea care deseori îi tulbura visele lui Melchor. „Cântă, negreso”, îl auzea tânărul şoptind, în timp ce se zvârcolea neliniştit, noaptea, când amândoi se tolăneau pe nişte pături întinse pe pământ, sub cerul liber. Negresa pe care se dusese s-o caute în casa de oaspeţi clandestină, îşi spunea Martin, cea care fusese osândită în Triana şi despre care îl rugase să nu vorbească. Nu puse întrebări. Poate într-o bună zi avea să-i povestească.

An de an, se întorcea pe furiş la Madrid cu banii obţinuţi. Melchor se ducea într-un suflet să i-i dea notarului, în timp ce Martin îl aştepta să se întoarcă, undeva în afara Madridului: nu voia să rişte să dea peste vreuna dintre rudele sale sau peste alţi ţigani care l-ar fi putut recunoaşte. Se certase cu taică-său şi cu ceilalţi din familie când le spusese de eliberarea lui Melchor. Cu toate că Galerianul îl prevenise la despărţire, tânărul nu putuse să se stăpânească şi povestise pe-ndelete isprava, cu vanitate tinerească, mândru, în faţa unor neamuri care îşi schimbaseră expresia de la surpriză la indignare: „Toţi o să ştie că ai fost tu!”,

izbucni soră-sa. „Ţi-am spus că celelalte familii hotărâseră să nu se amestece!”, adăugă taică-său. „Ne-ai adus nenorocirea”, îi strigă Zoilo. Ţipară la el, îl ocărâră şi, în cele din urmă, îl renegară. „Pleacă din casa asta!, îi poruncise Cascabelero. Poate aşa vom reuşi să ne facem iertaţi.”

– Trec ani până când se aprobă o graţiere! încercă să-l liniştească Martin, când se întâlni dincolo de râul Manzanares cu un Melchor deznădăjduit, după a doua întâlnire cu notarul. S-a auzit de oameni care de ani buni se roagă pentru graţieri, venituri, slujbe, favoruri… O întreagă armată de aspiranţi roieşte prin Madrid, însă regele se mişcă încet. Sunt mulţi ţiganii care imploră pentru ai lor. Nu-ţi face griji, unchiule, o să reuşim.

Melchor cunoştea lentoarea administraţiei regale. Mai bine de un an şi jumătate aşteptase în închisoare până să se hotărască pe ce galeră să fie dus şi să-i sosească hârtiile de mutare. De asemenea, ştia că cererile de graţiere erau tărăgănate până când, cu trecerea anilor, se desluşeau într-un fel sau altul. Nu. Nu asta îl îngrijora, ci posibilitatea ca notarul să-l înşele. Îndoiala şi neîncrederea îl măcinau în fiecare zi în care se lipsea de un birt sau de un pat bun. Oare notarul ţinea pentru el banii aceia pe care îi strângea cu atâta greutate?

Dar niciodată nu şi-ar fi închipuit că lucrurile aveau să ia întorsătura pe care o luară. Visase cuvintele: „Fiica ta e liberă.” Deşi, poate, într-o bună zi notarul i-ar fi arătat o hârtie pe care el n-ar fi putut s-o citească şi în care scria că regele nu acorda graţierea. Uneori se vedea înjunghiindu-l, scoţându-i ochii, după ce-i descoperea viclenia. Însă vestea morţii notarului îl descumpăni. Mort. Pur şi simplu, mort. Nu luase niciodată în calcul posibilitatea aceea. „Nişte fierbinţeli, din câte am înţeles”, îi spuse o femeie care acum ocupa locul unde fusese notariatul. „De unde să ştiu eu ce s-a ales de hârtiile sau de slujbaşul care lucra cu el? Când am închiriat casa, era deja goală.” Melchor se bâlbâi. „Mijlocitorul?”, se miră ea. „Ce mijlocitor?” Acolo nu mai era nimeni. Bărbatul ei era patiser. Melchor stărui în chip naiv.

– Şi acum ce fac?

Femeia îl privi neîncrezătoare, apoi dădu din umeri şi închise uşa.

Ţiganul îi întrebă pe ceilalţi locatari din clădire. Nimeni nu-i dădu vreo veste.

– Era un om ciudat, încercă să se bage în vorbă o bătrână. Ascuns. Nu era de încredere. Odată, eu însămi…

Melchor o lăsă vorbind singură. Primul lucru pe care-l făcu fu să se îndrepte spre un birt şi să ceară vin. La fel ca atunci când încetase s-o mai caute pe Caridad, se tângui cu paharul în mâini. Madrid nu-i purta noroc. Atunci, în urmă cu mai bine de trei ani, plecase să facă rost bani, dar acum?

– Ţi-ar plăcea să mergem la coridă? îl întrebase pe Martin, luându-l prin surprindere, când află că a doua azi se ţinea o coridă în arena cea nouă. Poate că o să intre în arenă şi fratele tău.

Tânărul se gândi. De cât timp nu mai văzuse pe nimeni dintre ai săi? În arenă avea să se piardă printre oameni; n-avea să-l recunoască nimeni, aşa că primi invitaţia. Făcură cale întoarsă, cu soarele care asfinţea în urma lor. Melchor încercă să-l ia pe după umeri pe Martin, dar acesta îl întrecea deja în înălţime. Îl admiră pe tânăr: puternic, zdravăn… Poate el era unicul sprijin pe care-l mai avea.

Nici măcar nu-şi căutară un loc unde să tragă. Lungiră o cină cu felii de pâine înmuiate în apă, prăjite în untură şi presărate cu zahăr şi scorţişoară, cu tocană de pui în sos de ficaţi zdrobiţi, cu *mantecados*[33] şi inele de gogoşi la desert şi vin la discreţie, apoi, îndestulaţi, dormiră sub cerul liber cele câteva ceasuri care mai rămăseseră din noapte.

Corida se sfârşi, iar lumea se risipi să se distreze pe pajiştea din jurul arenei. Cu miile, înveşmântaţi după moda spaniolă, cântară şi dansară ca spaniolii, ţipară şi râseră, făcură prinsori şi jucară; băură şi se luară la bătaie, unii cu bâtele, alţii cu pietrele. În vacarmul şi în agitaţia aceea, Melchor îşi risipea banii în continuare. „Nu se poate face nimic”, îi zisese lui Martin în timpul coridei. Apoi îi explică. Nu, nu-l cunoştea pe mijlocitor, îi răspunse tânărului. Nu ştiuse niciodată cine era… Dacă exista, cu adevărat.

– Şi dacă ne recunoaşte cineva? îl întrebă Martin în timp ce Melchor se fălea cu banii lui şi cerea şi mai mult vin. Ar putea să umble pe aici… alde García.

Melchor se întoarse agale şi-i răspunse cu un calm ce păru că potoleşte zarva din jur.

– Băiete, umblu de ceva vreme în tovărăşia ta şi te asigur că, de data asta, n-o să fie nevoie să-ţi sar în ajutor. N-au decât să

---

[33] Un fel de prăjitură făcută cu untură. (n.tr.)

vină toţi García din Madrid şi din Triana laolaltă. Noi doi o să-i dovedim.

Pe Martin îl trecură fiori. Melchor făcu un semn de aprobare după ce rosti acele cuvinte. Apoi se răsuci şi strigă să i se aducă vinul.

– Şi tutun! spuse. Ai tutun bun?

Bărbatul din spatele tarabei clătină din cap în timp ce căuta pe sub tejghea.

– N-am decât asta. Îi arătă în palma mâinii câteva ţigări de hârtie.

Melchor scoase un hohot de râs.

– Ţi-am cerut tutun, ce-i asta?

Celălalt îi răspunse cu un gest nepăsător.

– Ţigări, răspunse.

– Acum se vând gata rulate?

– Da. Cei mai mulţi oameni n-au bani să cumpere o bucată de funie de tutun brazilian, ca s-o răzuiască de fiecare dată când vor să ruleze o ţigară. Aşa, gata rulate, cumpără numai cât vor să fumeze.

– Dar asta înseamnă că nu pot vedea tutunul pe care-l fumează, replică Melchor.

– Mda, aşa e, încuviinţă celălalt. Dar sunt de bună calitate. Se zice că le face o negresă cubaneză care ştie cum se lucrează tutunul.

Un tremur îl scutură pe ţigan.

– Ţigările negresei, aşa li se zice.

Pentru Melchor, muzica se opri, iar lumea păru că dispare. Presimţea… Luă cu mare delicateţe o ţigară şi o mirosi.

– Negreso, şopti.

43

În anul 1754 se înmulţiră memoriile şi cererile de graţiere adresate autorităţilor de către ţiganii arestaţi. Nu încetaseră nicio clipă să sosească petiţii. Prin sate, încă se întocmeau acele documente, chiar dacă marchizul de Ensenada dispusese cu ani în urmă că nu mai erau de actualitate, iar consiliile îi pârâu pe ţiganii stabiliţi pe teritoriile lor, cei mai mulţi fierari de meserie, muncă pe care nu voiau s-o facă creştinii de viţă veche socotind-o nedemnă.

Se scurseseră mai bine de patru ani de la marea întemniţare, iar acela era timpul de temniţă la care erau osândiţi vagabonzii. Nefiindu-le stabilită perioada de detenţie, ţiganii încercară să fie socotiţi egali cu aceştia. Nu săvârşiseră nicio fărădelege, susţineau în jalbele lor, şi înduraseră atâţia ani de muncă silnică.

Guvernatorul arsenalului din Cartagena ajunse să susţină eliberarea ţiganilor şi propuse ca, dacă nu li se aprobau cererile, măcar să li se stabilească durata condamnării.

Doleanţele ţiganilor nu dădură rezultate. Mai mult, autorităţile le ordonară guvernatorilor de arsenale să nu mai dea curs cererilor lor, ca şi cum ar fi fost o simplă sâcâială. Se rezolvară câteva cereri de graţiere, susţinute cu dârzenie de către femeile care nu renunţau la strădaniile lor de a-şi elibera rudele, dar acele hotărâri arbitrare nu făceau altceva decât să-i înfurie pe cei mai mulţi care încă erau întemniţaţi.

Între timp, condiţiile de trai ale bărbaţilor şi ale femeilor se înrăutăţeau. Arsenalele din Cádiz, precum şi cele din Cartagena şi Ferrol, unde fusese transferată o parte din prizonierii luaţi de la primul, după o anevoioasă călătorie pe mare în care mulţi dintre ei pieriseră, tot nu dispunea de condiţii ca să-i adăpostească, iar acei bărbaţi despărţiţi de familiile lor, vătămaţi, trataţi mai rău decât sclavii, disperaţi la gândul unei condamnări pe viaţă, se răzvrăteau întruna, ajungând să se răscoale şi chiar să evadeze. Doar câteva dintre aceste evadări se sfârşiseră cu bine, dar asta nu-i opri pe ţigani să mai încerce, chiar dacă erau ţinuţi în lanţuri.

Femeile întemniţate în Casa de la Misericordia din Zaragoza şi în depozitul din Valencia îndurau, dacă era cu putinţă, şi mai multe lipsuri. Ele nu erau productive, nimeni nu izbutise să le

facă să muncească, iar banii primiţi de la rege pentru întreţinerea lor nu erau de-ajuns. Foame şi mizerie. Boli. Încercări de evadare, unele reuşite. Nesupunere şi revoltă permanente. Dacă pe bărbaţi îi ţineau încătuşaţi, pe femei le ţineau aproape goale, cele mai multe acoperite cu nişte zdrenţe, chiar cu preţul de a nu găsi preoţi dispuşi să predice în faţa acelei turme de suflete pierdute. Autorităţile susţineau că, de îndată ce primeau haine, fugeau.

Familii risipite şi cupluri despărţite de sute de leghe. Fetele rămâneau lângă mamele lor, dacă le aveau şi dacă soarta le purtase pe aceleaşi cărări; băieţii pătimiră cele mai mari nedreptăţi. În timpul marii întemniţări, cei peste şapte ani îi însoţiră pe taţii, unchii şi fraţii mai mari la arsenale, dar cei care, la început, rămăseseră cu femeile, crescuseră în temniţă. În magazia din Malaga, înainte să fie aduse în Casa de la Misericordia din Zaragoza, ţigăncile încercară să-i ascundă pe băieţii care depăşeau vârsta de muncă. Întrucât actele lor fuseseră confiscate, autorităţile din depozite nu le puteau cunoaşte vârsta exactă, pe care mamele o scădeau profitând de constituţia lor şubredă, din pricina alimentaţiei proaste. Totuşi, înainte de plecare, douăzeci şi cinci de băieţi mai mari de unsprezece ani fură despărţiţi cu sila de mamele lor pentru a fi trimişi în arsenale. Acelaşi lucru se întâmplă în Valencia, unde erau îngrămădite cinci sute de femei. Acolo, patruzeci de tineri fuseseră smulşi fără milă de lângă mamele şi rudele lor. Unii reuşiră să se întâlnească cu taţii şi fraţii lor, alţii aflară că fuseseră duşi la alt arsenal, că neamurile lor fuseseră transferate, cum se întâmplase cu cei din Cádiz, care fuseseră duşi la Ferrol, sau că muriseră pur şi simplu.

Băieţii întemniţaţi în Casa de la Misericordia din Zaragoza nu făceau excepţie. În acel an 1754, aproape treizeci, printre care se număra şi Salvador, fură trimişi la arsenale; pe câmpul pe care dormiseră sub cerul liber se semănă grâu, conform indicaţiilor pe care le dădu contesa de Aranda, când hotărârea ajunse la urechile ei.

Aproape cinci sute de ţigănci fură martore la plecarea băieţilor, cu asprele măsuri de pază pe care le luase intendentul. Acesta ceru întăriri şi aşeză soldaţi între băieţi şi femei. Aveau baionetele scoase şi armele pregătite să deschidă focul asupra tinerilor. Atitudinea militarilor le înfricoşă pe femeile zdrenţăroase care, ţinându-se de mâini, bocind, căutau să se

încurajeze unele pe celelalte, privind tăcute înaintarea lentă a unei coloane de tineri ce se chinuiau să-şi păstreze cumpătul. Toate se simţeau mame sau surori. Aproape cinci ani de pedepse, foame şi mizerie; strădaniile lor, rezistenţa lor, lupta tuturor păreau să-şi piardă rostul odată cu marşul acelor băieţi a căror singură vină era că se născuseră ţigani. Ana Vega, în primul rând, cu ochii înecaţi în lacrimi şi aţintiţi asupra lui Salvador, la fel ca multe altele, simţi că acei tineri simbolizaseră viitorul şi supravieţuirea rasei lor, a poporului lor; singura speranţă pe care o mai aveau în aceea captivitate lipsită de sens.

Un vaier răguşit, lung şi adânc se ridică din rândurile pestriţei adunături de femei. Unele se cutremurară: „Deblica barea!”, auzi Ana Vega când se încheie prima strofa. Tinerii păşiră hotărâţi şi înălţară privirile, slăvind-o pe măreaţa lor zeiţă; unii dintre ei îşi duseră mâinile la ochi, iute, pe furiş, în timp ce treceau pe uşa închisorii. *Debla* le însoţi paşii şi le sfâşie sufletele ţigăncilor care, scăpate de ameninţarea soldaţilor, rămaseră neclintite mult timp după ce umbrele fiilor lor se pierdură în zare.

Melchor înţelese că acolo n-aveau să-i fie de niciun folos ameninţările cu care reuşise să-l facă pe vânzătorul de vin de lângă arena de tauri să dezvăluie cum obţinea ţigările numite „ale negresei”. Bărbatul se împotrivi, însă vârful jungherului lui Melchor în dreptul rinichilor săi îl făcu să se răzgândească. Ţigările se distribuiau prin intermediul telalilor din Madrid, care băteau străzile oraşului strângând zdrenţe, hârtii şi tot felul de resturi şi de gunoaie pe care apoi le vindeau. Din timpuri străvechi, rufarii erau datori să se ocupe şi de multele animale care mureau în oraş. Duceau leşurile până la groapa de gunoi din afara împrejmuirii, dincolo de podul Toledo, după care le jupuiau pentru a se folosi de pielea cabalinelor.

Melchor cercetă locul într-o noapte: pierduţi în fumul focurilor pe care ardeau oasele şi alte resturi ale animalelor, aproape o sută de telali se munceau cu leşurile cailor care muriseră în acea zi pe arena de tauri: unii îi jupuiau, alţii se străduiau să ţină la distanţă haitele de câini care încercau să înşface resturile. Îl întrebă pe unul dintre ei, un ins plin de sânge, care ţinea în mâini un cuţit uriaş, pentru jupuit.

– Ţigări? Ce ţigări? îi răspunse grosolan, fără să se oprească măcar. Aici nu ştie nimeni nimic de aşa ceva. N-o căuta cu

lumânarea, ţigane!

Erau femei şi bărbaţi duri, căliţi în mizerie, care n-ar fi şovăit să se măsoare cu ei. Melchor şovăi să le ofere bani în schimbul a ce ştiau. I-ar fi jefuit pur şi simplu, după care i-ar fi căsăpit chiar acolo şi i-ar fi aruncat în foc… Poate că nici nu s-ar fi obosit să-i ardă. Văzu cum telalul pe care-l întrebase vorbea cu ceilalţi şi făcea semne către ei. Un grup se urni înspre ei.

– Pleacă, Martin, şopti, dându-i un ghiont în coaste.

– Unchiule, te-aud suspinând noaptea după femeia aia de ani de zile…

– Voi doi! strigă atunci unul dintre telali.

– N-aş vrea să pierd asta pentru nimic în lume, încheie tânărul.

– Se tem că o să-i denunţăm tot atât pe cât se tem că o să-şi piardă negoţul, apucă să spună Melchor înainte ca cei cinci telali, murdari şi zdrenţăroşi, acoperiţi de sânge, să se proţăpească la un pas de ei, toţi înarmaţi cu unelte şi cuţite.

– De unde până unde atâta interes pentru ţigări? îl întrebă unul zbârcit şi chel, mai mic de statură decât ceilalţi.

– Nu mă interesează ţigările, ci negresa care le face.

– Ce treabă ai tu cu negresa? se amestecă altul.

Melchor schiţă un zâmbet.

– O iubesc, mărturisi deschis.

Unul dintre telali tresări; altul dădu din cap şi miji ochii ca să-l scruteze în întuneric. Până şi Martin se întoarse spre el. Sinceritatea cu care Melchor îşi declarase dragostea păru să domolească tensiunea. Se auzi un râset, mai degrabă vesel decât cinic.

– Un ţigan amorezat de o negresă?

Melchor îşi strânse buzele şi aprobă înainte de a răspunde:

– O cunoaşteţi?

Tăgăduiră.

– Dacă aţi auzi-o cântând, aţi înţelege.

Discuţia le atrase atenţia şi altor telali: câţiva, bărbaţi şi femei, se apropiară de grup.

– Ţiganul zice că o iubeşte pe negresa care face ţigările, îi lămuri unul dintre ei pe ceilalţi.

– Dar ea, ridică degrabă problema o femeie, îţi împărtăşeşte dragostea? Te iubeşte?

– Cred că da. Da, zise hotărât după ce se gândi o clipă.

– Hai să sfârşim cu ei! propuse chelul mic de statură. Nu ne

putem încrede…

Doi bărbaţi se îndreptară hotărâţi înspre ţigani, ţinând cuţite mari în mână, în timp ce alţii îi înconjurau.

– Gonzalo, voi! O femeie de picioarele căreia se ţinea o fetiţă despuiată le întrerupse atacul. Nu stricaţi singurul lucru frumos care s-a întâmplat în… Cuprinse cu o mişcare a mâinii groapa de gunoi pestilenţială, cu fumul de la focuri ce se înălţa în întuneric, presărată cu leşuri şi piei de animale… în această mizerie.

– Ţiganul o să ne fure negoţul, se plânse unul dintre bărbaţi.

Melchor hotărî să tacă în faţa ameninţării cuţitelor celor doi bărbaţi; ştia că soarta lui şi a lui Martin depindea de sensibilitatea unui grup de femei care probabil nu mai auzise de mult cuvântul dragoste. „Negreso, se gândi atunci, încordat, altă belea în care m-am vârât din cauza ta. Nu încape îndoială că te iubesc!” Simţise neliniştea lui Martin; puteau să-i înfrunte pe cei doi din faţa lor, dar ceilalţi s-ar fi năpustit asupra lor fără milă. Începea să simtă mirosul morţii, când o a treia femeie se băgă în vorbă.

– Şi ce ar face, ar vinde ţigări de-a lungul şi de-a latul oraşului? Asta numai noi putem face.

– Într-o zi, o să fim prinşi şi o să ne pară rău, îşi spuse părerea fără tragere de inimă femeia cu fetiţa, în timp ce mângâia obrazul murdar al micuţei. Se vorbeşte deja prea mult despre ţigările negresei. Data viitoare, poate că o să vină potera în locul ţiganului; vedeţi şi voi ce uşor se află cu ce ne ocupăm. Pedepsele sunt aspre în treaba asta cu tutunul, ştiţi bine. O să ne pierdem soţii şi copiii. Aproape că aş prefera ca ţiganul să ne fure afacerea.

– N-am de gând să vă iau nimic, interveni atunci Melchor. Vreau doar s-o găsesc.

În scânteierile focului ce jucau pe chipurile bărbaţilor, Melchor văzu cum se sfătuiau din priviri.

– Are dreptate, auzi din gura unuia dintre ei, din spate. Deunăzi, un crâşmar de pe strada Toledo m-a înştiinţat că alguazilii de rond întrebau în stânga şi-n dreapta despre ţigări. N-o să treacă mult şi cineva o să ne denunţe. La ce bun să-i omorâm pe ăştia doi dacă mâine tot n-o să avem nimic?

Se iveau zorile când ajunseră la Torrejón de Ardoz. Servando, unul dintre cerşetorii mijlocitori, care venise în seara aceea să facă socotelile, mai umflate decât de obicei datorită coridei, se

încăpăţână să apere secretul care le aducea câştiguri atât de mari.

– Ţigane, sări una dintre femei, sătulă de certurile care îi ţineau de la munca lor cu leşurile de cai, convinge-l singur să te ducă la iubita ta.

Servando se dădu înapoi câţiva paşi de îndată ce telalii se întoarseră la treburile lor şi rămase singur cu Melchor şi Martin.

– Cum o cheamă pe negresă?

Acesta fu singurul lucru pe care-l vorbiră cu cerşetorul, în drum spre Torrejón. Melchor avea nevoie să-l audă, să-i confirme presentimentele.

– Vrei s-o găseşti, dar nu ştii cum o cheamă?

– Răspunde!

– Caridad.

Când Servando le arătă casa mică de chirpici care se învecina cu lanurile de grâu, Melchor regretă că nu aflase mai multe de la cerşetor.

Trecuse mult timp. Oare mai era singură? Poate… Poate că îşi găsise alt bărbat. Mulţimea de speranţe nebuneşti care-i însufleţise paşii când auzise numele lui Caridad se clătină când dădu cu ochii de căsuţa ce părea că sclipeşte în lumina primelor raze de soare primăvăratic. Avea să-l primească? Cine ştie, poate că îi purta pică fiindcă o părăsise în casa de oaspeţi clandestină… Toţi trei se opriseră la oarecare depărtare de casă. Servando îi îmboldi să continue, dar Martin îl opri cu un gest autoritar al mâinii. Cum fusese viaţa ei în toţi aceşti ani? îşi spunea Melchor, neputând să-şi stăpânească neliniştea. Ce cărări o aduseseră până aici? Ce…?

Uşa căsuţei se deschise. Caridad se ivi în prag, iar privirea ei pluti pe deasupra câmpurilor, salutând ziua.

– Cântă, negreso.

Vocea îi sună răguşită, îngroşată, slabă, imperceptibilă.

Trecu o secundă, două… Caridad întoarse încet capul înspre locul în care se aflau ei…

– Cântă, repetă Melchor.

– Stai pe loc, îl preveni Martín pe Servando în şoaptă când acesta dădu să-l urmeze pe ţigan, care mergea ţintă către Caridad. Pe faţa ei rotundă şi neagră se prelingeau deja, strălucitoare, lacrimile.

Şi Melchor plângea. Se stăpâni să nu se apropie în fugă, să nu strige, să nu urle pomenind cerurile sau iadul. Dar nu-şi putu

stăpâni plânsul. Se opri acolo de unde ar fi putut s-o atingă doar întinzând braţul. Nu îndrăzni.

Faţă-n faţă, se priviră. El îi arătă palma mâinii înnegrite, cu degetele întinse. Ea schiţă un zâmbet care se împleti de îndată cu tremurul de plâns. El strânse buzele. Caridad ridică privirea spre cer, doar o clipă, apoi încercă să zâmbească iar, dar lacrimile o năpădiră şi îi arătă lui Melchor un chip tulburat de vâltoarea sentimentelor ce se zbăteau pe dinăuntrul ei. El, cu toate astea, simţi că le recunoaşte: veselie, speranţă, dragoste… Şi se apropie.

– Ţigane, îngăimă ea atunci.

Se contopiră într-o îmbrăţişare şi îşi potoliră miile de cuvinte nerostite cu tot atâtea săruturi.

44

După ce părăsiră casa de pe strada Platerías, fray Joaquín o duse pe Milagros la o locuinţă de pe strada Pez, de-a lungul căreia se îngrămădeau clădirile în care locuiau madrileni la fel de aroganţi şi de mândri precum cei din Lavapiés, Barquillo şi alte cvartale din Madrid. Monahul, temându-se că aveau să stârnească zvonuri fără niciun rost, nici măcar nu îndrăzni să meargă la o casă de oaspeţi clandestină, aşa că se tocmi şi închirie două odăi sărăcăcioase de la văduva unui soldat, care se învoi să doarmă lângă casă şi nu puse întrebări. Pe drum, îi povesti ţigăncii discuţia cu Blas.

– Atunci, hai să mergem la Triana, sări ea trăgându-l de mânecă pentru a-l opri în timp ce urcau pe strada Ancha de San Bernardo.

Mulţimea de oameni cobora veselă, în sens contrar, căutând strada Alcalá şi arena de tauri.

– Pedro te-ar omorî, se împotrivi monahul, cercetând clădiri şi răspântii.

– Fata mea este acolo!

Fray Joaquín se opri.

– Şi ce-am face? o întrebă. Am intra în fundătura San Miguel şi am răpi-o? Crezi că am avea vreo şansă cât de neînsemnată? Pedro o să ne-o ia înainte şi imediat o să te ponegrească aruncând tot felul de perfidii asupra ta; ţigănimea toată o să te socotească o… Călugărul lăsă cuvântul neisprăvit. Nici măcar n-ai ajunge… N-am ajunge să străbatem podul de şlepuri. Să mergem, spuse cu blândeţe după câteva clipe.

Fray Joaquín merse mai departe, dar Milagros nu-l urmă, potopul de oameni părea s-o înghită. Dându-şi seama, călugărul se întoarse din drum.

– Şi ce dacă o să mă omoare? şopti ea printre suspine, cu obrajii scăldaţi în lacrimi. Eram moartă deja de dinainte de…

– Nu spune asta. Fray Joaquín dădu s-o cuprindă pe după umeri, dar se stăpâni. Trebuie să existe o altă cale şi o s-o găsesc. Îţi promit.

O altă cale? Milagros strânse din buze şi se agăţă de această făgăduială. Încuviinţă şi merse mai departe, alături de el. Era

adevărat, recunoscu în sinea ei când dădea colţul să intre pe strada Pez. Pedro ar defăima-o, iar Bartola ar întări, supusă, toate ocările care i-ar trece prin cap ticălosului. Un fior rece îi trecu pe şira spinării când şi-o închipui pe Reyes Trianera hulind-o în gura mare. Alde García ar fi încântaţi s-o repudieze în public; şi cei din neamul Carmona ar face la fel, lezaţi în onoarea lor. Milagros încălcase legea: nu existau prostituate în rasa ţigănească, iar toţi ţiganii s-ar fi ridicat împotriva ei. Cum putea ea să se arate în fundătura San Miguel în asemenea împrejurări?

Dar zilele treceau, iar promisiunea lui fray Joaquín nu se împlinea. „Dă-mi timp”, îi ceru într-o dimineaţă când ea stărui. „Marchizul ne va ajuta”, o încredinţă a doua zi, ştiind însă că nu era în stare să meargă la reşedinţa acestuia. „I-am trimis o scrisoare stareţului din San Jacinto, el va şti ce e de făcut”, minţi a treia oară când ea îi aminti ce îi făgăduise.

Fray Joaquín se temea că o s-o piardă, că o să fie rănită, că o să fie omorâtă; dar, pentru a nu înfrunta potopul întrebărilor ei, o lăsa singură într-o cămăruţă murdară, în care singurele obiecte de mobilier erau un pat şubred şi un scaun rupt. „Nu trebuie să ieşi, lumea te cunoaşte, iar alde García sigur te caută la porunca lui Pedro.” Ca ecou al scuzelor lui, având mereu în minte râsul copilei ei, Milagros izbucnea în plâns. Ştia sigur că alde García ar chinui-o. Imaginea copilei ei la cheremul acelor ticăloşi era peste puterile ei. Trează nu putea să le suporte… Ceru vin, dar văduva o refuză. În zadar se certă cu ea. „Pleacă, dacă vrei”, îi spuse. „Unde?”, se întrebă ea. Unde putea să se ducă?

El îi aducea mereu câte ceva când se întorcea: ceva dulce, pâine albă, o panglică colorată… Şi vorbea cu ea, o încuraja şi se purta afectuos, chiar dacă nu de asta avea ea nevoie. Unde era cutezanţa ţiganilor? Fray Joaquín nu era în stare să-i susţină privirea, cum făceau cei din rasa ei. Milagros simţea că ochii lui o urmăreau de fiecare dată când erau împreună, însă de cum se aşeza dinaintea lui, călugărul se ferea. Părea că se mulţumeşte doar s-o ştie acolo, să-i simtă mirosul, s-o atingă uşor. Coşmarurile nu părăsiseră nopţile ţigăncii: Pedro şi alaiul de nobili care o siluiau se perindau prin visele ei; totuşi, începu să alunge gândul că fray Joaquín ar fi putut să se poarte ca ei.

În două săptămâni, rămaseră fără bani pentru plata chiriei samavolnice pe care le-o cerea văduva în schimbul tăcerii ei.

– Niciodată n-am bănuit că o să ajung să am nevoie de bani, se dezvinovăţi călugărul, chinuit de remuşcări, ca şi cum ar fi

trădat-o.

– Iar acum? întrebă ea.

– Voi căuta…

– Minţiţi!

Fray Joaquín vru să se apere, dar ţiganca nu-i dădu voie.

– Minţiţi, minţiţi, minţiţi, ţipă cu pumnii strânşi. Nimic nu e adevărat, nu-i aşa? Nici marchizul, nici scrisorile către stareţ, nimic. Tăcerea lui îi dădu dreptate. Plec la Triana, hotărî atunci.

– Asta ar fi o nebunie.

Hotărârea luată de Milagros, nevoia de a părăsi camerele înainte ca văduva să-i dea afară sau, mai rău, să-i denunţe pentru adulter, lipsa banilor şi, pe deasupra, simplul gând că ţiganca ar fi putut să-l părăsească, îl făcură pe fray Joaquín să se dezmeticească.

– E ultima oară când mă mai încred în dumneavoastră; nu mă dezamăgiţi, părinte, se învoi ea.

N-o făcu. De altfel, în acele zile nu făcuse altceva decât să se gândească cum să dezlege problema. Îi venise un gând nesăbuit, dar nu avea de ales: atâţia ani o visase pe Milagros şi tocmai renunţase la tot pentru ea. Ce nesăbuinţă mai mare decât aceea putea să existe? Se duse la o prăvălie şi schimbă rasa călugărească cea mai bună din cele două pe care le avea pe nişte veşminte negre, simple, femeieşti, plus mănuşi şi o mantilă.

– Vreţi să îmbrac aşa ceva? încercă Milagros să se împotrivească.

– Nu poţi merge pe drumuri ca o ţigancă fără acte. Tot ce vreau e să nu fim arestaţi în timpul călătoriei spre Barrancos. Hainele îi alunecară din mâini lui Milagros şi căzură pe jos. Da, spuse el. Nu ne abatem chiar aşa de mult. E doar alt drum; sunt câteva zile în plus. Îţi aminteşti ce-a spus bătrâna tămăduitoare? A zis că, dacă există vreun loc în care ar putea fi găsit bunicul tău, acela este Barrancos. În ziua în care am stat de vorbă, mi-ai povestit că n-aţi ajuns acolo după marea întemniţare, iar lucrurile nu s-au schimbat mult de atunci. Poate…

– I-am scuipat la picioare, îşi aminti Milagros câtă mânie îi arătase. I-am spus…

– Ce însemnătate mai are ce-ai făcut sau ce-ai spus? Întotdeauna te-a iubit, iar fiica ta are sânge Vega. Dacă l-am găsi, Melchor ar şti ce să facă, fără îndoială. Iar dacă el nu e acolo, poate că o să-l găsim pe vreun alt membru al familiei care să nu fi fost săltat în timpul marii întemniţări. Cei mai mulţi

dintre ei se ocupau cu tutunul, poate că o să reuşim să aflăm de vreunul.

Milagros nu mai asculta. Gândul la bunicul ei o umplea de speranţă şi de teamă, totodată. Nu luase în seamă avertismentele lui, nici pe cele ale mamei. Amândoi ştiau ce avea să se întâmple dacă se dăruia unui García. Ultimul lucru care îl aflase despre bunicul ei era că-l prinseseră în Madrid şi că reuşise să scape. Poate… Da, poate că încă trăia. Iar dacă cineva putea să-l înfrunte pe Pedro, acela era Melchor Vega. Cu toate astea…

Ţiganca se aplecă să culeagă straiele negre de pe jos. Fray Joaquín se opri din vorbit când o văzu. Milagros nici nu voia să se gândească la faptul că bunicul ar fi putut s-o respingă, să nu primească s-o ajute, mânat de ranchiună.

– Slavă Fecioarei Preacurate!

– Cea fără de păcat, îi răspunse Milagros, cu capul plecat, tinerei servitoare care deschise uşa casei. Ştia ce avea de făcut după aceea, tot ce făcuse cu o leghe în urmă, în Alcorcon: să-şi încrucişeze degetele mâinilor înmănuşate, arătând rozariul lui fray Joaquín pe care-l ţinea între ele, şi să mormăie ce îşi mai amintea din rugăciunile învăţate de la Caridad, în Triana, pentru botezul ei, şi pe care călugărul i le repeta întruna pe drum.

– Daţi de pomană pentru ca această nefericită văduvă să se poată retrage la mănăstirea maicilor dominicane din Lepe, imploră fray Joaquín acoperind mormăielile acesteia.

Prin mantila neagră care-i acoperea capul şi-i ascundea chipul negricios, ţiganca se uită la servitoare cu coada ochiului. Se purta la fel ca celelalte: la început, refuza, pentru ca apoi să caşte ochii mari în clipa în care fray Joaquín descoperea frumosul chip al Fecioarei pe care o ducea cu el. Atunci avea să şovăie, să le spună să aştepte, să închidă uşa şi să dea fuga s-o cheme pe stăpâna ei.

Aşa se întâmplase în Alcorcon, la fel şi în Madrid, înainte să treacă pe poarta Segoviei. Fray Joaquín hotărî să scape de sărăcie alăturându-se armatei de pelerini sau pioşi care cereau de pomană pe drumurile Spaniei; primii umblau deghizaţi cu pelerine împodobite cu scoici, dimie, toiag, ploscă şi pălărie pentru aşa-zisele pelerinaje la Ierusalim sau într-o sumedenie de alte locuri ciudate; ceilalţi se dădeau drept călugări, preoţi sau abaţi care cereau obol pentru tot felul de lucrări sfinte. Lumea le

dădea pomeni celor dintâi pentru ca, în schimb, să sărute relicvele sau scapularele despre care susţineau că sunt chiar din Ţara Sfântă. Cât despre cei din urmă, se rugau cu ei în faţa statuetelor pe care le purtau, le atingeau, le sărutau şi le apropiau de copii, bătrâni şi mai cu seamă de bolnavi, înainte de a lăsa să cadă câţiva gologani în cutia milei sau în punga piosului.

Cât despre imaginile sfinte, niciuna n-o întrecea pe cea a Preacuratei María pe care-o dezvăluia fray Joaquín, spre stupoarea servitoarelor din casele înstărite. Aşa cum prevăzuse Milagros, în Móstoles, la ceva mai mult de trei leghe de Madrid, se întâmplă la fel ca în Alcorcón. La scurt timp, deschise uşa doamna casei, care înmărmuri în faţa frumuseţii şi a bogăţiei statuetei Fecioarei şi-i pofti să intre. Milagros păşea sfioasă, aşa cum o învăţase fray Joaquín, murmurând rugăciuni şi ascunzându-şi picioarele sub fusta neagră şi lungă care mătura pământul.

Înăuntru, ţiganca se ducea în colţul cel mai îndepărtat de locul în care, ca pe un altar, aşezau Fecioara, în timp ce fray Joaquín o prezenta drept sora lui care tocmai rămăsese văduvă şi făcuse promisiunea să se retragă la mănăstire. Nici măcar nu se uitau la ea, absorbiţi cu toţii de Fecioara Preacurată. „Poate fi atinsă?”, întrebau grijulii. „Dar sărutată?”, adăugau emoţionaţi. Fray Joaquín spunea rugăciunile înainte să le îngăduie.

Cu toate că strângeau destui bani ca să-şi urmeze drumul, ca să mănânce şi să doarmă în hanuri sau chiar în case, dacă nu găseau hanuri, Milagros stând întotdeauna departe de ceilalţi, ferită de un aşa-zis jurământ al tăcerii, înaintau încet, sâcâitor de încet. Îşi căutau mereu tovarăşi de călătorie ca să evite întâlnirile neplăcute, iar uneori erau nevoiţi să zăbovească, de pildă, atunci când femeile de prin case ţineau să-şi cheme soţii, fiii şi, pe alocuri, îl pofteau chiar şi pe paroh, cu care fray Joaquín stătea de vorbă ca să-l încredinţeze de bunele sale intenţii. Dovezile de devoţiune şi rugăciunile se întindeau la nesfârşit. Când aveau nevoie de bani, pierdeau zile întregi arătând statuia Fecioarei, aşa cum se întâmplă în Almaraz, înainte să treacă peste râul Tajo, unde fură plătiţi bine ca să lase statueta să vegheze un bolnav, în odaia lui.

– Şi dacă nu se vindecă? îl întrebă Milagros pe fray Joaquín profitând de faptul că acesta îi adusese de-ale gurii în odaia pe care o primise ca să poată respecta jurământul tăcerii.

– Las-o pe Maica Sfântă să hotărască. Ea va şti!

Apoi îi surâse, iar Milagros, uluită, crezu că zăreşte un zâmbet ştrengăresc pe chipul lui fray Joaquín. Monahul se schimbase… Sau se schimbase ea? Sau poate amândoi, îşi spuse.

Milagros nu era în stare să suporte nopţile; coşmarurile o trezeau brusc, asudată, ameţită, şi trăgea adânc în piept aerul care nu-i era de-ajuns. Visa bărbaţi care o siluiau, tot publicul din teatrul Principe râzând de ea; pe bătrâna Maria… De ce o visa pe bătrâna tămăduitoare după atâţia ani? Dacă aşa îi treceau nopţile, simplul gând că avea să-l reîntâlnească pe bunicul ei o încuraja să îndure pe timpul zilei acele straie negre şi aspre care o stânjeneau. Plictisul rugăciuni lor şi al orelor pe care le petrecea singură în case sau hanuri, ca să nu se descopere înşelătoria, se preschimba în visări când se gândea la Melchor, la mama ei şi la Cachita. Deseori trebuia să se străduiască să nu cânte pe ritm de fandango rugăciunile învăţate de la Caridad. Cât timp trecuse de când nu mai cântase? „Tot atâta timp cât a trecut de când nu mai bei”, îi răspunsese fray Joaquín în încheierea discuţiei, într-o zi în care îi vorbise despre asta. Soarele şi dorinţele ei înflăcărate făceau ca toate momentele amare care-i chinuiau visele să rămână în urmă, ca şi cum ar fi fost închise într-o bulă, iar în faţa ei se înfăţişa speranţa de a se întoarce printre ai ei. Doar de asta îi păsa cu adevărat: fata ei, bunicul ei. Familia Vega. În trecut, nu reuşise să priceapă asta, chiar dacă se mângâia cu scuza că era tânără. Uneori, şi-l amintea şi pe tatăl ei. Ce îi spusese Camacho la întoarcere, după ce vorbise cu mama ei în adăpostul din Malaga? „El ştia care era învoiala: libertatea lui în schimbul logodnei tale cu García. Ar fi trebuit să refuze şi să se sacrifice. Bunicul tău a făcut ceea ce trebuia.”

Când îşi amintea cuvintele ţiganului, Milagros se lupta să alunge amintirile şi să se gândească din nou la bunicul ei. Numai cu ajutorul lui putea să-şi regăsească fata şi, odată cu ea, bucuria de a trăi. Cu fiecare sat pe care-l lăsau în urmă se apropia încă puţin de acel vis.

Uneori, după ce-l asculta cum îi minţea pe nevinovaţii credincioşi care se apropiau de Fecioară, Milagros se gândea şi la fray Joaquín, iar atunci o năpădeau sentimente contradictorii. Primele zile în Madrid, când începură să arate Fecioara ca să facă rost de bani pentru plata împovărătoare a văduvei, pe ţigancă o exasperau şovăielile lui. În gând, îi cerea fermitate şi convingere,

dar se supăra şi mai tare când întrezărea, printre ochiurile şi dantelurile mantilei, privirile furişe pe care i le arunca pentru a se încredinţa de purtarea ei. „Faceţi-vă griji pentru dumneavoastră, părinte. Cum credeţi că m-ar recunoaşte cineva în hainele astea care-mi atârnă pe umeri şi pe şolduri?” Pe măsură ce fray Joaquín îşi îndeplinea cu mai mare siguranţă rolul de pelerin, i se schimbă şi atitudinea faţă de Milagros, ca şi cum ar fi găsit puteri în propria siguranţă. Nu părea atât de tulburat de prezenţa ei şi, uneori, chiar susţinea privirea ţigăncii. Atunci ea, fie şi numai pentru câteva clipe, se simţea copilă, ca în Triana.

– Nu vă mai atrag îmbrăcată în negru? îi zise cu obrăznicie într-o zi.

– Ce? Fray Joaquín roşi până în vârful urechilor. Ce vrei să spui?

– Chiar asta, dacă nu vă mai plac în aceste… cârpe pe care mă siliţi să le port.

– Probabil că de vină e Preacurata, care doreşte să mă ferească de ispite, se amuză el arătând spre statuie.

Ea vru să-i dea un răspuns, dar tăcu, iar el crezu că înţelege de ce nu ripostase: ieşea la iveală femeia chinuită, umilită de către bărbaţi.

– Nu voiam să spun… începu să se scuze Milagros înainte ca el s-o întrerupă.

– Ai dreptate: nu-mi placi în straiele astea de văduvă castiliană. Însă îmi place, se grăbi să adauge văzând expresia ei tristă, că începi iar să faci haz şi să te îngrijeşti de înfăţişarea ta.

Milagros se schimbă iar la faţă. O umbră de tristeţe îi tulbură privirea.

– Fray Joaquín, noi, femeile, am venit pe această lume ca să naştem în chinuri, ca să trudim şi ca să îndurăm depravarea bărbaţilor. Tăceţi, îl repezi când el dădu să răspundă. Ei… voi, bărbaţii, vă zbateţi, luptaţi şi vă bateţi cu ticăloşia. Câteodată câştigaţi şi deveniţi masculii învingători; în multe alte rânduri pierdeţi, şi atunci vă înverşunaţi împotriva celor mai slabi, ca să vă amăgiţi şi să trăiţi numai pentru răzbunare. Noi, femeile, trebuie să tăcem şi să ne supunem, întotdeauna a fost aşa. Am învăţat asta în cele din urmă, dar m-a costat tinereţea. Nici măcar nu mă văd în stare să lupt pentru fata mea fără ajutorul unui bărbat. Da, vă mulţumesc, adăugă înainte ca el să intervină, dar acesta e adevărul. Noi putem lupta nu mai ca să uităm

durerile şi suferinţele noastre, ca să le înfrângem, dar niciodată ca să le răzbunăm. Ne agăţăm de speranţă, oricât de firavă ar fi, şi între timp, câteodată, numai câteodată, încercăm să ne simţim din nou femei.

– Nu ştiu ce…

– Nu spuneţi nimic.

Fray Joaquín dădu din umeri, clătinând nedumerit din cap, cu mâinile întinse.

– Cine îi spune unei femei că n-o place, ridică vocea Milagros, oricât de multe straie negre ar purta, oricât de bătrână sau de urâtă ar fi, n-are dreptul să zică nimic.

Îi întoarse spatele, străduindu-se ca unduirea şoldului ei să se zărească pe sub veşmintele care atârnau pe ea.

Apropierea, ţelul comun, necontenita nelinişte în faţa primejdiei ca cineva să afle că respectabila şi pioasa văduvă ce se ascundea sub acele veşminte nu era decât o tânără ţigancă, nimeni alta decât Desculţa de la teatrul Principe din Madrid, şi că monahul minţea atunci când cerea pomană pentru retragerea ei la mănăstire, îi apropia în fiecare zi, puţin câte puţin. Milagros nu făcea nimic pentru a ocoli atingerea; avea nevoie de acea apropiere omenească, respectuoasă, nevinovată. Râdeau, îşi făceau destăinuiri, se iscodeau unui pe celălalt; ea, aşa cum n-o mai făcuse niciodată până atunci, scrutând bărbatul care se ascundea sub rasa de călugăr: tânăr şi chipeş, deşi nu părea puternic. Cu excepţia acelei chelii rotunde care îi lucea în creştetul capului, se putea spune că era atrăgător. Deşi poate părul avea să-i crească la loc… Fireşte că nu avea spiritul ţiganilor, hotărârea, trufia, dar în schimb îi prisoseau dăruirea, blândeţea şi afecţiunea.

– Aici nu cred să primim pomeni, se văicări cu voce joasă fray Joaquín într-o seară, când ajunseră la un grup de bordeie sărmane la care îi conduse o pereche de agricultori ce se întorcea de la muncă, singura tovărăşie pe care-o aflaseră pe drum.

– Poate că n-o să le primim în numele Fecioarei, dar sigur o să găsim pe cineva care o să dea bani ca să-i ghicesc viitorul, puse ea rămăşag.

– Nerozii, exclamă fratele, dând din mâini prin aer.

Milagros îi apucă din zbor una din mâini, din instinct, la fel cum făcuse de multe ori în Triana cu bărbaţii sau femeile care se încăpăţânau să nu scoată câţiva bănuţi.

– Sfinţia Voastră, spuse în glumă, doriţi să aflaţi ce spun liniile din palma dumneavoastră? Văd…

Fray Joaquín încercă să şi-o retragă, dar ea nu-i dădu voie şi, în cele din urmă, el se supuse. Milagros apucă mâna călugărului între ale sale, urmând cu degetul arătător una dintre liniile palmei. Pe măsură ce îşi plimba degetul, o gâdilătură neaşteptată îi cuprinse pântecele.

– Măi să fie… îşi drese glasul şi se foi neliniştită.

Încercă să dea vina pe straiele incomode pe care le purta pentru neastâmpărul ei. Îşi scoase mănuşa şi îşi dădu la o parte mantila de pe faţă cu o mişcare a mâinii. Găsi mâna călugărului încă întinsă în faţa ei. O apucă din nou şi-i simţi căldura. Observă pielea albă, aproape delicată, a bărbatului care nu lucrase niciodată fierul.

– Văd…

Pentru prima oară în viaţă, Milagros nu avea dezinvoltura necesară pentru a-şi aţinti privirea în ochii celui căruia îi citea viitorul.

Se apropiau de râul Múrtiga, Encinasola rămăsese în urmă, iar Barrancos se ridica deasupra capetelor lor. Milagros îşi scoase mantila şi o aruncă cât colo; apoi făcu la fel cu mănuşile şi îşi ridică faţa către cerul strălucitor de sfârşit de mai, ca şi cum ar fi vrut să soarbă toată lumina de care nu avusese parte în călătoria de aproape o lună şi jumătate.

Fray Joaquín o contemplă vrăjit. Acum ea trăgea de catarama vestei negre pentru ca razele soarelui să-i mângâie pieptul, acolo unde i se iveau sânii. Lungul pelerinaj, extenuant în alte împrejurări, avusese asupra lui Milagros tocmai efectul opus: oboseala atrase uitarea; îngrijorarea că aveau să fie descoperiţi risipise orice altă nelinişte, iar speranţa reîntâlnirii îmblânzi trăsăturile altădată încruntate şi mereu încordate. Ţiganca se ştiu privită. Scoase un strigăt neaşteptat care rupse tăcerea, îşi scutură capul şi se întoarse spre călugăr: „Ce o să se întâmple dacă n-o să-l găsim pe Melchor?”, se întrebă atunci fray Joaquín, temător în faţa zâmbetului larg cu care-l răsplătea Milagros. Ea se silea să-şi desfacă cocul şi să sloboadă nişte plete care refuzau să cadă în voie. Numai gândul că n-aveau să dea de Melchor îl făcu pe fray Joaquín să lase statueta Fecioarei pe jos şi să culeagă mantila şi mănuşile.

– Acum ce faceţi? se plânse Milagros.

– S-ar putea să mai avem nevoie de ele, răspunse el cu mantila în mână; mănuşile erau rătăcite încă printre tufişuri.

Îi luă ceva timp s-o găsească pe a doua. Când se ridică cu ea, Milagros dispăruse. Unde? Străbătu zona cu privirea. În zadar. N-o găsi. Ocoli un dâmb şi se apropie de albia râului Múrtiga. Răsuflă uşurat. Era acolo, cu mânecile suflecate, îngenuncheată. Îşi vârî de mai multe ori capul în apă şi-şi frecă viguros părul. O văzu ridicându-se, udă leoarcă, cu pletele ei bogate, negre, căzându-i pe spate, strălucind în soare, în contrast cu pielea oacheşă. Fray Joaquín se cutremură contemplându-i frumuseţea.

Oamenii din Barrancos întâmpinară sosirea lor în sat cu neîncredere şi curiozitate: un călugăr care ducea o siluetă nedesluşită şi o ţigancă frumoasă, înaltă, atentă la tot ce mişcă. Fray Joaquín şovăi. Milagros, nu: ochi primul om care-i ieşi în cale.

– Îl căutăm pe cel care vinde tutun pentru contrabandă în Spania, îl năuci pe unul înaintat în vârstă deja.

Acesta bâigui câteva cuvinte în graiul locului, fără să-şi poată lua privirea de la ochii care îl sfredeleau ca şi cum ar fi fost vinovat de vreo fărădelege.

Fray Joaquín intui nerăbdarea cumplită a lui Milagros şi se hotărî să intervină.

– Pacea fie cu tine, salută blând. Ne înţelegi?

– Eu, da. Se auzi din spatele primului.

„E foarte primejdios”, repetă fray Joaquín de vreo zece ori în timp ce se apropiau de grupul de clădiri către care fuseseră îndrumaţi şi care alcătuia aşezământul lui Méndez. Locul era un cuib de contrabandişti. Milagros mergea hotărâtă, cu capul ridicat.

– Acoperă-ţi măcar faţa, o rugă el, grăbind pasul pentru a-i oferi mantila.

Nici nu-i răspunse. Un şir nesfârşit de posibilităţi, toate înspăimântătoare, îi treceau prin cap călugărului. Melchor putea să nu se afle acolo, putea să fie chiar duşmanul acelui Méndez. Se temea pentru el, dar îndeosebi pentru Milagros. Erau puţini cei care rămâneau nepăsători la trecerea ţigăncii; se opreau, o priveau, unii chiar o măguleau în acea limbă ciudată a oamenilor din Barrancos.

„În ce încurcătură am vârât-o pe Milagros?”, se căină când trecură de porţile aşezământului lui Méndez. Câţiva drumeţi

trândăveau în curtea mare de pământ care se deschidea în faţa sălaşului contrabandistului; unul dintre ei scoase un fluierat când o văzu pe Milagros. Două femei cu înfăţişare îndoielnică, aflate la una dintre ferestrele dormitorului de deasupra grajdurilor, se strâmbară la apariţia călugărului, iar o ceată de copilandri pe jumătate goi care se fugăreau printre catârii somnoroşi legaţi de stâlpi se opriră din alergat şi se apropiară de ei.

– Cine sunteţi? întrebă unul dintre copii.

– Aveţi dulciuri? ceru altul.

Încă puţin şi ajungeau la casa mare. Niciunul dintre bărbaţii care-i urmăreau cu privirea nu se clinti. Milagros încerca să scape de sâcâiala copiilor, moment în care fray Joaquín interveni din nou.

– Nu, o luă înaintea gestului repezit al acesteia, nu avem dulciuri, dar am asta, adăugă arătându-le un real.

Copiii se îngrămădiră în jurul călugărului cu ochi strălucitori la vederea monedei de aramă.

– O să-l primiţi dacă îl înştiinţaţi pe domnul Méndez că are oaspeţi.

– Şi cine întreabă de el?

Copiii tăcură; câţiva dintre drumeţi se ridicară, iar prostituatele de la fereastră se aplecară şi mai mult peste pervaz.

– Nepoata lui Melchor Vega, Galerianul, răspunse atunci Milagros. Méndez, contrabandistul, se ivi în uşa casei mari; o cercetă pe ţigancă din cap până-n picioare, lăsă capul într-o parte, o scrută din nou, lăsă să treacă câteva secunde şi zâmbi. Dintr-o răsuflare, fray Joaquín dădu afară tot aerul pe care-l ţinuse în plămâni.

– Milagros, nu-i aşa? întrebă atunci contrabandistul. Bunicul tău mi-a vorbit mult despre tine. Fii binevenită!

Unul dintre copii încercă să-i atragă atenţia lui fray Joaquín trăgându-l de mâneca rasei.

– Pentru moneda aceea vă duc până la Galerian, le propuse. Milagros sări în sus de uimire şi se năpusti asupra mucosului.

– Este aici? strigă. Unde? Ştii unde?

Deodată, îl privi cu neîncredere. Dacă băiatul îi trăgea pe sfoară pentru un real? Se răsuci către contrabandist cu o privire întrebătoare, care ar fi fost în stare să străpungă zidurile.

– A sosit acum două săptămâni, confirmă Méndez.

Milagros bâigui spre contrabandist ceva care ar fi putut fi la

fel de bine o mulţumire sau un rămas-bun, îşi prinse poalele fustei lungi şi negre, lăsându-şi la vedere pulpele şi, cu fusta strânsă, se pregăti s-o ia pe urmele copiilor, care îi aşteptau cu râsete şi ţipete lângă poarta de la intrarea în aşezământul contrabandistului.

– Hai, îi îndemnă unul dintre ei.

– Hai, fray Joaquín, îl zori ţiganca, care deja se îndepărtase de el cu câţiva paşi.

Monahul îşi luă însă la revedere.

– Nu pot să alerg cu statueta Fecioarei în braţe, se plânse după aceea.

Dar Milagros nu-l ascultă. O fetiţă o ţinea de mână şi trăgea de ea spre drum.

Fray Joaquín îi urmă lent, exagerând greutatea unei statuete pe care o purtase fără nicio problemă prin toată Spania. Melchor era în Barrancos, slavă Domnului! Nu crezuse niciodată cu adevărat că aveau să-l găsească. „Aş face moarte de om pentru ea. Sunteţi spaniol… Şi călugăr. A doua treabă s-ar putea îndrepta, dar prima, nu.” De îndată ce Méndez confirmase prezenţa ţiganului simţise o strângere de inimă, amintindu-şi avertismentul primit cândva de la el pe malul Guadalquivirului, când bănuise posibilitatea unei relaţii cu nepoata lui. Galerianul ar face orice pentru ea! Nu-l omorâse pe tatăl lui Milagros pentru că încuviinţase căsătoria ei cu un García?

– Ce faceţi?

Doi copii se chinuiau să-l uşureze de povara Preacuratei.

– Daţi-le-o! îi porunci Milagros din faţă. N-o să ajungem în veci!

Nu le-o dădu; nu era sigur că voia să se afle faţă în faţă cu Melchor Vega.

– Plecaţi de aici! Valea! le strigă celor doi mucoşi care, în ciuda ameninţărilor, mergeau tot pe lângă el şi se străduiau să-l ajute să ducă statueta, atingându-o cu mâinile, dar mai mult îl stânjeneau.

Milagros îl aşteptă, ţinându-şi poala fustei, nerăbdătoare. Fetiţa care o însoţea rămase alături de ea, cu mâinile în şolduri, imitând gestul ţigăncii.

– Ce aveţi? îl iscodi mirată ţiganca.

„O să te pierd, asta am. Nu-ţi dai seama?”, vru el să spună.

– Nu se face gaură în cer pentru câteva minute după cât am mers, răspunse în schimb, mai repezit decât şi-ar fi dorit.

Ea interpretă greşit gestul lui şi se strâmbă. Îi privi pe copilandri, care alergau veseli înaintea lor, cu soarele în faţă. O năpădiră îndoielile.

– Credeţi… îşi lăsă braţele să cadă în lături. Căzu şi fusta. Dumneavoastră aţi spus că bunicul mă va ierta.

– Şi o s-o facă, o asigură fray Joaquín, deşi îi venea să-i propună să fugă împreună din nou, să se întoarcă pe drumuri, să meargă din loc în loc, arătând statueta Fecioarei.

În vocea călugărului se simţi descurajarea. Milagros o simţi şi îşi potrivi paşii la mersul lui.

– E şi García, murmură ea.

– Ce?

– Fetiţa. Fata mea. Maria. Este şi García. Ura bunicului faţă de ei este mai mare… decât orice! Chiar şi decât afecţiunea pe care mi-o purta cândva, adăugă cu un fir de voce.

Fray Joaquín suspină, conştient de contradicţiile care îi sfâşiau sufletul. Dacă o vedea mulţumită, plină de speranţă, el se prăbuşea îngrozit de gândul de a o pierde, dar dacă o vedea suferind, atunci… Atunci voia s-o ajute, s-o încurajeze să meargă la bunicul ei.

– A trecut mult timp, zise fără convingere.

– Şi dacă nu mă iartă că m-am măritat cu Pedro García? Bunicul…

– O să te ierte.

– Mama mea m-a respins pentru că am făcut asta. Mama mea!

Ajunseră la poalele unui deal, în afara satului. Cel mai mare dintre copii îi aştepta acolo, ceilalţi alergau deja în sus pe cărare.

O căsuţă singuratică în vârf de deal, la răscruce de vânturi, domnea peste împrejurimi; într-acolo arătau mai mulţi dintre copii.

– Acolo e? întrebă fray Joaquín, profitând de răgazul acela ca să lase jos statueta.

– Da.

– Ce face Melchor acolo sus, de unul singur? se întrebă mirat.

– Nu stă singur, sări băieţandrul. Trăieşte cu negresa.

Milagros vru să spună ceva, dar nu-i ieşiră cuvintele. Tremură şi căută sprijinul călugărului.

– Caridad, şopti acesta.

– Da, întări băiatul. Caridad. Stau mereu acolo, îi vedeţi?

Fray Joaquín îşi concentră privirea până când desluşi două

umbre care şedeau jos, în faţa casei, la marginea unui povârniş.

Cu ochii umeziţi şi simţurile rătăcite, Milagros nu izbuti să vadă nimic.

– De când au sosit, lămuri mai departe băiatul, au plecat de vreo două ori să facă contrabandă. De fiecare dată s-au întors cu dulciuri! Lui Caridad îi plac mult dulciurile... Şi le-a împărţit cu noi. Iar Gregoriei, fetiţei... Cercetă cărarea care urca. E aia, o vedeţi? Prima, aia micuţă care aleargă cel mai mult... Gregoriei i-au adus nişte opinci pentru că nu putea merge, tălpile ei erau o rană. Uitaţi cum aleargă acum! – Fray Joaquín se uită cum sărea Gregoria. – Restul timpului şi-l petrec aşezaţi acolo, îmbrăţişaţi, fumează şi privesc câmpurile. De multe ori urcăm pe furiş, dar mereu ne prind. Gregoria nu ştie să-şi ţină gura!

– Îmbrăţişaţi?

Întrebarea ieşi în gura lui Milagros, care încerca să-şi şteargă ochii pentru a-i ridica spre vârful dealului.

– Da. Mereu! Se strâng mult unul pe celălalt, iar atunci Galerianul o îndeamnă pe Caridad: „Cântă, negreso!”

Cântă, negreso! Milagros începea să întrezărească vârful. Cachita! Prietena pe care o lovise, o jignise, căreia îi spusese că nu voia s-o mai vadă niciodată!

– Gregoria e sus deja! exclamă copilul. Veniţi!

Atât fray Joaquín, cât şi Milagros se îndreptară. Cele două siluete care şedeau se ridicară când micuţa ajunse lângă ei. Gregoria arăta înspre poalele dealului. Milagros simţi privirea lui Melchor asupra ei ca şi cum, în ciuda distanţei, s-ar fi aflat la doar un pas de el.

– Veniţi! stărui băiatul.

Fray Joaquín se aplecă să ridice statueta Fecioarei.

– Nu pot, gemu ţiganca în clipa aceea.

Caridad apucă mâna lui Melchor şi o strânse căutând atingerea acelei palme dure şi aspre, tăbăcite după zece ani de vâslit pe o galeră, care o liniştea atât de mult. Erau aceleaşi palme care îi străbătuseră de nenumărate ori trupul de când Melchor apăruse în Torrejón; aceleaşi pe care ea le scăldase în lacrimi, sărutându-le; cele pe care el i le apăsase peste obraji, aşteptând un răspuns atunci când, la doar câteva zile după aceea, don Valerio îi interzisese să trăiască în păcat de moarte cu un ţigan. „Negoţul cu telalii n-o să meargă, o preveni Melchor, o să ne prindă; în cele din urmă o să ne salte. Hai să plecăm

departe de aici. În Barrancos.” Zâmbetul cu care consimţi Caridad pecetlui legământul dintre acel ţigan cu ochi strălucitori şi chip brăzdat de creţuri şi negresa care fusese odinioară o roabă. Barrancos, unde se născuse dragostea lor, unde se simţise femeie pentru prima oară, unde nu ajungea braţul justiţiei. Plătiră bine, călătoriră iute într-o căruţă de poştă cu destinaţia Extremadura, grăbiţi să lase în urmă timpuri şi locuri care nu făcuseră altceva decât să-i chinuiască.

Melchor, tăcut, în aşteptare, cu privirea şi cu toate celelalte simţuri concentrate înspre poalele dealului, îi răspunse strângându-i mâna, la rândul lui. De această dată, atingerea ţiganului n-o linişti: Caridad se lăsă prinsă în vârtejul neliniştilor care-l măcinau pe ţigan, pentru că şi ea le pătimea. Milagros! După atâţia ani… Fără să-i dea drumul la mână, îşi mută privirea de la silueta înveşmântată în negru spre lumea care se deschidea la picioarele ei: câmpuri, râuri, lunci, pustietăţi şi păduri; fiecare dintre ele se îmbibase de cânturile ei, când, aşezaţi amândoi, cu privirea pierdută în zare, spre acea viaţă nouă pe care le-o dăruia soarta, ea îi făcea pe plac lui Melchor şi-şi înălţa vocea, o voce pe care adesea o lăsa în aer pentru a-i urmări reverberaţiile peste cărările pe care le bătuseră împreună, încărcaţi cu tutun, cu dragostea iuţindu-le paşii, mişcările, surâsurile. Ieşiseră din nou, noaptea, cu sacii plini de tutun. N-aveau nevoie de bani; aveau destui. Voiau doar să păşească din nou pe acele cărări, să străbată din nou râul, să alerge şi să se ascundă de îndată ce auzeau că trosneşte vreo creangă, să doarmă sub cerul liber… Să facă dragoste sub stele. Trăiau contopiţi unul cu celălalt, fără să facă altceva decât să se privească în timp ce fumau. Nopţi de mângâieri, de zâmbete, de vorbe şi de tăceri lungi. Îşi alinau amintirile urâte, îşi făgăduiau cu o simplă atingere că nimeni n-o să-i mai despartă vreodată.

– De ce nu urcă? auzi din gura ţiganului.

Caridad simţi un fior: adierea dinspre câmpuri, care-i atingea faţa, o prevenea că sosirea lui Milagros avea să-i tulbure fericirea. Vru să n-o facă, să-şi întoarcă paşii… îşi aţinti iar privirea la poalele dealului, chiar în clipa în care ţiganca începea urcuşul. Melchor îi strânse şi mai tare mâna şi rămase aşa pe când ceilalţi se apropiau.

– Fray Joaquín? spuse mirat ţiganul. E fray Joaquín?

Caridad nu-i răspunse, dar şi ea îl recunoscu pe călugăr. Până şi copiii tăcură şi se dădură deoparte, serioşi, gravi la sosirea lui

Milagros. Suspinele înăbuşite ale ţigăncii acoperiră orice alt sunet. Caridad simţi tremurul mâinii lui Melchor, al tot trupului său. Milagros se opri la câţiva paşi, cu fray Joaquín în urmă, şi ridică privirea către bunicul ei; apoi o îndreptă spre Caridad şi iar către Melchor. Clipa se prelungi. Caridad nu mai simţi tremurul Galerianului. Acum, ea era cea care tremura, mişcată de lacrimile ţigăncii şi de şuvoiul de amintiri ce-i năvăliră în minte. Auzi primele cuvinte ale unei tinere ţigănci, când ea zăcea vlăguită în curticică, în fundătura San Miguel, după ce Melchor o găsise cuprinsă de fierbinţeală sub un portocal; podul de şlepuri şi Biserica Negrilor; ţigănimea din grădina Cartuja; trabucurile şi straiele ei roşii; baba Maria; întemniţarea; fuga prin Andévalo… Simţi dispreţ faţă de temerile ei şi dădu drumul mâinii lui Melchor. Făcu un pas înainte, neînsemnat, şovăitor. Ochii lui Milagros implorară încă unul, iar Caridad dădu fuga s-o îmbrăţişeze.

– Du-te la el, îi spuse după întâia îmbrăţişare.

Milagros îşi mută privirea la Melchor, care rămăsese încremenit sus.

– Te iubeşte, adăugă Caridad simţind îndoiala tinerei, însă oricât ar ascunde sau ar tăgădui, ştiu că se teme că nu l-ai iertat pentru… Pentru ce i-a făcut tatălui tău. Uitaţi ce s-a întâmplat, insistă împingând-o cu blândeţe de la spate.

Milagros îi lăsă în urmă pe Caridad şi pe fray Joaquín. Propriile lacrimi o împiedicară să vadă ochii umeziţi ai lui Melchor. De câte ori nu încercase să se convingă că ceea ce se întâmplase cu tatăl ei fusese urmarea unei răbufniri? Voia să-l ierte totuşi, nu putea fi sigură că el dăduse uitării ceea ce pentru el însemnase cea mai cruntă trădare a sângelui Vega: căsătoria ei cu Pedro, încă o verigă în lanţul de duşmănii care înfruntau cele două familii. Cum avea să-i uite Melchor pe alde García? Trecuseră doar câţiva ani de când cei din familia García încercaseră să-l omoare…

– Afurisită fie Virgen del Buen Aire!

Ţiganca se opri auzind blestemul bunicului. Îl privi îngrozită pe Melchor şi apoi se uită în urmă şi în lături. Ce voia?

– Ce cauţi străvestită-n corb?

Ea îşi privi hainele negre de parcă le vedea întâia oară. Când ridică privirea, o întâmpină zâmbetul lui Melchor.

45

– Am greşit omul.

Vorbele lui Melchor o făcură pe Caridad să se chircească şi mai mult decât o făcuse în timp ce asculta cruda şi lunga poveste a lui Milagros. Cei patru şedeau în jurul mesei: ei doi, aşezaţi pe obişnuitele lor scaune împletite din nuiele de salcâm, ţiganca pe un taburet pe care îl păstrau pentru Martin, care îi vizita de fiecare dată când se întorcea de pe drumuri, când făcea contrabandă prin împrejurimi; călugărul rămase în picioare, stânjenit, căutând să se rezeme ba de una, ba de alta, până când Melchor îl ţintui cu privirea şi rămase nemişcat o vreme.

Caridad căută o fărâmă din tandreţea cu care Melchor o privise până în acea zi, dar întâlni nişte sprâncene încruntate şi o privire îngheţată. Puţine cuvinte rosti ţiganul cât vorbi nepoata lui: doar un „mulţumesc”, adresat călugărului, când află că-i salvase viaţa lui Milagros, şi scurte întrebări despre copilul pe care aceasta îl avusese cu García. La cea mai importantă, „Ştii ceva de mama ta?”, Milagros răspunse cu lacrimi. Caridad simţea că bărbatul ei îşi înăbuşea emoţiile. „Înjură!”, vru să-l îndemne, cu toate că era încă tulburată de cuvintele lui Milagros, văzând încordarea care punea stăpânire pe trupul lui Melchor, ţinându-şi pe masă pumnii strânşi. „Blestemă toţi dumnezeii universului!”, fu cât pe ce să strige când reuşi să-şi mute atenţia de la groaznica poveste a siluirilor pe care o spunea Milagros, şi se întoarse cu un nod în gât către ţigan: venele gâtului umflate, pulsând. „O să plesnească, ţigane, gândi şi mai zbuciumată. O să plesnească.”

Ştiu că nu trebuie să-l urmeze în clipa în care, sfârşindu-se discuţia, el se ridică şi se îndreptă spre uşa casei.

– Am greşit omul, spuse înainte să iasă.

În ecoul acelor cuvinte, Caridad privi cum ţiganul ieşea în înserarea roşiatică ce plutea peste culmi, sfidând lumea întreagă, într-un moment în care până şi aerul pe care îl respira îi devenise vrăjmaş. Mii de înţepături îi amintiră atunci de cicatricele de pe spate, cele pe care Melchor le mângâiase şi sărutase. Biciul plesni din nou în urechile ei. Sclavia, plantaţia de tutun, închisoarea Galera... Credea... Credea că lăsase totul în urmă

pentru totdeauna. Câtă naivitate! Îşi trăia fericirea alături de ţigan, în Barrancos, departe de tot, „aproape de cer”, şoptise recunoscătoare şi plină de speranţă atunci când Melchor îi arătase casa de pe culmea dealului pe care o tocmise. Proasto! Toanto! Se luptă cu lacrimile care îi înecau ochii. Nu voia să plângă, să cedeze… Simţi mâna lui Milagros aşezată peste a ei.

– Cachita, sughiţă printre lacrimi ţiganca, pierdută în propria durere.

Caridad nu răspunse de îndată la atingerea ei. Îşi strânse buzele tare, cu toate că nici aşa nu reuşea să le stăpânească tremurul. Se simţi slabă, buimăcită. Ascultase povestea lui Milagros cu sufletul sfâşiat pentru durerea nepoatei, furia bunicului şi presimţirea propriei nenorociri, trecând vijelios de la unul la altul, urmărindu-le cuvintele, gesturile şi tăcerile. Milagros îi apăsă mâna în căutarea unei alinări pe care Caridad nu era convinsă că voia să i-o ofere. Îi înfruntă privirea, dar îndoielile ei se risipiră văzând chipul înroşit al prietenei ei, cu ochii injectaţi şi lacrimi care-i şiroiau pe obraji. Se lăsă în voia plânsului.

Dintr-un colţ, fray Joaquín văzu tulburat cum cele două femei se ridicau cu greu şi se îmbrăţişau, şi plângeau, şi încercau să se privească pentru a îngâna cuvinte nedesluşite, de neînţeles, înainte de a se topi într-o nouă îmbrăţişare.

Se înnoptase fără ca Melchor să se fi întors, iar Caridad pregăti cina: o pâine din faină albă, carne de porc, usturoi, ceapă, ulei şi marmeladă de gutui, pe care le-o adusese Martin. Vorbiră puţin. Fray Joaquín vru să rupă tăcerea interesându-se de viaţa lui Caridad. „Am supravieţuit”, fu singura lămurire pe care i-o dădu ea.

– Ce-o fi făcând Melchor? întrebă din nou călugărul, după un lung răstimp de linişte.

Caridad privi bucata de ceapă pe care-o ţinea între degete ca şi cum ar fi mirat-o prezenţa acesteia.

– Îi cere diavolului să-i dea înapoi spiritul de ţigan.

Amestecul de amărăciune şi tristeţe din acel răspuns îl făcu pe fray Joaquín să renunţe la orice altă încercare. Aceea nu era sclava de-abia dezrobită care îşi pleca privirea în faţa albilor, nici cea care lăsa să cadă o bucăţică de frunză de tutun în biserica San Jacinto în timp ce fredona şi se legăna înainte şi-napoi, în faţa Fecioarei de la Candelaria. Era acum o femeie călită de experienţe pe care nu voia să le povestească, diferită de cea pe

care-o cunoscuse în Triana. Fray Joaquín înţelesese destul de repede neliniştile lui Caridad: sosirea lor îi tulburase fericirea dobândită cu greu. Se întoarse către Milagros, întrebându-se dacă şi ea băgase de seamă: ţiganca mesteca bucata de carne sărată şi uscată fără chef, de parcă ar fi fost silită să mănânce. Nu spusese nimic despre faptul că Melchor şi Caridad trăiau împreună. Casa avea o singură odaie, iar în ea se afla o singură saltea. Ici, colo, puţinele obiecte ale celor doi stăteau amestecate: o tunică roşie strălucitoare cu paspoaluri şi nasturi aurii pe care Melchor o uitase, alături de o broboadă de lână care, fără îndoială, îi aparţinea lui Caridad. Singurul obiect care ieşea în evidenţă dintre celelalte: o jucărie mecanică pe o poliţă de piatră. În mai multe rânduri de-a lungul după-amiezii, fray Joaquín se uitase la jucărie de îndată ce Melchor îşi aţintea ochii asupra lui, de câte ori îl pomenea Milagros. „Oare mai funcţionează?”, se întreba încercând să alunge bănuielile pe care le intuia în purtarea ţiganului. Fray Joaquín ştia că nu fusese bine primit. Melchor nu l-ar fi acceptat niciodată; era călugăr şi, pe deasupra, alb, aşa cum îl prevenise în Triana. Dar el nu trăia cu o negresă? Însă Melchor n-ar fi fost niciodată de acord ca nepoata lui, o Vega, din neamul Vega din ţigănimea de lângă mănăstirea Cartuja din Triana, să aibă de-a face cu el. Ce nu ştia fray Joaquín era ce părere avea ţiganca.

– Aş vrea să mă odihnesc, şopti Milagros.

Fray Joaquín o văzu arătând spre salteaua din odaie, prin care îi cerea îngăduinţa lui Caridad. Aceasta încuviinţă cu o mişcare a capului.

Caridad ieşi din casă când auzi respiraţia potolită a lui Milagros. Fray Joaquín crezu în mod greşit că se dusese după Melchor. Femeia se îndreptă spre aşezământul lui Méndez, ceru să-l vadă şi-l rugă să dea de Martin chiar în noaptea aceea.

– Da, chiar în noaptea asta, insistă, să pornească în căutarea lui toţi cărăuşii de care te poţi lipsi. Toată suflarea din Barrancos, dacă e nevoie! Ai banii noştri băgaţi în tutun, îi aminti Caridad, plăteşte oricât cer ca să-l găseşti.

Apoi se întoarse la călugăr şi se aşeză în faţa lui, atentă la cel mai mic zgomot care se putea auzi de afară. Nu se întâmplă nimic şi la prima geană de lumină a zorilor se trezi şi începu să-şi facă o boccea cu lucrurile ei şi ceva de-ale gurii.

– Ce faci? întrebă fray Joaquín.

– Încă nu v-aţi dat seama, părinte? răspunse cu spatele la el,

ca să nu-i vadă lacrimile. Ne întoarcem la Triana.

Un schimb de priviri le fu de-ajuns lui Melchor şi lui Caridad pentru a-şi spune cât de mult aveau nevoie unul de celălalt. „Trebuie s-o fac, negreso”, spuse privirea ţiganului. „Vin cu tine”, îi răspunse a ei. Niciunul nu puse la îndoială hotărârea celuilalt.

– La drum, porunci apoi Melchor către Milagros şi către monah. Amândoi erau aşezaţi din nou la masă, aşteptându-l să se întoarcă.

Melchor se îmbrăcă cu tunica roşie în tihnă; nu-i trebuia altceva. Caridad îşi puse bocceaua în spinare şi se pregăti să-l urmeze. Milagros n-avea nimic, iar călugărul se simţi grotesc când ridică statueta Fecioarei.

– Şi… Fray Joaquín arătase către acel obiect singuratic care se zărea pe poliţă: jucăria mecanică.

Caridad îşi strânse buzele. „O să-l omoare pe Melchor!”, ar fi putut să răspundă. „Poate că şi pe mine. Asta este casa noastră şi aici trebuie să stea”, ar fi adăugat. „Aici e locul ei.” Se răsuci şi porni către uşă.

Caridad şi Melchor erau în fruntea alaiului, Milagros mergea în spatele lor, iar fray Joaquín la ceva depărtare, ca şi cum n-ar fi făcut parte din grup, toţi în tăcere. Primii alegeau aceleaşi cărări pe care de atâtea ori le străbătuseră ducând tutun în spate, păşeau prin locurile în care se ascundeau când bănuiau apropierea poterei, treceau râul prin locul unde se dăruiseră unul celuilalt pentru prima oară.

Ţiganca, spre deosebire de Caridad care acceptase soarta pe care i-o impunea bărbatul ei, mergea copleşită de îndoieli: nici ea, nici bunicul nu-şi făcuseră reproşuri pentru cele petrecute în Triana. Nu vorbiseră despre moartea tatălui ei şi nici despre căsătoria cu Pedro García. Doar se îmbrăţişaseră, de parcă gestul în sine ar fi lăsat în urmă toate durerile trăite. Cum avea de gând bunicul s-o recâştige pe Maria? se întreba neîncetat Milagros. „Am greşit omul”, spusese. Părea că tot ce îl interesa era să se răzbune pe Pedro, pe alde García… El singur?

Încetini pasul până când fray Joaquín, care se întreba întruna dacă făcuse bine venind în Barrancos, ajunse în dreptul ei.

– Ce-are de gând să facă? îl întrebă Milagros în timp ce arăta cu bărbia către spatele bunicului ei.

– N-am cunoştinţă.

– Dar… N-o să intre în fundătură aşa, singur, fără ajutor. Ce-o

să facă?

– Nu ştiu, Milagros, dar mă tem că da, asta vrea să facă.

– O să-l omoare. Şi fata mea? Ce-o să se aleagă de fata mea?

– Melchor! Strigătul călugărului o întrerupse pe Milagros. Ţiganul întoarse capul fără să se oprească. Care îţi sunt planurile?

VI
Vaier de galeră

46

Singurul plan pe care Melchor îl avea în minte era să pătrundă în Triana pe drumul care venea dinspre Camas şi s-o străbată până ajungeau la intrarea în fundătura San Miguel. Fu planul pe care îl urmară după o săptămână de călătorie, oricâte neajunsuri şi îndoieli îşi arătară de-a lungul acestor zile atât Milagros, cât şi călugărul, dar care totuşi îl urmară prin mahalaua sevillană.

Soarele de la începutul verii se afla sus pe cer şi smulgea scânteieri din nasturii aurii de la tunica roşie a ţiganului. Oprit la intrarea în fundătură, în faţa celorlalţi, cu negresa lângă el, Melchor mângâia plăselele pumnalului care-i ieşea de la brâu, pe când câţiva bărbaţi şi femei îl priveau surprinşi, iar alţii dădeau fuga la fierării şi prin curţi ca să vestească sosirea lor.

La scurt timp, loviturile ciocanelor pe nicovale amuţiră. Fierarii ieşiră la porţile atelierelor, femeile se arătară la ferestre, iar droaia de copii, molipsită de încordarea pe care o simţeau la cei mari, se opriră din joacă.

Caridad îi recunoscu pe unii dintre acei bărbaţi şi femei. Încet-încet, pe măsură ce se potoleau zgomotele, ajunse să audă tăcerea. În acea fundătură începuse totul şi acolo avea să se sfârşească totul, se tângui. Deodată se simţi puternică, de neînvins, şi se întrebă dacă asta simţea Melchor, dacă asta îl făcea să se poarte aşa cum o făcea, nesocotind primejdia. Ajunsese să şovăie după necontenitele plângeri ale lui Milagros şi ale călugărului de-a lungul călătoriei; avertismentele lor erau încărcate de o spaimă pe care o împărtăşea şi ea. Nu vorbi, nu-şi mărturisi temerile, îl sprijini pe Melchor cu tăcerea ei, iar acum, la mila destinului care îi aştepta pe ea şi pe bărbatul ei, pesemne, în faţa bărbaţilor şi a femeilor pe ale căror feţe, la început surprinse, acum se zugrăvea furia, crezu că înţelege, în sfârşit, firea ţiganului. Îşi îndreptă trupul şi-l simţi încordat. Uluită de propria dârzenie, împărtăşi sfidarea lui Melchor. Trăi prezentul, clipa, complet străină de ceea ce s-ar fi putut întâmpla în următoarea.

– Ţigane… Melchor nu se clinti, dar ea ştia că o aude. Te iubesc.

– Şi eu pe tine, negreso. O să duc dorul cântecelor tale în iad.

Caridad dădu să răspundă, când se petrecu ceea ce aşteptau toţi cei din fundătură: Rafael García, Contele, şi soţia lui, Reyes Trianera, îşi croiau încet drum către ei, către cei doi îmbătrâniţi, gârboviţi, urmaţi de mai mulţi membri ai familiei García şi de alţi ţigani care li se alăturau. Caridad şi Melchor aşteptau tăcuţi; Milagros, în spatele lor, dădu înapoi; îl căuta pe Pedro cu ochii neliniştiţi. Nu-l vedea. Fray Joaquín încerca să ţină dreaptă statueta Fecioarei, care îi aluneca din mâinile asudate. Apariţia patriarhului le dădu curaj celorlalţi. „Ucigaşule!”, se auzi din rândul lor. „Stârpitură!”, îl ocărî cineva pe Melchor. „Javră!” Câteva femei se apropiară de Milagros şi scuipară la picioarele ei, strigând: „Târfa!” O bătrână încercă s-o apuce de păr, iar ea se sprijini de fray Joaquín, care reuşi s-o alunge pe agresoare. Vorbele grele, ameninţările şi gesturile deşucheate continuară, în timp ce Contele se apropia de Melchor.

– Am venit să-l omor pe nepotul tău, i-o trânti acesta pe deasupra ţipetelor, înainte să ajungă ceilalţi în dreptul lui.

Auzind cuvintele reci, pătrunzătoare şi primejdioase ale lui Melchor, Caridad strânse pumnii. Însă ameninţarea nu-l înspăimântă pe patriarh care, ştiindu-se apărat, merse înainte, cu faţa lipsită de expresie şi cu ochii aţintiţi asupra lui Melchor.

– Un osândit la moarte ca tine… sosi răspunsul lui Rafael García înainte ca strigătele mulţimii să răsune din nou în fundătură.

– Să-l omorâm!

Caridad se întoarse către Melchor în clipa în care câţiva ţigani se îndreptau deja spre ei, printre blesteme şi înjurături. Cum avea de gând să înfrunte toată fundătura?

– Melchor, şopti. Dar el nu se mişcă, rămase tăcut, încordat, sfidător.

Caridad se cutremură în faţa cutezanţei lui.

– Ţigane! exclamă ea atunci cu voce limpede şi puternică. O să cânt pentru tine în iad!

Nici nu terminase fraza, când îl dădu cu mâna la o parte pe un bărbat care aproape ajunsese la ei şi se năpusti asupra lui Rafael García, pe care-l doborî la pământ. Atacul îi luă prin surprindere pe ţigani care, atenţi la Melchor, se dezmeticiră cu greu. Încolăciţi pe jos, Caridad căută înnebunită pumnalul pe care-l văzuse strălucind la brâul patriarhului. Avea să-l omoare pentru bărbatul ei!

Şi Melchor fu uimit de asaltul neaşteptat al lui Caridad. Şovăi

preţ de două clipe înainte să pună mâna pe jungher şi să-l îndrepte spre mai mulţi ţigani care-l înconjurau. Încercă să gândească, să rămână calm, cum ştia că trebuie să înfrunte armele care îl ameninţau, însă strigătele pe care le auzea din spatele duşmanilor săi, acolo unde se afla Caridad, îi întunecară simţurile şi îl făcură să se risipească în nenumărate lovituri fără ţintă ca să-şi croiască drum până la ea.

– Vrei să-ţi omorâm negresa chiar acum?

Melchor nici nu auzi ameninţarea. Atunci, ţiganii care-l înconjurau se dădură la o parte şi se trezi înfigând jungherul în aer în faţa lui Caridad, care se zbătea să scape din mâinile a doi bărbaţi ce o ţineau imobilizată. Opri brusc ultima lovitură de cuţit, la jumătatea distanţei.

– Nu te opri! îl îmboldi ea.

Cineva o pălmui. Melchor crezu că aude zgomotul acelui braţ prin aer şi simţi lovitura asupra lui, cu mai mare forţă decât atunci când era biciuit la galere. Se chirci de durere.

– Nu te opri, ţigane! zbieră Caridad.

N-o mai lovi nimeni de data asta. Melchor, tulburat la vederea firicelului de sânge care izvorâse în colţul gurii lui Caridad şi care i se scurgea pe bărbie, roşu pe negru, regretă că o lăsase să-l însoţească. Fu nevoie de încă doi bărbaţi ca s-o ţină. Caridad se zbătu cu sălbăticie şi urlă când văzu că alţii se năpusteau asupra lui Melchor, lipsit de apărare, învins, îl dezarmau şi, ca pe un animal dus la tăiere, cu trunchiul aplecat, îl aduceau, printre uralele şi aclamaţiile ţiganilor, în faţa lui Rafael García, care îşi revenise după asalt.

– Îmi pare rău, negreso, iartă-mă.

Scuzele lui Melchor se pierdură printre plânsetele acesteia şi poruncile cu care Contele îşi întâmpină duşmanul.

– Curva! strigă acesta, arătând către Milagros. Aduceţi-mi-o şi pe curvă!

Femeile care se aflau lângă Milagros tăbărâră asupra ei şi o înşfăcară, fără ca ea să opună nicio rezistenţă, cu ochii la bunicul ei, văzându-şi speranţele spulberate doar după câteva strigăte şi tot atâtea ameninţări.

Fray Joaquín, cu statueta Fecioarei în braţe, nu putu face nimic de data aceea şi privi cum Milagros se lăsa dusă cu îmbrânciturі, strigăte şi scuipături. Deodată, bărbaţii şi femeile îşi aţintiră atenţia asupra călugărului, care rămăsese singur la intrarea în fundătură.

– Plecaţi, părinte, îi ceru Rafael Garcia, asta e o pricină între ţigani.

Fray Joaquín se sperie de ura şi mânia care se citea pe chipurile multora dintre ei. Însă teama i se transformă în zbucium văzând-o pe Milagros lângă Melchor, cu capul plecat, la fel ca el. Cum rămânea cu promisiunile pe care i le făcuse fetei?

– Nu, sosi răspunsul călugărului. Aceasta e o pricină care priveşte justiţia regelui, la fel ca toate cele ce se petrec pe pământurile lui, fie că sunt şi ţigani implicaţi, fie că nu.

Mai mulţi se repeziră la el.

– Sunt un om al lui Dumnezeu! apucă să strige fray Joaquín.

– Staţi!

Ordinul lui Rafael García îi opri pe bărbaţi. Patriarhul miji ochii şi căută să ghicească părerea celorlalţi şefi de familii: Camacho, Flores, Reyes… Câte unul se arătă nepăsător şi dădu din umeri, cei mai mulţi clătinară din cap. Era puţin probabil ca cineva din fundătură să încalce legea ţigănească şi să vorbească despre Melchor, Milagros sau chiar despre Caridad, se gândi apoi Contele, iar dacă o făceau, autorităţile n-ar fi spus niciun cuvânt. Neînţelegeri între ţigani, asta ar fi fost concluzia lor. Dar captivitatea unui monah era altceva. Vreo femeie sau vreun copil ar fi putut s-o dea în vileag, iar atunci urmările ar fi fost cumplite pentru toţi. Se străduiseră din greu să se pună bine cu Biserica; tinerii se duceau să înveţe rugăciuni, iar aproape toţi din fundături mergeau la slujbă, prefăcându-se credincioşi. Frăţia se punea pe picioare. Trecuse mai puţin de un an de când episcopul aprobase regulile Frăţiei Ţiganilor, iar necazurile erau însemnate. Nu reuşiseră să se stabilească în mănăstirea Espíritu Santo din Triana şi încercau să se aşeze în Nuestra Señora del Populo. N-ar fi reuşit dacă augustinienii sevillani ar fi aflat povestea aceea. Trebuia să păstreze relaţii bune cu cei care i-ar fi putut întemniţa. Nu, nu puteau să-şi asume riscul să lezeze Biserica lovind într-unul dintre ai lor.

Rafael García le făcu un semn bărbaţilor, iar aceştia se îndepărtară de călugăr. Însă nu avea de gând să facă la fel cu cei din familia Vega…

– Dă-le drumul, îi întrerupse gândurile fray Joaquín.

Contele negă din cap, încăpăţânat, iar atunci Reyes se apropie şi-i spuse ceva la ureche.

– Ea, arătă patriarhul spre Milagros după ce nevasta lui se dăduse înapoi, rămâne aici, cu soţul ei, aşa cum se cuvine.

Greşesc, părinte?

Fray Joaquín păli şi nu fu în stare să răspundă.

– Nu. Văd că nu greşesc. Cât despre ceilalţi doi…

Reyes avea dreptate, cine putea să ştie sau să dovedească asasinarea lui José Carmona, în afară de ţigani? Nimeni nu făcu vreun denunţ la autorităţi, îl îngropară în câmp, iar crima se judecă în spaţiul restrâns al sfatului bătrânilor. Cum putea interveni justiţia spaniolilor?

– Cât despre ceilalţi doi, repetă apăsat, vor rămâne cu noi până când slujbaşii regelui despre care vorbiţi, părinte, vor veni să-i caute, înţelegeţi, adăugă, trufaş, însoţit de zâmbetele unora dintre ţigani, ne gândim la siguranţa dumneavoastră. V-ar putea face rău.

– Rafael García, ameninţă fray Joaquín, o să mă întorc după ei. Dacă păţesc ceva… Se bâlbâi, ştia că singur n-avea să izbândească, că avea nevoie de ajutor. Dacă păţesc ceva, greutatea legii şi a justiţiei divine o să cadă asupra ta. Şi asupra voastră, a tuturor!

47

– Au plecat, îi înştiinţă Rafael García.

– Cum? strigă fray Joaquín înfuriat, gesticulând cu mâinile prin aer.

Tăcu totuşi la un semn poruncitor al stareţului de la San Jacinto.

– Când au plecat? întrebă acesta.

– La puţin timp după ce a pornit fray Joaquín, răspunse cu naturaleţe Rafael García, proţăpit la intrarea în fierărie, la catul de jos al casei pe care o ocupa, unde numeroasa lui familie îşi continua lucrul, fără să dea nici cea mai mică însemnătate vizitei celor cinci călugări care-l însoţeau pe fray Joaquín, printre care şi stareţul mănăstirii San Jacinto.

Nici ţiganii care hoinăreau prin fundătură nu păreau să acorde atenţie întâmplării. Numai Reyes, pe deasupra tuturor, ascunsă în spatele unui geam de la primul etaj, ciulea urechile ca să audă discuţia.

– Au spus că pleacă să vă caute, mai adăugă Rafael, privindu-l în ochi pe fray Joaquín. Nu v-au găsit?

– Nu! Minţi! îl acuză călugărul, apoi tăcu din nou, la stăruinţa stareţului.

– Şi cum de i-ai lăsat să plece?

– De ce n-aş fi făcut-o? Sunt liberi, n-au săvârşit nicio fărădelege. Nu ştiu… Se pot întoarce în orice clipă.

– Fray Joaquín susţine că i-ai reţinut cu intenţia de a-i ucide. Şi…

– Sfinte părinte, îl întrerupse Contele arătându-i palmele mâinilor sale.

– Şi eu îl cred, i-o luă înainte stareţul.

– Să-i omor? Ce grozăvie! Este împotriva legilor, împotriva preceptelor divine! Noi nu facem rău nimănui, Eminenţă. Nu ştiu ce să vă spun. Au plecat, pur şi simplu. Întrebaţi şi Domniile Voastre. Rafael García le făcu semn mai multor ţigani din fundătură să se apropie. Este adevărat că Galerianul, nepoata lui şi negresa au plecat? îi întrebă.

– Da, răspunseră într-un glas doi dintre ei.

– I-am auzit zicând că se duc la San Jacinto, adăugă o ţigancă

bătrână, fără dinţi.

Stareţul clătină din cap, la fel şi cei doi călugări care-i însoţeau. Fray Joaquín era în continuare aprins la faţă şi ţinea pumnii strânşi.

– Cercetaţi fundătura, Sfinţiile Voastre, propuse atunci Contele, căutaţi în toate curţile, dacă găsiţi de cuviinţă. Vă veţi convinge că nu-s aici. N-avem nimic de ascuns.

– Vreţi să începeţi cu casa mea? se oferi ţiganca bătrână, cu prefăcută gravitate.

Fray Joaquín era gata să accepte propunerea, însă stareţul îl opri.

– Rafael García, adevărul întotdeauna iese la lumină, ţine cont de asta. O să urmăresc mersul lucrurilor şi o să plăteşti scump dacă li se întâmplă ceva.

– V-am spus…

Stareţul ridică o mână, îi întoarse spatele şi îl lăsă vorbind.

În acea noapte răsunară chitarele în fundătura San Miguel. Vremea era splendidă, temperatura blândă, iar ţiganii, membrii familiei García şi ai familiei Carmona mai cu seamă, aveau chef să petreacă. Bărbaţi şi femei cântau şi dansau fandango, seguidilla şi sarabande.

– Omoară-i odată, îi ceru Trianera soţului ei. O să-i îngropăm departe de aici, dincolo de luncă, unde nu-i poate găsi nimeni, continuă văzând că Rafael tace. N-o să afle nimeni.

– Sunt de acord cu Reyes, întări Ramón Flores.

– Trebuie să-i omoare Pascual Carmona, grăi răspicat Rafael, care îşi amintea încă furia şi sălbăticia cu care Pascual, şeful neamului Carmona după moartea bătrânului Inocencio, dăduse buzna în casa lui când aflase de fuga lui Melchor din Madrid. Îl zgâlţâise, îl ameninţase, iar dacă n-ar fi intervenit familia lui, ar fi ajuns să-l lovească. Mi-ar plăcea s-o fac eu, aş plăti ca să-l execut pe Galerian, dar răzbunarea e a celor din familia Carmona; le aparţine prin dreptul sângelui. Cel pe care l-a omorât Galerianul era un Carmona, era fratele lui Pascual. Trebuie să aşteptăm întoarcerea lui. Nu cred că mai întârzie mult. În plus… Contele arătă cu bărbia undeva, pe deasupra ţiganilor care dansau, în locul în care fray Joaquín şedea liniştit, rezemat de peretele unei clădiri. Ce mai caută ăsta pe aici?

Fray Joaquín refuzase să-i însoţească pe stareţ şi pe ceilalţi monahi înapoi la San Jacinto. Rămase în fundătură, întrebându-i

pe toţi cei pe care-i întâlnea şi primind de fiecare dată acelaşi răspuns.

– Părinte, se plânse o ţigancă când îl prinse de umeri şi îl scutură pe un ţigănuş care îi răspunse cu îndoială în priviri, lăsaţi copilul în pace. V-a spus ce voiaţi să ştiţi.

Intră în unele case. Ţiganii se învoiră. Se plimbă prin ele, urmărit de privirile copiilor şi ale bătrânelor. Scotoci prin locuinţe şi odăi şi, disperat, începu s-o strige pe Milagros: vocea lui produse reverberaţii în curtea interioară. Cineva vru să-şi bată joc de strigătul sfâşietor al acelui călugăr impertinent şi începu un *martinete.* Bătăile neîncetate şi monotone ale ciocanelor însoţiră nişte strofe care îl îndemnau pe călugăr să părăsească curtea. „N-o să plec”, hotărî acesta, în schimb. O să rămână acolo, în fundătură, cu ochii în patru, cât timp o să fie nevoie: cineva o să facă o greşeală; cineva o să-i spună unde să-i găsească. Începu să se roage, smerit, căindu-se că cerea un ajutor divin pe care socotea că nu-l merită după ce fugise cu Milagros şi se slujise de statueta Maicii Domnului pentru a înşela oamenii.

– Călugărul? scuipă Trianera. O să vedem noi dacă se mai încumetă să stea acolo când o să se întoarcă Pedro.

Auzind numele nepotului Trianerei, Ramón Flores făcu o strâmbătură ce nu trecu neobservată pentru Rafael, care la rândul lui dădu din cap, cu buzele strânse. Trimisese doi băieţi după el ca să-l înştiinţeze de sosirea lui Milagros. Trebuia să-l caute, le spusese, în vreunul dintre multele birturi şi crâşme din Sevilla prin care îşi pierdea vremea şi cheltuia bănetul pe care-l adusese de la Madrid, cerând să curgă vinul şi fermecând femei. „De unde a făcut rost de atâţia bani?”, se întreba Contele. Ţigănuşii se întorseseră pe înserat fără veşti. Rafael stărui, de data aceasta trimise doi tineri în stare să umble noaptea, dar, în continuare, nu ştiau nimic de el.

– Melchor Vega e norocos, arătă Trianera, întrerupându-i gândurile bărbatului ei. A scăpat cu viaţă de la galere. Atâţia ani a făcut contrabandă cu tutun fără să-l salte potera şi a scăpat chiar şi de alde García în Madrid. Părea cu neputinţă, dar a făcut-o. Eu, în locul tău, n-aş mai aştepta niciun minut şi i-aş face de petrecanie.

Rafael García îşi întoarse din nou privirea către fray Joaquín. Se temea de prezenţa lui, ameninţarea stareţului din San Jacinto îi răsuna şi acum în urechi.

– Ţi-am mai spus că Pascual e cel care trebuie să-l omoare. O să-l aşteptăm.

Lăsarea nopţii îl găsi pe fray Joaquín picotind, aşezat pe jos, rezemat de zid, în acelaşi loc în care rămăsese în picioare până înspre zori, când ţiganii se duseseră pe la casele lor. Unii chiar îşi luară rămas-bun de la el, batjocoritor; alţii îl salutară de dimineaţă cu aceeaşi purtare. Călugărul nu răspunse în niciun rând. I se părea că nu se odihnise deloc, dar aţipise; dormise destul cât să nu ştie că sosise Pedro García. Era aproape beznă. Ţiganul îl cercetase uimit, cum stătea acolo, întins pe jos. Nu-i vedea chipul, aşa că nu putea fi sigur cine era. Se gândi să-i dea câteva picioare, dar, în cele din urmă, intră în curte.

– Călugărul ăla e cine cred eu? îl întrebă pe bunicul lui după ce-l trezi brusc din somn.

– Este fray Joaquín, de la San Jacinto, răspunse acesta.

– Ce caută aici? vru Pedro să afle.

Trianera, care dormea lângă soţul ei, strânse ochii cu putere văzând neliniştea din cei ai nepotului ei. Oricât o încredinţase Bartola, oricât o suduiseră şi o renegaseră pe Milagros neamurile García şi Carmona, Trianera se îndoise de povestea lui Pedro de cum îl văzuse venind cu acea frumoasă ţigancă madrilenă, cu micuţa Maria... Şi cu punga plină de bani. „I-o fi furat-o curvei, când a prins-o”, îi zisese soţului când acesta îi împărtăşi îndoielile. Dar Trianera ştia că nu era aşa. După ce mersese cu ea la petreceri şi la *saraos,* credea că ajunsese s-o cunoască pe Vega... Şi niciodată nu s-ar fi prostituat de bunăvoie; îşi însuşise valorile ţigăneşti. La câteva zile după sosirea lor, o luă la întrebări pe Bartola, între patru ochi; răspunsurile ei în doi peri fuseră de-ajuns ca să se convingă.

– Unde e Milagros? întrebă Pedro, înainte ca bunicul lui să încheie povestirea.

Rafael García se smulse violent din mâna cu care nepotul lui îi strângea braţul şi se ridică de pe saltea cu o neaşteptată sprinteneală. Pedro fu cât pe ce să cadă pe jos.

– Să nu-ndrăzneşti să mă atingi, îl preveni Contele.

Pedro García, acum în picioare, făcu un pas înapoi.

– Unde e, bunicule? repetă fără să-şi poată ascunde neliniştea. Rafael García întoarse capul către Trianera.

– În puţul din fierărie, îşi încercă atunci norocul Pedro. Acolo îi ţii, nu?

O simplă groapă în pământ, ascunsă, acoperită cu scânduri, în care alde García ascundeau mărfuri, mai ales pe cele furate, în caz că vreun alguazil intra în fierărie. Nu era prima oară când o foloseau pentru a ascunde pe cineva, încercaseră chiar şi la marea întemniţare, dar atât de mulţi se buluciseră la gura ei, încât soldaţii regelui îi arestaseră pe toţi în hohote de râs.

Milagros înălţă capul auzind că sunt date la o parte scândurile. Lumina slabă a unui opaiţ îi descoperi pe cei trei culcaţi pe pământ, legaţi fedeleş, înghesuiţi în locul strâmt din puţ. Deasupra, ţiganca văzu siluetele mai multor bărbaţi care se certau. Opaiţul smulse scânteieri din haina unuia dintre ei, iar Milagros scoase un ţipăt. Caridad văzu groaza din ochii prietenei sale înainte ca aceasta să-şi strângă genunchii la piept şi să încerce să-şi ascundă capul între ei. Apoi ridică ochii către locul în care privea Melchor: cearta se înteţea, iar bărbaţii se înghionteau. Le luă ceva timp să-l recunoască pe Pedro, care scăpă de ceilalţi şi sări în puţ cu un jungher scânteietor în mână.

– N-o omorî! se auzi vocea lui Rafael García.

– Târfă!

Ţipătul lui Pedro se auzi în acelaşi timp cu cele ale lui Caridad şi Melchor.

Unul dintre ţigani se aruncă la pământ şi reuşi să-l apuce pe Pedro de încheietura mâinii, tocmai când ridica mâna ca să-şi înjunghie soţia. Într-o clipă, alţi doi îl prinseră.

– Aduceţi-l sus! ordonă Contele.

O lovitură puternică de picior în faţă îi întunecă vederea lui Milagros. Capul i se izbi puternic de perete.

– Lăsaţi-mă! Curva! O să-i iau viaţa! urla Pedro García care, neputând să-şi elibereze braţul, începu s-o lovească pe ţigancă cu picioarele.

Printre lovituri şi ţipete, lui Milagros i se păru că aude răcnetul bunicului ei.

– Javră nenorocită! se dezmetici şi, deşi avea picioarele legate, le ridică pentru a da în bărbatul ei. Îi atinse o coapsă, aproape fără putere, dar lovitura aceea îi alină durerea pricinuită de cele pe care le. primea: în faţă, în piept, în gât… încercă să-i dea încă una, dar cei doi tineri care străjuiau puţul îl trăgeau deja în sus pe ţigan, care lovea cu picioarele în gol.

Milagros şi Pedro îşi încrucişară privirile. El scuipă, ea nici nu se mişcă. Ochii lor scânteiau de furie.

– Ai înnebunit? îşi mustră nepotul Rafael García, înainte ca

acesta să fi ieşit în întregime din puţ. Tăceţi din gură! porunci, punând capăt zbaterii cu care Pedro se întorcea la suprafaţă. Să nu-l mai văd pe aici, aţi înţeles? le porunci celor doi care stăteau de pază. Şi, întorcându-se către nepotul lui, adăugă: Pleacă din Triana. Nu vreau să te întorci până nu primeşti semn de la mine.

În timp ce Contele se îndrepta către uşa fierăriei ca să arunce o privire în fundătură, Milagros şi Caridad îşi vorbiră în tăcere. Melchor stătea cu privirea în pământ, nenorocit fiindcă nu putuse să-şi apere nepoata. „O să murim”, îşi spuseră. Chipurile li se înăspriră, căci nu voiau să le ofere lacrimile lor acelor blestemaţi.

Rafael García se încredinţă că în fundătură era linişte. Tăcere. Ciuli urechile ca să audă cum tăcerea aceea era sfâşiată de un zgomot pe care patriarhul îl recunoscu de-abia după un timp: cântul înfundat al lui Caridad şi al lui Milagros, de jos, din puţ. Una începu să fredoneze cântări de negri, iar cealaltă o urmă şi încercă să-şi învingă frica cu un fandango. Un ritm monoton, celălalt vesel. Scândurile de deasupra capetelor lor fură puse la loc şi, puţin câte puţin, le lipsi de lumina opaiţului.

– Tăceţi! le poruncිră ţiganii.

N-o făcură.

Melchor ascultă cântul celor două fiinţe pe care le iubea cel mai mult şi clătină din cap, cu un nod în gât. Tocmai într-o împrejurare ca aceea trebuia să se afle când le asculta cântând împreună? Ele cântară mai departe în întuneric şi, încet-încet, Caridad imprima veselie cânturilor, iar Milagros sorbea tristeţea melodiilor de sclavi. Apoi îşi potriviră glasurile. Pe Melchor îl trecu un fior pe şira spinării. Fără instrumente, fără bătăi din palme, fără strigăte sau îndemnuri, cântul contopit al celor două se izbea de scândurile care acopereau puţul şi potopea prinsoarea lor cu durere, prietenie, trădare, dragoste, peripeţii, speranţe pierdute…

Sus, când Pedro se afla deja departe de fierărie, cei doi tineri ţigani îl iscodiră din priviri pe patriarh, care nu răspunse, vrăjit de vocea celor două.

– Linişte! răcni furios, ca şi cum l-ar fi surprins înmuindu-se. Gura sau vă vin chiar eu de hac! adăugă izbind cu picioarele în scânduri.

Nu-i dădură ascultare. Contele ridică din umeri, le porunci tinerilor să baricadeze uşile fierăriei şi se întoarse acasă. Caridad şi Milagros îşi prelungiră cântările până la răsărit, pe care ele nu putură să-l vadă.

Aşezat pe pământ, fray Joaquín observă cum scurgerea ceasurilor schimba spaţiul care îl înconjura: tărăboiul loviturilor de ciocan şi fuioarele de fum care se înălţau din fierării; strigătele şi jocurile copiilor, vânzoleala ţiganilor care veneau şi plecau sau care pur şi simplu stăteau la taclale sau trândăveau.

Nu putea să oprească ceea ce ştia sigur că avea să se întâmple. Nu putea nici măcar să se sprijine pe comunitatea lui. O invazie de lăcuste pustia ogoarele sevillane, iar călugării erau chemaţi să spună rugăciuni în faţa acelei pedepse divine care nimicea atât de des recoltele, lăsând în urmă foamete şi epidemii. Minunându-se de statueta Fecioarei, stareţul i-o ceruse pentru a o purta în procesiune. Era mai bine decât să excomunice lăcustele, cum făceau unii preoţi. Îi trecu prin minte să se adreseze autorităţilor, dar renunţă gândindu-se la întrebările pe care i le-ar fi pus. El nu ştia să mintă, iar răfuielile ţiganilor nu-i interesau pe funcţionari. Să se dea de gol nu ar fi folosit la nimic.

Reyes şi Rafael îl cercetau de la fereastra casei.

– Nu-mi place să-l văd acolo, comentă patriarhul.

– Şi Pedro?

– A plecat. I-am poruncit să nu se întoarcă până nu-l chem eu.

– Când se întoarce Carmona?

– Am trimis după el. După spusele nevesti-sii, se află în Granada. Am încredere că îl vor găsi curând.

– Trebuie să încheiem iute povestea asta. Când i-o dai pe Vega lui Pedro?

– După ce termin cu ceilalţi. Cel care mă interesează e Galerianul. Nimic nu trebuie să-l împiedice pe Pascual să-i ia beregata. Apoi Pedro să facă ce-o vrea cu nepoata.

– E bine aşa.

Acestea fură ultimele cuvinte pe care le rosti ţiganca înainte să amuţească, cercetând gânditoare fundătura, la fel ca soţul ei, la fel ca fray Joaquín. Deodată, ca toţi cei care se aflau prin preajmă, îşi abătură atenţia asupra unei femei care se oprise la intrarea în fundătură. „Cine...?”, se întrebară unii. „Nu se poate!”, se îndoiră alţii.

– Ana Vega, murmură Trianera cu voce şovăielnică.

Multora le luă ceva timp s-o recunoască, unii nu izbutiră deloc. Reyes, în schimb, avusese chiar presimţirea spiritului duşmancei ei, dincolo de trupul scheletic şi scofâlcit ce îl

găzduia, de faţa ei veştejită şi de privirea care pornea din ochii adânciţi în orbite; desculţă şi zdrenţăroasă, cu părul cărunt, murdară, acoperită de haine vechi, furate.

Ana îşi plimbă privirea peste fundătură. Totul părea să fie la fel ca atunci când se văzuse nevoită s-o părăsească, cu atât de mulţi ani în urmă. Poate că era mai puţină lume... Zăbovi ceva mai mult când îl zări pe călugăr, rezemat de zidul casei şi, pentru o clipă, se întrebă ce căuta acolo. Îi recunoscu pe mulţi în timp ce o căuta pe Milagros: cei din neamurile Carmona, Vargas, García... „Unde eşti, fata mea?” Simţi neîncrederea ţiganilor; unii chiar îşi plecau capul. De ce?

Ana fusese pe drum timp de aproape două luni, venind dinspre Zaragoza; fugise din Misericordia, cu cele cincisprezece femei din neamul Vega care mai rămăseseră, inclusiv fete, după ce Salvador şi restul băieţilor fuseseră trimişi la arsenale. Nu le urmări nimeni, de parcă s-ar fi bucurat că au fugit, mulţumiţi că scăpaseră de ele; nici nu denunţaseră evadarea lor. Alcătuiră două grupuri: unul porni spre Granada, celălalt spre Sevilla, socotind că în felul acesta măcar unul din ele avea să ajungă la capătul călătoriei. Ana mergea în fruntea cetei sevillane, care o purta pe bătrâna Luisa Vega. „Ai să mori pe meleagurile tale, îi făgăduise. N-o să îngădui să te stingi în temniţa asta mizerabilă.” Merseseră în acele două luni până se opriseră în Carmona, la numai şase leghe de Triana, unde le întâmpinară femeile din familia Ximénez. Bătrâna Luisa era înfrântă, iar celelalte aproape că n-o mai puteau duce. „Mai e puţin, tuşă”, încercă ea s-o încurajeze, dar nu fu bătrâna cea care se împotrivi. „Hai să ne refacem puterile aici, unde suntem ocrotite, la adăpost, interveni altă Vega. Suntem plecate de atâţia ani, ce mai contează câteva zile în plus?” însă pentru Ana contau: trebuia s-o găsească pe Milagros, voia să-i spună că o iubea. Cinci ani de foame, boli şi suferinţe erau de-ajuns. Ţigănci din familii care se duşmăneau din moşi strămoşi ajunseseră până la urmă să se ajute şi să-şi zâmbească, împărţind aceeaşi mizerie. Milagros era fiica ei, iar dacă neînţelegerile dintre ţigănci se risipiseră în anii de greutăţi, cum să n-o ierte pe cea care era sânge din sângele ei? Ce mai conta cu cine se măritase? O iubea!

Îşi urmase drumul singură şi, când ajunse în fundătură, întâlni priviri aspre, şuşoteli, ţigănci care-i întorceau spatele ca să dea fuga la casele lor, privind-o de la ferestre sau din poarta caselor, arătând-o familiei.

– Ana? Ana Vega?

Fray Joaquín se apropie de acea femeie care cerceta descumpănită uliţa.

– Mă mai recunoaşteţi, părinte? întrebă ea cu ironie. Însă ceva pe chipul monahului o făcu să-şi schimbe tonul. Unde este Milagros?

I s-a întâmplat ceva?

El şovăi. Cum putea să povestească atâtea nenorociri în doar câteva fraze? se întrebă. Nu era timp pentru lămuriri lungi, iar adevărul, pe scurt, era chiar mai dureros. Până şi ciocănitul din fierării încetă, în timp ce fray Joaquín îi povestea cele întâmplate.

Ana strigă la cer.

– Rafael García! urlă după aceea, alergând către curtea patriarhului. Stârpitură! Ticălosule! Javră râioasă!

N-o opri nimeni. Oamenii se dădură la o parte. Nici cei din neamul García, care stăteau la uşa fierăriei lui, nu încercară s-o împiedice să intre în curte. Îl chemă răcnind pe Rafael García din josul scării care ducea la etajele superioare.

– Taci! strigă Trianera de sus, sprijinită de balustradă. Nu eşti decât fiica unui ucigaş şi mama unei curve! Pleacă de aici!

– O să te omor!

Ana urcă scările în grabă. Nu reuşi să ajungă la bătrână. Ţigăncile care se aflau pe hol se năpustiră asupra ei.

– Ieşi afară! porunci Reyes. Aruncaţi-o pe scări!

Aşa făcură. Ana se împiedică şi căzu câteva trepte, până reuşi să se prindă de balustradă, apoi mai alunecă alte câteva. Se ridică în picioare.

– Nepotul tău mi-a vândut fata! strigă, dând să urce din nou.

Alde García, care se aflau sus, o scuipară.

– Asta e scuza tuturor curvelor! ripostă Reyes, Milagros e doar o târfă ordinară, o ruşine pentru femeile ţigănci!

– Minţi!

– Eu am fost acolo! Bartola vorbise. Fata ta se oferea bărbaţilor pentru două parale.

– Minţi! repetă Ana cu toate puterile. Celelalte hohotiră. Minţi! se jeli.

După câteva încercări, înţelese că n-o să vorbească nimeni cu ea în prezenţa călugărului. Ana avea nevoie de el: era singurul care putea interveni în favoarea lui Milagros pentru a dezminţi versiunea răspândită de Pedro şi exagerată de Trianera, dar,

până la urmă, se văzu silită să cedeze în faţa obiceiurilor ţigăneşti.

– Plecaţi, părinte, îi ceru. Doar o să înrăutăţiţi lucrurile, insistă ea atunci când fray Joaquín se împotrivi. Chiar nu vă daţi seama? Asta-i o pricină între ţigani.

– Pot să cer ajutor prefectului din Sevilla, se oferi fray Joaquín. Cunosc oameni…

Ana îl privi din cap până-n picioare în timp ce vorbea. Pe cât îi erau de înflăcărate vorbele, pe atât de jalnică îi era înfăţişarea.

– Nu ştiu ce interes aveţi pentru fata mea… Dar pot să bănuiesc.

Fray Joaquín îi confirmă bănuielile printr-o fâstâceală bruscă.

– Ascultaţi la mine: dacă s-ar arăta cumva pe aici vreun alguazil, toată ţigănimea ar trece de partea lui Rafael García pentru a apăra legea ţigănească. Puţin le-ar păsa atunci de motive sau de argumente…

– Ce motive? sări el. Asupra lui Milagros nu apasă nicio osândă, precum asupra lui Melchor… Sau a lui Caridad. Chiar presupunând că ajunsese o prostituată, că ar fi adevărat, de ce ar închide-o? Ce o să-i facă?

– O s-o dea pe mâna soţului ei. Şi din clipa aia, nimeni n-o să se mai îngrijească de ce i s-ar putea întâmpla; nimeni n-o să mai întrebe de ea.

– Pedro… murmură călugărul. Poate că a omorât-o deja.

Ana Vega rămase tăcută câteva clipe.

– Să sperăm că nu, şopti în cele din urmă. Dacă sunt ascunşi aici, în fundătură, nici Contele, nici ceilalţi şefi n-o să-i îngăduie să facă asta. Un cadavru aduce întotdeauna necazuri. Îi vor cere s-o facă în afara Trianei, în secret, fără martori. Plecaţi, părinte. Dacă avem vreo şansă să…

– Să plec? Din ce-mi spui, Milagros se află aici, în fundătură. Pedro o să fie nevoit s-o scoată de aici. O să aştept la intrare până în ziua Judecăţii de Apoi, dacă trebuie. Tu du-te să faci ceea ce trebuie să faci.

Ana nu stărui. Nici nu avea cum, căci fray Joaquín îi întoarse spatele, se îndreptă spre intrare şi se rezemă de zidul primei case; expresia lui arăta că era gata să rămână acolo şi să îndure orice.

Ţiganca clătină din cap şi nu ştiu dacă să se apropie ca să-i spună că existau multe alte căi de a ieşi din fundătură: ferestrele şi unele porţi din spate… Totuşi, îl cercetă şi văzu la el

înverşunarea oarbă a unui îndrăgostit. Cât timp trecuse de când nu mai admirase pasiunea din ochii unui bărbat, teama că femeia iubită o să sufere, chiar şi furia? Mai întâi, un García şi acum, un călugăr. Nu ştia dacă Milagros îi împărtăşea dragostea. În orice caz, asta era atunci cea mai măruntă dintre grijile ei. Trebuia să facă ceva. Nu avea sprijinul bărbaţilor din familia Vega. Femeile din ţigănimea Cartuja fuseseră dintotdeauna detestate de către cei din fundătură, preocupaţi să se aibă bine cu spaniolii, să negocieze cu ei; nu avea niciun rost să le aducă la cunoştinţă nenorocirea aceea.

Strânse din buze şi începu un pelerinaj şi mai anevoios decât drumul lung şi greu făcut de la Zaragoza. Prin fierării, case şi curţi în care copiii se jucau, iar femeile împleteau coşuri de nuiele. Unii nici nu se oboseau să întoarcă privirea ca să-i asculte rugăminţile: „Daţi-i voie fetei mele să se apere de acuzaţiile bărbatului ei.” Ştia că nu putea cere nimic pentru tatăl ei. Avea să fie respectată legea ţigănească: aveau să-l omoare, dar cumplita frământare pe care o simţea din această pricină se ostoia când se gândea la şansa de a lupta pentru fata ei, fără a se da bătută, în ciuda slăbiciunii pe care o simţea. Primi unele răspunsuri.

– Dacă e adevărat ce susţii, îi zise o femeie din familia Flores, de ce s-a lăsat fiica ta? Răspunde-mi, Ana Vega, tu nu te-ai fi zbătut până la moarte ca să-ţi aperi onoarea?

Simţi că i se înmoaie genunchii.

– Eu i-aş fi scos ochii bărbatului meu, bolborosi o bătrână care părea să picotească lângă cealaltă. Fata ta de ce n-a făcut la fel?

– Nu trebuie să ne amestecăm în problemele de familie, auzi în altă casă. I-am dat deja o şansă fiicei tale după moartea lui Alejandro Vargas, mai ţii minte?

„N-am de gând să fac nimic.” „Merită ceea ce o să i se întâmple.” „Voi, Vega, aţi fost mereu nişte răzvrătiţi şi scandalagii. Uită-te la taică-tău.” „Ce s-a ales de trufia voastră?” Reproşurile se ţineau lanţ peste tot pe unde mergea. Îi tremurau mâinile şi simţea o mare apăsare pe piept.

– Pe deasupra, îi mărturisi o femeie din familia Flores, n-o să convingi pe nimeni să-i înfrunte pe alde García. Toţi se tem să nu se întoarcă la arsenale, iar Contele are multă trecere pe lângă spanioli şi preoţi.

– Omorâţi-mă pe mine! urlă în cele din urmă Ana în mijlocul fundăturii, disperată, când soarele se apropia de asfinţit. Vreţi

sânge Vega, nu-i aşa? Luaţi-l pe al meu!

Nimeni nu-i răspunse. Numai fray Joaquín, din celălalt capăt, se duse spre ea, însă i-o luă înainte un ţigan pe care Ana Vega nu-l recunoscu decât atunci când ajunse foarte aproape: era Pedro García, care se întorsese, nesupunându-se ordinelor bunicului lui, când aflase că Ana Vega îşi făcuse apariţia în fundătură. Ducea în braţe o fetiţă care se lipea de el şi încerca să-şi ascundă faţa după gâtul lui, tot mai speriată pe măsură ce tatăl ei se apropia de nebuna care ţipa cu braţele ridicate în mijlocul fundăturii. Fray Joaquín îi vorbise despre nepoata ei, iar Ana o recunoscu în fetiţa aceea. Pedro García se opri la doar câţiva paşi, mângâie părul micuţei, o strânse în braţe şi apoi zâmbi. Meritase să se certe cu bunicul numai ca să vadă durerea zugrăvită pe faţa celei care îndrăznise să-l pălmuiască în public cu ani în urmă; asta îi spuse Contelui, iar Rafael García înţelesese în cele din urmă şi îi îngăduise, sub cuvânt că va dispărea din nou până când Galerianul avea să fie ucis.

Ana căzu în genunchi şi, învinsă, izbucni în hohote de plâns.

48

După o noapte de suferinţă, Ana ajunse să creadă că îi secaseră lacrimile. Fray Joaquín o alină cu stângăcie, căci şi lui îi era greu să-şi stăpânească emoţia. Soarele cald de vară nu izbuti să-i încălzească sufletul. Ţiganii din fundătură treceau pe lângă ei fără să-i privească măcar, de parcă evenimentele din ziua trecută ar fi pus capăt oricărei dispute. Ana Vega îi vedea de la spate pe cei care ieşeau din fundătură, în aşteptarea lui Pascual Carmona. De îndată ce sosea capul neamului Carmona avea să se execute sentinţa, aflase în una dintre fierării. Pascual era ultima ei speranţă: n-avea să cedeze în privinţa uciderii tatălui ei, ştia asta. José îl urâse pe Melchor, Pascual, de asemenea, mulţi dintre alde Carmona îşi însuşiseră sentimentele soţului ei, însă chiar şi aşa, Pascual era unchiul lui Milagros, singura fiică a fratelui său ucis, iar Ana se încredea că mai rămăsese ceva din dragostea cu care ţiganul se juca cu ea în copilărie.

– Rugaţi-vă în tăcere, părinte, îi ceru lui fray Joaquín, sătulă de murmurul neîntrerupt care îi sporea zbuciumul şi se împletea cu ciocănitul supărător al fierarilor.

Avea de gând să se apropie pe Pascual înainte să ajungă în fundătură, să-l implore şi să îngenuncheze în faţa lui, să se umilească, să se arunce la picioarele lui, să-i făgăduiască orice ar fi cerut în schimbul vieţii fiicei sale. Nu ştia dacă avea să-l recunoască după cinci ani. Semăna într-o oarecare măsură cu José, ceva mai înalt, mult mai voinic… Ursuz, slut… Dar era capul familiei şi, de aceea, trebuia s-o apere pe Milagros. Se uită la oamenii care treceau pe lângă fundătură, între Cava, mănăstirea Minimelor şi San Jacinto, pizmui râsetele şi aparenta lipsă de griji cu care unii dintre ei se pregăteau să trăiască acea minunată zi însorită, martoră a nenorocirii ei. Văzu două ţigăncuşe care îl sâcâiau pe un spaniol cerşind un bănuţ şi se strâmbă. Bărbatul se descotorosi de fetiţe cu brutalitate, iar cea mai micuţă căzu la pământ. O femeie dădu fuga s-o ajute, pe când altele îl luau la rost pe spaniol, care grăbi pasul. Ana Vega simţi că lacrimile pe care le credea secate îi scăldau din nou ochii: prietenele ei din temniţă. Bătrâna Luisa fu prima care o văzu; toate celelalte încă îl ocărau pe bărbat. Luisa se îndreptă spre ea şchiopătând, i se

citea durerea pe faţă la orice mişcare. Celelalte i se alăturară în scurt timp, însă niciuna dintre ele nu îndrăzni s-o ia înaintea bătrânei: şapte femei zdrenţăroase care veneau către ea şi care îi acopereau vederea tulburată, ca şi cum nimic altceva n-ar mai fi existat.

– De ce plângi, fetiţo? o întrebă Luisa în loc de salut.

– Ce… Ce căutaţi aici? suspină ea.

– Am venit să te ajutăm.

Ana se sili să zâmbească. Nu reuşi. Vru să întrebe cum aflaseră ele, dar nu-i ieşeau cuvintele. Respiră adânc şi încercă să se însenineze.

– Ne urăsc, spuse. Urăsc familia Vega, pe tatăl meu, pe Milagros, pe mine… Pe toate! Ce era să rezolvăm noi, singure?

– Noi? Singure? Luisa se întoarse şi făcu semn în spatele ei. Au venit şi alde Ximénez, din Carmona, câteva din Viso şi vreo două Cruz, din Alcalá de Guadaira. O mai ţii minte pe Rosa Cruz?

Rosa se arătă din spatele ultimei Vega şi îi trimise o sărutare din vârful degetelor. De data aceasta, Ana zâmbi larg. Era acelaşi gest pe care-l făcuse Rosa atunci când Ana rămăsese în urmă, în noapte, acoperindu-i spatele, pe când cealaltă fugea strecurându-se printr-o gaură din gardul de la Misericordia. Trecuseră doi ani de atunci.

– E una din Salteras, continuă Luisa, şi alta din Camas. În curând, o să vină şi din Tomares, din Dos Hermanas, din Écija…

– Dar… Atât apucă Ana Vega să spună, înainte ca bătrâna să-i ia vorba.

– Şi o să mai vină din Osuna, din Antequera, din Ronda, din Puerto de Santa Maria, din Marchena… din tot regatul Sevillei! Spui „noi, singure”? Luisa tăcu şi trase aer în piept.

Niciuna din grupul care le înconjurase pe cele două ţigănci nu se amestecă în discuţie. Unele îşi ţineau dinţii încleştaţi, altele aveau deja lacrimi în ochi.

– Multe au fost în închisoare cu noi… Cu tine, Ana Vega, continuă bătrâna. Toate ştiu ce ai făcut. Ţi-am mai spus cândva: frumuseţea ta şade în mândria de ţigancă pe care nu ţi-ai pierdut-o nicio clipă. Îţi suntem recunoscătoare, toate îţi datorăm ceva, iar cele pe care nu le-ai ajutat îţi sunt datoare pentru mamele, surorile, fiicele sau prietenele lor.

Dacă Melchor, Caridad, Milagros şi fray Joaquín avuseseră nevoie de aproape o săptămână ca să străbată drumul de la

Barrancos la Triana, Martín Vega călărise doar trei zile de la granița portugheză până în orașul Cordoba. Oamenii trimiși de Méndez să-l caute îl găsiră de-abia pe drumul de întoarcere la Barrancos, la două zile după ce Melchor și ceilalți plecaseră. Ascultă lămuririle contrabandistului, conștient că Galerianul se îndrepta către o moarte sigură. Nimeni nu avea să-l apere, nu mai existau alți Vega nici în Triana, nici în Sevilla. Cei mai mulți Vega din țigănimea de lângă mănăstirea Cartuja fuseseră săltați în timpul marii întemnițări și încă erau închiși în arsenale, neputând să demonstreze că trăiseră supuși legilor regatului și, mai ales, ale Bisericii; cei puțini care le scăpaseră soldaților regelui erau risipiți prin regat, pe drumuri. Dar se aflau câțiva în Cordoba, unul dintre orașele cu cele mai mari comunități de țigani. Rude îndepărtate, dar cu sânge Vega. Martín află de ei la vânzarea unei cantități mari de tutun. Știa să călărească de când îl ajuta pe fratele său Zoilo și, tot gonind, fusese cât pe ce să omoare dobitocul pe care i-l găsise Méndez, ca să meargă să ceară un ajutor pe care cei din Cordoba i-l refuzară.

– Până om ajunge noi la Triana, se dezvinui patriarhul lor, Melchor ar fi mort deja.

Știu că nu trebuia să stăruiască. La fel ca în Sevilla, Murcia, Puerto de Santa Maria și în alte locuri, și în Cordoba le era îngăduit țiganilor să trăiască. Ei pătimiseră în arsenale, ele, în adăposturi; toți înduraseră despărțirea de soți, copii și oameni dragi. Câțiva izbutiră să se întoarcă acasă, iar cei care reușiseră nu aveau voie să părăsească orașul. Cum să meargă la Triana, să se înfrunte cu familiile de acolo?

S-ar fi lăsat cu vărsare de sânge, răniți și morți, poate. Autoritățile ar fi aflat. „Nu ne cere sacrificiul ăsta”, implorau ochii bătrânului țigan.

– Îmi pare rău, băiete, se plânse patriarhul. Însă, adăugă, să tot fie vreo trei zile de când una dintre femeile noastre s-a întâlnit cu un grup de țigănci înfometate care încercau cu mare fereală să treacă podul peste râul Guadajoz.

– Și?

– I-au povestit că au fugit din Misericordia din Zaragoza și că se îndreaptă către Triana.

Auzind de Zaragoza, Martín își îndreptă spatele în scaunul în care se prăbușise după ce fusese refuzat. Să fi fost cu putință?

– Erau din neamul Vega. Toate, sfârși bătrânul adeverindu-i presimțirea.

– Era… Era şi Ana Vega printre ele?

Patriarhul încuviinţă.

– Îmi amintesc foarte bine, îi încredinţă o femeie pe care o chemară de îndată. Ana Vega. Numele celorlalte n-aş şti să le spun, dar pe cel al Anei Vega, da. Era cea care le conducea. Ana în sus, Ana în jos…

– Unde ar putea să fie acum? întrebă Martin.

– Erau istovite, mai duceau şi o bătrână cu ele; nu ştiu dacă era bolnavă, dar aş băga mâna în foc că da. S-au sfătuit dacă să se odihnească un timp aici, dar Ana Vega a spus că nu trebuie să se oprească în oraşele mari, că o să poposească în Carmona, la neamul Ximénez. Poate că au şi ajuns. Le-am dat de mâncare şi au mers mai departe.

Martin nu zăbovi şi porni iar la galop, de data asta înspre Carmona. Dacă într-adevăr poposeau acolo, n-avea să-i fie greu să le dea de urmă. Femeile Ximénez erau binecunoscute printre ţiganii din Andaluzia, pentru că familia lor era una dintre puţinele, poate ultima, care trăia în matriarhat. Ana Ximénez, în calitatea sa de matriarhă, la fel ca mama ei, cerea ca fiicele ei şi fiicele acestora să ducă mai departe numele pe linie maternă: băieţii pe care îi aduseseră pe lume se numeau ca taţii lor: fetele purtau cu mândrie numele de familiei al predecesoarelor.

Le găsi, dar nu izbuti s-o recunoască în vreuna dintre acele femei costelive pe fiica ale cărei virtuţi le tot lăuda Melchor. „Ana şi-a continuat drumul către Triana”, îl lămuriră. Cele două bătrâne, Ana Ximénez şi Luisa Vega, fură primele care presimţiră nenorociri văzând expresia cu care tânărul primi vestea. „Melchor Vega… Bătrân nebun!”, spuse răspicat alde Ximénez auzind lămuririle poticnite ale lui Martin. „Ţigan!”, mormăi cu mândrie Luisa. Martín nu reuşi să le lămurească multele neînţelegeri pe care le ridicară cu toatele. „Caridad zice…” „Caridad a prevestit…” „Cine e Caridad asta?”, sări din nou alde Ximénez. „Susţine că o să-i omoare pe toţi: pe Melchor, pe Milagros şi pe ea”, se mărgini să răspundă el.

– Singura care venea la Triana ca să moară eram eu. Cu aceste cuvinte, Luisa rupse tăcerea ce se aşternuse după vorbele ţiganului. M-aţi silit să vin, le ceru socoteală celorlalte. Mi-aţi spus că o să-i întâlnim pe ai noştri, mi-aţi făgăduit că o să pot să mor pe meleagurile mele. M-aţi târât prin toată Spania, de-a lungul atâtor leghe de calvar pentru picioarele mele. Acum de ce tăceţi?

– Ce-ai vrea să facem? răspunse una din neamul Vega. Vezi bine că cei din Cordoba nu sunt dispuşi…

– Bărbaţii! o întrerupse Luisa, cu o strălucire în ochi pe care n-o mai avusese de atâţia ani. Am avut nevoie de ei ca să supravieţuim la Malaga sau la Zaragoza?

– Dar legea ţigănească… încercă să se împotrivească alta.

– Care lege? strigă Luisa. Legea ţigănească e cea a drumeţiilor, a naturii, a pământului, a libertăţii, nu cea a unor ţigani care au îngăduit ca acei din rasa lor să fie întemniţaţi pe viaţă, pe când ei trăiau ca nişte mişei laolaltă cu spaniolii. Mişeii! repetă bătrâna. Nu merită să se numească ţigani. Noi am îndurat umilinţe, în vreme ce ei le dădeau ascultare spaniolilor. Au uitat adevărata lege, cea a rasei. Noi am îndurat lovituri şi ocări, am răbdat foame şi boli care ne-au măcinat trupurile. Ne-am despărţit de familiile noastre şi n-am încetat nicio clipă să luptăm. I-am înfrânt pe rege şi pe ministrul său! Nu umblăm noi în libertate? Să luptăm şi împotriva celor care-şi zic ţigani fără să fie!

– Ana a ajutat-o pe una dintre fiicele mele, murmură atunci Ximénez.

– Asta e singura lege, întări Luisa, văzând cum încep să se lumineze chipurile rudelor sale. A ajutat-o şi pe Coja. V-o amintiţi pe Coja? Cea din Écija, de aici, de aproape. A fugit din Zaragoza cu un an înaintea noastră. Dar pe cele două din Puerto de Santa Maria? Cele de la prima graţiere…

Bătrâna Luisa le pomeni în continuare pe toate cele care îşi recăpătaseră libertatea înaintea lor. Însă alde Ximénez fu cea care hotărî.

– Martín, i se adresă tânărului, curmându-i vorbele celeilalte, o să galopezi până la Écija. Chiar acum. O s-o cauţi pe Coja şi o să-i spui că Ana Vega are nevoie de ea, că noi toate avem nevoie de ea, să pornească fără întârziere spre Triana, către fundătura San Miguel. Stăruie să le trimită vorbă ţigăncilor din satele apropiate pe care le cunoaşte. Fiecare dintre ele să ducă mesajul mai departe.

Marchena, Antequera, Ronda, portul Santa Maria… Martin primi îndrumări asemănătoare pentru fiecare dintre acele locuri.

Era a treia oară când ţiganii din fundătură erau luaţi prin surprindere de o sosire neprevăzută. Primul fusese Galerianul, cu grupul său; apoi, Ana Vega, iar acum, vreo cincisprezece ţigănci

în frunte cu Luisa Vega, cu spiritul şi puterile refăcute, şi Ana Ximénez, matriarha neamului Carmona, care se silea să meargă dreaptă, sprijinindu-se într-un minunat baston auriu, cu mâner, scânteind în soare.

– Ce o să facem? întrebă în şoaptă Ana Vega, în timp ce mergea alături de cele două bătrâne.

– Bărbaţii, răspunse pe acelaşi ton Ximénez, nu trebuie lăsaţi să ia iniţiativa; îşi iau nasul la purtare.

– N-ar fi prudent să aşteptăm să ne strângem mai multe? Ieri…

– Ieri nu mai e, ripostă Luisa. Dacă am aştepta, Rafael García ar fi cel care ar avea şansa să hotărască. Am putea ajunge prea târziu.

În timp ce vorbeau, cele care le urmau le aruncau priviri femeilor din fundătură. Multe se cunoşteau. Unele erau chiar înrudite, în urma căsătoriilor aranjate între familii. Se văzură zâmbete, saluturi, expresii neîncrezătoare, de la depărtare, pe feţele bărbaţilor, pentru că femeile nu şovăiau să se apropie şi să le întrebe ce căutau acolo, ce urmăreau. Fray Joaquín le urma la câţiva paşi, rugându-se pentru ca adunarea aceea pestriţă să săvârşească ceea ce părea imposibil.

Ajunseră până la uşa casei García şi, cu ţipete, îi cerură Contelui să iasă şi să le asculte.

– Rafael García, îl înfruntă Ximénez când, în sfârşit, Contele se arătă în fundătură, flancat de capii câtorva familii, am venit să-i eliberăm pe Galerian şi pe nepoata lui.

Ana se cutremură. La libertatea tatălui ei nici măcar nu visase. Nu credea că e cu putinţă să fie ridicată osânda, dar, întorcând capul şi văzând seriozitatea de pe chipul Luisei şi de pe cel al Anei Ximénez, începu să spere.

– Cine sunteţi voi, ca să veniţi în Triana şi să eliberaţi pe cineva?

Vocea puternică a Contelui întrerupse murmurele cu care cei mai mulţi ţigani din fundătură întâmpinaseră cererea lui Ximénez.

Luisa i-o luă înainte tovarăşei ei şi răspunse. Îşi forţă vocea care sună răguşită, spartă.

– Suntem cele care au pătimit pentru că sunt ţigănci, în vreme ce tu şi ai tăi trăiaţi aici, în Triana, supuşi spaniolilor. Rafael García, nu te-am văzut în Zaragoza să lupţi pentru poporul tău, cel pe care susţii că îl reprezinţi ca mai-mare al sfatului! Aurul cu

care te împodobeşti, zise ţiganca arătând cu dispreţ către inelul care strălucea pe unul dintre degetele patriarhului, n-ar fi trebuit să-l foloseşti ca să cumperi libertatea vreunui ţigan?

Luisa tăcu preţ de câteva clipe şi îi ţintui cu privirea pe căpeteniile care îl însoţeau pe Conte; unul dintre ei nu fu în stare s-o privească în ochi. Apoi le întoarse spatele, se răsuci şi îi arătă cu degetul pe bărbaţii din fundătură.

– Nici pe vreunul dintre voi nu l-am văzut! le ceru socoteală ţiganilor. Mulţi dintre ai noştri sunt închişi şi acum!

Câţiva lăsară ochii în pământ în timp ce Luisa, Ximénez şi celelalte ţigănci le aruncau priviri dispreţuitoare celor din fundătură.

– Ce era să facem? se auzi din rândul lor.

Luisa aşteptă să înceteze murmurele de încuviinţare, arcui sprâncenele şi întoarse capul către colţul din care se auzise întrebarea. Pentru câteva momente, tăcerea puse stăpânire pe uliţă. Apoi, bătrâna le ceru prin semne ţigăncilor care o urmau să facă loc în fundătură, o luă de braţ pe Ana Vega şi se aşeză cu ea în mijloc.

– Asta! strigă, sfâşiind cămaşa subţiată a ţigăncii.

Ana rămase goală de la brâu în sus. Pieptul îi atârna fleşcăit peste nişte coaste care ieşeau prin piele, mărturie a foamei pe care o îndurase.

– Îndreaptă-te, ţiganco! mormăi bătrâna.

Pielea de pe pântece nici măcar nu se întinse când Ana Vega îi dădu ascultare şi sfidă mândră toată suflarea din fundătură.

– Asta! repetă Luisa, apucând-o pe Ana şi silind o să se învârtă ca să arate cicatricele umflate lăsate de loviturile de bici, care se împleteau, acoperindu-i toată spinarea. Să luptaţi! le strigă Luisa. Asta ar fi trebuit să faceţi, să luptaţi, laşilor!

Tuşea bătrânei se auzi limpede în liniştea pioasă cu care lumea din fundătură primi acuzaţiile. Ana crezu că vede sânge în scuipatul ei. Luisa se strădui să respire; nu putea. Cealaltă o luă în braţe înainte să se prăbuşească, iar restul femeilor o înconjurară pe dată.

– Luptaţi, apucă să îngaime Luisa. Ţi-ai făcut datoria, Ana Vega. O să mor pe pământul meu. Acum fă-ţi datoria faţă de ai tăi. Triana e a noastră, a ţiganilor. Nu îngăduiţi moartea lui Melchor!

Tuşi iar şi îi dădu sânge pe gură.

– E pe moarte, spuse o Vega.

Ana căută ajutor cu privirea.

– Fray Joaquín, îl chemă, ţipând. Îngrijiţi-o, adăugă după ce acesta se apropie şi se lăsă pe vine, tulburat, încercând să evite ca privirea să i se oprească asupra sânilor Anei.

– Dar… Eu…

– Încă nu ţi-a sosit ceasul, încercă Ana s-o însufleţească pe bătrână, fără să ia în seamă scuzele lui fray Joaquín. Aveţi grijă de ea! Vindecaţi-o, îi ceru punându-i-o în braţe. Faceţi ceva, duceţi-o la un spital. Doar sunteţi călugăr, nu?

– Călugăr sunt, dar Domnul nostru nu m-a înzestrat cu puterea de a învia morţii.

Trupul Luisei, mai sfrijit şi mai lipsit de apărare ca oricând, atârna neînsufleţit în braţele cuviosului. Ana se pregătea să-şi ia rămas-bun de la ea, când o opriră trei cuvinte.

– Nu o dezamăgi.

Vocea aceea… Căută printre ţigănci. Coja! Nu era printre cele care sosiseră cu femeile Vega. Coja dădu din cap în semn de încuviinţare pentru a întări cele ce-i treceau prin minte Anei Vega. „Am venit la chemarea ta, îi spuseră ochii săi, şi am adus mai multe cu mine.”

– Nu ne dezamăgi, Ana Vega, adăugă, făcând un semn din cap spre intrarea în fundătură.

Ana împreună cu multe altele urmară gestul: alte două ţigănci îşi făceau apariţia tocmai atunci. Un iureş de sentimente o buimăci pe Ana Vega. Rămăsese dezgolită şi îşi arăta trupul chinuit sub un soare strălucitor, care se încăpăţâna s-o evidenţieze printre toate. Voia să jelească moartea Luisei, să se apropie de ea înainte să i se răcească trupul, şi s-o îmbrăţişeze pentru ultima oară. Câte înduraseră împreună! Între timp, soarta tatălui ei şi a fetei sale era în continuare în mâinile celor mai încrâncenaţi duşmani ai lor, iar ţigăncile de peste tot îi lăsau pe ai lor şi dădeau fuga să-i sară în ajutor.

– Rafael García, dă-ni-i pe Galerian şi pe nepoata lui!

Ordinul categoric al lui Ximénez o aduse pe Ana înapoi la realitate şi se grăbi să se aşeze lângă bătrâna matriarhă. Celelalte femei, toate ca una, se adunară ciopor în jurul lor. Fray Joaquín rămase în spatele lor, ţinând în braţe cadavrul Luisei Vega.

Rafael García şovăi.

– N-am de gând să… Atât apucă să spună.

Un potop de înjurături se ridică din rândurile ţigăncilor.

„Javră!”, „Dă-le drumul!”, „Eşti vândut!”, „Ticălosule!”, „Unde îi ţii?” Cineva din fundătură dezvălui şoptit ascunzătoarea. „Într-o groapă din fierăria García!”, se repetă cu voce tare.

Grupul de ţigănci înaintă înspre fierăria pe care o aveau dinaintea lor, împingându-le în faţă pe Ana şi pe bătrâna Ximénez. Matriarha înălţă bastonul când era cât pe ce să se izbească de bărbaţi. Înghiontelile se potoliră, ca să fie lăsată să vorbească.

– Rafael García, ai şansa să…

– Răzbunarea e a lui Pascual Carmona, o întrerupse Contele. Nu mi se cuvine…

– Răzbunarea e a noastră! se auzi mai în spate. A noastră, a femeilor care am suferit!

– A ţigăncilor!

– Dă-te la o parte, stârpitură!

Ana Vega şuieră cuvintele la doar câţiva paşi de bătrân, care căută susţinerea celorlalţi capi, dar aceştia se îndepărtară de el. Rafael García ridică privirea către fereastră, căutând sprijinul soţiei sale Reyes, şi oftă dezamăgit, văzând că nici măcar Trianera nu se încumeta să le înfrunte pe celelalte.

– O să îngăduiţi să se împotrivească unei condamnări la moarte, să scape un ucigaş? le strigă mânios celorlalţi ţigani din fundătură. Cei mai mulţi dintre ei se adunau în lături, în spatele ţigăncilor.

– O să le omori şi pe ele, pe toate? i-o întoarse cineva.

– Nu-ţi pasă de răzbunarea lui Carmona! ţipă o femeie. Tu vrei doar să-i faci de petrecanie Galerianului!

Contele dădu să răspundă, dar se trezi cu vârful bastonului bătrânei Ximénez în piept.

– Dă-te la o parte, mormăi matriarha.

Rafael García se împotrivi.

– Nu le lăsaţi să treacă! le porunci atunci alor lui.

Alde García, singurii care le împiedicau intrarea în fierărie, strânseră cu putere şi ridicară până la mijloc ciocanele şi uneltele pe care, până atunci, le ţinuseră nepăsători în mâini.

Ameninţarea dădu naştere unei tăceri încordate. Ana Vega se pregătea să tabere asupra Contelui, când o bătrână din neamul Camacho veni până în dreptul lor, dintr-o parte.

– Ana Vega a pătimit destul pentru ce a făcut tatăl ei şi pentru ceea ce ar fi putut face fata ei. Am văzut toţi, cu ochii noştri. Chiar şi Luisa a murit pentru libertatea pe care o cer alde Vega.

Rafael, dă-i la o parte pe oamenii tăi!

Bătrâna căută şi obţinu încuviinţarea din partea căpeteniei familiei sale înainte de a continua.

– Dacă nu faci asta, noi, cei din neamul Camacho, o să le apărăm de ai tăi.

Un fior rece o trecu pe şira spinării pe Ana Vega. Familia Camacho, din fundătură, îi lua apărarea şi, astfel, sprijineau iertarea tatălui ei!

Vru să-i mulţumească bătrânei, dar până să se poată apropia de ea, alte două femei, din neamul Flores, i se alăturară. Şi încă una, şi încă una. Din familii diferite, sub privirile resemnate şi aprobatoare ale bărbaţilor lor. Ana zâmbi. Cineva îi acoperi umerii cu o broboadă mare, galbenă, cu ciucuri chiar înainte să pătrundă în fierărie. Nimeni nu cuteză să-i stea în cale.

49

Printre aplauzele şi uralele mulţimii care se îmbulzea în fierărie, Ana îşi îmbrăţişă fiica de îndată ce izbutiră s-o scoată din puţ. Buimăcită de lumina slabă care se strecura acolo, Milagros o auzi, o simţi, o mirosi şi se agăţă de ea cu putere. Îşi cerură iertare de mii de ori, se sărutară, se mângâiară pe faţă şi îşi şterseră una alteia lacrimile, râzând şi plângând în acelaşi timp. Apoi, la rugămintea lui Melchor, o dezlegară şi o aduseră sus pe Caridad, năucită, care, de îndată ce i se limpezi vederea, se duse într-un colţ, stârnind curiozitatea celor care nu ştiau ce-i cu ea. La urmă, ţiganul care coborâse în puţ îl ajută pe Melchor să iasă.

– Tată! strigă Ana.

Amorţit, Melchor se lăsă îmbrăţişat de fiică-sa, aproape fără să răspundă dovezilor ei de afecţiune, şi se desprinse degrabă din braţele ei, ca şi cum n-ar fi dorit să lase nicio altă emoţie să-l abată. Gestul îi îngheţă sângele Anei.

– Tată? întrebă îndepărtându-se de el.

Aplauzele şi sporovăielile ţigăncilor încetară.

– Unde mi-e jungherul? ceru Melchor.

– Tată…

– Bunicule! se apropie Milagros.

– Rafael! strigă Melchor, dându-le la o parte pe cele două femei.

Galerianul încercă să meargă, dar picioarele nu-l slujiră. Când fiica şi nepoata încercară să-l ajute, el se smulse din mâinile lor. Voia să se ţină singur pe picioare. Izbuti şi făcu un pas înainte. Sângele se pusese iar în mişcare şi reuşi să facă şi al doilea pas.

– Unde-i nepotul tău? urlă Melchor. Am venit să-l omor pe câinele ăla râios!

Ana Ximénez, prima din faţa ţiganului, se dădu la o parte; celelalte o urmară şi se deschise un culoar până în fundătură. Ana şi Milagros şovăiră, însă nu şi Caridad, care dădu fuga după omul ei.

– Cachita, apucă s-o roage Milagros, atingându-i uşor un braţ cu mâna.

– Trebuie s-o facă, zise Caridad, fără să se oprească.

Mama şi fiica merseră degrabă după ea.

– Unde-i nepotul tău? Ţi-am zis c-am venit să-l omor, îi strigă Melchor lui Rafael García, care nu se urnise din uşa casei sale.

Caridad îşi încleştă pumnii şi dinţii, întărind astfel vorbele ţiganului; Ana Vega, dimpotrivă, văzu doar aroganţa cu care Contele întâmpină ameninţarea. Fără strălucirea unui jungher în mână, tatăl ei îi păru mic şi neajutorat. Nici pe el nu l-au iertat anii, se tângui. Cele două femei îşi încrucişară privirile. Câtă hotărâre pe faţa negresei, se gândi Ana, cât s-a schimbat de ultima dată când am văzut-o, căzută la pământ, naivă, acoperită cu veşnica ei pălăria de paie, în timp ce ea, legată cu funia de celelalte femei poprite, o ruga să aibă grijă de Milagros! Şi fata ei se schimbase. Se întoarse către ea. Unde…?

– Am crezut c-ai să fugi, ascunzându-te printre muieri, răspunse batjocoritor Rafael García, cu o voce puternică.

Răspunsul Contelui şi absenţa lui Milagros o făcură pe Ana să simtă o ameţeală cumplită. Unde…? Se temu de ce era mai rău.

– Tată! strigă când o văzu pe Milagros păşind prin poarta care dădea în curtea interioară a casei lui García, la câţiva paşi de uşa fierăriei.

Ana porni după fata ei înainte ca Melchor să înţeleagă ce se întâmplă. Câteva femei o urmară. Milagros ajunsese la catul de sus, când Ana intră în curte.

– Milagros! încercă s-o oprească.

Ea urcă dintr-o săritură ultimele trepte.

– Unde-i fata mea? Îmbrânci două bătrâne din neamul García şi îşi croi drum prin galerie. Maria!

Capul Bartolei se ivi în pragul uneia dintre locuinţe.

– Lepădătură! strigă Milagros.

De pe scări, Ana o văzu, îmbrăcată în negru, intrând în fugă în casa aceea.

– Repede! le zori pe cele care veneau în urma ei.

Când intrară buluc în casă, femeile o văzură pe fetiţă, care plângea şi se zbătea în braţele unei ţigănci tinere şi frumoase. În fruntea lor, gâfâind obosită după goană, cu braţele întinse înspre fiica ei, Milagros rămase nemişcată sub privirile reci ale Bartolei şi cele ale lui Reyes Trianera, de parcă s-ar fi temut că un pas în plus ar fi putut s-o pună în primejdie pe micuţa Maria.

– E fiica mea, şopti Milagros.

– Dă-i-o! îi porunci Ana tinerei.

– N-are să facă asta fără încuviinţarea tatălui, se împotrivi Trianera.

– Reyes, mormăi Ana Vega, spune-i să-i dea fata mamei ei.
– Unei curve? N-am de gând…
Trianera nu putu să continue. Milagros se năpusti asupra ei cu un răcnet sălbatic. O împinse cu ambele mâini şi căzură amândouă la pământ, unde începu s-o lovească. Ana Vega nu pierdu o clipă: înaintă către tânără şi i-o smulse pe Maria din braţe fără să întâmpine nicio rezistenţă. Plânsetul micuţei şi ţipetele lui Milagros umplură încăperea şi răzbătură până în fundătură. Ana o strânse pe Maria la piept şi urmări bătaia prin care Milagros căuta să se răzbune pe Reyes pentru anii de chin. Nu făcu nimic ca să le oprească. Când lumea începea să se adune la uşă, iar Ana observă prezenţa câtorva bărbaţi, se apropie de Milagros şi se ghemui.
– Ia-ţi fata, îi spuse.
Ieşiră din încăpere tocmai când Rafael García se îndrepta către galerie. Se întâlniră cu el. Milagros încerca în zadar s-o liniştească pe micuţa ei. Mâinile îi tremurau şi răsufla greu, dar ochii îi erau atât de strălucitori, de triumfători, încât Contele se nelinişti, le ocoli îngrijorat şi iuţi pasul înspre casa lui.
– Arată-i-o bunicului tău. Pune-i fata în braţe. Grăbeşte-te, fata mea. Poate că aşa o să putem evita nenorocirea. Când am făcut eu asta, cu mulţi ani în urmă, am izbutit.
În timp ce Ana încerca să-l împiedice pe Melchor să se lupte pe viaţă şi pe moarte cu Pedro Garcia, din odaie, Trianera, aşezată pe podea, snopită în bătaie, îl condamna pe ţigan.
– Du-te după Pedro, se răsti la soţul ei. Auzise de la fereastră provocarea lui Melchor. Să lupte cu Galerianul. O să-i fie uşor să-l răzbească pe moşneagul ăla. Spune-i să-l omoare, să-i scoată ochii în faţa familiei lui, să-i scoată măruntaiele şi să mi le aducă!
Jos, în fundătură, Melchor nu vru să pună mâna pe fetiţă.
– García o să te omoare, tată. Dumneata eşti… Eşti mult mai în vârstă decât el.
Milagros i-o întinse încă o dată. Caridad urmări totul de la oarecare depărtare, nemişcată, tăcută. Ţiganul nici măcar nu întinse mâna.
– Pedro e rău, bunicule, întări ea, cu braţele întinse, arătându-i fata care încă plângea.
Melchor se strâmbă înainte să răspundă.
– Stârpitura aia nu l-a cunoscut încă pe diavol.
– O să te omoare.
– Atunci, o să-l aştept în iad.

– Tată, suntem teferi cu toţii, vorbi Ana. Am izbutit să ne regăsim. Să profităm, să plecăm de aici. Să trăim…

– Spune-i să nu facă asta, Cachita, o rugă Milagros.

Ana se alătură rugăminţii, din priviri. Chiar şi Ximénez, împreună cu alte câteva care luau seama la discuţie, se întoarseră către Caridad. Aceasta însă rămase tăcută până când Melchor îşi aţinti ochii asupra ei.

– M-ai învăţat să trăiesc, ţigane. Dacă nu l-ai înfrunta pe Pedro, ai mai simţi acelaşi lucru când m-ai asculta cântând?

Tăcerea lui fu singurul răspuns de care avea nevoie.

– Atunci, fă-i de petrecanie blestematului! Nu-ţi fie frică, rosti cu un zâmbet trist, aşa cum ţi-am spus, o să te însoţesc în iad şi o să cânt în continuare pentru tine.

Ana lăsa capul în jos, înfrântă, iar Milagros o strânse pe micuţă la piept.

– Galerianule!

Strigătul Contelui, proţăpit în uşa casei, curmă discuţiile şi îi făcu pe oameni să încremenească.

– Poftim! Azvârli un jungher la picioarele lui Melchor. De îndată ce o să ajungă, o să ai prilejul să te lupţi cu nepotul meu.

Melchor se aplecă să ridice jungherul.

– Curăţă-l bine, adăugă Contele văzând cum celălalt îl ştergea de tunica sa roşie. Dacă Pedro nu te răpune, o s-o fac eu.

– Nu! se împotrivi Ana Ximénez. Rafael García, Melchor Vega, cu această luptă pe viaţă şi pe moarte o să se sfârşească totul. Şi de-ar fi să învingă Pedro, nimeni n-o să aibă voie să le mai supere pe femeile Vega…

– Dar fetiţa?

– De ce ai vrea sânge Vega sub acoperişul tău?

Contele cumpăni câteva clipe şi apoi consimţi.

– Fata o să rămână la mama ei. Nimeni n-o să mai caute să se răzbune pe ele! Nici măcar nepotul tău. Primeşti?

Patriarhul încuviinţă din nou.

– Juri? Juri? stărui ţiganca, nemulţumindu-se doar cu mişcarea din cap prin care celălalt vru să pecetluiască înţelegerea.

– Jur.

– Dacă, pe de altă parte, ar birui Melchor… Ea însăşi şovăi şi nu putu să nu-i arunce o scurtă privire compătimitoare Galerianului, aşa cum făcuseră mulţi dintre cei prezenţi. Dacă Melchor o să-l învingă pe Pedro, o să se considere că osânda a fost împlinită.

– Răzbunarea e a neamului Carmona, crâcni Contele, iar Pascual nu e aici ca să jure.

Ana Ximénez dădu din cap gânditoare.

– Nu putem să stăm toţi aici şi să aşteptăm să se întoarcă. Adună sfatul bătrânilor, spuse, să vină toţi membrii familiei Carmona.

Chiar în după-amiaza aceea, matriarha apără interesele neamului Vega la sfatul care fusese convocat în pripă. Participară capii familiilor, alde Carmona, mulţi ţigani din fundătură şi câteva dintre ţigăncile venite din afară. Altele se împrăştiară prin Triana, dar cele mai multe rămaseră cu Ana şi cu Milagros, jelind trupul neînsufleţit al Luisei, care până atunci se aflase în grija lui fray Joaquín şi pe care îl aşezară într-una dintre curţi.

Era o curte alungită ce se deschidea între două rânduri de case cu un singur cat, din care, nu peste mult timp, se înălţară bocetele ţigăncilor, însoţite de gesturi de durere, unele reţinute, cele mai multe exagerate. Buimăcită printre femei, vlăguită după lungul calvar pe care îl îndurase de când Pedro i-o furase în Madrid, Milagros se aşeză pe o bancă de piatră lipită de peretele unei case şi căută refugiu în copila pe care tocmai o regăsise şi pe care o legăna, sorbind-o din priviri. Simţind cum Maria adoarme în braţele ei, senină, calmă, încrezătoare, uită de toate greutăţile. Nu vru să se mai gândească la nimic altceva până când, printre fustele lungi ale femeilor, recunoscu sandalele şi rasa lui fray Joaquín, care se afla lângă ea. Ridică privirea.

– Mulţumesc, şopti.

El vru să spună ceva, dar ţiganca se lăsă iar absorbită de trăsăturile dulci ale fetiţei ei.

Cu toate că era tristă din pricina morţii Luisei, Ana Vega nu se lăsă copleşită de atmosfera funebră care plutea în curte. Fray Joaquín îi vorbise despre relaţia dintre tatăl ei şi negresă, dar nu putu să-l creadă până când nu ajunse să simtă chiar ea legăturile care îi uneau. O găsi pe Caridad, singură, la doar câţiva paşi de locul în care se afla Melchor.

– Nu vreau ca Pedro să-l omoare, îi zise ţiganca după ce se aşeză lângă ea.

– Nici eu, răspunse cealaltă.

Amândouă se uitară la Melchor, care stătea în picioare, intr-un colţ, şi aştepta liniştit.

– Dar o s-o facă, afirmă Ana. Caridad tăcu. Îţi dai seama de

asta, nu?

– Ce-alegi: viaţa sau bărbăţia lui? Astfel îi înfăţişă Caridad lucrurile.

– Dacă îşi pierde viaţa, spuse Ana, bărbăţia lui n-o să ne folosească la nimic, nici mie… nici ţie.

Ţiganca se aştepta ca negresa să aibă vreo reacţie după ce tocmai îi dăduse de înţeles că ştia de relaţia lor, dar nu făcu asta. Îl privea în continuare pe Melchor de parcă ar fi fost fermecată.

– Ştii că nu-i aşa, răspunse. L-am văzut tremurând când Milagros îi zicea cum a fost prostituată de omul ei. M-am temut că o să plesnească. De atunci, n-a mai fost el. Trăieşte numai ca să se răzbune…

– Răzbunare! o întrerupse Ana. Am trăit cinci ani întemniţată, în suferinţă, ca să fug înapoi pe meleagurile mele, la ai mei, ca să mă întorc. Ştiu că e cumplit ce i s-a întâmplat lui Milagros, dar n-a trecut nici măcar o zi de când îi credeam morţi pe amândoi… Vă credeam morţi pe toţi trei, se corectă. Acum avem şansa să o luăm de la început…

– Ce? o întrerupse la rândul ei Caridad, înfruntând-o de această dată. Cinci ani de temniţă? Ce înseamnă asta? Am fost roabă toată viaţa şi, chiar şi după ce mi-am căpătat slobozia, am rămas sclavă aici, în Triana, şi-n Madrid. Ştii ceva, Ana Vega? Prefer o clipă de viaţă cu acest Melchor… Priveşte-l! Asta am învăţat de la el, de la voi! Şi-mi place. Prefer clipa asta, secunda asta de ţigănie, decât să-mi petrec restul vieţii cu un bărbat nemulţumit.

Ana nu găsi cuvinte ca să-i răspundă. Băgă de seamă că silueta tatălui său neînfricat îi apărea tot mai înceţoşată din pricina lacrimilor şi plecă. Vru să se ducă după Milagros, o văzu absorbită de fata ei, în timp ce călugărul se învârtea pe lângă ea, dar celelalte Vega veniră iute la ea de îndată ce o văzură că se amestecă printre oameni. O duseră la Luisa, acolo se adunau ţigăncile care tot soseau în fundătură din diferite sate din provincia Sevilla. Le ştia pe câteva de la Malaga, de la Zaragoza; altele erau rude sau prietene, aşa cum se înfăţişară. Încercă să le zâmbească, înţelegând că veniseră s-o sprijine. Multe se certaseră cu bărbaţii lor ca să facă acest lucru. Riscau să fie arestate pentru că veneau la Triana fără să aibă permis de trecere şi făceau asta pentru ea. Ţigănci! Privi trupul Luisei, sfrijit, stafidit. Dar ce mare fusese! „Nu ne pot lua mândria”, le spusese în Misericordia ca să le încurajeze. „Asta-i frumuseţea

ta”, o măgulise pe ea mai apoi. Chiar în seara aceea, încălcându-şi promisiunea, se dusese într-un suflet ca să vadă cum se întorcea Salvador de la câmp. Simţi o strângere de inimă când şi-l aminti. Apoi îi trimiseseră la arsenale, poate din cauza încăpăţânării ei, dar Salvador, la fel ca ceilalţi băieţi, părăsi Misericordia cu capul sus, trufaş.

– Ţi-e rău? Întrebarea veni de la o Vega.

– Nu… Nu. Am… Am ceva de făcut.

Le lăsă pe toate şi se duse într-un suflet la Melchor.

„Omoară-l, tată. Nimiceşte-l. Fă-o pentru Milagros, pentru noi toate.”

În urechile lui Caridad încă răsunau cuvintele de încurajare pe care Ana i le adresase lui Melchor nu de mult. În momentul acela, toţi părăseau curtea şi ieşeau în fundătură. Ea nu avea nevoie să-i spună nimic. Simţi că Ana venise ca să-i ia locul atunci când se întorsese în colţul în care se afla Melchor ca să-i ceară iertare şi ca să se ocărască plângând, în timp ce-l încurajă din toată inima înainte să-l strângă în braţe. Cu toate acestea, în timpul îmbrăţişării, ţiganul se întoarse spre Caridad şi îi zâmbi. Văzând zâmbetul acela, ştiu că era în continuare negresa lui.

Caridad o lăsă pe Ana să-l însoţească pe Melchor. Ea mergea în spatele lor, cu Martin, care venise în fundătură pe alt cal – „celălalt n-a rezistat”, mărturisi tânărul –, cu o ţigancă bătrână din neamul Heredia, din Villafranca, pe crupă. Asta se întâmplă cu puţin timp înainte ca Ana Ximénez să iasă în curte pentru a-i înştiinţa că sfatul luase o hotărâre: cu lupta aceea avea să se sfârşească totul. N-aveau să urmeze alte răzbunări, iar Milagros avea să fie lăsată în pace, cu fata ei. Alde García primiseră, alde Carmona, de asemenea, cu toate că Pascual nu era de faţă. Nu le spuse că nu fusese greu să le smulgă făgăduinţa, căci nimeni nu-i dădea şanse lui Melchor. „Un fel ca oricare altul de a executa osânda”, îl auzi matriarha pe un Carmona, înainte ca ceilalţi să încuviinţeze mulţumiţi.

Se zicea că alde García îl căutau pe Pedro prin Sevilla. Caridad se rugă la Virgen del Cobre, la Candelaria, şi chiar acolo, din tutunul pe care i-l adusese Martín, smulse câteva frunze şi le risipi pe jos, rugându-se la *orishas* ca Pedro, beat, să fi căzut în Guadalquivir, să-l fi arestat alguazilii sau să-l fi înjunghiat vreun soţ încornorat. Dar nu i se întâmplă nimic din toate acestea şi ştiu că sosise atunci când rumoarea din fundătură se înteţi.

Melchor nu se lăsă aşteptat. Nici Ana. Milagros se împotrivi să meargă.

– O să moară din vina mea, încercă să se dezvinovăţească în faţa mamei sale.

– Da, fata mea, da. O să moară pentru ai lui, ca un bun ţigan, ca un Vega ce e, o contrazise cealaltă, silind-o să se ridice şi să-i însoţească.

– Nu vă faceţi griji, părinte, Luisa n-o să fugă, i-o trânti o ţigancă văzând îndoiala de pe chipul lui fray Joaquín când îşi dădu seama că toţi părăsiseră curtea, moarta şi priveghiul.

Se auziră câteva râsete care nu izbutiră să domolească încordarea, ajunsă la apogeu, când, până să se stingă hohotele, briceagul pe care Melchor îl deschidea păru să acopere orice alt sunet. Caridad răsuflă adânc. Ţiganul nici nu aşteptă ca lumea să facă loc. Caridad îl văzu apucând briceagul şi străbătând fundătura, înspre casa neamului García. Bărbaţii şi femeile se dădeau la o parte din calea lui.

– Unde eşti, stârpitură?

Caridad îşi dădu seama că Melchor nu-l cunoştea. Pesemne că nu-l văzuse la faţă în noaptea în care sărise în groapă, căci nici ea nu apucase să-l vadă. Şi, pe când trăia în Triana, de ce să fi luat Melchor seama la un băiat din familia García? „Acolo”, fu ispitită să i-l arate.

Nu fu nevoie. Pedro García se desprinse de lângă ai lui şi porni înspre Melchor. Ţiganii se aşezară roată. Mulţi stăteau încă la taclale, dar, încet-încet, tăcură văzându-i pe cei doi bărbaţi care se ameninţau deja cu bricegele, cu mâinile întinse: unul, în cămaşă, tânăr, înalt, puternic, iute; celălalt… celălalt, bătrân, slab şi vlăguit, tras la faţă şi îmbrăcat tot cu tunica lui roşie tivită cu fireturi aurii. Mulţi se întrebau de ce n-o dădea jos. Veşmântul părea că nu-l lasă să se mişte în voie.

Caridad ştia că nu haina era de vină. Rana primită în încăierarea cu Grăsanul îl ardea, iar mişcările îi trădau suferinţa. Ea îl îngrijise cu tandreţe în Torrejón, în Barrancos; el răspundea morocănos gesturilor ei, dar, până la urmă, râdeau. Îşi plimbă privirea de la Ana la Milagros, care se aflau în primul rând amândouă, una gârbovită, gata să se prăbuşească, deznădăjduită din pricina diferenţei dintre adversari; cealaltă, plângând, ţinând-o pe fetiţă cu faţa lipită de gâtul ei, împiedicând-o să vadă scena ce se desfăşura în faţa lor.

Pedro şi Melchor se tot învârtiră în cerc, insultându-se din

priviri. Caridad era mândră de bărbatul acela, al ei, gata să moară pentru ai lui. Un fior de mândrie o trecu pe şira spinării. La fel cum i se întâmplase la sosirea în fundătura San Miguel, atunci când fuseseră arestaţi, simţi în ea puterea pe care o emana Melchor, puterea aceea care o atrăsese de prima oară când îl văzuse.

– Luptă, ţigane! strigă atunci. Diavolul ne aşteaptă!

Ca şi cum toţi cei care asistau la înfruntare ar fi aşteptat acest prim strigăt, toată lumea din fundătură izbucni în încurajări sau insulte.

Pedro se năpusti, aţâţat de cei din jur. Melchor reuşi să se ferească. Se sfidară din nou.

– Neghiob fanfaron, îi trânti García.

Neghiob fanfaron... Cuvintele lui Pedro García înviară fulgerător în mintea lui Milagros şi i se înfăţişă din nou chipul bătrânei Maria. Pedro mărturisise în Madrid, dar ea, beată, nu fusese în stare să-şi aducă aminte. „Neghiobi fanfaroni”, asta spusese în noaptea aceea! Pedro o ucisese pe bătrâna tămăduitoare! Se simţi slăbită, din fericire, cineva apucă să-i smulgă fetiţa din braţe înainte să se prăbuşească la pământ.

– Ai grijă, Melchor! îl preveni Caridad când Pedro García se năpusti asupra lui, profitând că îşi îndreptase atenţia către nepoata lui.

Reuşi să se ferească din nou.

– Cu tine se stinge neamul Vega, bălmăji García, toţi urmaşii tăi sunt muieri!

Melchor nu răspunse.

– Curve şi zdrenţe, toate! auziră cei din apropiere că spunea Pedro.

Melchor îşi înghiţi furia, Caridad îşi dădu seama, apoi îl văzu chemându-şi duşmanul cu mâna fără armă. „Vino”, îi spunea. Pedro acceptă provocarea. Oamenii începură să murmure când briceagul lui García tăie antebraţul Galerianului. Într-o singură clipă, sângele lăsă o pată întunecată pe mâneca lui Melchor, care întoarse vreo două atacuri neizbutite. Pedro zâmbi. Se năpusti iar. Încă o lovitură de briceag, deasupra încheieturii cu care Melchor încerca să se apere. Se aşternea liniştea, ca şi cum deznodământul începea să se întrevadă. Melchor se năpusti împleticindu-se. Cuţitul lui Pedro îl atinse la gât, lângă ceafa.

Caridad se uită la Ana, îngenuncheată, cu capul ridicat, cu mâinile împreunate, între picioare. Milagros se ascundea în

spatele ei. Se întoarse cât să simtă aproape pe pielea ei lovitura primită de Melchor în coaste. Simţi tăişul briceagului pătrunzându-l pe ţigan, ca şi cum ar fi rănit-o pe ea. Printre arme, îi zări zâmbind pe Reyes, pe soţul ei, pe alde García şi pe alde Carmona. Melchor îşi târâia un picior, respira greu… Şi sângera puternic. Caridad înţelese că bărbatul ei o să moară. Pedro se juca cu adversarul său, întârziindu-i sfârşitul, umilindu-l când se ferea sprinten, râzând în hohote, de atacurile sale vlăguite. Diavolul, se gândi Caridad. Cum se coboară în iad? Se întoarse spre Martin, care stătea nemişcat lângă ea, şi încercă să apuce mânerul jungherului care ieşea în afară, la brâul tânărului ţigan.

– Nu, o împiedică el.

Se luptară.

– O să-l omoare! gemu Caridad.

Martín nu cedă. Caridad se dăduse bătută şi era gata să sară în ajutorul lui Melchor cu mâinile goale, când o prinse Martin. Se luptară din nou, iar el o strânse în braţe cât putu de tare.

– O să-l omoare, suspină ea.

– Nu, îi şopti celălalt la ureche. Caridad vru să-l privească în ochi, dar el nu-i dădu drumul şi vorbi mai departe. El nu luptă aşa. Ştiu. M-a învăţat să lupt, Caridad; îl cunosc. Îl amăgeşte lăsându-se rănit!

Trecu o clipă. Ea se opri din tremurat.

Ţiganul îi dădu drumul lui Caridad, care întoarse privirea la luptă în clipa în care Pedro, în culmea fericirii, sigur pe sine, îşi privi bunicii ca şi cum le-ar fi închinat lor sfârşitul duşmanului, hotărât să-i dea lovitura de graţie. Trianera înţelese prea târziu şi încercă să intervină când îl văzu pe nepotul ei atacându-l nepăsător pe Galerian, plin de semeţie. Vorbele i se poticniră în gât când Melchor se feri de lovitura îndreptată către inima lui şi, cu o putere născută din furie, ură şi propria durere, înfipse briceagul până la plăsele în gâtul lui Pedro García, care se opri brusc, cu o grimasă de uimire, înainte ca Melchor să-l răsucească în rană cu înverşunare, pentru ca apoi să-l scoată, dezlănţuind un şuvoi de sânge.

Într-o tăcere desăvârşită, ţiganul scuipă pe trupul căzut, din care sângele ţâşnea încă. Vru să se uite la alde García, dar nu putu. Încercă să se ridice. Nu izbuti nici asta. Reuşi doar să-şi aţintească privirea asupra lui Caridad înainte să se prăbuşească, înainte ca negresa să dea fuga să-l ajute.

50

Trecuseră două zile de la înfruntare. Melchor se trezi în toiul nopţii şi îşi obişnui vederea cu lumina slabă a lumânărilor din odaia liberă din fundătura unde se adăpostiseră. Le privi câteva clipe pe Ana şi pe Milagros, care şedeau la marginea saltelei.

Apoi le ceru să-l ducă la Barrancos.

– Nu vreau să mor în preajma neamului García, reuşi să bâiguie.

– N-o să mori, bunicule.

Carmen, o tămăduitoare ţigancă venită din Osuna la chemarea Anei, se întoarse către ea şi dădu din umeri.

– Ce trebuie să se întâmple o să se întâmple, zise. Aici, la Barrancos… Sau în drum spre Barrancos, sosi răspunsul la întrebarea nerostită a ţigăncii.

Melchor păru că auzise.

– Nu trebuie să rămâneţi în Triana, reuşi să spună. Să nu vă încredeţi niciodată în neamul García.

Mai multe dintre ţigăncile care se aflau în încăpere încuviinţară dând din cap, pe când se auzea respiraţia greoaie a lui Melchor.

– Dar negresa? întrebă el.

– Dansează, îl lămuri Milagros.

Răspunsul nu păru să-l surprindă pe Melchor, care gemu în timp ce schiţa un zâmbet.

Caridad îl veghea pe Melchor în timpul zilei. Urma indicaţiile tămăduitoarei şi, ajutată de Ana şi de Milagros, îi schimba bandajele şi oblojelile şi îi aşeza cârpe umede pe frunte ca să-i scadă fierbinţeala.

Fredonă ca şi cum Melchor ar fi putut s-o audă. Una dintre ţigănci încercă s-o împiedice, strâmbându-se cu dezgust la auzul cântecelor ei de negri, dar Ana o opri cu un gest autoritar, iar Caridad cântă mai departe. Când se înnopta, se strecura afară şi dădea fuga la pâlcul de portocali unde îl cunoscuse pe ţigan. Acolo, la început sfioasă, apoi, dezlănţuită, o umbră zbuciumată printre umbre, lovea beţele unul de celălalt, cântând şi dansând pentru Eleggua, cel care hotărăşte asupra vieţilor oamenilor. Nu căpăta îndurarea lui, însă zeul suprem nici nu se hotăra să-l

cheme la el pe bărbatul ei. Melchor o făcuse femeie; o învăţase să iubească, să fie liberă. Poate că aceea era lecţia care îi lipsea? Să cunoască adevărata durere, aceea de a-l pierde pe bărbatul iubit? Era doar o copilă când fusese despărţită de mama şi de fraţii ei; durerea fusese însoţită atunci de lipsa de înţelegere din copilărie şi se ostoise, înlocuită de noi trăiri. Câţiva ani mai târziu, don José îi vânduse primul copil şi o despărţise de cel de-al doilea, de Marcelo; Caridad era o sclavă, iar sclavii nu sufereau, nici măcar nu gândeau, doar munceau. Atunci durerea se izbi de carapacea impenetrabilă sub care sclavii îşi ascundeau sentimentele pentru a putea trăi în continuare: aşa stăteau lucrurile, copiii lor nu le aparţineau. Dar acum… Melchor îi zdrobise carapacea, iar ea cunoştea, şi ştia, şi simţea; era liberă şi iubea… Şi nu voia să sufere!

– N-o lăsaţi să se ducă singură pe câmpuri, spuse Melchor.

– Nu-ţi face griji, tată, o păzeşte Martin.

Ţiganul se simţi mulţumit, dădu din cap şi închise ochii.

– Nu mi se pare prudent să-l duceţi pe Melchor la Barrancos.

Vorbele acestea, adresate mamei şi fiicei, fură ale lui fray Joaquín.

După înfruntare, cuviosul le urmase cu discreţie, ca şi cum ar fi făcut parte din familie, trecând neobservat printre celelalte Vega care nu aveau unde să se ducă printre alte câteva ţigănci care zăboveau din pricina deznodământului inevitabil, cum îl socoteau ele. Mulţi dădeau târcoale casei. Situaţia chinuitoare în care se afla Melchor, care se zbătea între viaţă şi moarte, înmormântarea Luisei şi cea a lui Pedro; strigătele şi bocetele de la înmormântare; încordarea pricinuită de teama a ce ar fi putut face alde García, în ciuda făgăduielilor lor… Nimeni nu-l băgase în seamă pe fray Joaquín.

– Prudenţa n-a fost niciodată una dintre virtuţile tatălui meu, nu credeţi, fray Joaquín?

– Dar acum… în starea în care se află, tu eşti cea care trebuie să hotărască.

– Cât timp mai are o suflare de viaţă, el hotărăşte, părinte.

– Nu e o idee bună, stărui călugărul, adresându-i aceste cuvinte mamei, dar îndreptându-şi privirea către fiică. Ar trebui să căutaţi un felcer bun…

– Felcerii costă bani, îl întrerupse Ana.

– Aş putea…

– De unde aţi scoate banii ăştia? se amestecă Milagros.

– De pe statuia Preacuratei. Aş vinde-o. Şi înainte era valoroasă, dar acum preţuieşte mult mai mult. Se pare că lăcustele s-au aruncat în râu la vederea sa.

– Mulţumesc, fray Joaquín, dar nu, refuză Ana oferta lui.

Milagros o iscodi pe mama ei. „Nu”, repetă aceasta, clătinând din cap. „Dacă îngădui încă un sacrificiu făcut de călugăr, n-o să-l mai poţi respinge”, vru s-o lămurească.

– Dar… începu fray Joaquín.

– Cu tot respectul cuvenit, cred că tatăl meu s-ar simţi jignit dacă ar afla că tocmai o Fecioară l-a ajutat cu bani, se scuză Ana, spunându-şi că nu se afla chiar atât de departe de adevăr.

– Eşti sigură, mamă? întrebă Milagros după ce călugărul părăsi odaia, cu capul în pământ.

Ana o îmbrăţişă, iar cele două rămaseră cu ochii la ţigan, care zăcea legat cu cârpe şi oblojit ba ici, ba colo; cea mai gravă, cea îngrijorătoare, după spusele tămăduitoarei, era rana din coaste, aproape de locul în care îl înjunghiase Grăsanul. Înainte să-i răspundă, Ana o prinse strâns de umăr pe Milagros.

– Dar tu eşti sigură, fata mea?

– Ce vrei să spui?

Privirea mamei sale fu destul de grăitoare.

– Fray Joaquín a fost foarte bun cu mine, spuse Milagros. Mi-a salvat viaţa şi apoi…

– Asta nu-i de-ajuns, ştii bine.

Ştia. Milagros se cutremură.

– În Madrid, şopti ea, când el m-a salvat, am crezut că… Nu ştiu. Apoi, pe drumul spre Barrancos… Nu-ţi poţi închipui cum a avut grijă de mine, ce atent a fost şi cât s-a străduit ca să găsească bani, mâncare şi locuri în care să dormim. Îl aveam doar pe el şi m-am gândit… Am simţit… Apoi v-am întâlnit pe bunicul, pe Cachita şi pe dumneata şi mi-am regăsit fata. Milagros oftă. E ca şi cum dragostea pe care credeam că o simt pentru el s-ar fi împărţit între ceilalţi. Astăzi îl văd cu alţi ochi pe fray Joaquín.

– Va trebui să-i spui.

Milagros clătină din cap, strâmbându-se necăjită.

– Nu pot. Nu vreau să-l rănesc. El a lăsat totul pentru mine.

Ana Vega îi făcu un semn grăitor unei ţigănci Vega, care veni de îndată să ocupe locul de la marginea saltelei, şi o împinse uşor pe fata ei afară din încăpere. Căldura nopţii era apăsătoare şi umedă. Se plimbară în tăcere prin curte, până când hotărâră

să se aşeze pe două scaune hârbuite.

– Călugărul va înţelege, spuse Ana.

– Dar dacă nu?

– Fata mea, ai mai făcut o greşeală în viaţă. Nu risca să faci încă una.

Milagros se juca cu o panglică de la încheietura mâinii. Purta o fustă roşie simplă şi o cămaşă albă, primite la schimb pe veşmintele negre aduse de la Madrid. De asemenea, căpătase mai multe panglici colorate.

– O greşeală foarte importantă, recunoscu în cele din urmă. Atunci n-am luat în seamă sfaturile dumitale. Ar fi trebuit să…

– Probabil că a fost vina mea, o opri mama ei. N-am ştiut să te conving.

Ana o bătu uşor pe mână pe Milagros. Ea îi apucă mâna.

– Ştii? Îi tremura glasul. Totul se schimbă atunci când devii mamă. Visez ca, într-o bună zi, fata mea să fie la fel de mândră de mine cum sunt eu astăzi de dumneata. Toată Andaluzia ţi-a sărit în ajutor! Nu. N-a fost vina dumitale. Când ai o fată, vezi lucrurile altfel decât le vezi la cincisprezece ani. Astăzi înţeleg: cei mai importanţi sunt ai tăi, familia, cei care nu te vor lăsa niciodată. Nimeni şi nimic altceva nu poate fi mai presus de ei. Mă încred că o să pot s-o învăţ asta pe Maria. Îmi pare rău, mamă.

„Cei care nu te vor lăsa niciodată”, răsuna în urechile Anei Vega pe când îşi întorcea ochii înlăcrimaţi către casa în care se afla tatăl ei. „Galerianul e zdravăn; e numai fibră”, încercase s-o încurajeze tămăduitoarea, pe când Melchor se chinuia să blesteme mâinile acelor femei care nu-i dădeau pace. „Nu te da bătut, ţigane”, o auzise pe Caridad spunând, când el dârdâia, chinuit de fierbinţeală, îşi aminti efortul aproape supraomenesc pe care îl făcuse Melchor când aflase că Pedro o ucisese şi pe bătrâna Maria, de parcă ar fi vrut să se ridice de pe saltea ca să-l omoare încă o dată. Şovăiseră dacă să-i spună şi lui, după ce le povestise Milagros. „Dacă moare fără să ştie că a răzbunat-o şi pe bătrâna Maria?” hotărî Caridad. Milagros fu cea care îi zise. Ai tăi, familia, cei care nu te vor lăsa niciodată… Ana îşi îmbrăţişă fiica.

– Luptă, tată, luptă! şopti ea.

Soarele era în înaltul cerului când, în ziua următoare, Martin intră în casă căutându-le pe femei.

– Am totul pregătit, le vesti.

Caridad nu dădu semne că o să iasă, fiind ocupată să-l hrănească pe Melchor cu o supă rece. Ana simţi că fray Joaquín ciuleşte urechile.

– Du-te tu şi vezi, îi spuse atunci lui Milagros.

Călugărul nu pierdu nicio clipă şi o urmă până în fundătură, unde dădu de o căruţă hârbuită, pe două roţi, fără capră sau scoarţe, şi de un măgăruş bătrân şi slăbănog la oişte.

Milagros cerceta paiele pe care avea să călătorească Melchor.

– Înapoi la Barrancos, spuse fray Joaquín.

Martín îl privi pe călugăr din cap până-n picioare înainte să-l lase singur cu Milagros, care tot răscolea paiele, ca şi cum ar fi căutat ceva.

– Da, spuse fără să se oprească din răscolit. Asta vrea bunicul.

Tăcerea dintre ei se prelungi.

În cele din urmă, ţiganca se întoarse.

– Ce zice palma mea? o surprinse fray Joaquín.

Ea n-o atinse.

– Norocul… Ştiţi că astea sunt născociri. Avea vocea gâtuită, nu voia să plângă.

– Depinde de ceea ce vrea să vadă ţiganca de-mi citeşte în palmă, stărui fray Joaquín, întinzându-i mâna şi îndemnând-o s-o cuprindă într-ale ei.

Milagros vru să plece capul, să-şi ferească privirea. Nu făcu asta însă, pentru amintirea copilăriei sale în Triana, pentru ajutorul pe care i-l dăduse în Madrid şi în drum spre Barrancos, pentru că o salvase de la moarte şi pentru blândeţea şi dragostea pe care i le arătase mai apoi. Dar nu spuse nimic.

Fray Joaquín îşi retrase mâna, văzând vânzoleala pe care o stârnise ieşirea lui Melchor; mergea încet, sprijinindu-se de Martin, într-o parte, şi de Caridad, în cealaltă. Ana, cu fetiţa şi cu celelalte, îl urmau. Toate acestea nu fură de-ajuns ca să-i abată lui Milagros atenţia de la chipul călugărului; lacrimile îi şiroiau pe obraji.

– Nu plângeţi, vă rog, îl imploră ţiganca.

Cum stăteau acolo, nemişcaţi, nu-l lăsau pe Melchor să urce în căruţă.

– Sunteţi un om bun, părinte, se amestecă ţiganul cu un fir de voce, când ajunse în dreptul lor. Nu pretindeţi mai mult, îl sfătui apoi. Rămâneţi cu Dumnezeul şi cu sfinţii dumneavoastră. Ţiganii… vedeţi bine, vin şi pleacă.

Fray Joaquín o iscodi din priviri pe Milagros.

– Nu mă lăsa din nou, o imploră, când ea tăcu.

– Îmi pare rău, izbuti ea să se scuze.

Călugărul nu apucă să răspundă înainte să se amestece din nou Melchor, pe care se chinuiau să-l aşeze pe paie, în căruţă.

– Părinte! Melchor îl chemă de parcă ar fi vrut să-i facă o destăinuire.

Celălalt îl privi. Nu se îndura să plece de lângă Milagros, dar ochii pe cât de sticloşi, pe atât de pătrunzători ai ţiganului îl convinseră să se apropie de el.

– Nu vă lăsaţi tras în piept cu praful de tutun, îi şopti ţiganul cu prefăcută seriozitate. Dacă vedeţi că-i roşu, îi spurcat, precis.

Când călugărul se grăbi să caute ochii lui Milagros, nu-i mai găsi.

„În Barrancos o să se întremeze.” Voiau să creadă asta. Şi-o tot repetaseră unele altora pe durata călătoriei lungi şi anevoioase prin munţi, încercând să se încurajeze, păşind în urma căruţei unde Melchor zăcea întins pe paie. Martin trăgea de dârlogii măgarului pe care îl căpătase în Triana la schimb pe calul lui, împreună cu căruţa.

Odată ajunşi la poalele dealului, Caridad înălţă privirea către casa care atingea cerul, casa ei. Urcară şi se opriră pe culme. Martin îl ajută pe Melchor să coboare din căruţă. Ana şi Caridad dădură să-l ajute, dar el le îndepărtă şi se sili să-şi ascundă durerea.

Ziua era senină; soarele văratic contura câmpuri, râuri şi munţi şi evidenţia culorile lor vii. Liniştea stăpânea locul. Melchor şchiopătă înspre buza prăpastiei, care se deschidea spre o întindere nemărginită. Milagros îi puse fetiţa în braţe lui Martin şi vru să-şi urmeze bunicul, însă Caridad o opri întinzând mâna cu palma deschisă, cu privirea aţintită asupra bărbatului ei, care se rezema acum de stânca cea mare, martoră la visurile şi speranţele pe care le împărtăşiseră.

– Cântă, ţigane, murmură atunci cu glas aspru.

Trecură câteva clipe.

Începu cu un susur, care crescu tot mai mult, până când deveni un vaier lung şi adânc ce răsună până în înaltul cerului. Caridad simţi un fior rece pe spate; se cutremură toată, tulburată. Milagros îşi petrecu braţele în jurul mamei ei, ca să nu se prăbuşească. Niciuna dintre ele nu cântă, toate trei erau

cuprinse de vraja unui glas răguşit care se împletea cu adierea vântului, zburând în căutarea libertăţii.

– Cântă, bunicule, şopti Milagros. Cântă până când o să simţi gust de sânge în gură.

Nota autorului

A liríye crayí, nicobo a lirí es calés.
[Legea regelui a distrus legea ţiganilor.]

El Crallis ha nicobado la lirí de los cales.
[Carol a distrus legea ţiganilor.]

În 1763, la paisprezece ani de la întemniţarea generală, când marchizul de Ensenada căzuse deja în dizgraţie, regele Carol al III-lea îi ierta pe ţigani pentru vina de a se fi născut aşa. În diferitele arsenale mai rămăseseră întemniţaţi cam o sută cincizeci dintre ai lor, care au mai avut de aşteptat alţi câţiva ani înainte de a fi eliberaţi. În Real Casa de la Misericordia mai rămăseseră doar câteva ţigănci bătrâne fără familie. Cele care nu evadaseră, peste două sute cincizeci, şi-au recăpătat libertatea în timpul lungii agonii a regelui Ferdinand al VI-lea. Astfel, acea instituţie a tranşat chestiunea ţigănească şi şi-a putut recăpăta identitatea.

Douăzeci de ani mai târziu, în 1783, însuşi Carol al III-lea promulga un decret prin care se urmărea asimilarea ţiganilor. Prin acesta se reitera proscripţia termenului „ţigan” – „cei care se numesc *ţigani* nu sunt asta nici din naştere, nici din fire” interzicându-se clar folosirea lui, cum se mai hotărâse şi prin dispoziţii anterioare, chiar dacă rămăseseră fără ecou. Dar, pe lângă această reiterare, regele mai stabilea şi că ţiganii nu proveneau din „rădăcini spurcate”, astfel încât le recunoştea aceleaşi drepturi de care se bucura restul populaţiei. În ciuda faptului că le erau în continuare interzise straiele şi graiul, li s-a îngăduit să-şi aleagă muncile sau activităţile pe care le socoteau potrivite, cu unele excepţii, precum cea de hangiu într-o regiune nepopulată; le-a fost ridicată interdicţia de circulaţie prin regat şi li s-a îngăduit să trăiască în orice aşezare, mai puţin la Curte şi pe proprietăţile casei regale, unde, cu toate acestea, au rămas în

continuare, cum a avut grijă să sublinieze ministrul Campomanes[34], arătându-şi regretul faţă de încercările nereuşite de a-i alunga din Madrid.

Spiritul iluminist aflat la baza decretului de la 1783 s-a sprijinit pe rapoarte adunate din mai multe săli de judecată. Multe dintre acestea remarcau discriminarea permanentă, jignirile şi tratamentul nedrept la care fuseseră supuşi ţiganii de către o parte a cetăţenilor, mai ales de către zbiri şi feţe bisericeşti, din pricina felului lor de a trăi şi a faptului că locuiau la marginea societăţii.

E de ajuns să ne amintim paragraful cu care Cervantes deschide nuvela *Ţigăncuşa:*

Pare-se că ţiganii n-au venit pe lume decât ca să fie hoţi, se nasc din părinţi hoţi, cresc cu copii hoţi, învaţă carte de hoţi şi până la urmă ajung hoţi; iar pofta de a fura şi furtul sunt la ei ca nişte însuşiri care nu li se smulg decât odată cu moartea.[35]

Conform dărilor de seamă din sălile de judecată, ţiganii preferau să trăiască singuri şi izolaţi decât printre cei care îi tratau cu cruzime.

Chiar luând în seamă acest lucru, adevărul este că societatea ţigănească este etnocentrică. În această comunitate, nu există o tradiţie a scrierii, în schimb mulţi autori coincid în privinţa unei serii de valori caracteristice acestui popor: mândria de rasă şi anumite principii care le conduc viaţa; „Li e curar, andiar sun timuño angelo ta rumejí (libertate de acţiune, după propria dorinţă şi în folosul personal); „Nimic nu aparţine nimănui şi totul aparţine tuturor”, atitudini greu de împăcat cu normele sociale obişnuite.

Astfel, devin de înţeles cele două afirmaţii din deschiderea acestei note. Se pare că echivalarea juridică dintre spanioli şi ţigani impusă prin decretul regelui Carol al III-lea i-a dezamăgit pe cei din urmă. „Carol a distrus legea ţiganilor.” E vorba despre victimizare? Despre răzvrătire, poate? Las în seama cercetătorilor aflarea unui răspuns la aceste întrebări.

Capacitatea de adaptare, nu de asimilare, a ţiganilor la medii

---

[34] Pedro Rodríguez, conte de Campomanes (1723–1802), om de stat şi scriitor, a fost ministru în Consiliul Castiliei, dar s-a retras din viaţa publică odată cu urcarea pe tron a lui Carol al IV-lea al Spaniei, care l-a eliberat din funcţie. (n.tr.)

[35] Miguel de Cervantes Saavedra, *Nuvele exemplare*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2009, traducere de Sorin Mărculescu. (n.tr.)

felurite reprezintă o constantă pe care au evidenţiat-o toţi cei care s-au ocupat cu studiul acestei etnii. În Sevilla, inclusiv în Triana, existau în secolul al XVIII-lea aproape cincizeci de confrerii de penitenţă, cele mai multe cu tradiţie, printre ele numărându-se şi cea a negrilor, denumire care, deşi probabil era folosită adesea, nu apare în scrieri până în anii ’80 ai aceluiaşi veac, aşadar, după data la care se încheie acţiunea romanului de faţă. Confreria Ţiganilor, atât de apreciată astăzi, nu a apărut decât după marea întemniţare şi a ieşit prima oară în procesiune abia în Săptămâna Mare din 1757. Cam în aceeaşi perioadă, misionarii au remarcat căinţa şi devoţiunea ţiganilor din timpul spovedaniilor generale.

Este surprinzător faptul că în Spania Inchiziţiei, a misiunilor şi a înflăcărării religioase, ţiganii, acuzaţi permanent că erau necredincioşi şi necuviincioşi, n-au căzut victime prigoanei inchizitoriale. Nici Sfântul Oficiu, nici Biserica nu păreau să le acorde vreo însemnătate. Spre deosebire de alte comunităţi la fel de prigonite de-a lungul vremii, ţiganii au fost în stare să îndure şi să ocolească vicisitudinile, aproape în joacă, zeflemisind autorităţile şi eforturile lor neîntrerupte de a-i stârpi.

O comunitate care, pe de altă parte, a avut o contribuţie unică, lăsând moştenire o artă, flamenco, declarat astăzi de către UNESCO patrimoniu imaterial al omenirii. Nu sunt în măsură şi nici acesta nu e locul potrivit pentru aşa ceva, să dezbat dacă ţiganii au adus în Europa muzica lor, ţigănească, sau dacă aceasta îşi are obârşia în câmpia maghiară; în orice caz, ţiganii au atins un grad ridicat de virtuozitate în execuţia acesteia. Asta s-a întâmplat în Spania cu o muzică ce, în secolul al XVIII-lea, perioada în care se desfăşoară acţiunea din roman, este numită de către cărturari „preflamenco”. Pornind de la aceasta, avea să se configureze un cânt care, începând de la finele secolului al XIX-lea, va fi împărţit în diferitele *palos* şi va dobândi o structură bine definită, ajungând să fie cunoscut drept flamenco.

De asemenea, cărturarii par să cadă de acord asupra faptului că aceste cânturi au fost, probabil, rezultatul fuziunii, sub influenţa ţiganilor, a muzicii lor cu cea tradiţională spaniolă, cea a maurilor şi cea a negrilor, fie ei sclavi sau eliberaţi, aşa-numita muzică de dus şi întors.

Trei popoare asuprite şi supuse, unii înrobiţi, alţii exploataţi şi alungaţi, dispreţuiţi toţi: mauri, negri şi ţigani. Ce sentimente

puteau căpăta grai prin împletirea muzicilor, a cântărilor şi a dansurilor lor? Doar acelea care ating punctul culminant atunci când interpretul simte gustul sângelui în gură.

Triana, la întrecere cu alte locuri din Andaluzia, este considerată leagănul flamenco-ului. Fundătura San Miguel, unde se înghesuiau fierăriile familiilor de ţigani, a dispărut la începutul secolului al XIX-lea.

Poate că acea cântare recunoscută oficial se naşte în zorii secolului XX, dar acest fapt nu trebuie să ştirbească profunzimea şi amărăciunea, *jondura* cântărilor ţigăneşti din secolul al XVIII-lea. Bachiller Revoltoso, martor al vieţii din Triana de la jumătatea acelui secol, scrie:

O nepoată a lui Balthasar Montes, cel mai bătrân ţigan din Triana, intră în casele oamenilor de vază din Sevilla, unde îşi prezintă dansurile şi e acompaniată la chitară şi darabană de doi bărbaţi, şi de un altul, din voce. Se începe cântarea aceasta cu o tânguire prelungă, căreia i se zice vaier de galeră, pentru că îl scotea un ţigan osândit la galere, când trăgea la vâsle; de la el a ajuns pe alte bănci şi apoi pe alte galere.

Figura acestui ţigan rămâne în seama imaginaţiei cititorului, a sensibilităţii sale. Deşi slobozia era cel mai de preţ dar al său, cânta pentru a se plânge că trăia ferecat în fiare, la vâslele unei galere de pe care puţini scăpau cu viaţă; un lung suspin care, după spusele autorului contemporan, a fost apoi repetat în saloanele nobililor şi ale oamenilor de vază.

Tot Bachiller Revoltoso e cel care ne istoriseşte cum unui ţigan care muncea într-o fabrică de tutun i s-a rupt înăuntru, în măruntaie, săculeţul din maţ umplut cu praful de tutun pe care voia să-l fure. Contrabanda cu tutun, produs de monopol al vistieriei, a constituit în epocă şi mai târziu una dintre cele mai profitabile activităţi, iar aşezarea portugheză Barrancos a fost unul dintre nucleele acesteia.

Secolul al XVIII-lea, pe de altă parte, a presupus o prefacere importantă pentru oraşul Madrid. Urcarea pe tron a dinastiei Bourbonilor a adus la curte gusturi şi obiceiuri noi. Iluminismul a încurajat înfiinţarea de Reales Academias, de societăţi economice, de fabrici şi ateliere de stat şi a adus o serie de îmbunătăţiri urbanistice, care au atins splendoarea în timpul domniei lui Carol al III-lea, considerat cel mai bun primar pentru avântul său şi reformele pe care le-a promovat la curte.

Una dintre aceste acţiuni a fost dusă la capăt de Filip al V-lea şi a vizat fostul Corral de Comedias de Pacheca, transformat în

Coliseo del Príncipe, care a devenit apoi Teatrul Spaniol, după reconstruirea clădirii care fusese mistuită de două incendii violente. Se află în efervescenta şi aglomerata Piaza de Santa Ana, care la rândul său a apărut pe locul vechii mănăstiri a Carmelitelor Desculţe.

În timp ce în Sevilla erau interzise comediile, în Madrid se jucau în fiecare zi la teatrele Principe şi Cruz. Mulţi cărturari afirmă la unison că oamenii nu veneau la teatru pentru operele dramatice, ci pentru scenete şi *tonadillas,* care înlocuiseră clasicele entremeses baroce, ca reprezentaţii autonome, scurte, ţinute în antractele pieselor principale.

Tonadilla scenică a devenit independentă de scenetă de-a lungul secolului al XVIII-lea, perioadă în care a ajuns la apogeul dezvoltării sale, pentru ca apoi să cadă în uitare şi să dispară cu desăvârşire în prima jumătate a secolului următor.

Tonadillas erau creaţii scurte, cele mai multe cântate şi dansate, pe teme costumbriste sau satirice, prin care erau elogiate personajele populare şi erau criticate clasele înalte, franţuzite. Una dintre trăsăturile lor pregnante era interacţiunea interpretei cu publicul, ceea ce făcea ca ingeniozitatea, dezinvoltura, ironia şi, desigur, senzualitatea să fie atuuri la fel de importante precum vocea sau graţia mişcărilor.

Locuitorii Madridului, oamenii din popor, le-au ridicat în slăvi pe multe dintre aceste *tonadilleras* care cântau pentru ei. *Manolos* şi *chisperos* sunt figuri reprezentative ale acestei falnicii caracteristice madrilenului mândru că este din Madrid.

Aduc mulţumiri, ca de fiecare dată, soţiei mele, Carmen, editoarei mele Ana Liarás, tuturor celor care au contribuit şi m-au ajutat să duc la bun sfârşit acest roman şi, mai presus de toate, cititorului care îi dă sens.

Barcelona, iunie 2012